Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIÆ LIBRI IX: ET DE VITA HOMERI libellus.

Illi ex interpretatione Laurentio Vallæ adscripta, hic ex interpretatione Conradi Heresbachij: vtraq; ab Henr. Stephano recognita.

Ex Ctesia excerptæ historiæ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad Henr. Stephanum virum clariss.

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
MDLXXXIIII.

Sum Ioh. Georgij à Werdenstein

Bayerische Staatsbibliothek München

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Quisquis is est vel quisquis erit quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atq; leui famæ pondus inesse putat:
At siquis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

Eiusdem, in Herodoti interpretationem à se recognitam.

Qui verax propria, mendax interprete lingua
Antè fui, verum nunc in vtraq; loquor.

Eiusdem de hac editione sua distichon.

Herodoti Latium possederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὡρηὸν ἀμᾶτε, ὅτ' ἀολλίζονται ἀμάλλαι,
Ἀσταχύων ἐν ἀχεοῖς λείψανα συχὰ μένει.
Τὼς καὶ ὁ Ἡροδότοιο διορθώσῃ πολυμόχθῳ
Σπύδων ὁ Στέφανος σφαλμάτ' ἄπαλα λίπεν.
Ὧν ὅσα ταῖς θ' ἑτέρωι καὶ ἐμαῖς κατεδέρχθη ὀπωπαῖς,
Τῆσδ' ἐπανορθώθη σὺν δόσει ἡμετέρῃ.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε πέλει Στεφάνου χάρις· ὅστις ὁ ταῦτα
Συλλέξας, Στεφάνου πάντα πάλ' ἐξέμαθεν.

CLARISS. VIRO HENRICO STEPHANO, TYPOGRAphorum lumini S. D.

NOn dubito quin miraturus sis, vir clarissime, quæ causæ nos impulerint vt Latinã Herodoti versionẽ, quam tu diligenti recognitione & doctis annotationibus officinæ tuæ vindicasti, nos nostræ vsurpare ausi simus. Forsan etiã alij nõ tantùm mirabuntur hoc factum, sed etiam prò libito tum apud te, tum apud alios calumniabuntur, & a maleuolentia, inuidia, turpive lucri studio profectum dictitabunt. Sed nihil istorum siue criminum, siue suspicionum, in factum nostrũ competit. Cuius si veras scire causas velis, haud equidem dissimulabo. Quadrimestre est & amplius cum e Pannonia superiore, Boiemia, & alijs quibusdã locis, partim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter alios auctores Herodotũ Latinum, cuius iamdudũ nulla exemplaria nec e tua nec ex alijs officinis prodierint, nos e nostra in publicum emitteremus. Ea petitio & honesta videbatur, & iusta: sed ita tamen iusta, vt ei sine iniustitię specie difficulter posset satisfieri. Videbamus enim, si talẽ ederemus qualis ante tuum prodijt, facturos nos reip. literariæ iniuriam, quæ doctis tuis laboribus per nos frustraretur: sin tuum exemplar sequeremur, redundaturum ad te aliquid iniuriæ, qui laborum tuorũ fructu a nobis priuari viderere. In ista hæsitatione accidit vt prelum minimæ formæ libris destinatũ charta destitueret, & vnà cum charta etiam auctor mutandus esset. Itaq; hinc necessitate, illinc bonorum virorũ precibus vrgentibus, cum non haberemus aliũ scriptorem quem cessanti prelo mandaremus, Herodotũ tuum arripuimus. Qua in re non parũ nos confirmabat quod plerosq; omnes ęquos facti arbitros fore sperabamus, quippe quo publica magis quàm priuata vtilitas quæsita esset: nec te magnopere indignaturum credebamus, qui alijs occupatus editionẽ iterare vel non posses, vel non velles. Tum minorem iniuriã fore putabamus, si grandi forma tibi relicta, nos minorem nobis sumeremus: ita vt tua officina splendidioribus bibliothecis, nostra vero tenuioris fortunæ hominibus, & ijs qui se in itinere hoc scriptore oblectare cupiunt, exemplaria sufficeret. Ad hæc sciebam

te eo esse tum candore, tum erga remp. studio, vt si tua editione præterita, secuti essemus veteres, nobis ob istud quam ob hoc factum grauius fuisses succensurus; vt qui leuis offensionis meritu pro bonis mercibus malas literatis obtrusissemus. Atq; adeo si nos æquam istam bonorum virorum petitionē aspernati fuissemus, ad alios itū esset, quibus tu multo minus hoc iuris indulsisses. Porro quia hic tibi mos est vt iteratas editiones accessione aliqua locupletes, censui & mihi discipulo tuo laudatissimam præceptoris diligentiam hîc imitandam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciscus Iunius, & Paulus Leopardus, doctissimi viri, vel in Græco textu vel in eiusdem versione emendauerant. Deinde his addidi quæ ipse obiter ex Diodoro Siculo, Dionysio Halicarnasseo, Pausania, Suida, Stephano, Eustathio; Plinio item, Mela, Solino, vel alijs in meo libro annotaueram. Quas annotationes vt lector a tuis discernere posset, a fronte asterisco, vel in fine initiali mei nominis litera S notare visum est. Si quas vero tuis adieci, ijs inclusionis notas vtrinq; apposui. Eam opellam sub tuo patrocinio in publicum emitto: & quidquid in ea boni est, tibi adscribi cupio: si cubi autē a scopo aberratum est, id mihi imputari volo. Pleraq; tamē talia esse confido, vt exquisitissimo iudicio tuo nō sint displicitura. cui si probentur, nullas aliorum censuras quantumuis seueras pertimesco. Itaq; intelligis quas huius editionis causas habuerimus, & quo eam corollario adauxerimus. Tu id factū nostrum nō tam nostra quam reip. gratia in bonā partem interpretaberis; ac si forte nostra diligentia tuam non exæquauerit, (quod metuo: nam ipse præesse operi nō potui) id quoq; ignoscas. Vnum adhuc abs te contendo, illud ipsum scilicet quod tu in tua præfatione olim a Camerario petijsti, vt commercium cum Musis constanter habeas, & quam literatis partim tuorum, partim alienorum scriptorum expectationem fecisti, eam tandem aliquando expleas: vt reipsa comperiamus hanc diuturnam cessationem tuam peperisse nobis ἀφθονωτέραν καλῶν καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἔκδοσιν. Quod vt præstare cumulatius possis, prosperam tibi valetudinem, tranquillum otium, & felices rerum successus a Deo opt. max. precor. Vale. Francofurti e typographio Wecheliano, v Id. Febr. M D LXXXIIII.

Fridericus Sylburgius suo & Wechels hæredum nomine.

HENRICVS STEPHANVS IOACHIMO CAMERARIO SVO S. D.

POST *Herodotum Thucydides, inquit M. Tullius:* (*in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alij multi falluntur*) *at ego tibi contrà, mi Camerari, Herodotum post Thucydidem, tuum ἀμοιβαῖον munusculum Hesiodea mensura ἀντιπαμείβομενος. Quem tu mihi Herodotum narras? inquies: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete mutilatum, lacer atum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe tamq; horrendum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Tu ne igitur* (*dices*) *Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut alium quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mentiar: sed ex parte, & quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita enim res* (*ne te diu suspensum teneam*) *se habet. Quum eodem tempore quo Thucydidem Gracum Latinumq; edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitassem, atq; adeo non paruam pecuniæ vim in picturam sculpturamq;*

quarundam ad eum pertinentium iconum insumpsis-sem, contigit vt is quem in recognoscenda Thucydidea interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodotea, quam ex eadem officina prodire animaduertebam, plane deterreret. Sed tamen periculum aliquando tandem facere placuit an officina illa sui vsquequaq; similis fuisset, an potius in cudenda Herodoti interpretatione meliorem quam in altera, quicunq; est eius author, operam nauasset. At ego non tam ouum ouo, quam duas illas fabricas sibi similes esse comperi. hoc tamen interesse animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata sunt, bilem lectori; at quæ in Herodotea, risum potius mouere possint. Quis enim adeo sit Democritus vt illi ad multos cõcionũ Thucydidis locos bile nõ intumescat iecur, quos ille quisquis est interpres, ita in Latinum sermonem vertit, vt simul eloquentiam summã in meram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Heraclitus vt risum vel cachinnum potius ad illos Herodotea interpretationis locos compescat, in quibus nouos montes, nouos populos, nouas gentes ex vno calami ductu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya noui aliquid adfert: at hac interpretatio Libyæ vice fuerit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν (Ionico more positum pro ἱερὸν) id est sacrum, in montem nomine Hirum noua quadam metamorphosi mutatum conspiciet: illic ex μυχοῦ (id est recessu, vel sinu) Inachum siue Machum vrbem: ex οἵπνες (id est Qui) populum nomine Hœtines: illic ex ἤασσονας (id est inferiores) populum Hessones: illic deniq; ex ἁλέες (quod declarat Vniuersi, vel Simul omnes) populosissimam gentem Halees repentè emergere videbit. Eant nunc qui magicarũ vocum

poten-

potentiæ vel circa leuissima opera fidē derogant, quum tanta à tantillis istis quinq; vocibus miracula, & quidē nullius Circes ope adiutis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quàm strenuus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atq; similibus iocis immensum quem circa bellæ illius interpretationis castigationem exhausi laborē, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoq;, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum non tam onum ouo, quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum castigationis onus magis imparatus fuissem (idq; cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos tibi paulo pòst recensebo) quem laborem vires etiam infirmæ detrectare suadebant, eum à me repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Græcus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicariū se offerret. Sed quanuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, timidè tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nauauit qualem in præfixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius authoris editionem vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim.

Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi nō vsquequaq; probem, temeritatis saltem crimen

effugiam, atq; hoc à te impetrem vt hunc meum laborem boni consulere, non autem ἀργυρασμιϛικῶς ἐξετάζειν velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.

De authore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit. infidelem certè interpretem eum nõ vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid deniq; medium inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrarijs conflatũ imaginari possumus, id in eo fuisse putandũ est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut nõ vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio praditi opus esse aio. Quòd siquis quomodo fieri possit vt aliquis duplici ingenio sit praditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo quî fieri possit vt vnum idemq; ingenium in vna eademq; sua interpretationis pagina rem eandem hîc aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsea cacior fuisse videatur. quî fiat vt alicubi ita verbis Gracis insistat vt ea in re superstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contrà, ea non libertate solum sed licentia etiam vtatur, vt quæ sint interpretis partes oblitus videri possit. quî deniq; fiat vt illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sen-

su ho-

ſu hominem caruiſſe arguat. Nam ſi bona nõ ita malis permixta eſſent vt in vna eademq́ pagina, imò verò in vna interdum periodo vtraque inuenirentur, ſed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus eſſet, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum ſobrium acceſſiſſe, vel non eiuſdem interpretis totum eſſe opus ſuſpicarer: nunc quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, feliciſſimè ſit redditum, poſterius, quod erat facilius, infeliciſſimè: aut vice verſa: quomodo in vna periodo ſobrium & ebrium eundem fuiſſe, aut vnam eandemq́ periodum duos interpretes habuiſſe verisimile cuiquam fiat? Sed nec illud facilè cuiquam perſuadebitur, eundem quidem interpretem fuiſſe, ſed eum in vno periodi membro aliquem ſe doctiorem conſuluiſſe, in altero autẽ neminem in conſilium adhibuiſſe. Quid igitur ſupereſt vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum ſuperſit neſcio: aliud certè mihi ſupereſt nihil, niſi vt id mirari quidem ac ſæpe miratum eſſe, ſed eius cauſam & antea ignoraſſe & nunc quoq; ignorare fatear. Cetera qua de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epiſtola (ſi legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO *ad eam qua tuum illud munuſculũ ornaſti epiſtolam. In ea me tam amanter à te tanto viro cõpellari, ſane quam gaudeo: ſed nimium honorificas illas compellationes non agnoſco. Nullis tamen me nec laboribus nec ſumptibus parcere, dum in promouenda re literaria veſtigijs patris mei inſiſto, hi quos dum hæc ſcriberem, ſub prælo habebam ſcriptores (quorum te nomina libenter auditurum ſcio) teſtari poterunt.* POETARVM *veterum ſyntagma (grandibus pariter & ele-*

gantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES *cum omnibus quæ in eum extant scholijs.* POLEMONIS *&* HIMERII *declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem,* MEDICORVM *syntagma è Græco sermone in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumq; fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero ijs quibus prima deferuntur. Inchoatum erat &* SYNTAGMA *concionum ex omnibus tam Græcis quàm Latinis historijs excerptarum: sed Græco sermone in Latinũ translato. quibus & indicẽ qui eas in certas classes distribuat, adiungerẽ decreui.* ANTHOLOGIAM *autem Græcorũ epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exijt, ad te vnà cum ipso Herodoto mitto.*

QVOD *scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium cum Musis constanter habeas cohortor, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari vel ad suspicandum alijs ansam dare videar, aliud à te suscipi atq; agi quàm vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt verum fatear) hæc animo tuo incessit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam subierat suspicio, ex eo nimirum orta quòd iampridem nulla scripta prodijsse a te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quædam tua ὑπομνήματα quæ paulo pòst in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.*

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrum Danesium & Iacobum Tusanum

num præceptoris) non fictis lamentis prosequeris, facis tu quidẽ quod non te solũ, sed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius sapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rem hoc seculo rarissimam) & agnosco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Aschræi poetæ, Καὶ κλέπτας κλέπτ. *Sed quid hoc sibi vult quod à te subiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc nostra studia fecerint, eo plus curæ laborisq; in me meiq; similes recumbere? Imò verò quod de me nonnisi ioco, de te seriò dici potest, illius morte in te, & in tui similes, (quos paucos orbis habet) in te vnũ, inquam, totam literariam rempublicam inclinatam recumbere. Cæterùm quum te laudum eius tam studiosum esse animaduertissem, non dubitaui quin grata tibi lectio futura esset eorum quibus tumulum eius ornaui epigrammatum: quare adscribẽda censui, tua vicissim (si qua scripseris) expectans.*

Εἰς Ἀδριανὸν Τύρνηβον.

Τυρνήβε μὴ πρὶν κλέος ἔπλεπε ἐσανόμενες,
Νῦν δ' αὐτῷ ψυχὴ ἐσανὲ σπανίης.
Καὶ γὰρ ὅδ' ἐχθροῖης σοφίης δεδαημένη ἄκρα,
Ἤλθε καὶ ἐσανίης ἄκρα δαησομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

Inmanes ingrata tuos hæc ora ferentur,
Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, carissime, laudes
Ingenij culpa quàm tenuare tuas.
Ergo alij laudent: ego tantùm epigrammate testor,
Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
Illi, vix hostes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diserta
Tótne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
Iudicij dotes dotibus ingenij?
Cur placuit cunctis? cunctas placuit ne quòd artes
Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totus q3 lepores
Spiraret, totus quòd lepidos q3 sales?
Causa equidem sunt hæ: sed & hæc est maxima causa,
Hic placuit cunctis quòd sibi non placuit.

HEN-

HENR. STEPHANVS
Lectori S. D.

QVVM inceptã à patre meo Rob. Stephano Græcorum hiſtoricorum editionem perſequens, & eum in illa perſequenda ordinẽ tenens, non quem ratio temporũ quibus quiſque vixerat, ſed quem offerentes ſe occaſiones ſuadebant, Diodorum Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrunque Græcum pariter & Latinum edidiſſem, à me Herodotum vtraque itidem lingua loquentem expectari ſciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vſuuenire ſolet, vt tranquillas etiam aquas horreant, idem & mihi vſuueniebat: ac tantum abeſt vt iterum aduerſus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire ſuſtinerem. Sed illa potentiſſima domina Neceſſitas me quantumuis repugnantem in hanc arenam iterum deſcendere, & iugo quod excuſſeram, rurſus collum ſubdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hũc igitur laborem quum illa mihi expreſſerit, occaſionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epiſtola commemoraui, nacta, diligentiæ quæ multis in locis deſiderari poteſt, veniam mihi dari poſtulo.

Ea tamẽ lege veniam impetrare volo, vt quod hîc defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatiſſimè expleam. Ad quam differendam tribus potiſſimùm rationibus ſum inductus. Prima eſt, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres ſequutus erat diuerſas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium deſiderarim. Quanuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa diſſentit, ex noſtris vetuſtis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latinæ editionis adſcripſi, easque præſertim quibus lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè ſequutus eſſe videtur, tum quas præterea in locis alioqui obſcuris ſequendas iudico, aut reperi, aut reperturũ me, niſi conſultis multis aliis veteribus exemplaribus, ſperaui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, cauſa fuit, Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in deſcribendis pictori iconibus

quæ huiç volumini ſubiunctæ ſunt, operã ſuam nauaſſe, & quarundam ſuarum in tres priores libros animaduerſionum, ac potiſſimùm in primum, copiam mihi feciſſe non contentus, quum ſe præterea nonnullas in hunc ſcriptorem obſeruationes editurum polliceretur, illas ego grande moræ pretium (omnium iudicio qui hominis doctrinam norunt) futuras exiſtimaui. Tertia eſt, quod meum imperfectum emendationis laborem eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena recognoui, ita & mea ipſemet (quum præſertim nimiæ nimiúmque periculoſæ feſtinationis mihi ſim conſcius) recognoſcere ſtatuerim. Nam & loci quidam, dum iam ſub prelo eſſent, mihi clari redditi ſunt, qui obſcuri paulo antè fuerãt. ex quibus ille eſt inſignis lib. 2, μὴ ματαιοθῆς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius, quum iam prelo commiſſus eſſet, hunc eſſe ſenſum animaduerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxiè excuſo? Si Conrado Hereſbachio tibi imponenti, & quum ne milleſimam quidem errorum huius interpretationis partem emendaſſet, totam ſe accuratiſſimè emendaſſe iactanti, æquum te præbuiſti, cur mihi, bona fide tecum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Hereſbachij impoſtura loquor? Cum interprete & cum Cõrado ipſos etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de imponendo tibi & de te ludificando coniuraſſe dicas. Nulla enim tam horrenda fingi erratorũ typographicorum monſtra poſſunt, quæ ſuperiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non fouerint: quæ vix dici poteſt quanto & quàm moleſto cum labore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius libri, in perpetuam rei memoriam, ſpectanda tibi viſum eſt proponere. At bonus ille vir Conradus Hereſbachius, quaſi ab illis monſtris ſibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò ne attigit quidem. Qui tamen, quotamcunque eorum partem profligaſſet, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lectore meritus eſſet, quàm dum decem interpretationis Latinæ errores pro decem millibus errorum, magna cum oſtentatione emendat, & eos quidem eiuſmodi qui in omnium oculos qui Græcas literas vel à limine ſalutarint, incurrere queant: vel dum pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ ſolus intelligit, & quæ nec Herodoti nec cuiuſquam Græci ſcriptoris ſunt, reponit: vt quum pro ἄρεθμοι nos ἀριθμοι legere iubet.

Verùm

Verùm his omiſſis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione poſui, & de ratione quam pro temporis anguſtijs inij vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus poſſet, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea ſcribenda cenſui quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potiſſimùm quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerſo, (quod eum locis aliquot feciſſe oſtendi) ſed ex ingenio, interpretationis iuuandæ gratia, addidiſſe exiſtimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partem aliquam mutaui. Antiquiſſima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falſas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me inemendatas reliquiſſe, vt mihi ſum conſcius, ita ingenuè fateor. Hoc quoq; non diſſimulabo, multos eſſe locos, quorum ſententia, ſi generatim cõſideretur, bene reddita ſit: ſin ſigillatim, malé. id eſt, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expoſitionem attinet, vera ſit: quod ad circumſtantias autem, non ſatis. Cæterùm nequem interpretationes apertè falſæ offenderent, ſtatueram quidem initio vnamquanque earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceram, vt ex collatione cum cæteris editionibus cognoſcetur) ſed quum animaduertiſſem, lexica Græca quæ hodie linguæ Græcæ ſtudioſis terenda proponuntur, huiuſmodi falſis, ineptis ridiculisque interpretationibus, (vt ſimiles habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibuſdam ab eorum interpolatoribus inſignita eſſe: ne ij quos illa ad has interpretationes remittũt, in mea editione eas quærentes, oleũ atque operam perderent, retinendas eſſe, noſtris eregione adſcriptis, iudicaui. Neq; verò de his illiſve lexicis loquor, ſed de omnibus quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Theſauri etiam titulo ornata fuerunt: ſed de quibus, quum introſpiciuntur, verè dici poſſit quod habet vetus prouerbiũ, theſaurus carbones. Sed nimirũ quidam qui patrem meum audierãt ſæpe dicentem, ſe Theſauri Græci editionem moliri, ſi non aliud, at ipſum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac ſiquis Irum, ob acceptam Crœſi veſtem, regem euaſiſſe perſuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quum verum & ἐπώνυμον Theſaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem eſſe video, eo magis vt illi reſpondeat, efficere manibus pedibuſq; conabor.

Quòd ſiquis obijciat me bonas horas in emendanda huiuſmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocaſſe, potiusque nouam cudendam fuiſſe, primùm ego ei, aurum ex Ennij ſtercoribus collectum fuiſſe reſpondebo: deinde eundē hoc conſiderare iubebo, ita eſſe vitioſam hanc interpretationem vt permixtas vitijs virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere diſcit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venuſteque expreſſa, vt nihil Latinius, dilucidius, numeroſius, nihil concinnius venuſtiusque fieri fingíue poſſe videatur. Quid quòd ſæpiſſimè in vno eodemque loco bona malis permixta eſſe contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoſcimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam deſideramus? Hoc tibi mirum viſum iri ſcio: mihi certè & mirum viſum eſt iampridem, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum verſem, vlla coniectura rationem huius inconſtantiæ aſſequi poſſum. Sed hanc interpretationem (quicunque ſit eius author, & vndecunque profecta ſit quæ in ea cernitur inconſtantia) minimè reijciendam, ſed potius quas habet inter vitia virtutes, & roſas inter aculeos carpendas eſſe cenſeo. Vale, & noſtris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE HERODOTI HISTORIA FABULOSITATIS ACCUSATA.

VT antiquitatem nonnulli nimiùm religiosè atq; adeo superstitiosè colunt, ita nō desunt qui eandem merito honore meritaq; obseruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunq; non peculiare seculo nostro, sed illi cum superioribus esse commune, multa nobis argumento esse possunt. Posterioris quidem certè fidē nobis vel ipsa Græci sermonis consuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia simplicitate prædito, interdum verò & de planè stolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atq; hinc, id est ex hoc priscorum morū & institutorum (vtpote quibus nimiùm rudis simplicitas inesset) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, ἐκκεκεύλωσε. Hinc & illi versus,

Prisca iuuent alios: ego nunc me denique natum
Gratulor, hac ætate moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui superstitiosè antiquitatem colunt, quid ansam præbuerit, assequi coniectura nequaquam facile est. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de ijs loquor qui mores sui seculi exosi, vota contraria votis Nasonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ postquam aurei seculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc, dum eò respiceret, pertæsum vitæ suæ fuisse, mirum videri non debet: quum ipse Hesiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipse Naso, qui in versibus quos modò citaui, antiquitatem ludibrio habet, illā laudari solitam, alibi fatetur, quū dicit,

Quòd ſiquis obijciat me bonas horas in emendanda huiuſmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocaſſe, potiusque nouam cudendam fuiſſe, primùm ego ei, aurum ex Ennij ſtercoribus collectum fuiſſe reſpondebo: deinde eundē hoc conſiderare iubebo, ita eſſe vitioſam hanc interpretationem vt permixtas vitijs virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere diſcit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venuſteque expreſſa, vt nihil Latinius, dilucidius, numeroſius, nihil concinnius venuſtiusque fieri fingiue poſſe videatur. Quid quòd ſæpiſſimè in vno eodemque loco bona malis permixta eſſe contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoſcimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam deſideramus? Hoc tibi mirum viſum iri ſcio: mihi certè & mirum viſum eſt iampridem, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum verſem, vlla coniectura rationem huius inconſtantiæ aſſequi poſſum. Sed hanc interpretationem (quicunque ſit eius author, & vndecunque profecta ſit quæ in ea cernitur inconſtantia) minimè reijciendam, ſed potius quas habet inter vitia virtutes, & roſas inter aculeos carpendas eſſe cenſeo. Vale, & noſtris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE, HERODOTI HISTORIA FABULOSITATIS ACCUSATA.

VT antiquitatem nonnulli nimiùm religiosè atq; adeo superstitiosè colunt, ita nõ desunt qui eandem merito honore meritaq; obseruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunq; non peculiare seculo nostro, sed illi cum superioribus esse commune, multa nobis argumento esse possunt. Posterioris quidem certè fidē nobis vel ipsa Græci sermonis consuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia simplicitate prædito, interdum verò & de planè stolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον itidem. Atq; hinc, id est ex hoc priscorum morũ & institutorum (vtpote quibus nimiùm rudis simplicitas inesset) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βεκκισόλλωος. Hinc & illi versus,

Prisca iuuent alios: ego nunc me denique natum
Gratulor, hac ætate mori bus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui superstitiosè antiquitatem colunt, quid ansam præbuerit, assequi coniectura nequaquam facile est. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de ijs loquor qui mores sui seculi exosi, vota contraria votis Nasonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ postquam aurei seculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc, dum eò respiceret, pertæsum vitæ suæ fuisse, mirum videri non debet: quum ipse Hesiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετῆναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipse Naso, qui in versibus quos modò citaui, antiquitatem ludibrio habet, illã laudari solitam, alibi fatetur, quũ dicit,

Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis.

Et qui (obsecro) prisci seculi laus dissimulari posset, cuius vt rudis simplicitas & fides consuetudine Latini sermonis celebrata fuit? Ille demum antiquis est adolescens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuisse verisimile est: sed hi quàm angustis spatijs tempus illud circunscribant, vel ex his Iuuenalis versibus patet,

Antiquum & vetus est alienum Posthume lectum
Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.

Sed & ipsum Hesiodum longo interuallo argentei seculi mores ab aurei seculi moribus separantem audimus. Dubium verò nemini esse debet quin aureo seculo argenteũ, vt æreo ferreum poetæ subiunxerint, id ipsum exprimere volentes quod Horatius his versibus cecinit,

AEtas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progenitem vitiosiorem.

Quam sententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri potest,

Οἷλω χρύσειοι πατέρες γένος ἐλίποντο
Χειροτέρω· ὑμεῖς δὲ κακώτερα πρείσεσθε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obscura ratio est. quum enim posteri vltra nequitiam suorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, sibi nouam in dies comparent, nequiores euadere necesse est. Verùm (si seriò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetranda itidem fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic sermoni finem imponamus) priscorum hominum maiorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola auaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si aureum ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo

seculo

ſeculo impoſitum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naſo in his verſibus (nam eorum authorem illum eſſe potius quàm Propertium iudico) eam ſuæ ætati tribuit,

Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adijcienda ſunt quæ apud Propertium ſequuntur,

Auro pulſa fides, auro venalia iura,
Aurum lex ſequitur; mox ſine lege pudor.

Adijciendus & hic verſus, qui diſtichon illud *Aurea ſunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verumenimuero non de illis (vti dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea ſomniarunt, vera eſſe in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui ſuæ ætatis artifices, (præſertimque pictores & ſculptores) necnon poetas, præ illis quos ſuperiores ætates tulerant, flocci faciebant. Nam quis vel ex Ciceronе non didicit quanto ſtudio olim antiqui operis tabulæ, ſigna, toreumata conquiri quanto pretio comparari ſolita fuerint?

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo

inquit Horatius: ad quàm multos præterea eadem inſania & circa ſtatuas & circa res huiuſmodi laboraſſe putamus, perinde ac ſi cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars ſculpendi ſiue fingendi ſepulta eſſet? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuiſſe crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquiſſimum mihi fuit, aliaque huiuſmodi. Nam qui hæc ab ea quæ ſenili ætati debetur reuerentia petita eſſe exiſtimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ πρεσβύτερον meritò fortaſſe tribuatur: ſed Vocabulum Antiquius, vt illi ſignificatione reſpondet, ita origine reſpondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel ſolius Horatij querimonia nobis ſatis ſuperq; teſtatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

Perfectos Veteres ad quos referri debet, an inter Viles atque nouos?

Similis autem cum alibi, tum lib. secundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen vt hodie cantilenæ siue cantica, quo recentiora, eo sunt gratiora, ita iam Homeri seculo nouitatem illa non vetustatem commendasse, ex his illius versibus discimus,

Τὸν γὰρ ἀοιδὸν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουούσῃσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui subscribens Thebanus Poeta dixit, Αἰνῶ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum est negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi sententia affirmat.

Sed quorsum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propositis duobus hisce hominum generibus, quorum vnum nimis religiosos, alterum nimis irreligiosos oculos & aures ad antiquitatem affert, ijs qui vererum historiarum lectores futuri sunt, vt mediam quandam viam teneant, author sim: sic tamen vt veteres historicos (sicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum posteris, tanquam magistros à discipulis, distinguẽdos esse meminerint. Nam ad historias quidem quod attinet, si verè illud dictum fuit, discipulum prioris esse posteriorem diem, quin facta plurima quæ in posterioribus historijs celebrantur, priores historias (id est facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar sibi proposuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in historia Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis summis papauerum capitibus Thrasybulum imitari voluisse neget? Imò verò vt hunc ille imitatus est, ita historicos Latinos in describendo eius facto Græcos imitari voluisse dicas. Ego verò ex Græcis Herodotũ, ex Latinis T. Liuium, deligens vtriusque locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (si bene interpretor) hæc scribit, Præconẽ ad Thrasybulum Periander misit qui ex eo sciscitaretur quis maximè tutus ipsi rerum status & ad exercendum in vrbem suam imperium accommodatissimus futurus esset. Thrasybulus hunc à Periandro missum secum ex vrbe educens, segetem ingressus est, eamq; perambulans, dum illum repetitis subinde super eius è Chorintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quan-

que

que ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retũdebat: & poſtquam retuderat, proijciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæque erant, hoc modo labefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſilium audire ſummopere cupetet, is nullum ſibi ab eo datum reſpondet: & ſe mirari addit quid illi in mentem venerit, vt ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quę facientem Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quum huius facti mentem percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus conſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus. Liuium nunc audiamus de ſexto Tarquinio ita loquentem, Itaque poſtquam ſatis virium collectũ ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatum Romam ad patrem mittit quidnam ſe facere vellet: quandoquidẽ vt omnia vnus ipſe Gabiis poſſet, ei dij dediſſent. Huic nuntio (quia credo dubię fidei videbatur) nihil voce reſpõſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium tranſit, ſequente nuntio filij. ibi inambulans tacitus ſumma papauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandoque reſponſum nuntius feſſus, vt re imperfecta, redit Gabios: quæ dixerit ipſe, quæq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullam eum vocem emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens, quidve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hic ea quæ dixi, id eſt παραμύλυς πτάξις & παραμύλυς διηγήσις non agnoſcit? Iam verò ſi fluuiorum quos vidimus, fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poeſin fontẽ appellat Naſo, (quum canit,

——à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis) ita ego

Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duabus de cauſis non dubitem. Vna eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſi-

lium, tanquam ex oraculo certissimo petiisse, (felices, quos faceret aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in similibus tantùm rebus imitatos esse, sed interdum ad vsus alioqui dissimiles accommodasse, verisimile est, Altera, quòd ex horum vtroque (ac præsertim ex Thucydide) omnes propemodum qui sequuti sunt historicos, cum alia tum varias scribendæ historiæ regulas deriuasse, & horum scripta tanquam ideas illis scribentibus obuersatas fuisse, multa nobis argumento esse possint. Verùm quũ ista sint eiusmodi quæ multò faciliùs mente comprehẽdi quàm verbis explicari possint, quæ addi huc pertinentia possent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam silentio prætereundum censeo, veteres historicos (sicut & poetas) si non ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numen suum suaque adulterina sacra prosequuntur, dignissimos esse quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunque multa loquendi genera, quibus sacræ literæ nobis Dei prouidentiam, &(vt theologica voce vtar) omnipotentiam testantur, itidem ab illis vsurpata inuenient quæ contrà eorum posteri neglexerunt. Duobus exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meum immisit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Esaiam, vel Ieremiam, aliúmve quempiam è sacro sanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Hesiodum, aut alium poetam loquentem audire sibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri historico cum veteribus illis poetis dico esse communia: vt omittam quæ præterea ore Christiano itidem dignissima sibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam vt omnino impietatis, ita mendacij suspicione aliqua eum ex parte liberare posse videntur, non omittenda, sed alij loco seruanda iudico: atque hactenus in gratiam & laudatorum & vituperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipsum disputationis caput venio.

QVVM in legendis historiis duo consideranda sint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendum est. Herodoti fabulositatem ita omnibus omnium sermonibus fuisse iam olim iactatam, vt in prouerbium propemodum abierit, quis est qui nesciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis superiorum seculorũ hominibus vsuenisse credibile est, vt aliena fide illum mendacij argue-

guerent: quippe qui ne librorū quidem eius titulū vnquam nisi per transennam aspexissent, sed aliorum à quibus lectos esse credebant, iudicio standum sibi esse existimarent. Verùm vt huiusmodi hominum voces olim exibilari potius quàm refelli solitas verisimile est, quippe qui temerariam suam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti sed suam ipsorum famam læderent: sic & hodie similem impudentiam similiter exibilandam explodendamque potiùs quàm argumentis vllis confutandam censeo. Quare hos missos faciens, illos compellabo, qui Herodotum non semel, sed sæpius, non eius partem sed opus integrum, non oscitanter, sed summa cum attentione voluerunt. Ac primùm ex illis scire velim vtrum Herodotus prudens sciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac scientem mentiri si respondebunt, mendacij ipsimet ex eius sexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propositum illi esset, cur quoties aliquid commemorat quod perspectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam solicitè se excusat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere passim attinebat? Aut quid horum quidem se testem esse oculatum, at illorum testem auritum duntaxat, fateri necesse erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Sed & sæpe de rebus sibi dubijs scribens, nescire se quàm veræ sint illæ, sed quæ ab alijs referantur, narrare, & penes eos fidem esse velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc suum esse in vniuerso opere consilium pronuntiat, vt sibi commemoranda quæ ab alijs acceperit, non item omnino sibi credenda esse censeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὲν οὐ παντάπασιν ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, sæpe etiam suspicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, sed verisimile sibi non fieri profitetur. vt quum in Clione scribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν ὡς πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpsichore dicit, ἐμοὶ μὲν ὡς πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur esse necessaria. Nimirum tibi necessaria videtur. at illi contrà sęperuacaneam (quippe cui sui dicti ratio constaret) visam fuisse, persuasum habeo. Atq; hanc meam opinionem confir-

mat (ni fallor) iſte Clionis locus, in quo Babylonici ſoli fertilitatem exponens, ſcribit, In quam autem altitudinem milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quum certò ſciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta ſunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (vt opinor) hic locus. vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet quidni de illis quoque tacuiſſet, ſi fide maiora fore putaſſet: aut aliquo ſaltem verbo, vt aliis in locis ſuſpecta ſibi eſſe teſtatus eſſet? Quid quòd comperta ſibi aliorum mendacia diſſimulare non poteſt, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè oſtendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gaudeat, eſſe videtur. Ac primum quidem hoc ſit φιλαληθείας Herodoti argumentum. Secundum eſſe poſſit, quòd non, vt alij pleriq; hiſtorici, quæ vel à dicendo vero eum deterrerent, vel ad mentiendum impellerent, habuerit. Cui enim illum aſſentari voluiſſe, aut quod aſſentationis præmium ſibi propoſuiſſe dicemus? Adde quòd aſſentari & παῤῥησίαν amare, velut ex diametro inter ſe pugnent: quam tamen illum amaſſe, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hîc ego, quod ſentio & verum mihi videtur, non diſſimulabo: licet eiuſmodi eſſe ſciam quod mihi inuidiam apud multos conflare poſſit. Atenim quorundam encomia ſuæ hiſtoriæ inſeruit. Id quidem fateor: ſed & rara & nullã aſſentationis ſpeciem præ ſe ferentia eſſe dico. nec quicquam aſſentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnoſco. Remoto autem aſſentationis ſtudio, quid ei lucri fuiſſet (vt ille apud comicum loquitur) nos fallere? Eſto tamen, aliquos hiſtoriæ eius locos criminis illius ſuſpectos nobis eſſe: at quis eam ſaltem partem quæ non res geſtas, ſed varios hominum variorum mores ac ritus deſcribit, (quæ potiſſimùm calumniis obnoxia eſt) ſuſpicione huiuſmodi non liberet? Tertium argumentum (niſi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa ſuum numen ſuaq; ſacra obſeruantia peti poſſe dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim ſententiæ ſiue γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adiunxit, tanta illum pietate præditum fuiſſe teſtantur, quanta in hominem Chriſtianæ religionis ignarum cadere poteſt: imò verò ea de diuina potentia prouidentiaq;

tiaque ſenſiſſe quæ Chriſtianum ſentire & deceat & oporteat. Huiuſmodi ſunt hæc in Thalia, SED profectò prouidentia Dei, pro ſua ſapientia, quæcunque animalia meticuloſa & eſculenta ſunt, valde fœcunda reddidit, ne aſſiduo eſu abſumpta deficerẽt: at quæcunque improba & pernitioſa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Conſideremus & hæc ex Polymnia; VIDIN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum faſtum non tolerans: at puſilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editiſſima quæque ædificia & in celſiſſimas quaſque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum inſolentiam exoſam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt ſuperiores eorum ſucceſſus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de ſe ſentire nemine commune ſecum eſſe ſinit Deus. Quid, obſecro, de diuina potentia diuinius iſtis dici potuit? Heſiodeã illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥέα μὲν γὰρ βελέεσι, ῥέα δὲ βελέεσσι χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθω, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγλαὸν κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit,

——— *Valet ima ſummis Mutare, & inſignem attenuat Deus,*
Obſcura promens.

Et meritò quidem certè illam veteris Poetæ ſententiam laudibus extollunt: ſed quanto tamen vlterius progreditur hic noſter hiſtoricus? Iam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in ſpeculo intuendam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem ſuam claudit, audiamus: ac quoniam eſt valde memorabilis, eam à capite ipſo arceſſamus, diſperſa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor, hiç Arceſilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus ſtrangulauerat: isque viciſſim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex inſidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arceſilaus quem is è Phe-

retima ſuſtulerat, regni hæres relinquitur: ſed quum orta inter hunc & populum ſeditione, factio populi ſuperior euaſiſſet, Arceſilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminē profugit, & ab EVelthone, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVelthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens, pulchrum quidem & id eſſe dicebat, ſed pulchrius futurum eſſe ſi ipſi quem petebat exercitum daret. Atque hoc reſponſo donum vnumquodque proſequebatur. Tandem verò EVelthon ei fuſum aureū, & colum cui circumpoſitum ſtamen erat, dono miſit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vſa eſſet, tunc EVelthon ſe talia fœminis non exercitum donare dixit. Arceſilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum ſtatum reſtitutus eſſet, magnam in ſuos ſæuitiam exercuit: ob quam ſibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem ſocerum ſuum ſe contuliſſet, à Barcæis quibuſdam, quibus ſe nonnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiuſque cædem mox Alazeris ſoceri cædes ſequuta eſt. Ad Pheretima, tantiſper quidem dum Arceſilaus filius Barcæ ageret, eius gradum apud ſuos cum aliis in rebus, tum in præſidendo ſenatui tenebat: ſed vbi filium Barcæ interemptum audiuit, fuga ſe in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyſes Ægypto præfecerat) ſupplex rogauit vt vicem ſuam vlciſceretur, hoc prætextu vtens, quòd filium ſuum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcen peruenirent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miſerat, eamque vrbem vi capere fruſtra conati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitum murorum ſuffixit: eorum autem vxoribus mammas amputauit, quibus eoſdem muros tanquam notis quibuſdam interpunxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium, librū claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidem mitem vitæ exitum habuit. quum primum enim è Libya, Barcæos vlta, in Ægyptum rediit, miſerabilem mortem obiit. viua enim vermibus

nibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam ſibi apud deos conflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoriam religio mihi eſſet ſilentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquam mortali (quod ſciam) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtū faciebat. quoſcunque enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxque Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd ijs maiorem quàm alijs fidem in rebus omnibus habendam putent. Ex eorum autem numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigerat vt cum alijs donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret. Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem aduerſus Athenas educens, Sardis peruenisſet, tum Hermotimus negotij cuiuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hic Panionium offendit. Quem agnitum quum blandè compellaſſet, & primùm quidem ei expoſuiſſet quanta bona eius opera conſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc commigraſſet, his eum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è ſceleſtiſſimo facinore quæſtum feciſti, quid de te ego aut meorum maiorum quiſpiam, de te inquam vel aliquo tuorum commeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo iniuſtam auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas, quantis dignus es pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum adacti ipſi fuerunt. Ita Hermotimo aduerſus Panionium diuinæ vltionis vices adiutrices fuerunt. Quid quæſo hic legimus quod ore Chriſtiano ſonari non mereatur, ſi tantū

pluralem deorum numerum in ſingularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum ſcelerum magnas immitti à dijs vltiones? τὸ δαιμόνιὸν παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀρχόμενοι, καταφανὲς τὸ τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus ſuum de Hermotimi vltione ſermonem finit, conſona ſunt (ſi ipſum etiam loquendi genus ſpectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ ὁ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὁροίτεα πολυκράτεος τίσις μετῆλθον. dixerat enim illic, παντὸς μὲν νυν ἔτι πρόκειται ἥ τε τίσις καὶ ὁ ἑρμότιμος. Sed & τίνειν δίκην τινὶ interdum dicit, vt in Eratone, ὁ μὲν δὴ Αβυτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ ἀνημαρήτῳ ἐξέτισε. & in eodē libro de Cleomene, cuius inſaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης ἀνημαρήτῳ ἐκτίσασθαι. In Calliope autē δίκην τῆ φόνε τῆ Λεωνίδεω ἐκ Μαρδονίε dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μίασις, vt quum ſcribit in Polymnia, τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μίασις κατέσκηψε Ταλθυβίε τῆ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòſt, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγέλεως ἡ Ταλθυβίε μίασις, &c. in quo etiā loco obſeruatione digniſſimum eſt quod tradit de ſcelere quod in filijs authorum eius Deus vindicauerit. Frequens eſt illi vſus & vocis, χρῆν, ſiue ἔδει (pro ἔδη, quod & ipſum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & neceſſe fuerit: vt nō procul à Cliūs initio, χρῆν γὰρ κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι. Et in Terpſichore, ὁ γὰρ ἔδεε τότε τῷ σόλῳ Ναξίους ἀχρεῖσθαι. In eadem, ἔδη δὲ ἐκ τῆ Ἡετίωνος γόνε Κερίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δεῖν γὰρ μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ. Nec verò mihi dubium eſt quin Liuius imitari Herodoteum iſtud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus hiſtoricis poſteros multa mutuatos eſſe) non procul à primi libri initio ita loquutus ſit; Sed debebatur, vt opinor, fatis tantæ origo vrbis, maximiq; ſecundum deorum opes imperij principium. Quòd ſi huius χρῆν vel ἔδεε explicationem quærimus, eam nobis eiuſdem Herodoti Calliope ſuppeditabit, Hoſpes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à ſe poteſt. quoniam ne veriſimilia quidem dicentibus quiſquam auſcultare vult. Sed narrationē à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati ſunt barbari, Attaginus

ginus Phrynonis filius, vir Thebanus, conuiuio magnificentiſſimè inſtructo, Mardonium ipſum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratiſſimos, excepit. Secundum cœnam Perſa quidam Therſandrum Orchomenium cuias eſſet interrogauit: quem vbi Orchomenium eſſe accepit, Quoniam, inquit, te mihi menſæ & libaminum conſortem eſſe contigit, tibi ſententiæ meæ mnemoſyna relinquere libet, vt & ipſe eorum quę impendent præſcius, tuis rebus conſulere poſſis. Vides Perſas qui hîc epulantur, & exercitum quem ad flumen caſtra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerſo numero non multo pòſt perpaucos videbis ſuperſtites. Atq; his verbis multas lacrymas ille miſcebat. Quæ quum admiratus Therſander dixiſſet, Nónne Mardonio hæc ſignificanda ſunt, & Perſis qui ſecundum ab eo locum obtinent? tum ille ſubiecit. Hoſpes, quod à Deo contingere oportet, homo à ſe arte nulla depellere poteſt. ſiquidem ne veriſimilia quidem dicentibus fidem quiſquam adhibere vult. Atque adeo ex Perſis multi quanuis hoc ſciamus, ſequimur neceſſitate conſtricti. Ex his, (ſicut & ex alijs quæ antè attuli) quæ fuerit noſtri hiſtorici pietas, patere ſatis arbitror. quanuis enim hæc poſtrema verba non in ſua ſed in Perſæ cuiuſdam perſona proferat, (cui eum illa nequaquam affingere dixerim) illi tamẽ aliqua ex parte adſcribi poſſunt: quòd ſic ea commemoret vt illis ſe aſſentiri planum faciat. Reliquum eſt vt ſcrupulũ, quem animis aliquorum inijcere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quam prædicas pietati conſentanea ſit illa τύχης appellatio, quæ quum apud vetuſtiſſimos ſcriptores rarò, apud Homerum autem nunquam reperiatur, hic contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunam conſtituit, nónne is prouidentiam tollit? Hoc ego ſanè fateor: ſed τύχῃ illis in locis vulgarem fortunæ ſignificationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείη cum τύχη? vt in Melpomene, τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεομένας ὀπίσω τοῦτο τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείη τύχη. Et in Terpſichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείη τύχη πρόσοικον τὸ παιδίον. Hic enim θείη τύχη nihil aliud ſonat quàm θείη μοῖρα, & quod vernaculo ſermone dicimus, *Ainſi que Dieu voudra*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴτε κληδόνος εἵνεκα θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ σωτυχίην, θεῦ ποιεῶντος. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum ineptum

alioqui iudicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri possit ἀπόγονον. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *C'est fortune: Dieu le veult.* Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, at quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείλω τύχλω reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείη τύχη συμβάν. vt quum in Eratone dicit, ἐρέων δέ μι κατὰ μοῖραν μύθου ἀμφιθέτου, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μιήσιος. Dixerat autem paulo antè, τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισί ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων. In quo etiam loco nobis obseruandũ est quod & alibi dicit, nimirum diuinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. vt in Eratone, φιλέει δέ κως πρόσημαίνειν τοῦτ' ἐν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσεσθαι. Rursus in eodem libro, καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. Verũ enimuero quas hactenus recensui Herodoti pias sentẽtias dum mecum reputo (vt tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunq; adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quum Christo vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunq; & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsentia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) posse duci. Quis enim rationi consentaneum esse dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt sciens prudensq;, nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Nisi fortè cum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiam, nesciuisse arbitratur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, vt suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem igno-

ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumentum peti posse crediderim: quod tamen nõ tanquam necessariũ, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volò. Cæterùm cogitãti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum prisci seculi scriptorũ tantopere suspectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorũ partem qui res à se longinquis in regionibus visas aut auditas narrant, mentiri suspicamur quasi locorũ longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiã non paucis dubia sit illorum historicorũ fides, quasi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro historiis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis insidet hæc suspicio, quantum inter hæc duo sit discrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem semper manet, at temporum non item. atque adeo multæ res gestæ quàm longè à nostris temporibus absunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum consultò mentiri persuasum habent, respõsum sit.

At qui Herodoto propositum quidem non fuisse mentiri, sed mentitum tamen esse arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & suam interdum fidem de ijs quæ audierit, non secus ac de ijs quæ viderit, obstringit, respondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuisse, id verò vnde ipsi compertum habeant. Si enim se hinc coniecturam facere dixerint quòd alijs quibusdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipsi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces esse pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priscis extãt scriptiones dirigendas censebunt? Quòd si fortè Herodotum fabulositatis reum agi posse existiment hoc vno nomine quòd eorum fidem superent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem excessura putanda sunt. Demus tamen ea esse eiusmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua est ista dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod verisimile non est, ne verum quidem esse possit? Quæ porro est ista in historicos tyrannis, vt si res ab illis

ſcriptas credere nolimus, eos noſtræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præſtare culpam velimus? Quæ tamen ego dum ſcribo, non ſum neſcius Ioſephum in hac altera opinione fuiſſe, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidē ſibi non placuiſſe, ſed ſuam illi credulitatem, mentiendi occaſionem dediſſe. Sed ego quam modò ab alijs exegi normam, ad quam priſcæ hiſtoriæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos eſſe queror, nimiùm ipſe credulus habeat, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam eſſe antiquis hiſtoriis fidem contendam, exponere decreui. Quæcunque leguntur apud hiſtoricos miracula, ea vel ipſius natura rerum, vel humanarum actionem eſſe, nemo (vt opinor) negauerit. Nam ſiquid hæc vel illa regio aut prorſus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà paruitatis producit, id naturæ: ſiquid ab hominibus mirabile proficiſcitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera ſumma admiratione digna deſcribunt hiſtorici, quæ aut nō habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præſtantiſſimum nobiliſſimumq; genus, veniendum eſt. Quales nobis paſſim gigantes, quales viciſſim Pygmæi deſcribuntur? Quidnam quòd neutros viderimus, neutros eſſe aut fuiſſe dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabuloſos eſſe illos dixerit, (vt omittam multa eorum extare paſſim oſſa) non profanos tantùm, ſed & ſacros libros fabulositatis inſimulauerit. Pygmæos autem ſi eſſe aut fuiſſe negabimus, non ſolùm magnæ externorum ſcriptorum turbæ, ſed & noſtris ipſorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud ſunt qui paſſim ſpectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem ſi naturam (id eſt naturæ opificem) omnipotentem eſſe credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuiſſe & hodie quoq; poſſe non credemus? Iam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuerſum naturæ opus conſideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menſes includit: an igitur Herodoto, ex cuius hiſtoria quadam, fœtus vtero muliebri plerunq; decem menſium ſpatio includi ſolitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceam,

ecam, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inserendum illi tale mendacium confinxisse, quicunq; vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidem diuinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm vt ad diuinam vsq; potentiam non progrediamur, qui hîc mendacij Herodotum accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapso decem mensium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo vxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum huius mulieris ad filium suum sermonem, Quod autem præcipuè obijciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quùm ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus esse te suum negauisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirum vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius est, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab ijs qui Herodotum mendacij hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidissimi versus,

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri mea refero insuauissimus,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in aluo menses gestauit decem,
At ego illam in aluo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestauit parvulum,
Quo minus laboris illam cepisse existimo:
At ego non pauxillulam in vtero gesto famem,
Verùm hercle multo maximam & grauissimam.
Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.

Audiui ſæpe hoc vulgò à multis dicier,
Solere elephantum grauidam perpetuos decem
Eſſe annos: eum ex femine hac certò eſt famés.
Nam iam complures annos vtero haret meo.

Idem poeta in Ciſtellaria,

——tum illa quam compreſſerat,
Decumo pòſt menſe exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij ſuper hac re verſus, in Plotio,

Inſolítne mulier decimo menſe parere?
Pol nono etiam, ſeptimo atque octauo.

Quæ ſcripſiſſe fertur, hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus, γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponiũ in Hirnea,

Pappi decimum menſis eſt quum factum eſt: ita fit, ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens vterus parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis nõ illius Virgiliani verſus recordatur?

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertij?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperêre bona.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in ijs quæ ad rerum naturam pertinent, veraces eſſe ſtuduerunt) ne videar τὸ ζητούμενον σωφιστάζειν, ad Hippocratem, Ariſtotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui nõ ſolùm decimo menſe, ſed vndecimo etiam, partus edi ſcripſerunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiuſmodi rerum indagatione diligẽtiſſimo, proferre libet. Veſtilia C. Herdicij (inquit) ac poſtea Pomponij atq; Orfiti clariſſimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo mẽſe genuit, Suillium Ruffum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrunq; Cõſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo. Hactenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi nõ dubito. Ad me certè quod attinet, honeſtiſſimam matronam Pariſijs audiui, in frequenti cœtu, puerũ quem oſtendebat, vndecim menſes à ſe in vtero geſtatum affirmantem. ex certiſſimis enim ſignis (quæ mulieribus ſæpiùs enixis cognita ſunt) conceptus tempus compertũ ſe habuiſſe. Quæ

quum

quum ita sint, crudelem quorundam iurisconsultorũ incredulitatem (hoc vti verbo cogor) mirari subit, qui pueros post certũ & à se præscriptũ diem ex vtero materno prodeuntes legitima hæreditate fraudauerint. Scribit enim Vlpianus, Post decẽ menses mortis natus non admittetur ad legitimam hęreditatem. De eo autem qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. nec videri in seruitutẽ conceptum, quum mater ipsius ante centesimum octogesimum secundum diem esset manumissa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iustinianus mulierem quandam, quæ vndecimo post mariti mortẽ mense peperierat, stupri damnat, quòd fœtum tanto tempore vtero includi, incredibile esse credat: & quam ipse forsan eius liberis sua incredulitate iniuriã facit, partui matris imputat. εἰκότως, inquit, οἱ παῖδες οἱ τῷ θαύματι τῆς μητρὸς τοκετῷ πλειονι ρισμένοι πλὴν γένεσθαι τὸ πατρὸς ἠξίουν λαβεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortasse Iustiniane eos πλειονιζῄς, vel ὑβρίζῄς potius τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quam indicta causa illorum matrem damnas. Longè certè tuo iudicio dissimile L. Papyrij Prætoris iudicium fuit, qui secũdo hęrede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedit, quum mater partum se XIII mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutũ videretur. Enimuero postulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationẽ consideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem menses, partum vxoris nolle agnoscere: quum hodie contrà elapsi illi iustam maritis occasionem non agnoscendi vxorum partum, atq; adeo suspectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atq;, vt generalem huic sermoni clausulam imponamus, quicunq; quid sit ratiocinari, nouerit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinariũ vterum gestandi spatium, olim fuisse extraordinariũ: contrà, quod extraordinariũ nunc sit, id olim fuisse ordinariũ. Quantumuis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hîc placeant, Herodotũ certè hîc absoluere quàm eo tot grauissimos scriptores damnare mallent. Ego verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adiungã. ita enim colligo, quemadmodum si nusquã alibi mẽtio facta reperiretur partus decimo mẽse editi, historia hæc, quũ vera sit, falsa iudicaretur: ita multas alias esse quæ, quòd

exemplo careant, falsæ iudicentur, quum tamen veriſſimæ ſint, & exemplo fortaſſe non itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum aliâs, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem deſcribit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici ſoli fertilitate ſcribit, ſi quidem ad noſtros reſpiciamus agros, & coniecturam ex illis facere velimus, ſtatim mendacij Herodotum accuſabimus. At ſi hanc regulam teneamus, non eſſe nobis ex ijs quæ viderimus & audierimus ferendum de ijs quæ nec viſa nobis nec audita ſint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arua noſtra conuerterimus, nulla tanta deſcribetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, ſed vt antea potuiſſe, ita nunc quoq; poſſe alicubi eſſe credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres hiſtoriæ locis quibuſdam ſummam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles eſſe videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum hiſtoriarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Niſi fortè & ipſa ſacra biblia ſuſpecta mendacij nobis eſſe debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie veſtigium in illis appareat. Quod abſit vt nobis in mentem veniat: ſed potius illud Dauidis animo noſtro ſemper obuerſetur,

Te magnam pandente manum, ſaturantur abundè
Omnia: te rurſus vultum condente fatiſcunt.

Quid? ſi Babylonis magnitudinem è noſtrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iam vna vrbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo poſt tempore peruenisſe? Aut, ſi expeditionem Xerxis è noſtrorum regum aut etiam ipſius Turcarum imperatoris expeditionibus æſtimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentiſſima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Perſiæ regum potentiam ex ea qua præditi ſunt noſtri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æſtimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel ſtruthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æſtimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani vaſtitas fuerit quàm ei qui paruum

uum Rubiconem duntaxat ſpectauerit: ita qui in regum noſtrorum factis nō inſiſtet, ſed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiuſmodi quempiam aſcendet, non tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus eſt vt quadringentis equitum, ſexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus ſuperauerit: & cæſis eius militum ducentis millibus, ipſum aureis catenis vinctum & caueæ incluſum in omnibus quas poſtea ſuſcepit expeditionibus, ſecum duxerit. Hic ille eſt Tamberlanes qui quemcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, ſecunda rubro, tertia nigro vtebatur: candore pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium, omniumq; incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non eſt. hoc vnum conſideremus, vt longo interuallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis abſunt, ita quantum viciſſim noſtræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & ſexaginta octo annis illos præceſſit) ſuperentur. Quum autem de regibus noſtri temporis loquor, Turcarum regem ſiue imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Chriſtiani principes, cogere poteſt: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò eſſe eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortaſſe arbitrabitur qui Turcici imperij ſtatum cognitum non habuerit, & ex noſtrorum principum imperijs æſtimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari deſinet. Eiuſmodi enim is ſtatus eſt vt duos duorum Perſiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex ſibi vendicare, & dominum, vt Cambyſes: inſtitorem, vt Darius, appellare ſe meritò poſſit. & quod in nos quidam iocatus eſt, quum regem Gallorum, regem aſinorum eſſe diceret, (quòd onera nulla ſibi ab illo impoſita detrectarent) de vniuerſis qui ſub ditione eius viuunt, nō ioco, ſed ſeriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὅσοι μεγάλοις ἔχθεσι τρόμῳσι (vt Tyrtæus de Meſſenijs cecinit) non bona tantùm omnia precaria poſſident, ſed ipſam etiã animam precariã trahunt. Atque vt in regum noſtrorum aulis inter multos de nobilitatis, ſic apud illos inter omnes de ſeruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, ſed & aliis multis, regno

Perſico maior eſt cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atque vt taceam huius ſplendorem multis in rebus Perſico ſi non parem, certè æmulum, vt magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam ſatraparum turbam omittam; multos etiam ritus, multas conſuetudines velut hæreditarias manſiſſe illius regno conſtat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Perſarum regibus manaſſe, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipſum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hiſpanum pro Hiſpanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere ſoleamus) ab iiſdem regibus originem habere, ex illis ſcriptoribus diſcere poſſumus. Nec verò dubium eſt quin idem Turca morem illum rarò in publicum ac nonniſi cum magno & ſpeciem exercitus præbente ſatellitio prodeundi, (vt ita ſuis formidabiliorem ſe venerabilioremque reddat) à Perſarum itidem regibus mutuatus fuerit. Noſtri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Perſarum regibus peculiariter mutuati ſint neſcio, reginæ certè noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſumpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllæ vrbis reditus ſuis vxoribus in zonas donare ſolitos, memoriæ proditum eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potentiæ alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxem Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panem, Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos, ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quam ad partem ſiquis ea referre malit quæ modò de regibus dicta ſunt, non magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere iudicanda ſint, vt illorum ergò præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de varijs variarum gentium ritibus moribuſque ſcribit? Hanc nimirum partem reprehenſionibus patere, hanc potiſſimùm calumnijs obnoxiam, hanc ſannis multorum expoſitam

eſſe

esse video. Quare? quòd non tam aqua igni quàm ritus moresq; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli huiusmodi etiam sint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem posse videatur. Atqui nónne ipsimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum consensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesque à nobis separant, & quibus longè diuersum cœlum longè diuersas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadē hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirū nonnisi inter pocula de rebus grauioribus agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quosdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, seruari videamus, vt qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βυλβυτήριον faciant, atque ibi non prius vllum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinant? Apud hos κατακλαβυτὰς si mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione coniuncti sunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus vnquam Christianæ religionis affulsit radius, non mirabilia solùm, sed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, sed vrbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtentibus sæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de causa quàm vt edat bibatque, viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis vtuntur, consideremus. Nónne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse videmus? nónne multos felibus, nonnullos & muribus vesci videmus? Interim tamen si gentis alicuius victus nobis à quopiam historico describatur à nostro discrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen susque deque ferri profanorum

ſcriptorum ſugillatio poſſit: quid quòd ne libris quidem ſacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt: (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus? Ad hoc Euangeliſta ſcribit. Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eumque ἀκρίδας pro ἀγρώστεις vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt, quàm varij ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labantem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur paſſim circa ciborum delectum diſcrepantia, quod de locuſtarum eſu traditur, vel à quolibet profano ſcriptore (nedum ab Euangeliſta) ſcriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locuſtarum aut huiuſmodi animalium eſu delectari, an ab eſu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locuſtis veſceretur, neminem: qui à panis eſu prorſus abhorreret, his oculis ſæpe vidi. Rurſum verò quàm mirabile nobis eſt videre quempiam qui panis eſu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teſte) Perſas pane veſci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, ſi nunquam abſtemios vllos vidiſſemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos ſe vidiſſe dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipſa regio quæ homines alioqui vino dediticiſſimos gignit, quoſdam etiam hoſtes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοτάτοις quum loquor, primum locum Flandris, ſecundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, ſed ex iis quæ vidi, ſententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor eſſe communia, atque illud in primis vt quot calices ſuper menſam, tot matulas ſub menſa habeant, aut omnia illis vicem matularum præſtent: (de ijs tantùm loquor qui apud vtroſque principem inter Bacchi ſatellites locum obtinent) ſed illos ab his ſuperari hac in re dico quod horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à ſpurio Baccho, id eſt zytho ſiue ceruiſia, domitam aut certè ſemidomitam ſe ſenſerit. Quod quum ſe more inſtituto-

tutoque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui. nisi fortè vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. si superiorum temporum historias excutiamus, non solùm natura abstemios abstemiasque, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solùm mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admisissent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscunq; conditionis sit, probro est vini vsus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinẽ vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephiriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis contrà multos aut saccharum aut herbam quampiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidem impetrare possit vereor: & tamen vtriusq; peræq; oculatus sum testis. Quid illud est? Vinũ butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis creditur us. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem

adijſſem, credibile videbatur: at verò vllum vſquam mortalem eſſe qui vinum è butyro ſiue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. Quòd ſi inter vicinos populos tanta eſt in victu diſcrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis abſunt, fabuloſa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis ſermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij ſedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia ſuas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere exiſtimantur, ſi ex ijs qui in cœtu illo ſunt, cuicunque fors tulerit, propinauerint. Hæc ſcribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de ijſdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, vt ipſe mirabatur, ita mirum alijs futurum putauerit, nemini dubium eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (aut is potius cui Æmilij Probi nomen tribuitur) poſtquam de ijs loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur, quò nemo accedit niſi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Quid ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, vt ignotis etiam viris ſuas ipſi vxores ad compotationes abducendas traderent, ijſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& ijs quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caij Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, ſi cum Cotys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cuius quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ

infixam

infixam habuissent, ipsis Neapolis & Mediolanum sepulchra miserè interfectis non fuissent: imò nec dominum fortasse vrbes illæ mutassent: sed nimirum, vt illis, dum se in Macedonia non in Persia esse, obliuiscuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum se in Italia non in Gallia esse non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & osculationes, atque adeo salutationes (quum ne salutari quidem suas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius esse potest, emerunt. Sed quoniam iucunda non est harum rerum memoria, illum de mulieribus sermonem persequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus nostri seculi exempla fidem afferant, ita vicissim nonnulla illum narrare quorum exempla desint, fateor. Hoc enim seculum Pheretimarum, Amestridum, Atossarum, necnon (vt Ctesiæ historiam cum Herodotea connectam) Amytidum & Parysatidum ferax, contrà Artemisiarum & Argiarum sterile esse dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione satiabiles, cum Pheretima, Amestride & Paryfatide, non pauciores libidinosas cum Amytide, multas etiam noui semper luxus auidas cum Atossa: nullas autem vel pauciſſimas strenuas cum Artemisia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ alijs regionibus Anglia suggerere potest: de mulierum autem inexhausta libidine luxuque insatiabili regiones omnes æquè conqueri posse existimo. Nec verò si seculi illius mulieres consideremus quod inter eas quas modò nominaui & nostras interceſſit, pauciora nobis exempla suppetent. Nam si ad libidinem Romanarum mulierum respicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monstrosè libidinosam Messalinam Claudij Cæsaris vxorem fuisse, vt à latere viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde lassata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantùm, sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum solicitasse, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascenda-

mus, nónne Romanas matronas pro ſuo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nónne & Naſonem querentem audimus?

Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos?

& Propertium,

Matrona incedit cenſus indut. a nepotum.

Nec tamen ſingularum ætatum luxum peculiare aliquid habuiſſe negauerim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, ſtudioſè vndiq; conquiſitos fuiſſe ſcimus, quòd illos, vt ſcribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, eſſe putarent. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. ſeptimo Xenophon) quinetiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuiſſe, memoriæ proditum eſt. Verùm, vt veteres Romani eunuchorũ minus ſtudioſi erant, eosq; pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ alijsq; barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum viciſſim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium eſt, vt quum Tibullus de domina ſua dicit,

Illa ſint comites fuſci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quaſdam imitari videmus. Itidem verò & noſtri huius ſeculi luxum propria ſibi habere multa, controuerſum non eſt. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerunt eſt damnoſior, quòd in dies atq; adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum noſtrorum aulis id veſtis genus quod manè geſtari cœperit, veſperi pro obſoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & ſplendidum ducitur quod diu magnificum ſplendidumq; eſſe non poteſt: ne videlicet nouæ ſemper ſumptuum occaſiones deſint. Hinc factum eſt vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodieq; ſunt Germanis) ſordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priſcis temporibus originem habere variæ nos hiſtoriæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in delicijs regum noſtrorum aulæ habent, duas cum ſuperioribus ſeculis communes eſſe illis conſtat, tertiam ſuo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vendicare ſibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, poſtea verò & alijs in delicijs fuiſſe (ſicut & ſimiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iulium Cæſarem,

quum

quum peregrinos quosdã diuites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circumferrent, interrogasse an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Masanissa Maurusiorum rex iam antea quosdam mercatores, qui simiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, si Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuisse autem & Romanas mulieres catellorum huiusmodi studiosas, testatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philosophicam Thesmopolidis barbam (si bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera sua mulier Romana nobilis (ludos miserum philosophum faciens) custodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum nostrorum aulis peculiare esse, vel hinc conijcio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inueniot ac certè vel nunquam vel rarò inuentam existimo. sed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic seculo peculiarem esse suspicor: certè si non peculiarem, at longè vsitatiorem illi esse, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuisse (de scurris, id est γελωτοποιοῖς, non loquor) atque adeo posterioribus demum seculis illos haberi in pretio cœpisse, mihi persuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantũ, sed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμώρων facti sunt μωροί, aut certè in eum statum redacti qui inter φρενήρη & μωρὸν medius est: siquid tamen inter hæc duo medium esse potest. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerso corpore longè præstantior semper iudicata est. Atenim ex iis duntaxat fiũt moriones quibus parũ mentis inest, adeo vt iam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miserari eorũ cõditionem, nõ deteriorẽ efficere, conari oportebat. Sed quoniã vereor ne in hac de morionibus quæstione immorari, μωρολογεῖν esse iudicetur, alijs eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes nostri seculi fœminas (ac præsertim Gallas) si non alia virtute à priscis, φιλοσοφίᾳ saltem superari. Quotacunq; enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero suo prodeunti sua vbera sugenda præ-

bet? Atque huius rei ideo mentionem faciendam putauí, ne qui reginas ipsas apud nostrum Herodotum aliosque historicos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοεργίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priscis vsque seculis repeto? Caroluin Marilliacum (clarissimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentissimam sui memoriam reliquit) historiam hanc ex Hispanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quæ ex Hispania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem suum lactasse, vt quum aliquando absente ipsa lactatum ab alia resciuisset (qui iam per aliquot menses solius matris lac suxerat) nunquam conquiescere potuerit donec infantem lac illud externum euomere coegisset. Hæc ille. Cæterùm vt Herodoto derogandam non esse fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis describit, ita nec quod in Calliope de Ameistri regina texente marito suo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina pisturam suæ familiæ exercente scribit, suspectum esse debere, sed vt in quibusdam historiis luxum illius seculi, sic in quibusdam vicissim simplicitatem contemplandã nobis esse dico. Sed vt à reginis ad reges transferatur oratio, nõ minus certè quæ de regibus scribit Herodotus impetrare fidem debent: quanuis si ad regum nostrorũ mores institutaq; exigantur, in dubiũ meritò vocari possint. Si enim quod de Pseudosmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per septem menses habitum fuisse, ad aulicos huius tempestatis ritus exigatur, qui fraus illa tandiu latere potuerit, & qui à nullo suorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at si aditum ad reges illos non itidem vt nobis ad nostros patuisse, sed multo paucioribus & rarius se conspiciendos exhibere solitos fuisse consideremus, minor iam huius facti animos nostros subibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noster Herodotus) hoc instituit, necui ad regẽ aditus pateret, sed omnia per internuntios transigerentur; & nequis regem conspiceret. quinetiam inhonestum cuiuis coram rege ridere vel spuere, censeri voluit. Hæc ille, causam etiam subiungens. Vt autem eandem consuetudinem à rege Turcarum seruari dixi, ita similem imposturam locum apud eos superioribus annis, inuenisse scimus, quodam Pseudomustapha pro Mustapha vero ad regnum grassante.

Quæ

Quæ tamen quum dico, alibi quoq; vbi consuetudo hæc recepta non erat, Pseudariarathi, Pseudantiocho, Pseudoneroni, Pseudalexandro viam arte diuersa ad similem dolum patuisse non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iustinus, Appianus, Iosephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione vsi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque grassati sunt. Atque adeo (vt omnes non temerè veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus non minus superioribus miraculorum ferax esse intelligant) facta duo eiusdem cum præcedentibus artificij, id est similes illis duas impostoras, (diuersum tamen finem propositum habentes) recentem vnam, aut recenti proximam, alteram, recentissimam, commemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M. C C. X X V, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministeriis operam locare solito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Constantinopolitanus euaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdã, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illi non suasissent solùm, sed etiam persuasissent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum dissipata esset fama, vndique illuc concurritur, magnaque cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hęres (quę paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicũ octauum, sibi consanguineũ, de hac quæ sibi fiat iniuria certiorem facit. Rex Pseudobalduinũ fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, varijs interrogationibus à rege alijsq; qui regi à consilijs erant, vrgeri cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius impostoræ consentaneum erat, respondet: quippe qui nõnisi ore præcomposito illuc venisset. Sedenim quũ multos difficiles alioqui nodos expedisset, vnum facillimum,

quem quidam Bellouacenſis epiſcopus ei propoſuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxiſſet, ad hanc quæſtionem obmutuit: quo ſilentio certum impoſturæ ſuæ teſtimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à ſe fidem impunè à ſe abire permiſit. Ille quum ſe inde in patriam protripuiſſet, aliquanto pòſt ibi deprehenſus, captus, & ad Ioannam miſſus fuit: quæ eum ſibi non donatum ſed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere ſunt quæ Flandriæ annales de hoc Pſeudobalduino referunt: aliis quibuſdam hiſtoricis nonnihil circa facti ipſius circunſtantias diſſentientibus. Ad alteram illam quam recentiſſimam eſſe dixi impoſturam venio, huic & ſuperioribus ſimilem, & eadem quidem via, ſed aliò tamen tendentem. Alij enim ſua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati ſunt: at hic in alienæ vxoris poſſeſſionem inuolauit, & fabuloſum Plauti Iouem non fabulosè imitatus eſt, vt teſtatur ſententia quam aduerſus eum curia Toloſona tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta A N. M. D. L I X. vnde excerpta eſt quæ ſequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alcmenam, Iouem repræſentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiam proficiſcitur. Elapſo demum octauo poſt eius diſceſſum anno, quidā Arnaudus Tillius (ſed ſibi illius Martini Guerre nomen aſſerens quòd ei omnibus oris lineamentis aſſimilis eſſet) ad illam quū veniſſet, ab ea pro marito recipitur. quippe quem eſſe Martinū Guerre, non ipſa ſolùm, ſed quatuor ipſius Martini ſorores, alijque nonnullii propinqui, & cùm his amici vicinique omnes perſuaſiſſimum haberēt. Nam præter illam oris ſimilitudinem qua potiſſimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia ſuperioris temporis facta dictaque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vſque ſermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo veſtigia ponerent, & ad alia quorum nox conſcia ſola eſt, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito reſciuiſſe, cum quo illi ex commilitio ſumma familiaritas interceſſerat, partim magicæ artis auxilio diuinaſſe creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa conſueuiſſet, duobus iam ſuſceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius impoſturæ ſuſpicio mulieri oborta eſſet, actionem-

que

que in eum intendisset, in carcerem conijcitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiã suam tueri visus est, (præterquam quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant) vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verùm ille alter supposititius maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimonijs comprobatus verus maritus, suæ vxori suæq; domui redditur; alteri autem suæ impositurae præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verumetiam Ψευδοάνηρ fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quàm masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alij potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illã & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostrò mos hic iam tempore cessat?
Ante probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd nõ alienũ, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum impostoris muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inferebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad noſtrorum regum mores & inſtituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factáve commemorantur. alioqui enim cui perſuadebit Herodotus Xerxis ſatellites legatos Lacedæmoniorum in caput protruſiſſe, vt ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citroque mittebantur legatos obſeruari poſſint quæ non ſatis cum nunc recepta conſuetudine conueniunt. Illud certè omnibus ſeculis commune fuiſſe videtur, vt legati ſæpe ſub legationis ſpecie ſpeculatorum exploratorumque officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambyſis ſic alloquentem, Neque Perſarum rex vos ad me cum donis ideo miſit quòd me ſibi hoſpitij neceſſitudine iungi, magni æſtimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, ſed ex Æthiopum inſtituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præſtaret, rex creatus) ſic apud Saluſtiũ in bello Iugurthino legimus, ibi cum Boccho Numida quidã nomine Aſpar multùm & familiariter agebat, præmiſſus ab Iugurtha: qui poſtquam Syllam accitũ audierat, orator & ſubdolè ſpeculatũ Bocchi conſilia ierat. Hactenus Saluſtius. Noſtri quoq; ſeculi principes non ignorare hunc legatorum vſum, quis ignorat? Verumenimuero ille Saluſtij locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vnà etiam quandam Libyæ regum conſuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere, & tamen fabuloſam nequaquam eſſe credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, ſolenne fuiſſe ſcribit vt adductis in conſpectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ eſſent, ei quę præ cęteris placuiſſet, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem hiſtoricus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longo pòſt tempore extiterunt, fidem priſcis illis viſum eſt conciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampſinitum filiam ſuam proſtituentem, cum Hieronymo Syracuſarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxiſſe, & regi-

reginam constituisse, memoriæ proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliauit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosque huiusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc cædem sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbum contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nónne sua illum crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & latis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autem missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandã licet veteris illius prouerbij authoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Vt ſtat, & incertum quæ ſit ſibi neſcit eundum
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipſa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illius regis facta in mentem veniunt, qui ſuo ipſius cognomine veteri illi prouerbio aſtipulatus eſt. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentibus Epimanes dictus eſt. Is ſubinde regali veſte depoſita, vilem togam induebat, eaq; indutus ad forum ſeſe conferebat, in quo obuium quenq; prehenſabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magiſtratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem ſubinde à ſuis ſe ſubducens, aurifabrorũ aut aliorum artificum officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atq; adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuijs & nunquam antea ſibi viſis munera ſæpenumero dabat. Interdum per compita numos proijciens, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: moxq; ſe inde proripiebat. Interdum & ſertis caput redimitus per vrbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipſum ſequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretioſis vnguentis ſe perfricanti dixiſſet, Beati eſtis vos reges quibus harum rerum vſus ſuppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te iſtis (reſpondit) ad ſatietatem vſq;, & vltra etiam, explebo. Cuius promiſſi memor poſtridie ad locum in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretioſiſſimo ſtacte appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipſi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuſo ſe volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes riſum ſpectantibus mouerent, tandem & rex ipſe ex illis ſuo lapſu riſum excitantibus vnus eſſe voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiuſdem regis eiuſdemq; generis facta ex hiſtorijs promenda lectori relinquo. Cæterùm hic quidem rex in vnam, alij potius in alteram ſtultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem ſe demittebat, tanto alij multi ſupra illam ſe extollebant, & aliquam de ſeipſis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani verſus: qui poſtquam oſtendit quàm miſera egenis conditio ſua videatur, con-

trà de diuitibus & qui in magno imperio conſtituti ſunt, ita canit,

Ὃς δ' ἦτοι εὐόχθῃσι, θεὸς ὣς δηὶ ὄλβιον ὀπάζῃ
Καὶ πολυκοιρανίῃ, δόμεν ἣ θέτην ὄφρα καὶ ἄλλοις
Ποσσὶν ὑπισχνέεσθαι, ἀνηνοὶ δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες·
Ἀλλ' ὑπερόπλιον ἔ ἀμβροτωλῆσι νόοιο
Ἴσα Διὶ βρομίῃ κεφαλὴν ὣς ὑψόθ' αὐχένας ἴσχει,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶται δ' εὐπήχυν Ἀθήνην,
Ἥ τιν' ἀτρεκέως τε κεμαίρεται ὄλυμπόν δε,
Ὥς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἀριθμὸς εἰλαπινάζῃ.

Hic autem quorſum Poeta, non contentus dixiſſe, reges ita faſtu turgere vt obliti videantur ſe terrā pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus eſſe, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctiſſimis viris quæſitum ſciam, à nemine autem repertum audierim, ſi explicauero (quum præſertim explicationem propoſito noſtro congruentem habeat) maximam me à multis initurum graciam ſpero. Poetam igitur non hyperbole poetica hic vti voluiſſe, nec Mineruam pro quauis alia dea nominaſſe, ſed ad hiſtoriam reſpexiſſe dico à Theopompo ſic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum ſupergreſſus eſt, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus eſſet: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipſius aduentum aliquandiu expectaſſet, tandem furore percitus, vnum ex ſatellitibus, num dea in thalamum veniſſet, viſere iuſſit. Quem reuerſum, & neminem in thalamo eſſe reſpondentem, ſagitta tranſfixit: moxq; ſecundum à ſe miſſum, obidem reſponſum itidem interfecit. Tandem miſſus tertius, re animaduerſa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expoſitionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem ſuam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè aduerſus illam exarſit, vt proprijs manibus eam, à vulua orſus, diſſecuerit. Sed de Coty ſatis. Quid Alexander? nónne Ammonis ſiue Iouis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurij ritu talaria petaſumque & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque geſtabat? Commodus autem nónne cum

Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorium, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam fit mentio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit earundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatoribus illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hîc postremum nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed & eum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum siue Theodorium, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum πρὸς τῆς Ἀτθίδος παιδείας scribere (Xenophontis κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiusmodi homines à nonnullis principibus tanquam prouerbiale nomen traxisse, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακες, à Dionysio διονυσιοκόλακες appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnum est eorum qui aperto (vt ita dicam

dicam) marte; alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis vt periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantùm ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiã eorum animos accommodata addunt. Vtriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysij prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui διονυσιοκόλακες appellati fuerunt, qui spuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cęcus aut certè cęco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deijciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent vt nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabantque dum Dionysius præhensam eorum manum patinę admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantibus præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysij assentatores, vt sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis inuolutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi διονυσιοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant. Quum enim ille rei medicæ studiosus esset, vt ostenderent quantam de illius peritia opinionẽ concepissent, secãdos illi vrendosque (quũ alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbe-

bant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculosius esse dixi, venio. Niceſias Alexandri assentator, quum eum ex epoto pharmaco torsionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis est, quum vos dij taliarpatiamini? Dioxippus autem Athenienſis pancratiastes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, sanguine, Homericum illum versum protulisse fertur,

Ἰχὼρ οἷός τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philosophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipse artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes esset, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortasse (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiusdem farinæ est illud Democlis factum, qui posterioris Dionysij assentator erat. Is, quum moris in Sicilia esset singulos domi Nymphis sacrificare, & circum earum simulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionysium, circa eum tripudiaturus, accessit: negans oportere ad inanima numina studium conuertere. Quis verò nō multo etiam magis Athenienſiū planè ſimilem adulationē miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas veniſſet, cum alijs diuinis honoribus prosequutos esse, tum canticis eum & domi & in publico celebrasse, quibus inter cætera solum illum verum esse deum dicebant. Cæteri dij (inquiebant) aut procul à nobis absunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces noſtras negligunt: fortasse etiam ne omnino quidem vlli sint: at te præsentem cernimus, non ligneum, non lapideum, sed verum. Qui verò sunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapsos audimus? Illi ipſi (illorum certè posteri) qui Euagoram, quòd regem Persarum adorasset, morte mulctarunt. En quàm propensa sint ad assentationem hominum ingenia. An verò minus propenſos esse putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene ſe modulo ſuo metiri nouit, vt ei assiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem mensuræ ſuæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris ſcientiā habet, Themiſtoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos ſuperat: ſiqua corporis firmitate præditus est, ſtatim audit Hercules: ſi non omnino indiſertus est, alter Demosthenes vel Cicero alter appellatur: ſi vel vnū versiculum scribere nouit, Homerus aut Virgilius est. Attalum quidem

quidem certè eodem & præceptore & assentatore vsum esse, historiæ perhibent, Simacho siue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio; idem verò alijs multis principibus & olim contigisse & hodie contingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, diuitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis adulatur: at equus quum nec sciat nec curet priuatúsne an magistratus, diues an pauper sit is quem vehit, ceruicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantùm in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsam de seipsis persuasionē induant: verumetiam quòd calumnijs apud illos grauent quoscunq; suarum partium esse non vident, id est quoscunq; liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) *πὼ σκάφλω σκάφλω* appellare, quos deniq; ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduertunt. Vnde enim (obsecro) Alexandrum ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsum fuisse arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priscos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoq; suos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubium esse debet. Verùm cæteris omissis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, dicam. Qui Hellespontum compedibus vincit, qui Hellesponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Hellespontum flagellat, nónne Mardonio adulatori perniciosissimo potius quàm Artabano amico fidelissimo auscultat, sicut & Dionysius, Philippus, Ptolemæus, suis singuli adulatoribus, quàm Dioni, Samio, Clebmeni, amicis & probatæ fidei viris, auscultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiam antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) sunt qui suos apud Homerum adulatores assignent. Vt autem reges alios q; principes assentatoribus comitatos, ita & reginas quasdam assentatricibus comitatas fuisse, memoriæ traditum est: inter quas eæ quæ *κλιμακίδες* appellatæ sunt, claruerunt: id nomen ab obsequio quod reginis præstabant, adeptæ. harum enim dorsa scalarum vicem illis currum conscendere volentibus præbebant. Quæ quum ita sint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) sicut credibilem nobis cæterorum regum stul-

titiam reddit corrupta illorum ab assentatoribus natura, itidem, Herodoto priscorum quorundã regum amentiam describenti credamus, si quidem assentatores his itidem fuisse credimus. Simul verò & principum huius tempestatis conditionem consideremus, qui quum à maioribus suis potentia circa res multas superentur, sola multitudine adulatorum illis potentiores manent. si modò qui suorum dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt pessundederunt olim, ita & hodie pessundant, principum potentiam augere putandi sunt. Cuius mali exempla ab hoc nostro seculo petita odiosa essent, & satis multa veteres historiæ suppeditant. nam si principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morum corruptelam sequuntur clades, non dubium est quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum est imminentia suis dominis pericula dissimulare, securos illos esse iubere, ad quiduis sibi de sua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt? nónne hostium telis inermes exponunt? nónne in illorum deniq; manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitij causa principibus iure dicantur esse adulatores, sed non propinqua. At propinquam etiam exitij causam suis dominis eos sæpenumero fuisse testantur cum alij multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterunt. eius enim iam antea regnum ab assentatore Proclide Tarentino labefactatum fuisse Polybius author est. Crassi autem adulator Andromachus Parthis operam suam ad illum fortunis pariter & vita spoliandum locauit. Porrò vt adulatores superiorum seculorum ab adulatoribus nostræ ætatis, numero, sic etiam peritia tanquam discipulos à magistris superari sciendum est. quò diligentius ab illorum insidijs cauere sibi principes debent. sed ipsi viderint. Ad me quidem quod attinet, si quid vota hîc valere possent, vt Thessali olim vrbem quæ Adulatio vocabatur, funditus euerterunt, ita præ quibusuis alijs maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priscorum regum ab Herodoto & alijs descripti collationem cum posterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Persarum monimentis literarum tradita sunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunq; illi irent (nam quod de Cyro dixit, de eius successoribus etiam

iam intelligi voluit) Choaſpis fluuij aquam circumuehi ſolitam fuiſſe, & nullam illos aliam potare conſueuiſſe. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedum incredibile, iudicet, eſſe demiror. Vtrum enim, quæſo, maiori admiratione dignum? aquæ plauſtris regem Perſarum comitatum ditionem ſuam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romam vſq; aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuiſſem, niſi earum fama iam percrebuiſſet, atq; adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *botiglsons* Itali vocant, quaſi lagenarios, Græcè λαγωϊώνας dicas) redundare cœpiſſet. Et illis quidem qui curioſas illas potus aquæ certæ delicias obijcient, hæc pauca reſpondiſſe, fuerit, meo quidem iudicio, ſatis. Illis autem qui cætera obijcient, multa habeo quæ reſpondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum verſatur, nec plura nec luculentiora ex vllo quàm è noſtro ſeculo poſſe promi exempla exiſtimo, quo iam peruulgatum circa ferinam carnem eſſe cœpit, (de Gallia loquor) vt auulſi ex vtero viuarum matrum fœtus menſis apponantur. Quem tamen luxum menſa Galli cuiuſdam primarij in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediem exprimendis alijs eius circa cibos & ciborum apparatum delicijs defutura erant, ſi ciuilis Galliæ noſtræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus inſigne ſui deſiderium reliquit) exaudire voluiſſet. Verùm vt ad magnates vſq; non veniamus, virum quendam fide digniſſimum de quadã Auenionenſi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum ſedem Apoſtolicam habentis Lais fuerat) audiui narrantem, eam turdis & perdicibus alijſq; auibus veſci ſolitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut ſimilium ſemine ſaccharo condito paſtæ eſſent. Sed illud audiui: at lactucas aqua ſaccharata, quam vocant, à matronæ cuiuſdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iuſſu) irrigari vidi. Quæ quũ ita ſint, quid aliunde quàm è noſtro ſeculo, huiuſmodi deliciarũ arceſſere exempla neceſſe eſt? At verò alterius luxus multa genera luxui noſtræ ætatis (de quo & antea dictũ eſt) poſſe accedere fateor. Alterũ luxum voco qui nõ circa cibos ſed circa reliqua verſatur. De hoc igitur quæcunq; ab Herodoto memorãtur, à Siciliæ tyrannis ſuperata eſſe dico. Quibus quum primũ in hac re locũ tribuo, ipſum etiã Herodotũ ſequor, qui de Polycrate loquens, ita ſcriptum reliquit, Nullus enim regum Græcię,

exceptis Syracuſanis, dignus eſt qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen ſolos Syracuſarum reges ſiue tyrannos, ſed & Alexandrũ alioſque illa prætegreſſos eſſe dico. Argumento autem vel vna Alciſthenis Sybaritæ veſtis eſſe poteſt, quæ centum viginti talentis vendita fuiſſe fertur. Quòd ſi ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendũ eſt, earum cum aulæ Alexandri ſplendore & manificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, ſub qua ſedentes ſæpe Perſarum reges iura ſuis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri ſumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ ſmaragdos & Indicos carbunculos aliaſque pretioſiſſimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem deſcriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ ſi vera eſt, verè etiã platanos aureas Perſicorũ regum vitemque auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc perſequentes, ab ipſis dominis ad eorum famulos aut ſeruos veniamus, (nam quicunque ſub ditione regum Perſarum erant, ſerui eius vocabantur) narrat Cteſias quendam Annarum qui ſatrapa Babyloniæ à rege conſtitutus fuerat, centum quinquaginta pſallentes & canentes mulieres circa menſam ſuam habere ſolitũ. Audiamus viciſſim quæ de quibuſdã Alexandri ſiue ſodalibus ſiue aſſentatoribus tradita ſunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorũ aliũ clauos aureos crepidis ſuppactos geſtaſſe, aliũ, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, ſuper pauimento purpura ſtrato deambulare ſolitum fuiſſe: alios aulæis per quinque ſtadia locum in quo venarentur, cingere conſueuiſſe: alios puluerem ad palæſtræ vſum ſibi à iumentis multis, quocunque irent, portandum curauiſſe. His ego comparationibus (quanuis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea poſſit, præſertim ſi ad Romanos vſque progredi voluerit) vtpote mea ſententia aptiſſimis contentus eſſe ſtatui. At noſtri ſeculi principum luxus illo quidem artificioſior & (vt ita loquar) ingenioſior meritò dici poſſit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores ſunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto deſcriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum ſcribendi more

à dextra

à dextra in ſiniſtram tendendo, commemorat, ſuſpectum mendacij habuiſſe credat? At nos quibus familiares ſunt Hebraicæ literæ, tantum abeſt vt hoc admiratione dignum cenſeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetraſſet Herodotus ſi aliquos inter Ægyptios reperiri ſcripſiſſet qui ſiniſtra in ſcribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnum, Sabaudum alterum. Quid ſi verò eſſe tradidiſſet qui oculis caſu aliquo orbati, nihilo tamen minus ſcriberent? rem aliis quidem fortaſſe incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd ſcribere abſque oculorum vſu (id eſt vel in tenebris, vel oculis aliò cõuerſis) neceſſitas rerum omnium magiſtra me docuerit. Atque hæc de iſto miraculorum genere hactenus. ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuiſſe credemus, quum apud Seguſianos nobis vicinos vſitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum eſt viro, quàm ridiculũ, colum geſtare, & muliebri more fila deducere! Ineptum eſt (fateor) & ter quaterque ridiculum: ſed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum eſt nobis eiuſdem Herodoti illud, Ægyptios viros (honor ſit auribus) ſubſidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit, quibus hanc meiendi rationem tanquam honeſtam in vſu eſſe, noſtram contrà velut turpiſſimam auerſari aiunt. Ac certè (ſi in re huiuſmodi philoſophari nefas non eſt) non de nihilo eſt quòd Heſiodus, ne ſtantes meieremus vetuit, quum μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν, dixit. Sed eſto (excipiet aliquis) veracem in hoc fuiſſe Herodotũ: quid quòd addit, mulieres contrà, ſtantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod reſpondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum ſi quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo ſuo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum eſſet: ita, quod de mulieribus addit, etiamſi nullo exemplo (quod quidem ad aures noſtras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus eſſe poſſe. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori hiſtorici authoritate claudendum cenſeo, qui eãdem quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis diſcrepantiam teſtantur. Antequam tamen à ridiculis diſcedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adyrmachidarũ narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos ſuos

(honor nunc quoq; ſit auribus) non antè abijcere quàm eos viciſſim momorderint. (eſt enim ἀντιδάκνειν viciſſim mordere, non præmordere, vt interpres verterat) Hoc quoq; ijs annumerari debere quæ non ridicula ſint ſolùm, ſed & fœditatem ſpurcitiemq; incredibilem habeant, confiteor: ſed cur alijs hiſtoricis quoſdam φθοροφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narrãti has mulieres φθοροδακεῖν, (quod multo minus eſt) fidem derogabimus? Imò ne φθοροφάγους quidem fuiſſe vllos credo, reſpondebit fortaſſe aliquis. Cur, obſecro, minus credibile eſt τὸ φθοροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdum ſit? Anthropophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnem controuerſiam poſitæ, profero: quum eius hac etiam tempeſtate multi oculatos ſe teſtes eſſe iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (ſimul autem & alia multa crudeliter ab ijſdem perpetrata, quæ ab Herodoto deſcribuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, ſed Græcum hominem; non literarum rudem, ſed philoſophum, & quidem inter philoſophos celeberrimum, verba hæc vel ipſis Cyclopibus & Læſtrygonibus anthropophagię authoribus indigna proferentem: καὶ ἐν τῷ μελῶν ἀχρειοτή τι μέρος πρὸς τὴν τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύξαι αὐτὸ, μήτε ἄλλως ῥίψαι, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chryſippum in libro De iuſtitia, ſcripta reliquiſſe, de mortuis hominibus loquentem, teſtatur Sextus philoſophus. ſicut & iſta in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν, προφῆ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οἷον ποδὸς ἀχρειοτέντος ἐπέβαλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauera ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel alijs hiſtoricis deſcriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabuloſam eſſe clama.

Verùm vt ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis diſcrepantiam redeam, ad inuenienda mirę & propè incredibilis morum diſſimilitudinis exempla, ab hoc noſtro ſeculo non diſcedamus. Quid ſimile Germanorũ Flandrorumq; mores cum Gallorum aut Italorum moribus habent, ſiue victus rationem, ſiue cultum corporis, ſiue ſtudia & animorũ inclinationes ſpectes? Si Gallus aut Italus ad menſam ducatur ea lege vt per ſex ſeptẽm ve horas illi accumbat, in carcerem trudi, non ad menſam

duci

duci ſibi videbitur: ſi verò accumbenti tale cœnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad ſuppliciũ malle ſe rapi clamabit. nam vt horum vtriq;, vino ſe ingurgitare, acerbiſſima mors eſt, ita illis (de vulgo loquor) ſuauiſſima vita cenſetur. adeo vt nõ immeritò quis eos progeniem illius eſſe ſuſpicetur qui apud comicum Alexin, dicebat, O me beatũ, ἐχ ὅτι ἐν τοῖς γάμοισιν ἄνδρες ὑῶν χήσομαι, ἀ'λλ' ὅτι διαῤῥαγήσομ', ἂν θεὸς θέλῃ. Ad veſtitum autẽ quod attinet, ſiue huic ſiue illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, ſed hominẽ caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilẽ illa panni ſaburra reddideris. Eiſdem verò (Gallo dico & Italo, ac ijs quidẽ potiſſimùm qui in aliquo ſunt dignitatis gradu locati) nihilo magis vt in patria ſua cum viridi pallio quam vt nudi in publicũ prodeant perſuaſeris. non enim ſatis ſanæ mentis haberẽtur. At Germanis nulla huiuſmodi de eo quem ita vident amictũ, oboritur ſuſpicio. Sic & verſicolorẽ veſtem aut certè verſicoloribus fimbrijs prætextam geſtare fœminis permittunt: nos nequaquã. Permittunt ijſdẽ (ac præſertim virginibus) paſſo & per colla ſparſo capillo incedere: apud nos aũt virgo propter hũc habitũ mænadibus annumeraretur. Et hæc quidẽ pauca ſunt huius diſſimilitudinis exempla è multis quę hãc collationẽ perſequi volentibus ſuppetẽt. Viciſſim verò aliquod exemplũ rituũ in quibus nos ab Italis diſcrepamus, proferre libet. Vxores noſtræ ad illud exemplar inſtitutæ ſunt,

Illa regat cunctos, illi ſint omnia curæ,
Et nihil in tota me iuuet eſſe domo:

at illorum vxoribus dicas hos verſus ita inuerſos eſſe,

Illa regat nullos, ſint nulla negotia curæ,
Illamq; in tota nil iuuet eſſe domo.

Illi vxoribus ſuis fucare faciẽ permittunt, (quũ tamẽ hoc facinus in earũ ſenectutẽ redundaturũ ſciant) nos ſuſpectas fucatæ faciei, ſuſpectas adulterij eadẽ opera haberemus. (aulas principũ excipio, quæ miſcellaneos mores ritusq; vſurpãt.) Vt verò à perſonatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: ſed eaſdẽ & in lecto & in menſa (.i. vtrobiq; vel proceras vel paruas) habere volumus. Inaures priſco more geſtare multi eorũ ſuis vxorib. permittũt: nos id in vxoribus noſtris meretriciũ iudicaremus. Nos obuias Gallas, ſiue matronas, ſiue virgines, quę nobis familiares ſunt, ſaluta mus: ſi patriciæ ſint, etiã oſculamur: Italas vix quiſquã voce, nedũ oſculo ſalutare auſit. Offendũtur Itali oſculationibus

huiuſmodi quas vxoribus noſtris concedimus: offendimur viciſſim papillarum nudationibus, quas ſuis illi(ac præſertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas eſſe volunt, cultu ſuſpicionem impudicitiæ præbere volunt? Niſi fortè obuiis quibuſque nudare papillas, retecta veſte & hac ratione (vt eſt in prouerbio) δάκνυμι κυσὶν ὀσφύα, pudicitiæ per occultam quandam antiperiſtaſin argumentum eſſe exiſtimant. Ad me certè quod attinet, coniectura nulla poſſum aſſequi quódnã eorum à quibus hoc inſtitutum profectum eſt, conſilium fuerit: ſicut nec quod fuerit apud eoſdem Venetos illius qui vt velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginibus eſſet, ſtatuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis tranſitus eſt, de his quoq; aliquid dicendum eſt. Nónne quæ ſit inter ipſas etiam Chriſtianas nationes de his controuerſia videmus? nónne de his varias in vtranque partem (excluſo interim, proh pudor, Dei mandato) diſputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam eſſe obijciunt, illi matronarum pudicitiæ præſidium eſſe reſpondent? At vulgus Italorum magis miretur vrbem quæ receptaculis huiuſmodi quàm quæ templis careat, & ſibi ἀβίωτον illic eſſe potius quàm hîc fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre ſacro dicemus, quem adeo grauem authorem πυρνοβοσκεῖο μάχοι ſequuntur? Ego certè quod de illo aliâs (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoque liberè dico, pudendum quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli ſtudioſius reuerentiusque quàm Petri Apoſtoli memoriam colat: quippe qui viuis luparũ imaginibus Romam circumuallarit, at Petrum Apoſtolum cum vnica (quæ quidem in pretio ſit) imagine, in angulum vrbis detruſerit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vſu interdixerunt, aliquem alium quo veſcantur, illis proponunt: ita ipſe quibus licitũ eſſe matrimonium noluit, licitam ſaltem eſſe ſcortationem voluerit. Sed quòd ſibi κοινὸν ἱμάτιον cum lupabus illis eſſe inſtituit, huic verò eius inſtituto qua ratione patrocinari quis poſſit, non video. nam ſi verè dixit ille,

Turpe tori reditus cenſum augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in ſacraria inferri, & illo Petrum Apoſtolum ditari? Verùm quum de his latius philoſophari, nec loci huius nec temporis ſit, hunc ſermonem ſimul-

ſimulque eam quæ in illum deduxit diſputationem finiendam cenſeo: ſi tamen prius hanc eſſe huius ſummam monuero, vt ex ea quam noſtris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum diſcrepantia (cuius ſpecimen tantùm pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobiſmetipſis, id eſt à maioribus noſtris, longè moribus diſſentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hiſpanus vel Germanus maiores ſuos valde diuerſo victu cultuque corporis vſos fuiſſe, & diuerſa etiam ſtudia habuiſſe neſcit? vt diuerſos ritus ceremoniasque, leges, inſtituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quum formoſas noſtrorum Galliæ regum noſtrarumque reginarum imagines aſpicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo veſtitu vterentur, mirari ſolemus? Quòd ſi priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, nõ tantùm admiraremur fortaſſe, ſed etiam veſtitũ illum cum hodierno conferentes, obſtupeſceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuiſſe putamus, qui nobis viles ſint: quàm multos contrà palato maiorum diſplicuiſſe, qui noſtro gratiſſimi ſint? Dignum ſcilicet hodie regia menſa fuerit ferculum anſer: at Cyrus regis Artoxerxis frater χλιῶας ἡμιβρώτους amicis è menſa ſua mittebat, vt participes eſſent voluptatis quam ex eorum eſu ceperat. Quidni etiam credibile ſit diuerſum à noſtris ſaporem maioremque teneritatem illas habuiſſe, vt gallinas Indicas duabus his aliisque rebus differre à noſtris videmus? Quinetiam anſerinum iecur in delicijs olim fuiſſe, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Chriſtianis vendere nouimus, quæ tamen vix alibi vſquam celebrentur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aues turdis dantem audimus, nónne aut diuerſos à noſtris turdos aut planè diuerſum à noſtro palatum habuiſſe, aut perdicem nunquam guſtaſſe putandus eſt? Quid quód Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepuſculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de diſſenſione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ eſt in ciborum apparatu, ingrediar, curſum hîc ſiſtens, hoc tantùm addo, homines moribus non ſolùm à maioribus ſuis, non ſolùm à finitimis populis, non ſolùm à ciuibus,

à vicinis, à domesticis denique suis, sed ipsos à seipsis sæpissimè dissentire. Quàm enim exiguus est eorum numerus qui ijdem eadem possunt horam durare probantes? Quæ si nobiscum reputabimus, minus quæ de diuersis moribus apud Herodotum aliosque historicos leguntur, & mirabimur, & suspecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non stultitiæ solùm, sed & furoris plena narrari non nego: sed eo nomine mendacij suspecta esse debere pernego. Mirum fortasse tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos solenni quodam ritu seipsos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ solennes huiusmodi verberationes viderim. Sed quod potissimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, nescio. quos Romæ & Venetiis seipsos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones esse audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod nostra suppeditare Prouincia potest? Commodùm tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipsi vicinum reuocauit, vbi eorum spectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentium superstitione relata, nõ credibilia solùm reddere, sed & excusare possunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipsos Athenienses quorum superstitiosis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apostolus, ea sine horrore spectaturos fuisse existimo. Receptam & alibi superstitionum farraginem omitto.

Hunc igitur sermonem missum facientes, potius vt antea priscum Bacchum & priscam Venerem cum nostro Baccho & nostra Venere contulimus, Martẽ itidem hunc cum illo conferamus. Equidẽ nostrũ illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, nescio: ne certè vnquam posthac dici possit, ciuilia Galliæ nostræ bella (vtinã vel nũc bene sedata) prohibuisse scio. Quis adeo est ferus vt siccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima discentes, media in schola trucidarunt? Priscum est facinus illud: quod sicui incredibile antea visum est, similis crudelitatis exemplo tempora nostra credibile reddent. (si tamen similis, quæ illam multis partibus superat, dicenda est) Ecquis enim

enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factum quod primum incendiis illorum ciuilium bellorum fuſcitabulum fuit, ſine ſuſpiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, ſenes, dum ab ore ſacri hypophetæ pendent, non à Turcarum aliorúmve barbarorum caterua, ſed eorum qui & ipſi Chriſto nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verùm vt à peculiari crudelitate ad communem tranſeam, in vtris, quæſo, veteribúſne an noſtri ſeculi bellis, Vulcanus Marti frequentius conſociatus fuit? Puerile bellum hodie exiſtimatur τὸ δενδροποτεῖν, eſtq; in vſu potius τὸ πυρ πολεῖν: incendiis paſſim res geritur. Quid quòd vnuſquiſq; iam miles, ex quo globi igniuomi reperti ſunt, ferro pariter & igni armatus eſt? Quid quòd non multis abhinc menſibus, ad augendam ignis illius crudelitatẽ (quaſi non ſatis ignis in igne eſſet) artes nouæ excogitatæ fuerunt? Quòd ſi & noſtras expugnationes vrbium ſpectemus, frigebit illa deſcriptio Homerica Ἄνδρας μὲν κτείνυσι, &c.

IAM verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque hiſtoricos dico, quæ quanuis à fide abhorreant, nõ ſolùm exemplis ſimilium factorũ quæ alij referunt, veriſimilia redduntur, ſed & eorũ authoritate qui noſtro ſeculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero eſt quod de Threſſis quibuſdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites ſe certatim offerre. Hoc enim veriſimile quidem reddi aio ea hiſtoria quam Iul. Cæſar & Nicolaus Damaſcenus de quibuſdam Aquitaniæ regibus referunt, ſexcentos cum illis verſari viros, qui vt cum viuentibus viuunt, & quidem regij dominatus regiæq; opulentiæ participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: ſed (quod maius eſt, idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantùm ſcriptores, ſed & oculati teſtes hodie adſcribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortaſſe quas poſteri eorum de quibus ſcriptæ ſunt, eorúmve annales, aliqua ex parte teſtimonio ſuo comprobare hodieque poſſint. In quam opinionem me adduxit oſtenſus mihi à quodam amico locus ex Sigiſmundi commentariis rerum Moſcouiticarũ petitus, in quo hiſtoria Herodoti de Scythis ſeruis qui dominis abſentibus in vxorum illorum poſſeſſionem inuola-

rant, tandemq; quum iusto prælio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunstantiis.

AD CTESIAE autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix crediturí) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus, Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita vicissim admirationem tantam vt ex ea incredulí reddamur, non probo: sæpeq; illa Iuuenalis mecum reputo, *Quis tumidum guttur miratur in Albino?* &c. Denique ne iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eiusd.

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnassęus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltrò abijt: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus. siquis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostrã victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum ijs qui cicutam aut aconitum aut helleborum biberet, augeretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantũ ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamen ipsi à talibus delicijs vel potius ineptijs abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisq; ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

Ἡροδότου εἴθε μὲ & τἄλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν· ἐπαίνου φημὶ ὅσου περὶ αὐτοῦ· μείζονα δὲ εὐχῆς τοῦτο γε· οὐδὲ καὶν ἐν ὀκτὼ ἀπάντων, ὧν ἡ κάλλος πρὸς λόγον, ἢ ἁρμονίαν αὐτοῦ, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ, & περσφυὲς, ἢ τῆς γνώμης τὸ εὐδιήγητον, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ὁκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχει, πέρα τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος· ἃ δὲ ἐπαίνου δοκεῖ τοῖς συγγράμμασι, & ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ὦ βραχεῖ κατέσῃ, ἐγὼ, & σὺ, & ἄλλος ἂν μιμησάμενα. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν ὁκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως ἂν τάχιστα & ἀπραγμονέστατα ὀλίσημος & ἀφελόμενος γένοιτο, & αὐτὸς, & τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν ἓν ἀφεικοσιῶτα, νικῶ μὲν Ἀθηναίοις, νικῶ δὲ Κορινθίοις ἀναγινώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ὁ τῷ μέρει, ἐργῶδες & μακρὸν ἡγεῖτο εἶ), & βιβλίῳ ὦ μικρὰν ὁ τῷ τοιούτῳ ἔσεσθαι. ἄκυρον δ᾽ἂν ἔζις δῆλα ἂν τὸ πρᾶγμα, ὠδὲ κῇ διαίρεσιν ἕτερον κατ᾽ ὀλίγον ἀναίρων & συμέλγων ἢ γνῶσιν· ἐπιβάλευε δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους τε λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. οἰόμενος δ᾽ὧν ὀλύμπια τὰ μεγάλα· & ὁ Ἡρόδοτος, τοῦτ᾽ ὀκεῖνο ἥκειν οἰ νομίσας τὸν καιρὸν, ᾧ μάλιστα ἐγλίχετο, πληθούσας πρήσας τῶν πανηγυρικῶν, ἅπαντα χόδον ἤδη πρὸς ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν ἐς τὸν ὀπισθόδομον, ὦ θεατοῦ, ἀλλ᾽ ἀγωνιστὴν ὀλυμπίων παρεῖχεν ἑαυτὸν, ἄξιον τὰς ἱστορίας, & κηλῶν τὰς παρόντας, ἄχρι τῶ & μούσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτῷ, ὀνόμα & αὐτὰς ὕσας. ἤδη δ᾽ἦν ἅπαντες αὐτὸν ἥδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τὰς ὀλυμπονίκας αὐτούς· & ὐκ ἔστιν ὅστις οὐ ἠκροᾶτο λεῖν τῷ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ὁ Ὀλυμπίᾳ, οἱ δ᾽, ἢ ὁκ τῆς πανηγύρεως ἥκοντων πυνθανόμενοι· & εἰ πᾶγε φαείη μόνον, ἐδείκνυτο ἂν τῷ δακτύλῳ· ἔστ᾽ ὀκεῖνος Ἡρόδοτος ὅζιν, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς ἰασὶ συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῖν ὑμνήσας. τοιαῦτ᾽ ὀκεῖνος ἀπέλαυσε πρὸς ἰσοτιμίαν, ὁ μᾶς σωθεὶς παύδημόν τινα καιρὸν ψῆφον τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, & ἀνακηρυχθεὶς ὐχ ὑφ᾽ ἑνὸς μὰ Δία κήρυκος, ἀλλ᾽ ὁ ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἔκασος ἦν τῷ πανηγυριστῶν. ὅθεν ὕστερον καταοἰκήσας, ὀλίγου μόνου τινὸς ὠφθὴν ἐς γνῶ-

γῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὐτῆ σοφιστής, & Πρόδικος ὁ Κεῖος, & Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, & Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, & ἄλλοι συχνοί, λόγους ἔλεγον ἀεὶ & αὐτοὶ πρὸς τὴν παιδιὰν ἐγένοντο. & τί σοι τοὺς παλαιοὺς ὀνείρους λέγω σοφιστάς, & συλλογέας, & λογογράφους, ὅτι & τὰ τελευταῖα πάντα & Ἀτλαντα φασὶ τὸν ζωγράφον, συλλαβόντα τὸν Ῥωξάνης & Ἀλεξάνδρου γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν & αὐτὸν ἀγαγόντα τὴν εἰκόνα ὑπεδείξαθαι· ὥςτε Προξενίδαν Ἕλληνα δικεῖν τότε ὄντα, ἡδέως τῇ τύχῃ, γαμβρὸν ποιήσασθαι τὸν Ἀτλαντα. Et paulo poſt, Ἡρόδοτος μὲν ἦν, ἐπαίειμι γὰρ ἐπ' ὀνείρους, ἱκανῶς τῆ ὀλυμπίων τὴν παιδιὰν ἠγάγετο, & συλλογέα θαυμαστὸν δείξαι τοῖς Ἕλλησι τοὺς Ἕλληνικοὺς διεξιόντα, ὡς ὀνείρους διεξῆλθεν. ἐγὼ δέ, & πρὸς φιλίαν, μή με κορυβαντιᾶν ὑπολάβητε, μηδὲ τὰ μὰ εἰκάζειν τοῖς ὀνείροις ἴλεως ὁ αἰπὺς ἀμὰξ ἔτι τὸ γε ὅμοιος παθεῖν ἡμῖν αὖτις. ὅτι γὰρ πρόπερσον ἐπιδήμησε τῇ Μακεδονίᾳ, πρὸς ἐμαυτὴ ἐσκοπούμην ὅ τι μοι χρήσιον τῷ προοιμίῳ. & ὁ μὲν ἔρως ἔσται ἴδιος, ἅπασι γοῦν ὅμως, & ὅτι πολείτοις Μακεδόνων δείξαι τὰ μὰ τὸ λ' αὐτὸ πρεῖόντα, τηνικαῦτα τὸ ἔτος ξυλήγειεν πόλει ἑκάστῃ, ἐκ εὐμάρους ἐφαίνετο. εἰ δὲ πηρίσαιμι τὸν δὲ ὑμῖν τὸν συόδοτον, εἶτα παρελθὼν ἐς μέσον δείξαιμι τὸ λόγον, ἐς δέον ἅπτεσθαί μοι τὰ τῆ εὐχῆς· αὐτοῦ τὸ ἓν ἤδη συνελαύσαιτο, ὅπως ὄφελος ἐξ ἑκάστης πόλεως· αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον Μακεδόνων ἀπάντων & ἐπεὶ δ' ἔχεται πόλις ἡ ἀρίστη, ἔσα ὑ κῦ Πίσαν μὰ Δί', ὑδὲ τὸν ὀκεῖον ξενοχωρείαν, & σκιωὰς, & καλύβας, & πῆγος. οἵτε αὖ παιηγυερισαὶ, ὑ συρφετώδης ὄχλος, ἀθλιπῆ τε μᾶλλον φιλοθεάμονες, ὡς παρέργῳ εἰ πολλοὶ τῆ Ἡρόδοτον πλήμενοι· ἀλλὰ ῥητόρων τε, & συλλογέων, & σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον ὑ μικρὸν ἤδη, μὴ τὸν ὦδε πολὺ ὑδεέστερον φαίνηται τῆ ὀλυμπίων. ἀλλ' ἰὼ μὲ ὑμεῖς Πολυδάμαντι, ἢ Γλαύκῳ, ἢ Μίλωνι ὦδε χωρῆτέ με, κομιδῆ ὑμῖν δόξω θρασὺς αὖθρωπος εἶ). ἰὼ δὲ πολὺ ὀκείτων ἀπαγόντες τὸν μηήμιλω, ἐφ' αὐτῆ μόνον ὑποδύσαιτο ἴδητε, πάχ' αὖ πάυ μαιγῶσιμος ὑμῖν δόξαιμι, ὡς ἔν γε πιλικούτῳ σαδίῳ ἱκανὸν ἔμοιγ' ὄγκῳ πῆπα.

Εἰς Ἡρόδοτον.

οὐδὲ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα μὲν ἠπείρων δυσὶ ἤγαγεν, ὅσσα δὲ αἰὼν
Ἔδρακεν ἑρπύζων, ἐνέπασεν αἰεῖκατο μούσας,
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος αὐδήεσσα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξιος κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἰσοελικῆς πρύτανιν,
Δωριέων πάντων βλαστόντ' ἄπο. τὴν γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφεύγων, Θούριον ἔρχε πάτρην.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐκ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα μὲν ἠπείρων δυσὶ ἤγαγε, ὅσσα δὲ αἰὼν
Ἔδρακεν ἐρπύζων, ἐνέπεται κεκάσατο μούσας,
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος αὐδήεσσα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἰσοελικῆς θρύπτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τὴν γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφεύγων, Θούριον ἔχε πάτριν.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos perueuerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare veniſſe cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐδὲ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠκεανίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα τε πρὸ ἠπείρων δυσὶ ἤγαγεν, ὅσσα τε καὶ αὐτὸν
Ἔδρακεν ἐρπύζων, ἀνάτασις αἰεὶ πίκρα μούσας,
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος ἄρθρα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξιος κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορικῆς πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλασθόντ' ἀπὸ τῆς γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεξέφυγεν, Θούριον ἔσχε πάτριν.

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligeraverunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐδὲ Λιπαρναοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα τε πρὸ πείρων δυσὶ ἤγαγλυ, ὅσσα τε αἰὼν
Ἔδρακεν ἑρπύζων, ὀνέταλς αἰεήκατο μούσαις,
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος αὐδέα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξιος κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἰσοελικῆς πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τῇ γὰρ ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφεύγων, Θούριον ἔρχε πάλιν.

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

rant, tandemq; quum iusto prælio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunstantiis.

AD CTESIAE autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix crediturī) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita viciſſim admirationem tantam vt ex ea incredduli reddamur, non probo: sæpeq; illa Iuuenalis mecum reputo, *Quid tumidum guttur miratur in Alpibus?* &c. Denique ne iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eiuſ-

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltrò abijt: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus. si quis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostrã victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum si quis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum ijs qui cicutam aut aconitum aut helleborum biberet, augeretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantũ ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamen ipsi à talibus delicijs vel potius ineptijs abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisq; ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ εἴθε μὲ ϛ τἄλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν· τὰ πάντα φημὶ ὅσα θεσπίζων αὐτὸς· μεῖζον γὰρ εὐχῆς τὸ γε· δημὰ καὶ ἓν ὧν τῷ ἁπάντων, οἷς ἡ κάλλος τῷ λόγου, ἡ ἁρμονίαν αὐτῷ, ἡ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ, ϛ θεσπρυές, ἡ τῆς γνώμης τὸ ἁβρότερον, ἡ ὅσα μυρία καλὰ ὁκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχει, πέσα τῆς ἐμὲ μίμησιν ἐλπίδος· ἃ δὲ ἐποίησεν ὀλίγα τοῖς συγχάμμασι, ϛ ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ἐν βραχεῖ κατέστη, ἐγὼ, ϛ σὺ, ϛ ἄλλος ἂν μιμησάμεθα. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν ὁκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως ἂν τάχιστα ϛ ἀπραγμονέστατα ὀλίγοις ϛ ἁβελτέροις γνώσοιτο, ϛ αὐτὸς, ϛ τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν ἓν πρόχειρον ἦν, νῷ μὲ Ἀθηναίοις, νῷ δὲ Κορινθίοις ἀναγιγνώσκειν, ἡ Ἀργείοις, ἡ Λακεδαιμονίοις ὧν τῷ μέρει, ἐργῶδες ϛ μακρὸν ἡγεῖτο εἶ), ϛ βιβλίω ὀ μικραὶ ὧν τῷ πείτῳ ἔσεσθαι. ὥκιστ ἂν ἔξις δ' γαστὴρ τὸ πρᾶγμα, ὑδὲ κῷ διαίρεσιν ἔτω κατ' ὀλίγον ἀναίρων ϛ συλλέγων ἡ γνῶσιν· ἐπιβάλλευε δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόως τῳ λαβεῖν τὸς Ἕλληνας ἅπαντας. ὑνίσταται ἓν ὀλύμπια τὰ μεγάλα· ϛ ὁ Ἡρόδοτος, τῶτ' ὀκεῖνο ἦκεν οἱ νομίσας τὸν καιρὸν, ἓ μάλιστα ἐγλίχετο, πλήθουσαν πρήσας τῳ πανήγυριν, ἁπάντα χόρτον ἤδη τῷ ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν ἐς τὸν ὀπισθόδομον, ἡ θεατῷ, ἀλλ' ἀγωνιστὴν ὀλυμπίων παρῆκεν ἑαυτὸν, ἅ ἦσαν τὰς ἱστορίας, ϛ κηλῶν τὰς παρόντας, ἄχρι τῶ ϛ μούσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτῷ, ὀνόμα ϛ αὐτὰς ἴσας. ἤδη ἓν ἅπαντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τὸς ὀλυμπονίκας αὐτός· ϛ ὐκ ἔστιν ὅς πις αἰήκοος ἦν τῷ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ὀν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δ', ἅ ὁκ τῆς πανηγύρεως ἡκόντων πυνθανόμενοι· ϛ εἴ τυχε φανείη μόνον, ἐδείκνυτο αὖ τῳ δακτύλῳ· ἦτ' ὀκεῖνος Ἡρόδοτός ὅζιν, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς ἀσὶ συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμήσας. τιμῶτ' ὀκεῖνος ἀπέλαυσε τῷ ἰσορίων, ὡς μιᾷ σωόδῳ πανδήμου πατρὸς κοινὸν ῥῆφος τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, ϛ αὐακηρυχθεὶς ὐχ ὑφ' ἑνὸς μᾶ Δίας κήρυκος, ἀλλ' ὡ ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἕκαστος ἰὼν τῷ πανηγυρισῶν. ὅθεν ὕστερον καταιονήσαντες, ὀλίγου μὲν τῷτο ὁδὸν ἐς γνῶ-

γνῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὐτῆ σοφιστὴς, & Πρόδικος ὁ Κεῖος, & Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, & Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, & δῆμοι συχνοί, λόγους ἔλεγον ἀεὶ & αὐτοὶ πρὸς τὴν παντηγυριν, ἀφ' ὧν μάλιστα ἀνθρωπεία ἐγίγνοντο. & τί σοι τοὺς παλαιοὺς ὀνείρους λέγω σοφιστὰς, & συλλογέας, & λογογράφους, ὅτι & τὰ τελευταῖα παῦτα & Ἀεπίωνα φασὶ τὸν ζωγράφον, συλλέξαντα τὸν Ῥωξάνης & Ἀλεξάνδρου γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν & αὐτὸν ἀγαγόντα τὴν εἰκόνα ἐπιδείξασθαι· ὥστε Προξενίδαν Ἑλλανοδίκην τότε ὄντα, ἡδίονα τῇ τύχῃ, γαμβρὸν ποιήσασθαι τὸν Ἀεπίωνα. Et paulo post, Ἡρόδοτος μὲν ἦν, ἐπαινεῖται δὲ ἐπ' ὀνείρῳ, ἱκανῶν τὸν ὀλυμπίων τὴν παντήγυριν ἡκεῖν, & συλλογέα θαυμαστὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι τὰς Ἑλληνικὰς διεξιόντα, ὡς ὀνείρους διεξῆλθεν. ἐγὼ δὲ, & πρὸς φιλίου, μή με κορυβαντιᾶν ὑπολάβητε, μηδὲ τὰμὰ εἰκάζειν τοῖς ὀνείρου ἴλεως ὁ αὐτήρ· δῆλα δὴ τὰ γε ὅμοιά μοι παθεῖν φημι αὐτῷ. ὅτε γὰρ πρεσβεύων ἐπεδήμησα τῇ Μακεδονίᾳ, πρὸς ἐμαυτὸν ἐσκοπούμην ὁ τι μοι χρήσιμον τῷ πρεσβεύματι. & ὁ μὲν ἔρως ἔστω ἴσως, ἄπασι γνώριμος, & ὅτι πολλοῖς Μακεδόνων δεῖξαι τὰμὰ τὸ μὴ αὐτὸ πεπονθότα, τηνικαῦτα τῆ ἔτους ξυνήγειρε πόλει ἑκάστη, ὑπὸ εὐμόρους ἐφαίνετο. εἰ δὴ τηρήσαιμι τὸν δὲ ὑμῶν τὸν σώσοντα, εἶτα παρελθὼν ἐς μέσον δεῖξαιμι τὸ λόγιον, ἐς δέον ὕπως ἀπεδήσταθαί μοι τὰ τῆ εὐχῆς· αὐτοὶ τὸ ἦν ἥδη συνελπίζοιτε, ὅπερ ὄφελος ἐξ ἑκάστης πόλεως· αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον Μακεδόνων ἀπαύστων. & ὑπεδέχετο πόλις ἡ ἀρίστη, ἕως ὑπὸ χῆ Πίσαι μὰ Δί', ὑδὲ τὸν ὀκεῖδη στενοχωρίαν, & σκιὰς, & καύσας, & πῦρος. οἵτε αὖ παντηγυρίσαι, ὑ συρφετώδης ὄχλος, ἀθλητῶν τε μᾶλλον φιλοθεάμονες, ὀν παρέργῳ οἱ πολλοὶ τὸν Ἡρόδοτον πεθέμενοι· ἀλλὰ ῥητόρων τε, & συλλογέων, & σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον ὑ μικρὸν ἥδη, μὴ τὸν ὦδα πολὺ ὑδεστερον φαίνηται τὸν ὀλυμπίον. ἀλλ' ἰὼ μοι ὑμεῖς Πολυδάμαντ, ἢ Γλαύκων, ἢ Μίλωνι ὦδα ἀντιπαρῆτε με, κομιδῆ ὑμῶν δόξω θρασὺς αὖθρωπος εἶ). ἰὼ δὲ πολὺ ὀκείνων ἀπαγαγόντες τὴν μνήμην, ἐφ' αὐτῆ μόνον ἀποδύσαντες ἴδωμεν, πάχ' αὖ ὑ παν μασιγώσιμος ὑμῖν δόξαιμι, ὡς ἔν γε τηλικούτῳ σώματι ἑκατὸν ἔμοιγ' ὄντα τὰ.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐδὲ Ἀλικαρναστοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ἰωνίων κλέα φωτῶν
Ὅσσά περ ἠπείρων δυσὶ ἤγαγεν, ὅσσά περ αἰὼν
Ἔβρακεν ἐρπύζων, ἀθάνατα αἰνήσατο μούσας,
Μίξας εὐεπίησιν Ἰωνίδος αὐδήεσσα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορικῆς πρύτανιν,
Δωρείων πάτρης βλαστόντ' ἀπὸ τῷ δ' ἄπλητον
Μῶμον ὑπεκφυγὼν, Θούριον ἔσχε πάτριν.

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare veniisse cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis Phœnices in Ægyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum

1 Phœnices. perueniſſe memorant Perſæ, non quemadmodum [1] Græci: & hoc iniuriarum principium extitiſſe. Poſt hæc Græcorum quoſdam, quorum nomina non poſſunt dicere, Tyrum appulſos, filiam regis rapuiſſe Europam: (fuerunt

2 Et iſta quidem pari cõpẽſatione inter eos eſſe facta. autem iſti Cretenſes) [2] illisque par pari repenſum. Verùm poſtea Græcos ſecundæ iniuriæ authores extitiſſe. longa enim naue [3] in ora Colchidis & ad Phaſim fluuium, quum cætera tranſegiſſent quorum gratia venerant, illinc rapuiſſe filiam regis Medeam. Ad quam repoſcendam, pœnáſque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem miſiſſet, Græcos reſpondiſſe, vt illi de rapta Io Argiua

3 Æam Colchicam aduectos. pœnas ſibi non dediſſent, ita ne ſe quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, quũ iſta audiſſet, cupidinem inceſſiſſe vxoris ſibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino ſe pœnas non penſurum, quas nec illi pependiſſent. Ita quum is Helenam rapuiſſet, viſum eſſe Græcis, primùm miſſis illuc nuntijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [4] tergiuerſantes mentionem feciſſe de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dediſſent, nec rapinam repoſcentibus reddidiſſent, quomodo vellent ab alijs ſibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis ſolis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitiſſe, qui priores in Aſiam quàm ipſi in Europam copias ducere incepiſſent. Se quidem ſentire iniuriorum virorum factum eſſe rapere fœminas: amentium verò raptis vlciſcendis operam dare: prudentium autẽ, [5] pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, niſi voluiſſent, haud dubiè raptæ non fuiſſent. Eoq; ſuarum fœminarum ex Aſia raptarum Perſæ negant vllam ſe habuiſſe rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparaſſe claſſem, deinde in Aſiam profectos,

4 Medeę raptũ ipſis obiecisse, iſta prætexendo, quũ nec ipſi pœnas, &c.

5 Raptas nihil curare.

ctos, imperium Priami euertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europā verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritam parentes, sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidē Persæ Phœnicesq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nécne, [1] non pluribus persequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruę: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [2] vtriusque fortunæ mentionem habebo.

1 Dicere nō constitui.

2 De vtrisq; ment.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustiot illa quidem Crœso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cęterùm principatus quum esset Heraclidarū, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardiū fuit tyranuus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules

Myrſi filius: quum ante Argonē qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [1] ſuccedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idque per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, vſq; ad Candaulem Myrſi filium. Hic igitur Candaules vxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium fœminarum eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem Daſcyli filium ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maximè ipſi acceptus, eoque miniſtro in rebus magis [2] arduis vtebatur) ſpeciem vxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (neceſſe namque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpecie: (quòd magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, vnde diſcere debemus: ex quibus hoc vnum eſt, Quæ ſua ſint, quemq; inſpicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: caue timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim ſic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te namq; ſecundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingreſſus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitū ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vt quamq; exuet) reponet. ſeſe per multū otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [3] oſtendens inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps ne te per fores abeuntem conſpiciat. Gyges igitur vbi effugere nō potuit,

1 Autē eduēati Heracl.

2 Serijs.

3 Et ei fuēris à tergo, curæ ti.

potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimq; pòst & uxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abijt: & inter exeundum à mu-
3 liere conspectus est. Hæc, vt didicit à viro quid actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlciſci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, Nunc duabus
» tibi præsentibus vijs, Gyges, offero electionem in vtram
» malis diuertere.* Aut enim me pariter ac regnũ Lydorum,
» vbi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuò oc-
» cumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequen-
» do, posthac scias quæ te scire non decet: sed aut illum qui
» ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es cõ-
» spicatus, & illicita feciſti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum,
» age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa,
» Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam
» ostendit. in sopitum impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges † nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter eadem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, vxoreque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui

* Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorũ habe: aut t. s.

† Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiẽdi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per.

per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indignò animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorũ, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [1] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse venturam. quod carmẽ neq; Lydi neq; ipsorum reges vllius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est. Hunc in modũ obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges, tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca, [2] vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthij populi sit, sed Cypseli Eetionis filii. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem [3] quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus: Ardyis autẽ eius filii faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit & Miletum inuasit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus electi è sedibus suis, in Asiam transierũt, Sardisq; præter arcẽ ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmeriosque exegit ex Asia, Smyrnam etiam

[1] Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

[2] Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

[3] Loco positum est quo Gygis patere: vocaturq; à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videl.

etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non (quemadmodum optabat) discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, dituere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere, arboribus modò fructibusque regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Ædificia autem idcirco Lydus non excide-
4 bat, vt[1] & Milesij habentes vnde procederent, humum sererent colerentque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulnera accepere Milesij: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [2] quòd aliquando Milesij Chijs bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesiæ: quo incendio templum deflagrauit. Neq; vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine scisciatum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs autem, quum Delphos

1 Vt postea prodeuntes Milesij possent terrã sererе & colere: & quum, &c.

2 Quòd antea Milesij cũ Chijs bellum aduersus Erythræos gessissent.

peruenissent, se redditurum responsum Pythia negauit, priusquam templum Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse ego Delphis accepi. Sed Milesij his illa addunt, Periandrum Cypseli filium, quum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita id gestum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem planè perspexerat, norátq; quídnam Halyattes facere statuisset) huiuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipítque Milesiis vt quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepítque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti acerum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Halyattæ. Quod & contigit. nam vt illa cóspexit caduceator, Thrasybulóq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est vt mutuò hospites essent ac socij: próque vno duo delubra apud Assesum ędificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidē Halyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur. Arionem Methymnæū delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui sęculi nulli secundus: quíq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum.

rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triuiſſet apud Periandrum, concupiſſe in Italiam Siciliamq; nauigare: rurſuſque parta ingenti pecunia, voluiſſe Corinthum reuerti: & quum profecturus Tarento eſſet, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum conduxiſſe. Quum igitur altum tenerent, iſtos Arioni inſidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuiſſe deprecatum. Non perſuadenti nautas iuſſiſſe vt aut ſibi manus inferret, vt ſepulturam in terra nanciſceretur, aut illico in mare deſiliret. Arionẽ ad hanc difficultatem redactum, obſecraſſe vt quandoquidem ipſis ita placitum eſſet, paterentur ſe omni ſuo ornatu coopertum, ſtantemq; ſuper foros, cantare: & quum decantaſſet, pollicebatur ſe ſibi manus illaturum. Iſtos igitur (inuaſerat enim eos libido audiendi præſtantiſſimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem conceſſiſſe. Illũ, induto ſibi omni ornatu, ac ſumpta cithara ſtantem ſuper foros, inchoaſſe carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, ſeſe, vt erat ornatus, in mare eieciſſe. Et hos quidem curſum tenuiſſe Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuiſſe tranſuectũ: & quum è delphino deſcendiſſet, Corinthum eodem habitu perrexiſſe: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarraſſe. Periandrum autem, quia non crederet, tenuiſſe hominem in cuſtodia, nequò prodiret: cæterũ curauiſſe vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum ſiquid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod conuicti infitiarentur. Hæc Corinthij ac Leſbij aiunt: extatq; apud Tænarum ingens Arionis ex ære donarium, ſuper delphinum ſedens. Porrò Halyattes Lydus, confecto cum Mileſijs bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quũ è morbo conualuiſſet, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria:

opus Glauci Chij, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit.

DEFVNCTO Halyatte, ſucceſſit in regno Crœſus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Epheſijs bellum intulit. Vnde Epheſij ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianæ ad murum alligato. Eſt autē inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum interuallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde verò carptim ſingulos Ionū Æolumq;, alias in alios cauſas prætendens, vt in quoſque maximas reperire poterat: in quoſdam etiam friuola cauſatus. Poſtea verò quàm Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tunc conſtituit ædificatis nauibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, quum ſe Sardis contuliſſet interrogatum à Crœſo numquid apud Græciam noui eſſet: reſpondiſſe, quòd illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, « ô rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduerſus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Crœ- « ſum vera loqui ratum, dixiſſe, Vtinam dent dij hanc inſu- « lanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atq; hunc ex- « cipientem dixiſſe, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus « vt inſulanos in continente adipiſcaris equitantes, haud ab- « ſurda ſpe. Verùm quid aliud inſulanos optare ceenſes quàm, « ſimulac audierint cōſtituiſſe te aduerſus ſe claſſem ædifica- « re, vt nacti Lydos in mari intercipiant, teq; pro his Græcis « quos tu in continente [a] tibi adiecisti, vlciſcantur? Hoc ſer- « mone delectatum admodum Crœſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcitè dixiſſe) ab ædificanda claſſe deſtitiſſe, atq; ita cum Ionibus qui inſulas incolerent, hoſpitium cōtraxiſſe. Interiecto autem tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæterosq; omnes Crœſus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquā ſubactis, & potentia Lydorum per Crœſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia ſophiſtæ,

[a] In ſeruitutē redegiſti.

qui ea

qui ea tempestate erat, pro se quisq; proficiscentes: tū verò Solon vir Athenienſis, qui quū leges iubentibus Athenienſibus tuliſſet, decē annos per caulam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legū quas condiderat abrogare cogeretur. Nā hoc Athenienſes ipſi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos ſeruandas quas ipſis Solon condidiſſet. Harum itaq; legum ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Ægyptum ad Hamaſim ſe contulit, & Sardis ad Crœſum. Eò quum peruenisſet, hoſpitaliter in regiam à Crœſo exceptus eſt: tertioque aut quarto quàm venerat die, iuſſu Crœſi, miniſtri circumduxerunt hominem circa theſauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, oſtentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus eſt Crœſus,

» Hoſpes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam ſapientiam tuamque diſcurſationem, qui
» philoſophando [1] per multa videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido inceſſit ſciſcitādi ex te ecquem vidiſti omnium beatiſſimum. Sperans videlicet ſe inter homines beatiſſimum eſſe, ita ſciſcitabatur. Solon autem nihil admodum aſſentatus, ſed vt res erat reſpondens,
» Ego vero, inquit, ô rex, vidi beatiſſimum Tellum Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœſus, inſtat interrogare. Qua de re Tellum iudicas eſſe beatiſſimum? Quia, inquit, Tello Republica bene inſtituta, filij fuerunt honeſti & boni, [2] eorumque ſingulis liberi, hiſque omnes ſuperſtites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis ſitum eſt, benè traduxiſſet, obitus ſplendidiſſimus ei obtigit. Siquidem prælio quod Athenienſes cum finitimis geſſere apud Eleuſinem, quum auxilio veniſſet, hoſtemque in fugam vertiſſet, pulcherrimam oppetijt mortem. Quem Athenienſes, quo loco occubuerat, eo ipſo publicè humarunt, magnificeque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœſus, interrogat
6 quémnam ſecundum ab illo vidiſſet, putans haud dubiè ſecundas ſe partes eſſe laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus ſuppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in

1 Per multas regiones.

2 Ex quibus ſingulis vidit natos liberos, eóſque omn.

certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisque boues ex agro ad horam præstò non essent: tunc iuuenes exclusi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc Deus indicauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circumstantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum, fœminæ verò, matrem eorum, quòd talibus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama, ante simulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bitoni filijs suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarũt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit.

Crœsus autem [1] conturbatus inquit, Hospes Athenienſis, « adeóne à te deiicitur in nihilum nostra felicitas vt ne priuatis « quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me « Crœse gnarum omne numen inuidũ esse & turbulentum, « de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore « multa videntur quæ nemo velit videre, & tolerantur multa « quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini « terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex « vigintiquinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. *Quòd si velis alternos istorum annorum « addito mense prolixiores fieri, vt tempora opportunè inci- « dentia congruant, menses quidẽ intercalares per annos se- « ptuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mensi- « bus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in « septuaginta annos, numero vigintisex millia ducenti quin- « quaginta, [2] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igi- « tur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cæterùm tu « quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum

1 Quũ *hoc responso* premeretur.

*Quòd si velet alterũ annũ esse quàm alterum vno mense maiorem, vt tempora eodem opportunè recurrãt, menses quidẽ intercalarii triginta quinq; fiunt per annos septuaginta: dies verò ex his mẽsibus mille & quinquaginta: *vt Peretius vertit apud Theodor. Gazin lib. De mensibus: teste Paulo Leopardo Emend. lib. 6, c. 21. S.*

2 Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

» rum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nõ-
» dum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum esse
» audiero. Neq; enim beatior est qui magnis opibus præ-
» ditus est, eo qui [1] diurnum victum habet: nisi eidem omni- 1 Viuit in diem.
» bus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi.
» Etenim complures homines sunt perquam locupletes, mi-
» nimè tamen beati: complures item mediocria habentes
» patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed nõ
» beatus est, duabus tantum modo rebus antecellit fortuna-
» tum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, &
» ad grandem quæ incidat offensam superandam validior
» est: [2] hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à 2 Hic verò istis illum superat, quòd damnũ quidem ferre & desiderium explere nõ ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas. expers est malorum, sanus, felix sobole, & formosus.
» fortuna denegãtur, tamen excellit quòd illorum inexper-
» tus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorum
» expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus
» est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit,
» is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamẽ
» quàm ad obitum peruenerit, nequaquam beatus appellan-
» dus, sed fortunatus. Sed hæc omnia consequi hominem
» impossibile est: sicut nec vna regio cuncta sibiipsi suppedi-
» tat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet pluri-
» ma, ea est optima: quemadmodum etiam hominis corpus
» vnum aliquod non est consummatum, quia aliud habet,
» alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habue-
» rit, & postea placido animo è vita excesserit, [3] hic apud me 3 Is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat.
» nomine hoc veluti rex donari meretur. Omnis autem rei
» oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniam multos
» Deus quibus [4] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit. 4 Felicitatẽ ostentarat.
Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque vllius eũ momenti faciendo, loquutus dimittitur: saneque est visus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerum inspicere exitum. Post abitum Solonis ingens deorum indignatio Crœsum excepit, quòd (vt conii-cere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbitraretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quę circa filium erant euentura. Erant autem Crœso liberi duo: quorum alter [5] qui 5 Vitio corporis laborabat. erat enim surdus.
mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœso signifi-

cat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio vxorem: & quum solitus esset præesse copijs Lydorum, nusquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniaque huiuscemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in 7
calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi venisset, ex rituque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autē expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœsus, percontatus est vnde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam fœminam interemisti? Ad quem ille respondit, Midæ Gordio prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hîc in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quam leuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit. Verùm per hoc idem tempus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Crœsum nunciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen non valuimus. Nuncita, te obsecramus vt nobiscum filium tuum ac delectos iuuenes canesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam est nouus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos

» lectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, man-
» daboque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam
» de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius
verbis quum contenti non essent Mysij, interuenit Crœ-
si filius, auditisque quæ Mysij precarentur, & Crœso ne-
gante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum a-
» dolescens, [1] Pater, quæ nobis antehac aliquando hone-
» stissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in ve-
» nationes eundo specimen sui dare, horum vtroque nunc
» excluſum me tenes, nulla in me animaduersa neque i-
» gnauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis
» conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeun-
» tem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ vide-
» bor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut si-
» nas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora i-
» sta esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, ne-
» que quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniu-
» cundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum
» quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futu-
» rum: quippe ferrea periturum cuspide. Cuius visi gratia
» & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, di-
» mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à cla-
» de subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alte-
» rum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicis-
» sim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agen-
» ti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm
» tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æ-
» quum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendis-
» se, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam ma-
» nus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam
» si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me,
» deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Qua-
» re, quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et
» Crœsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio
» intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto senten-
» tiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc lo-
» quutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi ad-
» fuit, talia inquit, Ego te Adraste [2] calamitate præditum (nõ
» ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi

1 Antehac quidé, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nępe bella & venationes frequẽtando, nominis celebritatẽ quærere. at tu nunc vtroque istorum excl. &c.

2 Calamitate perculsum (quod non dico vtquicquã ingratum tibi exprobrẽ)

habeo,omnem ſuppeditans ſumptum: nunc ergo de me « qui prior de te bene meritus ſum,debes inuicem bene me- « reri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei venatum profici- « ſcẽtis,ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram per- « niciem prodeant. Ad hęc,tua intereſt eò te ire vbi ſplendor « ex rebus geſtis paratur,quod tibi paternum eſt, & præter- « ea tibi robur adeſt. Cui Adraſtus,Ego,inquit,ô rex,in iſtud « certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate af- « fectum,nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos, [1] aut « velle inter eos adeſſe. & frequenter meipſum continui: nũc « tamen quoniam tibi hoc in animo eſt, cui gratificari de- « beo & gratiam referre pro beneficiis, iſtud exequi para- « tus ſum: filiumque tuum,quem me cuſtodire iubes, expe- « cta incolumem rediturum [2] cuſtodis cauſa. Poſteaquam « his verbis Adraſtus Crœſo reſpondit, mox inſtructi viris delectis,iuuenibusque & canibus, diſcedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus,& vocabatur Adraſtus, vibrato in aprũ g iaculo,non illum,ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod factum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, peruenienſq; Sardis,pugnam illi & filij necẽ indicauit. Crœſus autem morte filij perturbatus,eo grauius eã ferebat quòd is eum necaſſet quem expiaſſet à cæde. Et pergrauiter cladem ſuam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [3] Inuocabat etiam hoſpitalem & familiarem,hunc eundem nominãs Deum: hoſpitalem quidem,quòd quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filij ſui imprudens aluiſſet: familiarem verò, quòd quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maximum hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadauer, ſeſe Crœſo tradebat, manus protendens, iubensque vt ſe ſuper cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet, ſibi viuẽdum amplius non eſſe. Hęc Crœſus audiens, etſi in tanto domeſtico luctu poſitus, tamen Adraſtum miſeratus eſt, & ad eum inquit, Habeo

1 Neque mihi ea eſt voluntas.

2 Quod ad cuſtodem attinet.

3 Hoſpitalem & ſodalitiũ, eũdem illum Deum appellans.

» beo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam tei-
» psum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis
» authores, nisi quatenus id feciſti imprudens: sed deorum
» quispiam, qui iampridem mihi ventura significauit. Crœ-
sus ergo filium pro dignitate sepeliuit. Adrastus autem Mi-
dę filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris in-
terfector extiterat, vbi silentium hominum fuit ad sepul-
chrum, [1] ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipse grauissi-
mè afflictabatur, seſe super bustũ transfodit. Porro Crœ-
sus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [2] Quem
luctum postea finiuit Astyagis Cyaxaris filij dominatio à
Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum augescentes:
atq; in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potẽtiam
Persicam, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hãc
ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæq;
apud Græcos, queq; in Affrica essent, aliis aliò dimissis, qui-
busdam Delphos, [3] quibusdam Dodonam: nonnulli etiam
ad Amphiaraum ac Trophonium, & alij quidam ierunt ad
Branchidas oręMilesiæ. Atq; hæc sunt Græca ad quæ con-
sulenda Crœsus misit oracula. In Affrica verò ad Ammo-
nem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit
exploratũ oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero
deprehenderentur ea, secundò per suos tentaret nunquid
in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaq; ad oracu-
la tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die pro-
ficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, [4] quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam
faceret Lydorum rex Crœsus Halyattæ filius: & quod sin-
gula oracula responderent, id omne conscriptum ad se re-
ferrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemi-
ne commemoratur: apud Delphos autem, simulatque in-
gressi sunt Lydi domũ, consulturi deum, & sciscituri quod
sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

» *Æquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.*
» *Mutum percepto, fantis nihil audio vocem.*
» *Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,*
» *Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,*
» *Ære subtrà strato, & stratum cui desuper est as.*

His oracuſis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi

1 Se se existimãs omnium hominũ quos vnquã vidisset, esse miserrimum, seipsum sup.

2 Postea verò Astyagis Cyaxaris filij principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi luctũ inhibuit, eumq; in solicitudinem cõiecit quomodo posset, priusquam Persæ magni facti essent, crescentem eorum potentiam subuertere.

3 Quibusdam ad Phocensium vrbem, Abas, quibusdam.

4 Singuli eodem die oraculum consulerent.

Sardis rediêre. Quumque alii quos circummiserat Crœsus, affuissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset, inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicũ illud oraculum: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commendando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo impositio. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœsus verax vaticinium se nactũ esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere: iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio quum immẽsa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres conflauit, lõgiores quidem, sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum & dimidij talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicũ deflagrauit, à semilateribus decidit: (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorũ thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus vbi perfecit, Delphos misit, cumque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amotæ fuerũt, aureaque in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim: 9

argentea

argentea ad ſuggrundam anguli templi, ſexcentarum amphorarum capax: in quam miſcebatur vinum à Delphis Theophaniæ feſto: opus (vt Delphi aiunt) Theodori Samij, vt & ego arbitror. nõ enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argentea quatuor, quę in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumque: quorum in aureo inſcriptum eſt, donarium eſſe Lacedæmoniorum: non rectè, quoniam & hoc Crœſi eſt. ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmonijs volens hoc inſcripſit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum eſt, ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia: item fuſilia ex argento orbiculata: necnon mulieris ſimulacrum tricubitale, quod Delphi narrãt eſſe effigiem piſtricis Crœſi. Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendentia, ac zonas, [1] quæ Delphos Crœſus tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cuius & virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro ſolido haſtam, & [2] xyſtum cum ſuis iaculis aureum. quæ ambo ad meam vſque memoriam apud Thebas repoſita fuerunt in Iſmenij Apollinis templo. Hęc dona Lydis portaturis ad oracula Crœſus iniunxit vt interrogarent an aduerſus Perſas Crœſus ſumeret expeditionem, & aliquorum hominũ auxilia adſciſceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula conſuluerunt his verbis, Crœſus Lydorũ aliarumq; nationum rex, [3] iſta in hominibus ſola eſſe vaticinia ſentiens, idcirco qualia debita ſunt dona dat, voſq; percontatur an aduerſus Perſas ſit profecturus in expeditionẽ, & ſocialem aliquem exercitum ſibi adiuncturus. Atque hi quidem hęc interrogarunt. Oraculi autem vtriuſq; in idem concurrebant ſententiæ, prædicentes Crœſo fore vt ſi arma Perſis inferret, magnum imperiũ euerteret. Conſulebant etiam vt potentiſſimos Græcorũ ad comparandos ſibi ſocios exquireret. His reſponſis relatis atque auditis, Crœſus ita elatus animo eſt vt omnino conciperet ſpem ſe euerſurum eſſe imperium Cyri: ac rurſus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in ſingulos viros, quos illic multos eſſe audiebat, binos au-

1 Et hęc quidem Delphos Crœſ.

2 Haſtile cũ ſuis ſpiculis.

3 Exiſtimãs ſola hæc eſſe inter homines oracula, mittit vobis dona veſtris inuentis conuenientia.

ri ſtateres. Ob quæ munera Delphi viciſſim Crœſo Lydiſque donarunt primas in conſulendo [1] oraculo partes, primumque in ſedendo locum, & ius perpetuum cuique volenti adſcribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Crœſus proſequutus Delphos, tertiò vaticinium conſuluit, [2] quòd videlicet illud verax ſibi eſſe cõperiſſet. Quærebat autem an diuturnum ſibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba reſpondit,

Regis apud Medos mulo iam ſede potito, "
Lyde fugam mollis ſcrupoſum corripe ad Hermum, "
Neve mane: ignauus poſito ſis Lyde pudore. "

His ex verſibus, quum allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Crœſus accepit, ſperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarentur. Poſt hæc putauit ſibi curandum vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienſes eos eſſe, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [3] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt Græca:* quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſiduè multumq; eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rurſus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponneſum venit, Doricaque cognominata eſt. Cæterùm qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: [4] ſed coniectura ſignorum

1 Et renunciando orac. Valla legit ἀπαλλω, pro ἀγαλλω.

2 Poſtquam enim oraculum illud verax eſſe comperiſſet, eo ad ſatietatem vſque abutebatur.

3 Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur, vna videlicet Pelaſgica, altera verò Helenica: quarũ iſta quidem nunquam aliò demigrarit, illa verò valde multumque ſit vagata.

4 *Totũ hunc locum ſic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorſus eſt perturbatus*, Sed ex cõiectura licet dicere,

eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ij ex Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Theſſalicam regionem incolebant: & ij quoque Pelaſgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Athenienſium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbarè fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem diſſident à ſuis vicinis, inter ſe verò cõueniunt: & ſatis oſtendunt ſe eam ipſam linguæ formam conſeruaſſe quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaque ſi tota gens Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcunque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomen mutarunt, quũ in Hellenas mutarentur, ſuam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica

rum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrhenos vrbem * Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui conterminini Athenienſium erant: aliaque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelasgicam, quum in Hellenes, *id est Græcos*, transijt, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neque Crestoniatarum loquela cum vllo circà populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica, *id est Græca*, ex quo exiſtit, eadem lingua semper est vsa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quòd Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Cræsus audiebat obtineri, [1] oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (vt imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortè aderat, suasit ei, primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: secundo loco, si vxorem haberet, eijceret: & siquidem ex ea filium suſtuliſſet, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium suſtulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per causam tutandi montanos, huiuscemodi rem machinatur: Scipsum ac mu-

lenica semper ex quo extitit, eadé linguavsa est, vt mihi videtur: quumq; à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, à tenuibus qui busdam principiis progressa, valde multis genti bus & frequé tibus etiam bàrbaris cum ea sese cõiungentibus, in multitudiné excreuit. Et sic quoq; mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non creuisse.

* *Dionysius Halicarn. lib. 1. pag. 19.* Croto nem *vocat. S.*

1 Et dominari.

los quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quum prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, alijsque præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille imperu facto arcem occupauit: & inde Athenienſium imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis, ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum ejecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius ejectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato, machinati ſunt ad illum reſtituendum, rem (vt ego comperio) longè ſtultiſſimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum eſt Græcam gentem dexteriorem eſſe quàm barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia ſunt machinati. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currumque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicarunt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratum à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erant, perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam, fœminæ

fœminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorem. Verùm quum & filij essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [1] haud legitimè coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enunciaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [2] milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperanda, [3] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. [4] Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copijs. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterùm Pisistratus quamdiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copijs infesti in illos redeuntes tendebant. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [5] altrinsecusque arma posuerunt. Hic diuina pompa fungēs Amphilytus Acarnan arioius, [6] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens:

1 Nō coibat cum vxore vt moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percontanti, siue minus, exposuit: & ista rursus marito.

2 Positis inimicitiis in gratiā rediit cum seditiosis. [*vel, vt alij,* in gratiā rediit cum diuersæ factionis hominib. S.]

3 Munera collegerunt ex vrbibus antea sibi vtcunque cognitis.

4 Postea verò (vt paucis absoluam) tēpus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

5 Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impulsu fretus. Amph.

6 Pisistrato adfuit, & ad eum accedēs, hex-

[1] Verriculum iactũ est, expansaq; retia. nocte Mox aderũt thynni cl. [*Camer. vertæ*, Iácta rudens. *alij*, Iactus est iactus. S.]

[2] Ne dispersi Athenienses amplius conglobarentur: [*vel, vt alij*, cõuenirent. S.]

[1] *Est nummus prosectus, item sunt retia tenta:* "
Nocte meant thynni claro sub sidere luna. "

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tũc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, [2] vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iussos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire. Ita audientibus dicto Athenienſibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenienſium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Athenienſium alijs in prælio cæsis, alijs vnà cum Alcmæonidis domo profugis. [3] Hunc ita Athenienſibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, [4] tam circa sequàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatq; in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea ventisti præpinguia templa Lycurge, "
Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi. "

Ambi-

[3] Crœsus igitur per id tẽpus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.

[4] Nullo neq; inter se neq; cum peregrinis commercio. sed ad æquam & honestis legib. institutã gubernationem sic transierũt.

» *Ambigo Vaticiner ſis vtrum Virne deúſne:*
» *Sed multo magis eſſe deum te credo Lycurge.*

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta quæ nunc à Spartiatis ſeruantur. Ipſi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea tranſgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [1] enomotias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *τριβουνοσ plebis*, ephoros ac ſenatores. Ita illi ad rectum vitæ genus tranſlati ſunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [2] Ex quo, cum bonitate ſoli, tum non exigua hominum copia, diſcurrerunt ſtatim, ac benignè rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, quum ſe Arcadibus præſtantiores eſſe arbitrarentur, de omni illorũ terra occupanda oraculum Delphicum cõſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit,

» *Me petis Arcadiã? multum petis: haud tibi tradã.*
» *Multi apud Arcadiam veſcentes glande viri ſunt,*
» *Qui te vetiſcent, tibi ego haud inuidero quicquam,*
» *Saltandam Tegeam plantaplaudente daturus:*
» *Vtque queas campum metiri * fune feracem.*

Hæc reſponſa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abſtinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes ſecum compedes: videlicet captioſo freti oraculo, tanquã eſſent ipſi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm cõgreſſi prælio ac fugati, quicunq; eorum viui ſunt capti, eiſdem quas ipſi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad noſtram vſq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Alææ *apud Tegeam* ſuſpenſę. Atq; ſuperiore quidem bello Lacedæmonij aduerſus Tegeatas aſſiduè ſemper malè pugnauerant: Croeſi tamen ætate & Anaxandridæ Ariſtonisq;, regum ſuorum, longè ſuperiores contra eoſdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum ſemper in bello à Tegeatibus ſuperarentur, miſſis Delphos cõſultoribus, oraculũ ſunt ſciſcitati quémnam deorũ placarent vt Tegeatum victores exiſterent. His Pythia reſpondit, id fore ſi oſſa Oreſtis filij Agamemnonis S.

1 *Enomotiæ erant viginti quinq; virorũ collegia, & ſecundũ alios plurium: erat & hic ſextus à rege magiſtratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syſſitia, cœtus in quos diſtributi cines, cibũ communiter capiebant.*

2 Quumq; infertili & populoſa regione verſarentur, excurrerũt ſtatim, ac proſperè rem geſſ. [*vel*, Sed ſtatim, vt in bona & populoſa regione, ſuccreuerunt iterum & proſpera fortuna vſi ſunt: *vt Suid. quoq; ἀνὰ τ' ἐνιαυτὸν exponit νεύοντων.* S.]

* *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 7, manuſc* ſchœno.

referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Oreſtes eſſet. Hæc nuncijs interrogantibus, ita Pythia inquit,

Eſt quadam Arcadiæ Tegea, in regione patente: ꝛc
Hic duo flant venti & peruehemente coacti, ꝛc
[2] Forma hoſtis forma, & plaga ſuperinducta plaga, ꝛc
Hic Agamemnonis des terra omnis parente tenetur, ꝛc
Quo tu ſublato Tegea ſperabere victor. ꝛc

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamē minus [2] inuentione fruſtrabantur, etſi omnia diſquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. [3] Sunt autem benemeriti, ex ciuibus ſemper militia equeſtri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpeſcant, alij aliò mittuntur. Ex his Liches quum eſſet, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; ſolertia vſus. [4] nam quum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi eſſent, & iſte in ærariam officinam veniſſet, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in ſpectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermiſſo opere, Quanto magis Lacon hoſpes, inquit, admirarere, ſi idem quod ego tu noſſes, qui tantopere admiraris ferrariū opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum ſeptem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuiſſe maiores quàm nūc ſunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi menſus ſum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches conſiderans, coniectauit hunc ex oraculo eſſe Oreſtem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarij folles, totidem comperit eſſe ventos: incudem verò & malleum, [5] formam formæ hoſtem: ferrum verò quod procuderetur, [6] plagam ſuperinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum ſit. Hæc itaq; ſecum agitans, Spartam regreſſus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi [7] ex compoſito hominem criminis cōuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem ſuam referens fabro

1 Hic typus antitypus, noxæ & ſuperindita noxa. *Quid autē hoc ſibi velit, paulo poſt exponetur.*

2 Ab inuentione aberāt.

3 Benemeriti autem iſti, *ſeu beneficij*, sūt quini ciues ex equitibus ætate maximè prouecti, qui ſingulis annis exeūt. Quos oportet eo anno quo egrediūtur, cōmuni conſilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimiſſos, nuſquam morā trahere.

4 Nam quū Lacedæmonijs Tegeatas adeūdi facultas hoc tempore eſſet.

5 Typum eſſe & antitypum. *Typum vocat malleum ictū incudi impingentē: quem quum vicißim repellat incus, antitypus vocatur, quaſi vicißim feriens.*

6 Noxam ſuperinditā noxæ: hac tat. id con. quòd in damnum hominis fer.

7 Per ſimulationem hominem crimine intentato, exil.

fabro ferrario, * conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaq; portans Spartam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cũ Tegeatibus congressi sunt, superiores extitêre: præterea verò magna etiã pars Peloponnesi iã eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nuntios Spartã cum muneribus, ad rogandã belli societatẽ, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquã peruenerũt, Nos » (aiunt) Crœsus misit, Lydorũ aliarumq; gentiũ rex, ita in» quiens, Lacedæmonij, quoniã deus oraculũ reddidit vt Græ» cam mihi societatẽ adsciscerem, & vos inter Græcos ante» cellere audio, statui vos mihi in societatẽ ex oraculo prouo» candos, ad ineundã mecum quam cupio amicitiã atq; so» cietatẽ, citra dolũ fraudemq;. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cũ eis hospitij societatisq; inierũt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi misissent Sardis ad aurũ coemendũ, quo vsuri erant in id simulacrũ Apollinis quod nunc positũ est [1] apud Laconicã in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodq; se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod » vbi fecerunt, paterã ahenæam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [2] quum Samum appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eã Iunonis templo dedicauere: & illos qui vendidissent, Spartã reuersos, forsitã dixisse à Samijs sibi fuisse ereptã. De patera ita res se habet. Crœsus aũt elusus oraculo, aduersus Cappadociã exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiã Persicã euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidã nomine

* cõducit ab eo nolẽte locare: *Paus. Loop. lib. 7. c. 7. S.*

1 Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tũ denũt. sese præexhibuerũt: tum etiã fabricati erat.

2 Quum circa Samum essent.

Sandanis,& antehac pro circumſpecto habitus,& ob hanc quam dixit ſententiam plus nominis apud Lydos conſequutus, hunc in modum Crœſo conſuluit, Aduerſus tales « viros expeditionem paras, rex, qui coriacea ſubligacula, « qui è corio reliquam veſtem ferunt: qui non quibus vo- « lunt cibis veſcuntur, ſed quos habent, vtpote regionem « aſperam incolentes. Ad hæc potu non vini vtuntur,ſed a- « quæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam « boni habentes. quibus quum nihil ſit quod eripias, ſi vice- « ris: ſin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi « guſtauerint illi noſtra bona, circumſiſtent nos, nec abigi « poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxe- « runt in animum Perſis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus « non tamen Crœſum flexit. Etenim Perſis, antequam Lydos ſubigerent, nihil erat neque lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur:& erant hi Syri, antequam Perſæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum diſterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui ſunt ad dexteram, & Phrygas qui ſunt ad læuam: tum boream aduerſus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextera, Paphlagones à ſiniſtra perſtringens. Ita flumen Halys cuncta ferè ſuperiora Aſiæ, à mari quod Cypro obiectum eſt, ad Euxinum vſque Pontum dirimit. Eſt autem dorſum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaque aduerſus Cappadociam Crœſus cum exercitu profectus eſt, cupidus cum hanc partem ſoli fœcundi ſuo adijciendi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum vlciſcendi: propter Aſtyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem ſuum, quem Cyrus Cambyſis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœſo Aſtyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum eſſet ſeditio, caterua quædam eorum [1] ſeceſſit in terram Medicam, qua tempeſtate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote ſupplices, initio *benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eius traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio

1 Subduxit ſe.

* benignè tractabat. S.

tificio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assiduè irent & semper aliquid afferrent, nõnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [1] Cyaxares (erat enim, quũ ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignũ, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumq; vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinam. idq; quum obtulissent, quamcelerrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellũ inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [2] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoq; propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cæteris ritu Græcorum, [3] tum feriendo brachia quâ illa humeris cõnectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hũc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *consulendum* miserat. Et quum responsum reddidisset [4] haud syncerum, [5] secum facere interpretatus, in expeditionẽ profectus est [6] aduersus quandam Persarum partem. Atq; vbi ad Halym flumen peruc-

1 Cyaxares (erat enim, vt re ipsa ostendit, iræ impos) alioquin admodum & indignè tractauit.

2 Inter pugnandum.

3 Tum secando brachia vt quedam sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Vt legatur αἱμοῤῥοεῖν, pro τὸ μοχθεῖν. Vide Tacitum, ib. 11.*

4 Captiosum.

5 A se facere.

6 In Persarũ fines.

nit,tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi fitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quum incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traijceret exercitum (nullosdum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thales,qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus flueba t, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrimè fluuiusdiuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursum redierunt,illum transiuissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebãt, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Crœsum posuit:ibidemq; in regione Pteria pro se vterque alterum lacessere. Commissaque acri pugna,& multis vtrinq; cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores. Atq; hunc in modũ duo exercitus dimicauerunt. [r] Crœsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere:quorum cum Rege Amasi, ante quàm cum Lacedęmonijs societatẽ inierat:accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmonijs vt ad certam diem præsto essent: hisque & suis copijs coactis, vbi per hye-

[r] 1 Crœsus autem causatus sui exercitus paucitatem : (erant enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri)hoc inquã, causatus, quũ postero die Cyrus nõ descenderet in certamen,regress.&c.

hyemem quieuiſſet, initio ſtatim veris tendere aduerſus Perſas. Hæc deſtinans Crœſus, abijt Sardis, dimiſitq; caduceatores ad ſocios, edicens vti ad quintum menſem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Perſis dimicaret, miſſum fecit ac diſſipauit: minimè ſperans vnquam fore vt Cyrus, qui ſic æquo marte pugnaſſet, Sardis copias promoueret. Hæc Crœſo ratiocinante, omnia ſuburbana colubris impleta ſunt: [1] quos, vt exiſtebant, equi inter ambulandum, quum ad paſcua irent, comedebant. Id Crœſo cernenti viſum eſt (vt erat) eſſe portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad conſulendos Telmiſſas, vbi accepere reſponſum, didicereque quid ſibi vellet ſignificaretque portentum, non contigit vt Crœſo renuntiarent. Nam priuſquam retro Sardis reuherentur, Crœſus eſt captus. Telmiſſes ita cognouerant exercitum externum Crœſo illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas ſubigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium eſſe: equum, hoſtem & aduenam. Hæc Telmiſſes Crœſo ſunt interpretati, ſed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœſo euenerant. Cyrus certior factus Crœſum, qui ſtatim poſt prælium apud Pteriam geſtum abſceſſerat, conſtituiſſe diſpergere copias, conſilio inito, comperiebat operæpretium eſſe quàm celerrimè poſſet promouere exercitum Sardis, vt hoſtem, priuſquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, ſtatim exequutus eſt: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipſemet nuncius Crœſo aduenit. Vnde Crœſus in magnam ſollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem ſuam ſe res haberent, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Aſia nulla fuit ea tempeſtate nec fortior nec magis ſtrenua: ex equisque pugnabat, equitandi ſanè perita, haſtas perlongas geſtans. Campus in quo concurſum eſt, ante vrbem Sardenſem iacet, magnus & editus: quem cum [2] alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapſus infunditur

1 Quos prodeuntes equi relictis paſcuis, paſſim comedebant.

2 Cum alij amnes permeant, tum verò etiá Hellus in omniú maximú influés, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c. [*Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 9. legit* Hyllus, *ex Homero & Strabone. atq; adeo ſic habent etiam Græci codices nonnulli. S.*]

mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum inſtructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, conſtituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipſius exercitum ſequebantur camelis, vel frumentum vel vaſa portantibus, ſarcinas detraxit, & viros impoſuit equeſtri ſtola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduerſus Crœſi equitatum: peditatui, vt hos ſubſequeretur. poſt hunc collocauit omnem equitatum. Poſtquam omnes conſtituit, imperat eis necui cæterorum Lydorum parcerent: ſed quemlibet occiderent obſiſtentem, præter ipſum Crœſum, ne ſi captus quidē repugnaret. Hæc imperans, camelos cōtra equitatum inſtruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec ſpeciem eius intueri, nec odorē ſentire ſuſtineat. Id ideo commentus eſt vt equitatum Crœſi, quo ille ſe præualiturum conſiderabat, inutilem redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum eſt, equi, olfactis protinus conſpectisq; camelis, retro ſe auertunt. vnde ſpes Crœſi interijt. Verùm non protinus Lydi ob id exterriti ſunt, ſed cognita re, ab equis deſiliunt, ac pedites cum Perſis confligunt. & tandem, multis vtrinq; cadentibus, vertuntur in fugam: [2] ac muros ingreſſi, à Perſis obſideri cœperunt. Quam obſidionem in longius proceſſuram ratus Crœſus, alios nuncios è muris mittit ad ſocios. nam qui antea dimiſſi erant, hi conuentū Sardis ad quintum menſem indixerant. Ad hos dimittebat, oratū quamcelerrima auxilia mitti ſibi, vtiq; iam obſeſſo. & cum ad alios ſocios miſit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tempus & ipſis Spartiatis inciderat cum Argiuis cōtentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etſi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij [3] interciſum tenebant. Etenim Argiuorum eſt quicquid regionis Malea tenus ad occaſum vergit in continente: & inſulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui ſuo territorio [3] interciſo auxilium ferrent, ibi ab vtriſq; in colloquium ventum eſt vt triceni vtrinq; dimicarent: & vtri ſuperiores exſtitiſſent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in ſuam vterq; terram diſcederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea ſcilicet cauſa, ne, ſi adeſſent, parti ſuccumbenti auxilium

2 Ac muris incluſi.

2 Interceptum.

3 Intercepto.

xilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtrisq; delecti viri qui relicti sunt conflixerunt: atque illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmonijs vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtriq; re audita adfuerunt, sibique victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonij verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac postquam permulti vtrinq; cecidetunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatū Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsumq; viuum esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus suis copijs edicit se dona daturum ei qui primus mutos conscendisset. Posteaquàm id conato exercitu res nō processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomē erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpote loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonē Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui

Leo quacunque parte murorum circunlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Enim Meles per cæteram partem murorum circunduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circunducere prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque considerauit: dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persæ subinde, atque alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius supe- 16
rius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. [1] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atque ei Pythia talibus respondit,

1 Itaq; antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.

Lydegenus, rex multorum, valde inscie Crœse,
Ne cupiens audire loquentis
Intra ædes vocem: sine quæ potior tibi longè.
Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum sibi ignotum vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus asperit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidemque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur, hæc quidem Cyrum

rum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen veniſſe in mentem Solonis, quòd ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, ex viuentibus beatum eſſe neminem. Quod dictum vbi ſubijt Crœſo, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiſcentem, ter Solonem nominaſſe: & Cyrum, quum audiſſet, iuſſiſſe interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illosq; accedentes fuiſſe percontatos, & hunc interrogatum ſilentium tenuiſſe. Deinde quum loqui cogeretur, dixiſſe, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptaſſem. Eum non planè loquentem, rurſus interrogant quídnam eſſet quòd dixiſſet. Efflagitantibus atque infeſtantibus, [1] inquit quemadmodum Solon, qui eſſet Athenienſis, ad ipſum à principio veniſſet, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxiſſet. Adeò quæ de ipſo dixerat, ea omnia eueniſſe, neq; hęc magis de ſeipſo quàm de omni hominũ genere, & de iis præſertim qui ſibiipſis beati viderentur. Hæc Crœſo referente, iam pyra incenſa ardere extrema cœpiſſe, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: quum ſe quoque hominem eſſe cognoſceret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, iuſſiſſe ignem celerrimè extingui iam incenſum, Crœſumq; deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui iuſſi fuerant, non potuiſſe amplius vim ignis ſuperare. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret vnumquemque extinguendo deuoluendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem vt ipſi adeſſet, ſiquod ab eo donum illi gratum fuiſſet oblatum, ipſumque præſenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, quum ſerenum ac tranquillum eſſet, [2] cõfractos eſſe, imbresq; erupiſſe, ac vehementiſſima aqua pluiſſe, & rogũ extinxiſſe. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe: arq; hunc in modum interrogaſſe, Crœſe, quiſnam tibi

1 Inquit Solonem Atheniẽſem olim ad ipſum veniſſe, & intuitũ omnes eius opes, pro nihilo duxiſſe.

2 Concurriſſe, *vel* ingruiſſe.

hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus locutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcumque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur, [1] Quidnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuasque opes * absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq;. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris 17 interrogat quidnam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Crœsus, Quoniam me dij seruum tibi tradiderunt, iure debeo, siquid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ijdem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, vt quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his verbis eum affatus est, [2] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me

[1] Quidnã, inquiens, tanta ista turba tãto studio agit?

* *alij*. differt, dissipat. S.

[2] Crœse, quũ sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c.

ne velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, [1] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repeteris omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [2] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas, esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata exequutis, Pythia ferunt ita respondisse, Sortem fato destinatam desugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [3] *hoc est abaui*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec consi-

1 Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

2 Et quicquid aliud tibi opus erit.

3 Tritaui. *i. Gygis. à quo quintus erat Crœsus.*

derans, nec interrogans, sibijpsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parentibus ortus sit, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habent. Porrò Crœsi non hæc solùm quæ iam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad nostra vsque tempora superarant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant ijs quæ sunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai misit templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipse, Halyattis filius erat, Crœsi frater, at non germanus; *matres enim habebant diuersas*. Nam Crœsus matre
1 Ionica. fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex [1] Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter 18
sibi restitisset, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, tunc vti diximus ijs locis consecrauit. Atque de donarijs hactenus dictum sit. Porrò Lydia quod scribatur nihil fanè

nè mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & & Babylonicorum opera. Ibi enim est Halyattis Crœsi parentis sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, [1] aggestio est terræ. Quod sepulchrum constructisse feruntur homines [2] emptitij atque operarij, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulchri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [3] iugerum: latitudo, [4] iugerum tredecim. Continis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas prostituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumque ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [5] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiam valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus toleraſſe, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentum ab ijsdem [6] aleæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam [7] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendo-

1 Terræ aggestæ moles est.
2 Circunforanei.
3 Plethrorum.
4 Plethrorum.
5 Hetruriã.
6 Tesserarũ & talorum.
7 Calculorum.

tum solicitudine distorqueretur: altera verò à lusibus abstinentes, vesci consueuisse. Atq; hoc modo vixisse annis duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, sed magis etiam sæuiret, tum regem vniuersos Lydos bifariam diuisisse, [1] & hos quidem in sedibus suis permisisse, illos verò aliquò ablegasse colonos. Ac verò ijs qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertisse Smyrnam, & mox fabricatis nauigijs, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum sedesq; quærendas oram soluisse: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenissent: vbi ciuitatibus constructis, ad hunc vsque diem habitauerint. Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaq; à Persis in seruitutem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quisnam fuerit Cyrus ille qui Crœsi euertit imperium, tum quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [2] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student, ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quum Assyrij annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui cum Assyrijs pro libertate præliati, strenuè se gesserunt: excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuersum proprijs vterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos passim habitarent, Deioces [3] cum antè apud suos probatus, tum magis studiosus q; æquitatem affectitabat venditabatq;, quòd videret apud Medos vni-

1 Et sorte legisse, alteram quidem partē ad manendum, alteram verò ad exeūdum è regione. Et parti quidē illi cui sortitò obtigisset vt maneret, seipsū regē, migrāti autē, suū filiū præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porrò qui bus sorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnā descendisse. Hic mox, &c.

2 Ita autē de his scribā vt Persæ quidā narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores redere nolunt, sed id quod res est dicere: gnarus tripli cem aliam esse de Cyro narrandi viā.

3 Ipse quum iā antè apud suos celebris esset, tum verò magis etiā quàm antea iustitiam sectari aggressus est: quòd videret apud Medos vniuersos mag. q. licentiam, & satis sciret iuri iniuriam aduersari.

vniuersos magnam quandam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam: [2] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorrupte iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententijs fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alij hanc prouinciam per-
19 mitterent. Quum verò numerus accurrentium creſceret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic considere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [2] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [3] & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subijciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. [4] Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt in ea quam designauerat regio-

1 Adeò vt quum in alijs pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorrupte iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocem discepturi vltro accurrerent: postremò nulli alij arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarẽt plures, vtpote q.

2 Hîc (vt ego quidẽ existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebãt) si pergamus his moribus viuere, hãc nostram regionẽ diu non poterimus incolere.

3 Et nos res nostras agamus, neq; male agendi libẽtia nostris sedibus pellamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subijcere, statim cõsultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

4 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq;, &c.

ne: permiſerunt quoque ſatellites ex vniuerſis Medis quos vellet ſibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: vt hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obſequentibus quoque hac in re Medis, mœnia conſtruit ampla ſimul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, [1] vt ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſolisque pinnis prominerent. [2] Adiuuabat huc loci ipſius commoditas, vt qui collis inſtar eſſet eleuatus. Sed acceſſit etiam maius quiddam data opera factum. ſiquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque ſingula quidem pinna ſuis atq; hunc in modum diſtinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces ſe ſuamque regiam circunſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circunquaque habitare iuſſit. Cæterùm vniuerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, ſed per internuntios cuncta tranſigerentur: adeò vt nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. [3] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia eſſent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atq; inſidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuerſum ipſis eſſe videatur, ſi coràm ipſum non intueantur. Quibus quum ſeſe Deioces iam adornaſſet, atq; in imperio confirmaſſet, in exercenda iuſtitia valde ſeuerum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas conſcriptas intro per internuntios mittebant, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in iudicijs factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem inſtituerat: Si quem intellexiſſet iniuriam cuipiam facere, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vſum exploratores

1 Ita vt ambitus alter alterum ample ctatur.

2 Adiuuante ipſo loci ſitu, vt qui collis eſſet. Sed acceſſit maior etiam ars & induſtria, factis ſeptem ambitibus inter ſe contigui, in quorū poſtr. regia eſt & theſauri. Eorum autē ampliſſimus magnitudine plus minus circuitum Athenarū exæquat. Suntq; primi ambitus pinnæ albæ: ſecundi, nigræ: tertij. puniceę: quarti, cæruleæ: quinti, ſandaracenæ.

3 Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honeſtum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obſeruantur, ne videlicet, &c.

tores ausculatoresque per vniuersam suam ditionem dispoſuerat. Deioces igitur solâ Medicam subegit nationem, eiq; soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizâti, Budij, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Perſis, eosque primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à sociis per defectionem deſertos: alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditionẽ suscepta Phraortes, secundo ac vicesimo quàm regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit.

Post obitum eius, Cyaxares filius, Deiocis nepos succeſſit: qui dicitur multo maioribus suis fortior fuisse, & primus Asiaticos populos [1] in prouincias distinxisse, primúsque in sinum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia [2] promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quíque tota supra Halyn flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit aduersus Ninum, simul & patrem vlturus, & ciuitatem ipse euersurus. Ipsi porro, Assyriis prælio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Asiam eruperunt: & dum illos fugientes persequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Est autem à lacu Mæotide ad Phasim vsque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere peruenîri potest in Mediam: sed vna duntaxat natio interiecta est, Saspires: quos vbi transieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congressi, prælioque fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porrò

1 In turmas decuriasse.

2 Promiscuè fuissent confusa.

Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc rectà in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne vlterius progrederentur. [1] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanū depeculârunt, inter cætera (quantum equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodijt: id quod ipsi etiam Cyprij referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa tēpli spoliatoribus eorumq; posteris semper immisit morbum fœmineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare. [2] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Postquam verò iā vigintioctо annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaq; iam penè ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebantque à quibuslibet quæcunque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerūt. Vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo. Assyriosque, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hęc Cyaxares, vbi quadraginta annis [3] vnà cum Scythis imperasset, vita functus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitque eam Mandanen. Quæ visa est ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipsius vrbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somnium quum magis somniorum interpretibus exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen iam

1 Scythę verò regredientes, quum in vrbem Syriæ Ascalonem peruenissent, plerisq; nullo illato damno prętergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanū spoliarunt, omnium) quātum quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum.

2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos cōspici: quos Scythæ ipsi enareas, *id est, execrabiles, seu execrationi obnoxios,* appellāt. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperiū Asiæ tenuerunt, quo tempore omnia iniuriosè & superbè imperitando vastarunt. Siquidē prætер tributa, tantum à singulis exigebant quantum ijs impositum fuisset: & tributis non contenti, singulorū etiam bona passim prædabantur. Plerosq; igitur ipsorū Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autē ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.

3 Comprehenso Scytharum imperio, regnasset.

iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus eſſet, tradendam ſtatuit, ſed Perſæ cuidam nomine Cambyſi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio ſedato, [1] gerentemque ſe multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyſi collocauerat filiam anno, viſionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enaſci quæ omnem occuparet Aſiam. Quod viſum quum retuliſſet ad interpretes ſomniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Perſis accerſit, eique, quum veniſſet, cuſtodiam apponit, volens quod illa peperiſſet interimere. Etenim Magi ſomniorum interpretes viſionem illam portendere dicebant Aſtyagi, prolem filiæ pro ipſo regnaturam. Hoc igitur obſeruans Aſtyages, vbi genitus eſt Cyrus, adſcito Harpago familiari ſuo, & inter Medos fidiſſimo, atque omnium rerum ſuarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi ſuperſedeas: [2] néve committas vt alios præponendo, poſtea tibiipſi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: poſtmodum quoquo modo voles ipſe ſepelito. Cui reſpondit ille, * Neque aliâs vnquam rex huic viro rem iniunxiſti ingratam, & in poſterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quòd ſi tibi cordi eſt hoc ita fieri, [3] mea intereſt id induſtriè exequi. Hæc quum reſpondiſſet Harpagus, eique [4] puer traditus eſſet ornatus ad necem, contulit ſe domum flens: adiensque vxorem, refert omnem habitum ſecum ab Aſtyage ſermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo eſt? Ego verò (reſpondet vir) quanquam Aſtyages mandauit, etiamſi deſipiet, peiúſque inſaniet quàm nunc inſanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obſequar: idque multis de cauſis, tum quòd puer ipſi mihi cognatus eſt, tum quòd Aſtyages grandis natu eſt, & virili prole orbus: quo defuncto, ſi tyrannis ad eius peruentura eſt filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud reſtat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero ſecuritatis meæ cauſa
at expedit hũc puerum interire, ſed per aliquem ipſius Aſtyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, eueſtigio

1 Et quem ipſe infra mediocris conditionis Medos duceret.

* Neq; aliâs vnquam notaſti (*ſeu* deprehendiſti) in hoc viro illepidũ quidquam. *eſt enim hic παρῳδία idẽ quod irriſio: vt ex Thoma Magiſtro docet Tan. Leopard. Emend. l. 7, c. 11. S.*

2 Neque me decipito, & *ne* aliis *ad hoc agendum* delectis, tãdem tibi ipſe malum crees.

3 Meum eſt.

4 Puerulus cum ornatu traditus eſſet ad necem.

nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat [1] pascuorum maximè idoneorum,& montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca lingua, *id est canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi spaca appellant. Locus vbi boum pascua ille habebat, montium radices erãt, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accersitus, properè quum venisset, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto seruaueris, [2] pessimo exitio te occubiturum. cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc vbi audiuit bubulcus, sumpto infante, rediit quà venerat [3] ad bouile suum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa est filium. Absente marito vtrique mutua tenebatur sollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quòd præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit, eum vxor, vtpote ex improuiso cernens, prior interrogauit quid ita studiosè ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui [4] quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simulatq; introii, video puerulum in medio positum, palpitantem vagientemq;, auro ac versicolori veste ornatum. Eum Harpagus, vbi me vidit, iussit celerrimè sumere, atq; exponendum asportare in montẽ quammaximè feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorũ esse, [5] non autem illius generis. Admirabar tamen quòd viderem auro vestibusque ornatum: præterea quòd planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. [6] Atqui inter viam, ex omni ora-

1 Pascua & montes feris oppletos quã opportunissimè incolere.

2 Fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositũ autem intueri sum iussus.

3 Ad casam suam. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortè numinis voluntate filiũ pepererat, dum ipse in vrbem proficiscerertur: erantque alter de altero solliciti.

4 Quod vtinam neq; vidissem, neq; vnquam dominis nostris eueniat.

5 Nunquam enim cogitassem ex eo genere esse.

6 Cæterùm in via rem totam ex ministro intellexi. qui mihi extra vrbem deducto puerulũ in manus tradidit: filiũ esse videlicet Mandanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filij: & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est.

oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihiq́ue infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici. atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cũ lachrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuẽturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandã: seq́ue, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuadet, [1] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundũ est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hũc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nãciscetur, & iste qui supererit, animam non amittet. Sanequam commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione: atque ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat, eum vxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocauit in eo vase in quo alterum portauerat. Omniq́ue alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [2] Ideoq́ue post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitq́ue sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educauit, impositio illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, [3] ipse eos muniis distinguebat: vt alij domorum structores essent: aliis, vt satellites: alij, vt oculus regis esset: alij, vt mandatorum renunciator, tanquam sinum singulis munus assignans. Horum puerorum

1 Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nõ possum persuadere vt exponas, tu saltem hoc facito: si quidẽ omnino necesse est exposítum cerni.

2 Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

3 Ipse quibusdã eorum præcipiebat. vt domorum str.

quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non feciſſet, iuſſit ab alijs pueris comprehendi: & quum illi paruiſſent, * multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, vbi primùm dimiſſus eſt, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet deplorauit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius 22
hoc erat nomen) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aſtyagem, ducens filium ſecũ, contendit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiusque humeros oſtendens, Siccine indignè, ait, accipimur, rex, [1] à filio bubulci ſerui tui? Audiens hæc atque cernens Aſtyages, volens Artembaris honoris gratia vlciſci puerum, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages, Túne, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, viri apud me primarij, * tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Iſtud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte, quum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea vllo malo ſum dignus, hîc tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi agnitio eius, viſaque eſt figura oris referre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberalior, & tempus expoſitionis cũ pueri ætate congruere. His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit, vixque tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, [2] vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur vnde puerum accepiſſet, quiſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitũ reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere qui [3] cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autem ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & ad

perendam

* *alii*, verberibus eum ad modum aſpere tractauit. S.

1 A ſerui tui, & quidé bubulci, filio?

* *alii*, tam indignè tractare? S.

2 Vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego, &c.

3 Ac ſi vltro vellet in maximas anguſtias ſeſe dare.

petendam sibi veniam. [1] Bubulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora iam verba fecit: sed Harpagum, cui valdè succensebat, vocari à satellitibus iussit. Quem, vbi adfuit, percõtatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiuersari mendacio, ne argumentis conuinceretur: sed ita respondit, Ego, postea quam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: & [2] tamen, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipsi carnifex. eóque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. tu enim ita præceperas. [3] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæq: nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet, rex: atq. hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem [4] directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod cõtigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hũc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus, quũ hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum cõmodè cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum,

1 Astyages bubulci veritatẽ eloquuti non magnam rationem habuit: sed Harp.

2 Et tamen, quum in te nihil peccassem, neq; filię tuæ, neq; tibiipsi essem carnifex.

3 Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

4 Simplicem.

paratum habuit. Dehinc ſub horam cœnæ, poſtquam adfuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filij ſui partibus. nam illa in caniſtro operta, ſeparatim repoſita erant. Eum autem, poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, interrogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se verò valde oblectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat datum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adſtantes iubent detegere, ac ſumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filij. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, [1] ſed apud ſeipſum manſit. Et percontanti Aſtyagi nunquid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit: ſibiq́ue quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſponſo, receptisq́ue reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro autem deliberans, eoſdem ex Magis accerſiuit qui fuerant ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſciſcitatur eos [2] quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi neceſſariò fore inquiunt vt puer, ſi ſuperſtes eſſet, nec hactenus periiſſet, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit: quę vobis quónam videntur ſpectare? Si ſupereſt puer (Magi reſpondent) atque regnauit [3] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono ſis animo, iam non eum regnaturum iterum. Nam: quædam vaticinationes noſtræ in exigua reciderunt, [4] & velut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius veſtræ, Magi, ferè ſum ſententiæ, [5] me ſomnio eſſe defunctum, puero iam regé nominato, nihilq́ue mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen probè conſideranteſ, quænam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima conſulite. Ad hæc Magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) magni

1 Sed mētis compos fuit.

23

2 Quomodo ſibi viſum illud eſſent interpretati. Illi idem reſponſum reddiderunt, *quod antea*, oportere puerū regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec prius obiiſſet. Atqui, &c.

3 Non de induſtria & abſque vllo conſilio, confid.

4 Et quæ ex inſomniis pēdent, prorſus ad leue quidpiā deueniūt.

5 Hunc eſſe ſomnij exitū, puero, &c.

» gni interest, tuum stare principatum: [1] qui si immutetur,
» & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos quoque qui
» Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, & ex-
» tranei nullius erimus pretii: te verò regnante, cuius popu-
» lares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud
» te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno
» tuo prospiciendum est: & nunc, siquid cerneremus quod
» timendum esset, tibi aperiremus: verùm quum in rem fri-
» uolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te iti-
» dem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab ocu-
» lis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages ga-
» uisus est: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego pro-
» pter quandam haud sanam somnij visionem in te fuissem
» iniurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque
» lætus ad Persas ito cum ijs quos ad te deducendum mit-
tam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis est vxor eius. Hæc loquutus Astyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortem obiisse crediderãt. Sciscitabantur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, [2] & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verùm in illo itinere omnem rem gestam, ab ijs qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales viriliſſimus euasit & idem dilectiſſimus, [3] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per se, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi socium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Har-

1 Alioqui enim alienatus, ad hunc puerum qui Persa est, deueniret: at tũ nos qui Medi sumus, in seruitutem redigeremur, nullius que pretij essemus apud Persas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

2 Et in maximo errore versatum fuisse.

3 Et instabat Harpagus. dona mittendo. *Vel, Eius studiosus erat.*

pagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, vtpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. [1] Exenterato quem solerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conscripserat: resutoq; ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam suorum domesticorum fidissimo: misitque ad Persas, [2] præcipiens suo ore, quum daret leporẽ, Cyro diceret vt ipse suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hęc verba: Fili Cambysis, quem dij reſpiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) vlciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodũ circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sim quòd te non occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc, si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quum enim Persis vt deficiant persuaseris, expeditionem aduersus Medos susc ipe: vtpote ad votum tibi re succedente, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quónam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, vt ita faceret: Scripto libello de ijs quæ volebat, concilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ, ait, edico vobis vt præstò mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [3] sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt, Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphij, Masij,

1 Quum leporem arte compositisset, eiusque vtrem rescidisset, nihil lacerando, indidit libel.

2 *Vel*, Præcipiens vt quũ leporem Cyro daret, suo ore diceret vt, &c. *Vel, Cyrum admonuerat etiã ut, &c.*

3 Sunt autem hæc, à quibus alij omnes *dependent.*

Sed

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & & Achæmenidarum [1] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quamlautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [2] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi, nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona video in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, vt qui iampridem [3] dedignarentur parere Medis, nacti [4] præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque [5] aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [6] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum, [7] sermonis Harpagi erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignauiter agebant, fugamque faciebant. Dilapso turpiter Medico

1 Tribus.

2 *discriminis.*

3 Grauiter ferrent.

4 Ducem.

5 Tanquam diuinitus mẽte captus, Harp.

6 Cum Persicis iunctæ fuerunt. *Vel,* Persicis occurrerunt.

7 Propositũ Harpagi ignorabant, præliabantur: cæt. ad Pers.

exercitu, Astyages vtprimum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: viuusque capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eumque dicteriis lacessiuit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filij pauisset: [1] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens Astyages viciſſim interrogat nunquid [2] ipsius foret Cyri opus. Harpagus suum verò esse dicere: idque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset: [3] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem sequẽtibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerũt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. Porro ritus quibus vtuntur Persæ,

1 Quòd esset illius seruitus pro regno. *Id est. Quòd propter illud ex rege seruus factus esset.*

2 Sibi vendi caret Cy.

3 Tũ Astyages demonstrare cœpit illum omniũ hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum, &c.

Persæ, tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neque aras extruere consuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere. ob id (vt mea fert opinio) quòd nō, quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [1] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrij Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt: Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus: sed neque libamentis vtuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verùm, vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam gestans tiaram. [2] Sacrificans autem, non pro se solo priuatimque vota nuncupat, sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam [3] inter Persas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam susternit quāmollissimam, maximè trifolium. Huic impositis carnibus, Magus astans theogoniam accinit. siquidem hāc illi dicunt esse incantationem efficacissimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencunque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent suum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos, isto die in mensam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, [4] Græcos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretij nullius, & siquid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec

1 Postea verò didicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

2 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun.

3 Inter cunctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend.

4 Græcos finem edendi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretij: quòd si quid tale apponeretur, non esse finem factu ros quoad satiati essent. Vini valde appetētes sunt.

vomere coram, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſerijs conſultare conſueuerunt. [1] Nam ſiquando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè conſultatur præeſt: &, ſi placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronunciant. Quum in via inuicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur duntaxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autē illos obſeruant reuerenter qui proximè habitant: ſecundas tribuūt ijs qui à primis proximi: atq; ſic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimant: ſe nimirum omnium longe optimos arbitrantes: [2] alios verò, quo remotius diſſiti ſunt, hoc à virtute magis eſſe alienos. atq; illos demum ſecundum dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes qui à Perſis abſint quamremotiſſimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi. Idem & affines perinde atq; Perſæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progreſſa fuit. Externorum autem morum Perſæ maximè omnium hominum ſunt ſtudioſi. Nam & Medicam veſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas ſemel reſcire potuerunt, frui ſtudent. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, ſed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [1] huic

1 Quod aūt ipſis placuerit deliberantibus *inter poculà*, id poſtri die proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & ſi quidem placuerit ſobrijs etiā, eo vtuntur: ſin minus, relinquūt. De quibuſcunq; autē ſobrij conſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionem reuocant. Si in vita, &c.

2 Minimè autē eos qui ſedes à ſe remotiſſimas incolunt, honore afficiūt: ſeipſos omnium hominū longè præſtātiſſimos eſſe arbitrātes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius inco lunt, (vt dictum eſt) virtutem amplecti. At qui longiſſimè ab ipſis habitent deterrimos eſſe. Porrò Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuò imperabant, *id eſt, imperium in quaſdam obtinebant, & viciſſim aliarum imperio ſuberant.* Medi enim vniuerſis imperabant, & maximè ſibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: iſti verò, ijs qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Perſæ vicinos ſuos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut.

[1] huic rex, tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsq; ad vicesimum, tribus duntaxat institutũt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquenniũ filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictum: [2] sed ex-
26 pendere iubetur quisq;, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solem peccauerint. Externum verò qui ijsdem correptus fuerit, [3] è regione sua exigunt: atque ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quamquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè sciens de Persis possum indubitatò affirmare. at ista quæ de mortuis pro-

1 Huic rex munera quot annis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib.

2 Sed vbi cõsiderauerit, si peccata commissa plura maioraq; esse comperiat quã obsequia præstita, tum demum iram suã exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidisse: sed quicũque tales fuerint *filij* necesse esse vt si de illis, inquiratur, aut suppositicij aut spurij comperiãtur. Quippe verisi.

3 Multi è regione sua expellunt; necnõ columbas albas. *f. expellunt*, eandem causam prætendentes. In flum.

duntur, obſcuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Perſarum non prius humari quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. [1] Magos tamen ſat ſcio hæc factitare: quandoquidem aperte faciunt. Perſæ igitur mortuum [2] cera inuoluentes in terram condunt. Magi verò cum ab alijs hominibus, tum à ſacerdotibus Ægyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi ſuis ipſorum manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt ſi formicas ſerpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum ſit: nos ad inſtitutam narrationem recurrimus. Porro Iones atque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Perſis victos, legatos Sardis miſerunt ad Cyrum, [3] vltrò poſtulantes vt ijsdem conditionibus eos admitteret quibus Crœſi ſubiectos in ditionem accepiſſet. Verùm Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi *ſimilitudinem atque* apologum reſpondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi piſces in mari conſpexiſſet, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus ſuauitatem* in terram progreſſuros: at ſpe ſua fruſtratus, miſſo in mare verriculo, ingentem piſcium vim complexus eſt traxitque. Et quum palpitantes cerneret in ſicco dixit ad piſces, Temperate, inquit, nunc mihi quæſo à ſaltationibus: quando nõ libuit vobis me canẽte ſaliẽdo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipſo Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœſo rebellarent, conſtanter recuſaueranti: ac tum demũ, [4] rebus non ex ſententia ſuccedentibus, parati eſſent Cyri imperata facere. Hac occaſione ira commotus, dicto reſponſo eos dimiſit. Iones, hic auditis, ad ſuas quique ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Mileſios. quippe cum his ſolis fœdus inierat Cyrus, ijsdem conditionibus quibus & [5] Lydos receperat. Porrò reliquis Ionibus communi ſententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *ſimul & præſentem rerum ſtatum nuntiarent & auxiliũ rogarent*. Iones verò illi ad quos Panionium quoq; perti-

1 Magos quidem certè ſat ſcio.

2 *Vel, Cera circumlinites, aut integentes.*

3 Volentes ijſdem conditionibus ſtare quibus & Crœſo fuerant ſubiecti. Verùm Cyr.

4 Rebus cõfectis.

5 *Legit hic interpres* λυδὸς, *non* λυδὸς.

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tũ montium cõmoditate omniũ optimè sitas quas nos nouerimus: adeo vt neq; superior regio, neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quę occidentẽ spectat plaga, Ioniã hac in parte æmulari possit. Siquidẽ hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ sqalet. Lingua vtuntur non eadẽ,[1] sed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantũ ad linguã attinet, nõ conueniunt, inter se tamen eadẽ sonant lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarũ duæ insulas habitant, Samũ videlicet & Chium: tertia in cõtinenti sita, Erythræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprietatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex ijsdem Ionibus Milesij erant qui cum Cyro metus pertextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihil dum grauius fuit metuendum, quòd Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigijs non vterentur. Porrò hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerunt quàm quòd imbecilles essent omnes alij Græci, tum Iones oppido quaminfirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat.[2] Iam enim alij Iones atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc pleroſque ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterùm duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomẽ sibi Panionius indidisset*, fanum quoque de suo nomine constituerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tãtùm Smyrnæis. Tale quippiã Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nã & hi cauent ne quẽ è finitimis Dorienſibus ad Triopium[3] sacrũ admittant: adeo vt etiam ex populoribus suis, qui sacri legem transgressi essent à ludorum

1 *Ad verbũ*, Sed quatuor modos dedu ctionum vsur pant. *1. Ea vtuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

27

2 Adeo quidem vt cum alij Iones, tũ ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionesq; appellari nol lent. Sed etiamnum multi eorum nomen sibi pudendum ducere videntur. At hę duodecim ciuit.

3 Templũ.

communicatione excluſerint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cõſtituebantur ærei: quos acceptos non è [1] ſacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus, auſus eſt legem hanc violare, tripodemq; domum ferens [2] ſibi aſſeruare. Propter quod commiſſum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camirus, Cos atque Cnidus, ſextam ciuitatem Halicarnaſſum à ſacrorum partiçipatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnaſſeos multantes. Atq; mihi ſanè videntur Iones duodecim feciſſe ciuitates, nec voluiſſe plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponneſum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è ſedibus ſuis exegerunt, duodecim ſunt partes. Nempe prima * ante Sicyonem eſt Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus eſt. Poſt Ægas Bura eſt & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Poſt hanc Ægion eſt, & Rhypes, & Patrenſes, & Pharenſes, atq; Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colunt. Hæ ſunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque cauſa fuiſſe videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates conſtituere placuerit. Nam iſtos præcipuè magisque alijs Iones eſſe, aut præſtantius quippiam geſſiſſe, magna inſania eſſet aſſeuerare: quum ex his Abantes ſint, Eubœæ haud quaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomenijs ſint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [3] Phocenſes, Molloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræq; nationes inter ſe commixtæ ſint, [4] Quorum alij ex Athenienſium Prytaneo progreſſi, nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter ſe firmauerant, tradiderúntque ſuis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum ſumerent, neque proprijs nominibus compellarent

1 Templo.

2 Ad clauũ ſuſpendere. Propt.

* *Pauſan. 211, 16: & 234, 37, habet πρὸς Σικυῶνος. quod ſignificat, ex ea parte qua Sicyoné attingit Achaia. S.*

3 Omittit ἀποδάσασθαι.

4 Ex quorũ numero, illi qui ex Prytaneo Athenienſium profecti ſunt, & ſe Ionum nobiliſſimos exiſtimarunt, hi vxores ſecũ non adduxerunt quum in coloniam migrarent, ſed Caricas habuerũt, quarum, &c.

pellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, [1] Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæ x I Æolicæ fueruut priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [2] diruta fuit: Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accede-
28 ret. Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi accepissent, [3] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam

1 Ægæa, αἰγαῖαι.

2 Diruta fuit.

3 Distribuerunt, vel inter se partite sunt ipsos illæ vndecim, &c.

habitabant: nã illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbijs Tenedijsque [1] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porrò vbi Ionum Æolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [2] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [3] Illi, quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatam dixisse, Equidem non extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modò superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. nã Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorumq; Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendũ. Ipse versus Ecbatana cõtendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [4] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item

1 Nihil periculi, per.

2 Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerent, processit, hort.

3 *Adde ex vet. cod: Græcis*, Lacedæmonij verò illis autem præbere noluerũt, imò non ferendum esse auxiliũ Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

4 *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quem piam imperatorem mittere. [1] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro descisçit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, consensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit vt communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumque in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nunc mihi accidunt? [2] quando non cessabunt Lydi (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde feciſſe atque is qui occiso patre, filijs pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu recteque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum superiorum, tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet ali quando virtibus aucti*, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degeneraſſe, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum commiscueretur, non persuasurum illi vt institutum detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum

1 Verùm simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

2 Non videtur Lydi facessendi mihi & sibi negotiũ finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nũc perinde feciſſe, &c.

aliquando Lydi, ſi imminentem calamitatem effugiſſent, rebellantes à Perſis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœſi admonitione gauiſus, remiſſaq; iracundia, reſpondit ei ſe pariturum. Accerſitoq; continuò Mazare homine 29
Medo, eadem illi præcepit quæ Crœſus ſuggeſſerat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes ſub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnaſſent: Pactyam autem viuum ad ſe perduci. Et iſta quidem ex itinere quum præcepiſſet, [1] Lydos compulit ad Perſarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abeſſe, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam ſecum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum ſuis commilitonibus Sardis abiiſſe cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obſecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam miſit qui Pactyam repoſcerēt. Cumæi verò conſilio inito ſtatuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus eſſet. Erat enim illic oracului peruetuſtum quo Æoles Ionesq; communiter vti conſueuerant. Oracului hoc in Mileſiorum agro eſt ſitum ſupra Panormum portum. Miſſis igitur ad Branchidas conſultoribus rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi eſſent. Conſulentibus reſpondebatur Pactyam Perſis eſſe permittendum. Quæ quum relata audirent [2] Cumæi, putauerunt oracului acquieſcendum Pactyamq; reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propenſa eſſet, Ariſtodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, ſeu oracului parum fidens, ſiue ipſos conſultores oraculi reſponſum non rectè perferre exiſtimans, conſtanter obſtabat quominus oracului Cumæi obtemperarent. Vnde factum eſt vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur ſacerdotes conſultores, inter quos ipſe quoque Ariſtodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenirent vnus ex omnibus Ariſtodicus conſulebat oraculum, ſciſcitans in hæc verba, O rex, venit ad nos ſupplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Perſæ eundem reposcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Perſarum potentiam formidantes, tamen ſupplicem nondum reddere

1 In Perſiam ad ſedes ſuas perrexit. Pact.

2 Cumæi, Pactyam tradere decreuerunt. *Vel, in animo habebāt.* Quum autē vulgus hoc decreuiſſet, Ariſtod.

» reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubi-
» tatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico idem rursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeres aliasque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabãtur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad
» Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret,
» Hominum scelestissime, quæ nam libido te incessit vt au-
» deres meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitas-
» se ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxilium fers
» supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere
» Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt im-
» pij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de red-
» dendis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamen nolim indubitatò asseuerate, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Ma-

1 Haud enim possũ id certò dicere, quæ res ad exitum perducta non fuerit.

2 Neq; bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

3 Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes.

gnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quique [1] Cyrum in regni potestatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro institutus dux, simulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [2] Nam vbi mœnia ciuesque vndique exercitu, clausissent, aggere ad murũ obiecto *extra negocium* expugnabat: atque sic [3] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus est. Hi Phocenses, primi Græcorum [4] *longis nauibus* vsi feruntur: Adriamque simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum [5] occupauerunt. Nauigijs autem vtebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quinquagenũm remorum*. Hi quum primum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [6] Phocenses Arganthonio ista occasione redditi sunt amici, quòd videlicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusque è maiusculis lapidibus, ijsq; affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocensibus hoc pacto fuit constructus. Porrò Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quum [7] postulasset prius sibi sat esse, si vellent Phocenses vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationẽ extrueret, *cætera illis se permissurum intacta*. Phocenses seruitutem auersantes, responderũt diem vnum se ad consultandum sumpturos: sed interim dum consultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem quanquam se scire diceret quid facturi essent, tamen se illis vt consultarent permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenses continuò lembos instruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque supellectile vniuersa imponerent ad hæc statuas quoque templorum & cætera donaria, nisi quæ vel ferrea vel lapidea aut deniq; picta essent, & reliqua

1 Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

2 Postquam .n. ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

3 Phocæam primam Ionũ ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

4 Longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr.

5 Ostenderunt, *vel*, *Patefecerunt*.

6 Phocenses huic viro adeo fuerũt accepti, vt primum quidẽ ipsos relicta Ionia quam vellent suæ regionis partem incolere iusserit: deinde verò quum id non persuaderet, & ex illis audiret Medi vires crescere, pecuniam illis ad vrbem muro circũuallandã dedit: & quidẽ largè. Siquidem, &c.

7 Proposuisset *illis*.

liquaomnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, solu-
erunt traieceruntq; in Chium. Phocæam autem iam de-
sertam hominibus occupauerunt Persæ, Phocenses autem
quum ipsis Chij insulas quæ OEnusæ vocantur, licitanti-
bus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium trans-
ferretur, obque hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hic enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præfidiaque illic Persarum quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [1] quotquot ex classica sodalitate supererãt, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque douotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [2] Commodum verò, profectionẽ molientibus, plusquam medietatem desiderium cepit ingens paterni soli morumque Phocensium: & plerique etiam violato iuramento remigrarunt in Phocęam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; erexerũt. Cæterum quũ iam vicinos circunquaq; hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumque manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunq;

1 Diras atroces imprecati sunt omnib. suæ classis qui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seque nõ prius Phocæã reuesuros iurarunt quã hæc massa emergeret. Cõmod. &c. *Hæc autem verba, Saxum vadis imis leuatũ, renarit, sumpsit Valla ex Horatio.*

2 At quum Corsicam nauigarent, maiorem illorũ partẽ desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phũcæam remearũt. Alij autem ius

ex Agyllensium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenses lapidati fuerant, continuò [1] morbida fiebant, stupore atque igne corripiebantur sacro. Quare Agyllenses Delphos miserunt, volentes commissum illud expiare. Pythia hæc iussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obseruantur. nam & iusta illis persoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenses quidem huiusmodi fato vsi sunt. Illi autem qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [2] Hyela. Atq; Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos simulatque aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscensis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus expulsus fuerat: nunc tamen à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem non ferentes, patrium solum reliquêre. [3] Verùm alij Iones, præter Milesios, prælio superati tandem, accesserunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virosque se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans. Superati autem & capti in sua quisque patria remanserunt, eáque quæ imperabantur subibant. Milesij qui iam Cyro fœdere adstricti erant, (quemadmodum superius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia secundò in seruitutem fuit redacta. Porrò quū Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continentē habitabant, insulani horum exemplo conterriti, vltrò sese dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos viuere. Siquidem ille suadebat vt communi classe soluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biantis senten-

1 Mente alienabantur.

2 Hyela. Eā autem cōdiderūt, à quodam Posidoniate docti, Pythiæ oraculo iussos fuisse Cyrnū condere, qui heros esset, non ipsam insulam. Atque Phoc.

3 At cæteri Iones (exceptis Milesijs) prælium quidem & ipsi cū Harpago cōmiserunt, sicut & qui *solū patrium* reliquerunt: seq; fortiter gesse runt, pro sua quisq; patria pugnātes: sed superati captiq;, in suis sedibus remā serunt, imperata faciētes. Milesij autē, qui, &c. *Forte se tamen posit & alter exponi ἰάμβων κατὰ χώρλω.*

ſententia ipſis Ionibus ſubactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoq; ſanum illud conſilium, iam ante ſubactam Ioniam datũ, nempe qui iuſſerit Ionas vnam quandã communé curiam habere, eamq; eſſe in Teo: propterea quòd Teos in media eſſet Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas, [1] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiuſmodi conſilia dederunt. Harpagus, ſubacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducens Ionas atque Æoles. [2] Nam Cares ab his oriundi ex inſulis progreſſi ſunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & inſulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem poſſum ſuperiora repetendo è longiſſimo auditu coniectare: ſed [3] quũ Minos flagitabat, naues ei implebant. [4] Ille felici vſus belli ſucceſſu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosiſſimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis criſtas imponendas primi oſtenderunt Cares, clypeis [5] ſigna adiunxere, poſtremò lora [6] quoque ſcutorũ excogitauerunt. antea nanque citra habenas geſtabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo ſiniſtroq; humero ſuſtinebant. Poſt Caras verò tempore longo ſuccedente, Dores atque Iones ex inſulis egredientes, in continenti ſedes poſuerunt. Hunc in modum Cretenſes de Caribus referunt. Quanquam his non aſſentiuntur Cares, qui ſe aborigines atq; indigenas eſſe memorãt, eodemq; nomine vſque vſos, atque apud Mylaſſos Iouis Carij delubrum oſtentant vetuſtiſſimum, quo communiter quoque Myſi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus ſint germani. Quippe Lydum & Myſum Caris fratres eſſe dicunt. atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius ſunt gentis, etiamſi, Carum lingua vtantur, non tamen ſacro participant. Caunij verò, quantum mihi videtur indigenæ ſunt, etſi ipſi ſe è Creta oriundos affirmant. Linguam ſanè aut ipſi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [7] id quod ægrè diiudicari poſſet. At le-

1 Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed noſtram aliam etiã interpretationem admittit.*

2 Inter hos autem Cares ex inſulis in continentem venerunt. Olim, &c.

3 *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

4 Quum autẽ Minos magna ditione potitus eſſet, proſperaq; in bello fortuna vteretur, longè Carica gẽs ſupra omnes alias celebris erat. Tribuſq; rebus quas iſti excogitarant, vſi ſunt Græci. Quippe gal.

5 *Vel* inſignia, *pilla videlicet.*

6 Anſas quoque ſcut. excog. Antea nanq; abſque anſis geſtab. clypeos quicunq; illis vti ſoliti erant: colloque & dextro humero circumpo-

ſitos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Poſt Caras, &c.

7 Haud enim certò dijudicare poſſum.

gibus vtuntur cum ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [1] iuuentutẽ frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patrijs duntaxat videretur vtendũ dijs, Caunij [2] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycij autẽ è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [3] eiusq; cõspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dũ igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abijsset, factũ est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. [4] Quanquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibijpsis indunt. Et siquis obuium percontetur quisnam sit, quàve familia ortus, à matribus auijsq; protinus genus suum repetet. Adde quòd siqua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: siu autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi repurabuntur [5] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec 32
Cares tantùm nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Bybleſiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Cerau-

1 Prout ferũt gradus ętatũ, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

2 Sumptis armis petulanter aerem feriẽtes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiusmodi vtũtur. At Lycij, &c.

3 Et quos habebat suæ cõspirationis, *vel factionis*, socios.

4 Sed hunc morem peculiarem habẽt, & cum alijs nullis cõuenientẽ, *nel cõmunẽ*, quòd se de nominibus matrũ appellent, nõ patrũ. Adeo vt si quis vicinũ suum roget quis sit, recenseat seipsum. *i. genus suũ, nel gentem suam*, à matre: matrisq; suæ matres enumeret. Adde quòd, &c.

5 Infames. *Vel, Honoribus indigni.*

nitus

nius claudit sinus, australem verò Symanum Rhodiumq; mare) reliquum quod perquam exiguũ est, nempe quinq; stadiorũ, Cnidij tentauerũt perfodere interea dum Harpagus Ioniã euerteret, volentes suã ditionem in insulæ formã redigere.[1] Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerãt, ea parte qua continentẽ spectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirũ omnes qui manũ admouerent lęderet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra, Cnidij, missis nuncijs Delphos, rogant quídnã istuc esset quod tantopere conatibus eorũ aduersaretur. Pythia, vt ipsũ referunt Cnidij, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite.
Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondisset hunc in modũ Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltrò sese nõ cõmisso prælio dediderunt.[2] Pedasij qui mediterraneã supra Halicarnassum colunt, alijq; vicini maximã diligentiã adhibere feruntur vt eorũ sacerdos Palladis sacrã barbã habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sũt, multũq; negocij exhibuerũt,[3] monte extruendo cui nomẽ Lyda. Tandem tamẽ & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campũ exercitũ produxisset Harpagus, Lycij contrà procedentes, pauciq; cum multis confligentes, strenuè sese gesserunt. Superati aũt prælio fugatiq;, in vrbẽ sese receperunt, vxores, liberos atq; pecunias vnà cum familia tota in arcẽ cogentes: admotoq; igne arcẽ vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eoq; horrendo, cũ hostibus iterũ congressi sunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs aũt, qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes, [4] præter octoginta quosdã, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum.

1 Erat autem intra *ipsum isthmũ* tota ipsorũ ditio. Nã qua parte in continentẽ definit, isthmus est, quẽ perfodere statuerant. Id ergo multa manu conãtibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddã id videri posset, tum alijs corporis partibus, tũ præcipuè circa oculos, dũ rupes feriretur, vulnerari videbantur, Cnid.

2 Porro Pedasei, *uel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebãt: apud quos illi quę Mineruę sacerdos est, prolixa barba nascitur, quo ties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c. [*Infra, 216, hoc ipsum repetitur, & a Strabone lib. 13: ab Aristotele quoq; Histor. animal. lib. 3, cap. 11: vt annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7, cap. 11. S.*]

3 Munito operibus monte.

4 Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atq; ita superstites fuerunt. Xan. &c. *Decepit autem Vallam ista uox, quod pro ipsius perperam scripturam fuisse, manifestissimum est ex hu proximi sequentibus, ũ Nisia.*

Nam Caunij Lycios inſequuti ſunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Aſiam Harpagus euertebat, ſuperiorem ipſe Cyrus, vniuerſam gentẽ ſubigens nihilq; relinquens. At ego in præſentia illorum geſtorum pleraque prudens omittam, ea duntaxat proditurus quæ illi quamplurimo conſtiterunt labore, ſuntq; memoria dignißima. Quum igitur Cyrus continentem vniuerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyrijs bellum intulit. Aſſyriæ autem cum alia multa ſunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validißimum eſt Babylon, vbi poſt euerſam ab ipſis Ninum, regia erat. quod oppidum ſitum eſt in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouerſus cẽtenũm vicenũm ſtadiorũ, in ſumma quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta eſt Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum eſt vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primùm foſſa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum craſſitudine, ducentorum celſitudine. Eſt autem regius cubitus, quàm is quo pro menſura vtimur, tribus digitis maior. Operæpreciũm eſt me præter hæc differere in quem vſum ſit conſumpta terra ex foſſa egeſta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ in deprimenda foſſa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum poſtquam magnam vim duxiſſent, eos in fornacibus coquebant. Poſtea cœno vtentes, aſphalto feruenti per triceſimum quenque laterum ordinem ſummitates arundinum inſtipatas conglutinabant. & primùm labra foſſæ, deinde ipſum murum ad eundem modum ædificarunt ſuper quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter ſe obuerſas; inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi poſſet. Eius per ambitum centum portæ ſtabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem poſtibusque. Babylone octo dierum itinere abeſt alia vrbs nomine Is, vbi fluuius eſt haud magnus eiuſdem nominis, qui ſe deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit aſphalti bituminis grumos: quæ aſphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa eſt. Eius duæ ſunt plagæ, quas interfluit

fluuius

fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex
83 Armenijs in rubrũ mare decurrit. In hunc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusque incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarumque contignationum secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus non multo quàm hic debilior, sed exilior, inque vtriusque ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiãnunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferũt Ægyptij, Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, quando ita accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum concluditur. Porrò in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, quod magnam habet Iouis statuam, eamque auream, ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri

opus ęstiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quãquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam Darius Hystaspis filius insidiosè captans, non ausus tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrificio, qui prohibuerat statuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque eiusdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnauit, vocata est Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, quum antehac flumẽ eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina, Nitocris nomine, extitit superiore solertior. cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipsorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo vt quendam Assyriæ pagum, nomine Arteticam, ter influat, & qui nunc è mari per Ephratem Babylonem versus subuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggessit visu mirandum, tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit [1] paludis eluuiem, profunditate quidem [2] ad aquam vsque semper ducta: latitudine verò eius quoquouersus trecentorum viginti stadiorum. Hęc fossitia humus ad flu-

1 Paludis receptaculum.
2 *Id est, Quoad aqua fodiendo inueniretur.*

ad flumínis ripas aggesta est. Quem locum vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. [1] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc interseptit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent. [2] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm ex eis
54 talem fecit cõmunitionem: Quum sit vrbs in duas diempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [3] effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem deprimerat, omnẽ fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferũt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam fermè vrbem põtem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus põtis exornatũ, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [4] visa est necessariò facta, & põs in vsum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SICVI REGVM BABYLONIS POST ME PVTVRORVM QVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM

1 Hęc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quę ex Medis ducit: ne Medi. &c.

2 Et his quidem munitionibus ab imo vsque vrbem circundedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vsum accommodauit: Quũ sit, &c.

3 Receptaculum.

4 Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

EIVS FVERIT. Hoc ſepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum eſſe ratus ſe neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [1] quòd ſupra caput ipſius tranſeuntis mortuus ſitus eſſet) neque ſumere pecunias repoſitas, & eas quidem ipſum prouocantes, reſerauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [2] ſed literas ita dicentes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus cuius filium Labynitum, patris nomen & Aſſyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [3] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi cõparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea vaſa diffuſam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſiduè comitantur quocunque ille proficiſcitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mãtienis ortus montibus, [4] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traijcere, quum non poſſet niſi nauibus traiici. Interim ei quidam è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus fluuium, tranſire conabatur. Hunc fluuius verticibus contorquens, ſubmerſum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem vt in poſterum facilè vel à mulieribus trãſiri poſſet, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diuiſit. Dehinc alueos ad funiculum deſignauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuerſos: quos diſtributis copiis effodi iuſſit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æſtatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctaſſet in trecentos & ſexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxiſſet, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præſtolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit,

1 Quòd trãſiens habiturus eſſet cadauer ſupra caput ſuum ſitum.

2 Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur.

3 *Hæc verba,* Ducit autem rex, &c. *vſque ad,* Cyrus igitur, &c. *paulo inferius videnſur collocanda.*

4 Per Dardaneos. *Darnãenum numerat Ptolemæus inter Aſſyriæ vrbes mediterraneas.*

mouit,cum eo conflixerunt,prælioque fugati,in oppidum compulsi fuerunt.Ij tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietũ esse, viderãtq; omnes pariter gentes aggredientẽ, comportauerãt permultorum annorum commeatus:ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset,sic statuit faciendum:Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur,præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri,illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem.Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem,eadem & ipse fecit. [1] Nam reuocato flumine,alueum eius pristinum vado trãsibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant,per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, [2] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonem introierũt.Quos Babylonij, si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent,haud dubiè [3] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent.Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis,conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent.[4]Nunc exinopinato eis Persæ astiterũt: & quum capti essent qui media vrbis incolebant Babylonij,propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur(vt fertur) ab ijs qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciuerunt.Atque ita primò capta est Babylon.Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo,tũ verò ex hoc.Quum regi magno omnis plaga cui imperat,sit [5] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum,præter tributa,ex duodecim quibus annus constat mẽsibus,quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([6] qui pro rege tribu-

1 Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueum,fluuio subsidente,*vel abscedente*, peruium reddidit.

2 Mediorum femorum tenus,ad summum,fortit.

3 Ingredi nõ permisissent, sed pesſ.

4 Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantaque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodum narrant accolæ) quũ capti essent qui extremas vrbis partes incolebant,ij qui mediam vrbẽ incolerent,id nescirent. Sed quòd, &c.

5 *Intelligit, fit gulis regionibus indici solitum quid alendo regi & eius copiis persolueret.*

6 (Quem rex huic tractui præfecerat.

tum hoc exigebat) ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ artabę penderentur. Eſt autem artaba menſura Perſica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello deſtinatos, admiſſarij octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, ſexdecim millibus. nam ſinguli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes.[1] Atque hæc præſidis Babylonis peculiaria erant.

[2] Porro in Aſſyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum eſt quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem ſeges prouenitq; frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine ſua ſponte in arua aſcendente, ſed manibus atque *ſcrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, diſſecta eſt in foſſas, quarum maximæ nauibus tranſiri poteſt, [3] ad ſolem hybernum vergens:[4] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus ſita erat. Hęc regio omnium quas nos vidimus,[5] longè optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax eſt vt nuſquam non ad ducena reddat: vbi autem bonitate ſeſe ipſa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo eſt tritici atq; hordei foliis.[6] Milij verò ac ſeſami proceritatem inſtar arborum, etſi mihi compertam, tamen memorare ſuperſedeo, probè ſciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta ſunt, perquam incredibilia viſum iri. Oleo autem non vtuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Sunt eis paſſim per omnem regionem palmæ ſua ſponte naſcentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos, & vinum, & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum ijs quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices[7] ferunt, quẽadmodũ caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecundum ipſam vrbem, mihi

1 Atque hęc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

2 Porro in Aſſyriorũ regione parum pluit: & hoc ipſum eſt ꝙ frumenti radicẽ alit: ſeges tamẽ fluuio rigata fit lętior, prouenitq́ue, &c.

* Celoniis, *ſiue* tolenonibus S.

3 *Id eſt, Ad ſolſtitiũ hybernũ.*

4 Pertingit autem ab Euphrate.

5 Longè præſtãtiſſima eſt ferendo quidẽ certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidẽ ferre poteſt: veluti ficum, vitem, oleam, Cereris, &c.

6 In quam autẽ altitudinẽ milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quũ ſciã, iis qui n.

7 Producunt.

mihi summo miraculo est differendum. [1]Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem: omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicib⁹ faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modũ soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciẽ clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustũ, dirigentibus illuc duobus, cum totidem palis: quorũ alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiũt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorũ maxima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorũ, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonẽ peruenerunt, onusq; exposuerunt, lignis nauigij atq: omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eosq; in Armeniã agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi asinos agitando in Armeniã redierunt, alia ad eũdem modum nauigia comparant. Et naues quidẽ eorum tales sunt. Amictu autẽ tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsq; ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduunt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita
36 habentes comata, mitris redimiunt, vnguẽtis toto corpore deliuti. A nullum signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malũ, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, vniuer-

[1] *Hunc locum ita uertit Bayf. in lib. De re Nau.* Nauigia illis sunt quæ secundo flumine deferũtur Babylonẽ versus omnia circulari forma, eaque ex aluta. Vbi enim Armenij qui supra Assyrios habitant, ligna circularia è salice coaptarũt, obtendũt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtũtur carinæq; loco, nulla neq; puppis neque proræ forma discreta, verùm scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt, mercib⁹ onustũ: præcipuè autem bicos è palmarũ foliis comportant vino refertos. Regũtur autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorũ alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nõnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinq; millium. Ineſt & in vnoquoq; nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures.

Tres Boues è palmarum foliis, alii Dolia palmea interpretantur.

fas vnum in locũ recipiebant, quas circunſiſtente virorum frequentia, ſurgens præco ſigillatim vendebat: ſed primùm pulcherrimam omnium, [1] ſecundum hanc (vt quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quę poſt illam eſſet ſpecioſiſſima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonij igitur qui locupleres, & iidem cœlibes erant, pulcherrimas quaſque mercabantur, vt quiſque licitando alterum ſuperauerat. At iis ex plebe qui eſſent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines ſimulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum ſpecioſiſſimarum peregiſſet venditionẽ [2] excitabat deformiſſimam, ſiquis illorum mercari volens exiſteret: edicebatque quiſquis vellet quamminimo auri ſumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus eſſet, fœmina addiceretur. Ita aurum ex ſpecioſis virginibus conficiebatur, & ſic ſpecioſæ deformes ac [3] debiles collocabant. [4] Quarum nullam cuique emptori fas erat ſine fideiuſſoribus abducere, ſed datis fideiuſſoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari ſi vellent. [5] Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamen non perſeuerauit. Sed nouiſſimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, néve quis aliam in vrbem abducat. Nam poſteaquam expugnati malè accepti ſunt, remque domeſticam abſumpſerunt, vnuſquiſque plebeius qui victus inopia premitur, filias ſuas adigit ad quæſtum corpore faciendum. Alteram item ſapienter condiderũt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore conſulant [6] qui eos adeunt, ſiquis & ipſe eundem paſſus eſt morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt conſulunt, hortanturque ad ea quæ ipſi faciendo effugerint ſimilem morbum, aut alium nouerint effugiſſe. Nec fas eſt cuiquam ægrotantes præterire ſilentio, nec antequam explorauerit quónam

1 Vbi autem hęc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ ſecundum illã eſſet ſpec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores eſſent *emptor:bus.* Babylonij igitur qui.

2 Surgere iubebat.

3 Debilitas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

4 Nec verò cuiq; ſuã filiã collocare licebat cui vellet, neq; emptori ſine fid.

5 Videntur in Gr. exemplaribus præpoſterè collocata eſſe quæ.am verba, & eſſe hic ſenſus, Et hęc quidem apud illos honeſtiſſima conſuetudo erat, ne iniuria illas afficeret, neq; in aliam vrbẽ abducerent. Verùm ad

hęc vſque tempora non permanſit: ſed nouiſſ. aliud q. excogitauerunt. Nam poſteaquã in *ſua vrbis* expugnatione vexati fuerũt & bonis euerſi. vnuſquiſ.

6 Accedentes igitur ad ægrotum ſiqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo conſilium dant, hortant.

nam ille morbo laboret. Sepulchra eiſdem in melle ſunt: luctus funebres Ægyptiacis perſimiles. Quoties autẽ cum vxore miſcetur vir Babylonius, adhibito thymiamati aſſidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam ſub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priuſquam ſe abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iiſdem Babyloniis lex eſt omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigenis commune eſt, ſemel in vita ad Veneris templum deſidentibus, cum externis viris conſuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque ſint diuitiis tumentes, [1] quæ ſui copiam facere recuſent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo conſiſtunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris ſedent nodis corrollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ diſcedunt. Nam diuerticula vndecunque ſic funiculis diſtincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Portò quum ſemel illic conſederint, non prius domum regrediuntur quàm hoſpitum aliquis pecuniam mulieri in ſinum iniecerit, & cum eadem à fano ſeorſum abducta rem habuerit. Hoſpitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Aſſyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque ſit, nonfas eſt reijcere, [2] ſiquidem in ſacrum conuertitur vſum. Neque mulieri etiam permittitur hoſpitem aliquem repudiare: ſed quicunque is eſt qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa ſequitur citra delectum. Poſtremò vbi iam congreſſa fuerit cum externo mulier, [3] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [4] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma ſunt elegantiori, citius diſcedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur deſidere pro templo antequam legi faciant ſatis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miſeras. [5] Alicubi, nempe in Cypro, ſimilis quædam lex eſt. Hæc ſunt Babyloniorum inſtituta, quorum tres ſunt [6] familiæ, quæ nullo alio niſi piſcibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad ſolem, hoc faciunt: *In pilam coniiciunt, ac piſtillis pinſunt: deinde linteis con-

1 Quæ ſe aliis immiſcere de dignãtur, hæ veh.

2 Siquidem illa ſit ſacra.

3 Rite factis deæ ſacris.

4 Nihil tam magnum eſt quo dato potiri illis poſſis.

5 Sed & in aliqua Cypri parte ſimil.

6 Tribus.

* In pilam coniectos, & piſtillis comminutos incernunt per linteum, *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 11. eſt enim* ἐγκρίνειν cribrare, per cribrum ſeu incernículum tranſmittere. S.

seruant, vnde quisquis vult conspergit, offamq; facit quam in modum panis torreat.

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupi- 73
do Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium eregione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circunquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandúmque consurgant. Atque hęc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiesque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per se est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multasque atque omnifarias gentes habet, ac pleraque omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes[1] iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse: quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana vetera-

1 *Græca verba suspecta hic sunt.*

veteraſcere. Horum quoque hominum concubitus, ſicuti pecorum, in propatulo eſſe. Et huius quidem maris quod Caſpium vocatur, partem quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemque ſolem, planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetæ poſſident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis ſolicitatus incitatusque cauſis. Primùm ſua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine eſſe: ſecundo loco, felicitate qua fuerat vſus aduerſus hoſtes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Maſſagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, [1] ad quam in coniugium petendam Cyrus miſit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus non procederet, progreſſus vſque ad Araxem, apertè infeſto cum exercitu in Maſſagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisque nauibus turres deſuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui diceret, Rex Medorum deſine incumbere in quæ incumbis, neſcius an iſta quæ conſtituiſti, tibi conducibilia erunt. Omiſſo incepto, apud tuos ipſius regna, & nos ſine finium quorum ſumus principes, eſſe. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quàm quietem. [2] Quòd ſi tantopere affectas laceſſere Maſſagetas, fer quam ſuſtines ærumnam. Sed deſiſte iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digreſſis, traiicito in noſtram regionem: aut, ſi maluis, nos excipere in veſtram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Perſarum primoribus coactisq;, in medium rem proponit, conſulens vtrum ſibi agendum conſtituerent. Illorum in idem conuenêre ſententiæ, iubentium recipi in ipſorum regionem cum ſuo exercitu Tomyrin. Quam ſententiam Crœſus Lydus quum adeſſet, improbat, in contrarium differens his verbis, Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo,

1 Hanc Cyrus per quoſdam quos miſerat, ſimulatis verbis ambiebat, vxorem ſibi habere volés. At Tomyris vbi nõ ſe, ſed Maſſagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, acceſſ. &c.

2 Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui, ſi tãto laceſſendi Maſſagetas deſiderio teneris, agedũ omitte quem fers in cõſternendo põtib⁹ fluuio laborem: & nobis trid.

id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, 38
sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram
1 Hoc enim ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adorituros tuas prouincias*, fore vt victo h.
illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [1] Hoc enim pro illo substituito consilium, vt victo hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Turpe est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem derrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atque dehinc [2] ita faciendo, dare operam vt illos superemus. Nanque, vt ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæ quidem [3] in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem priore repudiata, Crœsique probata sententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduersus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persi-
2 Ita *vt dicam* fac.
3 Propositæ fuerunt sent.
dem,

dem, ipſe cum copiis ſuis flumen traiecit. Tranſmiſſo Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat, [1] Arſamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quòd non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus viſum ſuum [2] intra ſe retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atque regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc [3] vnde proculdubio nouerim, per me noſcas licet. Dij mihi, quòd mei curam gerunt, quæcunque euentura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [4] nulla tergiuerſatio eſt quin ab illo mihi tendantur inſidiæ. Quapropter tu quamprimum in Perſidem reuertere: facitoque vt quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidē hæc loquutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portendebat ipſum ibi mortem oppetiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, vt quiſpiam vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quòd ſiquis ſit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quòd ſiqua tibi viſio filium meum indicat rebus nouis contra te ſtudere, ego tibi eum [5] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidem contendit, Cyro filium ſuum Darium cuſtoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progreſſus vnius diei iter, quæ Cræſus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadem, conſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem, ad epulandum

1 Arſacis. *nã & vet. cod. pro ἀρσάμους habent ἀρσάκους.*

2 Apud ſe examinabat. *Vel in diſquiſitionē vocabat. Ad verbum ſibipſi rationem illius ita reddebat.*

3 Vnde certò compererim.

4 Nulla ratione negari poteſt quin, &c.

5 *Id eſt, Offero, Vel, exhibere paratus ſum.*

discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoque plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris, cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus « tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi dis- « tenti adeo desipitis vt descendente in corpus vino impro- « ba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum « vicisti, dolo, non prælio es superior. Quare meum admit- « te consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi fi- « lio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massage- « tarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iu- « ro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatia- « bilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cy- « rus pro nihilo habuit. Filius reginæ, Tomyridis Spargapi-
ses, vbi à vino relaxatus didicit [1] se in malo esse, exorauit
à Cyro vt vinculis solueretur. Statimque quum solutus est
ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque 29
hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quum
Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita con-
flixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter
barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam
autem ita gestam fuisse accipio: Primùm vtrosque spa-
tio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis ab-
sumptis concurrentes, lanceis pugionibusque [2] fuisse con-
fertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volenti-
bus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibique
cum permagnâ exercitus Persici partem, tum verò Cyrum
ipsum occubuisse, quum vnum detriginta omnino regnas-
set annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragem
Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem
demisit quem humano cruore compleuerat: mortuoque
insultans inquit, Tu quidem meum viuentis & in pugna «
victricis filium perdidisti dolo captum: at ego te (prout in- «
terminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exi- «
tu: de quo quum multa referantur, is qui mihi maximè ve-
risimilis videtur à me commemoratus est. Massagetæ &
amictum gerunt & victum habent Scythico similem.

Ex

[1] In quod malum incidisset, *Vel, Quantum malum sibi accidisset.*

[2] Manus cõseruisse.

Ex equis prælíantur,[1] & pedibus. vtroque enim genere valent. Sagittarij item sunt atque hastati: sagates,[2] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. [3] Circa frenum, frenaque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes. nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, vbi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed tetra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [4] Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum perniciſſimo è quadrupedibus omnibus perniciſſimum mactent.

1 Et absque equis. *Gall. Ils combatent à pied & à cheual.*

2 *Illis sagaris securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.*

3 Circum habenas ſr.

4 Est autem institutũ hoc sacrificium vt deorũ pern.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDUS, QUI INSCRIBITUR EVTERPE.

CYRO vita functo, regnũ ſuſcepit Cambyſes, eius & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipſe proſequutus eſt, & cęteris quibus imperabat, eam ingenti luctu proſequi præcepit. His parentibus ortus Cambyſes, quum Iones & Æoles pro hæreditarijs ſuis ſeruis haberet, aduerſus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex alijs, tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu. Ægyptij autẽ priuſquam apud eos regnaret Pſammetichus, omnium hominum ſe primos extitiſſe arbitrabantur: verùm Pſammeticho regnum adepto, quum inceſſiſſet cupido noſcendi quínam primi hominum extitiſſent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm ſe priores extitiſſe, ſe verò quàm cæteros. Enimuero Pſammetichus, quum ſciſcitando quínam primi hominum extitiſſent, [1] nullum exitum inuenire poſſet, huiuſmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit paſtori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocem vllam edere, ſed in deſerta caſa ambos ſeorſum collocari, eiſdemq; in tempore capras adducit: vbi aũt lacte expleti forent, alia adminiſtrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Pſammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire deſiſſent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, paſtori qui hæc adminiſtrabat, aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant. Quod primò audiens paſtor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obſeruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata,

[1] Nullam rationem inire poſſet.

eata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant.

1 Ex hac re coniecturam faciétes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent.

Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *ad est Solis Orbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent ijs quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [3] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adijciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam prouinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum

2 Verũ quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare nõ libet, præter illorũ nomina: quidem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his cõmem.

3 Quæ autẽ ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebãt. Omn.

4 Atq; illi duodecim tẽpora distribuisse. Et hæc comp.

5 Annuum spatium exigunt ita distinctum.

6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna ex parte. Præt.

à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modò sit solertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium vsque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabant. Est autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuscemodi natura est: Iam primùm quum Ægyptũ versus in alto cursum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spacio [1] patierjs sensum cœni, etiam in aqua vndecim alnas [2] passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestam. Ipsius autem Ægypti longitudo secundum mare, saxaginta est schœnorum, *id est funiculorum*: quem admodum nos Ægyptum distinguimus à sinu Plinthinete, *id est latersteo*, vsque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius vsque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam [3] passibus: qui minus inopes terræ sunt, mẽtiuntur stadijs: qui multum possident parasangis, qui plurimum, schœnis. Constat autem parasanga tricenis, schœnus, (qui mensura est Ægyptiaca) sexagenis stadiis. Ita erat Ægyptus secundum marẽ stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea versus Ægyptus spatiosa est, [4] supina omnis & aquarum inops simul ac limosa. A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est eiusdem spatij cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Pisam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria sint, ac non amplius quindecim stadijs. Nam viæ quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt quominus sit mille & quingentorũ stadiorũ: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per superiora eundo Ægyptus angusta, est. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad austrum, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens

1 Demissa bolide, *id est nautico perpẽdiculo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam*, cœnũ erues, (*seu* cœnum refe-res.)

2 Vlnas. *Gr.* orgyas.

3 Vlnis. *Gr.* orgyis.

4 Depressa, *i. campestris, non montosa.*

fluens mons, [1] declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modo Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est vnius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorum, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lon-

[1] Reflectitur versus ea quę dixi *hoc.*

41

gus atque arctus vt differendo oſtendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, conſumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi ſinus ampliſſimus eſt, dimidiatum diem nauigationis. in quo ſinu quotidie reciprocatio aquarum & vadoſum æſtuarium eſt. Porro alium huiuſmodi arbitror ſinum extitiſſe qui in Ægyptum ferretur, à mari ſeptentrionali Æthiopiam verſus tendens: ſicut Arabicus (de quo à me ſermo inſtitutus eſt) ab auſtrino Syriam verſus tendit: qui prope inter ſe ſuos receſſus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd ſi in hunc Arabicum ſinum Nilus velit alueum ſuum conuertere, quid prohibebit aſſiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [2] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natũ tranſierunt, ſicubi ſiccanea facta ſunt, nimirum & ſinum ſiccaneum fieri poſſe, etiam multo quàm hic eſt maiorem, à tanto flumine atque ita operoſo. Itaq; quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipſe ita habere exiſtimo. quippe quum videam & Ægyptum eſſe exporrectam à terra contigua, & conchylia exiſtere in montibus, ac ſalſuginem exudare, quæ etiã pyramides corrumpat: & ſolum hunc montẽ qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ aſſimilem eſſe: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrij incolunt) ſed nigram terrã & [3] fragilẽ habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humũ ſcimus magis rubrã eſſe, & magis [4] ſubarenaceam: Arabicã verò atq; Syriacam, argilloſiorem ac ſuppetroſam. Quinetiam hoc magnum huius regionis documentum aiebant ſacerdotes, ſub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigaſſe Ægyptum quæ infra Memphim eſt. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à ſacerdotibus audiebã. At nũc, niſi ad ſedecim aut ad quindecim ſaltẽ cubitos aſcẽdat fluuius, in regionẽ non tranſcendit. Quæ regio, ſi proportione in altum ſurgat, & tantundem ad incrementũ tendat, nõ reſtagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui

1 Ab eius receſſu vſq; ad latum mare. *Legendum eſt enim ex vet. cod.* μυχοῦ, *non* ἰνάχου, *vt legit Valla: nec* μύχου, *vt in vulg. edit. habetur.*

2 *Hic Græca exempl. mendoſa eſſe videntur.*

3 In rimas fiſſam.

4 *Subarenaceam vocat cui arena ſubeſt: ſuppetroſam (vel potius ſubpetroſam) cui petræ ſubſunt. i. lapides. q. d. petricoſam. i. lapidoſam. Sic exprimere voluit* ὑποψαμμοπίλῳ *&* ὑπόπετρον.

qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quam audirent omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè [1] eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ, niſi tantùm à Ioue, ſuppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptijs in Græcos dicuntur, rectè ſe habent: age, nunc viciſſim dicam quomodo res ipſis Ægyptijs ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio (hæc enim eſt quæ augeſcit) velit in altum augeſcere proportione præteriti temporis, [2] quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quàm
42 eſurituros? ſi neque guſtare ea quæ ab Ioue ſunt, neque à flumine reſtagnari queant rura ipſorum. Iſti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptijs, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque proſcindendis aratro ſulcis, neque ſubigendo ſolo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: ſed poſtquam fluuius ſua ſponte ſuperueniens irrigauit rura, irrigataque reliquit rurſus, tunc in ſuum quiſque rus iacto ſemine ſues immittit, conculcatoque ſuibus ſemine, meſſem deinde expectat: atque vbi [3] ſuibus ſemen verſauerit, ita demum frumentum percipit. Quod ſi vellemus de Ægypto Ionum vti ſententijs, qui ſolum Delta Ægyptum eſſe aiunt, à Perſei ſpecula appellata, dicentes illam ſecundum mare, ad Peluſiacas vſque taricheas, quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea verſus, pertingere ad Cercaſorum vrbem, iuxta quam ſcinditur Nilus in Peluſium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim eſſe Africæ, partim Arabiæ: oſtenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuiſſe regionem. Nam Delta eis (vt ipſi dicunt, & mihi videtur) [4] defluxa humus eſt, & quæ nuper (vt ſic dicam) extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt, putantes ſe primos homines

1 *Rectè legit Valla* πονήσειν *(vt habent vet. cod.) non* νοσήσειν.

2 Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, eſurire neceſſe fuerit, ſi neq; Iupiter illorũ regionẽ pluet, neq; fluuius in arua illorum tranſcendere poſſit? Nũc enim iſti minore labore quàm omnes alij homines, atque adeo quã cæteri Ægyptij, fructum è terra percipiũt: qui neq; ſe fatigant proſcindendis aratro ſulcis, neq; ſarriendo ſolo, neq; aliud q. *Lego autem* ὑσσήσειν *pro* νόσειν.

3 Suum ope frumentum è ſpicis excuſſerit, tũ demum colligit. Quòd ſi, &c. *Sunt enim qui* σῖτον ἀποδύνειν *id ſignificare hic putent, vt ad locu ſit triturationis.*

4 Humus eſt alluuie fluuij deuecta.

exitiſſe? [1] qui ne in puerorũ quidem experimentũ, qui primam linguã proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios opinor neq; cum loco quẽ Delta Iones vocãt, pariter exſtitiſſe, ſed ſemper fuiſſe ex quo genus humanũ extitit [2] progreſſuq; terræ multos ex eis reliquos fuiſſe, multos aliunde ſubingreſſos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cuius ambitus eſt ſtadiorum ſex millium ac centũ viginti. Itaque ſi nos de eis rectè ſentimus, Iones non rectè ſentiunt de Ægypto: ſin rectè Iones ſentiunt, oſtendo neque Græcos neque Iones ſcienter computare: qui aiunt tria membra totam eſſe terram, Europam, Aſiam, Africam. quarum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, ſi non ſit neque Aſiæ, neque Africæ. Nam ſecundum hanc rationem non eſt Nilus qui Aſiam ab Africa diſterminat: qui quum [3] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio eſt, Aſiæ & Africæ eſſet. Sed nos Ionum ſententiam miſſam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum quidem, eam omnem eſſe quæ ab Ægyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Aſſyriam, quæ ab Aſſyrijs. Sed Aſiæ & Africæ ſcimus recta ratione nullum eſſe terminum, niſi terminos Ægyptiorum. Si verò quod Græcis perſuaſum eſt ſequemur, ſentiemus omnem Ægyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, eſſe Africæ, aliam Aſiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: vno quidem alueo vſque ad Cercaſorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Peluſium oſtium: alter ad veſperam tendens, Canobicum oſtium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis eſt: Delatus per ſuperiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta ſcindens, in mare exit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum oſtium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur oſtia, in mare ferentia, quibus hæc ſunt impoſita nomina, vni Saiticum, alteri Mendeſium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non ſunt natiua oſtia, ſed effoſſa. Huic meæ opinioni, tantam eſſe

Ægy-

1 Nil ſanè neceſſe fuit eos in infantibus experiri quam primã vocem emitterent. Ego certè Ægypt. &c. *Huius antè facti meminit libro primo.*

2 Terrãque *fluuij. decurſu* accreſcente ex eis remanſiſſe, multos item in inferiorem regionem deſcẽdiſſe.

3 *Plinius ſciſmam vocat.*

Ægyptum quantam ratione demonſtraui, teſtimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone eſt redditum: quod ego poſterius quam ita in animum induxeram, circa Ægyptum audiui. Nam qui ſunt ex vrbe Marea & Apia incolentes Ægypti fines Libyam verſus, quòd ſibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque peroſi ſacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miſerunt ad Hammonem, negantes quicquam cum AEgyptijs ſibi eſſe commune. Habitare enim ſe extra Delta [1] nullumque ſibi cum illis linguæ eſſe commercium, ac velle ſibi fas eſſe omnia guſtare. Hæc eos deus facere non permiſit, inquiens AEgyptum eſſe eam quam Nilus ſupergreſſus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes ex hoc flumine potarent, eos eſſe Ægyptios. Hæc illis ita oraculo reſponſa ſunt. Portò Nilus vbi inflatus eſt, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca eſſe aliquoties & Arabicam: idque vtroque verſus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à ſacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptiſſimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æſtiuo ſolſtitio, ad centum vſque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnem hyemem tenuis eſſe perſeueret ad ſolſtitium rurſus æſtiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptijs ſciſcitando, num aliquam vim Nilus
43 haberet natura diuerſam cæteris fluuijs. Hæc ego noſcendi cupidus, eos interrogabam & cur ſolus omnium amnium nullas ex ſe auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum inſignes vellent effici ſapientia, trifariam diſſeruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas exiſtimo, niſi eatenus vt illas tantùm ſignificem. Earum vna ait, ventos eteſias eſſe in cauſa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam eteſię nondum ſpirauerunt quum Nilus id agit. At hæc, ſi eteſiæ in cauſa forent, oporteret alia quoq; flumina quæcunque eteſijs obnoxia ſunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora ſunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in

[1] Nec ſe cũ illis conſentire, ac velle, &c.

Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est [1] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamē admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat istud efficere: Ipsum vero Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilū qui quū ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptū euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, nō esse credibile, eū qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernarum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorū poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiā, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate, Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [2] Totum, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quū omne veris tempus sit serenū in his regionibus & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consue-

1 Indoctior.

2 .i. *Ac rem certè totam (vt maxima breuitate vtar) hisce verbis comprehendit.*

consuemit. ad se enim trahit aquam, attractamque in superna abijcit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in mediũ cœli regreditur, atq; illinc iam itidẽ ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [1] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autẽ qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exiliõr quàm solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sentẽtia, autor est aereæ siccitatis in ea regione, [2] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [3] finium ac cœli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [4] amotus è mediõ cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autẽ quę nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneũ esse è locis valde feruidis nihil respirare aurę: quippe quę ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere. Nili tamẽ fontes nemo neq; Ægyptiorũ, neq; Græcorum, neq; Afrorũ, cũ quibus in colloquiũ veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarũ Mineruæ pecuniarum apud Ægyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans
44 se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est immensa altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidiũ Ægyptum versus & ventum aqui-

1 Torrentibus abundãtem.

2 *Videtur dixisse legisse pro διαυων. Græca sonant*, dũ transitum ei perurit. *id est*, dum eũ permeantem vrit. S.

3 *Gr. ὁρίων. sunt autẽ ἄρια stata anni tempora. Sed videtur aliã lectionem sequutus esse.*

4 Expulsus è medio cœlo ab hyeme & aquilone.

Bayerische Staatsbibliothek München

lonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquę, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, [1] nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsque vrbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi, eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: essęque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & postea [2] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam AEthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [3] Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circùm AEthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundem temporis intra quàntum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, *id est transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum

1 Sed quicquid præterea audiui, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem vsq; vrbẽ spectatũ ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est huiusmodi, penitissimè *indagatũ*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti accliuis est locus, adeo vt necesse, &c.

2 Peruenies. *Sic & sequentia per indicativum, non infinitivum.*

3 Insulæ cõtiguũ est ingens stagnũ. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

bum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent AEgyptij bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes tranſiere hac de cauſa: Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidijs collocati, * alij ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus AEthiopes, alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Libyam (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præſidio fuiſſent AEgyptij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vſi conſilio, à Pſammeticho ad AEthiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in AEthiopiam profecti ſunt, ſeſe AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli AEthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. AEthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab ijs qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes: Etearchumque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auſtrum, [1] non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſ-

* *Franc. Iun. in Eſaiam*, p. 68. *Græca ſic diſtinguit, ἐν τῇ Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιόπων ἐν Δάφνῃσι τῇσι Περσικῇσι πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. id eſt.* alij ad vrbem Elephantinã, Æthiopibus oppoſiti: alij ad Daphnas Peluſias, oppoſiti Arabibus & Aſſyrijs. S.

1 Non longè penetrando, *vel progrediendo.* Eos, q.

ſe quoſdam virorum præpotentium filios petulantes: eos quum in virilem ætatem adoleuiſſent, cum alia ſuperuacua fuiſſe machinatos, tum verò ex ſeſe quinque ſortitos ad inſpiciundas Libyæ ſolitudines, & ſi quid amplius cernerent quàm ij qui longiſſima inſpexiſſent. Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vſque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac ſupra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora ſunt parte à feris habitata, arenoſa eſſe, vehementerque arida, ac prorſus vaſta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimiſſos, aqua atque cibariis probè inſtructos, primùm per regionē hominibus habitatam perrexiſſe: hanc permenſos, in illam à feris habitatam peruenisſe. Ex ea per ſolitudines iter feciſſe ad ventum zephyrum: peragratoq; multo ſpatio ſabuloſi loci pluribus ſanè diebus, aſpexiſſe demum arbores in planitie quadā enatas, ad easq; acceſſiſſe, ac fructum qui inerat decerpſiſſe, eisq; inter decerpendum ſuperueniſſe quoſdā infra mediocrem virorum ſtaturā puſillos: quorū linguam Naſamones nō intelligerent, vt nec ipſi Naſamonū. Et ab his deprehenſos ductosq; fuiſſe per maximas paludes: atq; illas tranſgreſſos peruenisſe in vrbē in qua vniuerſi forent æquali ſtatura illis qui adduxiſſent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi gtande flumē, ab heſpero ad orientē ſolem fluens, in quo cōſpicerentur crocodili. Hactenus à me ſermo Ammonij Etearchi cōmemoratus ſit: niſi quòd is aiebat Naſamones (vt Cyrenæi referebāt) reuertiſſe, & eos homines ad quos illi peruenisſent, omnes eſſe [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum eſſe & ratio ſic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam ſecat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Iſter meat. Iſter namque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem ſunt extra cippos Herculis, Cyneſijs finitimi, omnium in Europa ad occaſum habitantium vltimi) mediam Europam ſcindit: totamque permenſus quam Iſtriani Mileſiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

45

1 Impoſtores, *uel præſtigiatores.*

[1] Et Iſter

[1] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est, exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

1 Verũ Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatã fluat.

Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cœlo eorum & flumine diuersam ab alijs naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturque, & institorijs operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in vijs comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto derasi. [2] Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant, Ægyptijs [3] victitare ijs quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. [4] Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: Ægyptij circuncidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ sin-

2 Apud alios homines more receptũ est vt in luctu statim capita tondeantur ab ijs quos potissimùm is attingit: at Ægyptij, in morte suorũ, sinunt capitis barbęq; pilos crescere, quũ alioqui antea tonsi fuerint. Apud cæt.

3 Victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij zeas appellant.

4 Farinã aqua maceratã subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortassè autem intelligit lutum ex quo intritum conficitur. quod Gall. mortier.*

gulas. Alij velorum anſulas & funes extrinſecus aſſuunt, AEgyptij intrinſecus. Græci literas ſcribunt & calculis computant à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, AEgyptij à dextro in ſiniſtrum: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifarijs vtuntur quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras. In deos ſupramodum ſupraque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recèns abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluris facientes ſe mundos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoq; die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. 46

1 Byblinos. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos [1] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas

2 Bis. δὶς, nõ τρὶς. eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [2] ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neq; impendunt,

3 *Sunt qui ſacrificia exponant, alij panes ſacros.* ſed eorum ſingulis quotidie [3] cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptij in ſua terra nec admodum ſerunt, nec

4 *Videtur aliud legiſſe quã habeant vulgati.* eas quæ prouenerint, aut [4] crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum ſed gregatim: quorum vnus eſt pontifex, vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum cenſent: Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cum ſtante & erecta, tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit ijs ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caude pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam,

tatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [1] ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [2] mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negoriatores adfuerint, atque illis vendunt: qui ſi non adfuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hęc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptij in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximam eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iam nunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [3] atque obdormierunt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemq; linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armosque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque alijs odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [4] verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex factificij reliquijs proponuntur. Boues mares eoſdemque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptij immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Bouesque fœminas omnes itidem AEgyptij venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo AEgyptius AEgyptiáve Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cor-

1 Supra hoſtiam.

2 Mactatæ caput amputant, & reliquũ corpus excoriant. Capitii autem illius multa imprecati aſportant. Aſportant, inquam, in foru quidem, illi quibus foru eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibiq; illis vendũt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum,

3 Et precati ſunt. *κατεύξονται, pro quo aliud legit.*

4 Omnes ſeipſos verberant. Poſtquã autem verberare deſierũt, dapes, &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valla* epulauerũt *legitur pro* vapulauerũt, ſeu *epulati ſunt.*

nu extante, signi gratia. Vbi computruerũt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schœnorum ambitum. In qua cum aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum est. ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [1] prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant, Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptii, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt, hos peræquè vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & [2] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd Ægyptij Iouem [3] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induũt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex dijs duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græci po-

47

1 *Vel, præfectura. & sic sta tim post. Valla utrobiq;, ritus. id est ritus, non τριῶν.*

2 *Id est, Linguam utrãq; aliquid cum utrorumq; linguis commune habet.*

3 *Ammon.*

ci potius ab Ægyptijs, & ij quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi; & quòd Ægyptij negant se aut Neptuni aut [1] Tyndaridarum nomen nosse; neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauicularia exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem [2] ex octo dijs, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [3] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandã Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatibus prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt, vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de

1 Dioscurorum.

2 Ex quo è dijs octo facti fuerunt duodecim, quorum vnũ Herculé censent.

3 Studens pro viribus, Tyr.

Hercule ferunt, eum, quum in AEgyptum peruenisser, ab AEgyptiis redimitum tanquam Ioui immolandum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper [1] quietem tenuisse dum illi ante aram eum stetissent. [2] ibi ad vim conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ AEgyptiorum & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisset. Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de causa ij quos diximus AEgyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus, haudquaquam existimantes eum esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verè maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mendesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè Mendes. In hoc regione cõtigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in [3] ostentationem hominum peruenit. Suem autem AEgyptij spurcã beluam arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [4] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, AEgyptij indigenæ, nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam earum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Alijs dijs immolare sues ius AEgyptijs non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunij sues immolarunt, eorum carne vescuntur. Cur autem alijs diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab AEgyptijs ratio redditur: sed

48

1 Se continuisse.

2 Ibi viribus vti cœpisse, omnesq; interem. *Ad verbum, Ibi ad vires se conuertisse.* [*Alij sic totum locum vertunt*, atq; interim quietum mansisse. ac cùm ei ad ará admoto molam inspergerent, (*vel, vt Bud. sentit*, capillũ vellerent) ad vires *exercendas* versum, omnes illos interemisse. S.]

3 *Sunt qui* ἀπόδειξιν *pro ostento hic accipiant.*

4 Immersum se flumini cum ipsis vest.

sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hunc in modũ fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum simul componũt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [1] assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. [2] Quin & alium diem festum Baccho Ægyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo simile. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales [3] è neruis compactæ, quas fœminę circunferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis, & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canẽtes, sequuntur. Cur autẽ mentulam habeat iusto maiorem *statua* & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompã phalli [4] enarrauit, non tamen omnem planè rationem complexus. Verùm ij qui post hunc extiterunt [5] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [6] Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melãpus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [7] diuinationemq; sibiipsi comparasse: eũdemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum verò nonnulla de Dionyso, tamen commutata. [8] Neque enim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. Nam consentanea essent

1 Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur* σεμίδαλιν pro σίνηπυν.

2 Reliquum autem festũ Baccho celebrant Ægyptij, exceptis porcis, pariter ferè cæteris in rebus ac Græci.

3 Quæ fidiculis tractę mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putẽt esse nostras marionnettes, vel mariottes.*

4 *Videtur potius significare* ὁ ἐξηγησάμενος *qui autor illius fuit. Vel, Qui introduxit. Alii, Qui inuexit. Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος & ἀπηγήσασθαι, *Q. d. Qui illis præiuit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.*

5 Philosophi.

6 Phallum certè qui Baccho circunfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

7 Atteméque diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur,* Neque enim dixerim casu contigisse, vt eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuiſſe mutuatos [1] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionyſum pertinent audiſſe ex Cadmo, aliiſque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerũt. [2] Idq; ego ex barbaris ſciſcitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè veniſſe: [3] & idcirco illic non eſſe vſquã nomina neque Neptuni, neque Caſtoris, quemadmodum à me ſuperius dictum eſt, neque Iunonis, neque Veſtæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipſi dicunt Ægyptij, qui ſe negant deorum illorũ *Neptuni & Dioſcurorum*, agnoſcere nomina. Videntur autem mihi iſti à Pelaſgis fuiſſe nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vſurpauerunt, niſi Libyes, qui ſemper hunc deum in honore habent. [4] Eum Ægyptij igitur putant eſſe, ſed nullo honore proſequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci ſunt ab Ægyptiis mutuati: ſed vt Mercurij ſtatuam facerent porrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, ſed à Pelaſgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienſes acceperunt, & ab his deinceps alij. [5] Nam præſtabant inter Græcos ea tempeſtate Athenienſes, in quorum regione permixti Pelaſgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quiſquis Cabirorum ſacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelaſgis eſſe ſumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelaſgi, qui cum Athenienſibus vnà habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelaſgi ſacrum quendam ſermonem retulerunt, qui in Samothraciæ myſteriis declaratus eſt. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe

1 Aut hunc aut alium ritum, Vid.

2 Nam à barbaris profecta eſſe audiens, ita r.

3 Nam præterquam Neptuni & Dioſcurorum, (quemad. à me ſ. dict eſt) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorũ deorum nomina Ægyptij ſem per olim in ſua regione habuerũt. Dico autẽ, &c.

4 *Quidã ſic.* Ægyptij verò heroas nullis ſacris dignantur. *Vel, Prodiis non habẽt.*

5 Athenienſium enim, qui tũc inter Hellenas cenſebantur, Pelaſgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiã cœp. pro Gr. haberi. Quiſquis autem Cabirorum ſacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelaſgis ſumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothraciam

quippe quod nondum audiſſent. [1] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progreſſu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: poſt quos diu nomen Dionyſi acceperunt. Itemque aliquanto pòſt de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos ſunt oraculorum vetuſtiſſimum eſſe exiſtimatur, atque adeo ſolum erat ea tempeſtate. Conſulentibus igitur Pelaſgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenirent aſciſcerent, oraculum redditum eſt vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore ſacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelaſgis Græci acceperunt. Vnde autem ſinguli deorum extiterint, an cuncti ſemper fuerint, aut qua ſpecie, hactenus ignoratum eſt, niſi nuper atque heri, vt ſic dicam. Nam Heſiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitiſſe) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & [2] cognomina & honores, & diuerſa artificia & figuras attribuerunt. [3] Quibus & poſteriores videntur extitiſſe hi poetæ, qui fuiſſe priores feruntur. Et prima quidem illa Dodoneæ ſacerdotes meminerunt: poſteriora autem ad Heſiodum vſque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya eſt, talia Ægyptij commemorant. Narrabant ſacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ eſſent ſacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuiſſe abductas: & harum vnam in Libya fuiſſe venundatam, ſe audiſſe, alteram in Græcia: atque has fœminas eſſe quæ primæ apud dictas gentes oracula conſtituiſſent. Percontatique mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc reſponderunt, maiorem in modum ſe inſtitiſſe veſtigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuiſſe: ſed poſtea hæc quæ dicebant de eis audiſſe. Hæc igitur Thebis è ſacerdotibus audiui. Antiſtites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauiſſe, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipſos: quæ fago inſidens, humana voce eloquuta ſit, eò loci Iouis oraculum condi

1 Dicit autem eos vocatũ, id eſt, deos, & res omnes omnesque regiones, *vel prouincias*, ἔθνη ſi τοὺς κόσμους, id eſt diſpoſuerant, *ſiue collocarant ordine.*

2 Cognomina dederunt, honoresq; & artificia diſtribuerunt, *id eſt ſingulis aſſignarunt*, ac eorũ figuras etiam effinxerunt, *vel ſimulacra repræſentarũt. Vel ſimplicem, figuras eorum indicarunt.*

3 Qui verò iſtis priores poetæ fuiſſe dicuntur, poſteriores (vt mihi quidem videtur, fuerũt. Et prima q. illa Dod. ſacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Heſiodũ & Homerum ſpectãt, ego is ſum qui dico. At de orac.

1 In fatis esse.
2 Qui templi curam gerũt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*

[1] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæorum [2] templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alterum in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [3] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eã esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hic memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiũt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam calumba quonam modo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, AEgyptiam fœminam significãt. Súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. estq; diuinandi in templis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptij extiterunt principes conuentus & pompas & [4] conciliabula factitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentũ est, quòd illa constet priscis temporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptij, sed frequenter, cum alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, id est *Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem

3 Videtur mihi hęc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadẽ pti⁹ Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ ibi nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est fagũ quæ ibi erat, Ioui consecrasse.* ficus par erat eã quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat, monimẽtum ipsius habere. Atq; hinc orac.
4 Colloc utiones cum diis per sequestrem & interpretem.

rem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterùm quum se cõferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorunq; multitudo. Inter nauigandum assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibijs canunt: cæteri cæteraq; modulantur manusq; complodunt. Atque vt ad quanque vrbem peruenium nauigando, talia agũt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [1] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [2] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas [3] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomẽ impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunq; AEgyptiorum non ierint, obseruantes sacrificij noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modò, sed etiam per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hęc lumen & honorem fortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tãtum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [4] sed quoad sol circunfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus

1 Pudenda reuelant.

2 Quotquot autem Cares Ægyptũ incolunt, in eo plus etiã faciunt istis, q̃ & festiant fronte gladiis.

3 Quibus superstans incũbit ipsum ellychnium. [*alii*, supernè autem ineſt ipsum ellychnium. S.]

4 Sole autẽ iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorũ, *vel, maior autẽ pars*, tenentes ligneas clauas stant pro templi. Alii verò qui vota exequũtur, plures quàm mille homines, cum singul.

templi, alij eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte consistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellum cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibent ij qui in vestibulo stant. At ij qui vota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hîc vehemens exiſtit fustuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus (vt ego opinor) pereunt, etsi Ægyptij quenquam mori negãt. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum: Templum id incoluisse matrem Martis; & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis venisse gratiâ coeundi cum matre: quem maternos ministros,[1] vt qui eum à principio non agnoscerent, cum ingredi ad matrem non sinerent. Hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum.[2] Et ob hanc rem aiunt solennem esse Marti die festo hanc rixam, & institutum ne in templo cum fœminis coiretur, néve à venere nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacauerunt. nam cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse vt cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorum templis atque in fanis: quod si non esset deo gratum, ne pecudes quidem id esse facturas *dicunt*. Mihi autem ista facientes nõ probantur. AEgyptij porro cum in aliis ad sacra pertinentibus, tum verò in his superstitiosè agunt. AEgyptus, quum sit Libyæ finitima, non tamen admodum bestiis abundat: quæ verò illic sunt, eæ omnes pro sacris habẽtur,[3] partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autem causa pro sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descendet, quas ego in primis enatrare debito: quarumque quicquid dixi, id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quę de bestiis est, ita habet: Eas seorsum singulas educandi curam AEgyptij atque AEgyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in vrbibus sunt, vota

1 Vt qui antea ipsum nõ vidissent, nõ fuisse ingredi, sed abegisse.

2 Et ob hãc rẽ Marti hanc verberationẽ die festo solẽnem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum f. congrederentur, néve à congressu, *ad uerbum, à fœminis*, nisi abl. tem adir. hi primi religiosè cauerunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. his primis religio fuit.*

3 Quarũ alię inter ipsos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autẽ abstineatur ab iis quæ sacra fuant, si dix.

vota perſoluunt, ſupplicantes illi deo cuius illa beſtia eſt, hunc in modum: Deraſis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quę pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici beſtiarum. Illa pro hoc conciſos piſces præbet beſtiis eſcam.[1] talis enim cibus illis præbetur. Quarum ſiquam quis necauerit, ſi volens, morte mulctatur: ſin nolens, plectitur ea multa quam ſacerdotes ſtatuerint. Quiſquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, ſiue volēs ſiue nolens, neceſſariò morte afficitur. Quū autem multæ ſint beſtiæ quæ vnà cum hominibus victitāt, multo tamen plures eſſent[2] niſi res hæc officeret felibus. Feles poſtquā ſunt enixæ, nō amplius adeunt maſculos: eas iſti coeundi gratia indagātes, tamen potiri nequeūt:[3] ergo contra illas talia comminiſcuntur: Ereptos & ſubreptos earum fœtus occidunt, non tamen occiſos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantiſſima enim fœtuum beſtia eſt) ita demum ad mares ſe conferunt.[4] Felem incenſa ſtrue diuina res occupat. nam quoties ignem exſtinguere neglexerunt Ægyptij, cuſtodias felium diſpoſiti agunt. At illæ aut intrudendo ſeſe hominibus, aut tranſiliendo in ignem inſiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur. A Egyptij, Quibuſcunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti ſola ſupercilia eradunt: totū autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuę ad ſacra tecta, vbi ſalitę ſepeliuntur in vrbe Bubaſti. Canes fœminas in ſuā quiſq; vrbe tumulant, ſacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ,[5] ichneutæ ſepeliuntur. Nam mygalas, *id eſt mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum aſportant. Vrſos autem, qui ſacri ſunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci ſepeliunt vbi ſacēres inueniunt. Ac crocodilo talis ineſt natura: Quatuor mēſibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quum ſit *animal* quadrupes, tamen terreſtre & aquatile eſt. Nam ona parit humi, excluditque: & plerunque diei in ſicco agit, ſed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno ſereno & ruſcido. Ex omnibus quæ nouimus[6] animalibus, hoc maximum exiſtit ex minimo. ſiquidem

1 Et huiuſcemodi quidē educatio ipſis eſt conſtituta. Quarum, &c.

2 Niſi tale quiddam felibus accideret.

3 Ergo aduerſus hoc *malū* tali vtuntur verſutia.

4 Orto autē incēdio diuinum quiddā felibus accidit. Ægyptij enim recedētes & ignem extinguere negligentes, feles obſeruāt: feles autē ſubeuntes & ſuperſilientes homines, in ignem inſiliunt. *Vel, ſaltentes ſuper homines.*

5 *Id eſt. Canes maſculi ferarū indagatores. Gall. Chiens de chaſſe. Limiers.*

6 *Ad verbū, mortalibus.*

oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excrescens, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atque serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellemque squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertū. Quúmque eum cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, [1] solus ipsi trochilus pacatus est, quòd videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam AEgyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed * veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctū manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenamin-nectentes: cibaria quoque [2] accommodata ac sacra præbentes, [3] consectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, sale conditum sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, sed champsæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in sepibus gignitur, ipsorum formam comparantes. Hos capiendi quum sint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quē viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator corno opplet. Hoc acto, cæ-

1 Cum solo trochilo pacé habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.

* Alii, tractãt vt hostes. S.

2 Constituta, vel decreta.

3 Et viuum honestissimè exactantes.

cto, cętera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus. Iā verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera AEgypto non sacri: talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [1] eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignuntur prætereà in fluuio [2] aquatilia quædam quæ Ægyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrū esse genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucribus verò vulpāseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos cōmeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demū quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, tali [illegible]ntusque est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cū habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eū aiunt (quod mihi non sit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscētem in tēplum Solis, gestare patrē myrrha obuolutum, & in eo tēplo humare. fic autem gestare: primùm ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demū ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patremq; inclusit, eam partē alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositio parente effectū fit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in AEgyptum in tēplum Solis. Hæc facere hanc auem cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis prædi ti cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse
52 prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirem volucres esse serpentes. Eò quum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis montibus exportigitur in vastam planitiem AEgyptiæ contiguam. Fer-

1 Exertos dētes ostentantes, cauda & voce equina.

2 Lutræ, *fiue lutrie*, quas Æg. sacras esse arbitr.

mur ex Arabia ſerpentes alatos ineunte ſtatim vere in AEgyptum volare, ſed eis ad ingreſſum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, ſed ipſos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipſis AEgyptiis idcirco ſe his auibus honorem exhibere. Eius auis ſpecies talis eſt: Nigra tota vehementer eſt, cruribus gruinis, roſtro maxima ex parte aduncо, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem ſpecies eſt nigrarum quæ cum ſerpentibus pugnant. [1] At earum quæ pedes humanis ſimiles habent (nam bifariæ ibides ſunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi ſunt vehementer nigra, crura & roſtrum alteri conſentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, ſed *glabras* & alis veſpertilionis valde ſimiles. Hactenus de ſacris beſtiis dictum ſit.

1 Earum verò quæ hominibus magis obuerſantur.

Ipſorum autem AEgyptiorum, ij qui circa partem AEgypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, ſunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentiſſimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis menſibus triduo purgant ſe, vomendo atque inteſtina diluendo, gratia ſanitatis conſeruandæ: exiſtimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam ſunt alioqui AEgyptij omnium hominum, ſecundum Libyas, maximè ſalubri corpore, [3] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè exiſtunt in hominibus morbi. Pane veſcuntur quem [4] ex farre conficiunt, quem *panem* colleſtem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: deſunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piſcibus (partim crudis ad ſolem arefactis, partim ſalſugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen ſale conditis, coturnicibus anatibusque atque auiculis. [5] cæteris autem vel volucribus vel piſcibus qui ipſis in proximo ſunt, (præter illos qui ab eis ſunt recepti pro ſacris) partim aſſis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna diſceſſum eſt, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, ſed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino,

2 In prodendis memoriæ factis omnũ hominum ſe exercentes.

3 Tempeſtatum. *Gall. La diſpoſition des temps.*

4 Ex olyris. *i. zea.*

5 Cæteris autem quæ cum auibus aut piſcibus affinitatem aliquã habent.

omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis conuiuantium, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentique moribus patriis: nullum alium ascisciunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, [1] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptij tradiderunt, quum filius vnicus extinctus esset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab AEgyptiis fuisse decoratum, & cantilenam hanc eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonius AEgyptij, quòd minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniũt. [2] Inuicem compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant, super quas candida ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur. profanum enim est. Consentanea verò hæc sunt iis quę Orphica & Bacchica appellantur, sunt autem AEgyptia & Pithagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibus humari religiosum est, de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptiis excogitata, quis mensis diésve cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit. & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo euenerit: & siquando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apolli-

1 Tum verò etiam Linus cătio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ vatium quidé pro singulari gentium differentia nomẽ habet: sed vt inter omnes conueniat) eadé illa est quã Græci canunt, & Linũ appellant. vt cũ alia multa quę sunt in Ægypto tum etiam illud admiter, vnde Lini illius quem videntur iam inde ab omni æuo ceciniſſe, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

2 In viis pro mutua saluta tione, ador.

nis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici, non plurium. itaque omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij [1] alui partium, *alij morborum occultorum. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [3] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [4] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitãt: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiunt, (cuius ego [5] nomen si nuncupauero, haud faciam sanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pretij: tertium, vilissimi. Quibus expositis sciscitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [6] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis) excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditum septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, fasciis byssina totum incisis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo AEgyptij glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumque

53

1 Alui & vicinarum partium.

*Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 2, c. 8. putat pro alij legi posse: ut hæc sequentia exponant præcedentia. S.

2 Inter cognatos, uel necessarios. nisi oluxuiou depravatum est, aut pro oluxuuon positũ.

3 Affines omnes.

4 Succincti.

5 Nomen nuncupare nefas esse duco.

6 Ipsum qui dem sic educentes, pharmaca verò infundentes.

ſumque ita,[1] reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes ſumptum, ita apparant. Clyſterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipſam neque ſcindentes neque extrahentes, ſed per ſeceſſum, prehenſo viæ poſterioris hiatu, infer-ciunt: & tot quot dixi diebus ſale condiunt. quorum die-rum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingeſſerant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà ſecum aluum atque inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantùm cutis & oſſa relinquun-tur. Vbi iſta fecere,[2] ex quo ſic tradidere mortuum, nihil amplius negocij ſuſcipiunt. Tertia conditura hæc eſt qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori ſunt fortuna, ab-lutionibus ventrem abſtergunt, arefaciuntque ſale ſeptua-ginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores ta-men inſignium virorum, non ſtatim vita defunctas tra-dunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formoſæ valde &[3] maioris momenti fuerint, ſed triduo atque qua-triduo ante defunctas. Ea de cauſa facientes, ne cum fœ-minis iſti ſalinarij concumbant. Deprehẽtum enim quen-dam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, de-larumque ab eiuſdem artificij ſocio. Quiſquis autem vel ip-ſorum AEgyptiorum vel externorum compertus ſit mor tuus, ſiue à crocodilo raptus, ſiue ab ipſo flumine, neceſſa-rium prorſus eſt ei ciuitati ad quam eiectus eſt, condire, & quam honeſtiſſimo funere ſepelire, in ſacris monumen-tis. quem ne contingere quidem fas eſt alteri aut proximo-rum aut amicorum,[4] niſi ipſis Nili ſacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad ſepeliendum. Græcanicis inſtitutis vti recuſant, & (vt ſe-mel dicam) nullorum hominum aliorum inſtitutis vti vo-lunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptij obſeruant. Eſt au-tem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido eſt templum Perſei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circundatum, ingen-ti ſanè è ſaxis veſtibulo, ſtantibus deſuper duabus gran-dibus è lapide ſtatuis. In hoc ambitu eſt templum, & in eo ſimulacrum Perſei: quem Chemmitæ memorant ſi-bi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter

1 Reponunt in loculo, *uel potius in loco ſepulchrorũ loculis dicato*, & rectum ſtatuunt ad parietem. Siquidẽ mortuos ſum ptuoſiſſimè apparant, *uel adornant*. Eos autem, &c.

2 Sic mortuũ *propinquus* tradunt, nulla re alia facta. Tert.

3 In pretio habitæ ſ.

4 Sed eum ſacerdotes ipſi Nili, veluti maius quid dam quàm humanum cadauer, manibus contrectantes ſepeliunt.

intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmijs tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, nauigasse in Græciam: 54
1 Quorum genealogiam describentes, deuen. [1] à quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, 2 & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptij qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vruntur eisdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterum ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ lotos Ægyptij vocant, ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstans orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [3] calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vespartum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde

2 Se igitur certamen gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidem sunt ritus Ægyptiorũ qui sup.

3 Calyce adnascente è radice, simil.

deinde vescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis: qui hæc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [1] confectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quæ admodum fecerant mares, oua fundentes instar milij parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta piscibus minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quòd superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet ita se res habet. Porro AEgyptij qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant AEgyptij, [3] kiki, hunc in modum conficientes Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; serunt, multum quidē fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerūt, alij contusum, ad ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habi-

1 Confectãtes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim* ἀναπάλλεται *ex vet. cod. non* ἀναπάμπλεται, *cum Valla, nec* ἀναλάμπλεται, *cum vulg. edit.*

2 His capita sinistrã versus attrita apparẽt: qui verò capiuntur dum remeãt, dextram habẽt attritam. idq; ob eam causam pat.

3 *Vulgò ricinnus esse existimatur.*

tant, alia turrium vice ſunt machinati, hæc videlicet: Singuli ſua habent retia, quibus per diem piſces capiunt, [1] eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circundatis illis, deinde operti ſomnum capiunt. qui ſi in veſtimento inuoluti aut in ſindone dormirent, eos per ipſa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. [2] Naues eorum onerariæ ſunt factæ è ſpina, cuius figura ſimillima eſt loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi eſt. Ex hac ſpina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum denſos ac longos ſtipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, deſuper frequentia tranſtra extendunt. [4] Commiſſuris nequaquam vtuntur, ſed introrſum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] ſcitè faciunt, & hoc per carinam tranſit. Malo quoq; ſpinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non poſſunt, niſi luculentus ingruat ventus, veruntà terra protrahuntur. Secundum decurſum hoc pacto feruntur: Eſt [6] ianua ex myrica facta, [7] putaminibus arundinaceis ſtrata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiuſmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis ſinunt deferri: lapidē verò retrorſum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ inſidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs eſt nomen. Lapis autem dum retrorſum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos eſt copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem ſupergreſſus eſt Nilus, ſolæ vrbes apparent, eatenus extantes vt inſulis Ægæi maris ferè aſſimiles eſſe videantur. Nam cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipſæq; vrbes, ſolæ extant, *quæ ſtatuunt nauium facientes*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, ſed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin verſus, non iam iuxta pyramides ipſas, ſed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercaſorum. A mari autem & Canobo Naucratem verſus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem

1 Nocte verò ſic vtuntur, Cubile in quo quieſcūt, reti circundant, deinde op. *Vt legatur ὕπνῳ, non αὐτῷ.*

2 Nauigia eorum oneraria ſunt facta è ſp.

3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes, Cuneis frequentibus & longis circunnectunt bicubitalia ligna. Vbi hūc in m.

4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt.

5 Vnum fac. *ἓν, pro quo hic legit ἑῶ.*

6 Cratis.

7 Ex arundinum reſegminibus cō ſuta, *vel contexta*, & lapis perforatus, duorum ſ. &c.

8 Cratem.

9 Cratis itaque imp.

10 Memphin verſus nauigāti, iuxta ipſas pyramidas eſt curſus, *id eſt tenetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem eſt *tum*, ſed *eſt adeo* iuxta ac.

quæ

quæ vocatur Archandri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in Ægypto regnat. quod factum est ex quo Ægyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. [1] Quòd si alius quisquam Archander esset, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hic pergam differere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipse viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant sacerdotes [2] iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus, totum prætерlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidijs custoditur, quotannis obsceptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [3] id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem vrbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustijs Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tũ magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos actriginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem ab Ægyptijs, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo absumptis. [4] Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem nouæ operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat, frater-

1 Sed fieri potest vt aliquis alius Archander fuerit: non tamẽ Ægyptiũ est hoc nomen.

2 Aggestilis Memphin. fluuiũ enim totum prætерlabi solitũ. monté labulosum Libyã versus: Menẽ autem supra stadia circiter centũ à Memphi, sinu qui meridiẽ versus ferebatur obstructo, arefecisse.

3 Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, cõtinens facta esset, *uel terrestris*, ibi ab eo.

4 Nam quũ domum conderet, specum subterraneũ & eum quidẽ valde longũ excauasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autẽ aliud machinatam esse. & conuoc. *Vt legatur xarũr, non* ὑπὸ *rũr.*

næ cædis autores fuiſſe, per occultum quendam ſpecum immiſiſſe flumen diſcumbentibus. Hęc demum de illa referebant, præterquam quòd, vbi hoc feciſſet, [1] conſperſiſſe eam multo cinere ædificium, quo impunita eſſet. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, niſi vnius, qui poſtremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificaſſe memoratu digna Vulcani veſtibula, ad ventum aquilonem vergentia: & ſtagnum effodiſſe, cuius quot ſint in ambitu ſtadia, poſterius aperiam: & pyramides in ea exſtruxiſſe, de quarum magnitudine ſimul cum ipſius lacu mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operum ediditſſe alios autem nihil prorſus. Quos ego prætergreſſus, eius qui bis ſucceſſit, nomine Seſoſtris, mentionem habebo. Iſtum dicebant ſacerdotes, [2] primum longis nauibus ex Arabico ſinu profectum, rubri maris accolas in ſuam poteſtatem redegiſſe: progreſſumq; longius, veniſſe in mare iam vadoſum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro ſe ad Ægyptum recepiſſet, ſecundum ſacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexiſſe: omnesq; gentes, vt in quamq; incidebat, ſubegiſſe. Et quaſcunq; earum nanciſcebatur feroces & vehementer ſtudioſas libertatis, in earum regionibus cippos ſtatuebat, inſcriptos literis ſui nominis & patriæ, & quæ referrent ipſum illos vi ſubegiſſe: quarum verò vrbes nullo prælio nulloq; negotio cepiſſet, his cippis inſcripſit tum eaſdem literas quas ſcripſerat eis gentibus quæ viriles exſtiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitiſſe. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Aſia in Europam tranſgreſſus, Scythas ſubegit & Thraces: ad quos vſq; & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus perueniſſe, quoniam in iſtorum terra tituli, non vltra, poſiti apparent. Hinc digreſſus retro abijt, & poſteaquam ad Phaſin ſubſedit, [3] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipſe rex Seſoſtris, diuiſo

1 Seſe coniecíſſet in domum cinere plenam, quò imp.

2 *Hunc locũ Budæus ita vertit*, Primum omnium regum longis nauibus Arabicum ſinum præteruectũ, & populos rubri maris accolas in poteſtatem ſuã redegiſſe: indeq; retro ijſdem veſtigijs reuerſum, & coactis ingẽtibus copijs tranſgreſſum incontinenté infeſto exercitu obuias vbiq; gentes ſubegiſſe: Quaſcunque autẽ erat nactus gentes ſtrenuas, & pro libertate tuẽda acriter ac percupidè dimicantes, per horum ille regiones ſtelas, *id eſt cippos lapideos* ſtatuebat, literis ſignificantes ipſius regis nomen & patriam, & vt copijs eos proprijs ac viribus ſubegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepiſſet, apud hos itidem vt apud illos qui ſtrenuitatis ſpecimen ediderant, cippos quoq; ſtatuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adſculpebat, ſignificare volens eos ignauos eſſe. Bud.

3 Deinceps pro comperto dicere non poſſum an ipſe r.

ſuo

ſuo exercitu, aliquantulum copiarũ reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæſi peregrinationis, circa fluuium Phaſin ſubſtiterint. Nam Colchi videntur Ægyptij eſſe, quod ipſe prius notum quàm ex alijs auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido inceſſiſſet vt vtroſq; percontarer, magis Colchi reminiſcebantur Ægyptiorum, quàm Ægyptij Colchorum. Dicebant autem Ægyptij ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. [1] Ipſe autem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quũ & alij ſint huiuſcemodi) [2] ſed quòd iſti præcipuè. Præterea quòd ſoli omnium hominũ Colchi & Ægyptij & Æthiopes ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id ab Ægyptijs & ipſi confitentur. Syrij verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis ſe nuper didiciſſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt qui circunciduntur: [3] & in hoc faciendo, agnoſcitur Ægyptij eſſe. Ægyptij verò atq; AEthiopes, nõ queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur eſſe perantiquũ. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur AEgyptios, nec eorum qui naſcuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo ſint ſimiles AEgyptiorum. Hi ſoli atq; AEgyptij linum eadem ratione [4] operantur: omnisque vtrorumq; vita pariter & lingua ſimilis eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacum. Titulorum quos Seſoſtris rex AEgypti [5] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quoſdam in Syria Palæſtina ipſe vidi inſcriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius viri figuræ viſuntur in petris inciſę: vna quidem quâ ex Epheſo in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam verſus. In quarum vtraq; inſulptus eſt vir magnitudine quinũm palmorum, dextra ſpiculum tenens: ſiniſtra arcus, cæteramq; item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicã geſtans:

1 Ipſe partim ex hoc.

2 Sed ex iſtis magis, quòd ſoli, &c.

3 Et in eo iſtos Ægyptiorum cõſuetudinem ſequutos conſtat.

4 Elaborãt. *Vel, Apparant. Gall. accontſtent.*

5 Per ſingulas regiones.

& ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ Ægyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, [1] ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, [2] posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circunstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filijs ita incensis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltionẽ de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse: Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, [3] quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [4] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus institui, impositâ certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset, vt ex

1 Hic quidẽ non declaratur, sed alibi declaratum est.

2 Quum in reditu Daphnas Pelusias veniisset.

3 Et per imprudentiã fecerunt vt Ægyptus pr. e. & pl. agendis vbiq; idonea. commoditate ista careret. Nam, &c.

4 Et varias formas. *uel sua uia diuerticula* habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro ἐμέν, legit* ὧνις.

vt ex reſiduo proportione taxatum vectigal penderetur: atq; hinc geometria orta videtur in Græciã tranſcendiſſe.

57. Nam polum & gnomonem, *id eſt mormam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potitus eſt Æthiopiæ: monumentũ quoque ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, vnam ſuam, alterã vxoris: quatuor autẽ, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo pòſt tempore quum Darij Perſæ ſtatua anteponeretur, nõ tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum verò Scythas ſubegiſſet: 'eoq; iniquum eſſe huius ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis non eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamẽ ignouiſſe Dariũ ferunt. Defuncto Seſoſtre, regnũ ſuſcepiſſe Pheronem eius filiũ aiebant, & hunc nullã ſumpſiſſe expeditionẽ, ſed ei contigiſſe vt luminibus caperetur. idq; hac de cauſa: Quum flumẽ eo tempore copioſiſſimũ manaret, ita vt ſupra decẽ & octo cubitos rura tranſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [2] facinus admiſiſſe, quòd ſumptum ſpiculũ in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimq; laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioq; cæcum fuiſſe. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenìſſe, iam exactum eſſe tempus [3] calamitatis: viſumq; ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinã vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, exterarum deinceps vrinã expertum, tandem vidiſſe. Tumq; omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cuius lotio locus viſum recepiſſet) vnam in vrbem coegiſſe, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id eſt rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa vrbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet, vxorẽ duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cũ alia in alijs templis donaria poſuit, omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac ſpectaculo digna in rẽplo Solis, gemina ſaxa, quos obelos vocãt, *à figura veru*, centenûm cubitorũ longitudinis, octonûm latitudinis. Huic in regno ſucceſſiſſe aiebãt virũ Memphiten cui nomẽ eſſet

1 *Hæc adde poſt Subegiſſet.* Darium autẽ Scythas vincere non potuiſſe. ideoq; in.

2 Proteruitate quadam ſumpt.

3 Pœnæ qua multaretur.

lingua Græca Proteus. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam conijcio esse Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari Aegæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atq; illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in AEgyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templũ, quod nunc quoque est: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesque deo supplices, Alexandrũ insimulabant, eum destructum volentes, remque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem « nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis « vxorem, quam secum ducens cum multis admodum opi- « bus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne sinemus « eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? « Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunqueis sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quídnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam [1] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum

[1] Supplices, ἱκέτας, *pro quo hoc legis vsurp.*

drum quísuam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquẽdo ac [1] tergiuersantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tãdem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni inter esse arbitrarer de nullo peregrino sup-
58 plicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [2] omnium hospitum detertime, sceleſtissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [3] neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum Iliad. ζ.
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præsensque venenum, Odyss. δ.
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti qua terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

1 *Adverbũ.* Non dicentem veritatem.

2 Qui (ô omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, sceleſtiſſ. *At hic pro ξενίων legit ξύλων, nõgens cum ἀφῶν, & omittens τυχόν.*

3 Neq; verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abijsti. Ac ne his quidẽ contentus, dì repta hosp. *Totell & aliter expons ἁρπαζήσασα.*

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

Odyſſ. δ. *Huc etiam AEgypto dis me tenuere reuerti*
Conantem, quibus haud tuleram ſolennia ſacra.

In his carminibus fatetur Homerus ſe noſſe errationem Alexandri in Ægyptum. Eſt enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon eſt) in Syria incolunt. Itaque cum hi verſus, tum verò hic locus, nõ minimũ, imò maximè probant Cyprios verſus non Homeri, ſed cuiuſpiam alterius eſſe: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisſe, ſecundo vento vſus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, erraſſe. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium geſta memorarent nécne, percontanti mihi, ſacerdotes reſpondebant, ſe cognouiſſe ex ipſo Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio veniſſe Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egreſſæ, locoq; communito, miſerunt Ilium legatos, cumque eis & ipſum Menelaum iſſe. Hos, poſtquam ingreſſi ſunt mœnia, tum Helenam[1] opesque quas Alexander furto aſportaſſet, repoſciſſe, tum iniuriæ ſatisfactionem. Teucros autem tunc eadem narraſſe, deinde & iuratos negaſſe habere ſe Helenam atque opes de quibus arguerentur, ſed ea in Ægypto eſſe omnia, neq; ſe iure reatum ſuſtinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum ſe ab illis derideri arbitrarentur, ita obſediſſe Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipſum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptum peruenit, & Memphin appulit, expoſita rei geſtæ veritate, honorificentiſſimè hoſpitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & inſuper omnes[2] pecunias ſuas. Et quum hæc aſſequutus eſſet Menelaus, tamen iniurius in AEgyptos extitit. nam quum proficiſci conaretur, nec per ventos poſſet, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisque, haruſpicinam fecit. Quod vbi eum feciſſe reſcitum eſt inuiſus & exagitatus[3] fuga in inſulas Africæ obiacentes. Eò poſtea-

1 *Vel*, Reſq;.

2 *Vel*, Res ſuas.

3 Nauibus in Libyã profugit. Inde quónam iter cõuerterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro nuoi legit viginti.*

quam

quam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere compertа. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [1] ad ea quæ de Helena, cõmemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam
59 cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo tréue aut plures perierant cum Græcis prælientes, siquid referentibus credi verificatoribus debet: hæc inquã, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [2] vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum qui [3] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo simulacra quinûm & vicsnûm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [4] id AEstatem: quod austrum, id Hyemem AEgyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in turo eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapi-

1 Et ipse assentior ijs quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

2 Ex opinione mea d.

3 Monimẽta.

4 Id Æstatẽ vocant, & eũ quidem adorant atq; beneficijs prosequuntur: ei autem qui ad notum est, & Hyems vocatur, contraria istis faciunt.

deum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed ſtructorem inſidiantem hoc fuiſſe machinatum: Is vnum è lapidibus ita ſtruxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno poſſet. Ædificio abſoluto, regem in eo pecuniam repoſuiſſe: interiecto tempore, ſtructorem illum, quum eſſet vita exceſſurus, vocaſſe ad ſe filios (nam duos huic fuiſſe) eisque narraſſe, ſe illis proſpicientē, vt affluenter vitam degerent, aſtutè ædificaſſe regis ærarium: [1] denique omnia illis expoſuiſſe planè, menſuraſque ad lapidem amouendum docuiſſe, ac dixiſſe, illos hæc obſeruantes, regij ærarij quæſtores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem diſtuliſſe. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouiſſe, multūq; pecuniæ expilaſſe. Quum autem rex fortè fuiſſet ædificium ingreſſus, videretque vaſa nummorum imminuta, obſtupuiſſe: nec habuiſſe quem inſimularet, quum & ſigna ſalua & ædificium obſeratum eſſet. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor aſſiduè pecunia [2] apparebat, hoc feciſſe, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curaſſe, & eos circa vaſa in quibus pecuniæ inerant collocaſſe: fures, quemadmodum ſuperiori tempore, quum veniſſent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexiſſet, eum fuiſſe laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo eſſet, protinus fratrem vocaſſe, & præſentis conditionis ſuæ certiorem feciſſe: iuſſiſſéque vt quam celerrimè intrógreſſus ſibi caput abſcinderet: ne ipſe conſpectus agnitusque quis eſſet, etiam illum vita perderet. Qui quum viſus eſſet probè dicere, fratrem ei obſequentem ita feciſſe: & adaptato lapide domum abiſſe, fratris caput aſportantem. Vbi dies illuxit, ingreſſum in ædificium regem expauiſſe cernentem corpus furis in laqueo ſine capite, & ædificiū incorruptū, nullūq; neq; ingreſſum, neq; egreſſum habens. Ita abiſſe, atq; ita faciendū ſtatuiſſe vt furis cadauer è muro ſuſpenderet: cuſtodesque illic appoſuiſſe, iuſſos vt ſiquem plorantem aut miſerantem animaduertiſſent, eum ad ſe perducerent. Suſpenſo cadauere matrem indignè tuliſſe, alloquutámque filium qui ſupererat, imperaſſe vt quacumque ratione machinari poſſet, corpus fratris reſolueret aſportaretque:

1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè expoſuiſſet, eius menſurā dediſſe, ac fore dixiſſe vt ſi hæc obſeruarent, regij ær.

2 Apparebat (nā fures non deſinere diripere) ipſum hæc feciſſe. Laqueos, &c. *Vel (vtpote furibus aſſiduè diripientibus.)*

retéque: id ſi negligeret, minatam ſe regem eſſe adituram ad eum indicandum quòd pecunias regias haberet. Aduerſus hanc quum filius multa verba faceret, nec perſuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuiſſe commentum: Inſtratis aſinis vtres vino plenos impoſuiſſe: & poſtquam agendo aſinos iuxta cuſtodes fuit ante ſuſpenſum cadauer, [1] reuulſis ligaculis, duos tresque pedes reſoluiſſe: & quum vinum profluere, tum caput cædentem, vehementer vociferatum eſſe, tanquam neſcientem ad quem prius aſinorum ſe conuerteret. Cuſtodes quum multum vini profluere viderent, concurriſſe cum vaſis in viam: & id quod profluxerat, lucrifacientes comportaſſe. Iſtum ſimulata iracundia omnibus maledixiſſe, aliquandoque pòſt illis conſolantibus, finxiſſe ſe mitigatum, & ab iraſcendo deſiſſe. Tandem ſeduxiſſe è via aſinos atque inſtruxiſſe: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem laceſſeret, vt riſum eliceret, donaſſe illis vnum ex vtribus. Atque eos illic, vt erant diſcumbentes, potare conſtituiſſe, prehenſantes hominem ac iubentes vt ſecum ad compotandũ maneret, atq; iſtum obſequutum remanſiſſe: & quum inter potandum comiter acciperetur, donaſſe inſuper alterum vtrem. Ita ſe vino ingurgitantes cuſtodes, admodum temulentos eſſe factos ſomnoque oppreſſos, ibidem vbi potauerant obdormiſſe. Iſtum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris diſſoluiſſe, & cuſtodum malas dextras in contumeliam deraſiſſe, & aſinos impoſito cadauere domum verſus agitaſſe, exequutumque imperia matris. Regem, vb ei renuntiatum eſt furem cadauer ſurripuiſſe, acerbè tuliſſe: & quum vellet quoquomodo inuenire quiſnam eſſet iſta machinatus, hoc feciſſe, quod apud me caret fide: Filiam ſuã domi proſtituiſſe, iuſſam omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent, adigere ad ſibi dicendum quidnam in vita eſſet actum à ſe ſolertiſſimum ac ſceleſtiſſimum: & qui narraret, quæ circa furem acta eſſent, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, [2] quòd audiſſet quamobrem iſta fierent, cupientem euadere verſutiã regis, hoc egiſſe: Recentis mortui amputatam ex humero manũ ſub pallio feren-

1 Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus, *ſeu ſaccu-lis*, reſoluiſſe illos laxatis vinculis. [*Leopard. Emend. lib. 7. c. 12. vertit*, duos aut tres vtriũ periolos pendulos reſoluiſſe. *Infra ſanè in oraculo ὁ πρὸ ἰχνῶν ἀεχεῖν πόδα, dicitur pœnis, qui e ventre velut ex vtre prominet.* S.]

2 *Vel*, Qui intelligeret.

tem iſſe, atque ingreſſum ad filiam regis, quum interrogatus eſſet eadem quæ cæteri, enarraſſe, hoc ſe ſceleſtiſſimum perpetraſſe, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputaſſet: ſolertiſſimum autem, quòd cadauer fratris ſuſpenſum reſoluiſſet, cuſtodibus prius ebrijs factis. Illam, quum hæc audiſſet, manum in hunc iniecciſſe, eíque furem in tenebris manum mortui porrexiſſe. Quam mulier quum apprehendiſſet, manum ſe huius tenere rata, iſtum per fores ſe proripuiſſe muliere deluſa. Poſtquã & hæc renuntiata ſunt regi, ſtuporem incuſſiſſe tum aſtutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimiſſis per omnes vrbes nuntijs, regem edixiſſe, non modò veniam ſed etiam magna munera manere furem, ſi in conſpectum ipſius veniret: ita furem, fide habita, ad eum veniſſe: eíq; Rhampſinitum, magna viri admiratione ductum, filiam ſuam collocaſſe, tanquã ex omnibus mortalibus plurima ſciẽti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptijs antecellere. Poſt hæc aiebant regem hunc deſcendiſſe viuum ſub terram, eò vbi Græci opinantur ſedes infernas eſſe, & ibi cum Cerere alea luſiſſe: & aliquando victorem, aliquando victum fuiſſe: & ſurſum iterum fuiſſe reuerſum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampſiniti deſcenſu ad reditum, dicebant feriatum eſſe apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam ſcio obſeruatum. Verùm [1] an ob id ſic feriati ſint AEgyptij, aſſerere non poſſum: ſed ſacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex ſuis induere, & oculos mitra obducere: quem geſtantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipſos redire illo relicto. Hunc autem ſacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti ſtadia abeſt: & rurſus à templo in eundem locum à lupis reduci. [2] Quæ ab AEgyptijs referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni ſermone conſtitutum eſt ea ſcribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis eſſe immortalem, quæ de mortuo corpore ſubinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur,

1 An ob id, an ob aliud quippiam ſic ferientur AEgyptii, aſſerere non poſſum. Sacerdotes autem palliũ quoddam eo ipſo die cõtextum vni ex ſuis in duũt, & oculos mitra obducũt: quem geſt. pall. vbi in v. dedux. q. f. ad C. templum. ipſi redeunt illo relicto.

2 Et hæc qui dem tum ab Ægyptiis relata ſunt, quę cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem to to hoc opere, *vel tota hac narratione*, conſtitut.

retur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. quorum ego nomina sciens, non duco scribenda, Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in AEgypto viguisse sane [1] ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit Cheopē in omne flagitiū fuisse prolapsum. Omnibus nanque eum templis obseratis, ante omnia AEgyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: alijs, vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum vsque protraherent: alijs, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id est centum millia*, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum. [2] altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frōtes (nam est formæ quadratæ) sunt [3] octogenûm iugerum pari altitudine, saxis do-
61 latis decentissimeque coagmentatis quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. [4] Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum

1 Omnē legum æquitatem, &c.

2 Altitudo autē, qua parte est altior se ipsa. *Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis, Gall. La pointe, vel, l'eguille.*

3 Octogenûm pedum.

4 Atq; proue in eū lapis attollebatur.

esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. [1] Dictum sit à nobis de vtroq;, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyramide, quæ erat altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro [2] apio, cæpis, & allijs: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [3] in vestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides excidêrũt atq; portarunt, & alio non exiguo subterraneã fossam effecerũt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris iussa fecisse, tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. itaque singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem quæ stat in medio trium, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodque latus [4] sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Ægyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in alijs, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos sumus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neq; per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [5] Fuisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ędificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Porrò quinquaginta sex annos regnasse Chephrenem aiebant. ita centum & sex anni supputantur quibus AEgyptij in omni calamitate versati sunt, nec templa

1 Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtrãq; partem.

2 Raphano.

3 Vesté, *id est vestitum*, operarũ orum, dum per id quod dixi tẽpus opera extruerent.

4 Sesquiplethri spatium habet. *Ad verbum, Sesquiplethrum est, id est, 150 patet pedes.*

5 Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eãdem magnitudine, magnę cõtiguam. *vt legatur οἰκοδόμησεν pro οἰκοδομῶν.*

templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges AEgyptii præ odio ne nominare quidem volũt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in AEgypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Ægyptij maximè prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat. tum verò quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [1] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [2] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores [3] inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad
62 pedes eorum stratæ viſebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua

1 Ita se gereret.

2 Extabat in vrbe, &c. *vel, visebatur.*

3 Adolentur.

[1] circulus annexus ineſt, ſoli aſſimilatus. Neque ſtans eſt bos, ſed in genua cubans, magnitudine quanta eſt grandis vacca viua. Effertur autem è conclaui quotannis. & poſtquam AEgyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam oraſſe patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis ſemel ſolem intueretur. Huic regi, poſt calamitatem filiæ, ſecundo loco hæc accidiſſe: Ex vrbe Buti veniſſe oraculum, fore vt ſex omnino annos viueret, ſeptimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, viciſſim miſiſſe ad oraculum contumelioſas querimonias: quòd, quum pater ſuus & patruus qui deorum immemores templa clauſerant, hominesque perdiderant, tandiu vixiſſent, ipſe piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rurſus ei veniſſe dicuntur ex oraculo reſponſa, eapropter ipſum properè vitam finiturum quòd non id faceret [2] quod deberet. Oportuiſſe enim AEgyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuiſſent reges didiciſſe, ipſum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, ſe iam à numinibus damnatum, lucernas feciſſe permultas, quibus quum nocteſceret accenſis, potaret, ac ſe oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per paludes perque nemora vagaretur, [3] vtque audiretur iuuenilibus in rebus ſtudioſiſſimè verſari. Hæc autem idcirco excogitarat, quò vellet oraculum conuincere mendacij, vt duodecim pro ſex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam eſt quadrangularis) breuiorem, [4] quæ eſt trium iugerum, AEthiopico ex lapide ad medium vſque. Hanc quidam Græcorum volunt eſſe Rhodopis mulieris proſtantis, non rectè ſentientes: qui ne noſſe quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa ſibi facere deſtinaſſet, in qua talentorum infinita (vt ſic dicam) millia conſumpta ſunt. Ad hæc, non iſtius ſed Amaſis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim poſt hos reges annis qui iſtas Pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, cõſerua Æſopi fabularũ ſcriptoris ([5] nam & hic Iadmonis fuit

1 Orbis eſt ſolis aureus aſſimilatus.

2 Quòd in fatis eſſet vt faceret.

3 Et vbi intelligeret cœnacula eſſe cõmodiſſima.

4 Trium plethrorum, *id eſt pedũ* 300.

5 Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè oſtendit.

fuit postquā is huic mulieri non minimū cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere pœnas vellet [1] animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xantho Samio trāsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenęo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in AEgypto remansit: gratioſaque vehementer effecta ingentes opes [2] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. [3] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, nō magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos missit: quæ nūc quoque posita sunt e regione templi, post aram quam Chij donauerunt. Gaudēt autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratioſa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posteriot fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [4] cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Mycerinum autem AEgypti regem fuisse dicebant sacerdotes Asychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam longeque maximam. [5] Habere enim vbique cum figuras insculptas,

1 *Id est vita, vel pro vita.*

2 Comparauit, pro Rhodopes quidē conditione, neq; tamē ad potentiā tantam peruenit. *Vel ad tantum regnū. At Valla pro τυραννίδα legit τυφανίδα. Quam lectionē sequendo (qua & in aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte.* Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

3 Nam quum ipsius opum decimam partē quiuis etiā nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus.

4 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

5 Habere enim cum alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longè pulcra. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alij cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post μηχανήματα tamen vt hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur: quamuis sit ἀνώνυμον τοῦτο, attamen τόδε.*

tum aliam infinitam ædificiorum ſpeciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuiſſe factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, ſi cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adieciſſe, vt penes creditorem eſſet poteſtas omnis ſepulchri debitoris, vtque hęc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, ſi diſſoluere æs alienum recuſaret, fas non eſſet ſepeliri aut in paterno aut vllo in alio ſepulchro: ac ne alium quidem ex ſeipſo progenitorum ſepulturæ mandare. Hunc præterea regem ſuperiores antecellẽdi cupidum, reliquiſſe memoriam ſui pyramidem lateritiam, inciſis lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [1]COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [11]ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidiſſe. Poſt hunc regnaſſe cæcum quendam ex vrbe Anyſi, nomine Anyſin: atque eo regnante, excurriſſe in AEgyptum magna cum manu AEthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga ſe in paluſtria proripuiſſet, illum regnaſſe in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus iſta edidiſſe. Quoties AEgyptiorum quiſquam aliquid deliquiſſet: neminem voluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certã menſuram aggerum intra vrbem vnde quiſque [2]incolentium erat. Atque ita vrbes ſunt etiam ſublimiores effectæ. nam primùm humus aggeſta fuerat ab ijs qui ſub rege Seſoſtre riuos effoderant: iterum ſub rege AEthiope valde ſunt vrbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in AEgypto ſunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubaſtis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, [3]quæ noſtra lingua dicitur Diana, omniũ maximè memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucundius. id ita ſe habet: Cætera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo fluenta

63

1 *Videtur aliud legiſſe quam* κατορύξῃς.

11 Lateres duxerunt, & me in talem formã redeg.

2 Nocentiũ.

3 Eſt autem Bubaſtis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. i. *Diana. Sed hæc verba habẽtur in eod. Gr. poſt iſta, Nullum tamen eſt aſpectu iucundius.*

fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius veſtibulum decem paſſibus ſublime eſt figuris ſenûm cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe ſitum, vndique circumeuntium oculis ſubiicitur. nam quum vrbs ſit aggeſtu terræ ſublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro ſpeculo eſt. illud [1] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceriſſimarum arborum manu conſitarum luco ambiente, in quo delubro ſtatua eſt. [2] Longitudo templi quoquouerſus vnius eſt ſtadij. Ab eius ingreſſu via per forum orientem verſus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter ſtadia longitudinis & [3] quatuor iugerum latitudinis, ſtrata lapide eſt, vtrinque arboribus manu conſitis in cœlum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verùm ſe ita ad extremum liberatos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata ſibi viſione, fugæ ſe mandauerit. Viſus eſt ſibi videre quendam aſtantem, qui ſuaderet ipſi vt congregatos cunctos AEgypti ſacerdotes incideret medios. Hac eũ viſione conſpecta dixiſſe, videri ſibi deos demonſtrare hanc occaſionem, vt piaculo in ſacra commiſſo, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: ſe verò nequaquam iſta facturum, ſed abiturum: quoniam exceſſiſſet iam tempus quod ipſi à diis vaticinatum eſſet, quouſque foret in AEgypto regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, reſponderat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum exceſſiſſet, & viſo inſomnij perturbatus eſſet Sabacus, vltrò ex AEgypto conceſſit. Eo profecto ex AEgypto, rurſus cæcum è paluſtribus egreſſum accepiſſe imperium: vbi quinquaginta annos habitaſſe inſulam, cinere atque humo aggeſta. Nam vt quiſque AEgyptiorum iuſſus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad ſe dono etiam cinerem ferret. Hanc inſulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, ſed ſeptingentis & amplius annis ſuperiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui inſulæ nomen eſt Elbo, decem omnino ſtadiorum magnitudinis. Poſt hunc regnaſſe ſacerdotem Vulcani, no-

1 Septem figuris exculptum.

2 Latitudo autem & longitudo t.

3 Quatuor plethrorum. *id eſt 400 pedum.*

mine Sethon: eumque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affecisse, tum verò[1] agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumq; rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum,[2] noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simulachrum comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurum. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis 64
amissis. Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptij & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidemq; reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosque & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec

quæ

1 Aruris exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

2 Noluerint ei milites Ægyptij opitulari. *Vel, Bellatores Ægyptii. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla bellatores paulò antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [1] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinque [2] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est honestus & bonus*. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [3] vnà cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hùc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osiris autem Græca lingua est Dionysus, *id est Liber*. Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse cẽsentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptij aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem

1 Iam prius autẽ Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recensenti, ac progen. fam. suæ ad sextũdecimum vsque deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originem fam. meę. Introducto in q. gr. cœn. en. demonst. tor è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli põtifices adhuc viui imaginẽ suam collocãt. Enumer. itaque, &c.

2 Cõmemorarent Piromidas cognominatos, neque tamẽ refer. *Legendo πίρωμις ἐπωνυμαζομένους.*

3 Minimè cũ hominibus versantes.

quindecim millia annorum ſupputantur. Et hæc AEgyptij pro compertis aſſeuerant, ſeque ſcire aſſiduè ſupputando, ſemperque annos deſcribendo. A Dionyſo quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem ſunt anni ferme mille ſexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à *Græcis*) minus annorum eſt quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius ſibi videtur, eo quiſque vtatur licet: [1] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam ſi & iſti in Græcia cũ celebres fuiſſent, tum ſenuiſſent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionyſus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixiſſet aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionyſum, ſtatim editum, ab Ioue inſutum in femore, portatumque in Nyſſam quæ eſt ſupra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habẽt quidem quod dicant, vbinam à partu ſit educatus. ex quo fit mihi manifeſtum, Græcos audiuiſſe poſterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recenſuiſſe quo primum de iis audierant. atque hæc quidem AEgyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis conſentientes memorant in hac regione fuiſſe geſta, hæc iam explicabo, [2] aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Poſt Vulcani ſacerdotem regem *ſuum* AEgyptij libertatem adepti, duodecim ſibi reges (nullo enim temporis momento poterant ſine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto diſtincta. Iſti iunctis inter ſe affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò 65 auferre imperium conarentur, néve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, ſed vt eſſent inter ſe quamamiciſſimi. Atque ea de cauſa has pactiones arctas accuratáſque inierunt, quòd eis inter initia, ſimulatque tyrannides inuaſerunt, reſponſum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libaſſet, eum totius AEgypti regno potiturum. [3] Vbi omnia ſacra exequuti ſunt, placitum eſt eis aliquod relinquere ſui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo ſupra ſtagnum Mœrios, maximè vrbem verſus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aſpexi

1 A me verò quę ſit de illis ſententia cõmemoratum eſt. Quòd ſi & iſti, videlicet Dionyſus ex Semele, & Pã ex Penelope genitus in Græcia celebres fuiſſent ac conſenuiſſent, quemadmodũ Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam poſſet aliquis & hos alios, &c.

2 Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipſe cõſpexi. Poſt Vulc.

3 Nam in omnibus templis conuenire ſolebant. viſum autem eſt eis, &c.

aſperi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem [1] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguę, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [2] illis impoſita, vtraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [3] Nam præpoſiti AEgyptiorum nolebant vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta, & [4] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuũ, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamẽ ſtagnum Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorum eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius AEgypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonem verſus auſtrum que: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua exſtantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio

1 Æſtimet. *Vel, colligat.*

2 Illis *aulis* impoſita numero tria millia, ſingula *videlicet* mille quingenta.

3 Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho.*

4 Anfractus, *uel, implicita ſua*, per aulas diuerſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in cõclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [1] iusti passus sunt stadium vnum, [2] sex iugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, vtpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [3] augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, viginti minis. Hoc stagnum dicebant etiam indigenę euadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [4] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verùm quum humum è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam esset humus illinc defossa. [5] Illi dicere fuisse deportatam, facilè id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum vrbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in AEgypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præter quam quòd non noctu hęc, sed interdiu est facta. AEgyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges quum iustè degerēt, ac statо tempore in templo Vulcani sacrificassent, & vltimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare consueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. [6] Cæteri tamen id consultò factum esse à Psammitichо existimantes, & in memo-

1 *Videtur respondere hæc Græca Phrasis Gallicæ.*

2 Sex Plethrorum. *Id est 100 pedum.*

3 In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex prouectu piscium persoluit: quū influit, viginti minas.

4 Occidentē versus.

5 At illi quónam esset deportata, mihi exposuerunt.

6 At illi mēte comprehēso facto Psammitichi, atq; oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factum & sibi redditū oraculum apud se considerassent.*

memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Ægypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [1] rimando compererunt non id illum fecisse industria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cæteræ AEgypto se immisceret. Hunc Psammitichum, [2] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops, ex insomnij visione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui sunt [3] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vna cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterum propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit ytrum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditū est responsum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [4] existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigãtes, necessitas compulit applicare ad AEgyptū. Hi quum in terram exissent ære armati, Ægyptiorum quidam nuncium fert Psammitichо ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui secum sentiebant, cumq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenûm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tũ verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pue-

1 Quæstione habita comper.

2 Quum Sabacum Æthiopem fugiens, qui patrē eius volens interemerat, in Syriam venisset, post. &c. *Valla ex ἰκὼν. (i. volens, non per imprudentiam) fecit nomen proprium Necon.*

3 E præfectura.

4 Repentè apparentibus. *Vel, In conspectum venientibus.*

ros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in AEgypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [1] contra mare, aliquantulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas Græci cum illis ita commercium habuerũt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [2] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus AEgypto potitus est. De oracvlo autem quod est in AEgypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in AEgypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenũm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab AEgyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc AEgyptij rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numini-

[1] Propemodum ad mare, infra vrbẽ Bub.

[2] Et canales quibus deducebantur naues.

numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Isside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam
67 Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde AEschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [1] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius qui regnum AEgypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [11] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui AEgyptum Syriamque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verùm fossa multo longior, scilicet quanto est [2] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centũ viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [3] interpellatus oraculo, eum id

1 Omnium superioris ætatis poetarum.

11 Cõtiguus.

2 Obliquior.

3 Impeditus. *Vol. Reuocatus.*

opus barbaro præmunire. AEgyptij autem barbaros omnes vocant qui non ipſorum lingua loquuntur. Superſedens itaque à facienda foſſa Necus, [1] ad militum copias ſe conuertit, atque ad claſſes quæ partim in mari ſeptentrionali, partim in ſinu Arabico ad rubrum mare ſunt ædificatæ: quarum adhuc [2] veſtigia naualium oſtendunt. Et claſſibus quidem Necus, dum opus fuit, eſt vſus. Terreſtri autem acie congreſſus cum Syris in Magdolo, victoria potitus eſt, & poſt prælium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [3] In veſtitu autem curioſus quum fuiſſet, illum Apollini dicatum ad Brachidas Mileſiorum miſit. Hic perfectis decem & ſeptem imperij ſui annis deceſſit, tradito imperio Pſammi filio ſuo. Eo apud AEgyptum regnante, nuncij Eleorum aduenerunt, iactantes à ſe in Olympia iuſtiſſimum [4] ac maximum inter mortales propoſitum eſſe certamen, rati ne AEgyptios quidem hominum ſapientiſſimos aliquid vltra hęc eſſe inuenturos. Iſti vbi in AEgyptum peruenerunt, eáque expoſuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui ſapientiſſimi haberentur. Qui quum conueniſſent, & Eleos audiſſent omnia commemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & ſe veniſſe dicentes ſciſcitatum num quid poſſent AEgyptij repetire iuſtius, habito inter ſe conſilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent ciues. Et illis reſpondentibus, ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas eſſe. Atqui, inquiunt illos quum tale certamen proponerent, ab omni iure [5] excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hoſpiti. Sed ſi vellent iuſtum proponere certamen, & ſi eius gratia veniſſent in AEgyptum, iuſſerunt hoſpitibus ponere certamen, nullo Eleorum certare permiſſo. Hæc AEgyptij Eleis ſubiecerunt. Pſammis autem, quum ſex tantùm regnaſſet annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus eſt.

Cuius regnum Apries filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum auum ſuum, fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum maneret,

1 Ad bellicas copias & triremes partim in m. ſept.

2 Canales quibus deducebantur naues, *ut paulo antè. Alii naualia interpr.*

3 Eum autem veſtitum quo vſus erat quũ iſta cõficeren tur, miſſum ad Brachidas Mileſiorum Apollini dicauit. Poſteaverò decem & ſeptem omni no annos quũ imperaſſet, deceſſit, trad.

4 Ac optima ratione præter omnes mortales.

5 Aberraſſe.

ret,contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar,exponam,paucis contentus impræsentiarum. Quũ aduersus Cyrenæos Apries exercitu missō magnam cladem accepisset,id ei imputantes AEgyptij rebellauerunt,opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos:vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis imperitaret securius.Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt,tum eorum qui interierant amici,ingenuè desciuerunt.Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin.Qui quum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent. quidam AEgyptiorum ei à tergo stans galeam circundat:eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse.Neque hoc eo inuito factum fuit,vt ostendit.nam simulatque ab ijs qui desciuerant AEgyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduer-
68 sus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant AEgyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [1] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter)stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quamcelerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem.Huic redeunti,quòd Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes cæteri AEgyptij qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœdè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis(habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna.[2] Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ

1 At Amasis (sedebat enim fortè in equo) crure sublato pepedit,& illud Apriæ afferri iussit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio:sed Camerario assentior.* [*Plutarch. pro eodē alibi dicit ἀπαφύσειν,id est,* crepitum *ventris* emisit. S.]

2 Apries igitur in Ægyptios, Amasis in externos tendebat. Quumq; Memphin vtrique peruenissent, tētare pugnæ discrimen parabant. Cæterum sunt & in. *Ad verbū, Mutuo alter alterum experturus erat,vel,experiri parabat, Totes l etiā verti non male fortasse,cum. Valla, Apriani & Amasiani.*

discrimen. Sunt autē in Ægypto septem hominum genera, quorū alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Ægyptiorum genera, à suo quodque artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui [1] harum regionum sunt: (nam in regiones distincta est omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [2] Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hæ tribus Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet vlli artificio operā dare, sed solùm rei militari, filio discenti à patre. Hoc ab Ægyptiis ne mutuati sint Græci non possum pro certo dijudicare, quum videam & apud Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorūq; liberos: generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui [3] cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. [4] Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis AEgyptiorum præter sacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorum AEgyptiorum quoquouersus. AEgyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam ijdem. Calasirium milleni & Hermothybium, alij totidem circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini [5] sextarij, quaterni. Hæc assiduè satellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerso venientes,

1 Harū præfecturarum sunt. *Nam in præfecturas distincta est omnis Ægyptus)* Hermotybiorū quidem hæ sunt præfecturæ. *Et paulo post*, Ex his præfecturis, pro *Ex his tractibus. Item, paulo post Præfecturæ pro Plagæ, & pro Tribus. nisi quis malit vocē Græcam nomoi vbiq; retinere.*

2 Anytia.

3 Qui rei militari vacant.

4 At Corinthij minimè contemptui habent opifices. *Intelligē autem Minimè vel pro Non. vel comparatiuè pro Minimè omnium.*

5 Ἑξαρύηες, *ab aliis cyathi: ab aliis notatione vocabuli sequētibus Haustus, vel Haustra.*

tes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum vniuersis AEgyptijs, in vrbem Memphin peruenere, cõgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [1] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prælio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Sain ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [2] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ proximè [3] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [4] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [5] ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Apriæ eiusque progenitorum. In eiusdẽ templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant in quibus vrna est. Sunt etiam sepulchra, (cuius nomen si nun cupauero hîc in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atq; in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea
69 crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant AEgyptij mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctũ est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eoque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus ejecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non ejecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis è [6] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum

1 Ne deum quidem vllũ posse sibi adimere reg.

2 Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: *vel*, honesta obseruãtia prosequutus est: tandem autẽ incusant. *Vel, antea quidem in regia nutriebatur: & eum Am. honeste obseruabat: & postquam incusarũt AEgyptij, &c.*

3 Palatium.

4 Cunctos ex ea præfectura reges.

5 Longius quidem abest à palatio quã illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamẽ in septo templi hoc quoq;. porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditoriũ. Sunt etiam sep.

6 Præfectura. *Vel, prouincia.*

inter initia Ægyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nō [1] asperitate, perdu xit. Erant ei cum alia bona infinita, tū verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; [2] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptij simulachrū adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à populari bus edoctus, conuocatis Ægyptijs aperit, ex illa pelui in qua primò AEgyptij euomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atq; peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [3] castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [4] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptij cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [5] arcus ab ijs quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutū esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab ijs qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eō in loco erat: & fre-

1 *Nō legit εὐγνωμοσύνη (vt in vulg. edit.) sed ἀγνωμοσύνη, vt in net. cod.*

2 Numinis stat.

3 Admonebant, Non ipsum rectè regis, o rex, qui, &c.

4 Augustus augusto in solio sedés per totum diem res administr.

5 Qui arcū possidēt, quū illo opus habent, intendūt: postquā autē vsi sunt, remittūt. Nā si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo nō possent. Talé & hominis conditioné esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

& frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dij eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quòd redderent falsa responsa: qui autem eum [1] pronunciauerant furem, hos tanquam verè deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem [2] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [3] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex ijs qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedũ. Superq; idem pauimentũ gemini colossi stant [4] ex Æthiopico lapide, vicenũm pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodẽ habitu iacẽs. Illud etiã quod in Memphi est templũ Isidis ingens & spectatu dignissimũ,

1 *Ad verbũ.* Constrinxerant. *id est,* Cõuicerant.

2 Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est lõgitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq;, subl.

3 Hoc in religionẽ vertens Amas.

4 Ex eodem lapide.

Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur AEgyptus fuisse maximè beata, in ijs quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc fuisse numero illic mille & viginti. [1] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides AEgyptij omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab AEgyptijs mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd sit castissima, assiduè vsurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum ijs qui in AEgyptum concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque [2] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinentis consortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt AEginetæ quidē, Iouis, Samij autem, Iunonis, Milesij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullum. Quòd siquis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se veniſſe inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, vicenas minas

1 Hic est autē Amasis qui legē hanc tulit, demōstrare vnumquēque apud præfidem cuiusque loci, vnde viuat: quod qui nō fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem iustā nō potuerit, hunc morte mulctandū. Solon autem Athenienſis sumptam hāc legē ex Ægypto Atheniēsibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sanè inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

2 Maximè frequentatū. *Vel, Quo maximè vtuntur.*

minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuisse Batti, alij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen alijs mulieribus vteretur. Idquum diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbē Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cambyses, posteaquam AEgypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratā, & sui imaginem pictura[1] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ, [2]postquam agnitæ sunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

1 Ad viuum expressam.

2 Eò appulsæ quum f.

HERODOTI HALI- 71
CARNASSEI HISTORIA-
RVM LIBER TER-
tius, qui inſcribitur
THALIA.

ADVERSVS hunc Amaſin Cambyſes Cyri filius, comparato cũ ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusq;, exercitu, bellum mouit ob hanc cauſam: Miſſo in Ægyptum legato, Cambyſes petijt ab Amaſi filiã, & petijt conſilio cuiuſdam Ægyptij, qui Amaſi erat infenſus, quòd ſe potiſſimùm ex omnibus Ægypti medicis Amaſis ab vxore & liberis abſtraxiſſet, amandando in Perſas, quo tempore Cyrus ad Amaſin miſerat petitũ ocularium medicum, omnium qui in Ægypto eſſent præſtantiſſimũ. Ob id infenſus Amaſi ille Ægyptius, inſtitit ſuadere Cambyſi vt ab Amaſi filiam peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data, Cambyſi redderetur inuiſus. Amaſis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambyſem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, ſed pellicis: & Perſarum potentiam grauabatur horrebatq;. Hæc reputans, ita ſibi faciendum ſtatuit: Erat Apriæ ſuperioris regis filia, nomine [1] Nitetis, vnica domi relicta, grãdis atq; ſpecioſa. Hanc puellã Amaſis, veſtitu pariter & auro exornatam, pro ſua in Perſas dimittit. Quam quum poſt aliquantum tempus Cambyſes ſalutaſſet, filiã Amaſis appellans, ipſa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amaſi elu ſus, qui me ornatu comptã tranſmiſit, tradens tibi pro ſua, quum reuera ſim Apriæ filia, quem ille dominũ ſuum cum Ægyptijs rebellans interemit. [2] Hic ſermo extitit cauſa quæ Cambyſem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduerſus Ægyptum. Atq; ita quidẽ memorant Perſæ. Ægyptij autem Cambyſem ſuum vendicant, aſſerentes ex hac Apriæ filia illum eſſe genitum. Cyrum enim fuiſſe qui ad Amaſin miſerit ſuper filia, non Cambyſem. Quod

quum

1 Nitetis, valde procera & formoſa, ſola ex ea familia relicta.

2 Hic ſermo & hæc cauſa *vel occaſio* interueniens Camb. Cyri fil. veh. ſtomachatũ aduerſus Ægyptũ impulit.

quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet. nam siqui alij, profectò & Ægyptij rectè norunt mores Persarũ: [1] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ. sed Ægyptij [2] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quũ liberos Cassandanes assistẽtes forma ac statura egregia conspicaretur, supra modum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanẽ (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorũ sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandã ex Ægypto ancillã. Videlicet infensam Nitreti ista dixisse: & ei maximum natu filiorũ Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddã ima, & ima summa. idq; dixisse circiter decem natũ annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatẽ, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, Ægypto bellũ intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendã expeditionem. Erat quidã auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quòd inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti nonnihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominẽ insequendũ mittit cum triremi eunuchorum fidissimũ, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed nõ reduxit in Ægyptum, [3] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abijt in Persas, Cambysemq; molientẽ aduersus AEgyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adijt. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tum verò quę ad transmittendũ pertinebant, suadens, ad regẽ Arabum mitteret oratũ vt sibi tutũ præberet transitũ. Hãc .n. duntaxat patet ingressus in AEgyptũ. Nã à Phœnice [4] vsq; ad mõtes Cadytis, quæ est vrbs eorũ Assy-

1 Primùm quidé per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat, quũ legitimus adest: deinde, Cassand. filiũ fuisse Cambysem, Phar.

2 Rem ita narrant vt inuertant.

3 Phanes enim eum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

4 Vsq; ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

riorum qui nunc Palæſtini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia ſecundum mare vſq; ad vrbem Ienyſum, Arabicæ ditionis ſunt. Ab vrbe Ienyſo rurſus, Syriacæ, vſq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Caſius mons pertingit ad mare. A Serbonidis 72
lacu in quo Typhon fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus eſt. Hoc tamen intercapedinis quod eſt inter vrbem Ienyſum & montem Caſium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus eſt, ſed itineris inſtar trium dierum, vehementer aridus. Verùm quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notũ habent, hoc dicere inſtitui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Ægyptum bis quotannis [1] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt ſic dicam) vas vinarium fictile aſpici [2] vacuum poteſt. Vbinam (dicat aliquis) hæc vaſa conſumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum neceſſe habent ex ſua quiſq; vrbe colligere vaſa teſtacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. [3] ita hydriæ ſuperuenientes in Ægypto ſumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Perſæ vſi fuerunt, qui hoc ingreſſu apparato quamcelerrimè Ægypto potiti ſunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non eſſet, Cambyſes, audito hoſpitis Halicarnaſſei conſilio, miſſis ad regem Arabum nuntijs tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hũc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtroſq; ſtans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde ſumpto flocco ex vtriuſq; veſtimento, inungit eo ſanguine ſeptem lapides in medio poſitos, inter inungendum inuocans Dionyſum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit ſequeſter fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hoſpitem, aut fortè ciuem, ſi cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipſi qui amicitiam contraxerunt, ſeruare iuſtum cenſent. Dionyſum quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, ſolos deos eſſe arbitrantur. [4] Et quemadmodum Dionyſum, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotun-

1 *Vel, Amphora vini plena. ſic & in ſequentibus. Vel potius, Amphora vini plena, ut ſit poſitus ſingul. pro plurali.*

2 *Vox reſpondens huic in textu Gr. non habetur: ſed ex καίμενον, quod ibi legitur, factum fuit κενὸν, id eſt vacuum.*

3 Ita ampho tæ quæ inuehuntur, ſumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriã portantur. Et quidem Perſęi ſunt qui hunc in Ægyptum tranſitum appararunt, contracta, vt modò dixi, aqua, ſtimulatq; occuparunt Ægyptum. *Intellige autem Vltra veteres, pro eo quod eſt, Vltra eas quæ iam antea ibi erant.*

4 Eodemq; modo quo tonſus eſt Dionyſus, tonderi ſe aiunt.

tomundum, tempora ſubradentes. Igitur poſtquam fœdus cum nuntijs iniit Arabs, talem rem commentus eſt: Camelos omnes, poſtea quam vtribus camelinis aqua completis onerauit, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambyſis exercitum præſtolabatur. Ex ijs quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem eſt, tamen id quoque quod minus credibile eſt, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Eſt magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex boninis aliiſque crudis corijs conſutum, tanta longitudine produxiſſe, vt ad loca arida per illum aquam produceret: inque ipſo arido ſolo ingentes ciſternas fodiſſe, qua recepta aqua potum ſuppeditarent. Et quum ſit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxiſſe. Cæterum apud Nili oſtium quod dicitur Peluſium, habebat caſtra Pſammenitus Amaſis filius, Cambyſem opperiens. Nam Amaſin Cambyſes in Ægyptum progreſſus non viuum nactus eſt, ſed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnaſſet: per quos nihil admodum calamitatis eſt expertus. defunctusq; & ſale conditus eſt, & in ſepulchris quæ ipſe ædificauerat, ſitus intra templum. Sub eius autem filio Pſammenito maximum extitit Ægyptijs portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque poſtea ad meam vſque ætatem contigit, vt ipſi Thebani aiunt) pluit.[1] Thebis tamen tunc pluit guttis. Perſæ porrò vbi ſiccania peragrauerunt, ſubſedere, vicini Ægyptijs, tanquam iam[2] congreſſuri. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum abduxiſſet, infenſi, hoc rei in illũ ſunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto in caſtra perduxerunt atque in conſpectum patris, poſitoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos ſingulos puerorum ſuper craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in crateres intulerunt: quo ſanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commiſſo, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Oſſa eorum qui

1 Nam in ſuperiore Ægypto penitus nõ pluit. Thebis tamen, &c.

2 *Legit συμβαλόντες vet. noſtri cod. habent.*

in acie cecidérunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [1] elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quòd AEgyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi: nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quòd à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarasque. [2] Hæc ego huiusce modi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darij ab Inaro Libye sunt cæsi. AEgyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, virosque frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et AEgyptij quidem [3] post hæc obsessi aliquandiu restiterunt. Libyes verò in animaduertentes, eadem sibi quæ AEgypto contigissent veriti, se se citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidē vt Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quòd exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito AEgyptiorum rege, qui sex omnino regnarat [4] annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum AEgyptijs aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, vestitu seruili circundatam, cum hydria ad aquam emisit, & cum ea similiter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu ploratúque, cæteri quidem patres conspectis filiabus

1 Perfringas.

2 Et hęc quidem ita se habent.

3 Obsessi tādem ad deditionē venerūt. At Libyes vicini eadem, &c.

4 Menses. *nam μῆνες & in vulg. edit. & in uet. cod. legitur.*

filiabus tam malè acceptis, viciſſim vociferati ſunt atq; fleuerũt: Pſammenitus autem intuens atq; intelligens, humi vultum demiſit. Prætergreſſis puellis aquam ferentibus, ſecundo loco Cambyſes ante oculos Pſammeniti miſit filiũ eius cum duobus millibus AEgyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autẽ luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim cenſuerant regij iudices, pro ſingulis ſuorũ interfectis denos primorũ AEgyptiorũ interficiendos. Pſammenitus prætereuntes intuens, & filiũ animaduertens duci ad mortẽ, alijs AEgyptijs qui circunſedebant complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipſe idẽ quod erga filiã fecit. His quoq; prætergreſſis accidit vt quidam [1] compotorũ eius natu grandior, priſtinis bonis delapſus, ac nihil habens niſi quæ inops mendicabat, obiret exercitũ, necnon Pſammenitũ aliosq; AEgyptios in ſuburbanis conſidentes. Quem vt conſpexit Pſammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicũ, caput ſuũ cædebat. Aderant autẽ ei tres obſeruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarũ exitu Cambyſi renuntiarent. [2] Ea quę fiebant admiratus Cambyſes, miſſo nuntio Pſammenitum percontatus eſt, inquiens, Pſammenite, herus te Cambyſes interrogat quamobrẽ tu, qui viſa filia indignè affecta, viſo etiã filio ad mortẽ eunte, neq; eiulaſti neq; fleuiſti, pauperẽ tanti feceris, tibi (vt ab alijs audiuit) non propinquũ. Et Cambyſes quidẽ ita interrogauit: Pſammenitus aũt his verbis reſpondit, Fili Cyri, domeſtica mala erãt maiora quàm vt poſſem ea deflere: at lamentatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiã recidit, in extremo limine ſenectutis. [3] Hæc vbi reſponſa ab hoc renuntiata ſunt, viſus eſt illis Pſammenitus, vt ab AEgyptijs fertur, rectè reſpondiſſe. Croeſusq; dicitur illacrymaſſe, item qui aderant Perſæ, ipſiq; Cambyſi commiſerationẽ ſubijſſe, vt protinus inſerit & filiũ ex his qui mor ti addicti eſſent liberari, & patrẽ è ſuburbanis excitatũ ad ſe perduci. Sed filiũ quidẽ qui adierũt, nõ iã ſuperſtitẽ inuenerũt, ſed primo loco truncatũ: ipſũ verò Pſammenitũ excitatũ ad Cambyſem perduxerũt: vbi reliquũ vitæ vixit, nihil violentũ paſſus. Qui ſi cõpertus fuiſſet nõ affectaſſe res no-

1 Conuictorum.

2 Quod factum admir.

3 Hæc quũ ab iſto renũtiata eſſent, viſus eſt Pſammenitus rectè reſpondiſſe. ferũtq; Ægyptij Crœſum (nam hic quoq; à Cambyſe in Ægyptũ adductus fuerat) eosq; qui aderant Perſas illacrymaſſe.

nas, accepisset Ægyptum vt eam procuraret. Nam consueuerunt Persæ in honore habere filios regum, & etiamsi qui ab eis defecerint, tamen illorum filijs restituere principatum. Quod eos ita facere consuesse, cum alijs permultis potest probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodq; Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternum recuperauit imperium[1]. * Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est.[1] Nunc Psammenitus malè cogitans mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atq; hunc in modum iste decessit. Cambyses autem è Memphi vrbem Sain abijt, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatq; in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi,[2] omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, (nam cadauer vtpote salitum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: apud Ægyptios autē quia persuasum habent ignem animatam belluam esse, & omnia quæ nascuntur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa re deuorata emori. Non esse verò apud eos consuetudinem mortuum belluis tradendi, sed 74
saliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quanquam (vt ipsi aiunt Ægyptij) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam AEgyptius eadem quàm Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorant enim Amasin, quum ex oracuło audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum[3] ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorij quamintimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse

* tametsi quàm Inarus & Amyrtæus nullus dum Persis plus damni dedit: *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.*

1 Verùm Psammenitus quū fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse conuictus, &c.

2 *Vel. Omnibus denique modis vexari.*

3 Ad fores intra conditorium suū.

sis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Ægyptijs adornata. Secundum hæc Cambyses cõstituit [1] trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginienses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios, *id est longæuos*, qui Africam ad australe mare incolunt. & aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reuera esset: simulq; res Æthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad eamq;, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem vbi statuit exploratores dimittere, continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est piscem vescentibus*, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. [2] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduersus AEgyptum in militia erant, sese & ipsi dediderãt. Porro Cambyses posteaquã ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes misit, iussis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum, cadumq; vini. [3] Phœnicei. AEthiopes autem ij ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atq; pulcherrimi: diuersisq; vti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs, tum verò hoc circa regnum: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iu-

1 Triplex.

2 Et interim dum istos accerseret, nauales cop.

3 Palmei.

dicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaq; vi-
ros Ichthyophagi venerunt, offerentesq; regi munera,
ita loquuti sunt, Cambyses Persarum rex cupiens amicus
tibi fieri atq; hospes, nos misit, iubens vt in colloquium
tuum veniremus, tibiq́ue hæc dona daremus; quorum i-
pse vsu maximè delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad ex-
plorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum
vos ideo cum donis misit quòd magni faciat hospitium
meum, neq; vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum
nostrum imperium veniſtis: neq; iustus ille vir est. si
enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed
esset sua contentus, nec homines à quibus nihil lacessitus
est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date,
ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium
dat, [1] quando Persæ tam facilè trahent in tanta magnitu-
dine arcus, tunc aduersus macrobios Æthiopes cum ma-
ioribus copijs moueat bellum: interim dijs gratias ha-
beat, qui non inducunt [2] filijs Æthiopum vt præter suam
velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum
laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo
amiculo rogauit quídnam esset & quomodo confectum.
& quum Ichthyophagi veritatem de purpura deque tin-
ctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vesti-
menta. Secundo loco de auro scisitatus, de tortili moni-
li atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyo-
phagis, risit, atq; existimans vincula esse, inquit robustio-
ra apud se vincula esse. Tertiò scisitatus de vnguento,
quum illi de confectura vngendiq́ue ratione dixissent,
idem dixit quod de vestimento. Vbi [3] ad vinum peruenit,
eiusque conficiendi rationem audiuit, maiorem in mo-
dum delectatus potu, percontatus est quibúsnam rebus
vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa
viueretur. Illi dixerunt vesci regem pane, (expósita tritici
natura) perfectissimumq́ue diu viuendi spatium homini
Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Æthiops, nihil
se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viuerent annis.
nam ne tot quidem annis victuros [4] nisi hoc potui acceptũ

1 Quũ Persæ tam facilè tendent tantæ magnitudinis arcus, *quãfacilè hunc a me tendi videtis*, tunc copijs supramodum magnis instructus macrobijs Æthiopibus bellũ inferat.

2 *Id est, Æthiopibus.*

3 *Id est, Ad sermonem de vino.*

4 *Legit* ἀνίφυσον, *ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse.* Nisi potu illo vires refocillarent: Ichthyophagis vinũ innuens. in hoc enim se à Persis vinci. Quum autẽ vicissim regẽ interrogarẽt Ichthyophagi de vita, &c. *At legendo* ἀνίφυσον, *perinde fuerit ac si Gallicè dicas, S'ils ne detrempoyent leur viande d'un tel breuuage.* [*Eã lectionem secutus Paulus Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14. sic uertit.* neq; enim tot eos victuros fuisse *annos*, nisi potu conspergerent atq; miscerent: de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac enim re se Persis esse inferiores. S.]

referrent affirmãtibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse) Interrogatus vicissim rex ab
75 Ichthyophagis de vita & victu, plerosq; è suis ait ad centũ viginti annos peruenire, nonnullos etiã hos transcenderet dixit cibum eis esse carnẽ coctã, & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorũ mirarentur, ad fontẽ quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; oleo inuncti, violã olentes. Eam aquam aiebãt exploratores adeò inualidã vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidẽ, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundũ. Hæc aqua si verè apud illos est qualis cõme moratur, ideo macrobij, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerẽ deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omniũ rarissimum ac pretiosissimũ æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur soliş. Post hanc ad extremum inspexere eorũ sepulchra quę dicuntur è vitro esse constructa hunc in modũ: Posteaquã mortuũ siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerũt, totum gypso inducunt, picturaq; exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt circaque vrbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exijt in expeditionẽ, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis cõpos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cũ omni peditatu, Græcis qui aderãt illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventũ, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incẽderent: ipse cũ reliquis copijs aduersus Æthiopes cõtendit. Sed antequam quintam itineris partẽ confeciſ-

sent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descēdisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes itineris duces sequebantur: [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samij ij qui feruntur è tribu AEschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος *id est beatorum insula*. in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habent quicquam dicere. Nam neq; ad Ammonios peruenerunt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammonijs demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamq; medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit. AEgyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [3] ratusq; ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præstò fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte

copia-

1 Thebis autē iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendiss.

2 Ac peruenisse quidem eos ad vsq; ad vrbem Oasin constat, quā incolunt &c.

3 *Vel*, Valde *aut omnino* hoc eorum factū improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes AEgyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audijt Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad AEgyptios veniret, fore vt se non lateret. [1] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum-
76 dum alium potest concipere fœtum: quam AEgyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [2] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atque carne præditi & ferrum sentientes? dignus nimirum AEgyptijs hic deus. nos certè ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc loquutus imperauit ijs quorum hoc munus erat, vt sacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem AEgyptios, vt quenque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est, sacerdotes mulctati: Apis sauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere sacerdotes clam Cambyse. Ob hoc scelus, (vt AEgyptij aiunt) continuò Cambyses insanijt: [3] quum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex AEgypto remiserat in Persas inuidere commotus quòd solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerât, [4] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto hanc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuntius quidam è Persis veniens, ei nuntiare est visus, Smerdin in regio sedentem solio cœlum contingere vertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interi-

1 Nec plura loquutus.

2 In lingua scarabeum.

3 Quum ne prius quidé compos méntis fuisset. *Quæ verba nõ tam sunt Ægyptiorum, sed ipsius authoris, q. d. Dicũt illum Ægyptij hunc furore correptum. at qui ne antea quidem mentis compos erat*, exorsus, &c.

4 Οσον τινὰ δύο δακτύλους. *quod Gallicè dicitur, A deux doigts près. Tro Traheret autẽ vertendum potius Adduceret, aut Tenderet siue Intenderet. hæc enim de arcu potius dicũt. vt & ipse Herodotus in sequentibus dicit διανύειν τὸ νεῦρον.*

mendum Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fidelissimum. Hic vbi Suſa conſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquam conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam vxorem, [1] quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſuntq; [2] perpetui, niſi delicti alicuius comperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit quæ ſinat volentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & iuſtè & [3] ingenuè reſpondentes, negant vllam ſe inuenire legem quæ ſinat fratri nubere ſorori: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Perſarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui ſororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaq; Cambyſes [4] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantoque pòſt & alteram. Harum iuniorem quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis alterum canis committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à lounculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quum duo eſſent, ita ſuperiores lounculo extitiſſe. Et Cambyſe, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quidnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere quòd ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam

1 Quum rē nouam facere in animo haberet.

2 Donec moriantur.

3 Et cautè reſpond.

4 Eam quam diligebat. vel, Amicam illā.

emptam memorant: AEgyptij verò ob id quòd quum ad
mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque
decerptis foliis, virum interrogauit vtrum discerpta lactu-
ca an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa:
hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri do-
mum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum,
insiliisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito
decessisse.[1] Ita Cambyses in præcipuos domesticorum in-
saniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in re-
bus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fer-
tur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo,
quem quidem sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cu-
ius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne
mentem quidem sanam fuisse.[2] Atque in alios quoque
Persas insaniisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo ho-
nore prosequebatur, & qui ad eum nuntios perferebat: &
[3] cuius filium Cambysis vina miscebat, qui honos & ipse
non paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Camby-
» ses, Quémnam virum Persæ me esse censent, aut qualem
» de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cæ-
77 tera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed ni-
mis te[4] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis
respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me
aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem?
ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam sena-
tum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interro-
garat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem
Cyrum adæquandum. Et illi respondérant, eum patre esse
præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac
maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dice-
bant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur
» sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro ge-
» nite, non videris adæquandus esse patri: nondum enim tibi
» est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses de-
lectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc
reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc
ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes i-
» psi desipiant. Nam si filij tui qui in vestibulo stat, medium
» cor non frustrato ictu percussero, constabit [5] nihil esse

[1] *Id est, Talia per insaniam fecit præcipuis, &c.*

[2] Hæc autem aduersus alios Persas insaniit. *Id est, Per insaniam egit.* Fertur enim ad Prexaspem dixisse, què præcip.

[3] Cuius filius à poculis erat.

[4] *Non legit φιλοπαίζιν, sed φιλοπίνην, quam lectione sequentia comprobare videntur.*

[5] Id est, Vanum esse, *vel, frmolum.*

quod Perſæ dicunt: ſin aberrauero, conſtabit Perſas vera
loqui,[1] & me eſſe intemperantem. Hoc loquutus, inten-
dit arcum, puerumque percuſſit: atque eum collapſum iuſ-
ſit diſcindi, & inſpici ictum. quumque in corde ſagitta eſ-
ſet inuenta, ob id lętabundus atque cachinnans, ad patrem
pueri inquit, Prexaſpes, facta eſt tibi fides non me inſani-
re, ſed Perſas. Verùm nũc mihi dicito quémnam ex omni
bus hominibus iam noris ita ad deſtinatum emittere ſa-
gittas. [2] Prexaſpes hominem aduertens eſſe veſanum,
& in ipſum quoq; inſanientem, Here, inquit, ego ne deum
quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc
perpetrauit. Altero die, duodecim Perſas primoribus
[3] pares,[4] ob nullius momenti cauſam necauit, viuos in ca-
put defodiens. Hæc eum facientem Crœſus Lydus cenſuit
his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ
indulgere: ſed cohibe & compeſce teipſum. Conducit tibi
te prouidum eſſe; & ſapientis eſt proſpicere: tu verò viros
interficis tuos populares ob nullius momenti cauſam, in-
terficis etiam pueros: qualia ſi multa facies, cõſidera ne abs
te deficiant Perſæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq;
etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem,
ſubiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœſus
beneuolentiam præ ſe ferens conſulebat. Ad quem Cam-
byſes reſpondens, Etiam mihi tu, inquit, dare conſilium
audes, tanquam bene aut tuam ipſius patriam adminiſtra-
ris, aut patri meo conſulueris, iubens eum traiecto flumi-
ne Araxe tendere aduerſus Maſſagetas, quum illi vellent
tranſire in terram noſtram. Imò & teipſum malè præſi-
dentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidiſti.
ſed ob id nequaquam gauiſurus: quia olim iam debebam
captare in te occaſionem. [5] Arcumque corripiebat tan-
quam hominem confixurus. at Crœſus curſu ſe foras pro-
ripuit. [6] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, man
dat miniſtris vt illum comprehenſum interimant. Mini-
ſtri, qui mores eius noſſent, Crœſum abdiderunt: hac ra-
tione, vt ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Crœſum,
eo producto donis afficerentur quòd illum ſeruaſſent: ſi
non pœniteret, nec deſideraret, tunc hominem interfice-
rent. Nec ita multo pòſt quum Cambyſes deſideraret
Crœſum,

1 Et me non ſapere.

2 At Prexaſpẽ quum animaduerteret hominẽ mente eſſe captũ, & ſibi timeret, dixiſſe, Here, ego, &c.

3 *Non legit* ὁμοίους *ſed* ἰμοὺς: *vt & in mſt. cod.*

4 Ob nullũ morte dignũ crimen. *Vel, Nullo crimine mortem cõmeritos. Sic & ſtatim pòſt.*

5 Hęc quum dixiſſet, arcũ corripiebat, &c.

6 At hic quũ illum configere non poſſet, *vtpote qui ſe foras proripuiſſet.*

Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses, se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat [1] insania. Adeoque vetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multò derisu simulachrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoq; Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentassет templa [2] legésque habere ludibrio. Nam si quis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsenti-
78 bus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur [3] Pindarus fecisse vt diceret morem omnium esse regē. Cæterùm dum Cambyses in AEgyptum contendit, Lacedæmonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior ejecto, totam

1 *Vel, Per insaniam.*

2 Ritusque.

3 Pindarus ceciniſſe, morem, &c. *nam mirum de poetis dictum, vt Lat. canere.*

solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege AEgypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera vicissimq; accipiens. Breuique statim tempore res eius adeò processerunt vt per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunque enim [1] bellum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quum haberet centum [2] biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vllo cuiusquam discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si [3] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesiis ferentes, nauali prælio vicit cepitque, qui omnem fossam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curæ erat. Sed quum assiduè forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in hæc verba scriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: tamen tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt [4] res nunc prosperè ire, & ita *per Varias fortuna vices* æuum traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quódque amissum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [5] ad homines veniat. Quòd si prospera tua deinceps non variabuntur aduersis, medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quum legisset Polycrates, & in animum demisisset, tanquam bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quódnam suorum ornamentorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle geniti. hanc vbi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: [6] Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui vnà nauigabant inspectantibus abiecit in pelagus: hoc

1 Bellum inferre cogitaret.

2 Centũ naues quinquaginta remorum.

3 Nihil ab initio abstulisset.

4 Res nunc prosperè ire, nunc infeliciter cedere. *Vel potius. Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cedere: Post* cedere, *adde*, Nec enim adhuc de quoquam audisse me puto, qui quum in omnibus felix fuisset, non tandem malè perierit funditus.

5 *Id est. In hominum conspectum.*

6 Quinquaginta remorũ nauem.

gus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret, eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam oratione apud me iniistri gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumpseruntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrimè pertulerunt. Eóque illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. [2] Polycrates, quemadmodum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & quaratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in Ægyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, [2] intellexit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonij sumpsere expeditionem, accitiab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyses, libẽter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxi-
79 mè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionẽ spectare, quadragiata triremes misit Cambysi, mandans ne retro

1 Polycrates, quum eum subiisset diuinum quiddã id esse, scribit quæ feciſſet, & quæ post illa à se facta sibi contigissent. *Vel, Quicquid sibi post eã rem factam accidisset.*

2 Didicit fieri non posse vt homo hominem à reque eluentura est retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitũ, qui per omnia prosperã fortunam experiretur: adeò vt ea etiam reper.

eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate missos, in AEgyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se colloquutos decreuisse ne porrò tenderent. Alij verò aiunt peruenisse in AEgyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab AEgypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicētes mea opinione. Neque enim oportuisset illos ascisceré Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ij qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus combureret. Posteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo congressu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora verò non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderuut [1] panario superfuturum. [2] Itaque opem ferendam eis censuerunt. Atq; vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, vt Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent: vt verò Lacedæmonij aiunt, non tā quia tutari deberent Samios, q̄ vt eosdē vlciscerēntur ob interuersum craterem, quē Croeso portabant, & ob thoracē ab Amasi rege AEgypti ipsis missum. Interceperat enim Samij priore quàm craterē anno, thoracem lineū quidem, sed frequētibus animalium figuris ex auro lanaque versicolore, [3] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mineruæ

1 Illos panariò superuacaneam orationem curiosè addidisse. 2. *d. Debuisse illos contēti esse panarium seu facem ostendere. Videtur hoc verus esse huius loci sensus, cui tamen forta sse vox aliqua deest.*

2 Ferendam tamen illis opem censuerunt.

3 Ex xylo intertextū, quē admiratione dignum reddebant singula eius fila, quæ quū exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidē euidentia singula habebāt: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuuerunt etiā Corinthij lubenter.

neruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret ttecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [1] puluinar Dianę contingerent: deinde non finentes [2] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerunt ex sesamo ac melle, quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filij rapiētes. alimenta haberent. idq; eousque factum est dum Corinthij pueris quos asseruabant omissis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij [3] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyræis discordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciscendi facinoris gratia quod Corcyręi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septem, & alter duodeviginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad se accitos ea prosequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittēdos statuit, priusquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrem neque prior affatus sit, neque af-

1 Templum.
2 Abstrahi supplices è templo, quum prohib.
3 Ad sumendam in Samios expeditionem operas contulissent.

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere voluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare vt se auus amantissimè accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixisset, 80

1 Quippe qui eius non meminisset, & animum ad id non aduertisset.

[1] quippe quòd in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narrauit.

2 Ad quod Per. animum aduertens.

[2] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc eiectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Ille etsi formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut

3 Mulctam.

alloqueretur, eum sacram [3] pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum est optabilius, istúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit vnde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eo magis sum quòd ipse id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto satius sit [4] inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [5] castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram [6] pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium veniisset.

4 Inuidiam quàm commiserationem mouere.

5 Corripiebat.

6 Mulctam.

Ibi

Ibi Periander animaduertens malum filij [1] vehementius esse quàm vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne [2] responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. [3] Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [4] iustioribus præponunt, multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum apposita fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderũt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

1 Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbũ, Nullum exitum habere.*

2 Interrogatione. *Vel, compellatione.*

3 Sinistra. *Vel, infausta.*

4 Iustis æquitatem anteponunt. *i. Æquum & bonum summo iuri præferunt.*

erupissent tum auxiliarij, cum ipsorum Samiorum permulti, & aliquanti sper Lacedæmonios sustinuissent ipsi, retro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cædebantur. Quòd si Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopæ similes exstitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Samij filio, eodemque tertio ab hoc Archia, congressus sum [1] apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hospitibus maximè Samios honorabat) sibi dicente Samio nomē à patre fuisse inditum, quòd eius pater Archias strenuè pugnans, Sami mortem oppetisset: se verò ideo Samiis honorem habere quòd auus suus fuisset à Samiis publicè affectus egregia sepultura. Lacedæmonij, quadraginta diebus in obsidendo absumptis, quum in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt. Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percussisse, eamque auro induxisse, ac Lacedæmoniis dedisse: atque ea accepta illos recessisse. Hanc primā expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios suscepertunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaquam à Lacedæmoniis se relictum iri vident, & ipsi transmiserunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea tempestate Siphniorum res, eratque hæc insularum locupletissima, vt in qua auraria & argentaria metalla essent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, distribuentibus. Qui vbi thesaurum confecerunt, nūquid diu permanere possent ipsis præsentia bona, cōsuluere oraculum. Eis ita Pythia respondit,

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytaneia cana,*
Cana fori facies, tunc Cir Cafer adsit oportet,
Qui noter è ligno agmen, legatumque rubentem.

Erant eo tempore Siphniis [3] prytaneium forumque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnij neque tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt.

1 Apud Pitanen (huius enim tribus erat) qui ex omn. hosp. Samios potissimùm honorabat. suoq; patri impositū Samij nomen dicebat. quòd suus pater Archias str. &c. *Valla autem ita uertit quasi ἓς. quod est ante ξύνιον, referat ἄξιον. quum referat Αρχίαν.*

81

2 Hæc explicantur statim post.

3 Id est domus publica.

tuerunt. Nam Samij [1] quum velocissimè ad Siphnum applicuissent, miserunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphnijs Pythia prædixerat, vt obseruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs se mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuò occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumque multi ab vrbe intercluſi, quos postea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponeso adiacentem, quam Troezeniis commendauerunt: ipsi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de causa nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula summouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt vt templa quæ nunc in Cydonia visuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno AEginetæ nauali prælio victos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaque rostra apud Mineruæ templum in AEgina affixerunt. Hæc AEginetæ Samiis fecere, infensi quòd illi antea sub Amphicrate rege, bello AEginæ illato, magnis cladibus illos affecissent, & inuicem affecti fuissent. & hæc quidem fuit causa. Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est [2] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in vrbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Nausstrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis ex-

1 Quumprimũ Siph. applicuerunt.

2 Viginti cubitorum altitudinis. *s. profunditatis*, triũ autẽ pedum latitudinis. *Valla autem pro πέντε ὄργυιαι legit πεντήκοντα.*

tendimus. Cambyſe Cyri circa AEgyptum immoran-
te, ac deſipiſcente, duo magi iidemque fratres [1] coniurauerunt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere arbitrantibus, [2] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vna coniuraſſe, corporis habitu quam ſimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec ſpecie tantùm corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, veraloqui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exe- 82
quutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait. «
haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando re- «
bellet in te, [4] aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat «
magni exiguſve. quippe quum ego ſim exequutus quæ tu «
mihi imperaſti, quiq; hominem meis ipſius humarim ma- «
nibus. [5] Quòd ſi defuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtya- «
ges Medus in te rebellet: ſin autem ita habet vt antea habe- «
bat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur «
mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percon- «
tando indagent [6] nũquid à quo Smerdi rege nobis denun- «
tiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem «
Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, confeſtim ad aſſe-
quendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes
his verbis interrogauit; O homo, quandoquidem te ais à «
Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito vetitatem: qua- «
dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum «
datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum? «

Tum

1 Rebellaue runt. *Vel, Inſurrexerunt.*

2 Inuadendũ regnum.

3 Rebellaſſe. *Vel, Inſurrexiſſe.*

4 Aut vlla contentio. *vel diſceptatio,* magna aut parua ex illo aduerſus te oriatur.

5 Si fortè tamen mortui reſurrexerũt, puta fore vt etiam Aſtyages Medus rebellet: ſin res ita ſe habent vt antea. *i. ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quam antea,* fieri nõ poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet.

6 A quo veniens. *i. miſſus,* nos Smerdi dicto audientes eſſe iubeat.

» Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex
» quo Cambyſes aduerſus Ægyptum fecit expeditionem,
» nunquam conſpexi: ſed magus quem Cambyſes rerum
» ſuarum familiarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta
» mandauit, dicens Smerdin Cyri filium [1] optare hæc apud
» vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cam-
» byſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus im-
» perata feciſti, culpam effugiſti: verùm quiſnam fuerit è
» Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomi-
» ne? Ad quem Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt
» mihi videor intelligere. Magi ſunt qui aduerſus te inſurre-
» xerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem
» reliquiſti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, quum
Smerdis audiſſet nomen, [2] percuſſit veritas ſermonis, ac
ſomnij, per quod ei quidam viſus fuerat nuntiare Smerdin
regio inſidentem ſolio, ad cœlum vſque pertingere verti-
ce. Agnoſcens itaque ſine cauſa fratris interemptorem ſe
fuiſſe, deflebat Smerdin. Quem vbi [3] defleuit (vt erat omni
clade afflictus) in equum inſiliit, habens in animo [4] quam-
raptiſſimè Suſa verſus exercitum ducere in magum. Inſi-
lienti in equum [5] vagina gladij excidit, vnde nudatus gla-
dius perſtrinxit eius femur, in ea ſcilicet parte in qua prius
ipſe tanquam opportuna ad feriendum (vt ſibi videba-
tur) percuſſerat Apin AEgyptiorum deum. Vulneratus
Cambyſes, quódnam illi oppido nomen eſſet interroga-
uit. illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuiſſet iam antea Cam-
byſi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis
deceſſurum, ipſe interpretabatur ſe in Ecbatanis Mediæ
(vbi res eius omnis erat) ſenem vita functurum: at oracu-
lum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [6] poſtquam ſci-
ſcitatur, reſipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniu-
ria perculſus, tum vulnere: verbaque oraculi expendens,
Hoc in loco, inquit, fatale eſt Cambyſem Cyri decedere.
Hactenus tunc loquutus. Viceſimo dehinc die accitis Per-
ſarum qui aderant præſtantiſſimis quibuſque, ita inquit,
» Quod maximè occultum volebam Perſæ, [7] id cogor a
» pud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum age-
» rem, inter quietem viſum vidi, [8] quod quidem minimè
viſum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo

1 Iniunxiſſe. *Vel, mandaſſe.*

2 *Videtur hæc phraſis reſpondere noſtræ, Il fut touché en ſon cœur.*

3 Defleuit, & de tota calamitate queſtus eſt, in equum inſ.

4 Quamprimum. *Vel, Tri mo quoque tempore.*

5 Gladius vagina excidit.

6 Poſtquam ſciſcitatus, oppidi nomen reſciuit, tum magi iniuria perculſus, tũ ex vulnere, reſipuit, *vel, ad ſe redut,* & intellecto oraculo, *vel, & quum mente complexus eſſet oraculum,* dixit, Hoc in loco fatale eſt Camb.

7 Eò redactus ſum vt id apud vos efferam.

8 Quod vtinam minimè vidiſſem.

aduenies, nuntiare Smerdin in regio sedentem solio, cœ- «
lum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer «
principatu, properantius quàm prudentius feci. neq; enim «
in hominis natura situm est auertere quod euenturum «
est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin inter- «
imendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius de- «
gebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi sublato, «
alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus «
euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum ex- «
stiti, & nihilominus regno exurus sum. nam Smerdis ma- «
gus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstrauit «
in me arma sumpturum. Hoc opus quum ego perpetra- «
rim, iam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis, sed «
magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerum «
domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater «
est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam «
vlcisci. indigna à magis passi, is [1] immerita morte à proxi- «
mis suis affectus est. [2] Secundo loco (quod reliquum est «
Persæ) necessarijssimum mihi demandare vobis quod è «
vita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regios deos ob- «
testans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui «
adestis, ne per socordiam permittatis vt imperium rursus «
redeat ad Medos. Sed si dolo occupatũ est, illud dolo surri- «
piatis: sin vi præreptum, [3] vi recuperetis. Hęc vobis facienti- «
bus, & tellus fructum proferat, vxoresq; & pecua pariant in «
omne tempus libertate fruentibus: secus facientibus, con- «
traria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuiq; Persa- «
rum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus «
Cambyses, [4] defleuit omnem suam conditionem. Persæ vt «
regem lamentantem conspexere, vniuersi tum vestimen- 83
ta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris
os [5] vitiatum est, femurq; celerrimè contabuit, Cambysi
vita erepta est Cyri filio, quum regnasset septem omnino
annos & menses quinq;, nulla vnquam prole suscepta vi-
rili fœmineáve. At Persis qui aderant magna offusa est in-
credulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius,
Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse vt illi
omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro cer-
to habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, vt-

pote

1 Impiè

2 Quum verò iste superstes non sit, hoc mihi secũdo loco relinquitur imprimis necessarium, vt vobis mandata dem de ijs quæ mihi vita excedenti præstari volo. Hęc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.

3 Vi recuperetis pro virili. *Vel, Tro uiribus.*

4 Omne illud factum suũ defleuit.

5 *Alij, Caruisse exesum fuit. Alij etiam aliter.*

pote Prexaſpe vſque pernegante à ſe fuiſſe Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat poſt Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat cognominis, ſecurus regnauit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit deſiderium omnes Aſiã incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſtatim adeptus imperium edixit. Octauo autem menſe, quiſnam eſſet compertus eſt hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin filium Cyri primus ſuſpicatus eſt, ſed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum vocabat. Itaque [1] eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyſes tenuerat, cuiusque tunc magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [2] an cum altero. Illa remiſſo nuntio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiſſet vnquam, nec eum cum quo cubaret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurſus mittit
» Otanes, inquiens, Si ipſa Smerdin Cyri non habes cogni-
» tum, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa quocum viro tú atque il-
» la cubitatis. non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem.
» Filia ad hoc reſpondit, Ne in Atoſſæ quidem colloquium
» venire poſſum, aut vllam aliam cernere mulierum cum
» illo cubantium. Namque hîc vir, quiſquis eſt, quum pri-
» mum adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi col-
» locans. Audienti hæc Otani res eſt viſa manifeſtior. ita-
» que tertiò nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Fi-
» lia, decet te bonis ortam natalibus, ſuſcipere periculum
» quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis filius

1 Quum eũ ſuſpectũ *impoſturæ* haberet, ita egit. Quum hab.

2 An cum alio quopiam.

Cyri non est; sed is quem ego suspicor, non debet neq; tuo frui contubernio, neq; quòd potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertesque soporatum, palpa eius auriculas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam probè scit, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore vt ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est: nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusque, dum vehementer soporatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed facilè sanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathine & Gobryæ Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constituerunteque vt singuli sibi singulos in societatem deligerent è Persis quibus maximè confiderent. Asciuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. qui quum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. qui quum septem essent, congressi colloquutique, fidem mutuò dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ sententiæ veniisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbat ego solus nosse magum regnare, & Smerdin filium Cyri mortem opperiisse: atque ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quandoquidem contigit vt vos quoq; rem sciatis & non solùm ego, videtur mihi confestim esse transigendum neq; differendum. differre enim satius non est. Ad hæc Otanes, Fili, in-

84 li, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo in-
» feriorem esse patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita
» properare ad rem aggrediendam inconsultò, sed confide-
» rantius illam capesse: quam ita demum aggredi debemus
» quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui ad-
» estis, si eo quem Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos
» deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione ha-
» bita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis po-
» tius per vosmet qui cœperatis, ista exequi: sed quoniam
» statuistis ad plures referendum & me adhibendum, aut ho-
» die transigamus, aut scitote, si nobis hodiernus elabatur
» dies, non alium occupaturum vt me apud magum accu-
» set, sed me vt vos accusem. Ad hæc Otanes, quum cerneret
» Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare com-
» pellis, nec sinis differre, age, expone nobis ipse quonam
» pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. excubias
» nanq; dispositas esse, ipse quoq; si, etsi non visu, certè audiu
» nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens
» Darius, Multa sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratio-
» ne declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari pos-
» sunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos verò nostis, ex-
» cubias quæ dispositæ sunt, haudquaquam difficiles esse ad
» penetrandum. nam quum nos tales simus, nemo non,
» quisquis ille sit, cedet nobis, partim ob reuerentiam, par-
» tim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accom-
» modatissimum cui innitamur. siquidem è Persis venisse
» me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntia-
» re. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur: nam
» idem optamus quique mendacium dicimus quique veri-
» tatem: quippe quum ij qui mentiuntur, tunc mentiantur
» quum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui ve-
» rum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum
» consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est.
» ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd si
» nihil lucri faciendum esset, peræquè & verax foret men-
» dax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, si
» quis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei suo tempore e-
» rit si quis resistere conabitur, vt erit hostis, ita tũc pro hoste
» habeatur: deinde intro irrumpentes, rem transigamus. Best

hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut, si recuperare non poterimus, mortem opperiri, quàm, quum simus Persæ, viro Medo parere, & quidem aures non habenti. Quum præsertim qui cunque vestrûm Cambysi ægrotanti adfuistis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, [1] inuidiosè dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam: [2] neque hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea verò dum ab istis consultatur, fortè hoc contigit, vt magi inito inter se consilio statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quòd indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset: quòd [3] præterea *ob id* apud Persas maxima fiebat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum neque cuiquam mortalium patefacturum, [4] pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideoq; iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & abalio nemine. Hæc illi præcipiebant, voluti homini summæ apud Persas authoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset cum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente magi conuocatis Persis hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsusque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recensit: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus ideo se hactenus occultasse quòd sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quoque ver-

1 Calumniosè.

2 Neq; hoc cœtu dissoluto, eundum aliò censeo quàm rectà ad magum.

3 Præterea apud Persas in maxima existimatione esset.

4 Pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

que verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes
85 [1] iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui verò cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo patria vulturum, eosque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntijs: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi pemisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de ijs quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterq;: & quod fiebat animaduertentes, [2] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [3] miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se proripuit, fores occlusurus.

1 Rem iterũ in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrét, neque, rebus flagrãtibus, incœptum cessarent: (*ne legatur, sidérent*) at Darius consest.

2 Vires suas aduersus illos experiri cœperũt. *Vel, Pro viribus illis obsistere cœperunt.*

3 Manus conserebant.

Sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [1] quum autem Gobryas esset implicitus cum mago, Darius adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otiosum stantem, interrogauit cur non vteretur manu. Respondenti Dario, Dispicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum casu percussit. Interfectis magis capita demunt, eaque gestantes quinque eorum, duobus reliquis qui saucij erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosque Persas compellando, rem gestam exponebant, capita ostentantes: & simul quicunque magorum ipsis occurrebat mactabant. Persæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt: eductisque gladijs, vt quemque reperiebant magum, interficiebant: &, nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennem publicè obseruant, & in eo ingens celebrant festum, vocantes id μαγοφονίαν, *id est magorum cædem*. quo die nulli magorum fas est prodire in lucem, sed cuncti se intra domum continent. Vbi resedit tumultus, diesque quinque excessere, ij qui magos inuaserant, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Persicam in medium constituerent, ita inquiens, [2] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum est, aut bonum. [3] Nam & quò licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quò magus. [4] Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamsi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. [5] Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem

malitiam

1 Quum autē pedem cōferret cū m. *Vel, Quum autem manū conferret. Vel, Quum adortus esset Gobryas magum.*

2 Ego certè, vt posthac nostrum vnus rerum solus potiatur, *vel, vt totum imperium vni nostrum posthac deferatur*, autor non fuerim. *Q. d. Non esse posthac de hoc cogitadum vt imperiū vni deferatur. Neque enim dicit, Posthac deferatur, quasi tā antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo post* μετὰ ταῦτα ἐμίσει μαγοφονίαν.

3 Nam quo progressa sit Cambysis insolentia vidistis, & magi insolentiam experti estis.

4 Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel, Quomodo autem in monarchia res bene composita esse possint?*

5 Hæc autem duo habens, omne vitium habet.

malitiam habet, tum per insolentiam, quòd expletus omnibus rebus est, tum per inuidiã multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verùm ita natura comparatum est [1] vt is sit aduersarius popularibus suis. siquidem eorũ optimis quibusq; qui superstites sunt atq; viuunt, inuidet, [2] deterrimis delectatur: &, quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modestè, offenditur quòd non effusè hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, *id est iuris aquabilitatem*: deinde verò nihil eorum agit quę monarchus: *hoc est vnius princeps*. nam magistratus tum sorte deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consilia in commune referuntur. [3] Itaq, (vt meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ delectoribus statum multitudinis esse optandum. in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad oligarchiam, *id est ad statum paucorum*, rem traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neq; insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos [4] qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tolerandũ est. Nam tyrannus; siquid facit, intelligens facit: [5] at plebi suum est nihil intelligere. quo.n. pacto sciat, qui neq; edoctus est, neq; honestũ nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti

1 Vt contrario modo se in populares suos gerat. *Vel, Contrarijs moribus erga suos populares præditus sit. Vel breuius, Sed cõtrà comparatus est in ciues. vt ἀντιστρόφως sumatur aduerbialiter.*

2 Deterrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel calumnijs*, locum dare optimũ *putat*. Et (quod est quiddam minimè omniũ secũ consentiens) si quidẽ eum mediocri, *vel modica*, admiratione prosequaris, infensus est quòd non impensè colatur: sin impensè quis eum colat, eo cultu, tanquã assentatione, offenditur.

3 Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, euehendam, *vel, prouehendam*, esse multitudinẽ in multitud. &c. *i. missam facientibus de tyrannide deliberationem.*

4 Qui tyranni insolentiam fugiunt, in plebis effrænæ insolentiam incidere, neq.

5 At plebi nulla intelligentia ineſt, quomodo enim intelligat, *vel, vnde enim intelligentia ei adsit*, qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. &c. *Sed vitiosa potest & aliter exponi.*

flumini ſimilis? Quare ſiqui malè conſultum Perſis cupiunt, ij ſtatu populari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipſi erimus, & ex optimis viris credibile eſt optima exiſtere conſilia. Hanc Megabyzus ſententiam dixit. Tertio loco ſuam Darius, inquiens, Quæ Magabyzus dixit, quatenus ad ſtatum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixiſſe: quatenus autem ad ſtatum paucorum, non rectè. propoſitis enim tribus ſtatibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, interhæc multo antecellere vnius imperium ſentio. imperio enim vnius viri qui optimus ſit, nihil melius eſſe conſtat. [1] Quod qui ſentit, non immeritò ſtatum populorem miſſum faciat. vt taceam ſic præcipuè conſilia in aduerſarios trahi ſolere. At in ſtatu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari conſueuerunt. quum enim quiſque princeps eſſe optet, & in dicenda ſententia vincere, ad ingentia inter ſe odia euadunt. Ex quibus ſeditiones exiſtunt, è ſeditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto ſit hoc illo præſtantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non poteſt quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, ſed amicitiæ validæ. qui enim aduerſus rempublicam facinoroſi ſunt, mutuò ſe occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpoſitus tales homines compeſcat, is vidélicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi eſt, tunc verè [2] monarchus oſtenditur, declarans in hoc monarchiam eſſe rem omnium præſtantiſſimam. Atque vt in ſummam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [3] ſentio, quum ſitis per vnũ virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias diſſoluatis bene conditas: quod nequaquam ſatius eſt. Hæ tres dictæ fuerunt ſententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui aſſenſerunt. Otanes, qui iuſtis æquabilitatem facere Perſis ſtudebat, vbi ipſius ſententia reiecta eſt apud alios, ita in medium loquutus eſt, [4] Viri ſeditioſi, quoniam conſtat neceſſe eſſe vnum aliquem è nobis regẽ fieri, ſiue

1 Nam qui hoc animo præditus ſit, ſine vlla reprehenſione multitudinẽ gubernauerit: vt tac. &c. *qui ſequens locus in Græc. edit. mendoſus eſſe videtur, & deeſſe infinitiuus.*

2 Monarchus euadit.

3 Sẽtio, quũ per vnum *nobis imperante* ſimus liberati, hoc *vnius imperium* nobis eſſe tuendum. ac præterea, leges patrias nõ eſſe ſoluendas, quæ rectæ ſunt, *vel, bonæ.* non enim cõ ſultũ *nobis hoc fuerit.* Hæ tres dict.

4 Conſpirationis ſocij, *vel, factionis.*

» ri siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis
» electionem siue qua alia ratione, equidem ego [1] vobis non
» refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et
» hac lege cedo vobis ius meum imperij, vt nulli vestrûm aut
» ipse ego, aut vllus vnquam meorum subsit. Otane hæc
loquuto, cæteri sex eius postulatis assensserunt. Ita hic
alijs non refragatus, è medio abijt aliò sessum. [2] Cæteris
autem septem de rege iustissimè deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorũ numero regnũ perueniret, Otanẽ donari debere peculiariter eiusq; deinceps posteros cum omni alio magnificẽtiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreuerunt: illa verò in commune, vt regiam in troire vnicuique è septem sine internuntio liceret, nisi fortè cum vxore cubaret rex: néue regi fas esset aliunde quàm è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem hunc in modum: vt sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarentur, cuius equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autem Dario quidam equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares de regni negocio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, vt cuius equus vocem primus ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes nũc comminiscere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo a-
» lius. Ad eum respondens OEbares, Here, inquit, si in hoc
» versaris vt rex sis vel non, [3] huius rei causa confidere te iu-
» beo, & bonum habere animum, ante te fore regem nemi-
» nem. eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Da-
» rius, habes istiusmodi commentum, adest tempus cõmi-
» niscendi, nec differendi rem, vtpote crastino die nobis
» futuro certamine. Hæc vt audiuit OEbares, ita facit. Vbi
nox aduenit, vnam equarum quã equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibique alligat: tum equum Darij eodẽ ducit: eumque circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes.

1 Vobiscum non contendam. *i. Me cõpetitorũ non habebitis. Sic & paulo pòst ὡς ἀνυπεύθυνον.*

2 *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vsq; diem sola hæc familia inter Persas libertatẽ retinet, nec imperio *regis* nisi quantum ei visum fuerit, paret, leges Persarum nõ transgrediens.

3 De hac re securum esse te velim.

& quum in ſuburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi ſuperiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur ſereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex compoſito accidiſſent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis deſilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuiſſe machinatum, ſunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Perſis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu huius equę genitalibus, ipſam manum intra ſubligaculum tenuiſſe abditam: & ſub ipſum ſtatim ſolis ortū, quum equi digreſſuri eſſent, eam naribus equi Dariani admouiſſe, equumque ad odoris ſenſum infremuiſſe atque hinniſſe. Darius itaque Hyſtaſpis filius declaratus eſt rex, eiq; omnes Aſiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rurſus à Cambyſe ſubacti, nunquam tamen in ſeruitutem redacti ſunt, ſed hoſpites extiterunt. [1] Hi Cambyſi aduerſus Ægyptum præſto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuiſſent ingreſſi Perſæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Perſis auſpicatus eſt, ductis duabus Cyri filiabus, Atoſſa, quæ Cambyſi fratri & rurſus mago nupſerat, & Artyſtona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte ſtabilitis, ante omnia ſimulachrum è lapide factum ſtatuit hominis equo inſidentis, inſcriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. Hisapud Perſas actis, viginti prouincias (quas ipſi ſatrapeias vocant) conſtituit: earumque ſingulis præſides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, [2] alijs finitimos tranſcribens, aliis transferens, alijs remotiores gentes attribuens. diſtributo prouincijs hunc in modum tributo quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum ſeptuaginta minas Euboicas. Etenim ſub Cyro atque deinde ſub Cambyſe nihildum fuerat circa tributa inſtitutum, ſed

munera

1 Quū Cambyſi aditū in Ægyptū permiſiſſent.

2 *Sunt qui ita hunc locum exponant*, Adiunctis ad nationes, *mel, gẽtes*, vicinatū regionū incolis, atq; etiam tranſgreſſus vicinos, ijs qui longius erant diffiti, alijs alias gentes tribuens. Diſtribuit igitur prouincijs hunc in modū tributū, quod quidem exigebatur, &c. *Vt legatur* ἄλλοις ἀλλας ἐθνεα ἐίμων. ἐχεῖς δὲ, &c.

munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiuſmodi, Perſæ aiunt Darium fuiſſe inſtitorē: Cambyſem autem, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæſtui habebat: Cambyſes, aſper erat ac moroſus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri ſtudens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Aſia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lycijs & Melyenſibus & Pamphylijs (vnum enim erat idemque impoſitum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio inſtituta. A Myſis & Lydis & Alyſonijs & Cabalijs & Hygennenſibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Helleſpontijs, qui ad dexteram illuc nauigantiū ſiti ſunt, & Phrygibus & Thracibus qui Aſiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & ſexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni ſexageni, in dies ſingulos ſinguli, necnō talenta argenti quingenta: quorum centenā & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & ſexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Poſideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [1] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vſq; præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. [2] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæſtina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanq; Ægypti iſtæ ordinantur) ſeptingenta proueniebant talenta, præter pecuniā è piſcario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, ſeptingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Perſarum, qui in Albo muro Memphitico ſtationē habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydę & Gandarij & Dadicę & Apparitę, in idem conſtituti, centena & ſeptuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Suſis & cætera Ciſſiorū regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteraq; Aſſyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri caſtrati quingeni: Nona portio hęc. Ab Ecbatanis &

1 In monſibus. *Valla legit ἐν' ὄρεσιν pro ἐν ὄρεσιν.*

2 Eſt autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nā Valla in præced. reuòr portionem vertit.*

ab reliqua regione Medica & Parycanijs & Orthocory-
bantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima 88
portio hæc. Caſpij & Pauſicæ & Pantimathi & Daritæ
ſimul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima
hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vſq;, trecentorum &
ſexagenorum talentorum erat tributum: Portio duode-
cima hæc. A Pactyica & Armenijs, eorumq; contermi-
nis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiade-
cima hæc. A Sagartijs & Sarangæis & Thamanæis &
Vtijs & Mecis, & ijs qui rubri maris inſulas incolunt, vbi
rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus ſex-
centorum talentorum proueniebat tributum: Quartade-
cima portio hæc. Sacæ & Caſpij ducena & quinquagin-
ta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi
Choraſmijq; & Sogdi & Arij, trecena talenta: Sextadeci-
ma portio hæc. Paricanij & qui ex Aſia ſunt Æthiopes,
quadraginta talenta: Decimaſeptima portio hæc. Man-
tienis & Saſpiribus & Alarodijs ducena iniuncta talenta
erant: Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis & Tibare-
nis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta ta-
lenta præcepta erant: Vndeuiceſima hæc portio. Indi, vt
ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos
nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes af-
ferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramento-
rum: Viceſima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia
ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena
quingenaque & quadraginta talenta argenti. [1] Aurum ve-
rò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma re-
perietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talento-
rum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum contra-
ctis ad Euboicum computum, exigebantur in ſummam
annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia
quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omitten-
dam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex
Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm pro-
argentum, in

ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum coactis, fit ſumma eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talenta Euboica.

1 Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentum Euboicorum quatuor milliũ ſexcentorũ & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma. *i. rametũ*, terdecies tanto argẽti repẽdatur. His igitur omnibus in vnum coagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De aſſe, admonens legẽdũ τεσσαρακαιδεκαπλάσιον. quã lectionem & in vet. cod. reperimus. Idem alijs verbis hunc locum ita reddit circa initium eiuſdẽ libri*, Aurum verò ramentitium ſi terdecies expendatur ad argentum, in

cedente

cedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & ab ijs qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*. Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoque auro argentove, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vsus postulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, [1] quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: AEthiopes AEgypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpta subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agunt. Isti AEthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneasque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam vsque memoriam, [2] binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes reposita erant, eorumque finitimi ad montem vsque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant centenos pueros, totidemque virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, fabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorum alij sunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigijs exceptant. Singula autem

1 Quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro ad fer.

2 Binos chœnices auri ignem non experti.

nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerunt incideruntq́; , plectentes in modum toreæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [1] aliquis aliquáve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtq; nihil serant, nec domos parandas existimẽt, atq; herba victitent. Estq; eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorum coitus in propatulo est, ficut pecorum: color similis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [2] & vento Austro obnoxij: eoque Dario neutiquam obtemperabant. [3] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex alijs Indis ij qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui [4] ad aurum præcipuè mittuntur. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa

1 Seu vir seu fœmina, ægr.

2 Et versus Austrũ ventum.

3 Alij ex Indis Caspatyro vrb.

4 Ad aurũ colligendũ præcipuè mittũtur. *In alijs edit. interpret. Vallæ legitur, Qui ad Austrum mittunt. pro, Qui ad aurum mittũtur. vel, proficiscũtur.*

89

ipſa ſpeciẽ corporis ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt: [1] pro qua in deſertum mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos fræ-natos trahunt, fœminam in medio, in quam ipſi aſcendunt: data opera vt à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo ſunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter poſteriora crura caudam verſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [2] vt quum feruentiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. ſiquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinus, non quemadmodum alijs meridie, eouſque efferueſcens dũ tempus eſt à foro diſcedendi: per quod ſpatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò ferè Indos vrit perquè atque alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [3] raptiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate quanta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam [4] ad quàm formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoque camelos mares, quòd impares fœminis ſunt in currendo, [5] ne trahantur, diſſoluunt: ſed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, vt Perſæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius eſt. Et ſanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars ſortita eſt, quemadmodum [6] Græcia (quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarũ quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica

1 Ad quam *colligendã* qui in deſertum mittũtur Indi, &c.

2 Sic inita *itineris* ratione vt quũ ferueu. &c. *Vel, Hoc prudenter præuiſo ut quũ, &c.*

3 Quamprimum. *Vel, primo quoq; tempore.*

4 Interim dum formicæ congregantur.

5 Diſſoluũt, ſi vnà nõ trahãtur vtriq;. *Id eſt, Si vtrig; aſſequi pari gradu non poſſint. Ita quidã hunc locũ interpretantur, qui & aliam interpretationem admittere uidetur.*

6 Græcia lõgè temperatiſſimas nacta eſt anni tempeſtates. *Gal. Les ſaiſons de l'annee.*

eſt: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo ſunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Niſæi vocantur) & infinita vis auri, partim effoſſi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui ſurrepti. præterea agreſtes arbores pro fructu lanã ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in veſtiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia eſt: in qua ſola omnium naſcuntur thus, myrrha, caſſia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciſcendum, præter myrrham. Nam thus Arabes ſtyrace ſuffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac ſuffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obſeruant colubri ſubalati, exiguo corpore, [1] diſcolori ſpecie, permagno numero circa ſingulas arbores, ijdem videlicet qui aduerſus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm ſtyracis fumo ſubmouentur, vniuerſam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, niſi (vt ijdem narrabant) ſimile quiddam iſtis contingeret, ei quod nouimus contingere viperis, idque ([2] vt credere debemus) ſolerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo ſunt & eſculenta, ea omnia fœtuoſa fecit, ne aſſiduo eſu deperirent: contra, quæ ſæua & maligna ſunt, ea voluit parum eſſe fœtuoſa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax ſit: ſolaque ex omnibus beſtijs, quum grauida eſt, etiam [3] impleatur, & alium fœtum in vtero geſtet pilis veſtitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis eſt. At leæna validiſſimum ferociſſimumque animal, ſemel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei cauſa eſt hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutiſſimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augeſcensque magis ac magis, vngues imprimendo exhulcerat: ita vt ad poſtremum, quum partus inſtat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoq; ſi viperæ & alati Arabiæ ſerpentes gignerentur vt ipſorum natura fert, non eſſet hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,

1 Verſicolori.

2 Vt rationi conſentaneũ eſt.

3 Superfœtet.

90

hendit, [11] ſorbensq; non prius dimittit quàm deuotauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit maſculo pœnam: quòd filij dum adhuc intra vterum ſunt, patrem vlciſcentes matricem ambedunt: eiusq; aluo ambeſa ita partum faciunt. Cæteri ſerpentes qui non ſunt hominibus pernitioſi, oua pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Porrò viperæ per vniuerſum orbem terrarum viſuntur: alati verò ſerpentes nuſquam alibi niſi in Arabia, aut certè nõ adeo frequentes. Hunc in modũ Arabes thus comparant. Caſiam autem ſic: Poſtquam ſibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad caſiam pergunt. Ea naſcitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſimillimæ, ſtridore diro & viribus prævalentibus: quas ab oculis arcentes Arabes, ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quàm ſuperiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidam volunt id gigni in ijs regionibus vbi Dionyſus educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grãdibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [2] aſinorumque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnem comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi ad terram diſciſi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocãt) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrantiſſimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad ſuffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum ſit. Redolet Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. ſuntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi viſuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

[11] Et arctè amplexa. *vel, Et arctè cõſtrin gens. vel, Et inharens.*

[2] Aſinorumque mortuorum & al. iumẽtorũ membra in quam maxima fruſta conciſa, in ea loca por.

vt non sint tribus breuiores cubitis: [1] siquis trahi sinat, hulcera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnusquisque pastorum hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quę singularũ ouium caudis subligent, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem vergit, contermina est Æthiopia terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multũ fert & vastos elephantes, prominentibus vtrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon, viros maximos pucherrimosque & æui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidẽ noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*. nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarũ ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrumque. Cæterum ad septentrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo, Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi, quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima. Est in Asia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciso quæ aliquãdo fuit [2] Chorasmiorum cum ipsorum finibus & Hyrcanorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed posteaquam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas vndique interciſiones ductus ac distributus totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo

1 Quas si permittantur trahere, *id est demittere ad terram, vel demissus affricare terræ*, hulcera cõ tracturæ sint dũ ille ad terram atterentur: verùm vnusq.

2 Chorasmiorum montes incolentium, Chorasmiorum *inquam* & Hyrc.

91

illo sunt passę, quòd anfractibus montium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa est: interfluenteque introrsum amne, planities quę intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [1] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantesque [2] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit. vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego audiui cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Cæterùm rex vnum è septem viris qui aduersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtriq; naresque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, exploraúitque num quid id quod actum foret comprobarent, Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiusque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cum suis propinquis rebellionem fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad

1 Panicum.

2 *Id est, In aula regis sic in sequent. locis.*

regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur, id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset, misso ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de causa, viro filijsq; prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atq; alij liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. [1] Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visaque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septẽ Persis statim initio occubuit. Enimuero illud ferè circa Cambysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læsus esset, quemq; ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciens Orœti inquit, [2] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiunt, [3] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alij (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò,

1 Hanc rationem in ista electione sequuta sum.

2 Itáne tu vir cẽsendus es qui insi.

3 Vt non tam eum qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.

cònsultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accedens Orœ-
92 tis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *Urbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *dumtaxat* eorum quos nouimus (secũdum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animũ induxerit vt mari potiretur. Primus, inquam, extitit [1] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus, misit nuntium in hæc verba, ORŒTES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses (vt mihi pro comperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur me ipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omnì Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, [2] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est, atq; obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis [3] Mæandrum Mæandrij filium, scribam suum: qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [4] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienti Mæandro quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. [5] Enimuero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula

1 *Id est. Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos haberetur Iouis filius.*

2 Cui ego ostendam. *Vel, repræsentabo.*

3 Mæandrum Mæandri fil.

4 At Orœtes quum explo-ratoré aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum. Expectari audisset.*

5 At ille, tum oraculis tum amicis multũ dehortantibus, illuc profectus est. quũ etiam *eius* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

& amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [1] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam [2] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens, tum verò Democedē Calliphontis filium Croton iensem medicum, qui eam artem apud suos [3] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque sua persona [4] & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubēs eos gratiam sibi habere quòd liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicās, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à sole autem, [5] exudante è membris abdomine, vngebatur. Hunc exitum habuerūt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex AEgypti. Verùm non multo pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylij præfectum ([6] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlcisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filium-

1 Omnibus modis, *uel, omni arte* dissuadebat.

2 Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui uertant, ad nauem actuariam.*

3 Optimè omnium suæ ætatis exerc.

4 Et suo ingenti animo, *uel excelso.* Nā præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

5 Quum ipse humorem è corpore emitteret.

6 Quī ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat.

filiumque, cupiebat: sed aduersus eum [1] è professo mittere copias consilij non erat, [2] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit: accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi aggere nihil attinet. Ergo [3] quis vestrûm mihi Orœtem
93 vel adducat viuum, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cum alia multa scelera admisit, tũ hæc duo: vnum, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quòd à me missos ad se accersendum, [4] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, [5] comprehendẽdus est ad necem. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Sardis. eas, posteaquam in conspectum Orœtis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandũ ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerũt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id est, hastati satellites*, eductis acinacib. sine mora Orœtẽ interemerunt. Ita vindicta Polycratis

1 Apertè. Gr. ἐκ τῆς ἰθείης. *q. d. recta via.*

2 Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel, Rebus nondum compositis. Ad Verbum, Rebus adhuc tumentibus. q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset, id est turbulentus status.*

3 Aliquis vestrum. *Potest & interrogatiuè legi.*

4 Necat, insolentiam, intolerabilem exhibens.

5 Morte nobis est occupandus.

Samij Orœtem perſequuta eſt. Traductis atque comportatis Suſa bonis Orœtis, contigit non diu pòſt vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo deſilit, pedem intorſerit vehementerque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus eſt. Se itaque exiſtimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At iſti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt ſeptem dies totidemque noctes Darius præ moleſtia qua afficiebatur tranſegerit inſomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotonienſis mẽtionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audiſſet. Darius hominem quamcelerrimè accerſi ad ſe iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus eſt, ſicut erat pannoſus ac compedes trahens. In medio poſitum Darius interrogauit nunquid eam noſſet artẽ. Democedes, veritus ne, ſi ſe proderet, vſquequaque Græcia priuaretur, diſſimulare: ſed quũ videretur notitiam artis præ ſe ferre, Darius iuſſit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille diſſimulatione miſſa, ſe planè ſcire artem illam negauit, ſed aliquantulum, ob eam conſuetudinem quam cum medico habuiſſet. Factaq; ei poteſtate curandi, Græcis medicamentis vtens,* & lenia poſt acria admouẽs, Darius compotem ſomni fecit, & breui tempore in columem reddidit, quum iam ſe poſthac validum fore ad incedendum deſperaſſet. Ob quam curationem poſtea quum « eum Darius duobus aurearum compedum paribus donaſ- « ſet, interrogauit Democedes nunquid ideo ſe duplici malo « remunerandum putaret, quòd ab eo ſoſpes ipſe foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad ſuas vxores hominem miſit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc eſſe qui reſtituiſſet animam regi. tunc earum ſingulæ auream phialæ thecam ſuffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui ſequebatur, excidentes ex percuſſione phialarum ſtateres colligens, non paruam auri ſummam coegerit.[1] Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate conſuetudinem habuit: quum à patre ſanè

*alij in Græco legunt ἐπῳδὰς πρηϋντὰ ἰήματα, id eſt, fomenta efficacia & vehementia admouens: ut vertit Pan. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.

1 Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre verſatus, quũ aſperam eius iracundiam ferre non poſſet, illo relicto ab. &c.

sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno AEginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto annò talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm [1] medici Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire nõ poterat. Quinetiam AEgyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [2] maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij vxor)
94 in mamilla vlcus exoriretur, deinde resciſſum porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elangueſcit. Hęc Atossa

1 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidé medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

2 In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

ex admonitu Democedis.ad quã Darius reſpondens,Quæ, inquit,vxor,ipſe facere deſtinaueram,ea omnia dixiſti.ego enim conſtitueram Scythis bellum inferre, iuncto marì è noſtra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atoſſa,Animaduerte,inquit,nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles,tui erunt:aduerſus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupiſco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias,fando cognitas,mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idoneum [1] ad demonſtrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum ſanauit. Cui Darius.Quandoquidem,inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciam tentare debere, mihi videtur ſatius ante omnia mittere illuc exploratores Perſas,vnà cum iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & viſa renuntient: & mox ego ab illis edoctus,aduerſus Græcos tendam.Hæc loquutus Darius, & quod eſt loquutus,re quoque aggreſſus eſt. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Perſarum ſpectatis, præcepit vt ſequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca colluſtrarent,néve committerent vt Democedes ab illis aufugeret,ſed rurſus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit,ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſitum orat vt [2] expoſita atque demõſtrata Perſis omni Græcia,rurſus redeat:iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia,affirmans ſe alia multo plura [3] illi inuicem donaturum.[4] ac præter dona miſſurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam.Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio)[5] mandabat: ille tamen veritus ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum,ſi cuncta ſibi oblata caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere,vt ea reuerſus ſibi haberet:verùm nauim onerariam quam Darius promitteret,dono fratribus accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit,homines ad mare dimiſit. Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent,& ex Phœnice in vrbẽ Sidonem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisq; omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima

eius

1 Ad oſtendenda ſingula *Græciæ loca* & ad deducendum.

2 Vt quum Perſis oſtẽderit vniuerſam Græciã & per eã deduxerit, reuertatur.

3 Pro illis donaturum.

4 Præterea verò ad dona *portanda* nauẽ onerariã ei ſe ſuppeditaturũ dixit, eãq; ſe bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipſo nauigaret.

5 Pollicebatur:ille tamẽ veritus ne Darius eius animũ tentaret, nequaquã omnia quæ dabãtur percurrit,*i. recenſuit*, & accepit:ſed ſua quidẽ ſuo in loco relicturũ ſe dixit, vt ea reuerſ. &c. *vt legatur παύτα ex vet. cod. pro παῦτα, et ἐπιδεμαὼν actiuè ſumatur. q.d. non percurriſſe numerum, tanquam nihil omittere volenſ. Fortaſſe ta-*

eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex,[1] & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum suam.[2] Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de nauibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt: nactique in foro Democedem prehendunt. Eum Crotonienſium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iectis è diuerso manibus, fustibus cædebant Persas,[3] qui his ver
» bis cõmonefaciebant, Viri Crotonienſes conſiderate quid
» faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex vſu
» erit vobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac vobis be-
» ne cedet iſta feciſſe,[4] ſi nos dimiſeritis? Cui enim prius
» quàm huic vrbi bellum inferemus? aut quam priorem di-
» ripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotonien-
ſibus perſuaſerunt. quinimo non modò Democede, ſed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati ſunt: atque in Aſiam reuerſi, omiſſo iam ſtudio diſcendi vlteriora Græciæ, quòd duce eſſent fraudati. Quibus tamen in digreſſu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properaſſe magna erogata pecunia vt ipſum etiam in patria ſua ſpectatum eſſe Dario appareret. Profecti Crotone Perſæ, ad Iapygiam in quaſdam naues inciderunt: à quibus in ſeruitutem redactos Gillus quidam Ta-
95 rentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus eſſet donare ei quicquid vellet, optauit ſe in patriam reduci, expoſita prius ſua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, ſi claſſis ingens ipſius cauſa in Italiam mitteretur, contentum ſe eſſe vt per ſolos Cnidios reduceretur: exiſtimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cũ Tarentinis, ſe præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam miſſo Cnidum nuntio iuſſit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obſe-

mẽ & aliter exponi poſſit inſequẽs.

1 *Nõ ſequitur lectionem edit. vulg. quæ tamẽ & ipſa ſuſpecta eſt.*

2 Interim verò dum iſte domũ reuertitur, Aristoph.

3 Qui hæc verba obtendebant. *Vel, Hæc illis allegabant, vel proponebant.*

4 Si nobis *hunc* eripueritis?

quentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hiąue Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omnium vrbium tam Græcarum quàm barbararum primam euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [1] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloson, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [2] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putarat sibi illud stultè periisse, interiecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [3] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, « túne ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti do- « nasti

1 Nullius adhuc admodũ magnę authoritatis vir, amiculi desiderio captus.

2 Sed alioqui dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certè tibi. *Q. d. Sed quod ego uendere nolim, id alioqui dono, tibi quidẽ certè libentius quàm cuiquam alij, quandoquidem donare non uendere statui. Nõ immeritò tamẽ suspectus alicui fuerit hic locus.*

3 Nec vlli Græcorũ vllo sum beneficio obstrict⁹. *uel deuinctus.*

» nasti ea, quanuis parua, tamen perinde grata acsi nunc ali-
» quid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro ar-
» gentoque remunerabor, vt nunquam pœniteat te libera-
» lem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mi-
» hi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed
» patriam meam Samum, vbi eam liberaueris, quam nunc
» post necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti,
» occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem at-
» que direptionem. His Darius auditis, misit exercitum
duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson roga-
sset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens,
contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat
Mæandrius Mæandrij filius, acceptum à Polycrate, vt il-
lud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non
licuit. nam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, an-
te omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanum in cir-
cuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis ex-
stat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium
» concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis po-
» tentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in
» meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod
» [1] in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. 1 In alio rep.
» Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi
» pares dominatum habens, neque alius quispiam talia fa-
» ciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego
» autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilita-
» tem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris
» tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talen-
» ta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris
» (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in per-
» petuum liberis, quàm mihi qui libertatem vobis restitui.
» Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum qui-
» dam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis impe-
» res, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui
» pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Te-
leseharchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [2] e- 2 Erat spe-
96 rat expertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiēs, ctatus.
reputansq; fore vt si dominatum ipse deponeret, alius quis-
piam in eius locum tyrannus constitueretur, nō deponen-

dum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, acci-
tum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecunia-
rum redditurus, comprehendit, alligauitque. Poſt hæc,
dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur:
quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus,
quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos intere-
mit. neque enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur vbi Sa-
mum tenuere Perſæ, Syſolontem reducentes, nemo [1]ad-
uerſus eos manum leuauit. [2] Atque ij qui contrariæ Mæ-
andrio factionis erant, deditionem ſe facere velle dixe-
runt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Ap-
bante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi qui-
que Perſarum poſitis ſellis eregione arcis ſedebant. Erat
autem Mæandrio germanus vecorduſculus, nomine
Charileus, [3] qui quòd delinquere ſolebat, in ſubterraneo
loco erat alligatus. Hic quum audiſſet quæ agebantur, &
per ſpecum ſuſpiciens vidiſſet Perſas quietè ſedentes, vo-
ciferando dicebat velle ſe in colloquium venire Mæandrij.
Eum audiens Mæandrius, iuſſit ſolutum ad ſe adduci. vbi
adductus eſt, confeſtim conuitiando maledicendoque illi
ſuadebat vt impetum daret in Perſas: hæc inquiens, Me tu, «
ô deterrime virorum, qui ſum tuus frater, quique nihil vin- «
culis dignum peccaui, in ſubterraneo carcere alligandum «
putaſti: Perſas autem, quos cernis te adorientes, atque ex- «
torrem facientes, vlciſci non audes, tam faciles tibi ad ca- «
piendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares «
tuos, vt iſtos ob ſuum hunc aduectum vlciſcar: paratus etiam «
teipſum ex inſula eijcere. Hæc Charileus. Quem ſermo- «
nem Mæandrius admiſit, quantum ego ſentio, non quia
eò inſipientiæ veniſſet vt putaret ſuas vires regiis ſuperio-
res eſſe: ſed quia inuidens Syloſonti ſi ciuitate & integram
& ſine labore eſſet accepturus, maluerit res Samias debili-
tari Perſis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Perſas
prius iniuria laceſſitos, ſæuituros eſſe in Samios, & ſibi tu-
tum ex inſula exceſſum eſſe quandocunque vellet. foderat
enim ſibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare.
itaque ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Cha-
rileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactiſq; por-
tis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed [4] omnia
pacata

1 *Id eſt, Illius ſe oppoſuit.*

2 Quinetiam & Mæandrij milites & ipſe Mæandrius, ſe paratos eſſe data ſibi fide inſula excede re dixerunt. Quum autem hanc cõditionem admiſiſſet Otanes, fidemq; dediſſet, ſpectatiſſimi quiq; Perſarum, &c. *Lego autem ἐξαπῶτας ex vet. cod. pro ἐκπεπῶτας.*

3 Qui ob neſcio quod delictum in ſubterranea foſſa vinctus detinebatur. *Sic paulo poſt*, Et ex illa ſubterranea foſſa ſuſpiciens, &c. *Nec tamen πρόμος eſt ſimpliciter ſubterranea foſſa, ſed cœnoſa etiam, ſiue limoſa.*

4 De omnibus conueniſſe exiſt.

pacata existimantes.[1] In hos Persas qui sellas attulerant,& plurimi momenti erant,dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copiæ auxilio veniunt:à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas,etsi memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat,nequem Samiorũ aut occideret aut caperet,sed insulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitq; milites vt quenq; Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quenq; sine discrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra. Męandrius è Samo profugiens,Lacedæmonem nauigauit.eò vbi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat,[2] dat negotiũ famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem,colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes vbi pocula inspexit,præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere,quęcunque liberet,illinc asportaret:[3] idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissimus extitit,qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit.[4] Sed quum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit, satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit,[5] è visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

Cæterùm, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerunt, rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediũtur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi facienda

1 Irruentesq; auxiliarij Persas eos qui sellis insidebãt, & maximæ authoritatis erant,interfecerunt.

2 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *uel, protulisset,* ea famuli extergebãt. interea autem ipse cũ Cleomone Anax. filio Spartæ rege colloquẽs, eum ad ædes suas deducit.

3 Quum bis atq; adeò ter dixisset.

4 Sed quum intellexit eũ hęc aliquibus aliis ciuiũ daturum,& inde mulctarum iri,aditis ephoris dixit,&c.

5 Ex insomnij visione & morbo quo illũ circa pudenda labore contigit. *i. Quod facere in mentem illi venit quiũ somnio quoddam vidisset,& in morbum incidisset.*

ſtatuerunt:[1] Matres expellunt: mulierum vnam, quam ſibi quiſque voluit, è domeſticis deligit, itemque vnam ad panem ſibi faciendum: cæteras in vnum contractas ſtrangu- 97
lant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis Darius, aduerſus eos contractis omnibus copijs contendit: & poſtquam peruenit, vrbem obſidione cingit. Sed illi nihili pendere obſidionem. nam conſcenſis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid iſtic deſideris Perſæ? quin potius abſceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos eſtis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Darijq; atq; vniuerſum exercitum tædere quod Babylonios expugnare non poſſet: etſi aduerſus illos omnia machinamẽta atque omnes inſidias expertus, cum alias, tum illas quibus eoſdẽ Cyrus expugnauerat. Omnia hæc fruſtra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne ſic quidem capi poſſent, vicesimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, vnius è ſeptem qui magum ſuſtulerunt, hoc contigit portentum, vt quædã mularum eius quæ frumentũ ſubuectabant, parceret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, non credens, fœtum ipſe inſpicere voluit. eo viſo, vetuit ſeruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixiſſet, poſtquam mulæ peperiſſent, fore vt muri expugnarentur.[2] Ex hac fama Zopyro viſa eſt expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & ſuam mulam eſſe enixam. Igitur vbi viſum eſt fatale eſſe iam Babylonem capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni abillo fieri, aliud conſultat, quomodo ipſe foret vrbis expugnator, & ſuum hoc eſſet opus.[3] beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda valent.[4] Eoque nemini expromens, ſe ſuffecturum rei faciendæ ſi ſeipſum quum mutilaſſet, ad hoſtes transfugeret, ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prorſus quum id minimi faceret. quippe nares ſibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumton-

1 Matribus ſuis exemptis. *vel, Quũ matres ſecreuiſſent aut ſegregaſſent.*

2 Ex hoc omine.

3 Fortia enim facta. *vel, Res enim fortiter geſta.*

4 Alio enim nullo facto illam ſe ſubiugaturũ cogitabat quàm ſi à ſeipſo mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *id* parui pendens ſeipſum atrociſſima mutilatione afficit: *vel, ſeipſum modis atrociſſimis mutilat.*

eumtondit, [1] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virũ videlicet spectatissimũ sic mutilatum, adeò grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. » Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter » te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque » alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè » animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum » misertime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen » imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temet- » ipsum indignè laceraſſe. Nunquid ô demens, te mutilato » hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando » sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum com- » municassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: » nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam » Babylonem capiemus, [2] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti » sum ad muros vt transfuga fugiam: dicamque ad illos me » hæc abs te esse passum: &, [3] vt opinor, ex hoc corporis ha- » bitu fidem eis facieus, consequar exercitus præfecturam. » At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille mili- » tes ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni » fiat colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus » interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad por- » tas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus » interiectis, eregione portarũ quæ dicuntur [4] Chaldæorũ, » alios statue numero quatuor millia: dum neq; priores neq; » posteriores habeant quò se defendant, præter gladios: hoc » tantùm sinas eos habere. Post diem vicesimum reliquas » copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad por- » tas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. » etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui magna ope- » ra ediderim, committent cum alia, tum verò portarum » claues, illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turribus ad id dispositi erant, deorsum occurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum [5] ad Baby-

1 Et se flagris cecidit.

2 Nisi per tuos stetterit.

3 Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militũ copias impetrabo.

4 *Rectè legit* Χαλδαίων, *vt & in vet. cod. non* Χαλδαίων.

5 Ad publicas ædes Bab. eum deduxerunt. *a la maison de la ville.*

Quò quũ veniſſet, conditionem suam miserè deplorabat, ref. &c.

loniorum magiſtratus deduxerunt. Ante quos vbi ſtetit Zopyrus, conditionem ſuam miſerebatur, referens à Dario ſe paſſum quæ à ſemetipſo paſſus erat, idque ob eam cauſam quòd ſuaſiſſet illi diſcedere cum exercitu, quoniam nulla via oſtenderetur vrbis expugnandæ. At nunc « inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis maximo bo- « no, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neq; enim « quòd ita me mutilauit, feret impunè quum habeam ex- « ploratos omnes conſiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus « commemorabat. Quem Babylonij virum vtiq; apud Perſas ſpectatiſſimum cernentes naribus atq; auribus priuatum, vibicibus ac ſanguine conſperſum, ſperantes, omnino vera loqui, & ad ipſos venire [1] ſocium, inducti ſunt [2] ad permittenda ei quæcunque poſtulaſſet. Iſte poſtulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [3] ea quæ cum Dario compoſuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorũ copijs, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, circumuentos trucidauit. Eũ Babylonij animaduertentes cõſentanea verbis facta præſtare, maiorẽ in modum lętabantur, parati omni in re homini parêre. Iſte rurſus interiectis diebus de quibus erat conuentũ, cum delectis Babyloniorum egreſſus, duo millia Darianorum militum interfecit. 98

1 Auxiliatorem ei.

2 Ad ea illi committenda parati erãt quæ ab ipſis poſtulaſſet. Il le mil. cop. poſtulauit.

3 Ea de quibus cum Dario conuenerat.

Babylonij cernentes hoc alterũ opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rurſus conſtitutis diebus ſuperſedens ad prædictum locum copias eduxit, circunuentaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorum cuſtos declararetur. Vbi verò è compoſito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolem patefecit. nam quum Babylonij conſcenſis muris copias Darij adorientes arcerent, ipſe apertis Ciſſijs ac Belidibus portis, Perſas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [4] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in ſuo quiſque loco permanſerunt, donec & ipſi ſe proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta eſt. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus eſt: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à ſe captæ. Babyloniorum quoque procerum

4 Templũ.

tria

tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt ijdem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam fœminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Ferturque Darius hoc dictum sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit

à Persis.

HERODOTI HALI-99 CARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, qui inscribitur MELPOMENE.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui occurrerant prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorum absentia [1] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eáque genitalibus equarum impositа ore inflantur. hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [2] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit ijs qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem interfepsit ducta lata fossa, quæ

1 Cum seruis rem habuerant.

2 Nomades.

quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [1] deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit. Quidnam rei facimus viri Scythę, cum nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusque omissis sumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscentes, non perstabunt. Hoc Scythæ quum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

1 Deinde verò conãtibus irrumpere Scythis se prælio opponebat.

Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [2] non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiusque tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & [3] nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, securim, phialam. Quæ quum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse: hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctũ, & ab illo asportatum eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autẽ nomen esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas Græci appellauere. Hũc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extite-

2 Nõ fit vetisimile.

3 Natu minimum.

runt, à primo rege Targitao, vsq; ad Darij aduersus ipsos transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurũ verò illud sacrum[1] in primis custoditur à regibus, placaturque maioribus hostijs, & aditur quotannis solenniter. & qui aurum sacrum habens, die festo dormierit sub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipsi tantum soli quantum vno die vectus equo peragrare potest. Quum autem regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs suis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi aurum asseruatur.[2] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere possint, neque prospicere neq; transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: & has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de regione superiore narrant. At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniisset, substrata sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem colluſtrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidem,[3] fœmorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum, interrogasse nuncubi suas equas errabundas vidisset. Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei quàm cum ipsa coijsset. Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse,

1 Studiosissimè.

2 Quæ verò sunt boream versus, vltra eos qui supremã regionis partem incolũt ea nec prospici nec trãsiri posse propter interf. &c.

3 Natium.

100

Has

» Has ego tibi equas, quæ huc venerant, ſeruaui: tu earum
» ſeruatarum pretium mihi perſoluiſti. Concepi enim ex te
» filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debe-
» am: nunquid hîc [1] habere domicilium, (nam ipſa huius re- [1] Date illis
» gionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ domic.
» reſpondiſſe, Poſteaquam eos in virilem ætatem adoleuiſſe
» videris, ſi ita facies non delinques: quem animaduerteris
» eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præ-
» cinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem
» his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablega-
» bis. Hæc exequendo & ipſa lætaberis, & præceptis meis
obtemperabis. Atque ita loquutum Hetculem tetendiſſe
alterum arcum, (duos enim geſtabat) & balteum præ-
monſtraſſe, atque vtrunque mulieri tradidiſſe, arcum &
balteum, qui balteus in extrema commiſſura haberet au-
ream phialam: & his donatis abijſſe. Illam pueris natis no-
mina impoſuiſſe, vni, Agathyrſo: [2] ſequenti, Gelono: [3] no- [2] Id eſt, Ae-
uiſſimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, tate proximo.
eandem mandatorum memorem illa peregiſſe: & duos [3] Natu mi-
quidem filiorum, Agathyrſum ac Gelonum, qui propoſi- nimo.
to certamini non ſufficiſſent, à matre ablegatos è regione
exceſſiſſe: Scytham verò, qui rem compleſſet, ibidem re-
manſiſſe: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui
deinceps fuerint reges Scytharũ: ab illa autem phiala, Scy-
thas ad hanc vſq; ætatem phialas in balteis ferre: & id ſolũ
Scythæ matrem excogitaſſe. Hæc Græci qui habitant in
Ponto referunt. Fertur & alius ſermo ita habens, cui ipſe
præcipuè aſſentior: Scythas [4] pecuarios, qui Aſiam incolũt, [4] Nomadas.
quum à Maſſagetis bello vexarentur, Araxe tranſmiſſo, in
Cimmeriã abijſſe. nam regio quam nunc Scythæ incolũt,
ea fertur olim fuiſſe Cimmeriorũ. Sed inuadentibus Scy-
this Cimmerios, quum deliberarẽt, tanquam qui à magno
inuaderentur exercitu, in ſententia diſcrepaſſe, hinc reges,
inde plebem: vtraq; quidẽ valida, ſed regum meliore. nam
populus ſentiebat abſtinendum bello, nec oportere aduer-
ſus multos *pugnando* adire periculum: at reges, proregione
cum inuaſoribus dimicandũ. Ita quum neutris alteri obtẽ-
perare vellent, & populus cẽſeret ſine prælio demigrandũ,
tradita inuaſoribus regione: reges verò, in ſua potius patria

occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorũ sepultos ad flumen Tyrem: (& eorũ adhuc sepulchrũ extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertã superuenientes Scythas occupauisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosporus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios[1] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobij filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis authoribus assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [2] superueniisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo

apud

1 *Id est, In Asia venisse quòd fugerent Scythas.*

101

2 Cyzicenũ quendam, ex Artace vrbe venientẽ, altercatum fuisse cũ illis qui *id* dicerent: affirmãté se Aristeo occurrisse eunti Cyzicũ, & cum eo colloquutum esse. Quã de re dũ pertinaciter contẽderet, propinquos mort.

apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fullonicam præſtò fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum comparuiſſe nec mortuum. ſeptimoque deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nunc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates commemorant: [1] quod ſcio congruiſſe cũ Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, poſtquam iterũ euanuit Ariſteus, quemadmodũ conijciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Ariſteũ, quũ apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe ará Apollini extrui, & iuxta eã erigi ſtatuã quæ cognomẽ Ariſtei Proconneſij haberet: quòd diceret Apollinem ad eos [2] ſolos ex Italiotis in ipſorũ terram veniſſe. ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe coruum quum deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eoque aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatum quódnam illud hominis eſſet [3] proloquium, ſibique iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actum iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittentes [4] perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam: circunſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus. Regione autem de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in ijs quos fecit verſibus, ait ſe vltra Iſſedones proceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quòd Iſſedones diceret iſta commemorare. Verùm nos, quoad [5] longiſſimè rem inueſtigare potuimus, omnẽ. referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt è Græcis facti Scythæ*: ſuper hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cum [6] in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo, atque veſcendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ

1 At iſta Metapontinis qui ſunt in Italia contigiſſe ſcio trecentis.

2 Solos ex Italiotis eſſe in quorũ terram Apollo veniſſet.

3 Viſum.

4 Præſtitiſſe. *Vel, effecta reddidiſſe.*

5 Penitiſſimè.

6 In cæteris quidem ritũ Scytharũ ſeruant, ſed frumentũ ſerunt & edunt. necnon cæpe, & allium, & lẽté, & miliũ.

aratores, [1] qui non ad panem conficiendum ſerunt triticum, ſed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos ſcimus, deſertus eſt. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Boryſthenis. Verùm tranſmiſſo Boryſthene, à mari prima eſt Hylæa: dehinc habitãt Scythæ agricolæ, quos Græci qui [2] ſub Hypane incolunt, Boryſthenitas appellant, ipſi verò ſe Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [3] colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [4] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Boryſthenem verſus, tractus autem qui vlterior eſt, in multum ſanè ſpatij deſertus eſt. Vltra quam ſolitudinem habitant Androphagi, *id eſt virorum carne veſcentes*, ſeparata natio, ac nequaquam Scythica. At ſupra hos deſerta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos ſcimus. At horum Scytharum qui agricolæ ſunt, plagam quæ ad auroram vergit, tranſmiſſo flumine Panticape, Scythæ nomades, *id eſt pecuarii*, incolunt, neq; ſerẽtes quicquã neq; arantes. Nuda autem arboribus eſt omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem iſti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram verſus, ad Gerrhum vſque flumen. Trans Gerrhum autem ſunt [5] ea quæ 102 vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui ſuos ſeruos eſſe cæteros Scythas arbitrãtur: à meridie quidem ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad foſſam [6] quam dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni *id eſt præruptæ*. quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ ſuperiora ſunt, ad ventum aquilonem, Scythis regijs, ea incolunt Melanchlæni, alia gens nõ Scythica. Et ſupra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta hominibus regio, quantum nos ſcimus. Trans flumen autem Tanain non eſt regio Scythica, [7] ſed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à receſſu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui ſpectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorſus arboribus tam agreſtibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ ſecunda portio

1 Qui frumentum non ad veſcẽdum ſerunt, ſed ad vendendum. Sup.

2 Ad Hypanin fluuium incol.

3 Colunt, orientem quidem verſus, trium dierũ iter.

4 Boreã autem verſus, dierum vndecim, ſecundo flumine Boryſthene.

5 *Vel, Ea quæ vocãtur regia, ſub. domus.*

6 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *& cæcis illis quorũ videlicet facta fuit ſuprà mentio.*

7 Sed prima quidem portio eſt Sauromat. *vel ſors.*

portio eſt) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem ſtatim excipit ſolitudo octo dierum itineris. Poſt hanc ſolitudinem declinando magis ad ventum ſubſolanum, incolunt Thyſſagetæ, natio copioſa & [1] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eiſdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum eſt Iyrcæ, & ipſi è venatione victitantes, hunc in modum: Conſcenſis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes ſunt, inſidiantur. ſingulis autem adeſt canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius ſubſidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, ſagittaque percuſſerit, conſcenſo equo illam perſequitur, comitante cane. Super hos, auroram verſus, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vſque Scythas omnis regio Scythica eſt campeſtris, & ſpiſſi ſoli: reliqua dehinc lapidoſa atque ſalebroſa. Cuius regionis magno tranſmiſſo ſpatio, incolunt ſub excelſorum montium radicibus homines qui ab ipſo natali dicuntur eſſe calui, mares pariter & fœminæ, ſimis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam geſtantes veſtem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen eſt Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ inſtar nucleum habens. Id vbi maturuerit, veſtibus [2] exprimunt, & quod ab eo craſſum & nigrum defluit, nomine aſchy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipſius quoque craſſitudinis fece maſſas ad eſum componunt. Neque enim multum eſt eis pecorum, vtpote non ſtudioſis rei pecuariæ. Sub arbore quiſq; cubat, per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æſtatem verò, ſine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. ſacri enim dicuntur eſſe, nihilq; Martiorum armorum poſſident. Iidem & finitimorum controuerſias dirimũt, & quiſquis ad eos cõfugit, is à nemine læditur. Nomẽ eis eſt Argippæi. Ad hos vſq; caluos ingens quoquouerſus proſpectus eſt regionis & gentiũ, quæ in conſpectu ſunt ex Boryſthenis atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad eos commeant, per ſeptem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod

[1] Idem. quod ſuprà vertit ſeparata.

[2] Excolant.

ſupra illos caluos eſt, nemo pro comperto referre poteſt. nam montes editi atque prærupti tranſitum interdicunt, quos nemo tranſcendit. Iſti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi tranſieris, eſſe alios qui ſenos menſes dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis eſt, ab Iſſedonibus habitari ſine ambiguitate compertum eſt. Ille verò ſuperior qui vergit ad aquilonem, [2] tam Iſſedonibus quàm caluis ignotus eſt, niſi quatenus iſti ipſi dicunt. Iſſedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui deceſſit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [2] denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro ſimulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hoſtias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & iſti iuſti eſſe, & ipſorum vxores peræquè fortes ac viri. Hi & ipſi cognoſcuntur. quod ſupra hos eſt, ibi aiunt Iſſedones eſſe homines vnoculos, & grypes auri cuſtodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaſpos.* nam arima Scythæ vnum vocant, ſpu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infeſtatur hyberna ſæuitia vt octo menſibus tolerari non poſſit: tale illic gelu eſt. [3] ſicubi aquam effundas, motò facias ibi lutum, facies autem ſi illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Boſporus: ſuper quam glaciem omnes qui intra foſſam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plauſtra agunt trans mare vſque ad Indos. Ita vis hyberna octo menſibus perſtat, quatuor tamen menſibus reliquis frigora illic ſunt. V- 103
bi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quū tempus pluendi eſt, nihil ibi quod ſit vllius momenti, pluit: æſtate pluere non ceſſat. [4] Quin etiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla exiſtunt, ęſtas nubila eſt. hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habetur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquā prodi-

1 Neq; ab illis caluis neque ab Iſſedonibus *habitari* comperitur.

2 Pilis nudatum.

* *Sincerior ui detur hac Græci contextus lectio apud Euſtath. Commēt. in Dionyſij Periegeſin, pag. 16,* ἄλλο δὲ τὸ τὴν Σκυθίσι, *ἀρίμασπος δὲ ὁ ὀφθαλμός. id eſt,* nam ARI Scythicè VNVM dicitur, MASPVS verò OCVLVS. vt Hartung. annotauit Decurię 1, cap. 2. S.

3 Quibus ſi aquam eff. lutum non facies: facies au.

4 Tonitrua quo tempore ſunt alibi, ibi non ſunt, at æſtate frequētia exiſtunt. Quòd ſi hyeme, &c.

prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli aſiniq; neq; incipientem quidem ferunt: quum tamẽ alibi ſtantes in gelido equi tabeſiant, aſini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur eſſe cauſa cur omnino cornua bouino generi non ſuccreſcant: aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet,

Et Lubyen, vbi ſunt cornuta protinus agni.

Quod rectè dictum eſt, in locis calidis maturè cornua exiſtere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua, aut ſi oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare inſtituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neq; locus ſit frigidus, neq; vlla alia cauſa appareat. Aiunt Eleenſes ipſi ex imprecatione quadam id ſibi contigiſſe: quumq; tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas educere: ibi poſtquam admiſerint aſinos, [1] dumq; conceperint, tunc rurſus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum eſſe aerem, & idcirco non poſſe proſpici longius continentem, nec vlterius tranſiri, hæc eſt mea ſententia: [2] Quod vltra eam regionem, aſſiduè ningit, & (vt credibile eſt) minus æſtate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copioſam liquet quod dico) nix pennis aſſimilis eſt: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius continentis loca quæ ad aquilonem ſpectant. Eoq; opinor, pennas niuem eſſe interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verùm [3] ea quæ reperiuntur, longiſſimè dicta ſunt. De Hyperboreis autem hominibus neq; Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Iſſedones: ne ipſi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Heſiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, ſi tamen Homerus re vera fecit hos verſus. Sed multo plurima de his Delij memorant, ſacra alligata in triticea ſtipula ex Hyperboreis delata veniſſe ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepiſſe, gradatimq; per ſingulos ad [4] occaſum vſque: atque illinc Meridiem verſus dimiſſa, à pri-

1 Et grauidæ fuerint, tunc rurſ.

2 Quæ ſunt vltra hanc regionem loca, ſemper niuoſa ſunt, minus tamẽ (vt rationi conſentaneũ eſt) eſt quàm hyeme. Iam verò quiſquis cadẽtẽ copioſam niuem intuitus eſt cõminus, intelligit quod dico. nix enim pennis ſimilis eſt.

3 Quæ commemorantur *ab aliis*, latiſſimè expoſita ſunt.

4 Occaſum verſus longiſſimè Adriam vſque.

mis Græcorum Dodonæis eſſe accepta, & ab his deſcendiſſe ad Melienſem ſinum, peruaſiſſéque in Euboeam, & oppidatim vſque ad Caryſtum: ab hac verò reliquiſſe Andrum (Caryſtios enim eſſe qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisſe. Sed primùm Hyperboreos miſiſſe duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum iſti ab Hyperboreis miſſi, rurſus non redirent, indignè ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſiduè mitterent nō reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentéque illos confideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thracijs atque Pæonijs, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtríque crinibus: quos [2] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandā herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaque ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò ijdem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisſe, hosque illis alios honores donaſſe. Ad eas enim [3] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos inſulanos & Iones, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque veſtutos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [3] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam

ægro-

1 Puellę qui dem ante nuptias, fuſo inuolut.

2 *Videtur potius ἀγίσματα ſumi vt quum de matre deorū dicitur, vnde* μητραγύρτης. *Sic & ſtatim poſt.*

3 Et dum femora ad arā adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulchro. Eſt autē ſep. [*Pauſanias hanc* Argin *vocat* Hecaergen, *41, 321 & 154, 13.* S.]

ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepul-
104 chrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd siqui sunt Hyperborei, *id est superaquilonares*, erunt & alij hypernotij, *id est superaustrales*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & tertam, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, [1] & quanta sint singula ad describendū. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundum mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta: talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicen tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam, Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientem fluit. Porro India

1 Et quales sint singulæ, quantum ad descriptionē attinet.

tenus habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui disterminarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparati digna: nam Libya seipsam monstrat circumfluâ mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorũ rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrãdo. Is postquã destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicũ sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege fusligendũ cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abijit, sum-

1 In quamcunq; Libyæ partem nauigantes perue nissent: messemq; expectabant. Quũ autem messuissent, orã soluerunt. Ita biennio.

2 Achæmenidé Libyam non circũnauigasse, *id est, nauigando obijsse: quasi legeretur* λίγοντες *pro* λιπόντες. *Vel,* λίγοντες *separandum à sequentibus. Deinde, Deterritum retro redijsse.*

ſumptaque illinc naue ac ſociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus tranſmiſſis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem curſum tenebat. Emenſuſque permultum maris intra complures menſes, quum aſſiduè pluri tempore opus eſſet, conuerſo curſu in Ægyptum redijt. Et illinc ad regẽ Xerxem regreſſus, aiebat ſe in pernauiganda remotiſſima ad quam iſſet ora, vidiſſe homines puſillos Phœnicea vtentes veſte, qui, quum ipſi terræ nauim applicarent, ad montes ſe fuga proriperent relictis vrbibus. Ipſe autem ingreſſos nihil illis iniuriæ intuliſſe, pecora tantùm illinc accepiſſe. Quòd autem to-
105 tam Africam non pernauigaſſent, hanc cauſam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non poſſet, ſed retineretur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, [1] quòd certamen ſibi propoſitum non exoluiſſet, in crucem ſuſtulit, irrogata quam deſtinauerat pœna. Huius Sataſpis eunuchus, audita domini nece, Samum cũ magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomẽ quum ſciam, tamẽ volens [2] obliuiſcor: Cæterùm Aſiæ bona pars à Dario perueſtigata eſt. Is cupidus cognoſcendi vbinam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocodilos præſtat) mare influat, miſit nauibus cum alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Iſti è Caſpatyro vrbe è terra Pactyica ſoluentes, ſecundo flumine auroram verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipſum mare occaſum verſus atque ſolem orientem nauigantes in mare dehinc per ipſum mare occaſum verſus, tricesimo demum menſe tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miſerat ad Libyam circumnauigandã. Poſt horum circumnauigationẽ Darius Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Ita Aſiam (præter eam quæ orientẽ ſolẽ ſpectat (compertũ parem Libyæ eſſe. At Europa à nemine inueſtigata eſt, neq; quà ad orientem neq; quà Aquilonem vergit, an mari [3] claudatur. Longitudine tamen cognoſcitur ad vtranque accedere. Neq; poſſum coniectura colligere vnde, quum vna ſit terra, trifaria ſint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phaſis Colchus. Alij aiunt eſ-

1 Quòd labore ſibi propoſito nõ defunctus eſſet.

2 *Id eſt, ſilentio prætereo.*

3 Mari aluatur.

se fines Tanain & [1] Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filij Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [2] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [3] Tyria nomen accepisse regionem: [4] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [5] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [6] ex omnibus humanis negotijs vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [7] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pectoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad diuincendum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamq; interfluunt flumina non multo pauciora numero quàm in

1 *Diuersam videtur sequutus lectionē ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.*

2 Tribum.

3 *Non ueins legit Valla, sed tueins: cui lectioni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod.*

4 Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

5 Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. *Potest tamen & alius esse sensus.*

6 Vna rerū humanarum maxima, omnium quas quidē nouerimus, solertissimè excogitata est.

7 Neq; possit eos quisquam nancisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe, sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

Ægy-

Ægypto foſſæ. Quorum quæ ſunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recenſebo. Iſter, quinque hoſtia habens: poſt hunc Tyres & Hypanis & Boryſthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Iſti hunc in modum fluunt. Iſter, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, ſemper ſibiipſi par tam æſtate quàm hyeme fluit, ab oscaſu primus omnium qui ſunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alij in eum influunt, qui ipſum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapſi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordiſſus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus eſt, & ad auroram fluens, cum Hſtro aquam communicat: minor eſt Tiarantus, ad occaſum magis vergens. [1] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordiſſus, in Iſtrum infunduntur. Hi ſunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrſis autem fluens vnus, Maris, Iſtro ſe immiſcet: ex Hæmi verò iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibeſis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interſcindens Hæmum Cius in ipſum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iſte Iſtrum. ita vtrunque per ſe magnum Iſter excipit. Præterea ex regione quæ eſt ſupra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis; in Iſtrum exeunt. Omnem enim Europam Iſter emetitur (ſumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad ſolis occaſum extremi ſunt, poſt Cynetas (totamque permenſus Europam, ex tranſuerſo ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas ſuas communicantibus, Iſter fit omnium maximus. nam ſi alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Iſter ſibi ſemper par fluit tam æſtate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme eſt quantus eſt, aliquantulo maior quàm ſua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, ſed vbique ningit. AEſtate verò

106

[1] Per quorũ medium cæt. fl. *vel quos cæteri interfl.*

nix, quæ ſub hyemem decidit permulta, vndique in Iſtrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipſa ſolùm, ſed eum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æſtatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ ſol ad ſe attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Iſtro miſcetur æſtate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Iſter datis aquis & acceptis, fit vt ſemper videatur ſibi eſſe ſimilis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas ſunt, vnus eſt Iſter. Poſt hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride ſeparat. ad oſtium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen eſt Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam paſcuntur equi ſyluestres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, anguſtus, & adhuc dulcis, ſed mox quatuor à mari dierum nauigatione ſanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum ſit exiguus magnitudine, tamẽ inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Eſt autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua* Amaxampeus, Græca autem lingua, *ἱρὰ ὁδὸι, id eſt ſacræ viæ.* Apud Alizonas autem contrahunt terminos ſuos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuerſum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius eſt Boryſthenes, ſecundum Iſtrum omnium maximus, & noſtra ſententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, ſed etiam cæteris huberior, præter AEgyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus eſt Boryſthenes, paſcua præbens amœniſſima & accommodatiſſima pecoribus, necnon optimorum ac ſingularium piſcium affatim: idem ad potandum ſuauiſſimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem ſementis optima fit, [1] & herba non ſatiua, etiam altiſſima. In huius quoque oſtio ingens vis ſalis ſua ſponte concreſcit. Præbet idem ingentia cete ad ſalſuram, ſpinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præſtat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vſque ad locum nomine Ger-

* *Infra* 110. Exampæus *ſcribitur, etiam in Græco: itidẽ, apud Solinum cap. 24. & apud Pomp. Melam. lib. 2, cap. 1. S.*

1 Et gramen, qua parte nõ feritur regio, altiſſimum. *Ad verbum, profundiſſimũ.*

ne Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [1] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthenis immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [2] aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus li-
107 cet discernere. Et ea quidem vt quam maxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atq; hunc in modum [3] res sunt eis institutæ [4] Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem, Papæum, mea sententia

1 Hipoleon.

2 *Videtur alind legisse quã* ἱπχλωτάτη.

3 Ritus sunt eis instituti.

4 His solis diis litant, *uel, sacrificant.*

rectiſſimè: Tellurem Apiam, Apollinem Oetoſyrum, cœleſtem Venerem, Artimpaſam, Neptunum Thamimaſadem. Simulachra & aras & delubra [1] facienda non putant, præterquam Marti. Idem ſacrificium prorſus apud omnia templa fieri eodem modo eſt inſtitutum, qui talis eſt: Victima ipſa primoribus implicita pedibus ſiſtitur, cuius à tergo ſtans immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eaque concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circũdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hoſtiamque ſtrangulat non incenſo igni, [2] non votis nuncupatis, non ſumptis libamentis, ſed vbi pecudem ſtrangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum ſe conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum ſit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum eſt: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque oſſa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gẽtis (Leſbiis crateribus aſſimiles, niſi quòd ſunt multo capaciores) iniiciunt. ſubiectis atque ſuccenſis oſſibus hoſtiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hoſtiarum in aluos illarum & cum aqua commiſcent, atque oſſa ſuccendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè capientibus carnes oſſibus ſeparatas, ita ſit vt bos ſeipſe coquat: & itẽ cętera pecora immolata, per ſemetipſum quodque elixum ſit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earũ atq; inteſtinorum [3] libamenta ante ſe porricit. Immolãt autem cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò ſic priſco ritu apud quoſq; tale extruitur templum: Sarmentorum faſces aggeruntur trium in lõgum latumq; ſtadiorum, minoris tamen ſublimitatis. deſuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta ſunt, quartum accliue, per quod aſcendatur. Eò quotannis comportant centum quinquaginta plauſtra ſarmẽtorum. nam ſemper propter cœli tempeſtatem illa marceſcunt. Sub hac cõgerie ferreus acinacis, qui ſingulis vetuſtus eſt, ſtatuitur. Idq; eſt Martis ſimulachrum, cui annuas hoſtias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [4] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centeſimum quenque immolant, non eodem quo pecora modo, ſed diuerſo. nam vbi eorum capitibus

1 Facere non eſt illis vſu receptum.

2 Non oblatis primitiis.

3 Primitias.

4 His. *Intelligit fortaſſe Martis & acinaci.*

tibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulāt: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [1] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. [2] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, sit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: lorbem illud amputat circa aures, verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriant, [3] eisque opercula pharetrarum indegunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & cādore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, reciſum prorsus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verumetiam interius inauret, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos exciterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referuntque, illos, cum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [5] singuli regionū principes miscent vinum cra-

1 *Videtur aut diuersam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostram nō intellexisse.*

Quæ tamen ἀνίσως habet pro eo quod uet. cod. ἀνάξως.

2 Suum nullus est illis vsus.

3 Eisq; pharetras indegunt. *Vel, Ex eis opercula pharetrarum conficiunt.*

4 At capitibus non quidem omniū, sed inimicissimorum, hoc faciunt.

5 Vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia craterem vini temperat, de quo Sc.

teri, de quo [1] Scythæ omnes hoſtiũ homicidæ bibunt, at nõ 108
guſtãt qui nihil præclari operis ediderint, ſed ſine honore
ſeorſum ſedent: quæ res apud eos maximæ eſt ignominiæ.
Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos
habent calicibus potant. Apud eoſdem permulti ſunt vati-
cinatores, qui pluribus virgis ſalignis diuinant, ad hunc
modum: Grandes virgarum faſces quum attulerunt, humi
poſitos diſſoluunt, ac ſeparatim ponentes illarum ſingu-
las, vaticinantur. [2] ad hęc dicendo, viceuerſa virgas prehen-
dunt, ac rurſus ſigillatim componunt. Hæc eſt illis tradita
à maioribus diuinatio. Sed Enaries, [3] qui ſunt androgyni,
aiunt ſibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fron-
de vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam ſciderit, digitis
ſuis eam implicando ac reſoluendo tractat, atque in hunc
modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos acceſ-
ſit rex quoties ægrotat: cui iſti ſemper ferè dicunt hunc aut
illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquun-
tur) peieraſſe, iurantem per regium [4] ſolium: (eſt autem
Scythis mos plerunque iurandi per regium ſolium, quum
maximum volunt interponere iuſiurandum) protinusque
is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur ſcientia di-
uinandi, tanquam compertus falsò peieraſſe per regium
ſolium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians ſe negat
peieraſſe, [5] atque rem grauiter fert, rex duplum vaticino-
rum accerſit: qui inſpecta diuinandi ratione, ſi & ipſi ho-
minem periurij conuicerint, ſine mora caput excidunt:
eiusque facultates inter ſe partiuntur primi vaticini. Sin ve-
rò illi qui ſuperuenerunt vaticini homines abſoluerint, alij
atque alij præſtò ſunt: quorum ſi plures abſoluerint, decer-
nitur primis illis vaticinis eſſe pereundum: eosque hunc in
modum necant: Plauſtrum concameratum vbi ſarmentis
referſerunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus impli-
catis, & manibus poſt tergum reuinctis, atque ore obſtruc-
to, extendunt in medium ſarmentorum: incenſisque ſar-
mentis territando agitant boues. quorum boum multi
cum vaticinis concremantur, multi ambuſti, cremato vti-
que plauſtri temone, aufugiunt. Hoc quẽ dixi modo com-
burunt μάντιας, *id eſt* Vaticinos, etiam ob alias cauſas, ap-
pellantque ψευδομάντιας, *id eſt falſos* Vaticinos. Sed quos

morte

1 Scythæ omnes bibunt à quibus hoſtes ſui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non guſtant, ſed, &c.

2 Simulque dum hæc dicunt, virgas rurſum conuoluunt, *quas videlicet euoluerant*, & in vnum componunt.

3 *Legit* οἱ ἢ ἀνδρόγυνοι, *pro* καὶ οἱ ἀνδρ. *Pro* ἐνάρεες *ſupra fuit* ἐναρέες, p. 20, *quod ſonat execrationi obnoxios. Corinthus, qui de diaſectis ſcripſit,* ἐνάρεας *interpretatur* ἐνδιατρ. *nonnulli tradunt,* ἐνάρεας *Scythas eſſe vates euiratos, quos Hippocrates alicubi* αἰναρέτας *appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10. S.*

4 *Aut, larem.*

5 Καὶ ἀρνεόμενον, *quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes [1] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, [2] gladium. Hæc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ij qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ij qui sunt maximæ dignitatis. Regum autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iã nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præpararunt, accipiũt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiique semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: [3] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquam super totum in loculo posuerunt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nuntiis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiã phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vsu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumũt. (sunt autem famuli regum, [4] ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, [5] eductis intestinis & expurgatis, paleis

1 *Sunt qui vocem Græcam vnam suspectã habeant.*

2 Iaculum.

3 Auris *partem amputant.*

4 Sũt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autẽ videtur his interpr.* ἰωνῶν *pro* ἰῶν.

5 Vacuata & purgata aluo.

implent,ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq; dimidium ſuper altera duo ligna,& itē alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt,craſſis tignis in longum ad ceruicem vſq; traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum,poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiant vteros,vtriſq; cruribus ſupernè pendentibus.Equos autem infrænant,eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinqua- 109
ginta iuuenum ſtrangulatorum,hunc in modum,Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt:quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt.Alios autem Scythas,quum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circumferunt. eos ſinguli amicorum excipientes,epulum cadauer comitantibus præbent,tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur:dehinc [1]humãtur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt,ablueruntque,circa corpus ita agunt:Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata,circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [2]ſcapham in medio lignorum pileorumque poſitam lapides coniiciunt ex igne [3]perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cannabis lino ſimillima,præterquam craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [4]niſi quis admodum terat,linea ſint an cannabea, non queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt,ſupra lapides igne [5]perſpicuos: vnde fit thymiama,tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit.Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [6] neque enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde per ſtictum corpus

1 Humãtur. Poſtquam autem humarũt Scythæ, ita ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.

2 Aſueum.

3 Fulgentes. *Vel, candentes.*

4 Niſi quis ſit valde exercitatus. lin,

5 Fulgentes. *Vel, candentes.*

6 Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorũ effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri & thuris lignum ad ſcabrum aliquod lapidem atterũt: eo autem quod ita fuerit atterendo abraſum(eſt autẽ craſſum) corpus totũ faciemq; oblinunt.

pus quum intumuerit, illud faciemque mendicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, [2] medicamentis amotis mundas ac splendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, [3] vtique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, [3] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [4] exutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [5] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir ([6] quemadmodum antea

1 Ramentis quibus se obleuerant.

2 Vt ostēdit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quū multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnaq; sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. nauigās, Cyzicum appulit, vbi vouit Matri d.

3 Clā ingressus est Hylęā. *Vel, in Hylæam se abdidit.*

4 *Legit Valla* ἐκδυσάμενος. *pro* ἐκδησάμενος, *pro quo perperam legitur in vulg. edi.* ἐκδυμασάμενος.

5 Vt autē ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eū Indathyrsi regis Scytharū patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Spargapithis ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua ἀνακολουθία in verbis Græcis, quam expressimus.* 6 *Vel,* Eo quo dictum est modo, interemptus fuit.

dictum est) mortem oppetiit.[1] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideóque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositáque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit.[2] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas,) quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totæque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro[3] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigãtur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

1 Et huic quidem propter externos ritꝰ & propter cõsuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerũt. Mult. &c. *Q. d. Vt autem huic ita damnosa fuit ritꝰ externorum cognitio, &c. ita Scyli multis postea annis.*

2 Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupienti, & iã iam initiationis ritum aggressuro, obl. 3 Agendi bacchanalia cõsuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniã adigat.

» quiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
» lia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum
» hic veſtrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia
» exercet à deo in dementiam actus. Quòd ſi mihi non ha-
» betis fidem, ſequimini me, rem vobis oſtenſurum. Primo-
res Scytharum hominem ſequuti ſunt: quos Boryſthenita
ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scy-
les cum thiaſo, Scythæ eum bacchabundum conſpicati,
rem ingentis calamitatis eſſe duxerunt: digreſſique, ea quæ
viderant omni exercitui indicarunt. Poſt hæc vbi ad lares
ſuos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamaſade, ex filia Teris genito. [1] Scyles cognito
quid de ſe fieret, & quam ob cauſam, profugit in Thraci-
am. Id quum audiſſet Octamaſades, cum exercitu aduer-
ſus Thraciam contendit: cui ad Iſtrum progreſſo Thraces
occurrerunt. Et quum conflicturi eſſent, Sitalces ad Octa-
» maſadem miſit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
» opus eſt inter nos tentare fortunam? Tu quidem ſororis
» meæ es filius, ſed habes germanum meum, quem ſi mihi
» reddideris, ego viciſſim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
» neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
ſadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce obla-
tam conditionem Octamaſades accepit, redditoque Sita-
lci fratre, eodemque auunculo ſuo, Scylem recepit fra-
trem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum:
Octamaſades autem eodem die caput Scyli dempſit. Ad-
eo ſua inſtituta Scythæ obſeruant: & iis qui externos ritus
aſciſcunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scy-
tharum non potui exactè indagare, quum de eius nume-
ro varia referentes audiam, & permultos illos, & rurſus
paucos eſſe vtiq; Scythas. Quantum autem ſub aſpectum
meum venit, eſt inter Boryſthenem & Hypanin flumina
locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea ha-
buimus mentionem, quum dicebam fontem in eo eſſe a-
quæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem redden-
tis. Hoc in loco iacet ahenum ſexies tantum quantus cra-
ter qui eſt in oſtio Ponti, à Pauſania Cleombroti filio de-
dicatus. Quòd ſi quis illum non inſpexit, hunc ei in mo-
dum declarabo: Sexcentarum eſt amphorarum facilè ca-

[1] Scyles quid ita ſe tractari videret. & cauſam ſciret. *Vel, Quum videret ita in ſe conſuli.*

pax, craſſitudine digitorum ſex. id aiunt indigenæ ex aculeis ſagittarum eſſe factum. regem enim ſuum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum ſcire vellet, iuſſiſſe ſingulos Scythas conferre ſingulos ſagittarum aculeos, propoſita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam eſſe aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuiſſe ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamen, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſtendunt petræ impreſſum, virili veſtigio ſimile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet.

Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationem: Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti, dimiſſis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt claſſem præſtarent, aliis vt Boſporum Thracium [1] iungerent: Artabanus Hyſtaſpis filius, Darij frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia ſuadens: quum tamen non perſuaderet illi, deſtitit à diſſuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Suſis. Ibi eum OEobazus quidam Perſa, cui tres filij erant omnes in militiam euntes, obſecrabat vt vnum ſibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico [2] & modeſta obſecranti, reſpondit ſe omnes eius liberos relicturum. Eo reſponſo OEobazus magnopere lætabatur, ſperans liberos ſuos miſſionem habere militiæ. At ille [3] præpoſitos filiis OEobazi iuſſit vt omnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obtruncati, illic ſunt relicti. Darius Suſis mouens, peruenit ad Boſporum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conſcenſa naui, tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuiſſe aiunt. Ibi ſedens in templo ſubiiciebat oculis Pontum, rem ſpectaculo dignam. nam inter omnia maria eſt maximè admirabile. Cuius longitudo eſt vndecim millium ac centum ſtadiorum: latitudo (qua latiſſimum eſt) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis eſt quatuor ſtadiorum: longitudo oris (quod eſt collum)

1 *Id eſt, Pontibus conſternerent.*

2 Et non nimia petenti. *Vel, Rem non nimis magnã.*

3 *Vel,* Eos potius, quorum id officium erat iuſſ.

collum) quæ Boſporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti ſtadia, ad Propontidem vſque pertingens. Propontis autem quingentorum ſtadiorum eſt, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Helleſpontum. Ipſe Helleſpontus, vbi anguſtiſſimus, ſtadiis ſeptem quadringentis longus, intrans pelagi vaſtitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita, dimenſa ſunt. Nauis ferè meat omnino ſeptuaginta millia paſſuum longo die, nocte verò ſexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phaſin (hoc eſt enim Ponti longiſſimum) nouem dierum eſt nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia paſſuum, hoc eſt ſtadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiſcyram, quæ eſt ſuper flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latiſſimum eſt) trium dierum duarumque noctium eſt nauigatio, quæ fiunt paſſuum trecenta ac tria millia, ſtadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Boſporus & Helleſpontus à me dimenſa ſunt, & ſecundum ea quæ dixi, ſitum habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in ſe, non multo quàm ipſe eſt minorem, quæ [1] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus eſt, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Boſporum, duos ſuper eum cippos erexit è candido lapide, literis inciſis in vnum quidem Aſſyriis, in alterum verò Græcis, [2] omnes gentes quas ſecum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero ſeptingenta millia hominum cum equitatu, præter claſſem, quæ conſtabat è nauibus ſexcentis. His poſtea cippis Byzantij in vrbem ſuam tranſlatis vſi ſunt ad aram Dianæ Orthoſiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus eſt literis Aſſyriis oppletus. Cęterùm Boſpori locus quem rex Darius ponte commiſit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod ſupra fauces eſt. Poſt hæc Darius ponte ſublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [3] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commiſſionem Boſpori & regem Darium in Medico ſolio

1 Mæetis.

2 *Indicantibus* omnes g. *Hoc aut aliud huiſmodi participium ſubaudiendum videtur.*

3 *Hic mendoſus eſt Græcus textus.*

ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inſcriptione,

Qui rate piſcoſum coniunxit Boſporon, implens
Darii regis Vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hac monumenta dicauit,
Eſſet honor Samiis Vnde, corona ſibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, tranſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſq; ad Iſtrum, atq; vbi eò peruenisſent, ſe illic præſtolari, fluuiũ ponte iungentes. Ducebant enim claſſem Iones & Æoles & Helleſpontij. Hi præterecti Cyaneas, rectà ad Iſtrum nauigarunt, ſubuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraq;. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisſet Darius, caſtraq; poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum, TEARI AMNIS [1] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [2] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS [1] ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad aliũ amnem nomine Artiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agendũ ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copijs ſuis, iuſſit illic ſingulos quoſq; præterecuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exerci-

1 *Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*
2 PRÆBENT.

ercitus feciſſet, grandes acerui lapidũ effecti ſunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priuſquam ad Iſtrũ peueniret, primos ſubegit Getas,[1] qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydeſſũ, quiq; ſupra Apolloniã & Meſambriam vrbẽ incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypſæi vocãtur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ vero per imperitiã reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracũ atq; iuſtiſſimi. Immortales autẽ agunt hoc modo: Mori ſe nõ putant, ſed eũ qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorũ opinantur eundẽ eſſe Gebeleizin.[2] Ad hũc mittunt aſſiduè cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex ſeipſis ſorte delectum præcipientes ea quibus ſemper indigent. eumque ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: alijs, vt comprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusque, hominem agitantes in ſublime iactent ad iacula. Qui ſi impræſentiarum extinguitur, propitium ſibi deũ arbitrantur: ſin minus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratque, in cœlum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam redijt. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis,[3] cumque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium exſtruxit in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas,[4] neque illos qui illic aſſiduè gignerentur, interire: ſed in eum locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorũ compotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. V-

1 Ἀθανατίζοντας. *i. ad verbum, Immortalizantes, quod ſtatim poſt ab ipſo authore exponitur.*

2 Semper autẽ ſolẽt quinto quoq; anno quempiã è ſuorum numero ſorte delectũ, nuntium illi mittere, mandata ei dãtes de ijs quę ſibi opus ſint.

3 Et quidem cum Pythagora philoſophorum non infimo.

4 Nec eos qui ex ipſis in omne tẽpus naſcerentur, interituros, ſed in eum locum venturos vbi, &c.

bi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tanquam mortuum: quarto anno se eisdem in conspectũ dedit. atq; ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neq; fidem detraho, neq; valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiã, siue sit dæmon Getarũ indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitũ sequuti. Darius vbi ad Istrũ peruenit, & vnà pedestres copiæ cunctiq; flumẽ transmiserũt, tunc verò iussit Iones, postquam ratẽ soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copijs. Qui quum [1] ratẽ soluturi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum dux ita apud Darium verba facit, sciscitatus antea nunquid ei gratum foret [2] audire sententiam dicentis: Quum aduersus eam terrã rex facias expeditionem, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prælio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiã mea ipsius causa hæc dicere, vt hîc subsistam: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neq; hîc relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes [3] domum rediero, præstò mihi sis, vt te ob egregium consilium egregijs factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiã, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [4] quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentẽ in Scythas, ex eo tempore incipiẽtes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorũ exierit, vela facite in patriam vestrã. interea, quoniam consiliũ mutaui, agite custodiam ratis, & omne studiũ illi & cõseruandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, maiorẽ in modum mihi gratifica-

1 *Pontem vocat ſtatim poſt.*

2 Admittere ſententiã, *vel conſiliũ*, ab eo qui proponere vellet. *Id eſt, Aurem præbere conſilio.*

3 Des te mihi in conſpectum.

4 Simulatque videritis me in Scyth. proficiſci, ex eo temp.

tificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum.
Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua
113 sinũ faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio
in ventum eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsq; ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsq; ad Chersonesum dictam tracheam, *id est asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brundusio vsq; Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bospori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [1] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis receſſum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaq; Scythæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quę ad mare pertingunt, altera ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaq; sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [2] Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsq; Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erũt quatuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferũt, totidẽ stadiorũ. Tantę est hęc terra magnitudinis: [3] Scythæ

1 Mæetidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.*

2 Mæetin.

3 Porro Scythæ, quũ inita apud se ratione se solos impares esse animaduertiſſent copijs Dar.

inter se colloquuti, quum soli impares essent copijs Darij prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deijci negant sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. [1] At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odij mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vnà ante Darij expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerũt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [2] Iidem periculũ faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vtentes, [3] pecuariam exercentes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt,

1 *Vel.* Luxui deditissimi sunt.

2 Videntur autem hi incantatores esse quòd dic.

3 Sunt autẽ Nomades.

gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescũtur, institutis Scythicis vtẽtes. Budini, ingens natio atque numerosa, vehementer cæsijs oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorũ stadiorum sunt magnitudinis. AEdes quoq; cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est triennalia*, agũt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci
114 fuere, sed summoti inter Budinos habitauerũt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quũ indigenæ sint, [1] pecuariæ operã dant, soliq́ue eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multũ circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [2] ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quũ Græci præliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prælij ad Thermodontem facti, abijsse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscenduntq́ue: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset conijcere nequibant, quum neq; vocem, neq; vestem, neq; gentem agnoscerẽt: admirabun-

1 Nomades sunt.

2 Morbis matricis auxiliantur. *Ad verbũ, Ad medelam matricũ conferunt.*

di vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerũt. Itaq; consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiã illarum esse occidendã: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodẽ numero quo illas esse coniectabãt, qui sua prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. [1] Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiã proximè accedentes castra ponerẽt. Hoc Scythæ idcirco decreuerũt quòd prolẽ ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mãdata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerũt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidẽ adolescentes quicquam habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos: & eandem vitã quam illæ viuebant, venando atq; prædando. Circa meridiẽ Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrẽ leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [2] quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat, propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum nõ esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locũ postridie rediret adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit [3] Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [4] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cum qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare. quibus non ijdem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera

1 *Si illæ* ipsos inuaderẽt, ne pugnarẽt, sed subterfugerent.

2 Quum autem quidã vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iunge ret, illa minimè repulit, sed copiã sui fecit. manuq; significauit, quũ voce nõ posset (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

3 Amazonẽ alterã ipsum expectantẽ.

4 In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

» opera non edoctæ: veſtræ fœminæ nihil eorum quæ re-
» cenſuimus, ſed opera muliebria factitant, deſidentes in
» plauſtris, non ad venationem atque alia huiuſmodi prode-
» untes. [1] proinde non poſſumus illis eſſe ſimiles. Quòd ſi
» vobis cordi eſt habere nos coniuges, & iuſti videri vultis
» ite ad parentes veſtros, & facultatum ſortiti partem, rurſus
» redite, vt deinde ſemoti ab illis habitemus. Id approbantes
» adoleſcentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipſis
» contingebat portione, rurſus ad Amazones redierunt.
» Ad quos illæ, [2] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his
» locis habitãdi: vnus, quòd nos parentibus veſtris vos priua-
» uimus: alter, quòd terram veſtram magnopere vaſtaui-
» mus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnà
» nobiſcum agatis, Agedum proficiſcamur è regione hac, &
» Tanai tranſmiſſo illic habitemus. Huic quoq; rei obtem-
perauere adoleſcentes. Traiectoq; Tanai & à Tanai trium
dierum orientem verſus, totidemque à Mæotide palude &
aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum
quem nunc incolunt, ibique ſubſederunt. Ideoque priſca
115 conſuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtuntur.
nam ad venationem vnà cum viris ac ſine viris, equis inſi-
dentes, & ad prælium proficiſcuntur, eandemque quam
viri ſtolam gerunt. [3] Sauromatæ putantur lingua Scy-
thica ſolœcizare, *id eſt corrupte Græcè*, quòd eam ab initio
non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia per-
tinet ita ab eis eſt inſtitutum: Nulla virgo nubit priuſ-
quam aliquem hoſtium interemerit: ideoque nonnullæ
earum decedunt iam veteres, antequam nubant, quòd le-
gi ſatisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentiũ
coactos reges nuntij Scytharum quum peruenieſſent, cer-
tiores eos fecerunt, Perſam, vbi omnia quæ ſunt in interi-
ore continente in ſuam ditionem redegit, faucibus Boſ-
pori ponte iunctis, in citeriorem traieciſſe continentem:
ſubactisque illic Thracibus, fluuium Iſtrum ponte iunxiſ-
ſe, animo hæc omnia in ſuam redigendi poteſtatem. Pro-
inde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere,
ſinentes ad perniciem nos deuenire, ſed idem ſentien-
tes, obuiam eamus inuadendi: quod niſi facitis, nos in vl-
timum diſcrimen adducti, aut regionem deſeremus,

1 Proinde nobis conuenire non poteſt cum illis.

2 Duo ſunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: vnum, quod, &c. alterum, quòd terr.

3 Voce porro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à priſco tempore ea ſolœciſſantes, quod, &c. *Vel, Vſitata eſt antè Sauromatis nox Scythica, ea ſolœciſſantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.*

aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquã non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non minus venit Persa, quàm aduersus nos: neq; nos subegisse cõtentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi primùm traiecit in hanc continentem, vt quisq; sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denuntiassent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. [1] Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita Scythis responderunt: Si vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus iniuriæ his viris, neq; nunc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neq; enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam rectà atq; ex aperto conferendam, quando ipsis isti ad societatem nõ accedebant. [2] Itaq; digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: ijdem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum

1 Nam Gelonus quidem *rex* & Budinus & Sauromata conc.

2 Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderét, graméq; è terra exteré dum, *velerædendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnam, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

modum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [1] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresq; omnes degunt, vnà cum pecoribus, [2] præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [3] præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam comperierunt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traijciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicam. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi vero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti li-
126 gnea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: vltra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se infinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari

1 Subducere se. *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro Seducere.*

2 Præterquã ijs quæ ad victum satis esse possent.

3 Præmisissent.

inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è cõspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nũquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos è Scythis ac perturbari, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrũ suum, cum eis primùm se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadẽtibus Persis vnà cũ Scythis, neque virium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem versus ac solitudinem. [1] Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, [2] Virorum dæmonie, *id est beate*, quid assiduè fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum negotiis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortalium ego

1 At Scythæ nõ iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebãt, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. *Valla putauit* ἀντιπαρτας esse pro ἀντιπαρέμβας συμμιγχίλιω (*vt paulo antè loquutus erat Herodotus*) *quum referatur ad* ἀπηγόρευον *præcedens paulo antè.*

2 *Budæus vertit*, O miserrime hominũ.

» ego metuens antè fugerim, neq; nunc fugiã te, neq; quic-
» quam faciã diuersum nunc atq; in pace facere consueuerã.
» [1] Quòd autem non protinus tecum ineo prælium, huius rei
» te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri cul-
» ti, quos inuadi aut vastari metuentes, properemus vobiscũ
» conferre pugnam. ad quam si opus est continuò deuenire,
» sunt paterna sepulchra, quæ vos quum nacti fueritis, age-
» dum tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vo-
» biscum simus pro sepulchris, nécne: prius autem (nisi nos
» ratio traxerit) tecum prælium nõ conseremus. Hactenus,
» quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cæte-
» ra, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem
» meum, [2] & solium Scytharum regium. Tibi autem pro ter-
» ra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire
» dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te fle-
» re. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus
Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iunctum asseruabant. [3] At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarũ, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabãtur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebãt, & nihilominus noctibus quoq; tales incursiones faciebant. [4] Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorũ vox ac multorũ species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaq; rudentes asini perturbabant Scytharũ equos, & quum Scythę sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorũ voce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, vtpote in-
117 lentia tum vocis, quam prius nõ audissent, tum formæ quã nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi

1 Cur autem nõ pr. tecum ineam prælii. hoc quoque tibi declarabo.

2 Et Vestam Scytharũ reginam.

3 At Scythę qui ibi relinquebãtur, *vel remanebãt*, nõ amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerẽt. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimuero, &c.

4 Verùm quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darij exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorũ vox & mulorum species.

animaduerterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, [1] & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, auis verò sit equo assimilis: at sagittis dandis, quòd [2] seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cœlum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his sagittis confecti. Et Persę quidem illa munera sic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si [3] id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ [4] raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterũt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in mediũ prosilijt, quem vt quis-

1 Et commorantes angerentur ob rerũ omnium penuriam.

2 Suam potentiam.

3 Itaq; si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirũ vt* quum ad prædiem permanseritis, iam abscedatis.

4 Primo quoq; tẽpore redierunt.

vt quisq; vidit insequebatur. Perturbaris Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret, & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad » eos Persas cum quibus cætera colloqui consueuerat, Hi vi» ri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc » Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ » mihi quoq; ipsi res ita se habere videantur, bono consilio » est opus, vt turus nobis eò vnde venimus sit receptus. Ad » hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum » inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi » adueni, euidentius intellexi, animaduertẽs eos habere nos » ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox adue» nerit, [1] incensis è more ignibus, & alijs quæ consueuerunt » fieri, actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostem sal» lendum relictis, asinisq; omnibus alligatis, abeundum, pri» usquam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontẽ soluen» dum, [2] aut Ionibus soluere lubeat: quod nobis factu facile » erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *allegatos*: asinos quidem, vt vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens ijs qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quammaturrimè ad Istrum contendit. [5] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quę contigerant referre. His illi auditis, repentè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequũtur, vtpote plerosq; pedites & itinera nescientes, ea præser-

1 Accensis ignibus, vt & aliàs facere cõsueuimus, & imbecill.

2 Aut Ionesaliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit.

3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo antè* Imbecillissimis quibusque: *nisi quòd hic est positivus gradus, quum vbi esset superlativus.*

4 Homines verò propter imbecillitatẽ quidem relin quebantur, sed hoc tamẽ prætextu, vt dum ipse cũ fl. cop.

5 Asini à cœtu segregati.

6 Manus ad Scythas tendere, & ijs quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in v-

num agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas, at Scythicus equitibus constaret, & ijs quidem itinerum compendia scientibus, quum vtrique ab alt. aberr.

tim quæ diuortia habebant, ipſi equites & compendia viarum ſcientes. Sed quum vtriq; ab alteris abetrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertranſierit, iniurij eſtis qui adhuc permaneatis: ſed quoniam hactenus præ timore permanſiſtis, nunc ſoluite quamcelerrimè traiectum, atq; abite ſoſpites liberiq;, dijs pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſium ducis & 118
Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſententiam erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſij diuerſa, quòd diceret nunc quidem eos ſuæ quenq; vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darij ſublata, neq; ſe Mileſijs, neq; alium quenquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates popularem ſtatum quàm tyrannicũ mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam tranſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt, duntaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cyzicenus, & Ariſton Byzantius: & iſti quidẽ ex Helleſponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiã, hoc ſibi præterea agendum dicendumq; cenſuerunt, vt pontem [1] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addendum quũ decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundã nobis rẽ attuliſtis, ee
& op-

1 Partis portem ſoluerẽt quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerent autẽ nõ ampliùs quã ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac.

2 Sed ſoluẽtes illã põtis partem quæ Scythiam verſus ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharum ſe facturos dicerent.

» & opportunè inſtatis: atq; vt vos nobis probè viam oſten-
» diſtis, ita nos vobis obſequenter obtemperabimus. Vt e-
» nim cernitis, traiectum reſcindimus, adhibituri omnem
» diligentiam, cupiditate aſſequendæ libertatis. Cæterùm
» dū nos hæc diſſoluimus, interea vos illos inquirere tempus
» admonet, & inuentos, tam veſtro quàm noſtro nomine
» ita vlciſci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem ha-
bentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas re-
uerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, [1] ipſi
ſibi huius rei cauſa, quòd pabula equorum illis in locis cor-
ruperant, fontesque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, facilè ſi voluiſſent Perſas inueniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſibi fuerant optimè conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fruſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille obſeruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ęgrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus concidit, veritus ne ſe relicto Iones abiſſent. Erat autem apud Darium Ægyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc Darius ſupra ripam Iſtri poſitum iubet inclamare Hiſtiæū Mileſium: Hiſtiæus *eum ſepius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traijciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scythæ iterum aberrauerunt. [2] & ob id Iones tanquam non liberos, ſed peſſimos & ignauiſſimos omnium hominum iudicant, deque eis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciūt. Darius per Thraciam iter faciens, Seſtum Cherſoneſi peruenit, atque illinc in Aſiam nauibus ipſe tranſiuit, relicto in Europa exercitus duce [3] Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hūc honorem habuit, vt hoc verbū inter Perſas diceret: quum eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [4] nunquid tantum hominum ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit, ſe prę optare tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Greciā ſubditā,

tantam multitudinem ſibi optaret.

1 Cuius *mali* ſibi authores fuerant.

2 Et *propterea* modò Iones, vt qui liberi ſint peſſ. & ignauiſſ. omn. hom. iudicant: modò de illis tāquā de ſeruis loquētes, mancipia domino rum amantia & minimè fugitiua eſſe aiūt. *Vel, Et propterea alias Iones, &c. Sic & in altera parte. Aliàs verò de illis, &c. Solet tamē τῶν μὲν, τῶν δὲ potius exponi, Partim quidā, Partim, verò. ſed hic nō ſatis conuenire videtur Partim, ſenſus eſt enim, Iones (Scytharū iudicio) ſi vt liberi conſiderentur, ſe in illa re ignauiſſimos oſtendiſſe: ſin vt ſerui, officio mancipiorū dominos amantium functos fuiſſe.*

3 Megabazo. *in vulg. edit. Gr. & in noſtris vet. cod. Sic in ſequētib. locis.*

4 Cuius rei

His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios vrbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidē talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduersus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posteri quum à Pelasgis qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati sunt essent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, considentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aspexissent, nuntium misere scisciatum quinam & vnde essent. Illi, nuntio scisciatanti responderunt se Minyas esse, ab ijs heroibus oriundos qui in Argo nauigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuntio scisciantur 119
quid sibi velit ipsorum aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) orareque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [1] in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmonijs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cū alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscunq; autem Lacedæmonij morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos ani-

1 Quibus ipsi conditionibus vellēt.

animaduerſuri, exorati ſunt ab eorum vxoribus (quæ ciues erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum ſuo cuiuſque viro colloquendi, nullum in illis dolum eſſe ſuſpicantes. Horum permiſſu, Minyarum vxores ingreſſæ carcerem, omni [1] veſte quam geſtabant viris tradita, illorum veſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri veſte amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rurſuſque apud Taygetum conſederunt. Hac eadem tempeſtate Theres Autefionis filius, Tiſameni nepos, Therſandri pronepos, Polynicis abnepos miſſus eſt in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum, Euryſthenis & Proclis: quorum, quum pupilli eſſent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliis imperari, quoniam imperium deguſtaſſet, vt negaret ſe Lacedæmone moraturũ, ſed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in inſula quæ nunc Thera vocatur, quondam Calliſta, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in inſulã quæ nunc Thera vocatur quum appulſus eſſet, ſiue regionis amore captus, ſiue qua alia voluntate, reliquit illic cum aliis quoſdam Phœnices, tum Membliarem conſanguineum ſuum. Iſti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone veniſſet, inſulam quæ Calliſta, *id eſt pulcherrima*, vocabatur, incoluerũt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium miſſus eſt, nequaquam ad illos eijciendos, ſed ad vnà habitandũ, & ad inſulam valde frequẽtandã. Poſtea verò quàm Minyas è carcere elapſos & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmonij tamen necare ſtatuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione abducturum. Et huic poſtulato Lacedæmonijs aſſentientibus, cum tribus biremibus ad poſteros Membliaris nauigauit, ducens ſecũ non vniuerſos Minyas (pleriq; enim ex ipſis ad Paroreatas Cauconasq; diuerterunt) ſed paucos, [2] quos in ſex partes diſtribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magiſtum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorũ pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Inſulæ autẽ à conditore Thera nomen eſt inditum. [3] Hic filio, quòd negaret ſe nauigaturum cum

1 Veſtitu quem geſt. v. trad. illorum veſtitum ſumpſ.

2 Quum autem hos expulſiſſent, ſeipſos in ſex partes diſtrib.

3 At filius, quum ei ſe vnà nauigaturum neganti, dixiſſet pater ſe itaq; eum relicturũ τὸν λύκον, *id eſt lupum*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἰόλυκος. atq; adeo nomen hoc inualuit.

eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est OIolycus, *id est Ouislupus*, & id nomen alteri præualuit. OIolyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus Æsanij filius ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, cõtulit se Delphos,

1 Afferens ex vrbe Hecatomben comit.

[1] ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum alijs ciuibus, tum verò Batto [2] qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, vt vrbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; vbi terrarum Libya esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos quum in Thera non pluisset, & omnes, præter vnã, arbores exaruissent, consulentibus Theræis Pythiam, [3] respondit, mittendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittũt in Cretam nuntios inuestigatum siquis aut indigenarũ aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuntij, quum Cretam perertassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodã cui nomẽ erat Corobio. is aiebat se ventis abreptũ in Libyã applicuisse, & ad Platæã insulã Libyæ. Hunc nuntij mercede inductũ in Therã duxerunt. Verùm nõ multi ad rem explorandã ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cũ aliquot mensiũ cibarijs, ipsi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de insula renuntiandũ. Quibus vltra præstitutũ tempus redire differẽtibus, omnia Corobio deficiebãt: sed appulsa eò naui Samia quę ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annũ homini cibaria reliquerũt. Ipsi ex hac

2 Qui filius erat Polymnesti, Euthymides genere ex Minyis.

3 Obiecit illam coloniæ deductionẽ in Libyam.

120

insula

insula quũ soluissent, Ægyptũ optantes, vento subsolano abrepti ferebãtur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerũt in Tartessum, [1] pompã ferentes ad rem diuinã. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [2] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est sex talentis) selecta fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulachris*, septenũm cubitorum, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisq; cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam e regione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Platæam miserunt. Hæc Theræi memorãt. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filię nomine Phronimæ nouercam, quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum lædendo atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [3] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commẽtus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themison: [4] hunc in familiaritatem acceptũ Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciẽdum putauit: accepta puella mare ingressus, quum in alto fuit, [5] vt iureiurãdo Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellã demisit in pelagus: ea deinde retracta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus vir inter Thereos spectatus in

1 Deducente eos numine. Erat, &c.

2 Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum est.

3 Impudicitiæ crimẽ impingendo. *Vel, Impudicitiam obiicẽdo.*

4 Hospitio exceptum adigit iureiurando, ipsum operam suam ei præstiturũ quamcunque ad rem illi opus eã esset.

5 Defungi iurisiurandi religione volẽs, demissam in mare puellam funiculis alligatam, sta tim extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus hũc locum vertit.*

concubinarum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius,* sono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod. sed cum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [1] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit,

Batte Venis Vocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[2] Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia? [3] quáve manu? Hæc loquens non persuasit illi vt alia responderet, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. [4] Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Thereis malè contingeret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos sciscitatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent (retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebãt, ac rursus reuerti iubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictũ est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius secum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarũt ad oraculum consulendum. Eò postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigere Libyes scis quam nec adnueris Vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim

121

* *Budæus ex antiquo exemplari legit* ἰχίφωνος, *id est* hęsitans lingua, *vt annotauit Pau. Leopard. Emend. lib. 3, cap. 11. Ex terrore id vocis vitiũ emendatum refert Pausan.* 331. *l.* 6. *S.*

1 Pythiam in suo vaticinio linguâ Libyca eum itavocasse, quoniã eum Libyę regem futurum nouerat.

2 *Ante hæc verba adde.* Perinde acsi lingua Græca oraculum reddens dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Ad verbum, Ad vocem.*

3 Qua potentia? *Vel, Quibus copiis?*

4 Ab eo tempore autem quum *illa* tũ in hũc ipsum tũ in cæteros Theræos ità exerceret, hi calamitates suas ignorantes, *id est, calamitatũ suarum causam*, Delphos miserũt. *quò* de malis illis *sciscitarẽtur.*

enim ſinebat eos deus aliò migrare priuſquam in Libyam conceſſiſſent. Retherſi ad inſulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, regione inſulæ, nomine Aziriſtum, amœniſſimis collibus vtrinque concluſum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum ſex annis quum incoluiſſent, ſeptimo deſerendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem tranſirent. Ita illinc eos Libyes veſperum verſus & ad locorum ſpecioſiſſimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum ſpatium metiendo animaduerterent. Eſt autem huic loco nomen Iraſa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis eſſe fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis incolere commodum eſt vbi cœlum [1] vocaliter ſonat. Sub Batto igitur, qui condidit [2] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & ſub eius filio Arceſilao, qui regnauit annos ſexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio miſſi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix eſt appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatũ induxit ſuo oraculo Pythia. Nam accerſebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba reſpondens,

» *Serior in Libyen quiſquis peruenerit almam,*
» *Diſcernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.*

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam ſe contuliſſet, finitimorum Libyum agros vaſtabant, atque inter ſe partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, miſſis in AEgyptum quibuſdam, ſeſe dediderunt Apriæ AEgyptiorum regi. Iſte comparatum grandem AEgyptiorum exercitum miſit aduerſus Cyrenas. Cyrenæi, inſtructa apud Iraſa locum & ad fontem Theſtin acie, cum AEgyptiis conflixerunt, eosque ſuperauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptij ſuccenſentes Apriæ, ab eo deſciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arceſilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus ſuis ſeditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nũc appellatur. Et inter condendum Libyas [3] ſolicitabant ad

1 Cœlũ perforatum eſt.

2 *Suſpecta hic ſunt Græca exempl. quorum alia ζῶον, alia ζῶος habent.*

3 Impulerũt ad defic.

deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque instítit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirent, [1] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeò superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineuntes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum, atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [2] huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret,

1 Et inuadédum esse eũ Libyes censerent.

2 Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erãt, populo in commune dedit. Quæ instit.

ret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circundatam [1] dicentique quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, vrium-quenque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu
122 in patriam. Cui Pythia ita respondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehortatur. Tibi verò suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus facies. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatoque rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alij exilio solum vertebant, alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerũt, ad Theramq; dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circundata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia non sinebat eum inuẽtas in fornace amphoras excoquere, excessit vltrò ex vrbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, [2] & quòd Cyrenen existimaret circumfluam. [3] Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quòd

1 Eadem autem verba ad *hoc munus* dicenti, *id est, inter accipiẽdum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercit. fœminas donare respondit.

2 Et quòd existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significatã fuisse.*

3 Vxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia, quæ Alazer vocabatur: ad hũc se contulit. Atquidam Bar.

is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in AEgyptum quum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortansque eum ad se vlciscendam, & prætendens titulum quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquanto pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autem AEgypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius insimulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [1] titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigendos. Libyũ enim multæ sunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium cõtemnebant. Colunt autem Ægyptum versus (vt hinc incipiamus.) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus Ægyptij moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comam alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [2] præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli factitant, solique virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vsque nomine [3] Plynum. His confines sunt Gigamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi.

1 Prętextus.

2 Vicissim mordet.

3 *Sic in vet. cod. Gr.* πλυὸς *legitur, nõ* πλύνος.

Atque

atque in continente eſt portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab inſula Platæa pertingens vſque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios ſunt. Gigamas ab occaſu contingunt Aſbyſtæ, qui ſupra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non poſtremi ſed præcipui Libyum ſunt qui quadrigis vehantur, ſtudioſi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum ſunt occaſum verſus confines AVſchiſæ, qui ſupra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVeſperidas. Circa mediam AVſchiſarum plagam habitat Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eiſdem quibus ij qui ſupra Cyrenen ſunt, moribus vtentes. AVſchiſarum quod ad oc-
123 caſum vergit, contingunt Naſamones, grandis natio, qui ſub æſtatem relictis ad mare pecoribus, conſcendunt ad locum AEgilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ ſunt, & ſpatioſæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpſerunt, ad ſolem ſiccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas ſorbillant. Vxores plures ſinguli è conſuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem penè quo Maſſagetæ modo, prius ſcipione prætento. Naſamonibus mos eſt, quum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt ſponſa ſingulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quiſque cum ea concubuit, donum det illi quod ſecum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iuſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, iurant, illorum ſepulchra tangentes. Diuinant ad ſuorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem inſomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ conſuetudo hæc eſt: De manu alterius vterque ſumpto inuicem poculo bibit. quòd ſi nihil humoris habuerint, ſumptum è terra cinerem lingunt. Naſamonibus confines ſunt Pſylli, qui hunc in modum interciderunt: Auſter eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin eſt, aquarum inops. Ob id iſti publico colloquio atque conſilio expeditionem fecere aduerſus au-

ſtrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad aſe-
nas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis,
eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum
verſus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui
omnium hominum commercium aſpectumque refugi-
unt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere qui-
dem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa
maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Macæ, qui
ſummum capitis verticem radunt, in medio capillos cre-
ſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bel-
lum pelles ſubterraneorum ſtruthionum ferunt pro tegu-
mento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratia-
rum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemori-
bus frequens eſt, quum cætera cuius memini Libya ſit ar-
boribus nuda. ducentorum ab eo ad mare ſtadiorum eſt
intercapedo. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes,
quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas,
ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem
paſſa eſt, fimbriam nodat, & vt quæque plurimas habet, ita
præclariſſima cenſetur, tãquam à pluribus viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam inco-
lunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus
eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palma-
rum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Loto-
phagis ſecundum mare vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi
veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem
vſque ad ingentem amnem nomine Tritonẽ, qui in gran-
dem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula quæ di-
citur Phla. [1] Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis ha-
bitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam
ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea [2] cum aliis ſo-
lennibus hoſtiis, tum verò tripode æreo, circuiſſe Peloppo-
neſum, animo Delphos eundi, eumque, quum teneret cur-
ſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abduc-
tum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in [3] a-
ſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: eiq; hæſitanti de egreſſu
apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem, quòd
diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atque incolumes remiſ-
ſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonem oſtẽdiſſe

qua

1 Aiunt autẽ editum eſſe Lacedæmoniis oraculũ de deducẽda in hanc inſulam colonia.

2 Cum reliqua hecatombe, tum, &c.

3 *Satim pòſt eandem vocem vertit Brenia. Lego autẽ ἐφέλκεσθαι & ἕλκειν cum vet. cod.*

qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [1] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hęc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus fustibusque, dicentes se [2] morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant. hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum cristа Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis AEgyptiis. nam ab AEgypto af-
124 firmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque [3] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiũt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus. apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *ad est ferss abundans*. Supra hanc theriodem supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [4] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quã ho-

1 *Ex posteris eorum qui, &c. Fortasse Valla scripserat ex nepotibus.*

2 Ritus patrios ei peragere.

3 Nescio quid de patre conquestam.

4 Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorũ tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erũpit.

mines habitant vltimi, solitudinem versus. & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem, etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoque aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est, eaque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autem per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen est AEgila, ad quem locum Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab AEgilæis alius [1] collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quēadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem prepostere pascuntur, quòd cornua inflexa anterius habent, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque duritiam. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognouimus, pernicissimis pedibus sunt, serpētibus, lacertisque & aliis id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vtentes, sed vespertilionum more stridentes.

1 Agger. *Paulo post ipse tumulum vertit.*

A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolētibus hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. [2] nam sales quidem apud eos vocantur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, eique præterea omnia

2 Nam omnibus quidem simul nomen est Atlantes. *Id est, commune quidem vniuersa gens: nomen est Atl.*

omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndiq; teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nũquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate: quem esse columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc mõte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsq; Herculeas, atque vlterius. Intra quod est salis metallum, *id est* [1]*effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [2] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus, nam si plueret illic, non possent manere parietes [3] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferísque, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab AEgypto ad Tritonidem paludem, [4] pastoritij Libyes sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec AEgyptij gustant suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ [5] ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in AEgypto, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres Barcææ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atq; hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam non sunt [6] pascuales Libyes, neque eisdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nam Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id est pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina

1 Fodina.
2 Grumis.
3 *Post* Salis, *adde*, Ibi autẽ & altus & purpureus sal effoditur.
4 Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarũ abstinent sicut & Ægyptij, suesq; non alunt.
5 *Suspecta est hic vox Græca.*
6 Nomades Libyes.

enim hirci aſperſa eos liberant. Ea autem refero quæ ipſi Libyes narrant. Porro ſacrificia apud [1] paſtoritios Libyes talia ſunt: Vbi pro primitiis aurem pecudis præciderunt, eam ſupra domum abiiciũt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuerſi Libyes ſacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno: ſed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci veſtem & ægidas ſimulachrorũ Mineruæ mutuati ſunt, præterquam quòd ęgides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta ſunt: nomine quoque ipſo teſtificante veniſſe ex Libya [2] Palladiorum ſtolã. Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quòd eo Libyſſæ mulieres vehementer vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituãt, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [3] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [4] qui verò Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior eſt feris ſyluiſque quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisque frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupramodum grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus præditi. Et [5] cynocephali, *id eſt capita*

1 Nomades. *Sic & in ſeq. pro paſtorales.*

2 *Id eſt ſimulachrorum Mineruæ. dicit enim Herodot.* παλλαδίων *quod dixerat τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.*

3 Occidentali.

4 *Lectionem ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in vulg. edit.*

5 *In vulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio, ſed quidam uet. codices pro* κυνοκέφαλοι *habent* ἀκέφαλοι, *hoc modo,* ἢ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τῷ στήθει, *&c.*

capita canina habentes,& acephali, *id eſt non habentes capita*,qui in pectoribus oculos habent,vt Libyes memorant:nec non viri fœminæque agreſtes,& aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud paſtorales eſt, ſed alia,veluti pygargi,& capreæ,& bubali,& aſini, non illi quidem cornua habentes,ſed alij impoti: nunquam enim bibunt.& oryes,[1] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiũt. (huius feræ magnitudo eſt ad æquiparationem bouis)& baſſaria,& hyænæ, & hyſtriches, & arietes agreſtes, & dictyes,& thoes,*id eſt ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes,& crocodili tricubitali ad ſummum magnitudine,terreſtres lacertis aſſimiles,& ſtruthi ſubterranei,& ſerpentes puſilli cum ſingulis cornibus. Hæ ſunt illic feræ, & item cæterę quæ alibi,præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorſus in Libya nullus eſt. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοί,*id eſt colles*:alij,echines.Sunt præterea muſtelæ quæ in ſilphio naſcuntur,[2] murænis ſimillimæ.Tot habet feras Libyum paſtoralium regio, quantum nos maximè ſcrutando longiſſimè inueſtigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines ſunt [3] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum.His finitimi ſunt * Zygantes,vbi magnam vim mellis apes conficiunt, ſed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur,ac ſimiis veſcuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt.Iuxta hos aiunt Carthaginenſes ſitam eſſe inſulam nomine Cyranin, ducentorum ſtadiorum longitudine, arctam latitudine,in quam tranſiri è continente poteſt,oleis refertam ac vitibus.Et in ea eſſe lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo.Hæc an vera ſint haud equidem ſcio,ſed quæ narrantur ſcribo.[5] Fuerit autem totum,vt ipſe ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, ſeptuaginta quoquouerſus pedum eſt,altitudinis duũm paſſuũ.in hunc *virgines* contum, cuius in ſummitate mirtus alligata eſt,demittunt, deinde referunt myrto picẽ, odoratẽ quidem aſphalti habentem,ſed cætera præſtantiorem pice

1 Ad quarum cornua phœnices cubitos *menſuras* faciunt. *1. Phœnices ſuas menſuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortaſſe tamen & alius ſit ſenſus.*

2 Tarteſſiacis ſimiles.

3 Zaveces.

* Τύζαντες *pro gente Libyca ex Herodoti quarto citantur à Stephano:vt annotauit Turn. Aduerſ. lib. 10. c. 24. Sed idem tamen Steph. & Τύζαντας pro Libyæ populo citat ex Hecataeo & Eudoxo.* S.

4 Fieri autem poſſit vt id omnino ita ſe habeat,quum ipſe viderim. &c.

Pieria: eamq; in ſcrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggeſſerunt, ita è ſcrobe in 126
amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id ſub terram meàns [1] redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadijs abeſt. Ita quæ de inſula adiacenti Libyæ dicuntur, conſentanea ſunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenſes, locum eſſe Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipſi applicuere ſe, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum conſcenſis nauibus fumum excitare: fumo autem conſpecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depoſito, [2] rurſus illinc abſcedere, ſed non extra conſpectum: tum ſe illinc è nauibus egreſſos *pretium* conſiderare, & ſi dignum mercibus [3] videatur, eo ſumpto abire: ſinminus, conſcenſis iterum nauibus conſidere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depoſuerunt addere, donec [4] perſuadeant. Neutros autem alteris iniuriâ inferre: [5] neq; aut ſe contingere merces priuſquam ipſi ſumpſerint aurum. Atq; hi ſunt Libyum quos nominare poſſum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos ſcimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ ſunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad auſtrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neq; verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Aſiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis eſt. Hæc autem optimæ cuique telluri par eſt prouentu fructus cerealis [6] omnino cæteræ Libyæ. Eſt enim pulla & vda fontibus, ac ſecura ficcitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui ſit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem menſuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum ſolum & illud eſt quod EVeſperitæ colunt. nam quoties id eximiè ſeipſum vbertate ſuperat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editiſſima eſt, quam paſtorales incolunt, tres in ſe

[1] pla-

1 Conſpicitur. *Vel, apparet.*

2 Procul à mercibus retrocedere. *Hic autē interpres aliter legiſſe videtur. ſed hanc lectionem ὑ ἐξαναχωρέϊν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων ſequentia confirmant.*

3 Videatur aurum.

4 Faciant illos acquieſcere. *Gal. Inſques à ce qu'ils les rendent contens.*

5 Neq; enim illos aurū attingere priuſquam merciū pretio id æquauerint. *id eſt priuſquam tam multū exhibuerint quantum mercium pretio reſpondeat*, neq; illos merces attingere, *vel cō tingere* priuſquam, &c.

6 Nec quicquam omnino ſimilis eſt reliquæ Libyæ.

[1] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima eſt, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq;: his compoſitis, in plaga quæ ſupra maritimam eſt, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ij qui ſunt in editiſſima plaga, coquũtur atq; matureſcunt. Itaq; dum primi fructus bibuntur atq; eduntur, vltimi aduentant. Atq; hunc in modũ ad octo menſes perceptio fructuũ Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta ſint. Perſæ autem ad vlciſcendam Pheretimam ab Aryande miſſi ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obſederunt, miſſis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arceſilai. [2] Eos oppidani, vt qui cędis omnes participes eſſent, in colloquium non admiſerunt. Ita octo menſes Barcen quum obſediſſent Perſæ, nono menſe cuniculos ſuffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. ſed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo ſcuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murũ, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunq; admouebatur alibi, illinc è ſolo nihil ſoni reddebatur: ad locum autem qui ſuffodiebatur, æs clypei reſonabat. vbi è diuerſo fodientes Barcæi, Perſas ſuffoſſores interemerũt. Tormenta autem Barcæi ipſi repulſabant. Verùm quum multum temporis contriuiſſent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Perſis, Amaſis dux peditatus talem rem commentus eſt: Animaduertens Barcæos vi non poſſe ſuperari, ſed dolo, latam foſſam per noctẽ depreſſit, eiq; fragilia ſuperſtrauit ligna, & ſuper ea humum induxit, reddens ſolum cætero æquabile. ſimulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierũt, ferientes fœdus ſuper illam occultam foſſam: vt quoad humus ea ita ſe haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret ſe penſuros regi, & Perſis, ſe nihil rerum nouarum aduerſus Barcæos eſſe molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipſi ex vrbe prodibant, & ex hoſtibus cuicunq; libebat intrandi vrbem faciebant poteſtatem, patefactis omnibus portis. At Perſæ reſciſſo ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant

1 *Sunt qui in Græco cõtextu pro χώρας legendum cenſeant ὥρας. quam lectionẽ ſequendo, alter fuerit interpretandus hic locus.*

2 Eorũ oppidani, vt qui &c. orationẽ non admiſerunt. *id eſt, eorũ petitioni non acquieuerunt, vel, aſſenſi non ſunt.*

resciderunt, vt fœdus soluerent quod cum Barcæis percussserant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebant. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; decisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Persis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbem permisit: reliquis in seruitutem 127
abreptis Persæ redierunt. qui quum ad vrbem Cyrenen redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per vrbem deduxerunt. sed inter transeundum præfectus natalis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recusante Amasi peditum duce. se enim aduersus vnam Barcen Græcam ciuitatē esse missos. Verùm postquam transierunt, & ad ripam Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subijt quòd Cyrenen non occupassent: eamq; iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen incessit eis metus: illinecq; cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia confederūt. vbi statiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum sibi præberi precati essent & eūm accepissent, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atq; vtensilium gratia, vt quisq; relinquebatur trahebaturq;, interficiebant, donec in Ægyptum peruentum est. Hic Persarū exercitus in Libyam longissimè ad EVesperidas processit. Quos autem Barcæorū cepere, [1] quosq; ex Ægypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit vicū Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuere Barcæ) ad meam vsq; memoriam etiam incolis frequentem. Verùm ne ipsa quidem Pheretima [2] probè vita excessit, nam postea quam vlta Barcæos celerrimè in Ægyptum redijt, malè perijt. [3] vt enim existunt acres admodum & inuidiosæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimę Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

1 Hos ex Ægypto ad regē transportarunt: rex autē Darius ijs ad incol. *Legendo* ἀναστάτους *pro* ἀναστάτους.

2 Feliciter vitam finiuit. quumprimū enim vlta Barc. in Ægypt. redijt, miserè perijt.

3 Vt enim dijs odiosæ sunt nimium acres hominū vltiones. *Perinde ac si dicat, deos illitā miserabilem vitæ exitū immisisse, odio prosequentes eā quæ usa fuerat in vltione sumenda crudelitatē, vt & alias adeò atroces vltiones odio prosequi solent. Valla autem sensum inuertit.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, qui inscribitur TERPSICHORE.

AT Persæ qui in Europa sub Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimuero cõfidentibus Perinthijs eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. [1] Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduũ illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autẽ multa nomina singularũ

1 Quæ quõdam à Pæonibus acciderãt *Perinthijs*, ita se habuerant. *Vel*, Talé quidam olim clade *Perinthij* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenue.

regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos,[1] & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui[2] se pro immortalibus gerunt, à me commemoratum est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia suorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circũsidentes cum ploratione prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recensentes. Hominem autem fato functum, per lusum atque lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures vxores habent: quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à 128
suo propinquissimo mactatur, vnáque cum viro humatur, cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducẽtibus. nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non asseruant, sed quibus libuerit cum viris concumbere sinunt: at vxores asseruant vehementer, easque magno ære à parentibus coemunt. Punctas[3] notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse notatas punctis ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem verò, pro contemptissimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipuè: per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisque omnifariis hostiis, conuiuantur. Illudque defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiã, *sed est singulare certamen*. Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autẽ huius regionis ad aquilonem vergit,

1 *Vel*, Et Crestonæos qui superiorẽ regionem incolunt, *sic & paulo post*.

2 *De his videlib. præcedente locum Herodoti, simulq; annotationem in eum.*

3 Stigmatis. *Cicero rixbirta interpretatur compunctũ notis.*

vergit, nemo poteſt pro compertò referre quinam homines eam incolant: ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, cõſtat vaſtam eſſe atq; ignotam: [1] vbi ſolos audio habitare homines nomine Sigynas, veſte Medica vtẽtes, eorumque equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdemque pufillos ac ſimos, inualidoſq; ad viros geſtandos, ſed currui iunctos eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horũ fines proximè accedere ad Enetos qui ſunt in Adria. Eos quoq; ſe colonos Medorũ dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: ſed [2] fiat quidlibet intra longum tempus.[3] Sigynas Libyes qui ſupra Maſſiliam incolunt, inſtitores appellant: Cyprij iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ ſunt trans Iſtrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non poteſt. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal conſtat frigoris intolerans eſſe. Sed mihi videntur loca quæ ſeptentrionibus ſubſunt, ob gelu inhabitabilia eſſe. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Perſis obedientem reddidit. Darius, [4] tranſmiſſo rapidiſſimè Helleſponto, poſtquam Sardis venit, recordatus eſt beneficij in ſe ab Hiſtiæo collati, & cõſilij Cois Mitylenæi. Quibus accerſitis Sardis obtulit electionem. Hiſtiæus, vt qui eſſet Mileti tyrannus, nullam ſibi tyrannidem poposcit: ſed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea cõdendæ. Et iſte quidem hanc elegit: Coes autem, vt qui non tyrannus ſed priuatus eſſet, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterq; quod optauerat, eò ſe contulit. At Dario res huiuſcemodi oblata eſt, vt illam videnti inceſſerit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ ſedibus in Aſiam tranſportaret. Erant Pigres & Maſtyes viri Pæones, qui poſtquam Darius tranſmiſit in Aſiam, & ipſi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà ſororem procera ſtatura atque ſpecioſam: obſeruato tempore dum in ſuburbanis Lydorum Darius præſideret, talem rem ſibi agendã putarũt: Sororẽ quam optimè poterant, quum exornaſſent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumq; è brachio trahentẽ, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè conſiderabat, quòd

1 De nullis autẽ poſſum quicquam accipere qui trans Iſtrum habitent præterquam de Sigynis.

2 Nihil eſt quod non cõ tingere poſſit intra long.

3 Sigynas quidem certè Ligures qui ſupra Maſſ. &c. *At hic legit* Λίγυες *pro* Σίγυνες.

4 Quumprimum Sardis trãſmiſſo Helleſponto peruenit.

neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydiæ neque vllarum ex Asia fœminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius tum ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse vidisset, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiũt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes, se verò venisse dicere vt sese ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorũ qui è Troia fuerunt. Hæc singulatim illi referebãt. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere, huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Magabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontoque transmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit: Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. 129
Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti Pæonas cõueniisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt,

1 Equum aquauit. vel, adaquauit.

Dobe-

Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hunc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisq; duceret (ducunt autem singuli multas vxores (ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedē reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porrò piscium tanta est copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, dimissam fune sportam vacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est* [1] *fossa argi*, vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post Metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit. instructaque splendidè cœna, per comiter accepit.

» Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes,
» inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quo-
» ties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubi-
» nas [2] [2] & adolescentulas vxores ad assidendum intro-
» ducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti
» nos, & liberali hospitio prosequutus es regique Dario &

1 *Fodina*, vnde &c.

2 2 Et legitimo virginitatis iure nuptas.

terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram.

Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo nõ est, sed viros à fœminis semouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoq; vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accersit. Illæ, vt iussæ, præstò fuerunt, & eregione Persarum deinde consederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnimo id factum esse sapienter. satius enim futurum fuisse, ab initio non venire fœminas, quàm, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ cum obtemperassent illico Persæ mamillas illarum tractare, vtpote plusculo vino temulenti: nonnulli etiam tentare suauiari. Hęc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander quum adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater [1] cede ætati, abique « hinc ad requiescendum, [2] neq; indulgeas nimium potatio- « ni: ego verò hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet « exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum ani- « maduertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens, [3] verba tua « hinc me summouentis penè intelligo. ideo enim me di- « mittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare no- « lo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in « perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. « nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His re- « sponsis Amyntas abijt. Tum Alexander ad Persas, [4] Vobis, « inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, fa- « cillimè licet concumbatis: sed cum qua earum concum- « bere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi ad- « uentat, & vos bene potos esse temulentosq; video. Proinde « has fœminas, si vobis cordi est, sinite ire ad se lauandum, « quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexan- « der, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [5] viros læues malas habentes, muliebribus vestibus exornat: traditisq; pugionibus 130 introducit, admonetq; Persas, inquiens, Vos verò Persæ, à

nobis

1 Morẽ gere ætati.

2 Neq; per totum potationis tempus hic maneas.

3 Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam ꝑ ꝺ cum uuinea iungi.*

4 Vobis, hospites, his fœminis potiri *vel frui* facile est, siue cũ omnib. siue cũ aliquot earũ, *vel cum quantacunq; earum parte* concumbere libeat. Verũ id *postea* nobis significabitis: at nũc quum & tempus petendi lecti instet, & vos, vt video, egregiè potí sitis, has (si graue non est) lotum ire sinite: & lotarum reditũ expectate.

5 *Id est*, imberbes iuuenes, *queis lania fulgent ora, vt loquitur Tib.*

» nobis in conuiuiũ eſtis omni munificentia accepti: quippe
» quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea o-
» mnia repreſentauimus: &, quod omniũ maximum eſt, etiã
» noſtras ipſorũ matres & ſorores liberaliter exhibemus: [1] vt
» omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus digni
» eſtis: vtq; regi qui vos miſit, à Græco quodã Macedonũ prin
» cipe vos & mẽſa & lecto bene acceptos eſſe, renũtietis. Hæc
loquutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit ſingulis Perſis. qui poſteaquam à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac quidem morte affecti ſunt Perſæ ipſi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta ſunt. Non multo deinde interiecto tempore, quum magna horum virorum à Perſis inquiſitio fieret, Alexander illos [2] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, viro Perſæ, vni ex inquiſitoribus interfectorum. Ita horum Perſarum cædes [3] deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe autem Græcos hos qui à Perdica progeniti ſunt, quemadmodum ipſi aiunt, & ego ſcio, & oſtendam in ijs quæ poſtea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certaminibus Græcorum præſunt, *Græcos eſſe eos* ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipſum deſcendiſſet, à concurſoribus prohibebatur, quòd negarent barbarorum id eſſe certamẽ, ſed Græcorum. at vbi palàm fecit ſeſe Argiuũ, Græcus eſſe iudicatus eſt: & ſtadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita geſta ſunt.

1 Vt nos vobis omnem quo digni eſtis honorem exhibere intelligatis.

2 Aſtutia circumuenit.

3 Inquiſitoribus aſtu circumuentis, ſil. ſuppr. eſt. *Ad verbũ, Ita circumuenta eſt. Voluit enim author retinere idẽ vocabulũ, etſi minus poſteriori loco conueniens.*

Megabyzus autem Pæones ducens, abijt in Helleſpontum: & illo tranſmiſſo, peruenit Sardis. quum interim Hiſtiæus Mileſius iam muris cingeret locum, quo à ſe petito donatus à Dario fuerat in pretium ſeruatæ ratis, qui locus eſt ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, quum primum venit Sardis, ducens Pæones, ita eſt Darium alloquutus, Rex,
» quídnam tu rei feciſti, dato loco ad vrbem condendam in
» Thracia viro Græco, eidemque ſolerti atque induſtrio? vbi
» affatim materia eſt ad naues ædificandas, multumque re-
» migum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum

Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid « ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hũc « ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. In- « hibe autem miti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc lo- « quutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturum. Darius misso in Myrcinum nuntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex « Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulentem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere « destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis « fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd « [1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis « meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, « quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: « quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse « virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi amborum adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare « tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [2] hoc gratificandum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meusque coniector ac consiliarius futurus. Hæc loquutus « Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regijs iudicibus, quòd iniustè ob pecuniam iudicasset rex Cambyses interemerat: interemptoque detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemque eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sumpta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij quoni-

[1] Quum primum à Scythis redij.

[2] Hæc propono. *vel, offero.*

quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, ijs præfectum Persæ imposuere Lycaretũ, Mæandrij eius qui Sami regnauit, germanũ. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortẽ oppetijt, quòd omnes in captiuitatẽ redigebat; atq; euertebat, alios insimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis reuertentiũ. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed nõ
131 diu [1] in malis faciendis delituit: & cœperunt iterũ è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri.[2] è Naxo quidẽ, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, eratq; Ioniæ prætextũ: quum laborasset duabus superioribus ętatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij [3] sedauerũt, ex omnibus Græcis correctores à Milesijs delecti. Hunc aũt in modum eos Parij correxere: Quum Miletum veniissent viri inter Parios præstantissimi, cernerentq; [4] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle se regionem ipsorũ peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, vt quenq; fundum animaduertebant bene cultum *fructumq; emittentem*, conscribebant domini nomẽ. Peragrata omni regione, quũ paucos huiusmodi fundos comperissent, quam maturrimè ad vrbẽ descenderunt: coactoq; cœtu, decreuerunt vrbem ab ijs esse incolendam quorũ fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionẽ mouissent, iusserunt horum dicto audientes esse. Ita [5] Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiæi Lysagoræ filij, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis degebat quum Naxij venere iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret,

1 *Sunt qui hunc hic suspectum habeant, nec immeritò fortasse.*

2 Etenim Naxus quidẽ inter insul. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quã vnquã antea florens, Ioniæ ornamẽtum erat: quum laborasset.

3 *Vel, Composuerũt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delectis. Hũc autem in modũ eos ad concordiam Parij reuocarunt.*

4 Eos planè fortunis euersos.

5 Res Milesiorum Parij cõposuerũt. At tunc ex his vrbib.

tamen prætendens Hiſtiæi [1] hoſpitium, ita eos eſt alloquutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præbendum non ſuppetunt, vt inuitis ijs qui Naxum tenent, vos poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum Naxijs ac multum longatum nauium eſſe: tamen omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in animo verſans: Eſt mihi amicus Artaphernes Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis Naxij [2] inſtare Ariſtagorę vt rem quamoptimè poſſet conficeret: vtque munera homini pollicerentur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppeditaturos, vt ipſi paciſcerentur. magnam videlicet ſpem habentes, quum ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent eſſe facturos, atque adeo cæteros inſulanos. nulla dum enim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sardis Ariſtagoras ait Artapherni eſſe inſulam Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinam, multis præterea & pecunijs & mancipijs refertam. proinde tu aduerſus hanc regionem ducito exercitum exules illuc reducens. [3] Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, prætet illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus veſtri authores ſumus: & te inſulas regi acquirere, ipſam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficilè inuades Eubœam, inſulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſanè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes occupandas ſuffecturis. Huic reſpondens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ ſunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte ſtatim vere in promptu èrunt. Oportet tamen in his rebus authori-

1 *Id eſt, Hoſpitij conſuetudinem. Vel, Hoſpitalem amicitiã quæ illis cũ Hiſtiæo intercedebat. Intelligit autẽ hunc prætextu huius amicitiæ voluiſſe Naxijs operam nauare, quũ potius id ea ſpe quam declarat, faceret.*

2 Rem Ariſtagorę commendarũt vt eã quàm poſſet optimè adminiſtraret. *vel, Negotium Ariſtagorę dederunt rẽ quàm poſſet cõmodiſſimè gerendi.* quinetiam munera eum pollicerj iubebãt, & ſumptus in exercitum, vt qui eos reddituri eſſent. q magna ſpe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conſpectũ veniſſent, illi omnia quæ ab ipſis iuberẽtur facerent.

3 Quod tu quum feceris, non ſolùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, ſuppeditari par eſt) verumetiam ditioni regis adijcies inſulas, & ipſam Nax.

tatem

tatem quoque regis accedere. His auditis Ariſtagoras lætus Miletum redijt. Artaphernes autem miſſo Suſa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Ariſtagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues inſtruxit tum Perſarum tum aliorum ſociorum magna ſanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Perſa, familia Achæmenidarũ, ſuo ac Darij conſanguineo: [1] qui (ſi vera ſunt quæ poſt hoc tempus geſta) filiam deſponderat Pauſaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Ariſtagoram miſit è Mileto. Megabates Ariſtagora aſſumpto atque Ionum exercitu cum Naxijs, profectus eſt per ſimulationem eundi in Helleſpontum. Atque vbi Chium peruenit, claſſem continuit apud Caucaſum, vt illinc vento aquilone traijceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea claſſe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine cuſtodiri. quam rem indignè ferens, iuſſit ſatellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id eſt, foramen per quod remus extat:* ita vt caput extaret, corpus intus eſſet. Ariſtagoras autem à quodã factus certior, hoſpitem ſuum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Perſam adit & hominẽ excuſans repoſcit: quum nihil exoraret, ipſe accedens Scylacem ſoluit. Id vbi reſciuit Megabates, [2] grauiter admodum ferens, Ariſtagoram inuaſit, Cui Ariſtagoras, Quid tibi, inquit, eſt cum iſtis negotij? nónne te miſit Artaphernes vt me ſequereris, atq; eò nauigares quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, miſit Naxũ quoſdam cum naui, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduerſus ſe claſſem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confeſtim ex agris in vrbem comportare: & ſe, vt qui obſidendi eſſent, inſtruere cibarijs, potu, murorum refectione. Et iſti quidem tanquam inſtante ſibi bello ſeſe apparabãt: illi verò, poſteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggreſſi ſunt. Conſumptiſq; quatuor in obſidione menſibus, aſſumptaq; à Perſis quam ſecum attule-

1 Cuius filiã poſtea (ſi vera fama eſt) ſibi deſponſatã habuit Pauſ. Lacedæmonius Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

132

2 Id magnæ iniuriæ loco ducens, Ariſtagoræ ſuccenſuit.

rant pecunia,& maxima etiã ab Aristagora,quí plura desideraret obsidio,vbi mœnia Naxiis exulibus ędificauerunt, in continentẽ reuerterunt malè affecti. Aristagoras,quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulãte apud milites malè affectos, verebaturq; præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendã cõpuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat vt ab rege deficeret.Id nanque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, & homine retinens quoad capilli renascerentur,vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit [1] ad seditiosos tam de sua sententia quàm de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent: negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, arq; ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declara-

1 Ad suæ factionis homines.

elaratum eſt. Verùm ne hæc quidem ſententia obtinuit, ſed illa, vt omnino rebellaretur, vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuerſus illic agebat, vt conaretur duces claſſiariorum comprehendere. Miſſus autem ad hoc ipſum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylaſſenſem, & Hiſtiæum Tymnis Termenſem, & Coem Erixandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Ariſtagoram Heraclidis filium, Cymæum, complureſque alios. Ita ex profeſſo Ariſtagoras defecit, omnia in Darium comminiſcens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem [1] immutans, ſtatum reipublicæ Mileti conſtituit, vt ſecum libenter Mileſij rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduerſus Naxum vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [2] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quiſque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, ſine mora productũ lapidibus interemerunt: Cymæi ſuum dimiſerunt. Poſteaquam autẽ & alij complures tyranni fuga ſolum vertere, paſſim per ciuitates tyrannorũ abdicatio facta eſt. Tyrannis ſummotis, Ariſtagoras Mileſius ſecũdo loco iuſſit in ſingulis ciuitatibus conſtitui ſingulos magiſtratus: moxq; ipſe Lacedæmonẽ triremi prolegato miſſus eſt. opus .n. erat magnã aliquã cõparare ſocietatẽ. Spartæ regnũ iã non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia nõ ſuperſtes erat, ſed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille quidẽ propter virtutis ſpecimẽ, ſed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat id matrimoniũ ſororis filiã, quę etſi cordi erat, tñ ex ea liberos nõ ſuſcipiebat. Id quũ ita eſſet,

» [3] ephori his eũ verbis incuſauerunt: Si tu nõ proſpicis, at cer
133 tè nobis hoc nõ eſt deſpiciendũ, EVryſthei genus labefieri.
» Tu igitur quandoquidẽ vxorẽ habes quæ nõ concipit, ea
» repudiata aliã ducito, gratiſſimã rẽ in hoc Spartiatis fac-
» turus. His ille reſpõdens, negat ſe earũ rerum alterutrã eſſe fa-
» cturũ: & hos non rectè cõſulere ait, qui ipſum hortẽtur re-
» pudiata quã habeat vxore innoxia, alterã ducere: eoq; ſe nõ
» eſſe pariturũ. Cui ephori atq; optimates cõſilio inter ſe habi
» to retulerũt, Quoniã te cernimus amore cõiugis quã habes
» implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid

1 1 *Aut aliud legit quàm nos, aut malè vertit.*

2 Alium alij vrbi tradens.

3 Ephori ei accerſito dixerunt.

de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcūda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquā Spartiaticè faciens. Non longo interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem,[1] quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subijciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori incredulī fœminæ parturienti custodes apposuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem & post hunc gradatim Cleombrotū. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter aquales omnes primus erat, meritoque putans se ob virilitatem regno potiturū. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari: Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condendā tenderet, neq; quippiam consuetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculū consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe

1 Atq; ipsa quidem produxit eū qui deinceps regni administrationē susciperet. *Ita Camerar.*

claſſe quam & in Libyam duxerat, Italiã præteruehebatur. Ea tempeſtate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege ſuo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt ſibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduerſus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant feciſſe aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam ſe peregrinum in bello aduerſus Sybaritas aſciuiſſe, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipſos transfugiſſe, hoc modo, quòd ſacrificans de eundo aduerſus Crotonem, non litaret. Hæc iſti aiunt. quarum rerum vtrique teſtimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim fanum ac templum prope Craſtin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxiſſe Mineruæ cognomine Craſtiæ: partim ipſius Doriei necem, quam volunt eſſe maximum teſtimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil niſi id ad quod mittebatur feciſſet, nec tranſgreſſus eſſet, Erycinam regionem obtinuiſſet, & obtentam poſſediſſet, non ipſe cum exercitu abſumptus eſſet. At Crotoniatæ multa monſtrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotonienſi, quæ etiam ad meam vſque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius poſteris nihil omnino fuiſſe donatum. cui tamen, ſi in bello Sybaritano fuiſſet Crotoniatis auxilio, multò plura quàm Calliæ fuiſſent donata. hæc pro ſe vtrique eorum teſtimonia referunt; quorum vtris accedere quiſq; mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendæ coloniæ ſocij, Theſſalus, & Paræbates & Celees & EVryleon, qui quum omni claſſe Siciliam tenuerunt, ſuperati à Phœnicibus atque Ægeſtanis, in prælio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduerſa pugna ſuperſtite EVryleonte: qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinuſiorum coloniam, Selinuſioſque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum ſuſtuliſſet, ipſe tyrannidem Selinuntis inuaſit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinuſij impetu in eum facto, quum ad Iouis forenſis aram
134 confugiſſet, obtruncarunt. Dorieo & vitæ & mortis ſocius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui deſponſa ſibi

filia Telys Sybaritæ, Crotone [1] profugerat, abnegatoq; matrimonio trãsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarẽ triremem, ac familiarium virorũ sumptũ, quòd esset olympionices, *id est victor certaminis ad Olympia*, & [2] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerũt. Hunc in modũ Dorieus vita functus est. qui si in animũ induxisset ferre Cleomenis regnũ, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo. Cleomene igitur imperiũ tenente, Spartã venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus cõuenit, habens (vt Lacedæmonij aiunt) æream tabellã, in qua totius terræ ambitus erat inciſus, cunctũq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquiũ vbi venit, ita ad eũ inquit, [3] Stu dium meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. nõ enim ab re hoc fit. Prolem Ioniã pro libera seruã esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, cõsanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neq; barbari sunt viri strenui, & vos in summũ rei bellicæ per virtutem euasistis, [4] & genus pugnandi eorum huiusce modi est: breues arcus ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est ijs qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoq; inter se confines, vt ego disseram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ vbertate, omniũ quos ego noui longè

1 Crotone exulauit, frustratusq; matrimonio Cyrenem transmisit. ex qua profectus *Dorieus* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptibus, sequutus est, quũ esset ol.

2 Omnium sui temporis Græcorum.

3 Ne meum in conficiendo hoc advos itinere studiũ admireris Cleomenes. de eo enim nũc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cũ nobis ipſ. d. dol. max. est, tum inter cæteros vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præestis. *vel præsides estis.*

4 Eorumq; pugna talis est, Arcus & breue spiculũ. Quinetiã bracas induti & pileis capita operti in pugnam prodeunt. Adeo eos superare facile est. *Alij ωεζεύειν, aliter exponunt.*

beatis-

» beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos
» Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris
» accolæ, vbi hęc Cyprus insula est sita, qui tributũ annuum
» regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus cõfines sunt
» hi Armenij, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum
» hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia
» hæc confinis est: in qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita
» sunt hæc Susa, vbi rex magnus domicilium habet, atque
» hîc pecuniarum thesauri sunt. [1] Hanc vos vrbem si animo-
» sè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque
» verò operæpretium est vos suscipere prælia pro terra ne-
» que multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduer-
» sus Messenios [2] vestros consortes, & Arcades & Argiuos,
» quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum
» cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at
» quum offeratur occasio totius Asiæ facilè potiundæ, aliud
» quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui
» respondens Cleomenes, Milesiæ, inquit, hospes, in triduum
» tibi differo respondere. Tunc quidem hactenus processum
est. vbi verò dies responsioni præstituta adfuit, & ad locum
de quo conuenerant, ventum est, interrogauit Aristago-
ram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem
esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum ante-
cellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quum non
deberet rem vt se habebat illi aperire, volens Spartiatas
in Asiam educere, dixit trium mensium esse iter. Cleo-
menes, interpellata huius quam ordiri instituerat oratio-
» ne de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Spar-
» ta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum
» istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri
» itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, do-
mum abiit. Aristagoras, sumpto [3] oleæ ramo ad do-
mum Cleomenis se contulit, [4] eamque ingressus, iube-
bat precabundus ad se audiendum mitti illius filiam. As-
sistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, v-
nica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleome-
ne iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nol-
le prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi [5] vn-
decim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente

1 Hanc vos vrb. si ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

2 Viribus vobis pares.

3 *Oleæ ramo lana obuoluto quo supplicantes vtebantur. vnde deducta est vox Graeca quasi supplicatoriam dicas.*

4 Eamq; ingressus à Cleomene contendebat vt filiã amitteret, quippe qui ab eo vt aurem sibi cõmodaret, supplicier peteret. Assistebat enim, &c. *(vel adstabat. legendo potius παρεστάτει quam παρεστάτει)* Cleomene eũ iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autẽ ἱκετεύων ἐπαχθῦσαι. ex uet. cod.*

5 Decem. *Sed Valla ex ix. Nix. fecit ἑνδεκα. quum ix regantur ab ἀρχεω.*

Cleomene, subinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris quod erat vsque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbique sunt regij stathmi, *id est mansiones*, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam, viginti est mansionum, *hoc est vscenorum castrorum*, parasangarum nonagintaquatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere. 135

1 *Vel arx, aut castellum. vel propugnaculũ. Sic & in seq.*

est & [1] præsidium magnum supra illum. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor. In horum [2] montibus posita duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia disterminat flumen quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus. in quibus & præsidium est. Eam fluuij qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi nõ idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [3] Mantienis: quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tẽdenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia,

2 Finibus.

3 Matienis. *& paulo pòst* Matienam.

tredecim

tredecim millia ſtadiorum & quingenta: quum ſint paraſangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando ſingulis diebus centena & quinquagena ſtadia, conſumuntur ſolidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Ariſtagora Mileſio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium menſium iter eſſe, rectè dicebatur. Quòd ſiquis exploratius iſta inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Epheſo ad Sardis [1] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Suſa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico eſſe [2] tredecim millia ſtadiorum & quadraginta. Ex Epheſo enim ad Sardis, quingenta & quadraginta ſtadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimeſtre.

1 Huic oportet annumerare

2 Quatuordecim.

[3] Digreſſus è Sparta Ariſtagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Poſtquam Hipparchum Piſiſtrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in ſomnis viſionem cladis ſuæ euidentiſſimam vidiſſet, interfecere Ariſtogiton & Harmodius, priſco genere Gephyræi, poſt hæc nihilominus Athenienſes, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Viſio autem inſomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorũ videbatur Hipparchus cernere virum aſſiſtentem ſibi procerum atq; ſpecioſum, hos verſus per ænigma dicentem,

3 Exactus autem Sparta.

Intolerandæ leo tolera, tolerans animo ægro.
[4] Nemo viris pœnas iniuſtis iure rependet.

4 Iniuſtus nemo eſt quẽ non ſua pœna ſequetur.

[5] Vbi dies illuxit, confeſtim præ ſe ferebat referre hæc velle ad ſomniorum coniectores: ſed mox ſpreta viſione, miſit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percuſſores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipſi aiunt: verùm, vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atque eam incoluere, ſortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulſi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autem recepti ſub conditionibus ſunt vt ciues inter eos eſſent, multis [6] nec memoratu dignis quas agerent rebus impoſitis. Phœnices iſti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciã introduxere, tum verò literas, quæ apud

5 Quumprimum autem dies illuxit, hæc ad ſomniorũ coniectores apertè retulit. *Vel, Hæc ſomn coniectoribus palam cõmunicauit.* ſed poſtea repudiata viſione, *vel, quum viſioni illi renũtiaſſet.* pompam ſolennem celebrauit.

6 Nec memoratu dignis rebus illis intercedentes.

Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur: progressu verò temporis, vnà cum sono mutauerũt & modulum priſtinum. Et quum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essẽt, [1] qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc est* [2] *sirporum*, pellibus caprinis ouillisque vtebantur, adhuc quoque ad meam vsque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte cõsimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum. 136

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labadaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti.

Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, *id est, solus principatu est potitus*, eiecti sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea [3] in suspicionem Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit visum Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio instituera̅m, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis.

Hippia

1 Qui quum à Phœnicibus literas didicisſent, formã paucarũ quarundã immutata, vtebantur, & vtẽtes famam sparserunt, (vt æqui tas etiam postulabat) quũ Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas.

2 *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

3 *Legit* ὑποπτευθέντες *pro* ὑπολαμβάνοντες.

Hippia tyrannidem obtinente,[1] & infenſo eis propter cædē Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere ſunt Athenienſes, profugi patria propter Piſiſtratidas, quoniā ipſis vnà cum cæteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, fruſtrata fuit, conatiq; Athenas reuertendo liberare, vehementer ſpe deciderunt, Lipſydrium ſuper Pæoniam cōmunierunt: dehinc omnia aduerſus Piſiſtratidas cōminiſcendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandū, id quod nūc eſt, tunc autē non erat. Enimuero quum bene nummati eſſent, ac viri ſpectati iam inde à ſuis maioribus, extruxerunt templū exemplari pulchrius,[2] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentū eſſet vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienſes aiunt, hi viri Delphis ſedentes Pythiam pecunia perſuaſerunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, ſiue priuato ſiue publico agmine, petētes oraculum, proponeret ipſis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, quum ſibi idem ſemper diceretur, mittunt Anchimolium Aſteris filium inter populares eximiū, cum exercitu ad expellendos Athenis Piſiſtratidas, tametſi hoſpites ſuos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miſerunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulſus, copias eduxit. Id præſciſcentes Piſiſtratidæ auxilia Theſſalia euocauerunt. ſocietatem enim cum Theſſalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Theſſali miſerunt mille equites cum ſuo rege Cinea, viro Coniæo. Hos ſocios vbi habuere Piſiſtratidę, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergūt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in caſtra hoſtium emittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui ſuperfuere, ad naues repulit.[3] Hunc in modum primus Lacedęmoniorum exercitus abſceſſit. Extatq; in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod eſt in Cynoſargi. Poſtea verò Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miſerunt, non mari, ſed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cū quibus oram Atticā inuadentibus cōgreſſus primùm Theſſalorū equitatus, non

1 Qui exacerbatus in Athenienſes erat ob cædem Hipp.

2 Atq; inter cætera, quum ex lapide Por.

3 Hic fuit prima expeditionis Laced. exitus.

diu pòst in fugam versus est, cæsis supra quadraginta è suis, qui superfuere, qua quisque potuit, rectà in Thessaliam rediere. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Atheniensibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra mutum Pelasgicum redactos.[1] Neque tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitabant, & Pisistratidæ cibo potuque bene instructi erant. Itaque quum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nam filij Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati[2] ex quibus ij qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduentitij, tamen Athenienſium reges euasere. Eaque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. qui recepta libertate, quæcunque aut 137
fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius ediſseram. Athenæ, quum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert)[3] Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quàm vetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quum vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum,[4] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. ille enim, quum bellum

1 Nec verò Pisistratidas vlla ratione eiecissent, *nisi profligassent* Lacedæmonij, quippe qui de trahenda in longum obsidione non cogit. & Pisistr. cõmeatu bene instructi erant: ideoq; vbi per aliquot dies obsedissent, Spartam reuersi fuissent. Sed res contigit quæ vt illis perniciosa, ita his adiumẽto fuit. Pisistratidarum enim liberi dũ clam è regione sub ducerentur, deprehensi fuerunt. Quo ex fact. omn. &c.

2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenę.

3 *Pythia persuaserat ut id faceret quod paulo antè narratum est.*

4 Geleontis.

bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neq; hæc modò submouit, sed etiam optauit monumẽtum Adrasti Talai filij, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyonium regem esse, ipsum verò, lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nũtiatum, velle se [2] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eumque tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exędificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [2] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Meceſtem fratrem eius & Tydeum genetrum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quũ sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonij cum aliis honoribus prosequebãtur, tum verò [3] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastum venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onov, *id est suus & asinus*, [4] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alij, Hyatæ, *id est suales*: alij, Oneatæ, *id est asinales*: alij, Chœreatæ, *id est porcales*. His tributum nominibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [5] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adrasti filio.

1 Reducere. *Sic in seq.*

2 Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandũ est) vt Adrasto inimicissimũ, quòd & Meceſt.

3 Eius infortunia choris tragicis decorabant.

4 Cognomina enim eorũ mutãs in alia quibus ὗς & ὄνυ, *id est suus & asinus*, appellationes præfixæ essent, vltimas syllabas addebat.

5 Quum apud se expendissent.

Hæc Sicyonius Cliſthenes[1] & ipſe (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipſis & Ionibus tribus, Cliſthenem ſibi cognominem imitatus eſt. Quum enim populus Athenienſis fuiſſet antea exagitatus, poſteaquam omnium authoritatem ad ſuam vnius redegit, tum tribuum nomina cenſuit immutanda, & plures ex paucioribus faciẽdas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id eſt tribuum præfectos*. Ita populo in tribus diſtributo atque compoſito, erat multo ſuperior iis qui erant contrariæ factionis.[2] Superatus in partibus Iſagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obſidione Piſiſtratidarum ſibi hoſpitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Iſagoræ ventitaret. is miſſo primùm Athenas caduceatore Cliſthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienſes, eos enageas vocans, *q.d. piaculares*, videlicet admonitu Iſagoræ hæc dicens. nam Iſagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius inſimulabantur[3] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obſtricti erant*. Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato nanq; æqualium ſodalitio arcem occupare conatus eſt. Id quum efficere nõ potuiſſet, aſſedit ſimulachro dei ſupplex, ipſe ac ſocij. hos illinc ſubmouerunt quidem magiſtratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniẽdi eos citra mortem: ſed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Cliſthenem atque piaculares, quamuis Cliſthenes ipſe profugiſſet, nihilo ſecius Athenas venit, non magna cum manu, atq; illinc ſeptingentas familias *mutatores* Athenienſium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecundo loco ſenatum 138 diſſoluere, & magiſtratus trecẽtis Iſagoræ militibus mandare: verũm reluctante ſenatu, atq; obtemperare nolente, Cleomenes Iſagorasq; cũ ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt: tertio die quicunq; Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione diſceſſerunt,[4] rato effecto quod Cleo-

1 *Poſt* Cliſthenes, *adde*, fecerat. Athenienſis autem Cliſthenes, quũ huius Sicyonij eſſet ex filia nepos, & ab eo nomen haberet.

2 Superatus autem viciſſim Iſagoras, hoc contrà excogit.

3 Alcmæonidæ enim & qui eorũdem partium erãt, cædis huius inuidiam ſuſtinebant, at ipſe *Iſagoras* nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienſes ita nominati fuerunt.

4 Omine Cleomeni rato effecto. *i. Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. Vel, Exitu omen approbante Cleomeni. Quod autẽ hic φίμωσιν. ſtatim poſt κλεισθένα vocat*, quod Valla interpr. *admonitum*.

Cleomeni dictum est. nam ei ad occupãdam arcem ascendenti,& ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens
» è sella sacerdos, antequam ille valuas referaret, Lacedæmo-
» nie, inquit, hospes retrò redeas, néve templum introeas.
» non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, E-
» go, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achęus. Itaq; admonitu, vti nolens, atq; in conatu pergẽs, tunc quoq; iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienses,& in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula conecti mortem opperiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntij mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit, si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sinminus, illos abscedere præcepit. Nuntij inter se colloquuti, quòd societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenientibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenienſem vlciſci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingẽti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotij OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensiũ vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus cõserturi prælium essent, Corinthij, primi omnium secum reputantes iniustè à se agi, [3] auerterunt se, atq; abscesserũt. Secũdum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui &

3 Sententiam mutauerunt.

ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſeiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertiò, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducés, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotij ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultisque eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die tranſgreſſi Euboeam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt, vnà eũ Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquantò poſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque[1] redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

[1] Pecuniarum à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarũ.

Attica per domitũ acri ſub marte iuuentus
Bœotũm populis Chalcidicaq́; manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere caco,

Quorum ha de decima ſtant tibi Pallas equa.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, [1] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibiipſi quiſque rem gerere properabat. [2] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatque vt [3] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [4] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [5] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt AEginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad AEginetas orãdos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia virorum remiſſis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti AEginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes [6] Bœotiis incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam

1 Remiſsè agere voluiſſe. *Vel, Operam ſedulo non nauaſſe.*

2 Horum igitur res ita ſe habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Atheniẽſium ſtatus.*

3 Ad Polyphemum.

4 Reuerſi conſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerunt, conuocata cõcione. Thebani, quũ auditent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarent. Nonne, inquiunt, proximè nos habitant Tanagr.

5 Imò *minime* ne aliud potius ſibi velit oraculum.

6 Bœotos bello premerẽt.

Æginetę aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio exstitit: Epidaurij, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consuluere oraculum. Quibus Pythia iussit vt Damiæ & Auxesiæ simulachra erigerent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Scisciantibusque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienses vt sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse.) Athenienses se verò dixerunt concessuros, hac tamē lege, si quotannis illi sacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & simulachra ex his oleis fabricata statuerunt: terráque sua fructum eis ferente, quod conuenerat Atheniensibus persoluebant. Eo tempore atque superiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter se vel actores, vel rei, illuc se conferentes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio vsi, ab Epidauriis desciuerunt. Factique hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum simulachra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eaque asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEę, viginti ferme procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum [1] nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenienſibus non soluebāt: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse: eisdem iam viduatos, non debere exoluere, sed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienses misere. Æginetæ negare quicquam negotij esse sibi cum Athenienſibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulachra, triremem missam publicè

[1] Probris infectabantur.

cum

cum ciuibus quibusdam: qui Æginam quum venerunt, simulachra, tanquam è suis lignis facta, conati sunt suis sedibus emoliri vt asportarent: quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eaque de re illos remiges qui trahebant simulachra, ab
140 his in amentiam esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. AEginetæ verò negant illos vna cum naui venisse, (facilè enim se vnam nauim, atque adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se verò cessisse, nec pugna nauali cõtendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certè, quòd nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulachra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permansisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: se verò, quòd audirent sibi bellum ab Athenien sibus illatum iri, præparasse Argiuos vt sibi aduersus Athenienses in Æginam descendentes adessent auxilio. Eosque, quum latuissent hostem in traiiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præsciissent, à nauibus discluſos irruisse: & interea tonitrum ipsis terræmotumque extitisse. Hæc ab Argiuis AEginetisque commemorantur. Athenienses quoque confitentur vnum omnino è suis incolumem in Atticam reuertisse, quem tamen Argiui aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eundem Athenienses, dæmonio incolumem, nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Quum Athenas se recepisset, clademq; renuntiasset, vxores eorum qui aduersus AEginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus esse reducem,

circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factum mulierum visum esse Athenien sibus ipsa clade tristius. in quas quum alia ratione animaduertere non possent, vestem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ fœminæ, simillimã Corinthiæ. eam itaq; mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1] Quanquam reuera si ratione vtamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira. quoniam omnis prisca vestis fœminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant, apud quorum vtrosque mos est fibulas faciendi sescuplas mensura quàm tunc consueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceũ quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eoq; contentionis processere Argiuæ atq; Æginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsq; ætatem fibulas gestauerint quàm antea grandiores. Odiorũ principium Æginetarum in Athenienses hoc, quemadmodum commemoratũ est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxiliũ tulere Bœotijs Æginetæ. Qui quum maritima Atticæ vastarent, Athenien sesq; aduersus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abstinerẽt, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re successura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremũ illos [2] subigerent. Hoc oraculũ ad se Athenienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum censuerunt vt Æaco fanum dicarẽt, quod nunc in foro exstructum visitur: [3] sed triginta annis non esse abstinendũ, quòd videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab Æginetis, si bello abstinerent. His tamẽ ad vlcisscen-

1 Vt tamen verum fateamur, non Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarũ mulierum eadẽ erat, cum illa quã nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & Æginetis hac de cãusa consuetudinem istam inualuisse *aiunt*, vt fibulæ fiant mẽsuræ sescuplo maioris, quàm quæ tũ recepta erat. quinetiã mulieres apud eos tẽplo deorũ fibulas præcipuè consecrare, *vel fibulas pro donarijs offerre:* Atticũ verò nihil, ac ne lateré quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis suæ patriæ potarẽt, more postea receptũ fuisse. *Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionem quæ est post ποιῆσαι, inde translatam ponendam esse post εἶναι, vt sit, ἐπὶ τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι.*

2 *Vel potius,* Ipsi subigerentur.

3 Sed annos triginta non abstinuerunt, *vel superfederunt,* quum audissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

dum

dum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quòd & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Athenien sibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipsis & [1] indigna ex Athenien sibus futura, quorũ antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Athenien sium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellerentur, [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienses augescẽtes, nec ad ipsis obtemperandum vllo modo esse animatos: prẽterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierũt Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquã Hippias accersitus adfuit, accitis etiã aliorum sociorũ nuntijs, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [3] Agnoscimus viri socij nos haud rectè egisse, qui » ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri imprimis » hospites, [4] quiq; in animum inducebãt præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, » tamẽ ingrato populo vrbem tradidimus: qui posteaquam » per nos [5] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum » per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; supertè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos suos finitimos atq; » Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius » quis, si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agẽ matos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *nec sui iuris esset*, viribus parem suæ esse futuram, at si tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

1 Hostilia, *vel atrocia*, ab Athen fut. quorum *oraculorum* antea quidẽ ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quũ Cleomenes ea Spartã attulisset. ijs n. potitus est ex Athenien sium arce oraculis quæ, &c. *Vt τῶν πρόσθεν referas χρηστηρίων.*

2 In templo reliquerãt: relicta autẽ Pisistratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quũ hæc oracula in eorũ manus perue nissent, Athenien sium potentiã crescere & ad parẽdum ipsorũ imperio nullo modo ani-

3 Conscij nobis sumus nos haud rect.

4 Quiq; se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant.

5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemq́ue nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo supertè inflatus, suam potentiam auget: vt & iam didicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quem peccare contigerit. *id est non cautè se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud δόξαν φύσαν.*

dis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vnà vobiſcum « 1 Nunc profectò cœlum ſub terra erit, terraq; cœlo ſupereminebit, homines mare incolẽt, piſces domiciliũ prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. p. euerſ. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniuſtum eſt, nec magis ſanguinariũ. *Perinde ac ſi diceret, cũ poeta, Omnia natura præpoſtera libus ibunt, Párſq; ſuũ mũdi nulla tenebit ſter, Omnia iã fient fieri quæ poſſe negabam, quũ vos Laced. adeo mutati ſitis vt, &c. Sed legendum* ἢ ἅ ὦ.πι ἐφαίνει, *&c.*

euntes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſa Hippiam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt publico cõ« ſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, red« damus ei quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum a« lij ſocij non probarent, quumq; ſilentium tenerent, Corin« thius Soſicles ita loquutus eſt, ' Eo tempore cœlum ſub « terra, ac terra ſuperior cœlo erit, hominesque domicilium « in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus « publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabi« mini. quibus nihil eſt in rebus humanis neq; iniuſtius, neq; « magis mortiferum. Quòd ſi bonum vobis videtur ciuita« tes ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtitui« te, atq; ita vt alijs conſtituatis operam date. At nunc ipſi ty« rannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehemen« tiſſimè cauentes, hoc in ſocios ſtudetis efficere, qui ſi eſſe« tis, vt nos ſumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de « hac re ² ſententiam diceretis. Nam iſta res apud Corin« thios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos pau« corum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem « incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrahe« bantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia clau« da, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchia« darum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Pe« tra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui « quum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, miſ« ſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeun« tem ſtatim Pythia his verſibus compellauit, «

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat. «
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos «
³ *Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.* «

Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eodem ten« 2 Sententiã proponeretis. Talis erat Corinthijs vr 4

bis ſtatus, vt penes paucos imperium eſſet. Quum igitur ij qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimonia inter ſe contraherent, contigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia naſceretur quæ clauda eſſet, nomine Labda. Eam quòd nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c. 3 Quod cadet. *neq; enim videtur poſſe alio referri πεπρωμένα quàm ad* ἐλοίτερχον. 4 Hæc oraculum Eetioni reſpondiſſe, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret.

debat

» debat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius
» intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba,

» *Concipit in petris aquila, enixura leonem*
» *Robustum, sanum, genua & qui multa resoluet.*
» *Hæc bene nunc animis Versate Corinthia proles,*
» *Qui colitis pulchram [1] Pallenem, altamq; Cornthũ.*

1 Pirenen.

» [2] Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum,
» simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque per-
» tinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis fi-
» lium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, mise-
» runt è suo numero decem viros ad tribum in qua habi-
» tabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam
» ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, pue-
» rum petunt. Labda cur venissent ignara, [3] paternæque be-
» neuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnius
» eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitu-
» tum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum
» allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à
» Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti mi-
» seratio subijt pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit,
» & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus in
» fans, per omnes decem transijt: ac nemine interimere vo-
» lente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ia-
» nuam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed
» primum præcipuè, qui ex conuento non feciset: donec
» interiecto temporis spatio placitum est vt rursus intro-
» gressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex
» Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam La-
» bda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoq; metuẽs
» ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum in-
» terimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occu-
» luit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret
» illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scruta-
» turos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi
» nõ apparuit, visum est eis abeundum, atq; ijs à quibus mis-
» si essent, dicendũ se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse,
» atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti
» impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod

2 Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentẽ assequi nõ possent, quũ audiuerũt id quod Eetioni erat editũ, tunc illud etiam prius intellexerunt, cũ illo Eetionis cõgruẽs. Quum aũt & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nascituram Eetioni prolẽ interficere in animo habẽtes.

3 Ad gratulandum patri veu.

deuitauerat in cypsela, *id est mensura frumentaria*. Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis anceps est redditum, quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad aedes
Cypselus Eetides, clara rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: sed vbi per nuntios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus est. Missio enim præcone, Thrasybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat extra oppidum educto ingressus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atque abijciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimã atq; densissimam hunc in modum corrupit: prædiumq; illud peruagatus, nullo [1] verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco auido præceptionis audiendę Periandro negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulũ, & mirari quòd se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponitq; quæ ex Thrasybulo vidisset. Periander id quod à Thrasybulo actũ erat intelligẽs, atque interpretans sibi ab illo præceptum vt eminentissimos quosque popularium interimeret, tunc verò omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo consummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misisset nuntios sciscitatum necyomanteon, *id est mortuorum oraculum*, de hospitis deposito, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dicturam vbinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa alge-

1 Dato consilio.

algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum quibus sepulta fuisset, vtpote non concrematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur, testimonio foret quòd Periander in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quòd ipse cum Melissa quamuis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò, tanquam ad diem festum, quamornatissimè poterant quum essent mulieres istæ, depositis clàm satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes* ad foueam comportatas Melissam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterum eosdem misit, tunc ei Melissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinam depositum hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lacedæmonij, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos accersisse Hippiam, tum verò maior nunc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes [1] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis, in quo scitote Corinthios vobis non assensuros. Hæc Soficles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipuè Corinthios desideraturos Pisistratidas, [2] quum venissent dies quibus expiare se ab Athenien-sibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socij, qui antea silentium tenuerant, audito Soficle, liberius pro se quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obtestariqúe Lacedæmonios nequid agerent noui aduersus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est.

1 Obtestamur vos ne tyrannides in ciuitatib. constituatis. Atq; adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiã contra ius & æquum reducere conemini, scitote nõ approbaturos vestrũ hoc factũ Corinthios.

2 Vbi venissent stati dies quibus futurũ esset vt illos angerent Athenienses. *Sed ànũ deus suspectum reddit uel ipse Valle interpretatus.*

Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolchon, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus, à Mitylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum ibi cõstituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamen, qui à Pisistrato acceperat, non tenuit
143 sine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pu-

gnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regiones, illos refellentes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prælijs geſta ſunt, tum illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus ipſe quidem fugæ ſe mãdans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtriq; ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abijt, cuncta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Artaphernem, atq; omnem operam dando vt Athenę in illius ac Darij venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quum accepiſſent Athenienſes, mittũt Sardis nuntios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarũ hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atq; ita animati ſunt Athenienſes eã conditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta, commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quòd neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent, [2] facilesq; eſſent ad capiendũ. Hæc ille referens, ea quoq; addebat, Mileſios eſſe Athenienſium colonos, quos ęquum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius [3] enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamẽ in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaq; Athenienſes perſuaſi, de-

1 Quum autem ad plebẽ acceſſiſſet Ariſtag.

2 Expugnariq; facilè poſſent.

3 Eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidẽ Lacedæmonium ſolum fall.

si, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in respectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim missit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atq; vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuntius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus [1] ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutē. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [2] eademq; vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, vsq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transmisere, quò postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbū transportati, mox à Lesbijs in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniam receperūt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinq; triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquando [4] pro Eretrijs in bello Chalcidensi præstiterant, quum Samij contra Eretrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesijs, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

1 Salutare consilium vobis daturum.

2 Vobisq; iā licet incolumes in patriā reuerti: vobis quidē ad mare vsq;: quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q. d. Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eò quum veneritis, quod iter tenere debeatis, cura nobis erit.*

3 Illic remanentibus.

4 Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

Sardis aduenerunt, easq; [1] occurrente nemine, capiunt, omniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [2] quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ: quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunq; in vrbe erant, vndiq; circumuenti, ex vrbe in forũ confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiã ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiũt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorẽ in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Atheniẽses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerãt, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quę prius societatem facere recusauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit:

144

1 Repugnãte nemine.

2 Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Valla iunxit præcedẽtibus hæc.* τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, *&c.*

acceſſit: Cyprij quoq; omnes vltrò, exceptis Amathuſijs, acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Sitomi nepos, E Velthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe, vehementius vrgere hominem inſtitit. In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Oneſilus omnibus Cyprijs vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis cæteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nuntiatum eſt Sardis captas incenſasq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius comparandæ claſſis atq; rei cõtexendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, ferur, [2] quumprimum hæc audiuit, dixiſſe Iones nihil feciſſe: probè ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quinam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet, tum arcum popoſciſſe, eoq; ſumpto, ſagittã quam impoſuerat, in cœlum excuſſiſſe: & ea in aerem excuſſa, dixiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atq; hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi ſemper appoſita cœna, ter diceret, Here, memento Athenienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum conſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe molitum. viris enim ex altera continente perſuaſit vt Iones ſequerentur, (qui mihi commiſſorũ pœnas dabunt) eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam ſine tuis conſilijs actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus, Quódnam, inquit, rex protuliſti verbum? méne conſulere rem quæ tibi ſit quippiam ſiue multum ſiue parũ moleſtiæ allatura? Quid mihi quærens iſta facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adſunt quæ tibi? quem tu omnium conſiliorum tuorum communione dignaris? Quòd ſi iſtud quòd ais egit procurator meus,

1 *Legit* στρατιώτησι *pro* σατιώτησι.

2 Vbi hæc audiuit, Iones contemſiſſe, *vel nihil feciſſe*, quippe qui nõ impunitam illorum fore rebellionem ſciret. deinde interr.

3 Quem à longo iam tẽpore detinebat. *Vel, retinebat.*

sic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. [1] Principio ratione cc
iſtam non admitto, Mileſios ac meum procuratorē quip- cc
piam rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum: ſiquid cc
tamen huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, in- cc
tellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum puta- cc
ſti. nam Iones id agere aggreſſi ſunt poſtquam ego ex ipſo cc
rum conſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iampri- cc
dem libidine tenebantur: quod ſi ego in Ionia fuiſſem, cc
nulla profectò ſe ciuitas commouiſſet. Proinde nunc pro- cc
perè dimitte me vt in Ioniam contendā, illic omnia negō- cc
tia tibi in integrū reſtituturus, & hunc Mileti procura to- cc
rem, harum rerum machinatorem, in tuam poteſtatem cc
redacturus. Hæc, quum ex animi tui ſententia confecero, cc
iuro per deos regios me non prius exuturum hanc veſtem, cc
qua indutus in Ioniam deſcendam, quàm Sardiniam in- 145
ſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Hiſtiæus cc
fallendi gratia dicebat. quibus perſuaſus Darius, hominem
dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat
præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuntius de Sardi-
bus ad regem venit, Dariuſque illam rem arcu fecit, & Hi-
ſtiçum eſt alloquutus, Hiſtiæuſque ab eo dimiſſus ad mare
ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: O-
neſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuntius affertur
[2] Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi
Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, One-
ſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocan-
dos: qui nō diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe
ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Per-
ſæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtrique itinere Sala-
minem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus
promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea faci-
entibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixe-
re, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus cum vtris cc
dimicare velitis, cum Perſis, an cum Phœnicibus. Si terra cc
mauultis cum Perſis acie confligere, iam tempus eſt è cc
nauibus egrediendi, & in acie ſtandi, vt nos veſtras ingreſſi cc
naues, cum Phœnicibus dimicemus: ſin cum Phœnicibus cc
fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum cc
opus eſt eligatis, vt quantum in nobis ſitum eſt, Ionia cc

atque

[1] Sed ego prorſus fidē his verbis abrogo, Mileſ.

[2] Artybium Perſām cū numeroſa manu Perſica, Cyprum aduenzare. *Aduerbum, Expectari in Cyprū. Id eſt, Eius in Cyprum aduentū expectari. Valla autem hic προσδόκιμον cū δυσμισον confudit.*

» atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones
» Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare
» tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in
» terra confligeremus. [1] Itaque vbicunque quidem colloca-
» bimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis
» qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscentes, vi-
» ros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post
hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij
reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios:
aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac So-
liensium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus
vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum
(erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alio-
» qui [2] solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edo-
» ctum se erigere, & pedibus simul atq; ore [3] eum in quem
» agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito v-
» trum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum
» Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, pa-
» ratus sum & vtrunq; & alterutrũ, & omnino quicquid im-
» perueris, facere. promã tamen quod rebus tuis esse condu-
» cibilius sentiam, regem ac ducẽ oportere cum rege ac duce
» certare. siue enim talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod
» secundũ est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali esse,
» nos verò famulos cum famulis hostium debere confligere.
» Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artifi-
» cium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus
» neminem se erecturũ. Hæc illo loquuto, mox exercitus cõ-
flixere terrestres nauales q;. & classe quidem Iones eo die
strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamẽ
præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est,
dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi
Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, One-
silus (vti cõuenerat cũ satellite) ipse inuadentẽ Artybiũ ferit,
eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutũ eos iactãtis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ im-
perator illic vnà cũ equo corruit. Cæteris aũt pugnãdo occu
patis, Stesenor Curij tyrãnus, nõ parũ circa se copiarũ habẽs
prodidit socios Curiẽses. (hi Argiuorũ coloni dicũtur esse.)

1 Nos itaq; vbi collocati sumus, vt oper. *Vel, In mu nere quod nobis iniunctum est.*

2 Audaciæ plenus. *Vel, Animosus. Vel, Magnos spiritus gerens. Sed rectius λήματος quàm λήμματος.*

3 Eum in quem impetũ faciat, interficere. *Vel, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. quod melius respondet verbo καταγάζεσθαι.*

Post horum proditionem, statim Salaminij, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horum acie in fugam versa, cum alij multi occubuere, tum verò Onesilus Chersis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprum profectus inter tyrannos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitū esset, ingressum apum examen fauo refersit. ea de re oraculū Amathusijs (nam oraculum consuluere) redditum est vt depositum caput humarent, Onesiloq; quotannis tanquā heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathusij ad meam vsq; memoriam faciebant. Iones, & alij qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorum vrbes obsessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerūt. Ciuitatum autem Cypriarum diutissimè obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quàm obsidere cœperūt, circumsuffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij, quum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt redacti. At Dauriſes, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerunt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarant. Dauriſes quidem conuersus ad vrbes in Hellespontο sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampsacum & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defeciſſe. igitur conuerso itinere ex Hellespontο aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conueniunt, atq; ad amnem Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multę sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnū, meo iudicio, á [1] Pixodaro. [1] Pixodaro. 146

xodora

xodora Mauſoli filio, viro Cindyenſi, qui Syenneſis Cilicū regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc ſententia dicebatur vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoſte congrederentur, vt ſublata ſpe retrò fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur [1] meliores quàm natura eſſent. Verùm hæc ſententia non peruicit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander eſſet, vt ſi Perſæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes, abire non poſſent. Poſt hęc quum adeſſent Perſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam Cares prælium cōſeruere cum Perſis acre atq; diuturnum: ad poſtremum præ multitudine hoſtium terga vertunt. Quo in prælio, Perſarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum ſe receperunt, in magnum atq; ſacrum lucum platanorum. Soli autem ex ijs quos nouimus, Cares ſunt qui Ioui militari hoſtias offerant. Huc Cares quum ſe recepiſſent, de ſalute conſultabant, vtrū ſeſe Perſis dedere, an Aſiam penitus relinquere ſatius eſſet. De hac re conſultantibus, ſubſidio venere Mileſij cum ſocijs. Ibi Cares immutata priori voluntate, rurſus ad bellum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus Perſis concurrunt: & quum diutius quàm prius dimicatum eſſet, fugantur, multis cæſis, Mileſiorum præcipuè. Poſt acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis [2] repugnauerunt. Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylaſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu incidentes, obtruncati ſunt cum ducibus ſuis Dauriſe & Amorge & Siſamace, necnon Myrſe Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Perſæ. Hymees autem (qui & ipſe erat ex inſequentibus Iones qui aduerſus Sardis militauerant) ad Propontidem conuerſus cepit Cion Myſiam. Hac expugnata, audiens Dauriſem relicto Helleſponto tendere aduerſus Cariam, omiſſa Propontide, in Helleſpontum duxit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas [3] qui à priſcis Teucris relicti fuerant. Et ipſe quidem Hymees, quum has gentes cepiſſet, morbo deceſſit Troade: & hic quidem ita mortē obijt.

1 Fortiores. *Vel, magis ſtrenui.*

2 *Pro. Pugnā inſtauarunt. Vel, Denuo pugnarunt.*

3 Qui ex priſcis T. rel. fuerant. *Vel, remanſerant.*

Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Æolidem delecti imperatores. cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; cernens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, [1] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [2] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto eijcerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata. [3] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Miseti, ipse sumptis secum omnibus voluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbē obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

1 *Cum eis deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expellerētur. Eánne igitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edonorū ducere oporteret. quā Hist. Vbi autē Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ὑπάρχον fecerit ὑπάρχειν.*

2 Historicus.

3 *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, vt Miletus viri illius sit nomē, quū in nostris exempl. sit diuisum Pythagoræ.*

HERO-

147 HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTUS, qui inscribitur ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita oppetijt. Histiæus autē Mileti tyrannus, [1] à Dario commeatū adeptus, Sardis venit. eò quum veniſſet è Suſis, interrogatus eſt ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxiſſe: & quum negaret ſe id ſcire, quinimò mirari quod actum eſſet, tanquam eius rei prorſus ignarus, [2] Artaphernes, qui eum fuiſſe artificem comperiſſet, id ipſum intuens, inquit, Hiſtiçe, ſic res hæc ſe habet, Hunc calceum tu quidem conſuiſti, Ariſtagoras autem ſibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Hiſtiæus tanquam rei gnarum veritus, prima ſtatim nocte fuga ſe ad mare proripuit, regem Darium fruſtratus, cui Sardiniam inſulā maximam in illius poteſtatem redacturum ſe pollicitus, ſubijt primas partes Ionici belli aduerſus Darium gerendi. Is quum in Chium tranſmiſiſſet, à Chijs in vincula coniectus eſt, [3] exploratum habentibus eum à Dario illuc iſſe ad res nouas moliendas: ſed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hoſtis eſſet, hominē ſoluerunt. Ibi interrogatus Hiſtiæus ab Ionibus cur ita prompte Ariſtagoræ vt à rege deficeret [4] delegaſſet, & tāta clade Iones affeciſſet, [5] nō dixit cauſam penes illos meritò fuiſſe, ſed regē Dariū conſtituiſſe, Phœnices è ſedibus ſuis amotos in Ioniā transferre, & Iones in Phœnicen, & hac cauſa literas ea de re ſe miſiſſe. *Quibus verbis*, [6] quū nihil omnino rex cōſtituiſſet, ipſe Iones terrefaciebat. Poſt hæc ad Perſas qui Sardibus erāt, literas dat, tanquam ſecū antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntiū quendā Hermippum Atarniteū. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, ſed Artapherni.

1 A Dario dimiſſus.

2 Artapher-nes illū aſtutè reſpondere videns, dixit, vt qui veram defectionis cauſam compertam haberet.

3 Iudicantibus. *Vel, Exiſti mantibus.*

4 Per literas, *vel per nūtios* ſuaſiſſet, *aut imperaſſet.*

5 Veram cauſam illis minimè expoſuit.

6 Quum rex hęc *facere* minimè deliberaſſet.

Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus palàm factis, Arthaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Histiæus autem hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletum reductus est. Sed Milesij, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote gustata libertate. [1] Histiæus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in fœmore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [2] Lesbiisque vt sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibant incercipiebat, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. Histiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium classiarius pariter & terrestris [3] in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in vnum copiis cuncti in eã contendebant, minoris cętera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduersus Miletum & cæterã Ioniam venturos quum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ consiliũ. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, [4] sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla naui prætermissa. Instructaque classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam est insula, vbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis nauibus Iones præstò fuerunt, comitantibus Æolibus [5] qui incolunt Lesbum: atq; ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat aurorã versus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & septem cum nauibus: Chij cum centũ. Vltra hos locati erant Erythræi

1 Atq; adeo Histiæus sub n.

2 Quumq; Lesbijs vt sibi naues darent persuasisset, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantiũ nauigarũt. Ibiq; subsidétes nauigia q. e. p. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui se Histiæo paratos obsequi dicebant.

3 Expectabatur.

4 Sed è mœnibus Milesios hostiũ impetum pro viribus propulsare: classem autẽ instruere, &c.

5 Quicunq; agrum Æolicum incolũt.

thræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Leſbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere,
148 omniſque ei peditatus adfuit, tum verò duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos ſuperare, néve Miletum, niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, ſimulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduerſus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita
» verba fecerunt, Viri Iones, 'qui veſtrûm de domo regia
» bene meritus eſt, nunc appareat. Suos enim populares
» quiſque veſtrûm conetur abducere à reliquis ſocijs, eli-
» ciendo illos hac promiſſione, nihil eos quod rebellarint,
» moleſtiæ ſenſuros, nullas eorum vel ſacras vel priuatas
» ædes incenſum iri, nihil violentius quam antea paſſuros:
» ſinminus iſta facere ſed omnino decernere prælio volu-
» erint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient:
» ipſos prælio victos in ſeruitutem rapiendos, liberos eo-
» rum à nobis caſtrandos, virgines in Bactra aſportan-
» das, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſque populares denuntiatum miſerunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletum Perſæ applicuere, geſtum eſt. Mox quum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita lo-
» quutus eſt, Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt,
» viri Iones, vt aut liberi ſimus aut ſerui, & quidem tan-
» quam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus
» eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus
» liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine

1 Nunc extent alicuius veſtrûm in regiã domum beneficia.

receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſſem aſſiduè in cornua producens, vt remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum vſque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, vtpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſoli afflictati, inter ſe dixere, Quo nos deorum offenſo iſta patimur? qui deſipientes ac mente capti viro Phocenſi ſuperbo tres naues habenti, omnino nos permiſimus, eumque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri videntur. quibus ſatius eſt quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo ſeruitutem, [1] ſiqua futura eſt, expectare, quàm præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confuſionē, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à ſociis deficerent, quum præſertim non fieri poſſe videretur vt regis potentiam ſuperarent, ac probè ſcirent, ſi præſentem Darij claſſem ſuperaſſent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occaſionem, vbi primùm viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum conſeruationem. Æaces autem, cuius orationem admiſere Samii, filius Syloſontis AEacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Ariſtagora Mileſio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque poſteaquam Phœnices nauigare aduerſus Iones cœperunt, Ionesque & ipſi naues in cornua digeſtas producere, ac propius ventum eſt, prælioq; conſertum, tunc quinam Ionnes

1 Quantacunq; futura eſt.

nes ignaui, quíve egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicũtur tamen Samij, quemadmodum cum Aeace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicaruntq;, nolentes dicto audiẽtes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorũ nomina à maioribus repetita, tãquam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samij. [1] Quum id plerique Ionum facerẽt, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipuè circumuenti sunt, & quia nolebãt perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerũt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cęteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferę Cereris fierent. quos armatos Ephesij ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciens eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicen: vbi nauibus onerariis spoliatis, raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persę, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormen-

149

1 Quin & Ionũ bona pars idẽ faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterunt, Chij asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederẽt, nul lumq; laborẽ detrectarent. Qui (vt sup.

torum admoto, eam [1] ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditū est, quod in ipsos quidem Argiuos tēdebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum, ce
Permultis cœna et præstantia munera fies. ce
Crinitisque pedes tua pluribus abluet vxor: ce
Nostri erit alijs delubri cura gemellis. ce

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templumque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarunt. Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt, quos rex Darius nulla alia pœna afficiēs, collocauit in vrbe Amba ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [2] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesij qui puberes erant capita deraserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permoleste tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulā quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis tragœdiam de Mileto capta scribente per scenicosque edente, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis authorem mille drachmis mulctarunt, tāquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

1 Funditus euerterunt.

2 Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem non rependerūt. Siquidē Sybari olim à Crotoniatis capta Milesij omnes pubes capita rasitare instituerunt, ingentemq; luctum præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omniū quas nouimus maximè inter se hospitio coniunctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho

Mileſiis deſolata eſt. Samiis autem iis qui aliquid habebãt, adeo non id quod ſui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito ſecundum pugnam nauali conſilio, viſum ſit, priuſquam eò tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficiſci, ne manentes & Medis ſeruirent & Æaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui ſunt Sicilienſes) miſſis in Ioniam nuntiis, ſolicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem eſt, ſed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo ſolicitantibus, ſoli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Mileſiis eò conceſſerunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iamque appulſis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vnà cum ſuo rege (cui nomen erat Scythes) obſiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audiſſet Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hoſtis, adiens Samios, ſuaſit ſatius eſſe vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere ſinerent, & Zanclam occuparent viris deſertam. Samij perſuaſi Zanclam occuparũt. Id Zanclæi quum audiſſent, vrbi ſuæ ſuppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum ſocius. Qui poſteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis deſertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus
150 publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [1] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipſe haberet, item omnia quæ in agris eſſent: quanquam pleroſque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [2] quorum ſummos quoſque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc tranſmiſit in Aſiam, aſcenditque ad Darium regem: quem Darius iuſtiſſimum virorum omnium cenſuit qui è Græcia ad ſe aſcendiſſent. nam quum exorato rege in Siciliam abiiſſet, rurſus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [3] beatus apud Perſas exceſſit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zãclam vrbem pulcherrimam nullo negotio adepti ſunt.

1 Dimidium totius ſupellectilis & mancipiorum quę in vrbe eſſent, ipſe hab.

2 Ex quibus Zanclæis trecentos qui primores inter ſuos erãt.

3 Prædiues.

Cæterùm post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis AEacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quòd in pugna nauali à sociis defeciſſet. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. itaq; negotijs ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præsidio non reciperetur, congressus, per multos eorum interfecit: simulq; cæteros Chios, vtpote ex pugna nauali malè affectos, subegit, quodã ex eorũ oppidulo cum Lesbijs progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænuntiari. etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto pestilentia absumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulò ante naualem pugnam. tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbijs, qui [1] Chios iam exhaustos facilè ad excidium deduxit. Histiæus autem illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [2] quòd copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumẽtandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Myſorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux,

1 Chios iam malis confectos facilè subegit.

2 Quòd eius copiæ sibi metuerent.

dux: qui cum Hiſtiæo egreſſo in terram, certamine commiſſo, & ipſum Hiſtiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hūc autem in modum captus eſt Hiſtiæus: Dum Græci cum Perſis pugnarēt apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perſtarēt, mox equitatus emiſſus in Græcos impetum dedit. quo ex facto verſis in fugam Græcis, Hiſtiçus haud credens ob præſentem noxam ſe interfectum iri ab rege, ob quādam vitæ cupiditatem captus eſt: qui vt fugiens capiebatur à quodam Perſa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, ſeſe Mileſium Hiſtiçum eſſe, lingua Perſica vtens indicauit. Quem opinor, ſi ſeruatus ad regem Darium perductus fuiſſet, nihil tale fuiſſe paſſurum, [1] remiſſa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fuga elapſus apud regem magnus rurſus exiſteret, Artapher-

1 Sed Darium culpam ei fuiſſe remiſſurum.

nes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis perductum, in crucem ſuſtulerunt, *tamen truncum. nam* caput ſale conditum Suſa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominē viuum in conſpectum ſuum non adduxiſſent, iuſſit Hiſtiæi caput eos elotum atq; obuolutū ſepelire, tanquam viri de ipſo ac de Perſis bene meriti. Ita res Hiſtiæi ſe habuerunt. Perſarum autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter inſulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Leſbum, Tenedum: quarum inſularum vt quanq; capiebant, [2] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [3] Viri manum mutuò tangentes, à mari aquilonari ad auſtrale pertranſeunt: poſt hæc omnem inſulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades eadem ratione, præterquam quòd non euerriculabant homines. neq; enim non poterant. Hîc autem non falsò ceſſerunt ea quæ duces Perſarum minati ſunt Ionibus, quum ex aduerſo caſtra haberent. nam poſteaquam potiti ſunt vrbibus, formoſiſſimos quoſque puerorum ſeligentes caſtrauerunt, exectis teſtibus facientes eunuchos: virgines q;
151 forma præſtantiſſimas ad regem tranſportarunt: & ſuper hæc, vrbes cum ipſis templis cremauerunt. Ita tertiò Iones ſunt in ſeruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Perſis. Profect[a] ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad

2 Tanquam in ſagenam includebant.

3 Vir manu viri prehenſa. *i. Prehenſis mutuò manibus. Gall. Se prenās tous par la main.*

læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciæ classis, sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique vrbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incensis, ad Præconnesum & Artacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylij præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quarum vsque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesageræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, vt de bello consulerẽt, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terram deducendæ eum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [1] Tethrippotrophi, [2] ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Athenien si, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cõfestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinusque

1 Vide quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo repor tauerat. ibi enim est ὁλύμπια αἰφρυκὸς πυθέσπιν, *vt hic* ὀλύμπιος πυθίην ποτ' ἔφυν. *quod (vt verba sonant) significat, Ex familia qua drijuges equos alẽte. vel, equos ad quadrigariũ cursum. Ex quo uidetur uolmisse lectores splendorem opulentiamq; domus colligere.*

2 Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita, Atheniensis, quum Philæus Æaci filius, ex hac familia primus Athenien sis fuisset.

tinusque Delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſium voluntariis quibuſque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit: ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cherſoneſi iſthmum, *id est breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthiis regione incurſantibus infeſtari poſſet. ſunt autem iſthmi ſex ac triginta ſtadia. ab hoc autem iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum viginti ſtadiorum eſt longitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atque hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuum cepere. Ea re Cræſus Lydus audita (erat autē Cræſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominem miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extirpaturum cōminatus eſt. [1] Hac oratione nutantibus Lampſacenis, quid ſibi vellet quod Cræſus minabatur ſe illos in morem pini extirpaturum, vix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Ea propter veriti Cræſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerūt. Ita Miltiades ob Cræſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, impetium atque opes tradidit Steſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Cui defuncto Cherſonitæ vt mos eſt conditori vrbis, ſacrificant, certamenque equeſtre ac gymnicum ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampſacenis bello, contigit vt Steſagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiam percuſſus ſecuri in capite à quodam qui se trāsfugam verbis ſimulabat, ſed re ipſa [2] quam hoſtis erat atrociot. Steſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidę Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non ſanè conſcij

1 Hæc Valla nō è ſuo addidit. nam in vulgatis quidem edit. deſunt, in vet. autem codic, leguntur hac verba, καὶ ταῦτα μὲν λέγοντα ἐν τῶν λόγιοι, τὸ δίκει τὸ ἐμὲ εἶναι τὸ σφι ἐκπεπλῆσθαι ὁ Κροῖσος, πίτυος πρόσπαν ἐκ πεφυκέναι. qui error ex repetitione eiuſdem verbi ἐκπεφυκέναι contigit, librario culis alterum trahſilientibus.

2 Hoſtis erat, & temerari⁹. vel, & ma præcipitus. Ad verbum, Subferuidus.

mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum,[1] domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, vndique 152
ex omnibus ciuitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit,[2] conductis auxiliariis: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit vxorem.[3] Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, sed grauia sanè negotia exceperunt. nam tertio quàm hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vsque Cherſonesum processerant. Illis digressis eum rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tũc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleuetat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintam verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset vt Iones Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest vt quicquã mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiã Persida: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autẽ ex Imbro Athenas peruenit.[4] Neque hoc anno quicquam Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerant quàm ista ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex vet. cod.* τῶν καλλαβόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, vt sit* κατελάμβανον ἀλλὰ τῶν καταλαβόντων πρ. χαλ. ἐ. κατεῖχον ἄλλα, *eo sensu quo postea dicit* τῶν τότε μὲν κατεχόντων. *Illud autem,* ἐφευγε χερσόνησον. *fortasse interpr. Chersoneso exulabat, quod videlicet cum illis congredi ausus non esset. Cui interpretationi quadrat* καλὴ γαρ. 4 Neq; hoc anno vlla Persis aduersus Iones contentio extitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.*

est

1 *Suspectus est hic locus in vulgat. edit. Gr. & ὑπεμίμνησε est postea Vlciscens, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionem moliens.*

2 Quingentos alens auxiliarios.

3 Huic Cimonis filio Miltiadi, quum nuper in Chersonesum venisset, molestiæ maiores quam antea contigerunt. tertio enim quàm hæc gesta sunt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quũ Scythę Nomades à rege Dario irritati, cõferto agmine ad hãc Chersonesum vsq; progressi essent, illis inuadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharum discessum, eum Do

est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actũ. Hoc anno Artaphernes Sardiũ præses, accitis hostiũ nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, [1] de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid inuicẽ ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; vectigal instituit quod regi penderẽt: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meã vsq; ætatẽ qui illic fuere pependerunt, eadẽ penè qua prius conditione institutũ. Et hæc quidem illis pacata erãt. Cęterùm ineũte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adolescens, & recẽs in matrimoniũ accepta Darij filia Artozostra, ad mare descendit, permagnas ducens peditũ classiariorumq; copias. Qui cũ exercitu postquã in Siciliam peruenit, ipse cõscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquam autẽ prętergressus Asiã in Iomam peruenit Mardonius, mirã hîc rem ego referam iis Græcis qui non assentiũtur, Otanem inter septẽ Persas suasisse potiorẽ esse Persis statum populare, [2] abdicatis tyrannis. Mardonius statũ popularem in ciuitatibus cõstituit. his actis, in Hellespontũ ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontũ, perq; Europã iter Eretriam versus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [3] prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarũ ciuitatum subigere. Nã & classe Thasios nec manũ ex aduerso leuãtes subegit, & peditatu Macedones; vltra eos qui iã seruiebant, in seruitutẽ redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittẽs, ac terram legens, ad Acanthum vsq; processit: & ex Acantho soluens, dũ Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atq; admodũ atrox & intolerãdus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; pleraſque [4] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim q̃ petris allisi, (nam sæuissimum circa Athõ est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in

1 Vt rationi iniuriarum mutuò reddendæ obnoxij essent, vtque à mutuis direptionib⁹ abstinerent. *Vel, Vt iniurias mutuò persequi ex iure possent.*

2 Mardonius enim abdic. tyrannis, *Vel, abrogato tyrannis imperio,* statum pop.

3 Prætextus expeditionis ipsis erant.

4 In Athon propulisse, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus supra viginti millia interiisse. Quum enim feris abundantissimũ sit hoc mare quod circa Athon, *(id est, hæc maris pars quæ est circa Athon)* alij à feris rapti, alij petris allisi, alij, q̃ natare nescirent, nõnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex.

Macedonia ſtatiua habentem Thraces Brygi ſub noctem inuaſere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipſum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatem. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduerſus Brygos in exercitu terreſtri, tum ob maiorẽ quam in claſſe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. Inſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tanquam defectionem molientes, miſſo nuntio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera tranſportare. nam Thaſij, vt qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos habebant,[1] pecunia multa vtebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex foſſitia quidem metallorum aureorum materia,[2] ſeptuaginta talentorum: ex Thaſiis autem metallis minus, ſed tamen ita frequenter, vt ſi Thaſij forent immunes tributorum, fuerint eis in ſummam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &, quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipſe quoque inſpexi,[3] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices ij qui cum Thaſo eam inſulam condiderunt, inuenere: quę inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thaſi Phœnicea metalla ſunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum ſita: atq; ereglone Samothraciæ ingens mons indagando euerſus eſt. Et hoc quidem huiuſcemodi eſt. Thaſij autem iubente Dario, & muros ſuos diruerunt & naues omnes in Abdera tranſportarunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnaréne ſecum an ſeſe dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terrã & aquam petere iuſſos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippagogas, *id eſt naues quibus equi feruntur*. Dum hæc iſti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perſes præceperat petentibus, terrã multi in continente populi dederunt: inſulani quoque, cum alij omnes,

1 Pecuniam *quam ex illis magnis prouentibus habebant*, impendebãt in comping.

2 Octoginta.

3 Ex quibus admiratione digna erant ea potiſſimũ quæ Ph.

153

omnes,ad quos eadem petituri legati accessere,tũ verò Æginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Æginetas,vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent.

Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hãc delationem Cleomenes Anaxandridę filius,Spartiatarum rex,Æginã transmisit,animo præcipuos eius rei authores comprehendendi.Conanti autem illos comprehendere cum alij AEginetę intercessere,tum præcipuè Crius Polycriti filius, [1] negans eum gauisurum siquem abduceret AEginetarum. nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum,sed ab Athenienſibus pecunia corruptum:alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [2] epistola Demarati. Eum Cleomenes ab AEgina discedens interrogauit quod ei nomen esset.Ille respondit quòd erat Crios, *id est aries*. Cui Cleomenes,Crie,inquit,iam nunc præferrato cornua, tanquã occursurus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarũ,sed ex familia inferiore,quę tamẽ alia nulla in re inferior erat,(ab eodem enim oriundi quàm quòd familia EVrysthenis, quòd primigenius esset,nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedęmonij,nulli poetarum assentientes,negãt se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnãte, qui fuit Aristomachi,qui fuit Cleodæi,qui fuit Hylli filius. Nec multo pòst Aristodemi vxorem nomine [3] AEginam, (quam dicunt fuisse filiã AVtesionis,qui fuit Tisameni,qui fuit Thersandri,qui fuit Polynicis filius)peperisse geminos:[4]eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius,vt lex iubebat. Sed nescientes vtrum puerorum eligerent,quum essent similes ac pares:id quum nequirent ipsi discernere,prius fuisse percontatos genitricem,eaq; negante se dignoscere,sed dissimulãte, quòd videlicet(vt credibile est)magnopere cuperet ambos effici reges:ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos scisciatum

1 *Id est. Negãs eum impunè quenquam Æginẽ. abductuꝝ.*

2 Mandato.

3 Argiuam.

4 Aristodemum autem liberos hos intuitũ morbo decessisse.

quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunq; puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretq; quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palá fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesq; illam præferentē alteri primigenii tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceque alendum curasse, imposito ei nomine EVrysthenes iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseueransse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vsque ad Perseum Danaes à deo genitum, recensseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetij, quòd nullum Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi 154
Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisij filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium [1] ex AEgypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Perſis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisij [2] recensere ad progeniem Perſei nihil attinet: eosque (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem. [3] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæ-

1 Ægyptios fuisse indigenas.

2 Nullam habere cum Perseo cōsanguinitatem.

3 Has dignitates. *Vel, Hos honores.*

Lacedæmonij & Iouis cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. [1] In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [2] libaminaq; immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [3] Liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. (sunt autem Pythij qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. [4] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eine cui mater, an cui pater desponderat: nécnon de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [5] facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui cõstat ex duodetriginta senibus: si eò nõ accesserint, eorũ maximè propinqui duo senatores ius regũ obtineãt, duos calculos ponẽdi, tertiũ pro seipsis. Viuẽtibus hæc regib⁹ à republica Spartiatarũ tribuũtur. ista, defunctis: Equites p vniuersam Laconi cã obitũ regis enũtiant: fœminæ per vrbẽ circũeuntes ollas

1 Quoties in expeditionẽ proficiscũtur, vtant.

2 Et vt primũ in libationibus locũ obtineant, cotiaq; immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mensis ineuntis, victima perfecta vtrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ἡμίσεον τέλειον, (id est, ad verbũ, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) variè exponitur.*

3 Liceatque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *vel creare. Erãt autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebant qui*

ex aliis ciuitatibus adueniebant, iisq; quacunque poterant humanitatis officia præstabant. 4 Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *vel asseruentur*. Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eam nõ desponderit. *Ad verbum, Cui obueniat illam habere. i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient. pro, á qui il touche.* 5 Facere velit, vt coram regibus faciat. *vel, in conspectu regum.*

pulsitant. quumque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, matrem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem, [t] posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorũ rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum postea quam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulachrum quum expressérunt, in toro bene strato efferunt. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nutrix

[t] Mortuo rege Lacedæmoniorũ coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolę, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

255 nutrix ſua, idque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam ſingulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod eſt in loco qui dicitur Therapne, ſupra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, ſtans ante ſimulachrum, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuiſſe fertur, atque interrogaſſe illam quidnam in vlnis geſtaret: & quum nutrix ſe infantem geſtare reſpondiſſet, iuſſiſſe ſibi oſtendi. Quumque negaret nutrix ſe id facturam, quòd infantem parentes ſui vetuiſſent oſtendi cuipiam, inſtitiſſe iubere prorſus vt ſibi oſtenderetur. [1] magni enim facturam illam ſi à ſe infans conſpiceretur. ita nutrice puellam oſtendente, demulcentem caput puellæ dixiſſe, futuram eam omnium Spartanorum formoſiſſimam. atque ab eo priſtinam ſpeciem decidiſſe. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Ariſtonis. Eius mulieris amore titilatus quum eſſet Ariſton, hanc rem commentus eſt: Ageto ſodali ſuo, cuius illa erat vxor, recepit ſe dono daturum vnam è ſuis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iuſſit illum ſimile munus ſibi dare. Agetus nihil de re vxoria ſuſpicatus, quum videret Ariſtoni quoque vxorem eſſe, accepit conditionem, & in eam rem iuſiurandum interpoſuit. Cui mox Ariſton è ſuis rebus pretioſis donauit quã ille elegit. Ipſe viciſſim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [2] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, ſe præter hoc vnum cætera annuiſſe: iureiurando tamen adactus ac dolo ſeductus, [3] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariſton repudiata ſecunda, duxit vxorem. [4] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem menſibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariſton, quum ei ſedenti in baſilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attuliſſet, ſciens quo tempore duxiſſet vxorem, deductis in digitos menſibus, dixit cum iureiurando, Hic non eſt filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræſentiarum: ſed poſteaquam puer adoleuit, pœnituit Ariſtonem dicti, opinantem vtique filium ſuum eſſe Demaratum: cui ideo nomen impoſitum eſt Demaratus, *id eſt*

1 Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æſtimare, infantẽ à ſe conſpici, ei tandẽ oſtẽdiſſe. Hãc autẽ, caput puellæ demulc. dixiſſe, &c.

2 Illius vxorem abducere ſtudebat.

3 Eam abducere permiſit.

4 Quæ intra breuius tẽporis ſpatiũ, & non exact. *Id eſt, intra breuius quàm decẽ menſium ſpatium.*

A populo votis petitus, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer insimulabatur, cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitũ, tum eo tempore quum aduersus Æginetas cum Medo sentiẽtes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum [1] vrgere Cleomenes componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupatà & prærepta vxore, ac retenta. ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratũ iurauit, negans eum rite Spartanorũ esse regẽ, quòd Aristonis filius non esset, deinde quod iurauerat instituit cõfirmare: quòd Ariston aliquando dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filium ei natum, & menses conferens, iureiurando negasset illum esse filium suum.

1 Vlciſci.

Huic verbo insistens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes, [2] quum ex ipsius erga Pythiã prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt persuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus ijs qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata est. Hactenus

2 *In Graeco exempl. pro ἀνοίγω legendũ videtur ἀνοσ-ῶ. cuius lectionis alibi ratio redditur.*

quæ

quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd cum eiectus regno gereret magistratum, adesserq; spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret [1] qualis esset præfectura post regnum. Eam in-
156 terrogationem ægrè ferens Demaratus, respõdit se vtrun-
» que expertum, illum verò non: & eam interrogationẽ La-
» cedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut
» felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimq; præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersijt: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc do-
» mesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem:
» quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter
» conuitia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristo-
» nem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad
» domesticum asinarium ventitasse, illiusq; me filium es-
» se. qua de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid
» enim eorum quæ dicuntur feceris, non sola feceris, sed quod
» multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium
» Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fu
» isset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus.
» Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus
» mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum expo-
» netur: Vt me domũ Ariston duxit, tertia quàm me duxe-
» rat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit,
» quod posteaquã mecum concubuit, corona quam gesta-
» bat me circundedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit,
» qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam
» me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoq; id ab-
» nuente, iuraui, asserens non bene illum facere qui negaret
» quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum coiisset, coro-
» nis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intel-
» lexit eam rem diuinam fuisse. compertumq; est illas
» coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est
» iuxta ianuam aulæ extructum, quod vocant Astra-

[1] Quale illis esset magistratũ gerere, qui antea regnauissent.

baci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire, aut enim ex hoc heroe genitus es, paterque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant inimici, quòd Ariston, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per inscitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutichidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ vxores de asinarijs pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regẽ Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorioque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutichidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cynisco, *id est catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem susceperit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato

marato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſeque in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius exciſa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obijt. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt. Tunc autem Cleomenes, quum ſibi res in Demaratum bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutychide, contendit aduerſus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infenſus. Ita Æginetæ vtriuſque regis contra ſe aduentu non repugnandum iam ſibi eſſe putauerunt: ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentiſſimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimiciſſimos Æginetis Athenienſes depoſuerunt. Poſt hæc Cleomenes, quum eum ſubiiſſet metus Spartiatarum, iam manifeſtus maleficij in Demaratum
157 excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartã, adigensq; eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunq; ipſos educeret. Quinetiã in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandũ per aquam Stygis. In hac autẽ vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddã, in gyrũ maceria præſeptũ. Nonacris aũt vbi fons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon vrbẽ. Talia molientẽ Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiam antea ſubinſanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem digreſſis alijs ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit. [1] Eo accepto, Cleomenes à ſuris incipiens ſeſe detruncabat. In lõ-

[1] Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibijs ſeſe lacerare. nã conſcindens longis vulneribus carnes, à tibijs ſurſũ verſus ad femora perrexit, eq; femoribus ad coxas & latera atq; ventrem peruenit. *Ita Camer. hũc locum interpret.*

gum nanq; diſcindens carnes, è tibijs ad femora proceſſit, è femoribus ad coxarum vertebras atq; ilia: quouſq; peruenit ad vterum, in quo reſcindendo, ſic expirauit: vt quidem pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta ſunt: vt autem ſoli Athenienſes, quòd adortus Eleuſinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerãt Argiuos, ex Argi templo ipſorum abductos obtruncarat: & [1] ipſum lucum quem in Argia occupaſſet, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculũ poſcenti reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturum. qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginẽ condi, & Argis poſtea exorientẽ apparere, illincq; iam eam aquam vocari Eraſinũ. ad hoc igitur flumen poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit: & quũ lęta nõ eſſent exta de flumine tranſmittendo, dixit delectari ſe quidẽ Eraſino, qui nollet prodere ciues ſuos, nõ tamẽ ideo Argiuos gauiſuros. Moxq; illinc motis caſtris ad Thyreã venit, & mari taurũ quũ mactaſſet, nauibus copias ad rẽgionẽ Tirynthiam ac Nauplią duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiã tendunt ad mare. Et quũ aduentarent Tirynthũ, in loco cui nomẽ inditũ eſt *Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, conſederũt e regione Lacedęmoniorũ. Neq; verò illic pugnam ex aperto reformidabãt, ſed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculũ quod Pythia ediderat communiter eis atq; Mileſijs, in hæc verba,

Verùm quando marem prauertet fœmina victrix, &c
Inter & Argiuos referet præluſtris honorem: &c
Tunc Argiuarum reddet pleraſq; gementes, &c
Vt venturorum aiat quis quandoq; virorum, &c
Telo ſauus obit ſmuoſo corpore ſerpens. &c

Hęc omnia Argiuis quum contigiſſent, metũ incutiebant. ideoq; eis viſum eſt præcone hoſtium eſſe vtendũ: atq; ita eſſe faciendũ, vt quoties præco Spartiata quippiã Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipſi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaſſet, præcepit ſuis vt quũ præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos.

1 Ipſum lucum cõtemptui habens incend. *Videtur antẽ hic legiſſe* ἐν ἀργείῃ *pro* ἐν ἄλσει.

* *In Græco eſt* σήπια.

giuos. Hoc exequuti Lacedæmonij, in Argiuos [1] è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucũ Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciẽdum putauit: Scisciatus quosdã quos secum habebat perfugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præcluserant ad se redimendos. est autẽ apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorũ quinquaginta, vt quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denso luco interiecto, nõ cernentes quid illi extrinsecus agerent: nisi postquam quidã conscensa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit vnumquenq; seruorum sucum materia circundare: atq; illis obtemperãtibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendã perfugarum cuiusnam deorum esset ille lucus. perfuga Argi esse respondit. Quo audito Cleomenes vehemẽ-
» ter ingemiscens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me
» frustratus es, dicens me Argos esse capturum. conijcio iam
» exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarũ parte
158 Spartã redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templũ Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super arã volẽs, quũ à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaquã immolauit, Spartã abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos,
» quũ facilè posset, non cepisset. Quibus respõdit Cleomenes
» (incertũ mihi verè an falsò) se posteaquã templũ Argi cepis-
» set, putasse dei expletũ esse oraculũ, & proinde nõ prius ten-
» tandã vrbẽ quã sacris operatus sciret an sibi deus illã traditu-
» rus esset, an impedimẽto futurus. Sibi aũt apud Iunonis tẽplũ litanti effulsisse flãmã è pectorib. simulachri: atq; ita se
» intellexisse nõ expugnaturũ se Argos. Si. n. è capite simula-
» chri flãma extitisset, [2] fore vt vrbẽ ab arce caperet: quũ verò
» è pectorib. illa extitisset, id õe fuisse cõfectũ qd deus cõfici
» voluisset. Hęc dicẽs, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere
» visus est, multoq; maiore parte sententiarũ absolutus. Cęterũ Argos ita viris desolatũ est vt serui eorũ res oẽs susceperint,

1 *Id est, Præconis prandentes impetum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucũ Argi fuga elapsos circumsederunt.*

2 *Futurum fuisse vt vrbẽ funditus euerteret.*

atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorum ad puberem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia ciecere. Setuj siecti, prælio Tirynthem obtinuere, [1] eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleander genere Phigaseus ab Arcadia. is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè periisse. Ipsi autem Spartiatæ negãt ab vllo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatã sibi à Dario bellũ, ad illum vlciscendum perstitisse, missisq; Spartam nuntijs ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtrorumq; vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtrique occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atq; ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: seq; ob id eum insanisse arbitrati. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiunt, epiſcythison, *id est age Scytha*m. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependisse. Eum autem esse defunctum vbi audiere Æginetæ, Spartam nuntios misere, vociferatum contra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Æginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hũc quum essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Æginetæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præiracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum

[1] Fuitq; mutua inter eos cõcordia donec ad seruos venit, &c.

positum repopoſcit, Athenienſes (vt qui reddere nollent) tergiuerſari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuiſſe, ideoq; iniquum eſſe id alteri ſine altero reddi. Quibus
» negantibus ſe reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienſes vtrum ipſi vultis, ſi reddetis, ſanctè facturi: è contrario, ſi non redditis. Qualis autem res circa depoſitum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuiſſe
» tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium,
» qui cum alijs ſummis laudibus excellebat, tum iuſtitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigiſſe
» vt vir quidam Mileſius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita ſit alloquutus, Ego ſum vir Mileſius,
» qui ad tuam Glauce fruendam iuſtitiam venio. Nam quum
» eſſet tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam,
» tum verò per Ioniã, apud memetipſum ratiocinatus ſum,
» Ionia quidem ſemper obnoxia periculis eſt, Peloponneſus
» autem tutò fundata,[1] & ob id videre licet eoſdem homines
» nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; conſultanti viſum eſt dimidium mei cenſus in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes
» te depoſita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà cuſtodi: quam notam quiſquis habens repoſcet pecuniam, ei reddito. Hæc hoſpes qui
» Mileto venerat dixit: atq; ea conditione depoſitum Glau-
159 cus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui
» pecuniam depoſuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam repoſcunt. Ille enimuero
» repellere homines, atq; his verbis è contrario reſpondere,
» Neq; iſtius rei quicquam reminiſcor, neq; ad me pertinet
» ſcire quæ dicitis. Volo tamen,[2] reminiſcens, quicquid iu-
» ſtum fuerit facere, &, ſi accepi, iure optimo reddere: ſin à
» principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad
» quod confirmandum præſtituo vobis tempus hinc ad quatuor menſes. Ita Mileſij[3] facta iactura, tanquam fraudati
» pecunia, diſceſſere: & Glaucus Delphos ſe contulit ad oraculum conſultandum. Cui conſultanti an ὅρκῳ *id eſt iure-*
» *iurando*, pecuniam prædaretur, Pythia reſpondit his verſibus,

1 Et pecunias nequaquã ab ijſdem poſſideri videmus.

2 Si reminiſcar.

3 Calamitatem ſe paſſos exiſtimantes, vt qui pecunia fraudati eſſent.

Glauce Epicydides equidē expedit ad breue tempus «
Sic orco viciſſe, interuertiſſeque nummos «
Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem. «
Eſt orci natus, qui nomine, qui manibus, quis «
Nullis eſt pedibus, rapidè aduenit, & ſque adeo dum «
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq; «
Cum ſobole euorci melius ſed poſtea agetur. «

His auditis Glaucus veniam ſibi eorū quæ dixiſſet vt daret, « deū obſecrabat. Cui Pythia inquit, idē pollere, tentare deū « & facere. Tunc Glaucus accitis Mileſiis hoſpitibus pecuniā « reddidit. Cur autē hęc oratio apud vos inſtituta eſt, dicetur: « Glauci nūc nulla ſupereſt neq; ſoboles neq; domus, quæ illius cēſeatur: ſed ex Sparta radicitus extrita eſt. Ita bonū eſt « nihil aliud de depoſito cogitare quàm vt repetētibus red- « datur. Leutychides hæc loquutus, quū nihilo magis ab A- « theniēſibus audiretur, diſceſſit. At Æginetæ priuſquā ſuperiorū iniuriarū, quas Athenienſibus intulerant gratificātes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quū Athenienſibus ſuccenſerent quòd ſibi ab illis iniuriā fieri arbitrarentur, ſe ad vlciſcendū apparabant. Erat aūt Athenienſium in Sunio quinqueremis quædā, quam Delū *iam inde à Theſeo quotannis* mittebant: hāc Æginetæ locatis inſidiis intercepere, plenā primoribus Athenienſiū, virosq; alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienſes non amplius differendū putauerūt quin omnia in illos excogitarēt. Erat igitur quidā nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in Ægina ſpectatus: hic ſuam ipſius priorem abitionē Æginetis imputans, querebatur: qui *prius ſua de miſſione quum tranſegiſſet*, cognito Athenienſes eſſe animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipſe infenſus eſſet, compoſuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo eſſet rem aggreſſurus ipſe, & illos oporteret venire ſubſidio. Atque ita ex compoſito vrbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienſes ad diem non adfuerunt, quia claſſis eorum par Aeginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari ſibi naues rogant, interea res corrupta eſt. Corinthij autem per id tempus Athenienſibus amiciſſimi dedere rogantibus naues viginti, ſed dantes vendiderunt ſingulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur

tur lege. His acceptis Athenienſes, & ſuis inſtructis in ſummam ſeptuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, perueneruntque poſtridie eius diei qui erat deſtinatus. Qui quum ad diem non adeſſent, conſcenſo nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum comitantibus, quibus Athenienſes Sunium incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erant Æginetas & ferebant & agebant. ſed hæc poſterius acta ſunt. Cæterùm proceres Æginetarum, ſuperata plebe quæ vnà cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti, quàm deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiusque cardinibus prehenſis adhærebat: quem illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus conſertæ manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent Æginetæ claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prælio, eoſdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſati quòd & naues Æginææ neceſſariò ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terram deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyonæis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſque mulcta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorum quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonij ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Argiuis decidiſ-
160 ſent, Æginetæ ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, ſed volũtariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates,[1] quinque palmarum viro. quorũ pleriq; non remeauere, ſed in Ægina ſub Athenienſibus occubuere. Et ipſe dux EVrybates ſingulari certamine ter victor, quarto ſub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ ſua claſſe adorti incõpoſitos Athenienſes ſuperauere, eorũq; naues

1 Qui quinque gymnaſtica certamina obierat.

quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. Perses autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assiduè in memoriam redigente vt reminiscéretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Athenienseśq; criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui malè rem nauale gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interq; insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primùm copiæ ducerentur, Persæ vrgebant) Naxij memores priorum, fugase in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atq; vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, nequid aut eum locũ aut

» aut eius incolas lædam. Redite igitur ad veſtra ipſorum, &
» incolite inſulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras ſuper aram aggeſtas adoleuit. His actis aduerſus Eretriam primùm nauigauit, ſimul omnem claſſem, ſimul Iones pariter atq; Æoles agens. Statimq; ab illius digreſſu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vſq; ætatem tũc & primùm & poſtremùm commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam ſub Dario Hyſtaſpis, & Xerxe Darij, & Artoxerxe Xerxis filio, tribus ijs deinceps ætatibus plus malorũ paſſa eſt Græcia quàm viginti alijs ante Darium ætatibus, partim à Perſis, partim ab ipſis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota ſit, prius immobilis: de qua in oraculo ita ſcriptum erat,

» *Et Delon, quanuis ſit adhuc immota, mouebo.*

Et ſanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξήης, *id eſt coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρήϊος, *id eſt bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id eſt magnus bellator*. Barbari, poſtquam à Delo ad alias inſulas profecti ſunt, ſumebant illinc tum copias, tum liberos inſularum obſides. Vt verò inſulas præternauigantes, Caryſtum appulerunt, Caryſtijq; negarunt ſe vel obſides daturos vel militaturos aduerſus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam ſignificantes) Caryſtij tamdiu obſeſſi ſunt, eorũq; ager vaſtatus, donec in deditionem Perſarũ venerunt. Eretrienſes autem audito Perſarum exercitum aduerſum ſe venire, auxilia ab Athenienſibus imploraruere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienſes, miſerunt ſubſidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidenſium equitum obtinuerant prędia. Sed Eretrienſium haudquaquam ſyncerum erat conſilium, qui tametſi accerſebant Athenienſes, tamen ancipiti ſententia vacillabant: quibuſdam eorum cenſentibus vrbem deſerẽdam, & in cacumina Eubœę eundum: quibuſdam, qui propria lucra à Perſis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumq; animos animaduertens Æſchines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentiũ rerum ſtatum, orauitq; vt domum
161 abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc conſulenti Æ-

ſchini obtẽperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanũ & Choereas & Ægilia applicuerunt: potitique his locis, continuò equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quandoquidem ſententia de vrbe non deſerenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multisque vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati, filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt, in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tunc̃que magnam partem vaſtauerunt, rati idem facturos Athenienſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportuniſſimus, quò illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad vim arcendã proceſſerunt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Steſagoræ filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eiſdẽ equabus aliam Olympiadẽ quum viciſſet, à filijs Piſiſtrati interfectus eſt, nõ iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt aũt ad Prytaneũ, noctu ſummiſſis percuſſoribus: ſepultusq; ante vrbẽ trans viã quæ vocatur Diacœle: & eregione ſepultæ ſunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Laconis. aliæ præterea nullæ. per idem tempus maior natu filiorũ Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autẽ apud ipſum Cimonẽ Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum

cum

eum Phœnices vſq; ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominẽ vt ad regẽ perducerent: iterũ, quum ab iis elapſum, domũ ſuã reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperũt, & ad iudiciũ deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrãnidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quũ adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatũ Spartã mittũt Phidippidẽ, illum quidẽ Athenienſem, ſed tabellariam operam factitantẽ. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Partheniũ montẽ, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullã gererent curã ſui, qui bene ipſis vellet, quiq; iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet, atq; etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Atheniẽſes, quòd eorũ iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templũ Panis: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardentũ candelabro ſupplicant. Phidippides autẽ hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [1] iterũ Athenis egreſſus, Spartã peruenit, adiensq; magiſtatus, Lacedæmonij, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatẽ inter Græcos vetuſtiſſimã contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari implero. Et iſti quidẽ plenilunium expectabant. Hippiæ autẽ Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatum eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre cõcumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hũc in modũ interpretabatur viſum ſuũ. Dum autem prædã Eretrienſem quam depoſuerat in inſulã Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumq; naues ad Marathonẽ appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terrã egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti cõtigit ſternutatio,

1 Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum, Secundanus ex Athenienſium vrbe fuit Sparta. At Valla* Δευτεραῖος *accepit pro* Δεύτερος. *Sic infrà in hoc eodem libro,* τριταῖοι ἐν Σπάρτῃ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

tussisque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote
senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam effi- 162
cere, [1] sed tãtummodo partem, quantũ spatij dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpretabatur euasisse. Athenienses autem apud Herculis fanum instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Athenienses dediderant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenses, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxiliũ. nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem vt vosipsos Athenienses dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Platæensibus quòd eis bene vellent, quàm quòd optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmonijs non aduersati Platæenses, aditis Athenienses, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram supplicitet sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prælium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, finerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthij abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissáque pugna, repulsi, vnde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerant terminos, [2] Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Athenienses sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienstum ducibus ancipites

1 Sed eam illius portionẽ quæ ad me pertinebat, dens possidet.

2 Asopũ & Hysias Thebanis aduersus Platæenses limitẽ statuerunt. Ergo Plat.

pites ſententiæ, aliis vetantibus fieri prælium, pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [1] tunc fortè polemarchum, *id eſt belli principem:* qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, *hoc eſt in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebant polemarchum. » Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum » eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ tedigantur, an tu eas libe- » rando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem » ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. » Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo » nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, pa- » ſſàm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent » poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo au- » tem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum re- » rum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces » ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committẽdo: alijs » id ſuadẽtibus, alijs diſſuadẽtibus. Qui niſi prælio commit- » timus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mẽtes eorũ ſo- » licitet ad ſentiendũ cum Medis: ſin pugnamus antequã ali- » quid vitij in nõnullis Atheniẽſiũ ſubeat, poſſum dijs æquis » cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs » te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi » patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin » acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ » recenſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Mil tiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiusque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, non tamẽ prius decertandum putauit quàm ſua dies imperij aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur

1 Tũc, quòd vndecimum ſuffragiũ ad eum pertineret, qui ex facta per fabam ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, *vel, ductis faba ſortibus polem. Ath. cr. eſſet.* (olim enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchũ faciebãt) adijt Aphidnæum Miltiades tũc polemarchũ, eiq; dixit, In te nũc ſitum eſt Callimache Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel illis libertatis, monumẽtum in omne ævũ relinquere, quale ne Harm.

deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Platæenses, siniſtrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Athenienſis præco conceptis verbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſacrificiũ litatum eſſe Athenienſes audierunt, tunc curſu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, aptabant ſe tanquam illos excepturi: inſaniæ dantes id quòd cernerent eos curſu tendere, quum pauci 163
eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti. Hoc ita barbari interpretabãtur. at verò Athenienſes, poſteaquã conferti cõſtixere cum barbaris, pugnã memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipſi nouimus) curſu in hoſtem vſi ſunt. [1] primi ſuſtinuerũt cernere Medica veſte indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuiſſet. In Marathone quum diu pugnatum eſſet, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Perſæ ſtabant & Sacæ, eamque perrumpentes, hoſtem in mediterranea perſequebantur: at in vtroq; cornu vincentes Athenienſes Platæenſesque, barbaris, qui terga dederant, fugere permiſſis, contraxerunt cornua, & cum ijs qui mediam ipſorum aciem perfregerant, dimicantes quum ſuperaſſent, fugientes Perſas vrgebant cædebantque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Steſileus Thraſyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dũ ſummã puppim apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit: nec nõ alij Athenienſes multi & clari. ac ſeptẽ quidẽ naues obtinuerunt Athenienſes hoc modo: cæteris barbari retracti, receptaq; præda Eretrienſi ex inſula vbi reliquerãt, circumuecti ſunt Sunium, animo præuertẽdi Athenienſes eueſtigio abeuntes.

[1] Primique veſtem Medicã & eos qui illã geſtarent cernere ſuſtinuerunt, quũ antea, &c.

euntes. Cęterũ Alcmæonidę ab Athenienſibus [1] inſimulati ſunt, quod videlicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulã agentibus ſcutũ oſtenderint. Dum illi Suniũ circumuehuntur, Atheniẽſes eueſtigio abeũtes celerrimè ad ferendã vrbi opem properarũt, barbarosq; eodem tendentes præuerterunt: progreſſiq; ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari cum claſſe Phalerũ ſuperaſſent (hîc enim Athenienſium nauale tũc erat) ſuper eum locum aliquandiu propter tempeſtatem morati, rurſus in Aſiam abierũt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta: Athenienſium verò, centum nonagintaduo. tot ex vtriſque cecidere. In qua pugna hęc res mira contigit, vt Athenienſis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum ſtante acie pugnat ſtrenuè, luminibus caperetur, neque ſaucius vlla parte corporis, neque ictus: atq; ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanſerit. Quem audiui dicere ſolitum de ſua clade, viſum ſibi eſſe ante ſe ſtare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [2] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipſum prætergreſſam, ſed illum qui ſibi aſſiſteret occidiſſe. Hæc Epizelum ſolitũ commemorare audiui. Porro Datis in Aſiã cum claſſe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in ſomnis viſum. id tamen quod fuerit, non traditur: ſed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoque in naui Phœnicia ſimulachro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatum eſſet: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans ſua naui in Delum (iam enim Delij in inſulam redierant) ibi ſimulachrum in templo depoſuit, præcepitque Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod eſt ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc ſtatuam non reportauerunt, ſed viceſimo pòſt anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa perduxere. quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd ſe priores iniuria laceſſiſſent: tamen vt in conſpectum ſuum adductos vidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit, ſed

1 Inſimulati ſunt, illis id molientibus Perſas hoc conſilium cepiſſe, quòd videl.

2 Barba totum cl.

in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id eſt inſtrumento dicto ciconia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternam diffunditur, atque hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes, quem ad meam vſque memoriam tenuere, ſeruantes priſtinã linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſerint, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatisque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex cõpoſito oſtentaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe, [1] quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis eiecti quum publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quòd talem ſe in filias ſuas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles exti ere, [2] hoc eis magnificẽtiſſimum munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi

nuptum

1 Quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hic dicit* μᾶλλον ἢ ὁ μοίως, *ſic paulo poſt*, ὁμοίως ἢ οὐδέτερον.

2 Dotem eis magnificentiſſimã dedit, atq; hoc præterea gratificatus eſt, *vel, indulſit*, vt quẽ ſibi, &c.

164

nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, nõ tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide repressêrunt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [1] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athenienſi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [2] Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [3] Quanquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculũ ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersijt, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad

1 Atenim fortasse Athenienſium populo succensentes patriam prodebant. *Q.d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægrè ferentes se non eis apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabãtur. Imò verò, nulli ex Athenienſib. maiori authoritate prædita, nullis magis honorati erant: tantum abest vt sua forte contenti non essent, & de eo Athenienſibus succenserêt. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodẽ sensu.*

2 Quo fit vt rationi consentaneũ nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hac de causa fuisse ostensum. ostensus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. *Id est. Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltrà, vt sit οὐκ ἔχω εἰπεῖν προσωπέῳ τουτέων, pro οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ δ' ἂν τοῦ δὲ προσωπέῳ τουτέων. Illud autem οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν, respondit Gallicæ phrasi, On ne peut dire autrement, pro, Non potest negari.*

3 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum verò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

theſaurum perrexit ad quem ducebatur. [1] Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant referſit: deinde omnem ſinum ſuum atque etiam crines ramentis ſubigẽs, & parte in os deſumpta, è theſauro proceſſit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini ſimilis: cuius os quum turgidum eſſet, & omnia onuſta, id cernens Crœſus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata eſt, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde ſecunda ætate Cliſthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multò magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Cliſtheni Ariſtonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agariſta: quam pater deſtinabat nuptum dare ei quem præſtantiſſimum Græcorum omnium comperiſſet. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Cliſthenes curriculo quadrigali victor extitiſſet, nuntiari iuſſit voce præconis vt quiſquis ſeſe dignum putaret qui Cliſthenis gener eſſet, is ad ſexageſimum diem aut prius Sicyone præſtò foret, quòd Cliſthenes intra annum à ſexageſimo die incepturus, exequi nuptias deſtinaſſet. Itaque omnes [2] Græci aut ſua ipſorum aut familiæ claritate ſibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Cliſthenes & curriculum, & palæſtram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc ſe contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempeſtate) qui vnus vir in plurimum deliciarum proceſſerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui ſapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem ſinu Amphimneſtus Epiſtrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat ſupergreſſus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneſo autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui ſpatia Peloponnenſibus ſtatuit, longè omnium Græcorum inſolentiſſimus: qui ſummotis Elienſium agonothetis, *id eſt muneraruis*, ipſe agonotheta extitit in Olympia, *id eſt certamen præmiumque propoſuit*. Necnon Amiantus Lycurgi filius Arcas, 165

1 Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbẽs, primùm quidem circa ſuas tibias tantum aggeſt ſit auri quantum cothurni capiebãt: deinde verò quum ſinum totum auro impleuiſſet, & capillos ramentis illis conſperſiſſet, *vel, & ramenta illa per capillos ſparſiſſet*, & alia ori indidiſſet, ex theſauro egreſſus eſt, & ægrè cothurnos trahẽs, & cuiuis rei magis quàm homini ſimilis, vtpote cuius os obturatũ, & partes omnes inflatę eſſent. At Crœſus eũ intuitus in riſum prorupit, eiq; cum hæc omnia, tũ verò alia his nõ minora donauit.

2 Græci qui & de ſeipſis & de patria ſua magnificè ſentiebant eò proci cont.

eas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, [1] & ob id in omnes homines hospitalis: [2] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenienſibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœsum se contulerat: & alter, Hippoclides, Tisandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienſes præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis congrediens, & iuniores in gymnasia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienſes: [3] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius maiores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, [4] pariter & de oratione habenda in medium. procedente autem potatione, Hippoclides, [5] quum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν *id est sedatũ quoddam saltationis genus*. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens [6] dissimulabat. Post hæc aliquantulum interquieſcens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mẽsam. qua illata, primùm super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen se continebat, nolẽs

1 Et ab eo tẽpore in quoslibet hospitalitatem exercuit.

2 Et Eleus Onomastus Agæi filius. Atq; hi quidẽ ex ipsa Pel. &c. *Valla autẽ putauit* ὁνομαστὸς *hic, vt vulgò, appellatiuũ esse nomẽ,* ἰδιότος *autẽ proprium: quum contrà* ὁνομαστὸς *sit hoc quidem loco nomen proprium,* ἰδιότος *autem nomen à patria.*

3 Et ex illis magis Hippoclides Tisandri filius, qui & strenuitate cæteris præstare iudicabatur, & eo ϕ eius maiores à Cypselidis Corinthiis genus ducerẽt.

4 Pariter & de sermone qui in mediũ proponebatur. *i. & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.*

5 *Videtur aliud legisse quam κατέχων, aut id perperã accepisse pro* ἀποίχων.

6 Suspectam habebat.

[1] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltrà continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [2] desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille « ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium fa- « ctum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ.* Tunc Clisthenes « silentio impositio, in medium hæc protulit, Viri proci meæ « filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus, si fieri « posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum pro- « bans, neq; cæteros improbans: [3] verùm fieri non potest « vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. « Itaque singulis vestrum, qui compotes huius matrimonij « non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quódque do- mo peregrè abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt. [4] Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Athenienſium tribus popularium que statum instituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agarista, ab Agarista Clisthenis nomen habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum prægnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, pauco sq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienses, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienses erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciem vlciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij quòd triremi in Marathonem vnà cum Persis venissent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, sed infensus erat Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat. Eò postquam

peruenit

1 Excandescere & in irā præceps erūpere. *Ita Bud.*

2 *Bud. hanc interpretationem approbat. perinde est autem ac si diceret, Hac tua impudenti saltatione nuptiis te priua sti. vel, spe nuptiarum, vel nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.*

3 Sed quum de vnica virgine *despondenda* deliberās, omnium voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrum qui circa hasce nuptias repulsam patimini, singula argenti talenta dono, tum quòd dignum me censueritis cuius filiā in vxorem ducere tis, *vel cuius filiæ nuptias ambiretis*, tum etiā quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

4 Hactenus de ijs quæ in ferēdo de pro cis iudicio gesta sunt.

peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missoq; caduceatore poposcit centũ talẽta, dicens, si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturũ copias quàm eos euertisset. At Parij non vt quicq̃ pecuniæ Miltiadi darẽt, sed vt custodirent vrbem cogitabãt, cum alia loca intetsepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda consentiunt: deinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum:

166 Miltiades quum inops consilij esset, adisse atque alloquutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ esset indigenarum deorum administra: hanc, quum in conspectum venisset, consilium ei dedisse vt si magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante vrbem, qua maceria sepitur templum Cereris legiferæ: eamque, quia fores aperire non poterat, transiliisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendũ aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunque sit, agendum. Et quum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertisse, deque maceria desilientem femur conuulsisse. alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tantùm per sex & viginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito quòd ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt scisscitatum nunquid ministram deorum condemnarent, quę rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset, quæque Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon earum rerum esse authorem: sed quia Miltiadi [1] non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Pariis Pythia respondit. Miltiadem autem è Paro reuersum cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accusauit quòd Athenienses circumscripsisset. Cui ac-

[1] Id est, misera morte perennandum esset.

cusationi Miltiades non per se ipse respondit, (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [1] allegãtes cũ alia multa, & Lẽnum expugnatam, quã vltus Pelasgos Athenienſibus tradidisset, tum verò pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades [2] dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnũ Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegesandri filius [3] in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuisset, [4] à nemine accipi digna, liuore captos fuisse & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autem Athenienses aiunt, iure eiecti, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filiæ ac filij Athenienſium ad Nouẽ fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse neq; hoc fecisse contentos, ad extremum manifestò deprehensos de inuadendis Athenienſibus cõsilia agitasse. se verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuisse, vt quum haberẽt facultatem interimendi eos quos sibi insidiatos deprehẽdissent, tamen noluerint: sed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos solum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuisse. Illa Hecatæus, hęc Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Athenienſiũ iniuriam vlciscẽdi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniẽsium celebrarentur, [5] biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt vxoribus Athenienſium diem festum Dianæ apud Brauronem agẽtibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ posteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi consuetudi-

1 Marathonij prælij mẽtionem subin de facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos vltus expugnatam eam Athenienſibus tradidisset.

2 Quum femur et marcidum, *aut putridũ*, & emortuum factum esset. *Vel, Quũ ad fyderationẽ deuenisset, vt quidam interpret. ex Celso.*

3 In *suis* narrationibus. *Vel, In suis historicis scriptis. vnde alibi vocat λογοποιόν.*

4 Et nullo *pretio* digna. *Vel nullius pretij.*

5 Nauibus quinquaginta remorum.

tudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebãt: & siquis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atq; adeo longè prœualebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt, considerantesq; rem esse indignam inter se dicebant, Si nunc dum » pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum » legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præ» esse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaq; quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarẽt. his necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarum, quæ viros suos [1] vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neque vxores neq; pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod 167 laxamentum præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Athenienſibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses, stratis in curia torisquàm poterant splendidissimè, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. » Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone » atq; vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita » demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirẽt » fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Athenienſium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis eteſiis perflantibus, ex Eleunte quæ est in Chersoneso, soluens, in Lemnum delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nũquam illi expletum iri speraſſent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atq; Miltiades.

[1] Auxilio Thoantis. Erasm.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMUS, qui inſcribitur POLYMNIA.

POSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hyſtaſpis filium allatus eſt ad Marathonem geſtæ, quum antea vehementer infenſus eſſet ille Athenienſibus quòd Sardis inuaſiſſent, longè infenſior factus eſt, ac propẽſior ad bellum Græciæ inferendum: miſſisq; continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt ſingulæ multò quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent.[1] His nuntiis Aſia triennium exagitata eſt. Vbi dum delectus agitur optimi cuiuſque aduerſus Græciã militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptij qui fuerant à Cambyſe ſubacti, defecere à Perſis: quo magis aduerſus vtroſque Darius expeditionem ſumere properabat, Ægyptios atque Athenienſes. Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta diſſenſio eſt, quoniam ex inſtituto Perſarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni ſucceſſorem declaraſſet. Erãt autem Dario iam antè quàm regnaret, liberi tres è priore vxore Gobriæ filia ſuſcepti, & poſt partũ regnum, alij quatuor ex Atoſſa Cyri filia. Superiorũ maximus natu erat Artabazanes, poſteriorum Xerxes. qui quum ex eadẽ matre non eſſent, diſceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ ſobolis ipſe maximus natu foret, quum apud vniuerſos homines ſit inſtitutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipſe Atoſſa genitus eſſet, filia Cyri qui Perſis libertatem acquiſiſſet. Dario autem nondum ferente ſententiam, aderat fortè Demaratus Ariſtonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Suſa aſcenderat. hic vir audita liberorum

[1] Dum autẽ hæc circunquaq; denuntiarẽtur, vniuerſa per tres annos Aſia agitata fuit.

rorum Darij controuerſia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitq; vt ad cætera quæ pro ſe dicebat hoc adderet, ſe quidem genitum è Dario iam rege & Perſarum imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neq; iuſtum eſſe alium quempiam potius quàm ſe illam dignationẽ adipiſci: quoniam Spartæ quoq; ſic vſurparetur, vt ſicui antequam regnet filij naſcantur, deinde regnanti alius naſcatur, huius poſtea nati ſucceſſio regni ſit. Hac à Demarato ſuggeſta ratione vtentem Xerxem, tanquam iuſtè dicentem, Darius regem declaravit. Quãquam etiam citra [1] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauiſſet: quippe quum omnis potentia penes Atoſſam eſſet. Declarato Darius Xerxe rege quũ conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, ſupremum diem obiit, ſex & triginta annis regni expletis, haud compos voti vt Ægyptios & Athenienſes vlciſceretur. Eius morte 168 gnum ad Xerxem filiũ deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, ſed Ægypto. Cæterùm Mardonius conſobrinus eius, Gobriæ & ſororis Darij filius, eum adiens, his verbis eſt alloquutus, Domine, haud decorum eſt Atheniẽſes tam malè iam de Perſis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. tu verò quod in manibus habes perfice: tamen vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, ſume aduerſus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur homines, & poſthac abſtineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem rationis acceſſio, Europam eſſe regionem admodum ſpecioſam, omniaque genera felicium arborum ferentem, ac ſummæ bonitatis, & dignam quæ à ſolo inter mortales rege poſſideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijque Græciæ pro rege adminiſtrandi. Quod etiam regi perſuaſit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. primùm è Theſſalia nuntij ab Alevadis ad regem inuocandum aduerſus Græciam. ſe enim omne obſequium præſtituros, (Aleuadæ autem iſti erant Theſſaliæ reges) deinde ij Piſiſtratidæ qui Suſa aſcenderãt:

[1] Admonitionem.

qui quum eadem verba habuerunt quæ Alevadæ, tum verò prætendebant Onomacritum quendam Athenienſem, quem ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium diſſertatorem. Aſcenderant autem cum eo [1] reuerſi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laſo [2] Hermionis filio manifeſtò deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiam inſeruiſſe, fore vt inſulæ Lemno adiacentes mari ſubmergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiariſſimè illo antea vteretur. [3] Et tunc cum eodem, vt in conſpectum regis veniret, aſcenderat: déque eo honorificè cum aliis Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſiquæ ſortes cladem barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Alevadarum ſuaſionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus eſt. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduerſus AEgyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorem quàm ſub Dario fuerant ſeruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darij filio: quem præſidem AEgypti interfecto deinde tempore interemit Inarus Pſammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, producturus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſque Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus eſt, Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [4] ſibi obſequentibus in melius confert. Atque

1 *Diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſt. noſtram tamen habent & vet. cod. ſed quidam pro* προκαταλυσάμενοι, *habent* προκαλαλυσάμενοι.

2 *Vel potius Hermionenſi, id eſt ex Hermione.*

3 Tunc autem quum vnà cum illis *Suſa* aſcendiſſet, quoties in conſpectum regis veniebat, Piſiſtratidis honorificè de ipſo loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contrà fauſtiſſima quæque excerpebat: nimirum in fatis eſſe vt Helleſpontus à viro Perſa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recenſens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat. Piſiſtratidæ autem & Alevadæ ſuas ſententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre perſuaſiſſent, tunc quum ſecundus ageretur à Darij morte annus, primam expedit. ſuſcepit aduerſus Ægypt. &c. *Illud autem* χρησμῳδίων περιτρέπετο *perinde eſt ac ſi diceret, Ita ſe apud regem in hoc negotio gerebat vt oracula duntaxat illi allegaret quibus induceretur.*

4 Se ſequentibus.

ea

» ea quidem quæ Cyrus Cambyſesque ac pater meus fece-
» re, quas gentes imperio addidere, non attinet referre a-
» pud probè ſcientes: ego autem poſteaquam hanc ſedem
» accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore ſunt fun-
» cti degenerarem, néve minus potentiæ Perſis acquire-
» rem. Quod animo verſans, inuenio nobis acceſſuram glo-
» riam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem
» neque deteriorem ea quam recuperauimus, ſed feracio-
» rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoque
» nunc ego vos contraxi, vt id quod agere conſtitui vobis
» exponerem: Conſtituo, iuncto Helleſponto, copias per
» Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar
» iniurias, quas cùm Perſis aliis, tum patri meo intulere.
» Noratis autem & Darium aduerſus hos viros bellum mo-
» uere deſtinaſſe: verùm ei morte præuento non conti-
» git vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicem aliorumque
» Perſarum vlciſcens, non prius deſinam quàm expugna-
» uero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem
» meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
» dis vnà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes
» cremauerunt lucosque ac delubra: deinde in vos quid fe-
» cerint terram ſuam ingreſſos, quum Datis & Artapher-
» nes duces fuere, omnes ſcitis. Harum gratia rerum [1] ir-
» ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum fini-
» timos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in pote-
» ſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratiocinando
» comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis conterminam
» reddemus. nullam enim regionem ſpectabit ſol finiti-
» mam noſtræ, ſed ego omnem permenſus Europam, vnà
» vobiſcum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita
» rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque
» ciuitatem, neque gentem, quæ nobiſcum [2] dimicare poſ-
» ſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui nos laceſſierunt, iu-
» gum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificari vo-
» lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe
» oportet, tunc vnuſquiſque debebit impigrè adeſſe. Quo
» rum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo
» iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc
» quidem ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in concilio

[1] *Alij, Animatus ſum ad infer.*

[2] Dimicare poſſit, iis quos dixi ſummotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt, & qui culpa vacant, ſeruile iugum ſuſtineant. *vel, & qui malè de nobis meriti ſunt, & qui non.*

ſententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quam libet ſententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Poſt quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò ſuperioribus Perſis, ſed etiam venturis es præſtantior: qui cum alia & optima & veriſſima commemoras, tum verò [1] quòd Iones qui Europam incolunt, non ſines habere ludibrio nos, minus quàm ipſi ſunt ludibrio dignos. Etenim res indigna eſt ſi Sacas & Indos & Æthiopes & Aſſyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Perſas læſere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non vlciſcemur. Quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus vires eſſe imbellices, [2] eorum quos ſubegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi noſtræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellãtur. Quos ipſe quoque expertus ſum, quum eis iuſſu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vſque proceſſiſſem & penè vſque ad ipſas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam conſueuere Græci (vt audio) ineonſultiſſimè inire bella, propter imperitiã ac ſiniſteritatem. nam quum bellum inter eos indictum eſt, in locum quem pulcherrimum planiſſimumque inuenere deſcendentes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum ſuo malo victores inde diſcedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum ſint eiuſdem linguæ, interpoſitis caduceatoribus ac nuntijs dirimere controuerſias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, ſi neceſſe habent inter ſe omnio pugnare, locum aliquem inuenire vtriſque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouiſſem. Tibi autem, rex, quis obuiam venturus eſt bellandi cauſa, copias Aſiæ atque omnem claſſem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd ſi me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiſcum venient, diſcant nos eſſe in re bellica præſtantiſſimos hominum. Nihil igitur fit quod non experiamur. nam ſua ſponte nihil fit, ſed omnia ab experimento

1 *Ita vertit quaſi legeretur* ὅτι ἐκ ἰάονες. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.*

2 Sed & eorum liberos *ita habemus, ſubiugatis ijs qui in noſtrã ditionem incolentes, Iones & Æoles, &c.*

» mento hominibus fieri conſueuerunt. His Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſilentibus aliis Perſis, nec diuerſam eis quæ dicta eſſet ſententiam dicere audentibus, Artabanus Hyſtaſpis filius, Xerxis » patruus, vir conſpectus ita inquit: Rex niſi diuerſæ inter » ſe ſententiæ dicantur, non poteſt quis eligere meliorem, » ſed neceſſe habet ea quæ dicta eſt vti: at quum plures dictæ » ſunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per ſe diſ» cerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero diſcerni » poteſt. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo ſuade» bam ne ſumeret aduerſus Scythas expeditionem, viros nul» la vſquam oppida incolentes: ſed ille ſperans Scythas No» mades ſe ſubacturum, mihi non eſt aſſenſus: itaq. ſumpta » expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amiſſis abſ» ceſſit. Tu verò, rex, bellum inferre deſtinas viris multo » quàm Scythæ ſunt præſtantioribus, quíque & mari & ter» ra optimi eſſe dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum ſit, » hoc me tibi iuſtum eſt promere. Iuncto pontibus Helleſ» ponto ais te copias per Europam in Græciam deductu» rum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobi» que abs te ſuperari: ſiquidem feruntur viri eſſe fortes. Cu» ius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Da» tis & Arthaphernis Atticam regionem ingreſſas ſoli Athe» nienſes profligauerunt, ergo non vtraque in parte ſucceſ» ſit. Quod ſi ijdem conſcenſis nauibus pugna nauali victo» res ad Helleſpontum nauigent, ac deinde pontem ſoluant, » hoc [3] durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius pri» uata prudentia coniecto, ſed eo caſu quo aliquando pa» rum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto » Boſporo Thracio, ac flumine Iſtro pontibus commiſſo, » traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino inſti» tere precari Iones, quibus cuſtodia pontium delegata erat, » vt interſcinderent. Quo tempore ſi Hiſtiæus Mileti tyran» nus aliorum ſententiæ acceſſiſſet, ac non contradixiſſet, » actum erat de rebus Perſarum. Atqui res eſt dictu quoque » horribilis, omnem regis ſtatum in vno viro poſitum fuiſſe. » Quare noli tu vllum tale adire diſcrimen, nulla ſubſi» ſtente neceſſitate, ſed mihi potius obtempera: hunc cœ» tum in præſens miſſum facito, iterumque dum tibi vide-

[1] Affricatū alteri. *Vel, Cū mutuo attritu admotum.*

[2] Timendū ſit. *Vel, periculoſum.*

[3] Timendū fuerit.

bitur, re apud teipſum conſiderata, edicito quod optimum « esse arbitraberis. Bene enim conſultate, comperio maxi- « mum esse lucrum. nam etiamſi quid è contrario euentu- « rum est, nihilo tamen minus bene conſultum est, ſuperau- « itque fortuna conſilium: at qui turpiter conſultauit, ſi ei « fortuna obſecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo 170
tamen minus malè conſilium cepit. Vides vt prægrandia « animalia fulmine deus ferit, nec ſinit inſoleſcere, parua ve- «
1 Ne vellicat quidem? rò [1] nihil lædit? Vides vt magna ſemper ædificia magnaſ- « que arbores huiuſmodi fulminum tela percutiunt? Gau- « det enim deus eminentiſſima quæque deprimere. Vnde & « ingẽs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus ijs qui- « bus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea « quidam ſecus ac dignitas ſua poſtulabat, in calamitatem « inciderunt, quia deus neminem alium quàm ſeipſum ſinit « magnificè de ſe ſentire. Omnis res properando parit erro- « res, vnde magna detrimenta fieri adſolent: in cunctando « autem bona inſunt, ſi non talia quæ ſtatim videantur esse « bona, certè quæ ſuo tempore bona quis esse comperiat. Et « hoc quidem tibi rex ſuadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardo- « ni deſine loqui ſtulta de Græcis, haud dignis qui malè au- « diant. nam Græcis detrahẽdo, ipſum regem vis excitare ad « bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate con- «
2 Abſit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel obtrectatio, aut calumnia*, res est deterrima. tendis: [2] quod abſit vt fiat. Detractio nanque importuniſ- « ſima res est, in qua duo ſunt qui iniuriam faciunt: vnus cui « iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præ- « ſentem accuſat: item qui huic credit, iniuriuseſt, quòd pri- « us credit quàm rem compertam habeat. & illi cui abſenti « detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero infimulatur vt « malus, ab altero talis putatur. Quòd ſi omnino bellum his « viris inferre oportet, agedum, rex ipſe permaneat domi « apud Perſas, noſtrûm amborum liberi deponantur: tu in « expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiſcunq; « velis copiis: &, ſi ex ſententia tua res ſuccedent regi, inter- « imantur liberi mei, & inſuper ego: ſin ſuccedent vt ego di- « co, interimantur tui & inſuper tu, ſi redieris. Quòd ſi hanc « ſubire conditionem recuſas, cupisque in Græciam prorſus « deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hîc « relinquentur, audiant Mardonium poſt allatam Perſis «

magnam

» magnã aliquam calamitatem, à canibus volucribusq; diſ-
» cerpi aut in Athenienſium ſolo aut in Lacedæmoniorũ:
» niſi fortè antea inter viam, tunc agniturũ aduerſus quales
» viros ſuades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano lo-
» quuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane,
» quòd patris mei frater es, hoc te ſubleuat ne dignam ſtul-
» ta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo igno
» minia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in
» Græciã expeditionis. ſed hic vnà cũ fœminis maneas. Ego
» etiã ſine te quæ dixi conficiã. neq; enim fuerim Darij filius,
» (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamnis, qui fuit Ariaramnis,
» qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæ-
» menis filius) niſi Athenienſes vltus fuero: probè intelligẽs,
» ſi nos quieuerimus, nõ quieturos illos, ſed noſtrã terrã cum
» exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex ijs quæ illi face-
» re cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſa-
» runt. Itaque neutris fas eſt recedere, [1] ſed vtriſque propoſi-
» tum eſt certamẽ aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia
» ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. medium enim
» inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam
» iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt quam calamitatem
» paſſurus ſum intelligam, profectus aduerſus eos viros quos
» etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſub-
» egit vt ad hoc vſque tempus & ipſi homines & eorum re-
» gio ab illius qui ſubegit cognomine appellentur. Hæc hac-
tenus loquutus eſt. [2] Deinde ſub veſperum, quum fuiſſet
ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe con-
ſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ
bellum: immutataque rurſus ſententia quum obdormiſ-
ſet, viſus eſt in ſomnis (vt fertur à Perſis) videre quendam
» corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret, Re-
» uocaſtine ſententiã Perſa de inferendo Græciæ bello, [3] quũ
» prædixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum? Neq; ſi
» reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi aſſentiatur ad-

1 *Quidam ſit.* Sed in eo res vertitur diſcrimine vt aut faciendũ aut patiendũ aliquid ſit.

2 Vt autem nox aduenit mordere cœpit Xerxẽ Artabani ſententia. Quum autem in conſilium noctem adhibuiſſet, planè compe riebat è re ſua non eſſe expe ditionem in Græciã ſuſcipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuiſſet, obdormijt. Sed ea nocte viſus eſt in ſomnis, &c. *Illud ἐνύπνιον verti etiam poteſt Scrupulũ injiciebat, Eodẽ autem ferè modo vſus eſſe videtur Ouidius verbo mordere. Illud verò ὄνειρον οἱ ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα, videtur ad verbum reſpondere phraſi noſtrati & ea melius exprimi, Que ce n'eſtoit pas ſon cas.*

3 Quum iam Perſis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui nec quòd ſententiam reuoces benè facis, nec adeſt quiſquam qui tibi *huius rei, id eſt reuocatæ ſententiæ*, conſcius futurus ſit. *Vel*, Nec adeſt qui tibi *hoc delictum reuocatæ ſententiæ* condonaturus ſit. *g.d. Nec ego qui tibi adſto impunè hoc abire ſinam.*

est. quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persę, veniã mihi date dicẽti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondũ ad summum quò perueniendum est mihi prudentiæ perueni: & qui vt illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionẽ apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili 171
exiliit pariter & nuntium misit ad accersendum Artabanum. qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego statim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis inuectus sum, non fui conpos mentis: sed non multo pòst pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præcipiebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quòd si deus est qui insomnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem vt mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indutus [1] in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantundem valet

1 In solio meo.

let bene ſentire per ſe, & alteri bonam dicenti ſententiam accedere: quæ ambo tibi quum adſint, malorum tamen hominũ colloquia te deprauant: quemadmodum mare quod eſt hominibus omniũ vtiliſſimum, ferũt ab ingruentibus ventorum flatibus non ſini natura ſua vri. Ego verò [1] quum ex te malè audiui, non tam meam dolui vicem quàm tuam: qui, quũ propoſitæ eſſent duæ ſententiæ Perſis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicens pernicioſum eſſe imbui animum vſu plura ſemper expetendi: his propoſitis ſententiis, tu elegiſti eam quæ & tibi ipſi & Perſis eſt periculoſior. Nunc autem quum ad te mutato in melius conſilio de ſumenda aduerſus Græcos expeditione ais acceſſiſſe inſomnium alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina eſt fili, inſomnia enim iſta ſunt, quæ adeuntia homines fruſtrantur, quemadmodum ego te docebo, multis quàm tu annis natu grandior. Conſuerunt ipſa ſomniorũ viſa plerunque fruſtrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. nos autem nudiuſtertius [2] expeditionem hanc inter manus & quidem vehementer habuimus. Quòd ſi hoc non eſt cuiuſmodi ego dico, ſed aliquid diuini habens, tu ipſe omnia in ſumma dixiſti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadem iubens. Verùm nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, ſed meum: neque magis quieſcenti in tuo toro quàm non, ſed in meo: ſi etiam aliàs vult ſe exhibere. Neque eò veſaniæ peruenit illud quicquid eſt quod ſeſe obtulit in ſomnis, vt me cernens puret eſſe te, ducto è veſtibus argumento. Id autem ſi me contemptui habebit, profectò nec aſpectu ſuo dignabitur ſiue mea gerentem veſtimenta, ſiue tua, ſed te adibit: quod iam animaduertendum eſt. Nam ſi frequentius acceſſerit, ipſe quoque fatebor diuinum eſſe. Cæterùm ſi ita tibi agendũ videtur, neq; id reuocari poteſt, en ad cubãdum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, quum iſta fecero appareat, hac tantùm conditione tuæ ſententiæ acquieſcam. Hæc loquutus Artabanus, [3] quod ſperaret, ea à Xerxe fine vllis verbis admiſſum iri, iuſſa exequutus eſt. Et quũ induta ſibi Xerxis veſte, regali ſolio reſediſſet, moxq; recubuiſſet, idem inſomnium dormientem adiit quod Xer-

1 Quum tu me probris es inſectatus, nõ id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus ſententiis quæ Perſis propoſitæ erãt, altera inſolentiã prouehẽte, altera eam compeſcente, & pernicioſum eſſe dicente docere animum plura præſentibus ſemper expetere: ex his ſẽtentiis eã tu elegeris, &c.

2 *Id eſt, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel tracta mus.*

3 Quum ſperaret fore vt quæ à Xerxe dicerẽtur vana eſſe probaret, iuſſa exſeq.

xem adierat, eiq; ſuperaſſiſtens, ita inquit, [1] Túne ille es qui feſtinantem ire in Græciã Xerxem diſtines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neq; in præſens conſideras, qui diſſuades id quod eſt fatale contingere. Quid autẽ Xerxem pati neceſſe ſit, niſi dicto audiens fuerit, ei ipſi demonſtratum eſt. His verbis Artabano viſus eſt ille vir in ſomnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipſi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exilijt, aditoq; Xerxi obſeruatã ſibi in ſomnis viſionem expoſuit, ſecundoq; loco hæc inquit: [2] Equidem rex, ego, velut homo, quòd multa iam viderã, & magna negotia ſub Heſſonibus contigiſſe, non ſinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem eſſe malam multa cõcupiſcere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Maſſagetas actũ eſſet, quomodo cum exercitu Cambyſis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduerſus Scythas. Hæc ſciens ego, ſentiebã te (ſi quieſceres) omniũ hominum beatiſſimũ. Sed quoniã diuinus quidã inſtinctus eſt, & Græcos clades quædã (vt videtur) miſſa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac ſentẽtiã muto. Tu verò quę diuinit9 miſſa ſunt, indicato Perſis, iubetoq; vt ijs quę ad apparatũ pertinẽtia antè præceperas, operã dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, deſit. His dictis, & ſublatis ex ea viſione animis, vbi dies extitit, ibi confeſtim & Xerxes hæc Perſis exponit, & Artabanus, quem conſtabat prius ſolum omniũ id fuiſſe dehortatũ, tunc exhortabatur. Poſt hæc ineunti expeditionem Xerxi tertiũ in ſomnis viſum oblatũ eſt: quod Magi auditũ, coniectarunt ad vniuerſam terrã pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi ſeruituros. Viſum autem tale erat: Videbatur ſibi Xerxes ſurculo oleagino coronatus eſſe, cuius oleæ ramis vniuerſa tellus occuparetur, & 172
mox corona capiti circundata, euaneſcere. Hæc Magis interpretatis, ſine mora Perſæ qui in concilio fuerant, ad ſuã quiſq; præfecturã digreſſi, omni ſtudio incubuerũt ad exequenda iuſſa, cupidi dona quæ propoſita fuerant obtinẽdi. Xerxes autẽ ita copias ſuas contraxit vt omnẽ continentis locũ ſcrutaretur, ſiquidẽ à debellata Ægypto per totũ quadrienniũ comparauerat exercitũ atq; eius apparatũ, quinto aũt anno ineunte mouit cum ingenti copiarũ manu. Nam

omnium

[1] Túne ille es qui Xerxẽ ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curã gerens? At nec inpręſens nec in poſterũ impunè tibi erit quòd ea diſſuades quæ fata fieri volũt.

[2] Ego certè, rex, qui multos quorũ res amplio res eſſent, ab illis quorum res anguſtiores erant, ſuperatos vidiſſem, te per omnia morem ætati gerere nõ ſinebam. *At Valla populum aliquẽ ſub Heſſonũ nomine videtur ſomniaſſe.* [*ad verbum ſonat,* multa & magna euerſa eſſe ab inferioribus. S.]

omnium quos nouimus exercituũ hic multo maximus exſtitit: adeo vt ad eum nihil fuiſſe videatur aut ille Darianus, qui aduerſus Scythas ductus eſt, aut ille Scythicus, qui Cimmerios inſequẽs Medicã regionem inuaſit, ac penè omnia ſuperiora Alię ſubegit ac tenuit: (quo nomine Darius poſtea Scythas iuit vltũ) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduerſus Ilium, aut ille ante Troicũ bellum, Myſorum Teucrorũq;, qui per Boſporum in Europã tranſgreſſus, omnes Thraces in ditionem ſuã redegit, ad Ioniumq; pontum deſcendens, ad Peneũ vſq; amnem qui ad meridiẽ vergit, proceſſit. neq; illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti, cũ vno hoc cõparari merentur. [1] Quis enim nõ attulit ad Xerxẽ ex Aſia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues pręſtabant, alijs vt peditatũ, alijs vt equitatum, alijs vt nauigia ad vectandos equos eorũ qui vnà militabant, alijs vt naues longas in vſum pontiũ præſtarent, iniunctũ erat, alijs vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore pręparata erant, pręcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dum circunuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleuntem enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationẽ, illincq; omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alij alijs ſuccederent, adiuuantibus etiam in effodiendo accolis: præpoſitis operi, Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt aũt Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem deſinens in ſpeciem Cherſoneſi, *id eſt peninſula*, cum iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt contra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex continentibus inſulanas facere aggreſſus eſt, quæ ſunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonę. Iſtę quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autẽ in modum barbari locum [3] nationatim effodiebant recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab ijs qui in imo fodiebant, alij humum effoſſam aſſiduè tradebant alijs ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebãt deinceps alijs, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam

1 Quam enim ex Aſia gentẽ in Græciam non adduxit Xerxes?

2 Et Artachæo Artæi filio.

3 Nationatim diſtributum effoderunt.

efferebant atq; abijciebant. Qua in re [1] tumuli effossi duplicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebãt. nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At Phœnices cum alijs in rebus, tum verò in illa prudentiam suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita excauauerunt vt os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedenteq; opere assiduè illam coarctabant, vt quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quoddam, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. Hanc fossam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iussit, potentiæ ostentandæ cupidus, ac memoriæ sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem autem imperatum est vt fossam facerent, quibus fuerat vt flumen Strymonem pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum fecit. Comparauit item ad pontem [2] armaturam, [3] sirpi atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Ægyptiis negotio vt commeatum exercitui comportarent: ne homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [4] absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuique opportunissima essent, alius alia via comportaret vndique ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verũ plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibusque præceptum erat: alij in Tyrodizam Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eionem, quæ est super Strymonem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copiæ cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè instructum ducens ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem transmisso

1 Præruptæ præcipitia fossa dupl.

2 Σπλαhic vocantur funes nautici. Gal. Lecordage.

3 Bybli.

4 Fame laborarent. λιμήνῃ non λυμήνῃ.

missō flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam
273 facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrū. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc
» polliceretur. Illi, rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrē
» tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; nunc omnium
» hominum diuitijs princeps est secundum te. Hæc vltima
» verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse
» Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neq; te
» inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciens, proinde exactè recēsebo. Etenim [1] postea quam accepi celerrimè te ad mare Græcum esse descensurum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia talentorū, auri verò quadragies centena millia nummûm Daricorū, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam mihi ipsi victus è mancipijs atq; ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, neminem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospitalitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. [2] ob quæ vicissim ego te ijs remunerandum duco. Hospitem meum te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringen-

1 Quum ad mare Græciæ descēdere te audissem, statim opū mearū rationem inire aggressus sum. Iam tum enim in animū induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerēdum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringētas staterū Daricorum, septem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipijs & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

2 Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringētas verò myriadas nummûm de

meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies, centenis millibus Daricorum staterum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possideto: memento q; talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdem Bud. interpr.*

tæ myriades, *id eſt quadragies centena millia*, ſint imperfectæ, ſed addito è meis ſupplemento ſumma ſit ſolida. quæque poſſides, ipſe poſſideto, ac ſcito ſemper talem agere. nam ita agentem te neq; in præſens neque in poſterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit aſſiduè porrò ire: prætergreſſuſq; vrbem Phrygiam nomine Anaua, & ſtagnum ex quo conficitur ſal, peruenit Coloſſas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ ſubiens occulitur, deinde fere quinq; poſt ſtadia emergens, elabitur & ipſe in Mæandrum. Mouens autem è Coloſſis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod eſt in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Crœſo eſt, indicans literis eos fines. Vbi autem è Phrygia in Lydiam ventum eſt, ad diuortia viarum, quarum ſiniſtra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus neceſſe eſt prorſus Mæandrum tranſire, vrbemq; Callatebum præterire, in qua ſunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque tuendam viro [1] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Poſtquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimiſit in Græciam petitum terram & aquam: edictumque vt cœnas regi inſtruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [2] Eorum autem cauſa mittebat petitum terrã & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miſerant, hos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimiſit. Secundum hæc ſeſe apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Helleſpontum ex Aſia in Europã coniũgerent. Eſt autem Cherſoneſi in Helleſponto, Seſtum inter & Madytum vrbes, ora ſalebroſa quæ in mare procurrit e regione Abydi. Vbi non lõgo pòſt tempore ſub Xantippo Ariphronis filio Athenienſiũ duce, Artayctẽ virum Perſam Seſti præfectũ cepere viuũ, ſtipitiq; ſuffixerũt: qui in templũ etiam Proteſilai quod eſt in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij [3] ſirpo.

Eſt au-

1 *De his viris qui immortales dicebantur, vide quæ poſtea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

2 *Deſunt hic aliquot verba in vulg. edit. Græcis, quæ Valla addit, vt etiã in vet. noſtris cod. habentur.*

3 Biblo.

Est autem ex Abydo ad vlteriorẽ continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui missse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hãc tibi irrogat pœnam, quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolísve, transmittet: meritoq; nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellespontoautem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causa qui [1] extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, eurí & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigijs & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraq;, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidẽ retinaculorũ crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea robustiora erãt, quotũ cubitus talentũ pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorũ discissos & ad latitudinẽ ratis adæquatos aptè instrauerũt super armamenta intenta. Hos vbi gradatim disposuerunt, tũ verò rursus desuper innexuerũt. Quod posteaquã fecere, materiã àttulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiã aggerem comportarũt: quo iniecto, sepem hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerẽtur, prętenderũt. Perfectis ijs quæ ad põtes pertinẽt, & itẽ circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter

1 Intrinsecus.

æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur: Xerxes nuntiato ſibi prorſus alueo abſoluto, Sardibus vbi hybernauerat, ineunte vere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum verſus. cui mouenti ſol ſuam in cœlo ſedem relinquens apparere deſiit, cum nullæ nubes, verùm ſereniſſimus aer eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quum cura inceſſiſſet percontandi Magos quid oſtentum id veller portendere, illi reſponderunt, deum ſignificare Græcis ciuitatum defectum: quòd dicerent ſolem, Græcorum: lunam, ipſorum eſſe præſidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus eſt, Domine, indulgebiſne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus ſe indulturũ reſpondit, & vt peteret proloqui iuſſit. Pythius vbi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi ſunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduerſus Græciam: horum vni tu quæſo rex, miſertus mei qui huc proceſſi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu eſt maximus: vt & mei ipſius & cenſus curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis reſpondit, Homo improbe, tũne, quum ego ipſe in expeditionem eam aduerſus Græciam, filioſq; meos & fratres domeſticos & amicos ducam, auſus es mentionem filij tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc diſcito hoc, animum in hominum habitare auribus. [1] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum bene feciſti, & alia eiuſdem generis promiſiſti, non gloriaris te ſupergreſſum eſſe regem munificentia: poſtea verò quàm ad impudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipuè compleCteris, damno mulctabere. Hæc quum reſpondiſſet, ſubitò imperauit iis quibus delegatum erat iſta exequi, vt maximum

[1] Qui quũ bona audierit voluptate corpus implet: quũ his diuerſa, moleſtia afficitur. *Ita Eraſm.*

mum natu filiorum Pythij inuentum diſcinderent medium: eiusque diſciſſi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad ſiniſtram diſponerent, & illac tranſiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti ſunt, illac exercitus pertranſiuit. In quo præcedebant ij qui ſarcinas portabant & impedimenta. Poſt hos omnigenarum gentium non diſtinctæ, ſed promiſcuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Poſt has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miſcebantur. Præcedebant enim mille equites è Perſis omnibus delecti: [1] ſecundum hos totidem haſtati, & ij delecti ex omnibus, verſis deorſum in terrã ſpiculis. Poſt hos [2] equi decem quampulcherrimè ornati, qui Niſæi dicuntur, ideo ſic dicti, quòd eſt ingens Medicę regionis campus nomine Niſæus qui grandes fert equos. Hos decẽ equos ſequebatur ſacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim ſellam nemo mortaliũ inſcendit. Poſt quem ipſe Xerxes vehebatur curru equorum Niſæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Perſæ. Hunc quidem in modum Sardibus proceſſit Xerxes: ſed è curru, quoties ratio exigebat, in eſſedum tranſcendebat. Eum ſequebantur haſtati Perſarum optimi ac nobiliſſimi mille è more pila geſtantes. Poſt hos alius delectus equitatus mille Perſarum. Debinc è cæteris Perſis decem millia peditum delecta, quorũ mille in lan-
375 ceis pro [3] coronis geſtabãt mala punica argentea: gerebãt item aurea ij qui in terrã verſus ſpectantia ſpicula habebãt: etiã mala, ij qui Xerxẽ proximè ſequebãtur. Hæc decẽ millia ordine ſubſequebatur equitatus è decẽ millibus Perſarũ. Relicta poſt hos duorum ſtadiorũ intercapedine, mox ibat cętera multitudo promiſcua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumẽ Caicũ & regionẽ Myſiã: à Caico autem à læua habens montẽ Canen, per Atarnẽ ad vrbem Carinã. Ab hac per Campũ Thebanũ vrbẽ Atramyttiũ & Antandrum Pelaſgidẽ prætergrediens, & Idã ad ſiniſtrã manũ ſtringẽs, ad terrã Iliẽſem peruenit. cui primùm ſub Ida noctẽ agẽti intonitrua & fulgura ingruerũt, & cõplures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamãdrũ eſt ventũ, qui fluuiorum geſtabant. *Totaſſ συνέλλον verti etiam Includebant, vel Circumcingebant.*

1 *Hæc in vulg. quidẽ edit, non habẽtur: ſed in vet. cod. leguntur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ ἵπποι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuiſſe omiſſa, (quorum oculos ea ſubterfugerint quæ ſunt à priore* ἀπολελεγμένοι *vſque ad poſterius) ex ſequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.*

2 Sacri equi dec.

3 *Fortaſſe Valla aliter ſcriptũ reliquit. In fine pag. præced. pro Argentea legendum Aurea, ex noſtris exempl. ex quibus etiã ſequi hæc debẽt.* Et cæteros intercludebant: Nouem autem millia quę ab his intercludebantur, argentea mala punica

omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subijciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi nauale certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cū certaminis tum copiarū spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm « diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis sit omnis humana vita, subiit « horum miseratio: quorum, quum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam istud est, viuendo miserabiliora patimur. « Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, « neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum semel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm « viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam per- « turbant: efficiuntque vt quum breuis sit, tamen perlonga « videatur. Ita mors optatissimum est perfugium ærumnosæ vitę, quam deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius fa- « cere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit [1] quoniam humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis, « eam

1 De humana vita quæ talis est qualem tu esse disseris verba facere desinamus.

» eam commemorare ſuperſedeamus: neque triſtium facia-
» mus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus.
» Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidens inſomnij vi-
» ſio fuiſſet oblata, perſtaréſne adhuc in priore ſententia, diſ-
» ſuadens mihi aduerſus Græciam bellum? an in ea perſiſte-
» res? agedum apertè hoc mihi dicito. Ei reſpondens Artaba-
» nus, Viſio, inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votum
» ſuccedat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo me-
» tu perculſus ſum, vt non ſim apud me. Nam mecum repu-
» tans, cum alia multa, tum verò duo, & ea omnium maxi-
» ma, video tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes, [1] Dæmo-
» nie virorum, inquit, quænam iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe?
» vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non
» ſatis copioſum? terreſtrísne exercitus, quaſi multo numero-
» ſior ille Græcus futurus eſſe videatur? an claſſis, tanquam
» illorum claſſe inferior? an hæc ambo? Nam ſi ob hoc im-
» becilliores tibi videntur noſtræ res, celerrimè alterum quis
» exercitum compararet. Reſpondit Artabanus, Neque
» hunc, rex, exercitum improbauerit quiſquam, qui ſit men-
» tis compos, neque hanc nauium multitudinem, [2] etiamſi
» plures coegeris. Quæ autem duo dico eſſe tibi multo ho-
» ſtiliora, ea verò hæc ſunt, terra & mare. neq; enim vſquam
» maris portus eſt eiuſmodi (vt ego coniecto) qui ſurgente
» tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, idoneusque ad eam
» tutandam: neque verò vnum tibi portum eſſe oportet, [3] ſed
» vniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant na-
» ues. Itaque quum portus tibi opportuni deſint, intellige
» homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio
» hominum eſſe. E duobus vno expoſito, pergam dicere al-
» terum: Terra cum ob alia tibi hoſtilis eſt, tum eo hoſtilior,
» ſi nihil obſtiterit quò longius proceſſeris, aſſiduè vlterio-
» ra ſurripiens. Nulla enim eſt hominibus rei bene gerendæ
» ſatietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem
» maiori in tempore regionem, famem eſſe allaturam. At
176 vir ita demum fuerit optimus, ſi in deliberando quidem, o-
» mnem rem quamcunq; pati poſſit, reputans extimeſcat, in
» re autē agenda ſit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, me-
» ritò tu quidem horum ſingula commemoraſti: tamen non
» eſt vt omnia reformides, omniáq; peræquè conſideres. Nā

1 O miſerrime hominum. *Sic Bud. in ſimili loco interpret.*

2 Quòd ſi maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hoſtiliora futura ſunt. Sūt autē illa duo, terra & mare.

3 Sed circū vniuerſam cō tinentem in quam tendis.

si velis in rei consultatione semper omnia perinde consi- ce
derare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia ala- ce
criter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm ce
omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si ce
repugnando omnibus quæ dicuntur, [1] non vis commit- ce
tere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is ce
qui cõtraria istis dicat. [2] Et hoc æqualiter se habet. Scire ve- ce
rò aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmum esse ce
oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid vo- ce
lunt, consueuit plerunque succedere emolumentum: rarò ce
autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis ce
quò res Persica potentiæ processit: quò nunquam progres- ce
sam videres, si ij qui ante me extitere reges, istiusmodi ce
consiliis quibus tu vsi fuissent: [3] aut vtentes istis sententiis, ce
non alios suasores tales habuissent: nunc pericula conte- ce
mnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna ce
enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Qua- ce
re nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ce
ingredimur: subactaque omni Europa, rursus reuertemur, ce
nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi. ce
nam & cõmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad ce
quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re ce
frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadi- ce
bus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoqui- ce
dem inquit, non finis vllam rem formidari, [4] & tamen me- ce
um admittis consilium: necesse est enim de multis negо- ce
tiis in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse geni- ce
tus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam ce
reddidit. quare suadeo nequo pacto hos viros aduersus ce
patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque suffi- ce
cimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissi- ce
mos esse, si metropolin suam in seruitutem redigant: aut ce
iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi ce
erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt: sin ce
iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perni- ce
ciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex in ce
mente habe, non statim ab initio exitũ omnem esse mani- ce
festum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sen- ce
tentiarũ quas dixisti in hac præcipuè falleris qui Iones me- ce
tuis

1 Non ostẽdas quid firmum sit, *vel tutum.*
2 Hoc inquã perinde est.
3 Aut nõ vtẽtes istis sententijs, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consiliis sequerentur. Valla autem negatiuæ particulæ locũ mutauit, & Sententia vti, more Græco dixit.*
4 Ac meum admitte consilium. *Vel, Meum saltem adm. conf.*

» utis ne immutentur. [1] quorũ maximum habemus cõmi-
» litiũ: quorũ & tu testis es, & alij qui sub Dario aduersus Scy-
» thas militauerunt, quum in eorum esse potestate situm
» vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem ta-
» men iustitiamque præstitisse, nec quicquam nos læsisse.
» Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra
» reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum
» moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed
» bonum habens animum, tutare meam domum atque ty-
» rannidem, tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc
» loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterumque
» illustrissimos quosq; Persarum accersiit. Qui posteaquam
» præsto fuere, his eos verbis alloquutus est, [2] Persæ, ego vos
» quorum opera mihi opus est, contraxi, vt viri præstantes
» existatis, néve res hactenus gestas à Persis magnas præcla-
» rasq; dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi [3] exhibe-
» amus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum
» est, strenuos esse. Eaque de re vos censui præmonendos
» ad bellum constanter tolerandum. nam (vt ego audio) ad-
» uersus viros egregios tẽdimus, quos si superauerimus nul-
» lus vsquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur de-
os præsides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter cõsternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumque craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant. Hoc pro comperto dijudicare non possum, vtrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui vergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; transiuit: per alterũ, qui vergebat in Ægeum, iumenta atq; seruitia: præcedentibus [4] decem millibus Persarum, coronatis omni-

1 Quorum maximum habemus documentum, *id est quorum fidei*, ijs in rebus quarũ & tu testis es, & al. *Id est, Quæ maximum nobis suæ fidei documentum dederunt in ijs rebus, &c.*

2 Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, *vel* strenuè vos geratis.

3 Alacriter operã nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatẽ afferet. Ideo aũt vos vt gnauiter militetis prẽmoneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superauer.

4 Illis decẽ mil. *quorũ videlicet facta fuit paulo antè mentio. Sic insequenti. Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

bus quos promiſcuus omnium nationũ ſequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Inſequẽti autem primi tranſiere equites, quíque ſpicula deorſum verſa geſtabant, & hi etiam coronati, dehinc equi ſacri, ac ſacer currus, tum ipſe Xerxes. pòſt haſtati, & mille equites, [1] & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebantur. quanquam audiui poſtremum omniũ pertranſiſſe regem. Xerxes, poſteaquam in Europam traiecit, conſpicabatur exercitum ſub verberibus tranſeuntem. Tranſiuit autem eius exercitus ſeptem per dies totidemque noctes nullo tempore intermiſſo. Ibi iam tranſgreſſo Helleſpontum Xerxe, fertur quidam vir Helleſpontius dixiſſe, O Iupiter, quídnã tu ſub ſpecie viri Perſæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è ſedibus ſuis exturbare vis omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id facere liceret? Tranſgreſſis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum eſt, quod Xerxes nihili fecit, etſi [2] coniectura diſcutiendum. ſiquidem equa leporem enixa eſt. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduerſus Græciam cum maximo ſtrepitu & ambitioſiſſimè duceret, rurſusque pro ſeipſo ſolicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret exhibitum eſt. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, ſed maris ſuperiora. Quorum prodigiorum vtrunque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terreſtribus copiis, nauticis extra Helleſpontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerſo atque terreſtres agentibus. nam iſti quidem veſperum verſus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenìſſent, iuſſi erant permanere: illi verò ad auroram & ſolis exortum iter faciebant per Cherſoneſum, dextrorſum habentes ſepulchrum Helles filiæ Athamantis, ſiniſtrorſum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen eſt Agora, *id eſt forum*. Illinc deflectentibus ad ſinum nomine Melana, *hoc eſt nigrum*, fluuius cui idem eſt nomen, non ſuffecit, ſed alueum ſuum deſeruit. Hoc fluuio tranſmiſſo à quo ſinus hic cognominatur, veſperum verſus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem præ-

tereun-

1 Poſt quos alter ille exercitus nauesq; ſimul ad vlteri.

177

2 *Eandẽ vocem, videlicet* ὀνύμλαστον: *quam hic malè interpretatur Coiectura diſcutiẽdum, ſtatim pòſt bene vertit, Facile ad cõiectandũ, id eſt Cuius ſignificationem conijcere facile erat, vel coniectura aſſequi.*

tereuntes, dum ad Doriſcon peruentũ eſt. Eſt autem Doriſcus Thracię littus pariter & campus ingens, quem grande flumẽ Hebrus interfluit: vbi extructus eſt is murus qui Doriſcus appellabatur, in quo Perſarum erat præſidium à Dario iã inde impoſitũ, quum Scythis inferebat bellũ. Quum igitur locus digerendis recenſendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita ſibi faciendum putauit: Eius iuſſu nauarchi, quũ eò appuliſſent, omnes naues ad littus Doriſco contiguum receperunt. vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona ſitę ſunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quõdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulſa claſſe ac ſubducta, qui in ea ſubducenda laborauerãt reſpirauere. Xerxes autẽ per hoc tempus apud Doriſcõ luſtrabat exercitũ. Equidem quantũ ſinguli præbuerint copiarũ, pro certo affirmare nõ poſſum: quoniã à nullis prorſus hominibus id refertur: conſtat autẽ terreſtrium copiarum numerũ fuiſſe centũ ſeptuaginta myriades, *id eſt decies ſepties centena millia*. Quorũ numerũ hoc modo inierunt: Contraxerunt vnũ in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decẽ millia*: quã coarctata quammaximè poterant, circulũ extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſáq; illinc myriade, ſepem circumdederunt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam ſubinde atq; aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autẽ, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant, hi erant, Perſæ, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro conſertas in ſimilitudinem piſcium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id eſt cetra*, pharetris ſubter pendentibus: haſtas breues, arcus grandes, ſagittas arundineas. Ad dextrũ femur, pugiones è balteo ſuſpenſos. Hi ducẽ habebãt Otanem patrem Amaſtris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondã Perſę à Græcis Cephenes: à ſe verò ipſis atq; ab accolis, Artęi: verùm poſteaquam Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheũ Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, ſuſtulit ex ea filium quem Perſem appellauit, eumq; illic reliquit: à quo (nã Cepheus carebat virili prole) cognomẽ ſortiti ſunt

Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arij: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphânes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, [2] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrij vocabantur, sed à barbaris Assyrij sunt vocati (inter quos Chaldæi sunt) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes Darij filius & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro prefixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrij. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Bactrij armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij, sisyris, *quod est genus pennæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphij germanum. Sarangæ indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligasque genuum

1 Anaphes.

2 Non facili explicatu. *Vel, Quem explicare difficile fuerit, vel describere.*

178

nuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipſi ſiſyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Pactyes modo armati erant. ſub his ducibus: Vtij quidem & Myci, ſub Arſamene Darij filio: Paricanij verò ſub Siromitre OEbazi filio. Arabes ſuccincti erant ziras *amiculi genus*, arcusque recuruos habilesque geſtabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum ſpathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas capreæ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatū minio illinunt. Arabum autem AEthiopumque qui trans AEgyptum incolunt, dux erat Arſames Darij filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arſames quidem AEthiopibus qui ſunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem AEthiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono vocis duntaxat atque capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu ſolis ſunt, [2] promiſſos crines: qui ex Libya, eriſpiſſimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem hi qui ex Aſia erant, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio.

Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus [3] caligas more gentis ad media crura ſubrectas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Iſti autem Syri à Perſis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megaſidis filius: Mariandy-

1 Imaginem eius ex auro ſolido compactā habuit.

2 Rectos crines.

3 Caleeos patrio more ad media crura extentos.

norum & Libyum & Syrorum, Gobryas Darij filius & Artyſtonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati ſunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: tranſgreſſi autem in Aſiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtriſque præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: priſtinoque nomine ſublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Myſi ſuper capita gentiles galeas ferebant, ſcutula quoque ac præuſta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtriſque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina caſſides geſtabant, tunicis induti, & inſuper circundati variis ſagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Iſti tranſgreſſi in Aſiam, vocati ſunt Bithyni, prius appellati (vt ipſi aiunt) Strymonij, quòd Strymonem accolerent: à ſuisque ſedibus exacti à Teucris & Myſis. Thracibus autem qui Aſiam incolunt præerat Bagaſaces Artabani filius, geſtantibus breuia [1] è corio ſcuta, & bina ſingulis [2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas caſſides, & ſuper caſſides ex ære factas aures bouis & cornua, impoſitis etiam criſtis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros eſt. Cabelees Meones (qui Laſinij vocantur) eundem cultum geſtabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & veſtes fibulis ſubſtrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hyſtanis filius. Moſchi ligneas circa capita caſſides gerebant, ſcutaque ac haſtilia breuia, ſed longa in haſtilibus ſpicula. Eodem quo Moſchi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Moſynœci, quos hi regebant: Moſchos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filiæ Smerdis filij Cyri: Macrones & Moſynœcos

[1] E crudo bouis tergore. *vt paulò poſt vertit eandem vocem.*

[2] Venabula Lycij operis.

179

cos Artayctes Thoraſinis filius, qui Seſti in Helleſponto præſes erat. [1] Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaque è crudo bouis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem maribus & Colchis Pherendates Theaſpis filius. Alarodij & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Siromitris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſequutæ ſunt ex iis inſulis ad quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummouet, gerebant proxima Medis & veſtimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalē dux ſecundo pòſt anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quę per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus: quibus ij præerant qui commemorati ſunt, quique ordinarant milites connumeraueruntque, & chiliarchas, *id eſt tribunos qui mille*, & myriarchas, *id eſt qui decem millibus præſunt*, delegerāt. nam myriarchæ centuriones decanoſq; creauerant. Erant & alij agminum & gentium prætores: verùm ij qui nominati ſunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintatęchmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij Xerxis patrueles: & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedeſtrium copiarum, præter illa delecta Perſarum decem millia, quibus pręerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd ſiquis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius ſufficiebatur: nec vnquam plures erant pauciorēſve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præſtātiſſimi omnium, vt dictum eſt: & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: necnon camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes, ſed non omnes habebant equos, verùm hæ ſolæ: Perſæ, qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, niſi quòd quidam geſtabant in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt autem quidā Nomades homines, qui Sagartij appel-

1 Mares in capitibus quidē galeas more patrio textiles geſtabant, *vel nexiles*, clypeos autem paruos pelliceos, & iacula Colchi in capitibus lign.

lantur,& gente & voce Perſæ, ſed cultu inter Perſicum & Pactyicum,qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream aſſueti ferre,præter pugiones,vtentes reſte è viminibus conſerta, qua freti in prælium eunt.Eſt autem prælium eorum virorum huiuſmodi: Cum hoſte congredientes iniiciunt eas reſtes in ſummo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti ſunt, eum ad ſe trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur.Talis horum pugna eſt, iidemque inter Perſas cenſentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt:& item Ciſſij. Indi quoque eandem quam peditatus ſuus geſtant armaturam. cæterùm equos deſultorios agebant & currus:quibus curribus ſuberant & equi & aſini agreſtes. Bactrij eodem ornatu inſtructi erant equites quo pedites,& item Caſpij. Libyes & ipſi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitatores. Caſpij quoque & Paricani itidem atque ſuus peditatus inſtructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ ſolæ gentes erant equeſtres.Fuitque numerus equitum,octo miryades,*id eſt octoginta millia*,præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati,ob id poſtremi ne equitatus conſternaretur, equis camelos non tolerantibus.Equitatus autem præfecti erãt, Harmamithres & Titheus,filij Datis:quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficiſceretur, in calamitatem incidit inſciens. equitante enim eo canis ſub pedes equi intercurrit: quo equus impetu ſubito deterritus arque erectum ſeſe attollens,Pharnuchem excuſſit. Hic collapſus ſanguinem euomuit,nactusque eſt morbum qui in phthiſin, *id eſt tabem*,euaſit.Equo autem à caſu ſtatim domini,fecerunt famuli vt ille iuſſerat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum ſtrauerat,crura cum genibus abſciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura ſummotus eſt. Porro tri-
15 Septem. remes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi præbuere:Phœnices,cum Syris qui Palæſtinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas 180

Græca-

Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum ſcutis vmbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus eſt, Palæſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, cõuexa autem ſcũta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum iſti armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues præbebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabãt, cætera vt Græci. Quorum gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipſi Cyprij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtantes, & enſem machæræ Ægyptiacæ perſimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylij, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſiecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreiſq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atq; iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pileã pennis coronata, quin etiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondã Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cętera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant. [1] quos prius appellatos fuiſſe Hœtines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialees, *id eſt litterales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati.

[1] Hi autem qui (*id eſt* quo nomine pri⁹) vocati fuerint, in ſuperioribus. *Hic autem ridiculè fecit populos ex vocabulo oĩtos. vt ſuprà, pag. 171 ex nomine horũ populos Heſſones fecerat.*

Insulani, naues decem & septẽ, armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Athenien sibus appellata. Æoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Hellespontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cęteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Persæ & Medi & Sacæ, quarum velocissimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harũ singulis, & itẽ pedestribus eorũ copiis præfecti erãt vernaculi duces: quorũ ego (quia ratio historię non exigit necessariò) nõ faciã mentionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: sed nõ vt ductores, verùm vt serui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, vt singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobriæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroq; parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta constat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secundum duces, illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Alleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedontis, & Lycius Cybernisci Sicę filius. Cyprij autem, Gortus Chersis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verùm Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessi-

tate,

tate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam conceſſit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atque post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque insenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, præteruehensque nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem, vt de terrestri exercitu fecerat, describique iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit, Demarate, iuuat nũc me quę cupio abs te interrogare, qui & Grę-
» cus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te, quàm
» ex aliis Græcis [1] qui me alloquendi gratia adeũt. nunc igi-
» tur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus
» contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem
» Græci ac cæteri mortales qui [2] ad hesperũ incolunt, si con-
» gregarẽtur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem
» expectarent: quũ nõ sint inter se cõcordes. Libet tamẽ mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit.
» Demaratus autẽ excipiẽs, Vtra, inquit, apud te rex vtar? ve-
» ritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere, neq;

181

1 Qui me alloquuntur, *Vel, Quibuscũ mihi sermo est.*

2 Ad occidentem.

enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes rex omnino veritatem proloqui, [1] ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem [2] tuetur & dominatum. Ira laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Iam primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferétem Græciæ seruitutem: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? vísne igitur sine mora tu cum decē viris dimicare? Quod si vestri populares omnes tales sunt quales tu prędicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt vigiti sis parita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [3] tanta statura qualis quantusque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne, quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [4] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos

1 Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacij conuincetur. *vel arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, vt subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.*

2 Propulsat.

3 3 Tantilla.

4 Nam si more nostro vni parerent, illius metu ſtre nui magis, quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quàm ipsi essent: at nunc quum solutè & liberè viuant, horum certè neutrū facerint.

» raturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm
» non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis satel-
» litibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quo-
» rum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, In-
» telligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non
» iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima
» coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quan-
» quam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego a-
» mem, qui me honore & dignatione paterna exutum, ex-
» torrem profugumque fecerunt: quem pater tuus excep-
» tum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibi-
» le virum prudentem respuere beneuolentiam explora-
» tam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum de-
» cem promittam me posse dimicare, neque cum duobus:
» ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si
» necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentis-
» simè cum vno quolibet istorum hominum dimicarem,
» qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis
» Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singu-
» lis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at con-
182. ferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet
» sint liberi, non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe qui-
» bus præest domina lex, quam multo magis metuūt quàm
» tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. cogit autem idem
» semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamuis ho-
» minum multitudinem: sed iubens vt ordinem non dese-
» rentes, aut vincant aut occumbunt. Hæc ego loquens, si ti-
» bi blaterare videor, volo posthac in cæteris silentium age-
» re. Hactenus loquutus sum coactus: tibi verò ex senten-
» tia cõtingat, rex. Hęc loquuto Demarato, Xerxes ad risum
versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter homi
nem remisit. Post Demarati colloquium, vbi Doriscо præ-
fecit prætorem Mascamen Megadostis filium, amoto eo
quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Grę-
ciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos
aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: &
item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante
hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellespontо

1 Hastatis, & *ipse antea est interpretatus.*

prætorés fuerant, qui omnes post eandem expeditionem à Græcis eiecti sunt & è Thracia & ex Hellesponto, præterquam è Doriſco. [1] vnde Maſcamen Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulſi ſunt, neminem rex Xerxes virum egregium eſſe dixit, præter vnum * Bogem ex Eione, quem laudare non deſinebat, eiusque qui ſuperfuere liberos maximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, liceretque ei accepta fide egredi, & in Aſiam remeare, tamen abnuit, ne regi præ metu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum vſque perſtitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenſo ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosque in rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atq; argentum è muris diſperſit in Strymonem, his actis, etiam ſemetipſum coniecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vſque tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, vt quoſque populos adibat, ſecum militare cogebat. Erat autem (vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [2] Iſmaridem, qui Maroneam Strymamque interiacet: Biſtonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus & Compſatus. Iuxta Abdera autem nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, ſed fluuium Neſtum mare ſubeuntem. Poſt has regiones perrexit mediterra-

1 At Maſcamen hûc qui apud Doriſcũ erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

*Paus. Boen vocat, 242, 44. S.

3 Hæc nomina lacuum, fœminina ſunt Græcis, quia λίμνη illis fœminini eſt generis. Idẽ & in ſeq. obſeruandum.

neas

neas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomen est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsum relinquens, præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Ciconeς, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterranei (qui & commemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: suntque viri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, idque in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, *id est Vaticinantur*, sunt Bessi: antistes verò quæ reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes secundo loco transiit muros Pierum, quorum vni nomen est * Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ [1] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit: hinc meridiē versus ad ipsum Strymonem, ad quem
183 magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pōtibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Perficū enim est defodere viuentes. nā & Amestrin Xerxis vxorem, iā profectę ętatis,

* Phagræ *legendum esse docet Paul. Leop. Emend. l. 8, c. 1. ex Thucyd. lib. 2, & Strabonis Epitome. S.*

1 Possident.

audio bis ſeptem illuſtrium Perſarum liberos defodiſſe ad referendam pro ſe gratiam deo qui ſub terra eſſe fertur. Vbi à Strymone progreſſus eſt exercitus, illic ad ſolis occaſum eſt littus, in quo ſitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ ſuper eam eſt regio, vocatur Biſaltia. Illinc autem, ſinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vnà ſingulas harum gentiũ, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas ſuperius commemoraui: ijs qui maritimi erant, claſſe: qui procul à mari aberant, terreſtri itinere ſequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ſerunt, ſed ad mea vſque tempora magnopere venerantur. Poſteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hoſpitalitatem exhiberent, eosque Medica veſte donauit: laudauitque quòd alacres cerneret eſſe ad bellum, quodque audiret foſſam eſſe abſolutam. Xerxe autẽ apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui foſſæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi ſpectatus, genere Achemænides, ſtatura inter Perſas [2] proceriſſima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatiſſimè eum funeranit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij ſacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amiſſo Artachæe iacturam ſe feciſſe exiſtimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miſeriam deuenere adeo quidem vt ſuis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thaſij pro ſuis vrbibus quæ in continẽte ſunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illuſtris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant propoſuere aliis circa vrbibus (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præſertim præconibus paſſim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter ſe diſtri-

[2] Proceriſſima, (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altiſſima, adeo vt Xerxes, magno dam. &c. funerauerit, exhib.

distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant, Ad hæc [1] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres paluſtresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & ijs qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidē laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes percarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxē aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerētur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebātur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes, altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto com-

1 Pulchertimas quasq; pecudes pretio comparātes, saginabant, altilesq; aues habebāt, terrestr.

2 Quum autem aduenit exercitus, paratum quidē fuit tabernaculum *veltentorium* quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat Vbi autē cœnæ tēpus adfuit, tunc conuiu.

militio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq; Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiũ sumpsit) 184
Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernã, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terrã Mygdoniam, donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terrã dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hîc nauales copiæ circa flumen Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes statiua habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetũ dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nulloque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autẽ per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrãdibus cornibus, quę ad Græcos veniunt. Leonũ autẽ terminus est Abderorum flumẽ Nestus, & Ache-

1 Miror autem qui fieret vt leones à cęteris quidem abstinerẽt, camelos autem inuaderent, quod animal, &c.

& Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Neſtum vſquam gentium viſerit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Heſperum in reliqua continente: ſed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Poſtquam autem Thermam venit Xerxes, ibi ſubſtitit, tantũ maritimi ſpatij occupantibus caſtris quantum eſt ab vrbe Therma & Mygdonia vſque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottiæicum Macedonicumque diſterminant. In his locis ſtatiua habuere barbari: quibus potantibus ſolus ex ijs qui commemorati ſunt amnibus Chidorus è Creſtonæis fluens non ſuppetiit, ſed defecit. Xerxes è Therma proſpiciens Theſſalicos mõtes Olympum & Oſſam præcelſæ magnitudinis, audienſque in medio eorum anfractum anguſtum eſſe, per quem fluit Peneus, & illic viam eſſe quæ in Theſſaliam fert, cupidine captus eſt nauigandi ad oſtium Penei inſpiciundum: quia ſuperiorem viam tenenti erat eundum per Macedones ſupernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum vrbem. nam hâc tutiſſimũ iter eſſe audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quã ſemper conſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignũ cæteris nauibus proficiſcendi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquam peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quondam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus: nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad ventũ aquilonẽ, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiẽ & ventũ auſtrũ, id Othrys: quod inter hos mõtes mediũ, id Theſſalia eſt, ita deuexa vt cũ alij frequentes amnes in eam defluãt, tum hi quinq; præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quum nondum eſſet

hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & prætereà lacum Bœbeidem non fuiſſe nominatos quemadmodum nunc, & tamen non minus quàm nunc fluxiſſe, ſed ſuis fluentis omnem Theſſaliam effeciſſe pelagus. Ipſi quidem Theſſali memorant Neptunum feciſſe conuallem per quam meat Peneus, haud abſurdè ſentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta ſunt, huius dei eſſe opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id feciſſe. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus eſt opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare oſtia Penei, deductores ſui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli ſunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iſte hîc. cuncta enim vndiq; montibus redimita Theſſalia eſt. Ad hoc Xerxes dixiſſe fertur, Solertes ſunt viri Theſſali, qui ſuæ ſibi imbecillitatis conſcij, iampridem cum alia præuiderunt, tum verò hoc, quòd regionem habeant facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc eſſe negotiũ, flumen, obſtructo anfractu, auerſoq; alueo per quem meat, in eorum terrã inducere, à quo omnis Theſſalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita ſe habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Theſſali è Græcis principes regi ſeſe tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi cõplures dies circa Pieriã eſt commoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Peræbos omnis tranſiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) codẽ legati qui dimiſſi in Græciam fuerant ad terrã petendam, regreſſi ſunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Theſſali, Dolopes, * Enienes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienſes, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæteriq; Bœoti præter Theſpienſes & Platæenſes: [2] cum quibus ij Græci *Perabi* percuſſerant fœdus qui bellum aduerſus barbarum ſumpſerant. fœdus autem ita habebat: Quicunq; Græci ſe dedidiſſent Perſæ, non adacti neceſſitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene cõſtitutis, ſe deo qui Delphis eſt deuoturos. Ita apud Græcos iuſiurandum ſe habebat. Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum miſerat,

1 Hæc autẽ quæ dicebat, ad Alevæ liberos ſpectabant, quòd quũ Theſſali eſſent, primi inter Græcos regi ſe tradidiſſent, exiſti mabatq; Xerxes illos à tota natione amicitiam *vel confœderationẽ* ſibi ſpondere. *Id eſt, Hæc autem dicebat de Theſſalis ratione habita illius quod Alenada fecerant. ſperabat enim totã nationem factum illorum imitaturos.*

* Ænianes *hi dicuntur a ceteris ſcriptoribus. de quib. vide Stephanum. S.*

2 Aduerſus quos ij Græci percuſſerũt fœd.

3 Hos, rebus bene conſtit. ad ſoluẽdam deo Delphico decimam adigere. *Totẽſt tamen & paulo aliter exponi dixerũ.*

ſerat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorum alios iſti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regẽ. Hac de cauſa nullos illuc ad petendũ miſit. Et Athenienſibus quidem, quòd ita legatos tractarint, quid triſte contigerit non queo dicere, niſi quòd eorum ſolum eum vrbe vaſtatũ eſt: quod tamen ipſum non ea cauſa ſuſpicor contigiſſe. Lacedæmonijs verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. eſt autem Spartæ Talthybij templum, cum eius poſteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [1] legationis Spartanorum ſemper tribuitur. Itaq; poſt eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non eſſent, idq; diu contingeret, pertæſi huius calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum propoſuere, ſiquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Anerifti & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro ſe obtulerunt ad ſatisfaciendum ſua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortẽ obituros, miſerunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Suſa tendentes, ad Hydarnem Perſam Aſianæ oræ mariti mæ præfectum venerunt: qui eos hoſpitaliter munificeq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid » *ita* reſpuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo » ſtatu quàm ſcit honore proſequi rex viros egregios, [2] vos » itidem honoratutus ſi vos ipſi ei dederitis. Videamini mo» dò apud eum viri egregij: quoniam ſinguli veſtrûm rege » donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi re» ſpondentes, Hydarnes, inquiunt, num ex æquo conſilium » tuum ad nos ſpectat atq; ad te, qui conditionis quam ſua» des expertus es, noſtræ inexpertus. nam quidem eam no» ſti: libertatem autem nondum expertus es, vtrum ſit dulcis » an non. quæ ſi tibi experta foret, non vt haſtis ſed vt ſecuri» bus pro ea dimicaremus, nobis ſuaderes. Hæc Hydarni re» ſponderunt. Dehinc verò vt aſcenderunt Suſa, & in conſpectum regis venerunt, principio iubentibus ſatellitibus

1 Obeundorũ præconiorũ ex Sparta.

2 Sic & vos, ſi regi vos tradatis, ab illo ſinguli (quippe qui magnã de veſtra fortitudine opinionem conceperit) principatũ *alicuius* natiõis Græcæ fitis conſequũtur. Ad quæ illi reſpõdẽtes, Hydarnes, inquiũt, nõ das nobis par vtriq; cõſiliũ. tu enim qui nobis cõſilium das, vnũ expertus es, alterũ nequaquam. nã ſeruus eſſe di diciſti. at libertas dulcis ſit néne, nõdum es expertus. Si enim illam expertus eſſes, non vt haſtis &c. *Illud δὲ ἐξίου &c. poteſt & ita verti, Non pari vtrinque ratione das nobis cõſilium. Q. d. Quũ ſuades nobis vt conditionem tuã noſtra anteponamus, res duas inter ſe comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ἐξίου poteſt etiam verti Cernitis, & fortaſſe melius.*

1 Negauerũt ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, se, vel si in caput protrudérẽtur, hæc vllo modo facturos. *Aliqui phrasis illa Præcipitem dari significat. Eo aũt sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* χρὴ ἀνάγκλω προσπεσέσθαι, ἢ ἐπὶ κεφαλὴν αὐτὸς ἑωυτὸν ἐκθεῖναι. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* ἐκθεῖναι.

2 Sed longo pòst tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorũ & Athenienſiũ, vt Laced. aiunt. quod mihi diuin. m. contigisse videtur. Talthybij enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis panam mitterentur.* id æquitas postulabat: *(Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi)* at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, &c. *Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus. præsertimq; illud* ἐξῆλθε, *pro quo* ἐξῆλθον *lego. ob sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

& per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id veniisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neq; eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ire Talthybij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule,[2] longo deinde tempore interiecto, excitatũ est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonij aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolan Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tiryn- 186
thios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur, prodíti à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthen quæ est in Hellespontio, & adducti in Atticam ab Athenienſibus necati sunt: cumque ijs Aristeas Adimanti filius Corinthius. Verùm hæc multis pòst regis expeditionem annis gesta sunt. quæ expeditio (vt ad superiorem orationem redeam) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro, qui non dederant magno in metu versabantur.

bantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia, quę posset excipere inuadentẽ, præsertim plerisq; bellum detrectãtibus, & libenter ad partes Medorũ inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiã apud multos quidẽ homines inuidiosam, [1] non tamen quod mihi videtur verũ dissimulabo: an Athenienses formidantes periculũ quod impendebat, patriã deseruissent: an, nõ deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regẽ in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in cõtinenti gesta essent: an etiã multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à socijs Lacedęmonij, ijsq; nõ voluntarijs, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi, generosè occubuissent: an hęc pati essent: an, priusquã viderent alios Græcos cũ Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atq; ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quęnam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autẽ siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò nõ aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erãt præponderaturæ: quũ verò prætulerint Græciã præstare liberam, nimirũ ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens erexerunt: quiq; secundũ deos, regem repulerũt. Ac ne oraculis quidẽ horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis veniebãt, inducti ad Græciã deserendam fuerunt, sed persistentes cõstituerũt excipere hostem sua inuadentẽ. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: ijsq; factis apud templũ quæ ritus postulabat, ædẽ ingressi consederũt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

1 Non tamẽ quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Athenienses impendentis periculi metu patriã de seruissent, aut nõ des. sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quòd si mari nullus Xerxi restitisset, terra certè ista contigissent: Quãuis muri à Peloponnẽsib. per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonij (vbi eos socij prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti, quippe quorũ vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut cæteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neq; enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *id est quæ quum ita se habeant*, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est vt initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam εἰ. & non procul inde interpunctionem, quæ est post ἔρξῃ, inde translatam post θάλασσαν collocemus. Sed & hæc suspecta sunt, ἢ ταῦτα ἂν ἐποίουν ἀ πρὸ τῦ.*

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terre, cc
Aedibus & [1] globida desertis collibus urbis. cc
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt, cc
Extremique pedes poterunt superesse manusque, cc
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet, cc
Et Mars acer equis ὀργὰς [2] Asiagena curru. cc
Atque alias plerasque, tuas [3] non solius arces: cc
Permultasque deum sauis dabit ignibus edes, cc
Quas ego prauidi iam nunc sudore [4] madentes, cc
Atque metu tremere, & de laquearibus altis cc
Nigrantem cogente malo manare cruorem: cc
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem. cc

1 Pro, Globose. i. rotunda.

2 Legit ἀσιαγηνῷ, pro σὺν ἡνίοις, & pro ablatiuo currure ponendus videtur accusatiuus currum, vt hæc Græcis respondeant. tunc autē fuerit Asiagena dictum pro Asiagenem, vt siquis ex Omnigenis faciat accusatiuum Omnigena pro Omnigenem.

3 Rectè legit τὰ σὰν, pro quibus in vulg. edit. habetur τῶν.

4 Madere.

5 Videtur phrasis Græca ἡμοίατῷ μέλιτα respondere potius Latinæ, Vt qui maximè. vt sit, Vir illustris, vel potius Vir spectatus, vt qui maximè. vt illa verba Græca cum δοκιμος ita ganturur, non cum σωτῆρας.

6 Oliuæ palmitū. Non tamen simpliciter ἱκετηρίαι sunt oliuæ palmites, sed q.d. supplicatorij palmites oliuæ.

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſponſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris ſuaſit [5] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad cōſulendum ſuppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum [6] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſq; permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus vsa, cc
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit, cc
Hoc tibi fabor itē responsum, adamanti propinquans: cc
Nam captis reliquis qua limes Cecropis ora cc
Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Citharon, cc
Iupiter è ligno murus Tritonida donat: 187
Qui soli inuicti tibi sint natisq; saluti. cc
Tu verò aduentum pedstumq; equstumq; quietus, cc
Terrestresque acies ne prastolare: sed hosti cc
Terga dato, vel sit tibi fors erit obuius vsquam. cc
Diuina ô Salamis multorum pignora perdes, cc
Vsquam vel Cerere sparsa, coeunte vel vsquam. cc

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſiq; ad populum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere

ſaluam

ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium [1] arcem præſeptam vallo fuiſſe. & ij quidem interpretabantur vallum eſſe hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum ſignificare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. [2] Verùm eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebāt, vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hos verſus confundebatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter Athenienſes quidam qui in primores recèns peruenerat, » [3] nomine Themiſtocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia rectè coniectare: [4] quòd diceret, Si clades » quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret vllo modo, non » ita placidè nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic, ô Salamis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eam » ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus ſentiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non » contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus » murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes potiorem eſſe cenſuerunt quàm illorum qui interpretantes oraculum, diſſuadebant apparatum pugnæ naualis: ſed hāc eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non leuandam in hoſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandū, & aliam incolendam. [5] Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidunda viritim denis in ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hanc diſſuaſit Athenienſibus diſtributionē, ſed ex pecunia claſſem ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare

1 Arx circūſepta vallo erat.

2 Sed eorum ſententiā qui dicebant naues illum eſſe murū ligneū. euertebāt hęc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina confutabātur *inquam* eorum ſentētiæ qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Siquidē oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant, fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari, inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Ath.

3 Cui nomen quidem erat Themiſtocles, ſed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c. 4 Talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tam mire reſponſum redditurus deus fuiſſe, ſed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuiſſe At Salamis miſera, ſiquidem circa ipſam ſui incolæ eſſent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id eſt, Illius igitur iudicio qui, &c.*) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum non aduerſus Athen. edidiſſe. 5 Cæterùm alia quoque Themiſtoclis ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ primæ partes delatæ eſſent.*

suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alteram exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuersos, deo obsequentes, [1] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, interque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum [2] pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienses & Æginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cum aliquos in Asiam mittendos ad res regis exploran, das, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio [3] speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis veniſſent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestrium copiarũ torti, deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad se deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Scisciatus rex qua de causa veniſſent, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuiſſent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuiſſet. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quòd cogitabat fore, vt si speculatores necati

1 Vnà cum Græcis eadẽ volũtate præditis.

2 *Fortaſſe πρῶτον χρημάτων τῶν πάντων τε ſpondet potius phraſi noſtræ, Deuan toutes choſes. Certè interpretationem Valle verba hæc Græca ferre non poſſunt.*

3 *Rectius interpreteris explorators hic & in ſequent. locis. vt alibi ipſe vocem illã Græcam reddidit: & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.*

388 necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes, tribus viris interemptis: at iisdem in Græciam regressis, fore vt Græci (vt se opinari dicebat) auditis rebus suis, antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atq; ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quũ Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursum tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Poloponnesumq; portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostium, sese ad eos corripiẽdas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui » quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento o- » nustæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nónne eodem quò » isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento » instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commea- » tum portant? Cæterùm speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci qui contra Persam coniurarant, nuntios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui respondẽrũt res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentq́ue Græcos sese colligere tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optimè facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorũ fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxãdridę filio, eaq; de causa se misisse,) & iis qui missi fuerãt interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

» *Finitimis inuise, dets dilecte beatis,*
» *Interim tutamen habens, impunè maneto,*
» *Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.*

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nuntij Argos venerunt, senatumq; ingressi mandata retulerũt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea cõditione, vt dimidium imperij penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorũ esset, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum

1 Hanc seriem in suis rebus tenuisse. *Vel, se ita egisse.* Quum iã inde ab initio audisset quæ barbarus; aduersus Græciam moliretur, & fore animaduertissent vt Græci ipsos nihilominus quàm cæteros aduersus Persã assumerent, se Delphos misisse qui deum cõsul. &c. *Sed legendum est ὑπαγόντων, vt sit ad verbũ, Græcos nõ omissuros ipsos assumere. Sic aliquanto post ἐπὶ δὲ τοῦτοις παρελαμβάνετο τοὺς Ἕλληνας. in quibus etiã interpret. lapsum est Valla.*

ſenatũ reſpondiſſe, quanuis diſſuadẽte oraculo ſocietatem contrahere cum Græcis. quod etſi formidarent, tamẽ properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi ſui in virilem ætatem adoleſcerent: hac videlicet ratione, ne ſiqua calamitas ad ſuperiorẽ accederet in bello Perſico, niſi fœdera forent, in poſterũ ſubiecti Lacedæmonijs eſſent. His dictis Argiuorũ à ſenatu, quidam è nuntijs Spartanorũ ita reſpondit, quod ad fœdera quidẽ attineret, ſe ad eos qui plures eſſent relegare: quod autem ad imperiũ, id verò ſibi demandatum eſſe, vt reſponderẽt dicerentque, Spartanis duos eſſe reges, Argiuis vnũ, idẽo non poſſe fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperiũ: & nihil obſtare quominus cum ijs duobus rex Argiuus parem dignitatẽ obtineret. Ibi Argiui negare ſe perpeſſuros inſolẽtiam, ſed præoptare à barbaro imperari ſibi, quàm Lacedæmonijs cedere. Atq; ita edixerunt nuntijs vt priuſquam occideret ſol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hoſtiũ loco futuros. Hoc ipſi Argiui ſic ſe habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, miſſiſſe Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba feciſſe, Viri Argiui, Xerxes rex hęc vobis inquit, Nos arbitramur Perſem, ex quo nos progeniti ſumus, fuiſſe filium Perſei Danaes filij, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi ſumus. Quod quum ita ſit, nefas eſt & nos progenitoribus noſtris inferre bellũ, & vos alijs opem ferendo, nobis aduerſarios fieri. Sed potius domi veſtræ vos conſidentes otium tenere. nã ſi mihi ex ſententia ſuccedet, nullos pluris quàm vos facia. Hæc Argiui quum audiſſent, [1] rem confeciſſe dicuntur, & à principio diſſimulantes quod actum eſſet, nihil poſciſſe Græcos: ſed quum ab illis [2] reprehenderentur, tũc partẽ imperij popoſciſſe, gnari id Lacedæmonios non conceſſuros, vt hoc prætextu [3] otium agerẽt. [4] Cui rei competit, quod quidã Græcorum multis poſtea annis geſtũ fuiſſe memorãt: Quum Suſis Memnonijs alterius negotij gratia eſſent Athenienſiũ nuntij, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter aſcenderant, cõtigit vt Argiui & ipſi per id tempus Suſa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filiũ Xerxis interrogarent an amicitiã quam cum Xerxe contraxiſſent,

1 *Fortaſſe phraſis Græca reſpõdet potius noſtræ, En auoir faict cas. Tro* ἀπαγγελλομένους *autem legitur &* ἐπαγγελλομένους.

2 *Vide annot. quæ proximam præcedit.*

3 A bello abſtinerent.

4 Cum quibus iſtud cõgruiſſe. *Vel, Quibus conſentaneum fuiſſe* quidam Græcorum narrãt quod multis poſt hæc annis contigit.

sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullāq; sibi ciuitatem amiciorē putare quàm Argos. Verùm an caduceatorē Xerxes Argos [1] miserit ad ea
189 dicenda, & an Argiuorū nuntij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro cōperto dicere nō possum, nec vllā de his aliā proferre sententiā nisi quam Argiui proferunt. Id demū scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quę dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictū sit. quoniā & hoc narratur, Argiuos exstitisse qui Persam in Græciā accersierūt. posteaquam cum Lacedęmonijs malè pugnassent, præ dolore præsenti quidquis præoptantes. Et de Argiuis quidē dictum est. In Siciliā aūt ad agendū cum Gelone, tū alij nuntij à socijs iere, tum verò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo, quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela cōderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [2] posteri eius deorū inferorū sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hūc in modū: Quidam viri Geloi per seditionē eiecti, in Mactorium vrbē quę sita est super Gelam, profugerunt: hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorū copijs adiutus, sed horū deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum. His sacris fretus, [4] eò deduxit illos vbi posteri sui deorū sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunq; viro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit [5] casti ingenij, robustæque

1 Ad ea dicenda remiserit, & an Argiuorum nūtij ad interrogādum Artaxexem de amicitia, Susa ascēderint, pro comp.

2 Eius posteri cōtinua successione deorum inferorū sacrificij, *vel antistites sacrorum dijs inferis* fuerunt, quū Telines, vnus quidā ex progenitoribus *hanc dignitatē* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in alijs peccauit, tum in eo quod ita vertit quasi κτησαμένου legeretur, quū tamen statim pòst in eadē re alterā lectionem sequatur.*

3 Reduxit. *sic & paulo pòst emenda.*

4 Eos hac cōditione reduxit vt eius posteri deorū sacrificij essēt.

Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres. 5 *Sensus huius loci postulare videtur vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: vt totum hunc locum sic interpretemur*, Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virilique robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoq; πρὸς τὰ videtur alter accipiendum, & eodem modo quo vtimur præpositione Ad, quum dicimus, Obstupuit ad has voces.*

præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates susceпit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum alijs multis, quorum vnus erat Æneſidemus Pataici filius, ſatelles Hippocratis: qui non diu pòſt ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obſedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitq; cum Syracuſanis & permultis barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit vir præclariſſimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracuſanos. quos pugna ad flumen Elorum ſuperatos Corinthij Corcyræique liberauerunt: ſub hac tamen conditione, vt Syracuſani Camerinam, quæ ipſorum quondam fuiſſet, Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuiſſet, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per cauſam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes eſſe, prælio vicit ipſe Geloorum imperium [1] adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fradatis. [2] Poſt hoc commentum, quoſdam Syracuſanos qui Gamori vocabantur, à plebe ſuisq; ſeruis qui *Cyllyrij nominabantur, eiectos, in patriam ex vrbe Caſmena reducendo, potitus etiam eſt ipſis Syracuſis. nam ei venienti plebs Syracuſana & vrbem & ſeipſam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, ſibiq; Syracuſas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas confeſtim [3] excucurrit atq; propagata eſt. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euerſa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarenſium qui ſunt in Sicilia, quum obſeſſi ad deditionem veniſſent, locupletiſſimos quoſque, qui bellum ei intulerant, & ob id ſe interfectum iri putabant, Syracuſas traduxit, ac ciuitate donauit: at

1 *Omittit ἔχων quod reſpondet præcedenti λέγω. q. d. Dũ verbo illos ad conſeruandum ſuum imperiũ adiuuat, ipſe nõ iam verbo, ſed facto illud inuaſit.*

2 Poſt hoc autem inſperatum lucrũ, *Id eſt, Quum autem ei nihil tale ſperanti iã tantum bonum obtigiſſet.*

* *Suidas* Καλλικωμεῖς *vocat. itidemq; Aldus in Proverbiorũ Collectaneis habet* Καλλικωμεῖον πλεῖος. *Qui verò hic (itidemq; apud Heſychium) more Siculo ſeu Dorico vocãtur* γάμοροι, *qui in ijſdem Proverbijs et apud Suidam nominantur* γαμόροι, *quaſi dicas Agrorum poſſeſſores, Agricolæ. S.*

3 Incrementum vigoreq; aſſumpſit.

uit: at plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram expectabat, Syracuſas adductam venundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Eubœenſibus qui ſunt in Sicilia, proceres à plèbe diſtinguens. Hoc autem ideo de vtriſque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon. Ad quem legati Græcorum, poſteaquam Syracuſas coramque venerunt, ita loquuti ſunt, Lacedæmonij pariter & Athenienſes eorumque ſocij nos miſere ad te in ſocietatem aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferri, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem: per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ princeps, ferto opem ijs qui Græciam à ſeruitute vindicant, eamque vna cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quòd ſi è nobis alij proditores fuerint, alij otioſi ſedeant, id ſyncerum quod ſupererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum eſt ne omnis Græcia peſſum eat. Neque enim ſperaueris Perſam, ſi nos prælio ſuperauerit, ad te non eſſe venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipſum tutaris. Rei bono conſilio geſtæ lætus plerunque eſt exitus. Hæc legati dixere. Quibus reſpondens Gelon, [1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, inſolentem habetis oratorem, qui abſi eſtis me adire, hortantes ad ineundam aduerſus barbarum ſocietatem: [2] quum ipſi me orante prius aduerſus exercitum barbaricum recuſaueritis ſocium. nam dum mihi erat cum Carthaginenſibus certamen, [3] incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Ægeſtanis exigendam, offerebamque meadiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [4] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluiſtis. Itaque [5] quantum in vobis eſt, omnia hæc

1 His verbis, quib. eos vehementer vrgebat, vſus eſt.

2 Quum ipſi petenti mihi aduerſus exerc. barb. ferre opem recuſaueritis.

3 Et obteſtabar vt pœnas necis Doriei Anaxandridę filij ab Ægeſtanis repoſceretis, offereb.

4 Commoditates prouenerunt.

5 Itaq; per vos quidem hæc omnia barbari poſſideant licet. *Per vos nõ ſtetit quin hæc omnia nũc à barbaris poſſideãtur.*

à barbaris possidentur. Verùm nobis hæc in melius recide-
runt.[1] nunc quoniam circumuenit vos atq; attigit bellum,
ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à
vobis, nõ ero vestri similis: sed paratus sum ad opem feren-
dam ducentarum triremium, & viginti millium armato-
rum, ac duûm millium equitũ, *totidemq; ferentariorum*,
totidemq; leuis armaturę, totidem sagittariorum, totidem
funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ co-
pijs, donec fuerit debellatũ, suppeditaturũ me recipio. Sed
ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarũ Græco-
rũ imperator: aliter neq; ipse venirẽ, neq; alios mitterem.
Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit,
Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium
subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu verò ne feceris hu-
ius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem
ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si de-
dignaris subesse, non habe animum opem ferendi. Ad hæc
Gelon, vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremum
protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homi-
ni factæ solent irritare indignationem. verùm tu contu-
meliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad
vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita im-
perium amplectimini, multo me magis quàm vos decet il-
lud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium
nauium imperator sum. Cæterùm, quoniam ista oratio
vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore
nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copijs præ-
fueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat,
ego terrestribus copijs imperitare volo. Ex quo oportet
vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his so-
cijs destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offe-
rebat. Cui nuntius Athenienſis[2] Lacedæmonios anteuer-
tens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te
misit non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præ
te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ impe-
rator: videlicet vt illi imperes affectas.[3] Itaq; quantum ad

1 Nũc post-
quam transla
te sunt ad vos
belli gerendi
vices, ita de-
mum Gelo-
nis recordati
estis. Atenim
dedecore à
vobis affe-
ctus, vos ne-
quaquã imi-
tabor: sed o-
pem ferre pa-
ratus sum du
centarum tri-
remium, &c.
*Est tamen ad
verbum, Suppe
ditans ducẽtas
triremes, & vi-
ginti millia ar-
mat. eodemq;
modo deinceps.*

2 Lacedæ-
moniorum
nuntium an-
teu.

3 At nos ad
illam quidẽ
tuam petiti-
onem qua v-
niuersi Grę-
corum exer-
citus imperiũ
postulabas,
silentium te-
nuimus, con-
tenti Lacedę-
moniorũ re-
spõso esse vo
lentes, quod
pro vtrisque
sufficere pos-
se sciebamus:

iam verò, quum tu vniuerso imperio excluſus *.i. postquam denegatum tibi est vniuersum imperium*, nauale postules, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permissuros.

eam

» eam partem pertinet qua cuncto Grecorum exercitui pre-
» esse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus ſilentium a-
» gere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad redden-
» dam pro vtriſque rationem: quantum autem ad illud atti-
» net, quòd poſcis vt vniuerſæ claſſi præſis, ita habeto: nos,
» etiam vt Lacon permittat, non eſſe permiſſuros præeſſe te
» claſſi. noſtrum enim munus hoc eſt, niſi Lacedæmonij id
» velint: quibus præeſſe claſſi volentibus non contradicere-
» mus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui fru-
» ſtra [2] plus nauium quàm cæteri Græci poſſideremus, ſi Sy-
» racuſanis imperium cederemus, qui ſumus Atheniēſes, &
» antiquiſſimæ originis, ſoliq́ue Græcorum qui nunquam
» ſolum vertimus: è quibus virum inſtruendo ornandoq́ue
» exercitu aptiſſimum Homerus etiam [3] verſificator ait Ili-
» um veniſſe: vt non ſit dedecus nobis iſta commemorare.
» His Gelon iſta reſpondit, Hoſpes Athenienſis, [3] apud vos
» qui præſint habetis, qui ſubſint non habetis. Quocirca
» quum nihil cedere ſed totum obtinere velitis, quamce-
» lerrimè hinc retro abſcedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex
» anno illi [4] exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt, [5] quum con-
ſtet probatiſſimam anni partem eſſe ver, talem eſſe ſuum
exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quo-
dam vere, quod illi exareſceret, non inita ſecum ſocietate.
Hoc reſponſo Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti
ſunt. Poſt hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impa-
res barbaro eſſent, tamen indignum atq; intolerandum ſi-
bi ratus vt profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæ-
monijs, qui Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac via aliā inijt.
191 Nam vbi primùm audijt Perſam tranſmiſiſſe Helleſpon-
tum, miſit cum tribus [6] biremibus Cadmum Scythis fi-
lium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad ob-
ſeruandum quò caſura eſſet pugna: vt ſi barbarus vince-
ret, ei pecuniam traderet terramq́ue & aquam eorum lo-
corum quibus Gelon imperaret: ſin vincerent Græci, rur-
ſus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus
quum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet [7] ſatis va-
lidam, nullo aduerſo caſu, ſed ob iuſtitiam, ſua ſponte eam
in media ciuitate depoſuit. atque in Siciliam abijt. vbi v-
nà cum Samijs vrbem Zanclam (cuius nomen in Meſſa-

1 *Legit* παρ' ἄλλον, *non* πάρ-ελλον.

2 Poeta.

3 Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.

4 Exemptū eſſe. *Vel, ſublatum eſſe.*

5 Sicut ver in anno præcellere conſtat, ita ſuum exercitū Græco *præcellere.* Ideoq; Græciæ, quæ ſua ſocietate priuaretur, idem cōtingere dicebat ac ſi ei ex anno ver exemptum eſſet.

6 Nauibus quinquagenūm remorum.

7 Bene ſtabilitā. *vel conſtitutam,* nulla premente calamitate, ſed iuſtitiæ exercendę ſtudio, *vel ſed iuſtitiæ amore, ad verbū, ſed præ iuſtitia,* in mediū Cois propoſuerat, & in Siciliam diſceſſerat.

nam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectũ, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abijt, ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneſidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque li-

1 Adolente in pyra ingẽti.

tasse, solida corpora[1] aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum

è con-

è conſpectu ſublatum. Cui ſiue hoc modo, vt Phœnices, ſiue alio, vt Carthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenſes ſacrificãt, extructis monumentis, cum alibi in omnibus ſuis coloniis, tum præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quę ad Siciliam attinent.

Corcyræi autem aliud nuntiis reſponderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntij qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuiſſent, polliciti ſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe quàm vt primo quoque die ſeruirent. ideoque ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandam. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, ſexaginta naues inſtruxere: ægreque digreſſi, Peloponneſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron ore Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellum quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorem victæ Græciæ imperaturum. [1] Itaque curauere vt
» hæc verba apud Perſam facerent, Adhortantibus nos Græ-
» cis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum
» & nauium, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habe-
» mus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiam tibi
» moleſtię facere. Hæc dicendo ſperabant ſe plus aliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationem parauere, qua etiam vſi ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opem non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per ventos etęſias ſuperare Malæam nequiſſe. [2] Atque ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerunt. Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendũ putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum conſulturos nunquid ſibi ſatius foret Græciam defen-
» dere. Quibus Pythia reſpondit, O ſtulti, imputate vobis
192 quaſcunque lacrymas ob defenſionem Menelai vobis Mi-
» nos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt

1 Operam igitur dabãt, *vel de industria id faciebant*, vt poſſent hęc Perſę dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellũ Græci aſſumerent, *pro adsocarent*, licet potentiã non minimam haberemus, & nõ pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes, aduerſum te ire nol.

2 Atq; ita factũ fuiſſe vt Salaminem non peruenirent: & q; à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

vlti cædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, [1] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [2] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu pòst Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, complures que statuas in Olympia consecrauit. [3] Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsij aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis omnibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitassent. nam quum primum audiere Persam traiicere in Europam, nuntios

1 Quam mea ætate Acragantini tenebant.

2 Continentis habitatores.

3 Sed ego ab oratione mea digrediens. hæc de Rhegi nis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit, Præsij &c.

tios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nuntij Thessalorum, ita verba
» fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed
» vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas
» nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Per-
» sa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam
» positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si
» recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem.[1] Nulla
» nanque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaque
» per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare co-
» nabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad [2] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [3] non esset è regio genere: ex Athenienſibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, suasum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicãdo. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtẽperauerunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam

1 Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *Vt accipiamus impotẽtiam pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere, fieri enim nulla ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quòd facere nõ potest.*

2 Allon Achaiæ. *Infrà antè pro isdem verbis* Αλλοντῆς Ἀχαίης *habet Litteralia Achciæ.*

3 *Sic & vet. cod. Gr. addunt negatiuam particulam.*

nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transfere, vt in rebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicitque hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ 193
propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea
1 Quàm perueuenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.
fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [1] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, vtque classis proueheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, *id est Dianæ* templum. Ingressus verò in Græciam per Trachinem, vbi arctissimus, dimidij iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodò ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelam, solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prælti præcipitij, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λυτρὰ, *id est calida lauacra*,
* *Eustathius fœminino genere* χύτρας *habet, Comment. in Dionysij Periegesin, pag.* 73. *d.*
quæ *χύτρους, *id est ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositio se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic

tamen

fumen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proxime viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti possent, ibi illos Græciam inuadentes excipere statuerunt. Postea vero quàm Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari, ad Artemisium. Dum autem Græci (vt cuique præceptum erat) properè ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod acceperè oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velociſſimas rectà misit in Sciathum, vbi erant tres præfidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [1] strenuissimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Æginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, [2] quòd eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousque pugnando restitit donec [3] totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem cepe rant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt seruarent, vulnera smyrna medentes, sindoneque

1 *Videtur totum hûc locum aliter legisse, aut non intellexisse.*

2 Quòd ea veheretur Pyth.

3 Velut in laniena concisus est. *Bud.*

byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [1] ac probè obſeruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt. nam Athenienſes, ſimulatóque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeque Athenas receperunt. Huius rei per [2] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalchidem conceſſerunt ad EVripum tutandum, relictis per edita Eubœæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathum & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectæ ſunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſoluerunt, [3] vbi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma 194
diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magneſiam tenuerunt ſuper Sepiadem, & littus quod eſt inter vrbem Caſthanæam & oram Sepiadem. [4] Ad hunc vſque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis (quemadmodum ego ſupputando inuenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſq; ac decem. Adiiciam autem huic & ſuperiori numero [5] eos qui ſunt ex birenibus: in quatum ſingulis plures fecerim

1 Ac bene eũ tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarẽt.

2 Legit πυρσῶν vt & vet. cod. habent, non πυρσῶν.

3 *Locus hic in vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certè hunc aliã lectionem & hic & paulo poſt ſequutũ eſſe manifeſtum eſt.*

4 Ad Sepiadem vſque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ego coniectura aſſequor) ex nauibus quidẽ ab Aſia profectis, numero mille ducẽtis, ac ſeptem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerãtibus. Porro inter claſſiarios indigenas triceni Perſæ, Medi & Sacæ in naues eaſdem aſcenderant, quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpr.*

5 Eos qui ex penteconteris erant, *id eſt ex nauibus quinquagenũm remorum*: ita ratione iniens vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero mino-

cerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium ſumma, vt ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum vigintiquatuor myriades, *id eſt ducenta & quadraginta millia*. Hæc igitur erat claſſis ex Aſia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuerſum, & præterea ſeptem millium ſexcentorum decem. Peditatus fuit decies ſepties centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes, qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ claſſiariæ & terreſtres in ſummam redactæ ſiunt ter & vicies centena & præterea decem & ſeptem millia, ſexcenti & decem. Has copias ex ipſa Aſia fuiſſe contractas dictum eſt, præter ſeruitia quæ ſequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus eſt ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui ſunt è Thracia, & ex inſulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt trigintaquatuor millia. Terreſtres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienſes, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id eſt trecenta millia* fuiſſe: quæ myriades illis Aſiaticis adiectæ, fiunt in ſumma virorum pugnantium ducentæ ſexagintaquatuor, & præterea mille ſexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [2] non pauciora ſed plura fuiſſe arbitror quæ eos comitabantur ſeruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, ſed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentę & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadem & vſque ad Thermopylas. Hic eſt vniuerſus copiarum Xerxis numerus. Nã mulierum pinſentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumq; iumentorum ſarcinariorum, neq; canum Indicorum exercitum comitãtium, præ multitudine quiſ-

minorem cõpenſante. *Id eſt, in quibus plures erant cõpenſantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluiſſe ſignificare quod noſtrate lingua in re ſimili dicimꝰ L'une portant l'autre. vel, Le fort portant le foible. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi Plus minus. præſertim quũ ὀλίγος ſit pro ὀλι. q. d. In ſingulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud πρὸς ἐκ τῶν πολλῶν γίνεται. reſpondet phraſi Gallicæ Ceux des nauires, pro Ceux qui eſtoyent dedans les nauires.*

2 Non minorẽ ſed maiorẽ fuiſſe exiſtimo famulitij numerũ, eorumq; qui frum. in nauig. erant & qui in aliis n. v c. militibus vehebantur. Sed eſto hos illis numero pares eſſe, ac neque plures neq; pauciores, certè æquati hi numero pug.

quam inire numerũ possit. [1] Quo minus miror proditum esse, fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est semodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è sens modiis*: haud annumerando mulieres eunuchosq;, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. Nauales autẽ copiæ, postquam è statione soluerunt, profectęq; oram terrę Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbem Casthanæã & oram Sepiadem, primæ quæq; naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum vsq; ordinem [2] intra mare procedentes, vtpote angustiore littore quàm vt classem caperet: atq; ita per noctem stetere. Sub ipsum verò diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nuncupant qui circa illa loca habitant. Eum ventũ quicunq; augescere animaduerterũt, & quibus per conditionẽ stationis licuit, ij tẽpestatem præuenerunt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [3] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicũtur *ἀνεμοι*, *id est furnis*, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in Iittus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in vrbẽ Casthanęã, alias in Melibœã expulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerò feruntur Athenienses Boreã inuocasse ex oracuio alio, quod eis redditũ est, vt generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [4] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem, 195

1 Itaque mirum mihi nõ videtur quorũdam amnium fluenta defeciſſe tot hominum millia: ſed quonam modo frumentũ ſuppetierit tothominum millibus, id verò mirum videri poteſt. Siquidem vt chœnicem fruméti quiſque in ſingulos dies acciperet, ac nihil amplius, ſubducta ratione inuenio centena dena mil lia medimnûm quoti die abſumi potuiſſe, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiã Amnium fluẽta prodidiſſe, hoc eſt deſtituiſſe exercitũ tantum. Vide apud eundem De aſſe lib. 5, in quo ſit reprehẽdẽda hic Vallæ interpretatio.*

2 Πρόκροσσοι τῶν: *vulgò exponitur Naues ſibi iunctæ ſcalarum inſtar aliæ poſt alias.*

3 Altum tenentes. 4 In Chalcide Eubœæ excubarent, vbi tempeſtatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexiſſent*, ſacrificare cœperunt, & Boream Orithyamq; inuocare vt ſibi auxil. inuo-

inuocauere Boream, cui prius sacrificauerãt, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effeciſſe. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum. In hac clade qui pauciſſimas naues, ij non pauciores quadringentis periſſe aiunt, viros quoque innumerabiles, acxim pecuniarum immensam. vt Aminocli [1] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [2] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde profecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [3] incisiones faciendo, & veneficiis incãtando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatem cõpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarũt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisiũ reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant,

1 Cretinei filio, *aut Crẽtini.*

2 Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum cædem.

3 *Ipse alibi harusp icinam facere interpret.*

circumuehentesq; promontorium Magneſię, rectum curſum in ſinum qui ad Pegaſæa fert tenebant. In hoc Magneſiæ ſinu locus quidam eſt, in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum miſſus eſſet, derelictus fuiſſe ab Iaſone atq; à ſociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent.[1] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur eſſe Apheteę, *id eſt dimiſſa*. Hoc in loco Xerxianæ naues ſtationem habuerunt: quarum quindecim,[2] quæ longè vltimæ appellabantur, proſpectis Græcorum ad Artemiſium nauibus, ratæ ſuas eſſe, in medium earum & ad hoſtes delatæ ſunt: quarum dux erat Sandoces Thaumaſij filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè Darius ob hāc cauſam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam tulerat. ſed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputans plura peccatis eſſe beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoſcensq; properantius ſe quàm prudentius egiſſe, hominem ſoluit. Ita regem Darium elapſus ac vitæ reſtitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapſurus. hos enim ad ſe curſum tenentes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggreſſi[3] repente cepere. In quarum nauium vna captus eſt Aridolis, Alabandenſium qui ſunt in Caria tyrannus: in altera Penthilus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxiſſet, amiſſis earum vndecim tempeſtate quæ ad Sepiadem exſtiterat, cum vna quæ ſuperabat tendens ad Artemiſium, captus eſt. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu ſciſcitati, vinctos ad Corinthiorum Iſthmum dimiſerunt. Cętera barbarorum claſſis, præter quindecim naues quibus præfuiſſe Sādocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terreſtribus copiis per Theſſaliam & Achaiam iter faciens triduo, euaſit in Meliēſes: quum in Theſſalia certamen curſule feciſſet, ſuas equas experiēdi gratia, quòd illic optimas Græcarum equas eſſe audiebat. in eo autē certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui ſunt in Theſſalia, ſolus Onochonus potanti exercitui[4] non ſuffecit. Xerxi[5] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores ſui cuncta referre cupientes, enarrabāt id quod de templo Iouis Aphlyſtij ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium,

1 Illinc enim aquati ἔμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφίξεσθαι. *ad verbum, In pelagus erant immiſſuri.* vnde loco illi nomen extitit Ἀφέται. *Poteſt autem ἀφίεσθαι, & aliter reddi. ſunt enim qui ἐς πέλαγος ἀφίεναι vertant In altū vela dare.*

2 Quæ multo poſt alias ſoluerant, conſpectis Græc.

3 Facilè cepere.

4 Non ſuffecit. Fluuiorū autem Achaię quum maximus ſit Apidanus, ne hic quidem ſuffecit, niſi aliqua ex parte. *Id eſt, Ne hic quidem illi aquam abundē ſuppedita uit, ſed parcè tantum.*

5 Pro ἐς Ἀλλὰν τὴν Ἀχαιίδα *hic poſuit Ad littoralia Achaiæ, quum ſuprà pag. 192, pro iſdem verbis poſuerit Algas Achaiæ.*

filium, inito cum Ino cõsilio necem Phryxo machinatum:
196 deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est curiæ*, (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt siquis adisset, non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos, quum iam mactandi essent, eo metu in aliã profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari consueuisse. Hoc autẽ posteros Cytissori Pryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex oraculo Athamantem AEoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idem suis copiis imperauit: domumque item posterorum Athamantis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaque: à quibus locis processit Xerxes in Melidem iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Suntque ipsi campo circumiecti mõtes editi atque inaccessi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienibus in mare defluit. A quo alter amnis xx ferme stadiis abest, cui nomen inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem stadiorum intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est niger*. Vnde vrbs Trachis quinque stadia abest, [1] sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus est per quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimum viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrum duntaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas

1 Hac autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad montes, iuxta quos est sita Trachis. sunt enim viginti duo planitiei plethra. Montis autem qui Trachinium agrum circũdat, est anfractus, ad Trachinis meridiẽ, per quem Asop.

quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem prꝛeterfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circũiectus, vbi tẽplum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus & ipſius Amphictyonis delubrũ. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci verò in tranſitu: qui locus à pleriſque Græcorum vocatur Thermopylę, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtriſque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneſo aderant: Ex Bœotis autem Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nuntiis, qui dicerent ſe quidem præcurſores aliorum veniſſe, cæteros autem ſocios propediem expectari: tutelam verò maris eſſe in Athenienſium præſidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet. nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. non enim deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hominem: nec mortalem quempiam aut eſſe aut fore qui, ex quo natus eſt, mali exors ſit: & vt quiſque maximus eſt, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis eſſet qui bellum inferret, ab opinione eſſe caſurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſque ciuitatis, tum verò, penes quem ſumma imperij erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Ageſilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui [1] Cleonidæi, qui Hylli, qui Her-

1 Cleodæi. *Quã lectionem comprobat locus quem habes ſupra, pag. 153 de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ: verùm Cleomene ſine virili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiã. Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è [1] primoribus viros, & quibus filij erant: aſſumpſeratque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de cauſa Leonides dedit operam vt Græcos ſumeret ſolos, quòd eos maximè in-
197 fimulabat quòd cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, ſciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerent Græciæ ſocietatem: ſed illi aliud ſentientes, tamen auxilia miſerunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miſerunt Spartiatæ: vt his inſpectis alij ſocij in militiam proficiſcerentur, néve cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carniis, (hæc enim ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem ſocij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud ſuſpicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcurſores miſerant. Ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. At ij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi de diſcedendo conſultabant. At cæteri quidem Peloponnenſes cenſebant faciendum vt reuerſi in Peloponneſum, Iſthmi cuſtodiam agerent: huic autem ſententiæ quum infenſi eſſent Phocenſes & Locrij, Leonides ſuadebat illic perſtandum, & nuntios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittendos, tanquam ſe paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hæc iſtis conſultantibus, Xerxes equitem quendam ad ſpeculandum quot illi eſſent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Theſſalia eſſet, eò loci contractam eſſe exiguam copiam, eiuſque duces eſſe Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi

[1] Conſtantis ætatis viros. *Camer.*

ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; non ille quidē omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorū ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim comam pectentes. Hęc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otium ſeſe recipit. nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno contemptui habebant. Regreſſus ad Xerxē, cuncta quæ inſpexerat, refert. quę Xerxes audiens, [1] non poterat coniectare quidnam molirentur, tanquam quoad poſſent perituri pariter, & hoſtem perdituri. Sed quum ridiculam rem ſibi facere viderentur, accerſit ad ſe Demaratū Ariſtonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horum ſingula, cupiens noſſe quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audiſti inquit, antea me, dum aduerſus Græciam proficiſceremur, de his viris: & quum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam, deriſui habuiſti. ſed quamquam mihi ſummum diſcrimen eſt aduerſus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoque veritatem: Hi viri ad nobiſcum pugnandum de ingreſſu venere, atque hoc apparant. nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comuunt. [2] quod ſcies, ſi hos & qui Spartæ manſerunt, ſubegeris: nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnum in Græcia pulcherrimū atque viros præſtantiſſimos tendis. Xerxe, quòd hæc ei admodum incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturę eſſent, rurſus inquit, [3] Pro vano me ducas, niſi hoc tibi vt ego annuo, vſu venerit. Hæc dicens, tamen Xerxi non perſuaſit. Itaque quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in conſpectum ſuum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant, aliiſque ſuperuenientibus nihil tamen promouebant,

1 Conijcere nō poterat *ex ijs quæ audiebat* rem ita ſe habere vt reuera ſe habebat, nimirum illos ſe præparare ad moriendū & ad alios morte afficiendos pro viribus.

2 Scito autem, ſi hos cæterosque qui Spartæ remāſerunt ſubegeris, nullam aliam fore hominum gentem quæ contra te rex, &c.

3 In me vt mendacē conſule. *Vel, De me vt mendace ſtatue.*

uebant, etsi vehementer ingruebant: palàm facientes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Pòst vbi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Perfæque subeuntes excepere, ij quos [1] immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facilè hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [2] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentātes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quanuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Perse, postea quam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [3] Postero die nihilo melius bar-
198 bari præliati sunt [4] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandū, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quódnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitq; ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam

1 *Cur ita vocarentur, suprà expositum, pag. 179.*

2 Breuioribus.

3 Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel.

4 Ita enim pugnabant vt qui existimarent illos, vtpote paucos, saucios esse, eisque vel ad attollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

cauſam (quam ego in ſequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen ſecius à Lacedæmoniis præmio affectus eſt. Hunc in modum Epialtes poſtea interiit. Eſt & alia quæ fertur fama, Onetē Phanagoræ filium, virū Caryſtium, & Corydalū Anticyrenſem, fuiſſe qui ea dixerint regi, & circum montem Perſas deduxiſſe. Quod apud me prorſus fide caret. nam hinc licet cōiectemus, primùm, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Gorydali, ſed Epialtæ Trachinij caput pecunia licitati ſunt, quòd ſcilicet eum compertiſſimum haberent: deinde quod Epialten ob hāc cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe: poſtremò, quòd Onetes qui non erat Melienſis, ita demum tramitē illum nouiſſet ſi in ea regione perinultùm diuerſatus fuiſſet. Ideoque Epialtæ culpam adſcribo, quòd Perſas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe confecturum ſpondebat probans, maiorem in modum lætus, ſine mora Hydarnem cum ijs quibus præerat copiis miſit. Ille circa lucernarum accenſionem *id eſt ſub crepuſculum* è caſtris profectus eſt, & tramitem ingreſſus. Quem tramitem indigenæ Melienſes veſtigauerunt. eoque inueſtigato Theſſalos deduxere aduerſus Phocenſes, eo tempore quo Phocenſes interſepto muris tranſitu, ad arcendum bellum in præſidio erant. [1] Extrinſecus nihil admodū præſeptus tranſitus erat. quum nihil eſſet vtilis Melienſibus. Sic aūt ſeſe habet ille callis: Ab Aſopo fluuio, qui per mōtis meat anfractū, incipit, cui mōti ac vię idem nomen eſt inditū Anopæa. hæc Anopæa per dorſum mōtis extenta, deſinit iuxta Alpeum vrbē, quę prima eſt ex Loctidibus, Melienſes verſus, ac iuxta * lapidē nomine Melampygum ac iuxta κερκώπων ἕδρας, *hoc eſt malitioſorum ſedes*, vbi anguſtiſſimus callis eſt. Hac via atque ita ſe habente, Perſæ Aſopum tranſmittentes, iter tota nocte fecerunt, â dextera OEtæos montes, ad ſiniſtram terram Trachiniorum habentes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euaſerunt: quo in loco (ſicut ſuperius oſtenſum eſt) mille Phocenſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam terram, tum ad viam tutandam. nam tranſitus inferior à quibus dictum eſt cuſtodiebatur, quòd eam per montem viam vltro à Leonide

acce-

1 *Diuerſa a noſtra lectione ſequutus eſt, quam etiam ſequendo, veritāti fuit potius.* Adeo vt nihil eſſet vtil.

* *Paul. Leop. Emend. lib. 8, c. 1, mauult,* lapidē Melampygi, *id eſt, Herculis nigro podice praditi. S.*

acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, cõfestim barbari adfuere: qui cõspicati viros arma sibi circundantes obstupuere, [1] quippe qui (vt in exercitu asseueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialten percontatus est [2] quisnã ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum missilibus multis crebrisque Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, quari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditi. Ita isti sentiebant. Verùm his spretis ij qui circa Epialtẽ & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primùm vates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illucescente. Hîc inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. alij enim stationem non deserendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque vrbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abscesserc, dimisisse, de illorum vita solicitus: se verò & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio venissent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem, postea
199 quam animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi verò decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum,

1 Quum enim nullũ aduersarium sibi occursurũ speraſſent, in exercitũ inciderunt.
2 Cuias.

fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius oc-
cumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus red-
didit, in hæc verba,

Vobis, amplinagæ colitis qui mœnia Sparte, ꝛc
Aut Vrbs clara dabit Perſa victore ruinam: ꝛc
Aut (ſi non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam ꝛc
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora. ꝛc
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum, ꝛc
Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur, ꝛc
Alterutrum donec paſſim diſcerpſerit horum. ꝛc

1 Ac facere volentem vt id decus Spartiatarum dun taxat eſſet, remiſiſſe ſoc.

Hæc reputantem Leonidem, [1] cupidumque gloriæ com-
parandæ, crediderim ſolum ex Spartiatis remiſiſſe ſocios
potius quàm illos qui abierunt, in ſententiis diſſidentes,
tam deformiter abiiſſe. Cui rei non minimo id mihi teſti-
monio eſt, quòd vates Megiſtias huius expeditionis comes
(qui ferebatur Acarnas eſſe, & à Melampode oriundus)
præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quùm propa-
lam à Leonide dimitteretur, ne ſecum periret, tamen abſ-
cedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà mili-
tantem miſſum fecerit. Ita ſocij quos Leonides remittebat,
ei obtemperantes abiere. Theſpienſes tantùm atque The-
bani perſtitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, in-
uiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obſidum diſti-
nebat: Theſpienſes verò libentiſſimi, qui negauerunt ſe
Leonide & iis qui cum eo erant deſertis abſceſſuros: per-
manentesque vnà cum illo occubuerunt. quorum dux
erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, ſub exortum
ſolis libaminibus factis, tantiſper moratus dum tempus
eſſet quo forum ſolet maximè frequens eſſe hominibus,
è caſtris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam
deſcenſus à monte, cõpendiarius magis ac breuioris mul-
to ſpatij quàm circuitus montis atque aſcenſus. [2] Barbari
qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui
cum eo erant acceſſere: & iſti tanquã ad necem iam mul-
to magis quàm à principio fecerant, progreſſi ſunt ad fau-
ces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum ſuperioribus diebus in loca arctiora pro-
deuntes dimicaſſent, tunc extra anguſtias facto concur-
ſu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à ter-
go ſui

2 Barbari igitur qui cum Xerxe erant, acceſſerunt: & Græci itidem qui cum Leonide, tãquam multo magis quàm initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progreſſi ſunt.

go fuit quisq; agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes absumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quumque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tũc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia susstulerat. Atarnes autem, Darij regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, vt Græci [1] ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnãdi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alij ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alij vndique circunuenientes & circunstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset, barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit,

[1] Quater.

omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Medi solem obducerent: se enim sub vmbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta [1] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmonijs duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderunt sepultis, & ijs socijs qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
*E Peloponneso bis * modò mille viri.*

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine [2] iacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Quem vates obitum quanuis præsciret adesse,
Sparta haud sustinuit deseruisse duces.

[3] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, feruntur [4] ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum alijs occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conueniisse: sed quum sententijs discreparent, Aristodemum quidem præ ignauia remansisse: EVrytum verò audita Persarum circuitione, petijsse arma: seq; eis indutum iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mandauisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam ijs pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci.

1 Mnemosyna sui aiũt, *id est monumenta.*

* *Forsan* bis duo: *cùm in Græco sit χιλιάδες τέτρεις, id est* quatuor milia. *In præcedenti versu Diodorus Siculus pa. 259. pro τρικοσίαις habet διακοσίαις: id est* Bis decies centum milibus. S.

2 Iacere.

3 *Veterum co dicum lectionẽ sequutus est Valla, qui addunt quod in vulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur,* ἐπιγράμμασι μὲν νυν ἀγάλλονται, ἐξὸν ἦν τὸ τῦ μάντιος ἐπίσημα. ἀμφικτύονες εἰσὶ σοφίας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τῦ μάντιος Μιλησίου Σιμωνίδης &c.

4 Ob vehementissimũ oculorũ morbum.

runci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum solum redijsse Spartam aiunt. Alij autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociumque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectum, oppetiisse. Lacedæmonē igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, quòd enim nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominiæ, quod *Aristodemus fugax appellatus est*. Verum hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta delcuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum erat Leontiades [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad *Thermopylas* venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te » bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, » ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quót- » nam sunt Lacedæmonij, quótve eorum tales in re bellica? » an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, La- » cedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: » quod autem discere vis à me, scies: Est enim [3] Lacedæmone » vrbs Sparta octo milliū ferme virorū, qui omnes ijs qui hîc

1 Quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

2 Ad tempus quidem, dum fuerunt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Persæ.

3 Lacedæmonio agro.

pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonij, non illis qui- «
dem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, «
Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros «
minima cum difficultate subigamus. tu nanq; calles quò 201
tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui «
Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æ- «
quum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod «
vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnato- «
ribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi «
insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare «
conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, vir apud «
nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea ali- «
quid tale futurum quale nunc ego expono: non ille qui- «
dem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter «
extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lace- «
dæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, ne- «
que tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis «
pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. subacta «
autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. «
Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi ar- «
ctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus co- «
actis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospi- «
cio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & cæ- «
teræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes «
Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio inter-
fuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Ani-
maduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi pro- «
sperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim «
moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & «
meliorem oderint. Quòd si è præsenti conditione, quum «
naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias «
è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, pro- «
fectò fient nobis aduersarij pares ad decertandum. at si «
coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante «
omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exerci- «
tus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faci- «
ens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis «
vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitue- «
ris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi «
bellum

» bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per
» seſe ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad
» prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonij aduersus
» Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haud-
» quaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè,
» inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam.
» Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse,
» id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò
» illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex
» ijs quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quo-
» niã ciuis quidẽ ciui secundis rebus prædito inuidet, [1] eum-
» que malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem con-
» sultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul
» abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospi-
» ti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolẽtissimus,
» eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab inse-
» ctatione, qua in Demaratum vteris hospitem meum, post-
» hac [2] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter
cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit [3] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant virosin re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculũ miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe pe-

1 Eumq; tacito prosequitur odio. neque cõsilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summũ virtutis gradũ attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.*

2 Abstinere quemlibet iubeo.

3 *Vel. Caput eius abscissum.*

riculosum erat ne deprehenderetur) hanc rē commentus est: Sumptis duarum tabellarū pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno cōsilium regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit,

1 Quum rē animaduertisset, *vel excogitasset.*

[1] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, qui inscribitur VRANIA. 203

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Athenienſibus præbitas armauerunt: Æginetæ, [2] vndeuiginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienses, septem: Trœzenij, quinq; Styreenses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est nauigijs quinquagenùm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septē penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihi dictū est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarū, nume-

2 Octodecim.

numerus fuit ducentarum ſeptuaginta vnius. His ducem, penes quem ſumma imperij eſſet, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nam ſocij negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſequuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitū qui futurus erat ſoluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad ſocietatem ineundam mitteretur, agitatum ſermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Athenienſibus permittere: cæterùm recuſantibus ſocijs, ceſſere Athenienſes, quòd magni facerent Græciam ſupereſſe: quam intelligebant eſſe perituram ſi de principatu contenderent: rectè ſentientes. Nam inteſtina ſeditio tanto deterior eſt bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaq; ipſum intelligentes, non repugnandum putauerunt, ſed tantiſper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum oſtenderunt. Siquidem poſteaquam expulſo Perſa, iam de illius terra dijudicabant, ſuperbiā Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemiſium ſe cōtulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas eſſe contractum, & omnia plena exercitu hoſtili, perculſi metu, quòd præter opinionem ſuam expectationemq; res barbarorum ſuccederent, conſultabant de facienda fuga ex Artemiſio [1] interiorem in Græciam. Quorum cōſultatione cognita, EVbœenſes obſecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præſtolaretur, vſquedum ipſi liberos atque domeſticos ſubducerent. Vbi non perſuadent, ad ducem Athenienſium Themiſtoclem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perſtarent donec pugna nauali decerneretur. Themiſtocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinque talentis impertit: hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui ſolus reluctabatur, negans ſe permanſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita alloquutus eſt iureiurando interpoſito: Tu verò haudquaquam nos deſeres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc loquutus, ſtatim ad nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia

1 In Græciæ interiora.

corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quã acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabãt eam ab Athenien sibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum veniissent, quumque id quod etiam antè audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos interciperent. Cæterùm ex aduerso inuadendum non videbatur, ne Græci, conspectis ipsis obuiam tendentibus, fugam capesserent, [1] noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendã hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Geræstum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoste cernerentur, sed eum circumuenirent; ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obsepietibus. reliqua verò classe ex aduerso ingruẽte. Quo capto consilio quas constituerãt naues miserunt, nõ habẽtes in animo ipsi eo die Græcos adoriri, nec priusquam signum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circumissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidã Scionæus qui iisdem in castris erat, omniũ ea tempestate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire, sed quum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quónam modo illinc transierit. demiror tamen si verum est quod refertur. refertur enim, quum ex Aphetis mare subisset, non prius emersisse quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis similia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisiũ peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græcos

203

[1] Noxq; fugientes exciperet. alioqui enim euasissent. quum tamen, vt quidem illi consilium inibãt, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret. *Sed. Rationem enim inire volebãt qua omnes ad vnũ in suas manus venirẽt, & ne ignifer quidem elaberetur. Est enim τῷ αὐτῶν λόγῳ quod dicimus A leur conte, aut, Selõ qu'ils faisoyent leur conte.*

cos certiores fecit & naufragij facti & nauiũ ad circumeundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se colloquuti sunt: & quum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, & classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Pòst, vbi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facilè se illos ire interceptum. meritò sanè id sperantes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò multo plures atq; velociores. itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent esse rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum esse videbantur. At ij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur, vt ipse primus aliqua nani Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus sermo atq; respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à fronte. mox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æschrei filius: idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa vis aqua-

rum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [1] naufragia ad Aphetas efferebantur & circa [2] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deueniissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur, inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac pluuia adorta est, quum essent ad concauaEVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebātur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod superarat, nec multo plus foret. Atq; hi quidē circa EVbœæ cōcaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erāt, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [3] naues suas stabilierūt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietē agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicum inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt 204

Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [4] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò vt Græcorum

1 *Id est, Res naufragio demersa.*

2 Nauium proris aduoluebantur.

3 Naues suas loco non mouebant. *Vel, Naues immotas sinebant.*

4 Se tantulam suam classem profligare. *Id est, In periculum conijcere ne profligaretur à Græcis.*

corum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugã conuerti. Itaq; multæ Græcorũ naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autẽ eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi vtrique libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem direpto prælio reuecti, etsi cæsorum corporibus, ac naufragijs potiti erant, tamen quòd malè affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [1] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam transigendam hos ab illis agendum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisq; mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quàm hostẽ. Ac monuit vt suis quisq; popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curã fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itũ. nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neq; exportauerant quicquã neq; importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoq; ipsis obscuras

[1] In Græciæ interiora.

effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum fuga barbaricus canabacea tactat in æquor,
EVbœa capra mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret ijs qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nuntiandum ijs qui ad Artemisium agebant, siquid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quiq; locati erant, abscesserunt: primi, Corinthij, postremi, Athenienses. Quorum Atheniensium velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se cõferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redigentes in seruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [1] saltem nunc sitis in medio. quod & ipsi facitis, & Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti quàm vt possitis discisscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, sponte agatis instrenuè, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit, vt si literæ regem laterent, Iones inducerent ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, [2] infidos eidem redderet Iones, vt à prælijs naualibus summouerentur. Postquam autem hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidã Histiæus nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quòd fidem non haberent, seruari iusso, naues veloces ad rem explorandam miserunt, qua re per istos nuntiata, simulatque refulsit sol, omnis

1 *Videtur hic mendosa esse Græca exẽplaria: sed ex coniectura elicitur hic sensus.* Et vos è medio nobis subducite. *Id est, Subducentes vos, ne in medium aduersum nos prodeatis, Vel, Subducite vos, ne vobis prodeundũ sit, &c. Vocantur autẽ Athenienses Ionũ patres vt suprà, pag. 176.*

2 Suspectos.

mnis classis addensata ad Artemisium contendit: vbi ad meridiem vsq; immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, vrbe Histiæorum potiti sunt, * & optimam portionem agri Histiæi maritimosq; vicos omnes percursauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: &, ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum exagitauit, folijsque constrauit. Præco vbi ad Histiæam perueuit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri socij, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire visum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigijs: ita multi visere cupiebant. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant qui strati iacebant, quum etiam [1] seruos cernerent. [2] Itaque res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater milleni comportati fitiq; essent. Atque hunc quidem diem in spectaculo consumpserunt: postero autem classiarij Histiæam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam suam præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cum ab alijs Persis, tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atq; equestre. Rursus eodem percontante quódnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginã coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius genero-sissimam dixit sententiam, [3] quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non

* Ellopijq; agri & Histiæ regionis maritimos vicos omn. p. S.

1 Helotes. *quod erat seruus Lacedæm. peculiare nomen.*

2 Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidem certè istud erat, horum, *id est barbarorum* cadauera mille duntaxat ita centia conspici, illorum autem iacere quatuor millia, eundé in locũ conferrim cõgesta. *Illud autẽ γελοῖον, (id est ridiculum) nõ de re ipsa, sed de Xerxe dicitur, qui tam vecors in comminiscẽda hac impostura fuerit. Quod ad verbum ita Gallica lingua expresseris, Et de faict c'estoit vne grande mocquerie de vouloir que &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.*

3 Propter quam à rege pro timido est habitus. *vel, ignauo.*

peeuniam, ſilentiũ tenere nõ potuit quin coram omnibus diceret, Papæ Mardoni, in quos viros induxiſti nos ad pugnandũ? qui non pecuniarum certamen agitant, ſed virtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acceptam apud Thermopylas calamitatẽ confeſtim Theſſali caduceatores ad Phocenſes mittunt, vt [illegible] infenſi, cum ſemper antea, tum præcipuè poſt nouiſſimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quàm ipſi Theſſali & eorũ ſocij omni cum copia bellũ Phocenſibus intulíſſent, à Phocenſibus fugati ſunt ac malè mulctati. Nam quum ad Parnaſſum vſq; proceſſiſſent Phocenſes, ſecũ habẽtes Telliam vaticinũ illum Eleum, ibi Tellias hic huiuſmodi rem eis commentus eſt: Sexcentos viros è Phocenſibus præſtantiſſimos gypſo tam ipſos quàm arma illinit, eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto vt quemcunq; albicantẽ non cernerent, eum obtruncarent. Hos primum Theſſalorũ excubitores, aliud quoddã prodigiũ eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæſorũ atq; ſcutorum Phocenſes potiti ſint: quorũ ſcutorum dimidiũ apud Abas, alterũ dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ ſunt ſtatuæ grandes, quæ circa tripodem eregione delubri Delphis viſuntur: & alteræ eiuſmodi in Abis repoſitæ. Hoc Phocenſes in peditatũ Theſſalorum, à quibus obſidebantur, egerunt. Equitatũ quoq; eorundẽ, qui in ſuum agrũ incurſauerat, inſanabili clade afflixit. Ad ingreſſum enim qui eſt iuxta vrbẽ Hyampolin, depreſſa ingenti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſuper iniecerunt, eamq; reliquo ſolo exæquauerunt: atq; ibi Theſſalos expectarunt incurſuros. In eos Theſſali impetu dato, tanquã rapturi, in amphoras inciderunt, ibiq; equorũ crura confracta ſunt. Ob hæc ambo Phocenſibus infenſi Theſſali miſſo caduceatore ita dixere, 1 Nũquid diſſimulatis amplius Phocẽſes agnoſcere nõ eſſe vos nobis pares? qui & antehac inter Græcos, quãdiu partes illorũ nobis placuerunt, ſemper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum

2 Nunc demum Phocenſes ſententia mutata agnoſcite etiam magis *quam antea*, vos nequaquam nobis eſſe pares. *At Valla interrogatiuè hæc legit, quum tamen vera verbi γινωσκειν ſignificatio interrogationem admittere non videatur.*

adeo

* *Alij, aſpere tractati.* S.

1 Quumq; *Theſſali* ad Parnaſſum compulſi eſſent, vates Tellies Eleus Phocẽſibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla κατηλίθωσεν ad Phocenſes retulit, quod tamen de victoribus dicti rationi conſentaneũ nõ eſt. Sed Vallã in errorem in duxit fortaſſe præpoſtera interpunctio quã in ſuo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo abſolutо poſitus, vide licet τῶν Φωκέων ἐχόντων, pro τῶν Φωκέων ἐχόντων: quod nihil aliud eſt quam ſi, omiſſo illo participio, ita (& quidem multo breuius) dixiſſet, τῶν Φωκέων μὴ ὄντες Τελλίης ὁ ἀλιὸς σοφίσατο τόνδε. Quæ obſeruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magni momenti eſſe poteſt.*

» adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in
» seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus,
» tamen iniuriarum nos sumus memores, nisi vt eo nomi-
» ne quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipi-
» mus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc
206 Thessali Phocensibus denunciabant, quòd soli Phocenses
inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idque
nulla alia causa, (vt ego coniectura comperio) quàm Thes-
salorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequutu-
ri, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferenti-
bus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: &
sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Me-
dis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte
essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo
Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barba-
ro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem re-
gionem incursauerint. nam eus regionis [r] podeon angu-
stus illic octoginta non amplius stadia in latum protendi-
tur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ o-
lim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum [s] qui sunt in
Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regio-
nem ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Me-
dis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebant. Postea-
quam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari,
ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorũ enim non-
nulli cacumina Parnassi conscenderant, [t] qui vertex est iu-
xta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque
se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Am
phissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem ta-
men agrũ Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebãtur à
Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroq; vastarunt.
Vrbes etiã ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nã per-
agrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati
sunt, & hinc vrbẽ* Drymon incẽderunt, illinc Charadram
& Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem
& Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapo-
tamios, *id est fluminis accolas*: & Abas, vbi delubrũ Apol-
linis erat locuples & thesauris donariisq; compluribus ex-
ornatum, in quo, vt tunc, ita nunc redduntur oracula.

Plin. lib. 4. c. 3: Stephanus vero Δευμέων. S.

r Quidam, Tractus angustus. Alij, Prominentia angusta. Camerarius autem ita hunc locum reddit, Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuũ circiter quatuor. *i. quasi pero exteditur.*

s Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, quâ ad vrbem Neonem vergit, seorsum sitã: vocaturq; ille *vertex* Tithorea. *vel, Tithoreus, vt conueniat cum voce Latina Vertex masc. gen. vt* Τιθορέα *cum Græca fœmin.* κεφυρά. *Sic paulo post* κεφυρᾶς *meminit vocatæ* Τιμπαίης. *Lego autem* κλιμάκων ὑπ' ἰωνῶν, *pro* κλιμάκων ὑπ' ἰωνῶς. *sed ne illius quidẽ lectionis sensus satisfacit,*

t Pausan. Δευμέων *vocat,* 318, 34: *itidẽ*

Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium exstinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intenderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim sufficturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est θεοπρόπον*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ [1] intus proposita fuerant, eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ

[1] quod

1 Ex iis quæ paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro ἔσω δὲ reponendum esse ἔξω δὲ.

[1] quod est ante templum, tum verò etiam maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [2] res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignum. quum enim barbari ad sacellum Mineruæ quod est ante templum accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosque eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatioque extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum rediissent, referebant (vt ego accipio) alia
207 se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos [3] humana natura augustiores instituisse sibi, cædem facientes atque insequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana visuntur, Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram vsque memoriam integra extant in fano * Mineruæ protemplaris locata, ad quod [4] per barbaros deuoluta peruenere. [5] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum autem classis ab Artemisio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem subſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienses, tum vt liberos atque vxores ex Attica subducerent, tum vt consultarent quid sibi agendum esset. Nam in rebus quæ contigerant, consilium capiendum habebant, tanquam opinione fruſtrati: quippe qui quum putassent inuenturos se Peloponnenses

1 *Videtur potius* προνοίης *esse cognomentum Mineruæ, à prouidendo ita dictæ. nisi forte legit Valla* προνίης, *qui pro eo quod hic Fanum, ſtatim Sacellum dicit, & Ædem. (ius interpretationem ſequendo quæ paulo poſt habetur, vi delicet Fano Mineruæ protemplaris, hic reponendum fuerit, Mineruæ quæ eſt ante templum.*

2 Nam & hoc magnum quidem miraculum eſt. *(quod videlicet modò dictum fuit)* Martia arma conſpecta fuiſſe extra templum exſtantia ſua ſponte: *(vel à ſeipſis. i. ſine vllius opera)* ſed quæ illud ſequuta ſunt, inter quæli-

bet ſpectra, maxima eſt admiratione dignum, *Vel, præ quibuslibet ſpectris, aut oſtentis.* 3 Statura humana proceriores ipſos inſequi, ſtragem inter perſequendum edentes. 4 *Id eſt, Per medium barbarorum.* * Pro προνοίης, quod *ſecutus eſt interpres, legitur apud Pauſ. 323. 40.* προνοίας: *quod ſonat* Mineruæ Prouidentiæ. *Idem tamen Pauſanias &* Προνάϊ Ἀθηνᾶς *(id eſt* Protemplaris Mineruæ*) mentionem facit 289. 25. Suidas quoque vtramque agnoſcit: ſed ita vt* Προνοίᾳ *hic legerit.* Προνοίου *ex Æſchylo, Callimacho, & Demoſthene citat Paul. Leopard. Emend. l. 8. c. 1. S.* 5 *Id eſt, Atque ita multati à templo ſe receperunt.*

ad excipiendum barbarum in EVbœa ſubſidentes, horum nihil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmum muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent, & terram ſuam obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram ſuam profecti propoſuere edictum vt qua quiſque Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe * obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoque promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exportatis itaq; rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquã autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarij qui ad Trœzeniam erãt, eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresq; multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade Euryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Pelopónneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij, totidem quot ad Artemiſiũ præſtiterant: Sicyonij, quindecim: Epidaurij, decẽ: Trœzenij, quinq;: Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quę Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copię Peloponnenſium erãt. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centũ octoginta. quippe quibus nõ adfuerunt in pugna

* Verſatum. nec ſolùm hæc dicunt, ſed etiã perinde ac ſi eſſet, menſtrua ei *libamina* apponunt. libum *ſcilicet* mellitum: *ſeu* placentam mellitam. S.

pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quòd quum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriã oræ Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuetterant. ita dum in suis conseruandis occupãtur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium attulerũt. Ampracij, septem cum nauibus auxilio venerũt: Leucadij, cum tribus; Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post Æginetas easdem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Iones sunt. Deinde autem Chij easdem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorũ iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tũc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Athenienſibus ducentes originem. Styreenses quoq; easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtriq ue Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partib. hi enim soli ex insulanis ter-
208 ram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [1] ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes

[1] Ter in certamine Pythio vicerat.

præbuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij pentecon-
teros, [1] *id est biremes*: Melij duas, Siphnij Seriphiiq; vnam
vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij &
Seriphij, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter
penteconteros, fuit trecentæ [2] quinquaginta octo. Quæ
poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conue-
nerunt, inter earum duces conſultabatur, EVrybiade
rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbinam ex iis
locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna
nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: ita-
que de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum ſen-
tentiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante
Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, ſi
malè pugnaſſent, ad Salaminem quidem, obſeſſis ſibi in
inſula nullum ſubſidium oſtendebatur: ad Iſthmum verò
dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Pe-
loponnenſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis
nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eam-
que omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe e-
rant, Bœotiam peragrantes. incenſa tum Theſpienſium,
qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vr-
be, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo
autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Theba-
nis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A tra-
iectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere bar-
bari, vnum menſem triuere tranſeundo in Europam, tres
alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum A-
thenis magiſtratum gerente: vrbemque deſertam cepere,
paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, nec-
non quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſe-
pta foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant: qui non
exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia victus, [3] ſi-
mul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Py-
thia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpre-
tantes ex oraculo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, ca-
ſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem A-
rſon pagon Athenienſes vocant, hunc in modum obſede-
runt: Sagittas ſtupa circumdatas vbi incenderant, emitte-
bant in illorum vallum, Athenienſes, quanquam obſeſſi, &

ad

1 *Atqui ipſe-met huius libri initio penteconteros interpret. nauigia quinquagenûm remorum.*

2 Septuagin ta octo.

3 Simul quòd oraculum inueniſſe ſibi viderentur. *i. oraculi ſenſum. ſiue mentem.*

ad vltimum malorum deducti; etiam inscenso vallo, tamen resistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilij fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adscensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitarunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderãt, primùm ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidant: atque vbi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuntium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti pœnitens quòd templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant exequuti sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Est in arce hac, Erechthei (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineruæ in testimonium posita quòd de regione decertassent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum est vti res circa Athenienſium arcem se haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propositum nego-

tium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac vela tollerent 209
tanquam profecturi: cæteriq́ue qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus vir Athenienſis quídnam ab ipſis decretum eſſet: & quum ab eo audiſſet decretum eſſe vt ad Iſthmum
1 Pro Peloponneſo, *alibi vertit.* proficiſcerentur, & [1] ante Peloponneſum dimicarent, Si iſti, inquit, à Salamine proficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad ſuam enim quiſque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quiſpiam cohibere poſſit quominus copiæ dilabantur: Græciaq́ue peribit conſilij inopia. Quare ſiquid comminiſci potes, perge, & quod decretum eſt conare irritum reddere, & EVrybiadem à ſententia reuocare, vt hîc perſtet. Themiſtocles, quum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle ſe de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingreſſum iubet loqui quę vellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quæcunque à Mneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à ſententia reuocauit: perſuaſitq́ue vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ij poſteaquam congregati ſunt, priuſquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipſos coegerat, Themiſtocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themiſtocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios ſurgunt, *colaphis* cæduntur. Eum reſellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Comiter autem Corinthio quum reſpõdiſſet, ad EVrybiadem cõuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, poſteaquam à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros: (præſentibus enim ſociis, nõ putabat ſibi decorum quempiam accuſare) ſed aliunde oratione ſumpta, In te nũc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibuſdam credẽs, claſſem ad Iſthmũ abducas. vtrunque enim, quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum confligeſ, in patenti pelago dimicabis,

» cabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & » grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis fe- » liciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & » Megara & Æginam. nam illos vnà comitabitur suus pede- » ster exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, o- » mnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id » feceris quod suadeo, hæc in eo reperies cõmoda: Primùm » si in arcto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis, » profectò [1] si æqua belli contingent, multo superiores eri- » mus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spa- » tioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc » liberi collocati sunt & vxores. [2] Est & alia hìc causa propter » quam item debes præcipuè hìc manere, quòd pro Pelopon » neso & isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. » Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, bar- » bari neque ad isthmum nobis aderunt, neque vsquam lon- » gius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde » nobis lucrifaciemus quę seruauerimus, Megara, Æginam- » que, atque Salaminem, apud quam *credibile est nos hosti- » bus fore superiores. [3] Credibilia enim suadentibus homi- » nibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidem » vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hęc dicentem Themistoclem tursus interpellans Adimantus, iubebat si- lere eum, vtpote cui patria non esset: quinetiam EVrybia- dem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demum id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videlicet exprobrans quòd Athenæ captæ essent, tenerentúrque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis', [4] vnde naues fer- me ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inua- dentes possent propellere. Hæc quum ratione significas- set, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia lo- » quebatur, inquiens, Tu verò si hìc manes, vir eris egre- » gius: sinminus, Græciæ euersor. totum enim belli mo- » mentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc » feceris, nos, [5] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, » in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam

1 Si rationi cõsentaneus sit belli exitꝰ.

2 Sed & hoc inter cætera est quod in primis ample cti debes: Hìc manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo secius pugnabis.

* Λάβιόν ἐστι significat potius oraculo prædictum est *Leop. Emend. lib. 8. c. 1. vertit* fatale est. S.

3 Consilia enim agitantibus rationi consentanea succedunt illa vtplurimùm: at siqui agitent consilia rationi nõ consentanea, ne ipse quidẽ deus ad humanas delibe rationes vult se accommodare.

4 Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illo inuad. posse propulsare.

5 Ita vt nos habemus. *i.*

Iam nunc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.

noſtra eſt: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſociis deſtituti meorum verborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, EVrybiades [1] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne ſi ad Iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur: quibus deſerentibus, iam reliqui non eſſent in pugnando hoſtibus pares. Ita ſententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerant circa Salaminem, quum illic ſeſe apparerent tanquam prælium naſale facturi, dies illuxit: & ſimul oriente ſole, extitit terræ & maris motus: propter quod viſum eſt faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. [2] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine ſunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miſerunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Athenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illuſtris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus deſolata, à pedeſtri Xerxis exercitu vaſtabatur, ſe fortè fuiſſe vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriaſium, vidiſſéque puluerem triginta ferme millium virorum procedētem ab Eleuſine: & quum demirarentur quorúmnam hominum eſſet ille puluis, ſtatim ſe audiſſe vocem, quæ vox ipſi videretur iacchus myſticus: & Demaratum (vt qui eſſet ſacrorum quæ fierent in Eleuſine ignarus) interrogaſſe quídnam eſſet quod ita ſonaret, ſéque dixiſſe, Demarate, [3] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam eſt, quum Attica ſit deſolata, numen ab Eleuſine reſonans, venire auxilio Athenienſibus ac ſociis. & ſi quidem in Peloponneſum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quæ ſunt in continente: ſin ad claſſem quæ ad Salaminem eſt conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem ſolennia Athenienſes quotannis celebrant Cereri atque Proſerpinæ: & his ſacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, eſt in hoc feſto bacchantium. Et ad hæc dixiſſe Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc

1 In diuerſam à priore ſententiam addu cebatur. *Vel, Ad ſentiēdum aliud quàm prius induceba tur. Ad verbū, Redocebatur. i. Diuerſum ſentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod ſentire edoctus fuerat.*

2 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hęc fecerunt. quū enim diis omnibus preces fudiſſent, illinc quidē, ex ipſa *nimirū* Salamine, Aiacē Telamonemq; inuocauerunt. ad Æacum autē cæteros q; Æacidas inuocandos nauem Æg. miſ.

3 Fieri non poteſt quin magna aliqua cl.

» hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite
» plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat
» eripere. quamobrem tene silentium. hæc autem expeditio
» diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat.[1] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium præliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespienfibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Quæ omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parij autem in Cythno[2] relicti, quò bellum caderet exspectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, scisciatum singulos prælium nauale faceret necne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni,
» quæ dico, regi referas: [3] me neque in præliis ad EVbœam
» gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse

1 Post illum autem puluerẽ ac vocem ortam esse nubem.

2 Quum remansissent.

3 Me, quæ nec in naualibus ad Eubœam prœliis me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiã meam proferendo, quæ maximè è re tua esse censeo, indicare: atq; ideo hæc dico, Parce nauib⁹, nec prælium nauale cum iis viris &c.

in te, domine. ideo, quum talis ſim, æquum eſſe, ea « quæ in rem tuam maximè eſſe ſentio, demonſtrare. Ita- « que hoc tibi ſuadeo, vt nauibus parcas, nec prælium « nauale facias cum iis viris qui tanto ſunt tuis in mari præ- « ſtantiores, quanto fœminis viri. Quid enim neceſſe habes « omnino venire in diſcrimen pugnæ naualis? nònne Athe- « nas habes quarum gratia expeditionem ſumpſiſti? nón- « ne reliquam Græciam? ac nemo tibi obſiſtit? Qui tibi obſi- « ſtebant, ita ſummoti ſunt vt eos decebat. Quò autem ego « recaſuras hoſtium res arbitror, id exponam: Si non inſta- « bis pugnæ nauali committendæ, ſed claſſem perges hîc « continere ad terram, aut etiam tendere ipſe in Pelopon « neſum, tunc tibi, domine, ſuccedent ea quorum gratia ve- « niſti. neque enim diu tibi reſiſtere Græci poſſunt, ſed dila- « bentur, & abs te ad ſuas quiſque vrbes defugient. quoniam « neque commeatus eſt eis in hac inſula, vt ego audio, neque, « ſi tu in Peloponneſum pedeſtres copias duces, hîc eos cre- « dibile eſt perſtituros qui illinc huc aduenerunt, neque de « pugna pro Athenienſibus faciẽda curaturos. At ſi pugnam 211 « naualem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ « malè re geſta pedeſtribus ſint exitio. Prætérea hoc etiã rex « in animum dimitte: vſu venire vt bonis quidẽ hominibus « mali ſerui ſint, malis autem boni. Idéoq; tibi (qui virorum « es optimus) ſerui ſunt mali, qui numero ſociorum cenſen- « tur, Ægyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla vtili- « tas eſt. Hæc loquente Artemiſia, quicunq; ei bene volebãt, « noxiã illi rebantur ſuam orationem, tanquam aliquid mali paſſuræ ab rege. quẽ vetaret pugnam facere naualem: at ij qui malè conſultum illi volebant inuidebantq;, vtpotè cui inter primos ſociorum omnium honos haberetur, gaude- bant eius quã dixerat ſentẽtia, tanquam perituræ. Sed Xer- xes, poſtquã ad eum ſunt relatæ ſentẽtiæ, magnopere de- lectatus eſt Artemiſiæ ſententia: & quum iã antea officio- ſam eſſe ſenſiſſet, tunc multo impenſius collaudauit. Nihil- ominus vt [1] pluribus ſtaretur iuſſit, ratus ad EVbœam ſuos ſponte malè pugnaſſe, quòd videlicet ipſe abfuiſſet: itaque conſtituit ſpectaculo pugnæ naualis intereſſe. Claſſiarij, vbi nũtiatum eſt illinc eſſe ſoluendum, claſſem Salaminem verſus ducũt, & per otium in eadem ſunt digeſti. Sed quum

1 *Id eſt Sententiis plurium. Qu'on ſe teint à la plus grande voix.*

cos

eos dies defecisset quominus prælium committerent, (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum verò Peloponnenses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Athenienſium terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per cõtinentem ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrimè ex vrbibus concursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi considentes, primùm viam Sironidem obstruxerunt, deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & lateres & ligna, & cistas fabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonij, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurii, & Phliasij, & Trœzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenę eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, AEtoli, Dryopes, Lemnij. Ac Dorienſium quidem multæ sunt & insignes ciuitates: AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes. Parortani. Cynurij autem, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur septem gentium cæteras præter eas quas recensui, è

medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur. ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenien-sibus verò & Æginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è concilio egressus. misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eorum pædagogo liberorum suorũ: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [1] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorũ profectus hæc inquit, Dux Athenien-sium, quòd partibus regis fauet, præoptatq; res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos qui vobiscũ & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulã paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem fita est, multos Persarum traijciunt, tum mediam circa noctem cornu quo ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynosurã instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traijciebant

[1] Quo tempore Thespienses ciues recipiebant, *id est ius ciuitatis donabant.*

ebant Persas, vt commisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorũ eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ij Persæ [1] suos seruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

1 Alios seruarent, alios interim.

Auricoma postquam Diana littora sungent
Nauales pontes cum litteribus Cynosura,
Spe stolida fortes quòd Athenas marte subegit,
Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furiis, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs ari, mars sanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neq; ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Athenienſis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir consilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset
» Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc
» ipso contendere debemus inter nos hac de re, vter nostrum
» de patria preclarius mereatur. te verò certiorem facio, per-
» æque esse Peloponnensibus multa verba facere ac pauca
» de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet
» vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque
» ipsum EVrybiadem enauigare posse, quoniam circumda-
» ti ab hostibus vndique sumus. quare ingressus ad eos, hoc
» indicato. Cui respondens Themistocles, Vtilia sanè, inquit,

iubes, bonũ afferens nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipſe tu conſpicatus fieri veniſti nuntiatum. [1] Vt enim ſcias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebant ſua ſponte ad pugnam deſcendere, deſcenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum veniſti, per teipſum nuntiato. Quoniam ſi ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipſis perſuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingreſſus, vti res habet ipſe referas. Quod vbi feceris, ſi tibi fidem habebunt, optimè habet: ſinminus, perinde nobis erit. neq; enim ſi vndiq; circumdati ſumus, vt tu ais, amplius iſti defugient. Ariſtides concilium introgreſſus, eadem retulit, dicens ſe ex Ægina veniſſe, & ægrè elapſum, latendo ſtationem hoſtium. Omnem enim claſſem Græcorum, à Xerxis claſſe circumuentam: ideoq; hortari ſe vt ad defenſionem ſui illi ſeſe præpararent. Hæc loquutus Ariſtides, retrò abijt. Rurſus autem inter duces altercatio orta, pleriſq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Soſimenis filius, qui omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus eſt, inter eos qui barbarum debellarunt, ſcripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemiſium transfugit, expleta eſt Græcorum claſſis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanq; prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparauerunt tanquam dimicaturi. Et ſub diluculum, quum propugnatorum cœtum feciſſent, Themiſtocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis ſumma erat, meliorũ cum peioribus comparatio, quæcunq; in hominis natura atq; induſtria exiſtunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iuſſit illos ingredi naues. quibus ingreſſis, redijt ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat. moxq; omnes naues Græci ſoluerunt. In quos mouentes continuò barbari ſunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [2] quum inhiberent remos, ceſſimq; irẽt, Aminias Palleneus vir Athenienſis, euectus naui in hoſtilem incurrit: cui implicitus quum hæreret,

213

1 Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta eſſe.

2 Quum in puppim inhiberent vt appulſuri. *Rud.*

ret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio conserti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initiũ pugnæ: Æginetæ verò, nauem quæ ad Æacidas abierat fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulachrũ mulieris fuisse eis oblatũ: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed prius his verbis conuitiatum, » O dæmonij, quousq; remos » inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erãt Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentemq; vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebãt, pleriq; minimè. Enimuerò cõplurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcos naues expugnauere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo mentionem facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã à Persis tyrannus Sami sit creatus, Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autẽ de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his quidem ita res habet. Multitudo autẽ regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Athenienſibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompositè & inconsultè agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis cõtigit: quanquam eò die fuerunt atq; extiterunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad EVbœã extiterant, pro se quisq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quòd ab eo se singuli cõspici arbitrabantur. Et de alijs quidem vel barbarorũ vel Græcorũ singulatim, quomodo dimicauerint, nõ possum pro cõperto referre: circa Artemisiam verò hoc rei gestũ, ex quo impensius illa regi commẽdata est: Posteaquã regiæ res in multũ tumultuationis deuenerãt, hoc interim tẽpore Artemisia, quũ nauem suã Attica insequeretur, nullũ habens effugiũ, quia ante ipsam naues amicorũ, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendũ, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticã nauem, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndensium,

1 O miseri.

impegit, quaq; rex Calyndenſium Damaſithymus vehebatur. Cum quo etſi huic iam inde quum eſſent in Helleſponto, contentio interceſſerat, tamen incertum an conſultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndenſium oblata fuerit. Eam Artemiſia vbi incurrit pariter ac demerſit, proſpero caſu vſa & duplex hinc ſibi bonum eſt adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conſpicatus incurriſſe barbarorum virorum nauem, exiſtimans hanc Artemiſiæ nauem aut Græcam eſſe, aut è barbaris profugiſſe, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias ſe conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemiſiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè ſe probatam apud Xerxem redderet. ſiquidem fertur, quum rex ſpectans animaduertiſſet hanc nauem alteri incurriſſe, quendam eorum qui aderant dixiſſe, Cernis Artemiſiam domine, vt bene præliatur, vtq; « nauem hoſtilem depreſſit? Et regem interrogaſſe nunquid « verè id opus Artemiſiæ eſſet: & illos, vtpote qui planè noſſent inſigne nauis Artemiſianæ, ita rem habere adfirmaſſe, ratos eam nauem quæ corrupta eſſet, hoſtilem fuiſſe. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum eſt) proſperè ceſſerunt, hoc quoq; acceſſit, quòd è naui Calyndenſi nemo ſeruatus eſt qui exiſteret accuſator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixiſſe, Viri quidem extiterunt mihi « fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixiſſe Xerxem. « In eo prælio cum alij multi & illuſtres viri tam Perſarum Medorumq; quàm aliorum ſociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, vbi ſuæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq;, in mari periere. Poſteaquam autem eorum primæ naues in fugam verſæ ſunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in poſteriotibus locatæ erant, dum earum propugnatores

1 In regis cõ ſpectu naua tent.

1 conarentur præterire, vt & ipſi aliquam operam regi nauarent, vndiq; in ſuorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum eſt, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, inſimulauerint Ionas tanquam proditores, quòd propter eos naues amiſſæ eſſent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur,

214 tur, sed vt ij Phœnices qui illos insimulabant, [1] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Æginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorumq; conscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supra modum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores crîminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est e regione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & vibe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit; illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [2] Ischeni filius: quem Persæ femineecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in Æginam. Polycritus vbi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Æginetis quòd cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna naualì è Græcis optimè audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta: Athenienses q;

1 *Talé mercedem acciperent. id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eas darent.*

2 *Supra. pag. 193. Ischenoris fil. Sed ibidem male Pythius.*

EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eam caperent, propositumque præmium decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse: Et quum fugiendo venissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorũ, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Athenienſis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant, sumptis, genere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminẽ nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ nomi-

1 Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel, Se eo animo esse. 2. d. Se paratos esse ad &c.*

nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam nauale pertinent, faciens mentionem, tum vero de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictũ, ac redditũ Lysistrato Athenienſi, viro ſortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita ſua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis ſubornatus aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpõtum na-
215 uigaret, vnde ipſe in Europã deprehenſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolens tamẽ neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauesque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probe gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nunciarent. His nuntiis nihil pernicius tranſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè conficiant. Quorum curſorũ primus mandata tradit ſecundo, ſecundus itẽ tertio: & ita deinceps illa mandata in aliũ atq; alium pertranſeunt, quemadmodũ apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationẽ Perſæ ἀγγαρήιον appellant. Primus igitur nuntius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitũ eſſe, tãta Perſas qui relicti erãt voluptate affecit, vt omnes vias myrto cõſternerẽt, & per eas odores incẽderẽt, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecũdus aũt ita eos cõſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarẽt, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterẽtur, culpã in Mardoniũ refundẽtes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe ſolicitiidq; tãdiu dũ Xerxes illos ita affectos redeũdo ſedauit. At Mardonius quũ videret Xerxẽ magnã è pugna nauali iacturã

feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum: putabatq; ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigenda Græcia propenſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt alloquutus, Domine, noli mœrorē ob hanc rem geſtā capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus: ſi videtur ſuperſedendum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris. neque enim vlla poſſunt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq́ue ſint ſerui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & Ægyptij & Cyprij & Cilices fuere, [1] nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito. ſi tibi non videbitur permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraq; parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere ſeruitutem. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatemq́; cepit: & ad Mardonium inquit ſe, [3] vbi ad concilium retuliſſet, reſponſurum vtrum eorum eſſet facturus. Et quum in concilium vocaſſet delectos Perſarum proceres, placuit ei Artemiſiam quoq; ad conſultandum accerſi: quam ſolam conſtabat antea quæ facienda eſſent intellexiſſe. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes ſummotis alijs Perſarum conſiliarijs atq; ſatellitibus, hunc in modum alloquutus eſt, Iubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponneſum, negans vllam culpam huius damni eſſe penes Perſas atq; pedo-

1 Nullum enim rebus damnum attulerunt Perſæ.

2 *Sic Græca habent ad verbū pro eo quod eſt, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala ſolatiū. Vel, Tanquam illo ex rebus alioqui deſperatis aliquem exitū proponēte.*

3 Vbi deliberaſſet. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ ſequuntur.*

» pedestres copias, [1] sed eis volentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta » myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probè consuluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo bene mihi consuluero. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia, Arduum, inquit, rex, [2] me dicentem tibi optima, » prosperum consilium dare: tamen statu rerum præsentium mihi videtur esse faciendũ vt tu ipse domum remees: » Mardonium verò hîc relinquas cum iis quos vult, si modò » velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ » ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, [3] tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint: » siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non » magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domestiarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profe-
216 ctò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursi» tabunt: at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit » momenti, Græciq́ue vincendo non vicerint, seruo tuo in» terempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia ex» peditionem sumpsisti) reuertêris. Delectatus eo consilio Xerxes, quòd idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) nõ remãsisset si vel cuncti atque cunctæ id ei suasissent. adeo perterritus etat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filij nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Mineruæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vi-

[1] Sed lubẽter se reipsa comprobaturos. *Vel, huius rei se documentũ esse daturos.*

[2] Me tibi cõsulenti optimum dare cõsilium.

[3] Quod geritur, tuũ est. *Id est, Tuũ censetur. Eius laus tibi adscribitur.*

tam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed nõ vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressúq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum aũt rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mysiũ, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentũ Panionium atq; agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recensens ei quot per illũ esset assequutus bona, deinde pollicens quã gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quẽ postea quam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omniũ post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiã vel tibi vel tuorũ cuipiã mali fecit, [2] quòd ex viro neutrum me reddidisti? putabásne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrẽ genitalia illorũ recidere: quod quum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita suppliciũ ab Hermotimo in Panionium redijt. Verxes autẽ filiorum Ephesum deducẽdorũ negotio Artemisiæ demandato, accitũ Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontum versus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam cõtinentis protenta promontoria barbari suspicati, nauigia esse, perdiu illinc

1 Omnis fidei gratia. *ad verbum, pro Quacunq; in re fidere ipsis aliquis velit. i. Quæcunq; illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur.*

2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad verbũ habẽt Græca, quæ Valla exponere videtur voluisse non reddere. nã eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec fœmina. Ouidius. Heu mihi quòd dominam nec vir nec fœmina seruas. Idem in Ibin. Deq; viro fias nec vir nec fœmina, vt Atys.*

3 Vt de pœna quam mihi daturus es queri nõ possis. *Id est, Tam graues mihi des pœnas quã tua flagitia merentur.*

illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria in agmen sese receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidē pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam naualem commissum iri, se ad resistendum apparabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi censebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam EVrybiades opponebat sententiam. quòd diceret fore vt si dissoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam. [1] Persa enim si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti, nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operā danti omnia possent per Europā succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariā habiturum ex annuis semper fructibus Græcorū. Nunc autem videri, illum vtpote victum nauali prælio, nō perstiturum in Europa: ideoq; permittendum fugere, dum in terram suam fugiendo peruenirent. de qua terra deinde certamē fieri iubebant. Huic sententiæ aliorū Peloponnensiū duces assensere. At Themistocles postquā animaduertit se nō posse pleriſq; persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuè indignabantur hostē effugere, animatiq; erant ad nauigandum in Hellespontum, etiā per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; » ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus in- » terfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros » ad necessitatē redactos præliū instaurasse, & superiorē quā » accepissent calamitatē emēdasse: itaq; nos, quoniā inueni- » mus quo pacto & nosipsos & Græciā tueremur, repulsa tā- » ta hominū nube, nō insequamur eos fugientes. Neq; enim » nos ista effecimus, sed dij pariter & heroes, qui inuiderunt » vnū esse virū & Asiæ regem & Europæ, q ui sit impiissimus atq; sceleſtus: qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq;

[1] Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. *id est aliquid tentaturum.* quòd quiescenti nec quicquā successurum foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *Vel, Fore enim vt Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

incendit, deorũq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit « flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscũ in « præsens tempus agitur. ideoq; nunc quidẽ, vt & nostri ipso- « rum & nostrorũ domesticorum curam geramus, & vt spa- « tium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem ha- « beat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto: quum « autẽ ver appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauige- « mus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Per- « sam subsidiũ comparandi, vt siquid apud Athenienses acci- « deret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo decíperentur, assensi sunt. [1] nam quũ anteà prudens habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cõpertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiã probauere, misit euestigio viros quosdã cum nauigio ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentũ deuenirent: quorũ vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cęteris apud nauigium remanentibus, ipse « ad regem ascendit, atq; ita eum alloquutus est, Themisto « cles Neoclis filius, dux quidem Athenienſium, sed inter o- « mnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi « denuntiatũ, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Gręcos, clas- « sem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Helles- « ponto soluendi: Itaq; nunc [3] magno cum silentio te illuc « recipias. Hac re nuntiata, isti abiere. At Græci, posteaquam « decreuerunt neq; persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendũ traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dãdas vtiq; esse pecunias, respondẽrãt [4] Athenas propor- « tione magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bene proces- « sisse. nam se ad maximam soli tenuitatẽ redactos, Andrio- « rumq; insulam totidem propitia numina nunquam dere- « linquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatẽ: « quibus dijs obnoxios Andrios pecuniã non daturos. nun- « quam Andrijs obtigissent, non esse daturos pecunias.

1 Nam quũ vt antea prudens habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus compertus esset. *Vel, vt antea sapiens habeb.*

2 Ille Sicinus. *cuius videlicet facta fuit modo mentio.*

3 Sine vlla præcipitatione. *Ad verbũ, Cum magna quiete. Gall. Tout à son aise.*

4 Athenas meritò esse magnas & opulẽtas, quippe quæ vtilibus deab. bene instructæ essent: *vel quibus duæ vtiles deæ supperterit.* at verò Andrios solum inops incolere, duasq; inutiles deas nunquam insulam ipsorũ relinquere, sed in ea gratum domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatẽ: quæ deæ quũ

quam enim Andriorum impoſſibilitate validiorem fore
Athenienſium potentiam. Hæc illi quum reſpondiſſent,
nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles verò
([1] neq; enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad cæteras in-
ſulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem
nuntijs eiſdemq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat
vſus: niſi pecuniam darent quam poſcerentur: exercitū ſe
Græcorū illuc adducturū, & eam inſulā obſeſſam deleturū.
Hæc dicendo, ingentē pecuniæ vim coegit à Caryſtijs atq;
etiā à Parijs: qui audito tum Andrū obſideri quòd cū Me-
dis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore in-
ter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem
inſularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare ne-
queo. reor tamē alias quoq; dediſſe, non has ſolùm. Quan-
quam Caryſtijs ne hac quidem re contigit effugere cladē,
vt Parijs, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deui-
tarunt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam cæteris
ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic
aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœo-
tos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio viſum eſt
ſimul regem præmittere, (intempeſtiuum enim propter
anni tempus belligerari) ſimul in Theſſalia ſatius eſſe hy-
bernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponneſum. Is
vbi in Theſſaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia
Perſarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum
duce Hydarne, qui negauit ſe regem eſſe relicturum. Item
ex alijs Perſis thoracatos, & [2] mille equites: ad hæc Medo-
rum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has na-
tiones ſibi totas deſumpſit: ex alijs autem ſocijs paucos,
quorum duntaxat aut [3] ſpeciem animaduertebat, aut ali-
quod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna
gente Perſarum delegit torquatos & armillatos: ſecundo
loco, Medos, qui non numero Perſis inferiores erant, ſed
218 robore: ita vt vniuerſi, triginta myriades vnà cum equiti-
bus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet
delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliam agit,
oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem
pœnas necis Leonidæ repoſcerent, & quod daretur ex eo
reciperent. Mittunt igitur quamcitiſſimè Spartiatæ ca-

[1] Semper enim corradēdæ alicunde pecuniæ cupidus erat.

[2] Illos mille eq.

[3] Indolem.

duceatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, vbi in conſpectum Xerxis venit, ita verba fecit: Rex Medorum « Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas cæ- « dis repoſcunt, quòd regem, ipſorum interemiſti dum Græ- « ciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu re- « ſponſo non reddito, Hic, inquit, (monſtrato Mardonio, vt « ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Ca- « duceator hoc reſponſo accepto diſceſſit. Xerxes Mardo- nio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire matura- bat: intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunque veniebant & ad quoſcunque homines, eo- rum direptis fructibus veſcebantur: vbi autem nihil fru- ctuum reperiebant, ipſa herba, vt è ſolo germinabat: non- nulli, delibatis corticibus, & ſtrictis frondibus arborum, tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relin- quentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde peſtilentia excipiente ac dyſenteria, *id eſt tormini- bus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quan- que veniebat, vti illos curarent & paſcerent: quoſdam etiam in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedo- nia: vbi ſacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non [1] offendit. Eum Pæones Thraci- bus quum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thraci- bus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſaltеorum ac terræ Creſtonicæ Thrax faci- nus eximium fecit. hic & ſe volentem negauit Xerxi ſer- uiturum, eoque in edita montis Rhodopes abijt: & filijs vetuit ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contem- ptui habito, ſiue alioqui belli libidine inſpiciundi, mili- tauere cum Xerxe. qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam ocu- los effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt.

1 Recepit.

Perſæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla

nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex ijs qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num » qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla » admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: » tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc » aliquis vestrûm declaret se curam habere regis. in vobis » enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desilijsse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum.[1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse,[2] adhibuisseque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos[3] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide caret) illic primùm zonam[4] resoluisse:

1 Nã si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suã hac de re proferẽtibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturũ fuisse: Persas iussi. *Ad verbum, Ex decem millibus sententiarum, vel opinionum, vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium sensum elicere possit.*

2 Et hospitij fœdus cũ illis iniisse. *Vel, hospitij necessitudinem cum illis contraxisse.*

3 Ac triremi auro intertexta. *vel (vt alij) triremi inaurata, certè intertexta improprie hic diceretur. At Vlla πάϱη legit pro τιάϱῃ.*

4 Soluisse vt liberum omni metu.

adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Helleſpontum ſita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conſcendiſſe ferunt. Cæterùm Græci poſteaquam Andrũ expugnare nequeunt, conuerſi in Caryſtum, vaſtato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia 219
diis primitias ſelegerunt cum aliarum rerum, tum Phœniſſarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Iſthmum (quæ ad meam vſque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter ſe diſpartiere, ex qua primitias Delphos miſere. Vnde ſtatua effecta eſt longitudine cubitorum [1] decem, truncam nauis partem manu ſuſtinens: eodem in loco ſtans vbi Alexander Macedo aureus. Miſſis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati ſunt nunquid perfectas & gratas primitias accepiſſet. Quibus ille reſpondit habere ſe quidem à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: ſed repoſcere donum optimè nauatæ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audiſſent Æginetæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt, quæ ſuper malum nauis æreum ſtant apud angulum, proximè Crœſi craterem. Poſt diſpartitam prædam Græci ad Iſthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritiſſimo, qui in hoc bello præclariſſimè rem geſſiſſet. Eò vbi peruentum eſt, duces Græci in aram Neptuni ſuam quiſq; ſententiam ſcriptam detulere, quémnam ex omnibus primũ, & quem ſecundũ iudicarent. In ea autem ſuum quiſq; nomẽ inſcripſit, ſe illum qui præſtantiſſimus extitiſſet, exiſtimans: ſed in ſecundis partibus Themiſtocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum ſinguli in primo loco ſingulos calculos haberent, in ſecundo Themiſtocles multo ſuperior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam ſuperſederint indicare, in ſuam quiſque patriam reuecti, tamen Themiſtocles & habitus eſt & celebratus per vniuerſam Græciam omnium Græcorum longè prudentiſſimus. Ipſe tamen quia non fuiſſet honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicaſſent, vt honore afficeretur, Lacedæmonem ſe contulit. Eum Lacedæmonij & ſplendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene geſtæ, EVrybiadæ: ſolertiæ verò ac dexte-

[1] Duodecim.

dexteritatis, Themiſtocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes. præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præſtantiſſima: laudatumque verbis ampliſſimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, diſcedentem ad Tegeaticos vſq; fines comitati ſunt. Hunc ſolũ ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxeruut. Eidem poſtquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore inſaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum reſpectu, non ſui, ab Lacedæmoniis honores aſſequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themiſtocles, O homo, ita res habet, neque ego ſi Belbinitanus forem, ſic à Spartanis honoratus fuiſſem: neque tu, etſi Athenienſis. Atque hæc hactenus. / Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Perſas cum antea illuſtris, tum ex rebus Platæenſibus factus illuſtrior, regem deducebat iis ſexaginta millibus quæ ſibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus eſt, quum iam ille in Aſia eſſet, regreſſus circa Palenen agebat, vtpote Mardonio per Theſſaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è ſua dignitate exiſtimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos caſu incidiſſet. Etenim Potidæatæ, poſtquam rex præteriit, & claſſis Perſica à Salamine fugiens abiit è conſpectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Palenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obſedit: & ſuſpicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipſos obſedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è ſinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus poſtquam obſidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque adminiſtrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidenſi. Ita Chalcidenſes Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obſidendæ impenſius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magiſtratu de facienda proditione tranſegit, incertum mihi quonam modo ab initio: neq; enim traditur. ad extremum ita actum eſt: Quoties exaratũ libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere vole-

1 Curru omnium qui Spartæ erant præſtantiſſimo. *vel pulcherrimo.*

2 Timodemus Aphidnæus. *Valla antè ἀφιδναῖος omiſit, aut potius non legit. quòd certè ſuſpectum etiam reddunt quæ ſequuntur.*

bat, cum ſagittæ poſtremo inuoluebat, adaptatisque deſuper pennis, ad locum de quo conuenerat, ſagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus eſt. nam Artabazus ad conuentum locum ſagittam dirigens, fruſtrante iactu humerum cuiuſdam Potidæatæ percuſſit. Ad quem ſaucium turba (vt adſolet in bello fieri) quum concurriſſet, ſubitò reuulſa ſagitta, animaduertens libellum detulit ad magiſtratus. aderat autem & cæterorum Pallenenſium commilitiũ. Perlecto libello magiſtratus & cognito proditionis authore, non tamen cenſuerunt Timoxenum eſſe plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in poſterum ſemper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifeſtus fuit. Artabazum verò 220
tres iam menſes obſidentem ingens æſtus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunoſum, in Pallenen conceſſerunt. quorum quum duæ partes permeaſſent eluuiem, tres aliæ ſupererant, quas vbi pertranſiſſent, oportebat intrare Pallenen. ſed eas tanta maris æſtuatio inuaſit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æſtus ac reſtagnationis & cladis Perſarum ferunt Potidæatæ hinc cauſam extitiſſe, quòd iſti è Perſis qui ſunt à mari oppreſſi, in templum Neptuni & eius ſimulachrum quod ſitum eſt in ſuburbanis, impiè geſſerant. Hanc fuiſſe cauſam illi videntur verè dicere. Eos autem qui ſuperauere, Artabazus in Theſſaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita eſt actum. Claſſiarius autem Xerxis exercitus qui ſuperfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Aſiam, rege cum aliis copiis è Cherſoneſo Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo ſtatim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius claſſis plerique epibatæ erant ex Perſis & Medis, ducesque ſuperuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodẽ aſcitus erat iſtorũ collega. Hi vtpote magnopere percuſſi, nõ audebant occaſum verſus producere, ne vnus quidem: ſed apud Samum ſubſidentes Io-

tes Ioniam à rebellando prohibebant, trecẽtas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul cõsultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quónam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos, qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, aduenium eò nuntij Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in

1 De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiore, &c. *ad verbum, Circa mare igitur animo victi erant. vel, animis ceciderant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.*

Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi liceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitque quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc *Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quodam indigena, Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Phocenſium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adiſſe. Ibique tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodam non Thebano, ſed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco *vaticinum eſſe, quòd quum Amphiaraus optionem eis dediſſet vtrum mallent vate vti ſe, an auriliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigatis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, 221 ſitum ſupra paludem Copaidem, ante montem, proximè vrbem Actæphiam. Ad hoc templum poſtquam peruenisſet is qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publicè delectos ad deſcribenda ea quæ homini reſponderentur. & ſtatim antiſtitem barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligēs quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, † tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Ala-

* Murem Lebadeam (*Boetia oppidum*) veniſſe, & mercede pellecto quodā indigena, ad Trophonium (*i.in antrum Trophonij*) deſcendiſſe. S.

* Μυσὶ τύτε δυς *ſignificat hic verus* Oraculū conſulere: *vt annot. Tanl. Leop. Emend. lib. 8, c. 1. S.*

† Tum quòd affinitate cū Perſis iunctus eſſet,

Alabanda) tum quia audiebat hoſpitalem atque munificum eſſe virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, [1] & qui cladis Perſicæ in mari acceptæ præcipuus author extitiſſet. Quibus ſibi conciliatis, ſpem concipiebat facilè potiundi maris, prout etiam cõtigiſſet. nam terreſtribus copiis longè ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorum. Cui fortaſſis oracula illa redditа ſuadebant vt Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus paſcendis. [2] Erant autem priſcorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non ſolùm populares facultates: adeo ipſi regi ſua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertiſſet panem puerî Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque ſemper contingere, indicauit marito. [3] Ille re audita, illico ingreſſus eſt vt oſtentum cerneret, quónam modo quid maius excreſceret: moxque accitis mercenariis, vt à ſua domo diſcederent imperauit. Et quum iſti dicerent, ita demum ſe abſcedere iuſtum eſſe vbi mercedem acceriſſent: [4] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (ſolem oſtendens, in deum contumelioſus) dignam

1 Et quem cladis Perſicę in mari acceptæ præcipuũ authorem exſtitiſſe credebat.

2 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non ſolùm populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinã ſubigebat: ſed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarij, in duplam molem excreſcebat. Quod quum ſemper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδας pro τύραννοι. perinde eſt enim ac ſi diximus, Erant enim olim ipſi quoque reges pecunia inopes. Quod Herodotus ſubiungit necui mirum videatur quòd rex ipſe illos paſcendis ſuis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quaſi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideoq; particula adeo vitiat.*

3 At illi, vt audiuit, ſtatim hæc cogitatio animum ſubiit, *vel illi in mentem venit*, factum illud magnum aliquid portendere. ideoque acceriſitis mercenar. *Ad verbum, Portentum eſſe* [hanc rem] *& ad magnum aliquid ſpectare. vel tendere. At Valla errorem inceptum ab* ἐπῳδὸς, *proſequutus eſt in* φάτιν.

4 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, ſole tunc fortè per fumarium, *ſiue caminum* domũ ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. oſtendebat autem ſolem. *Vel, At ego vobis hanc mercedem perſoluo. id eſt, in mercedem. vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appoſitionem. Videtur autem voluiſſe ſignificare illos debere abundè magna mercedis loco ducere quòd ſalvos illos à ſe dimitteret.*

vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & AEropus, stetere attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præ- « loquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in « pauimento domus solem: circumscriptumque quum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [1] Quale autem esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam assessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Argo erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transierant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenûm foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ: & in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit excæptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [2] Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc « inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hęc verba: Athenien- « sibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc « autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: « præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus « inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nun- « tius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi « per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid in- « sanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, « nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & co- « pias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum « est [3] quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis)

1 At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & q̃ ille, quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo cõsilio factum esse, renuntiauit. *Nam σωὶ νόω (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q.d. Gallicè, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.*

2 Aræus.

3 Quo si potentiores extiteritis, eũq; viceritis (q̃ nequaquam spectatis, si sapitis.)

» pitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfu-
» turus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo ve-
» stro,[1] & pro vobis ipsis assiduè discurrere. imò potius his
» molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima ex-
» plicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem
» belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati
» eritis. Hæc me iussit, Athenienses, apud vos Mardonius di-
» cere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil comme-
» morabo. neq; enim nunc primùm eam cognouistis. Ob-
» secro autem vt Mardonio morem geratis, quos animad-
» uerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe
» bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc
» cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra hu-
» manas sunt, & manus prælonga.[2] Quòd nisi properè as-
» sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus
» facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus
» sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam
» cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies
» positam.[3] Itaque inducite hoc in animum quod magno-
» pere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Grae-
» corum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc
» Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari
» societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonij, id
» ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscentes oracu-
» lorũ fatale esse vt ipsi cũ cæteris Dorienſibus è Peloponeso
» eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. ideoque sine
» mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit
» vt concioni adessent Lacedæmonij. extraxerant enim A-
» thenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonij
» audirent venire à barbaro nuntium ad societatem con-
» trahendam. quare de industria id fecere ad declarandam
» Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit
» Alexander, excipientes nuntij Spartanorum ita loquuti
» sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos nequid
» noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à
» barbaro admittatis: quòd id neque iustum sit vllo mo-
» do, neque decorum cum aliis Græcis, tum præcipuè vo-
» bis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum exci-
» tastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum

1 Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiã *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolũ & fraudem societate belli, liberi estote.

2 Nisi igitur statim cũ illis paciscamini, luculentas cõditiones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt.

3 Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiã vobiscum inire velle.

est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [1] cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia [2] proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neque verò vos Alexander Macedo seducat, [3] commendans Mardonij orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores esse quàm nostras, vt id [4] nihil intersit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. [5] Tu verò renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit. [6] Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Athenienſibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [7] Lacedæmonios vereri ne fœdus

1 Adde quòd Athenienses, qui horum omnium authores extiterunt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profectò intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. *vt legatur ἐγκεῖσθαι δουλοσύνης.*

2 Ad rem domesticā pertinentia.

3 Poliens. *id est exornans.*

4 Nihil opus sit.

5 Atque adeo nunc renuntia Mard.

6 Tu quoq; ne posthac in conspectum Athenienſium venias oration huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel bene de nobis mereri*, ad cōmittenda nefaria nos hortare.

7 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, *vos qui* scireris qua sint animi magnitudine præditi Athenienses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantum, &c. *Vt sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: non debuisse tamen vllum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Athenienſium magnitu-*

» fœdus ineamus cum barbaro, ſanè humanum eſt: neque
» hoc verentes eos turpe eſt veniſſe, quibus mens Athenien-
» ſium inexplorata eſſet: quoniam neque tantũ auri vſquam
» gentium eſt, neque regio vlla ſpecie & bonitate præſtans,
» quam nos accipiẽtes, vt cum Medis ſentiremus, ad traden-
223 dam ſeruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus,
» etſi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum
» atque idem maximum, quòd deorum ædes effigiesque in-
» cenſæ pariter & obrutæ ſunt, quas nos in primis vltum ire
» neceſſe eſt potius quàm cum iis fœderari qui iſta fecerunt:
» deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguę,
» quorum & fana & ſacrificia communia ſunt, & mores ad-
» ſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, non bene ha-
» beret. [1]Ex quo, ſi antea neſciebatis, nũc ita accipiatis, dum
» vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuen-
» turos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouiden-
» tiam, [2] quòd conſulatis nobis domo carentibus ita vt do-
» meſticos noſtros alere velitis, gratiam habemus: & [3] licet
» beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud
» tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quũ
» ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate.
» nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus in-
» gredi regionem noſtram: ſed ſimulatque acceperit nun-
» tium nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. qui
» antequam adſit in Attica, tempus eſt nos in Bœotiam au-
» xilio ire.

gnitudinem animi perſpectã haberent. Simplicior tamen eſſet ſenſus, & ad verba iſta quæ ſequuntur, accommodatior, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπισάμβροι. ſi ἀχεῶς cum ἐπισάμβροι iungeretur, eo modo quo dicitur κακῶς ἐπίσταδθαι & κακῶς εἰδέναι, pro εὖ ἐπίσταδθαι. Sed & φρόνιμος ſimpliciter pro propoſito ſeu mẽte poſſimus etiam forte accipere, cum Valla.

1 Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis.

2 Quòd ita vobis proſpiciatis quorũ euerſæ ſunt

fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis. 3 At vos quidem beneuolentiæ officio plenè iam defuncti eſtis: nos verò quibus poterimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negotij. *Negat enim ſe velle vti beneficio illo quod offerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quàm ſi vterentur. Ideoq; χάεις ἐκπεπλήρωται referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quanuis non præſtiterint. q. d. Iam nos vobis abundè obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe vos dixiſtis.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, qui inscribitur CALLIOPE.

HOC ab Athenienſibus reddito reſponſo Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius autem, poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Athenienſium reſponſa indicauit, mouens è Theſſalia citato agmine Athenas ire cõtendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum ſumens,[1] Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſęus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.[2] Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadendoque non ſinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis caſtris opportuniorem eſſe quàm illum, vbi ſubſidens conſequeretur vt omnem Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si verò feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negotio validiſſima quæque illorum conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſunt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani ſuadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præſertim ſperans incenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Aticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inueniſſet, ſed pleroſque eorum in claſſe ad Salaminem

1 At Theſſaliæ duces adeo nõ pœnit. *Vel, Theſſaliæ principes. aut primores.*

2 Porro quũ in Bœotiam peruenisſet exercitus. Mardonium adeũtes Thebani conſiliũ illi dabãt, nullum locũ illo caſtris ponendis opportuniorẽ eſſe dicentes: neq; vlterius progredi eum ſinebãt, ſed ibi conſidentem dare operam *volebãt* vt Græciam vniuerſam ſine pręl. ſubigeret.

nem esse audiret, vrbẽ cepit desertam, decimo mẽse quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò postquam venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonij mandata expositit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse, vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de
224 Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonius aduentãs iam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosque in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurrisset: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Athenienſium Lacedæmonem venerũt, ducentes secum Megarenſiũ ac Platæenſium

legatos, ephoris aditis, ita loquuti sunt, Athenienses ad hæc « nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram « nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum « æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum « aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio « optauerimus: nos tamen pudore [1] Græci numinis, & pro « magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nol- « le, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac pro- « ditos. Qui, etsi non ignoremus cõducibilius esse nobis so- « cietatem inire cum Persa, quàm bellũ gerere, tamen spon- « te nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra « sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in « omnem metum deueneratis ne paciscerem cum Persa, « posteaquam compertam habuistis sententiam nostram « nequaquam prodendi Græciam, & murum quẽ in Isthmo « inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenienſium « rationem: & quum conueneritis nobiscum de occurrendo « Persæ ad Bœotiam, deserторes extitistis, pro nihilo ducẽtes « barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; vobis Athenien- « ses in præsens vsque succensent quòd non estis officio fun- « cti: quod supereſt, vt primo quoq; tempore nobiscum co- « pias mittatis, iubent: quò barbarum in Attica (quoniam [2] in « Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi campus « Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc vbi ac- « cepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt: postero die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro inter- clusere, ad finemq; perduxere. [3] Non ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tantopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nõ amplius se quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarũ fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quẽ audis-

1 Iouis Græci.
2 Bœotia frustrati sumus. *id est, spe confligendi cum hoste in Bœotia.*
3 Cur autem antea quidẽ, quum Alexander venit Athenas, tam anxiè obstiterint quominꝰ Athenienses Medorũ partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum quàm q̃ murum Isthmi extruxerant, seq; iam Athenienſium opera nil opus habere existimabãt: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promouebãt, Persas vehementer extimescẽtes. Tandem verò & respõs. &c. *Valle imposuit vocabulũ ἀλλά γε quod iunxit cum proximè præcedentibus verbis, quum ad τὸ αἴτιον se-*

audiſſet ab ephoris omnia quæ Athenienſes dixiſſent, his
» verbis eos alloquutus eſt, Ita ſe habet, viri ephori: ſi Athe-
» nienſes non ſentiunt nobiſcum, ſed cum barbaro, quamuis
» valido muro ſit Iſthmus inædificatus, tamen magnæ fores
» patefactæ ſunt barbaro in Peloponneſum. Quare prius eos
» audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ ad-
» ferat. Hoc Chileus conſilium dedit. quod in animũ admit-
tentes ephori, confeſtim nihil colloquuti cum nuntiis qui à
ciuitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum
adhuc nox eſſet dimiſerũt. præpoſito eis Pauſania Cleom-
broti filio. Quæ præfectura erat quidem Pliſtarchi Leonida
geniti: ſed quum is puer eſſet, Pauſanias præfectus eſt, qui
eius patruelis erat & idem tutor. nã Cleombrotus Anaxan-
dridæ filius, pater Pauſaniæ, iam non ſupererat, nõ diu pòſt
quàm copias quæ murum extruebant in Iſthmo, reduxe-
rat, vita functus. Reduxerat autẽ ab Iſthmo copias Cleom-
brotus ob eam cauſam, quòd ſibi inter ſacrificandum ad-
uerſus Perſam ſol in cœlo obſcuratus eſſet. Elegit autẽ Pau-
ſanias ſibi collegam EVryanactem Doris filiũ, ſuum gen-
tilem. His copiis è Sparta cum Pauſania profectis, nuntij de
illarũ profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt,
habentes in animo abire in ſuam quiq; ciuitatem. Vbi ad-
» ierunt, ita verba fecere, Vos quidẽ Lacedæmonij deſiden-
» tes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, ſociis proditis: Athe-
» nienſes verò, vt à vobis læſi, & ob penuriam ſociorum, ita vt
» poterunt cũ Perſa tranſigent. Soluta autem ſocietate vobiſ-
» cũ, palàm eſt nos, quum regis fuerimus ſocij, militiæ com-
» ites futuros in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde
» vos diſcetis quidnam vobis ex ea re ſit euenturum. Hæc lo-
quutis nuntiis Ephori iureiurando interpoſito dixere ſuas
ſe copias putare in Oreſtio eſſe, tendentes aduerſum pere-
grinos. Peregrinos enim barbaros appellabãt. Hoc illi non
intelligentes, quid diceretur ſciſcitabãtur. Sciſcitati, & rem
omnem edocti atque ſtupefacti, quamcelerrimè abiere ad
illos inſequendos, & cum iis quinq; millia finitimorum La-
cedæmoniorum delecta. His Iſthmum verſus ire maturan-
tibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cũ Pau-
ſania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cur-
ſoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium:

ratur. hoc modo, ἀλλ' ἐχεῖνοι τὸ αὐτονόμιον ἔχουσιν, &c.

1 Emiſerunt, ſeptenis Helotibus circa vnumquenq; collocatis.

Quæ verba à Valla hic omiſſa, repetuntur pap. 228.

qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neq; adequitabilis esset Attica regio, neq;, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trãsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsq; Europę ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet cum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magni-

magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Artaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem sunt sequuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosque seorsum discubuisse, sed [1] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem thoro recumbebat, Græcè ipsum interrogasse cuias esset: se verò respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, vt ipse quoque præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris relictæ sunt? horum omnium paruo pòst tempore paucos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem, ad illum dixisse, Nónne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini inuitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem hoc in hominibus acerbissimum, cum qui multum sapit, [2] minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prælium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in Bœotia statiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, [3] & ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. nam & isti vehementer partibus Medorum studebant, non tamen voluntarij, sed coacti. Sed iidem nō multis pòst diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, missis equitib.

1 In sing. lectis binos, Pers.

2 Nihil in potestate habere. *Id est, Eũ qui sapientia magna præditus sit, vel prudentia, non habere res vllas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui eũ sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

3 Et vnà cum eo aduersus Athenas mouerunt.

iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocenses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortatur, O Phocenses, pa- « lam est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos « (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenq; vestrùm opor- « tet egregium virum esse potius quàm dedentes nos fœ- « dissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barba- « ros esse inter Græcos, quibus mortẽ [1] intulerunt. His suos « Harmocydes hortabatur. Quos vbi cõclusere equites, in- uehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis velu- uti emissuri: nonnulliq; emiserunt. Phocenses ex aduer- so stantes facto orbe quoquouersus quũ sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [2] Incertũ an ad hos interficiendos rogatu Thessalorũ ierint equites: & posteaquam animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscessisse, tanquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præstantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Pho- « censes animo: viros enim strenuos vos esse dedistis speci- « men, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri « animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis « aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt « gesta. Lacedæmonij vbi ad Isthmum venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponnenses, vtrique ij quibus meliora cordi erant, cernerentque Spartiatas egredi volentes, indignũ se putauerunt à Lacedæmoniis se in exeundo superari: itaq; quũ pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem peruenerunt: vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerũt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Asopum castra habere; inito de hac re consilio, e regione tetenderunt sub Citheronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius

[1] Machinati sint, *vel moliti.*

[2] Affirmare autem nõ possum an &c.

ſiſtius (à Græcis Maciſius dictus) vir apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo fræno & aliis inſignibus eximiè ornato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenſes ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaque magis ab equis adiri poterat: hac, impreſſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Magarenſes aiunt, viri ſocij, Nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus, qui tenemus eandem in qua collocati ſumus à principio ſtationem: vbi hactenus tametſi ægrè, tamen ſtrenuè fortiterque reſiſtimus. nũc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pauſanias experiri fecit Græcos, ſiqui alij vltrò ad locum irent, vt Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris Athenienſes ſuſcepere hoc munus, videlicet eorũ trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habẽtibus inſtructi ſucceſſere, ſagittariis ſibi aſſumptis. qui quum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnæ exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtij, vt erat præ aliis eminens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum confeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equoque prehenſo, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertũ, deſuper Phœniceum paludamentum. [1] Eius thoracẽ quum ferirent, nõ prius aliquid profeçerunt quàm quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipſis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitoq; quod geſtum erat, mutuò ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere, vt mortuum eriperent. Eos autem conſpicati, nõ iam turmatim ſed vniuerſos pariter irruere, cæterum exercitum in-

1 Eius autẽ thoracẽ percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduerſa &c. *Id eſt, Sed quidã tandem re animaduerſa &c.*

clamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præsidio venere copiæ, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios [1] super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, exstincti Masistij, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Platæas descendendũ, quòd sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatẽ. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierũt per radices Cithæronis secundũ Hysias in agrum Platæensem. Eò quum peruenere, stationes nationatim communierunt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore à sociis omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ post mortem EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cum

[1] Præter illum. 227

» cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponneſum incole-
» bant, nos auxiliarij in Iſthmum profecti conſedimus ad-
» uerſus eos qui redire conabantur, tunc Hylius orationem
» habuit, non expedire vt vterque exercitus conſligendo
» periclitaretur: ſed vallijs acquieſcentibus, ſecum ſingu-
» lari certamine dimicaret is quem Peloponnenſes iudica-
» rent è ſuo exercitu præſtantiſſimum. Accepta conditio-
» ne Peloponnenſes fœdus in hæc verba percuſſerunt, Si
» vinceret Hyllus Peloponnenſium ducem, vt Heraclidæ
» in paterna reuerterentur: ſin victus eſſet, retrò Heracli-
» dæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos
» centum de redeundo in Peloponneſum agitarent. Ab o-
» mnibus ſocijs ad eam rem voluntarius electus eſt dux at-
» que idem rex noſter Echemus Aeropi filius, Phegei
» nepos, qui ſingulari congreſſus certamine Hyllum in-
» teremit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Pelo-
» ponnenſes aſſequuti ſumus, quæ adhuc obtinemus,
» tum hoc, vt alteri cornu præeſſemus quoties commu-
» niter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmo-
» nij non aduerſamur, ſed optionem cedimus vtri cornu
» præeſſe malitis: alteri verò cornu vt præſimus nobis ven-
» dicamus, quemadmodum vſque fecimus ad hoc tem-
» pus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, A-
» thenienſibus ſumus digniores qui hanc dignitatem ob-
» tineamus: quippe qui proſperè & multa vobiſcum viri
» Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs.
» Quo fit vt æquius ſit nos alterum cornu tenere quàm
» Athenienſes: à quibus non tales geſtæ res ſunt quales
» nobis, neque recentes neque vetuſtæ. Hæc Tegeatæ.
» Ad quæ hunc in modum reſpondere Athenienſes. Etſi
» ſcimus has copias pugnandi cum barbaro non altercan-
» di gratia eſſe contractas, tamen quoniam Tegeata re-
» ferre conſtituit præclara facinora tum vetuſta tum no-
» ua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt: neceſſe ha-
» bemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium ſit,
» [1] qui ſemper egregij fuimus, eſſe primos potius quàm
» Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem iſti apud I-
» ſthmum ſe prædicant interfeciſſe, nos ſoli excepimus,
» electos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum

1 Bonam operam nauâtibus.

seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaq; potiti sumus de ijs qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostrã terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [1] etenim siue qui tunc egregij fuere, nũc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut 228 quorumcunq; aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo no mine digni sumus vt hunc loci honorem consequamur. Verùm non decet in hac rerum conditione de loci dignitate contendere: vbicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaq; ducite nos, tanquã vobis parituros. Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, [2] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinq; millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [3] Applicauerant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorũ quinq; millia. [4] Præter hos inueniebantur apud Pausa-

1 Qui enim tunc strenui fuere, fieri possit vt nũc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nũc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de nauata igitur olim opera*, hęc dixisse sit satis.

2 Pro οἱ ἀρχὴν ἰθέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ ἀρχὴν ἀλθόντες, *quæ lectio, non illa, mihi probatur.*

3 Delegerãt autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virtut.

4 Impetrauerant autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.

Pauſaniam ſtantes trecenti Potidæatæ eorũ qui ex Pallene erãt. Iuxta hos ſtabant Arcadum Orchomeniorũ ſexcenti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos ſequebantur Epidauriorũ octingenti: ſuper hos locati erant Trœzenij mille. iuxta Trœzenios [1] totidẽ Lepræatæ. poſt hos Mycenæorũ & Tirynthiorũ quadringenti. Secundum hos, mille Phliaſij: dehinc Hermionenſes trecenti. iuxta Hermionenſes, Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. poſt hos, Ampraciatarum quingenti. poſt eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſium qui ſunt ex Cephallenia, ducenti. poſt hos inſtructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarenſium tria millia, quos ſequebantur Platæenſium ſexcenti. Vltimi & ijdem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi filio. Hi omnes, præter eos qui ſepteni circa ſingulos Spartanos ſtabant, fuerũt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ, aduerſus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinq; millia, ſepteni circa ſingulos Spartiatas collocati, quorum vnuſquiſq; ad pugnandum erat inſtructus. [2] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quę pugnare poſſet, [3] ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt centum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, poſteaquam Maſiſtiũ luxerunt, cognito Græcos apud Platæas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, ita ſunt eregione à Mardonio collocati: Aduerſus quidem Lacedæmonios Perſæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vſq; ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robuſtiſſimũ in exer-

1 Ducenti Lepræatæ.

2 Reliquorum autẽ Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erãt trigintaquatuor millia quingenti, vtpote viro vno vnumquenq; circumſiſtente. *Id eſt, Ita quidem rationẽ huius numeri ineundo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnũ habuiſſe virũ ſibi aſtantem ſingulos dicamus, nõ ſeptem, vt Spartiatas. Dixit autẽ* ὡς ἓν ἑκάστοις ἓξηκοντα πρὸς ἑπτὰ ἑκατὸν, *vt modò dixerat* ὡς ἑξήκοντα ἐπτά. *Quod & ipſum Valla potius quàm per nominatiuũ, verſe tiſſe ita debuit Vtpote ſeptem, circa ſingulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote ſeptenis vnumquenque Spart. circumſiſtentibus.*

3 *Sexaginta nouem millia.*

nam inter ſex myriades (quæ ſexaginta millia efficiunt) & ἑκατοντάδις πέντε (id eſt quingenti) interiectum eſt ἓν ἑπτὰ χιλιάδις, *quæ Valla fortaſſe in ſuo exempl. non habuit.*

citu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis & Orchomenijs & Sicyonijs. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumq; & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Amphraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Plataensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatique fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres maximeque insignes, & præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptijs pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. nõ enim cum pedestribus copijs, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptij censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò Mardonij auxiliatiorum, nemo numerum (neq; enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita disposiri nationatim manipulatimq;, vtriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi

229

1 Illos mille Phoc.

2 Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperãt: è quibus excurrẽtes Mardonij exercitum & Græcos qui cum eo erant agebant ac ferebant. i. diripiebant.

3 Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciẽ instructarũ, earum quidẽ quæ quã amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximiq; fiebant. Sed & ex alijs nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mysorum & Pæonum.

4 Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi. qui soli ex Ægyptijs sunt ad pugnam apti.

hos autem è nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset,

tiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultanti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quūq; se exerceret in quinq; certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in cōtentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes non ad gympica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiã, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatã se ciuem facerēt, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quũ audissent, ab initio ferentes indignè, oraculũ missum omnino fecerunt: tandē imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebãt, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentũ: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatã eadem conditione qua & ipse fieret. Hoc autē dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatē deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede cōduceretur è Pylo ad compescendũ morbum furoris mulierum Argiuarũ, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quũ plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat daturi reuerterēnt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quę vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiã partē regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorē in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorũ Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinq; maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipæensi-

bus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capessèrent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atq; ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatū fuit potitus, cōfestim excogitauit opus omniū quæ nos nouimus animosissimū. [2] Commentus enim qua ratione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi dimidiū pedē. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamē subruto muro profugit Tegeā versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorās, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmonijs eum passim perscrutātibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentē cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nō exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendā Leucadium Hippomachū) [3] quumq; dilabe-

1 *Sunt qui catasta interpretentur.*

2 Pedis enim extremā partem resecuit, quum prius ad reliquam educēdam dimensus spatium esset.

3 Quumq; subingrederentur Græci, & eorum numerus creſceret.

230

dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiendos curaret, quòd diceret [1] assiduè Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehendisse. Iam autē dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Platæas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque dies nihil est actum. [2] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Phatnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantium hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, nè parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suam traderent libertatem: ne-

1 Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

2 Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris oppo[illegible] rant, & va[illegible] au[illegible] Græcorū numerus, nec non Mardonius stationē illam grauatē ferret, ibi venere in colloq.

que oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere finere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignoratent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vtpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque vestrûm bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [1] apparatent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbarica Graiis acies clamore cobibunt.
Hic multis occumbent defuncti munere vitæ,
Quando sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis

[1] Apparatent, & singula ordine disponerent.

231

eulis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonũ, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitq; suos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, pleriq; remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendã equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athenienſium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos Alexander, vbi venere, his verbis » alloquutus est, Viri Athenienses, hæc ego vobis verba pro » depositõ trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me » perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem nisi de vniuersa Græcia solicitus essem: quippe qui vetusta origine » Græcus sum, nec vellem videre Græciam [1] pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitũ litare non posse, alioqui olim iam conflicturũ fuisse. » Is nunc sacrificia valere sinere constituit, & vbi primùm illuxerit, vobiscũ confligere: extimescens admodũ (quantũ » ego conijcio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc » vos parati estote. Quòd si differet Mardonius, nec cõmittet » certamẽ, vos perseuerate hîc manere: ad paucos enim dies » eis suppeditat cõmeatus. Quòd si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrũm reminiſci mei meq; » liberationis, qui Græcorũ causa rem adeo [2] temerariam, libenter tamẽ feci, vt ad vos consiliũ Mardonij deferrem: ne » barbari ex improuiso vos adorirentur. Ego autẽ sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Athenienſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prælium » fiet, [3] expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atq; ignari, » (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra » vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum summus ex-

1 Ex libera factam seruã. *vel, in seruitutẽ redactam.*

2 Periculosam.

3 Vos quidẽ Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est; nos autẽ aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa quòd Medos eorumq; pugnam noueritis, ex prælio apud Marathonẽ gesto: nos verò viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorũ periculum fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaq; sumpt. arm.

perti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in siniſtrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nunc quandoquidem ipsi feciſtis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio est, & parati sumus istud exsequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipse suos in siniſtrum reduxit, & acies priſtino in loco stetere, missò caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonij, vos verò fama fert omnium qui istic sunt esse præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciemq; deserentes, & relegato Athenienſibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neutiquam est factũ præstantium virorũ. Ex quo plurimùm de vobis nos fefellit opinio, quos expectamus [1] ex nominis gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quòd cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, pugnare velletis. At [2] nihil tale inuenimus quale ferebatur, sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniã ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: vt quandoquidẽ vos inter Græcos præstãtissimi esse existimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidem vtriq; numero, & si videatur vt cæteri quoq; itidem, & illi postmodum pugnent: sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ij totum exercitum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum aliquandiu expectasset, nemine quippiam respondente, retrò abijt, & rem Mardonio retulit. Ille maiorẽ in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immisit.

1 Pro celebritate vestra. *Id est, vt consentaneum est illi fama quæ de vestra fortitudine spargitur.*

2 Nihil tale vos dicere cõperimus, sed pot.

misit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes, qui quum essent hippotoxotæ, *id est equestes sagittarij*, cominus pugnare [1] insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græ-
232 corum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebãt: cæteri Græci, vt quiq; stationes habebant, maius minúsve procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum alijs de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad castra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadijs aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluuius supernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rursusq; intercapedine trium fermè stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberent, neq; ab equitatu, sicuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitũ diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, pleriq; sumptis vtensilibus abscesserunt, [2] non habentes in animo quem ad locum vt irent

1 *Sequutus est lectionẽ quæ & in quibusdã vet. cod. habetur, ἀπορεῖν pro ὑπορεῖν.*

2 Non hab. in animo eũ de quo cõuenerat locum petere, sed quum se loco mouissent, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatũ effugientes.

conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Plataënsem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templumque Iunonis fugiendo peruenium, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sumptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amopharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum [1] peregrinos neq; vltrò dedecoraturum esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indignè ferentes non parêre sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputantes subsiterunt cum Laconicis copiis, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. & alij quidem hortabantur [2] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorũ ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadẽtibus, donec ventũ est adiurgia, interuenit præco Athenienſis, Amopharetoque inter altercandũ sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Athenienſium, qui iussus erat percontantem,

1 *Id est barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit, pag. 225. sed & paulo post rursum exponit.*

2 Amompharetũ, qui solus ex Lacedæmonijs & Tegeatis remanserat.

tem, respondit, vt illis referret præsentē rerum suarū statū, obsecrans eos vt ad se venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. [2] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Citharonis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campū deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent or-
233 dinem. At vbi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amompharetī cohortem, eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem supperias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filij Aleuæ quídnam dicetis adhuc, quum
» hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis
» vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re
» bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie
» immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga propipu-
» erunt. [2] Propipuerunt autem, quia illos necesse erat cum
» ijs prælio decernere qui non falsò sunt hominum præ-
» stantissimi. vnde nullius esse se pretij, inter Græcos, & ipsos
» nullius pretij viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Per-
» sarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus
» istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius ad-

1 Athenienses autē acie instructa, cōtrarium Lacedæmonijs iter tenuerūt. Lac. enim prę rupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deorsum.

2 Atque (vt declararunt posteaquam illis necesse fuit, ijs pr. d. qui non fuerunt h. præstantissimi) quum ipsi nullius pretij essent inter Græcos, nullius pretij viros se ostentabant.

mirabar formidare Lacedæmonios, & præformidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorum concedere obsidendos. [1] quam sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquutus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, tanquam fugam capessentium: Lacedæmoniosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter præruptа in planũ digressos non cernebat. Cæteri autẽ barbarorum agminum præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes, [2] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonij & vos Athenienses: quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendũ, vt quàm strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniã totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maximè laborantem supperias ferre. Quòd si vobis aliquo discrimine occupatis fas nos est subsidio venire saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mittatis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt promtissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc vbi audiere Athenienses, quum mouerent ad ferendã strenuè opem & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum est vt [3] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæ-

1 Quã ipse quoq; rex ex me audiet.

2 Nullo delectu, nulloq; ordine v. ing. *Vel, Inordinatè & confusè.*

3 Athenienses ad ferẽdas supperias ire non possent. quod enim obiectã erat, negotium illis facessebat.

cedæmoniis dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibusque copiis: & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [1] fatagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platæensium, Pausanias, implorauerit deam, obsecraueritq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso stetere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaque pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni pluréve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille dele-
234 ctis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maximè parte hostem vrgebat. qui quamdiu superfuit, tamdiu Persæ resistentes seseque defensantes strauere multos Lacedæmoniorum. Postea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alij quoque terga vertentes cessere Lacedemoniis, [2] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oracului Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorum nomina in Leonida recensui. Illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquãdiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscũ erat bellum conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas

1 Quũ premeretur Spartiatæ.

2 Plurimũ enim illis *Persis* officieb.

autem Persæ postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autē me admiratio, quum iuxta lucū Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominum) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursu fugæ se dedit nō ligneū murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè peruenīdi ad Hellespontum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pepen- disse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [2] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatū tum alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt assi-

1 Quæ nec cum quoquā pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

2 Quòd quū Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederūt, præter equit.

vt assiduè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alibi per campum, quę planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos straverunt: cæteros ad Cithæronem vsq; persequuti, terga ceciderunt. Est isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murum pręstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eaq; permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murũ transcenderunt, subrueruntque. atq; ea parte se Græci infuderunt,[1] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonii ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti.[2] Quos tãto studio Græci trucidabant vt ex triginta myridiabus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [3] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Athenienſium,

1 Ex quibus primi Teg. introiere.

2 Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

3 Nonaginta.

duo & quinquaginta. Porro inter barbaros ſtrenuiſſimi extiterũt, è peditibus quidem Perſę, ex equitibus autem Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienſesque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quòd omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt, vicerunt: Lacedæmonij verò quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longè præſtantiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus,[1] is qui ſolus trecentorum, quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Poſidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quanquam quum ſermo haberetur quiſnam præſtãtiſſimus extitiſſet, ij Spartiatæ qui adfuere, cenſuerunt Ariſtodemum, etſi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deſeruiſſe, & propalàm mori voluiſſe: Poſidonium verò, qui perire noluiſſet, ob id extitiſſe tanto præſtabiliorem virum. verùm id fortaſſe liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti ſunt, præter Ariſtodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob cauſam prædictam ſibi occumbendum putauit. Hi ſunt qui ad Platæas nobiliſſimi extitere. nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in caſtra Græcorum[2] præſtantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, ſed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pauſanias ſacrificaſſet, ſedens in ordine, ſagitta per latera ictus eſt: & quum aliis pugnantibus ipſe exportaretur, ſeſe morientem miſerabatur, ad Aimneſtum virum Platæenſem inquiens, non ſibi dolere quòd pro Græcia periret, ſed quòd nihil manu vſus eſſet, nullamq; operam nauaſſet dignam & ſe & ſua cupiditate nauandi. Ex Athenienſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelenſi. Decelenſes autem rem aliquando geſſerunt (vt ipſi Athenienſes aiunt) in omne ævum fructuoſam. ſiquidem quum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerent, ignari quónam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & (vt quidam volunt) ipſe Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius

Athe-

[1] *Vide ſuprà, pag.* 200.

[2] Formoſior.

Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtam, eosque deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc vſque memoriam in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præſidendi: adeo quidem vt bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmonij quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferream ex balteo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus AEginam Athenienſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vnà cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Teaſpis viri Perſæ: hæc quum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cum veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eoque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem
» & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex,
» inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam et-
» iam hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque
» dæmonum neque deorum reſpectum habentes. Equidem
» genere ſum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi ra-
236 ptam ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias,

[1] Tum quòd fupplex, tum quòd fis (fi modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocum mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hoſpitij neceſſitudo intercedit. r. *Tum eo nomine quod fis ſupplex, & ideo inuiolabilis.*

Bono, inquit, animo eſto, [1] tum quia ſupplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hoſpitis ſummi. Hæc loquutus, eam impræſentiarum ephoris qui aderant commendauit: poſtmodum in AEginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Poſt huius mulieris digreſſum continuò Mantinei ſuperuenerunt re iam confecta: qui ſe animaduertentes veniſſe ſerò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id ſibi eſſe putauerunt, ſed idoneos ſe eſſe ad ſumendas de ipſis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugę ſe mandaſſe, eos in Theſſaliam vſque perſequuti ſunt, etſi vetantibus Lacedæmoniis inſequi fugientes. Idem poſtea domum reuerſi, duces ſuos exilio mulctauerunt. Poſt Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id ſibi detrimento exiſtimantes, domum regreſſi ſunt, ſuoſque & ipſi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Plataeas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pauſaniam adiens, infandiſſima vſus eſt oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore geſſiſti, cui dij tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria ſupergredereris. quod ſupereſt in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum poſthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciſo capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem ſuſtulerunt: quibus ſi vicem reddes, laudem nanciſceris primùm ab omnibus Spartiatis, ſecundo loco ab vniuerſis Græcis. ſiquidem ſuffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam ſe initurum ratus apud Pauſaniam dicebat. Cui reſpondens Pauſanias, Tuam, inquit, hoſpes Ægineta, beneuolentiam atque prouidentiam amplector: tamen ab æquitate iudicādi deerras. nam & me & patriam quos in altum extuliſti ob hæc geſta, ad nihilum redigis, quum ſuades mihi fœuire in mortuum, aiſque me auditurum melius ſi iſtud fecero. quod barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodque in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus iſta probantur aſſentior: contentuſque

» tusque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honeste-
» que dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affir-
» mo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt,
» magnificè esse parentatum, innumerabilibus horum fu-
» neribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me ad-
» ieris: quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc quũ
» ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis de præda quid tangeret, iussit [1] seruos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectosq; auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialasq;, & alia vasa potoria, necnon saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæsorum cadaueribus exuebãt armillas & torques & acinaces aureos. Nam varij generis vestimenta nullius momenti habebantur, earumque rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis venundabant, multum, quod occultare non poterant, repræsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitiarum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercantibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tũ deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistẽs super tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operam nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentoque & [2] peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteosque [3] probè instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ

1 Helotes, *quod erat peculiare seruorum Lacedæm. nomen. quod & paulo pòst & alius varijs locis obseruandum.*

2 Aulæis, *secundum quosdam.*

3 *Vallam apparet verba quæ in vulg. edit. desunt. desunt legisse, videlicet* τῶ ἐστρωμμένων, ἢ πορπέζας χρυσέας ἢ ἀργυρέας, *quæ & in nonnullis vet. cod. habentur*

apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [1] Id quum illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuo- « ctui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis o- « stendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigen- « dos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud 237 Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. [2] Postero die quum Mardonij cadauer non exstaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædâ dispertierunt, cæsos seperatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amomphareto & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. [3] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. [4] Horum omnium sepul-

1 Quum autem hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachin.

2 At Mardonij cadauer postridie *quàm ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quo: id verò mihi certò compertum non est.

3 Tegeatę verò seorsum à *Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerunt. Athenienses quoque suos vno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasij &c. *vt ὁμῶ id sit quod de Tegeatis per ἐκεῖσε significauit: quod reddidi (confertos, accipiens pro In eundem locum coaceruatos. Potest tamen ὁμῶ ita etiam accipi (& fortasse melius) vt commune fuerit Athenienſibus, Megarenſibus & Phliaſiis ſepulchrum.*

4 Πάφεσις vs- detur ex ſequentibus exponendum à κατοί. q. d. Atque horum quidem omnium ſepulchra vacua non fuerunt, ſed in iis cadauera verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet ſepulchra quę Platæis viſuntur, hos ego accepi, quòd abfuiſſe à pugna puderet, ſingulos aggeres communes excitaſſe, poſte-

ſepulchra fuerunt plena. Nam aliorum ſepulchra quæ ad Platæas oſtenduntur, ea ſunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubeſcebant ſe à pugna abfuiſſe, quum ſerò ſuperueniſſent. Quippe tumulus illic viſitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem poſt hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæenſi illorum hoſpite excitatum fuiſſe. Græcis ſtatim à cæſorum humatione in agro Platæenſi, inito conſilio viſum eſt bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis ſenſiſſent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitiſſent: &, ni eos dedidiſſent, non prius ab vrbe diſcedendum quàm eam euertiſſent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obſedere Thebanos, iuſſos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur. Quibus ab agro vaſtando non diſcedentibus, viceſimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita conſtitutũ eſt, non prius abſcedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abſit vt noſtra cauſa Thebanus ager amplius vexetur: ſed ſiue per cauſam depoſcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis ſenſimus: non autẽ nos ſoli.) ſiue reuera depoſcentes nos vrbem obſident, noſipſi nos in diſceptationem exhibemus. Eum Thebani ſanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, cueſtigio caduceatorem ad Pauſaniam miſere, velle ſe viros dedere. Ea re inter eos cõuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad ſe Pauſanias adductos culpa abſoluit, negans pueros factionis Medicæ eſſe participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipſi quidem putabant ſe crimen refutaturos, ac pecunia elapſuros: Pauſanias autem hoc ipſum ſuſpicans fore, vbi illos accepit, dimiſſis omnibus ſociorum copiis, Corinthũ deductos ſupplicio affecit. Hæc

rorum rationem habẽtes. Ibi enim eſt Æginetarum quod vocatur ſepulchrum à Cleade AVtodici filio, illorum hoſpite, eorum rogatu decem etiã pòſt annis (vt audio) extructũ. *Obſeruandum eſt autem χώματα dicere, non τάφους, eo quòd illi quidẽ pro ſepulchris ea vellent haberi, (vnde dicit καλεόμβυος τάφος, q. d. καλεόμβυος τάφος ἀλλ' οὐκ ἰὼν, χῶμα δὲ μᾶλλον) at reuera ſepulchra non eſſent, ſed aggeres tantum ſepulchra ſimulantes, ſiue imitantes. quos inquam pro ſepulchris haberi vellent, non à ſuæ ætatis hominibus (vtpote quibus cognita fraus eſſet) ſed à poſteris. Ideo illud τῶν ἐπιγενομένων τίνεται*

αἰθρόπων verto Poſterorum rationem habentes, vel, Poſterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In poſterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, eſſet illis imponere, non autem gratificari. Toteſt tamen ſimplicius verti. Id facientes propter poſteros. At Valla alium quem verba ferre non poſſunt ſenſum ſequutus, vertit, Quum ſerò ſuperueniſſent.

hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Plateis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiã, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamque agebat, rectà Thraciam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzãtium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atq; labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ij qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò 238
appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestraditæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyrãno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum audierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantummodo viderent hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur

eum

eum Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samij extemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eũ cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quę interdiu secundum flumen pascuntur quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis *pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfeciissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

**Interpres legit περίβολα: sed verior scriptura est πρόβατα, id est* oracula; *vt monuit Paul. Leop. Emend. lib. 8, c. 1, S.*

habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ij qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ « pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. « Euenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoq; audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterùm postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam nauale sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In 239
continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circundare, in illarum summque præsidium.

Hoc

Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templum Mycales, præteruecti ad Gæſonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleuſiniæ cernitur templum, quod Philiſtus Paſiclis filius condidit, ſectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi ſubductas naues munimento circumdederunt: & è ſaxis ſtipitibuſq; mitium arborum, quas ipſi exciderunt, & circum munitiones depactis ſudibus ſe inſtruxerunt, tanquam & obſidendi & victoria potituri. in vtrunque enim caſum ratione inita ſeſe apparabant. Hos abiiſſe in continentẽ poſtquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugiſſent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retróne ſe reciperent, an tenderent in Helleſpontum. Tandem neutrum horum viſum eſt eſſe faciendum, ſed porrò eundum in cõtinentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliiſque quibuſcunque opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè caſtris hoſtium fuere, neminem ex aduerſo obuiam ferri vident, ſed naues intra murum ſubductas, & magnam vim peditatus pro littore diſpoſitam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Perſæ. Vbi pugnam conſeruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. deinde teſſeræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit diſcat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themiſtoclis ad Artemiſium: quòd videlicet hæc verba, ſi laterent barbaros, inductura ad obſequendum Iones eſſent: ſin delata ad barbaros, redditura eis Græcos ſuſpectos. His per Leutychidem admonitis, ſecundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egreſſi, ſeſe ad pugnandum inſtruebant. Quod facientes quum cernerent Perſæ, & ſcirent Samios fuiſſe adhortatos, arma Samiis adimunt, ſuſpicati illos ſentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienſes à Xerxe, & illuc claſſe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiſerant. Quo nomine non in minimam ſuſpicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hoſtium Xerxis liberaſſent. Præ-

terea Mileſiis, tanquam maximè locorum gnaris, Perſæ imperant vt compita quę ad cacumina Mycales ferunt cuſtodiant: eo conſilio facientes id, vt Mileſij ab exercitu abeſſent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, ſi facultatem nacti eſſent, Perſæ ſibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris teſtudine ſeſe conſtipauerant. Græci, vbi inſtructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuerſum exercitum rumor, caduceumque ſupra fluctus poſitum apparuit. Rumor autem huiuſmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia ſuperaſſe Mardonij copias. Multis autem ſignis res quæ diuinitus fiunt, declarantur. etſi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad ſubeundum vltrò periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleuſiniæ templa. nam apud ipſum Cereris fanum (vt à me ſuperius demonſtratum eſt) in agro Platęenſi pugna commiſſa eſt, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad iſtos fama victoriæ Pauſaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei geſta eſt, apud Mycalen veſperi. quarum vtranque eodem eiuſdem menſis die geſtam eſſe, non diu pòſt ab his rem repetentibus declaratum eſt. Ante rumoris autem aduentum ſubibat iſtos timor non tam de ſeipſis quàm de Græcia, ne Mardonio ſubiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impenſius atque properantius ad congrediendum proceſſerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam inſulæ eis & Helleſpontus propoſita præmia eſſent. Athenienſes porro, & qui iuxta erant inſtructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem: Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragoſa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienſes in altero cornu præliabantur. Perſæ, quoad ſibi gerra manſere recta, ſeſe defenſauere, nihilo inferiores hoſtibus: poſtea verò quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copiæ adnixæ ſunt, vehementius ſe mutuò adhortantes,

tantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmonio-
240 rum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthij & Sicyonij & Trœzenij. ita enim erant ij in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorum duo classiarij exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicantibus Persis superuenere Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [1] pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, vt siqui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses, & ex Athenensibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystij facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundum autem Athenienses egregij extitere Corinthij Trœzeniique ac Sicyonij. Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum, egesta illinc in littus

1 Pugnam alteram in partem inclinare. *Alij, Pugnæ ancipitem esse.*

præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [1] cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, [2] non esse principatum Ioniæ summouendum. nec Lacedæmonii de ipsorum coloniis consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros, Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabant, Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat conuitiari Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiorem, [3] qui ita illam præfecturam administrasset: dignumque omni malo esse, qui de regia domo malè meritus esset, Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominē medium accipit, sublatumque humi allidit. intereaque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis cuius frater seruasset. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisque peruenerunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat

1 Cuius ipsi imp. obtinerent. Ioniam autem barbaris relinquerent. neq; enim vid. eis f. p. vt per o. t. Io. tutandis præessent: sin autem nō tutarentur. Ionibus suam à Persis defectionē ingratam fore putabant.

2 Nullo pacto sedibus suis summouendos esse Iones censebant.

3 Qui ita munere imperatorio functus esset.

mabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc feciſſet, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amo-
241 re cessauit [1] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Ameſtris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui postea quam iurauit, mulier intrepidè amiculum popoſcit. Xerxes enimuero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Ameſtrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iampridē suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculū dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat. Ameſtris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellā consepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quā huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalē instrueret cœnā, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnę nomē Persicè Tycta, Græcè τέλειον. *i. perfecta*: in qua rex solum caput [2] ornatur, Persasq; strenis donat) hoc die obseruato Ameſtris à Xerxe petiit vt se Ma-

1 Et permutatis *sui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potitus est ea quæ Darij quidē vxor, Masistæ autē erat filia.

2 *Diuersam à nostra, lectionem videtur ef se secutus.*

sistæ vxore donaret, Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque insontem negotij illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit: tradensq; vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamẽ cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [1] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [2] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorem) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [3] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [4] ita tecum, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extrà abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus acijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, cõfestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) [5] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebatur. Sed hæc

cum

1 Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quor sum spectat?*

2 Ex qua tres mihi lib.

3 Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens.

4 Ita res tuę compratæ sunt. *Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actũ est.*

5 *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.*

eum [1] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

1 Molientem, *vel, agitantem.*

Græci à Mycale profecti Hellespontum versus, primùm circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quum pontes quorum præcipuè causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorũ duci Xanthippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponnenses quidem abiere: Athenienses verò Abydo in Chersonesum traiicientes, Sestum obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellespontо adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam, conuenere cum alij ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [2] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, nec non phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit,

242

2 Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

» his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam » adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum » dato, vt discant alij non militare aduersus regionem » tuam. Hæc dicendo [3] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestum exportauit, fanumque seuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat,

3 Facilè domũ illius viri à Xerxe impetraturus erat, de ijs quę ille cogitabat nihil suspicato.

in adyto, *id est in templi loco inaccesso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos quàm aut murum expugnaſſent, aut ipſos Reſpublica Athenienſium accerſiſſet. [1] adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artayćte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis veſcerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerunt fugam, cum alij Perſæ, tum Artayctes & OEbazus delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alij vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Apſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt, cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fuga, quum pauci eſſent, ſuper AEgos fluenta circumuenti, quum perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerũt, interque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, vni eorum qui iſtos ſeruabant, dum [2] carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ igni impoſita * reſiliit palpitauitque, quemadmodum piſces recens capti. Qua de re quum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtentum vt vidit, accito viro qui ſalſuram coquebat, Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud metuas oſtentum: quod non tua cauſa extitit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante qui mortuus ac ſale conditus, habet à diis poteſtatem, [3] eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei [4] donaria reſtituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipſius ſalute ac filij, [5] ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Athenienſium ducem

1 Ita tandẽ illi præſentẽ rerum ſtatum boni conſulere cœperũt.

2 Piſces ſalitos torret, *vt alij interpret.*

* Vibrauit: *ſen.*, concuſſa eſt: *a verbo* πάλλεσθαι. S.

3 De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas ſumendi.

4 Hęc redẽptionis præmia ei tribuere volo.

5 Ducenta Athenienſibus, ſi ſeruatus fuero.

cem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuſinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerentur, vt hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alij aiunt, in tumulum vrbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa repoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas: quam excipientes Perſæ, ad Cyrum
» deculerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Iupiter
» principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage dciecto,
» agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam ha-
» bemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ
» ſunt nobis confines vrbes, multæ lõginquæ: quarum vnam
» incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. De-
» cet autem hoc eos viros facere [1] qui poſſunt. nam quando
» facultas nobis præſtabitur melior quàm dum multorum
» hominum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandũ aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, néue ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq;

exile ſolum incolentes, imperare aliis
quàm campeſtre colentes,
aliis ſeruire.

[1] Imperium obtinent. *Vel, imperio pollẽt.*

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQVE HOMERI libellus,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non verterat: ideoq; eos partim ex eiusdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

1 De Homeri natalibus, ætate & vita hęc memorię prodidit: quę exactissimè ad veritatem persequi est conatus.

HERODOTVS Halicarnasseus [1] de genere, vita atque adeo ætate Homeri studens quamverissima referre, hæc tradidit, Quum vetusta illa Æolũ ciuitas Cuma primùm conderetur, eodẽ cum aliæ permultę omnisq; generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigrarũt, inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Menalopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitq; è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella ista è fortuito concubitu prægnans deprehenderetur: [3] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehemẽter rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ędificabant. Ciuitati autẽ quæ condebatur, nomen imposuit Smyr-

2 Non cum multis sarcinis *illuc se conferẽs*, sed tenues fortunas habens.

3 Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

Smyrnã Theseus, ab vxoris nomine cuius memoriã relinquere volebat. Hic Theseus è primariis Thessalorum fuit, qui Cumã condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Clàm exportatã huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex iis qui Coloniã illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cũ aliis mulierculis ad festũ quoddam egressa iuxta fluuiũ Meletem, quum partui iam vicina esset, Hometũ peperit, non cæcum, sed videntem: nominauitq; eum Melesigenẽ, à fluuio videlicet prope quem edituesset. Quum aũt apud Ismenian Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, manuaria industria se filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenque tradebat: hic [1] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedem acceperat. [2] Illa verò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filium
244 adoptaturus, liberaliterque simul aliturus instituturusque esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedẽte institutioneq;, cõtinuò omnes sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atq; nõ ita multò pòst eruditionis auctibus crescens nihilo ipso Phemio [3] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulò pòst Critheis quoq; fato concedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominũ admiratione, non apud suos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporiũ celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè cõuecta exportabantur. Peregrini igitur quũ ab opere cessarẽt, Melesigeni libenter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens nauem

1 Quum vitam solitariam degeret.

2 Illa igitur opus apud eũ faciebat, modestè & castè se gerẽs. quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubẽdum sibi solicitaret, cum alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & instituturum vt in virum egregiũ euaderet, pollicens. Siquidẽ hũc cern.

3 In docendo *pueros* erat inferior.

meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [1] At hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [2] adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atq; hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem. iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [3] cum quo iam inde diu vltrò citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbū recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi

prata

1 Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atq; his potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tum cogitabat. Proinde r.

2 Verisimile est autem eum illarum omnium rerum cōmentarios confecisse. Porro q.

3 Eumq; diu variæ nauigationis socium habuit.

prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum colonia, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hic memoratur primùm Melesigenes apud coriarij officinam cõsistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Αἰδεῖσθε ξεῖνον κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο.
Οἵ πόλιν αἰπυλὸν Κύμης Ἐλαώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδιάνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείης ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς. id est,

Hospitium prabete viro profugo, & egeno,
Vrbem qui celsam Cumen, Eretpiada prolem,
Radicem incolitis Sardenes altícomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè mulctatum: iussitq; præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam alijs, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos.

[1] Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurq; ad nostra vsq; tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturusq; hæc pronuntiauit carmina,

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ ἐγὼ θυμὸς πεφράδων ἐγὼ μῆτις ἀρίστη. id est,

Vos me hominum rapidè planta portetis in vrbem,
Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

[1] Et quum sententiam suã proferret de ijs quæ in mediũ proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam iter fecit, vtpote compendiosissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiamnunc in Gordij cippo inscriptum visitur,

Ἐγὼ παρθένος εἰμὶ, Μίδου ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ λαμπρόν τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥείωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτῆ τῆδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῆδε τέθαπται. *id est,*

A Nea sum virgo, Midæ qui incumbo sepulchro:
Dum fluit vnda leuis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exoriens & splendida luna relucet,
Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostentabat, colloquiique suauitate auscultantes in sui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionẽ proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorũ celebertimam redditurum. Qui præsentes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatóque eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur. ille nihil recusans vbi opportunum videbatur, hominẽ deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quę paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quídnam par esset homini respondere, visumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendã: vnus tantùm è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq;

alia

alia multa, hæc quoq; commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est cæcos* alendos susciperent, futurum esset vt continuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hìc primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaret, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

Οἵῃ μ' αἶσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ὀπὶ γουνάσι μητρὸς ἀπάλλων,
Ἦν ποτ' ἐπουρήσασα βυκλῆ Διὸς ἀγλαόχοιο
Λαοὶ Φείκωνος, μόρσιμον ὄμβρημ' ἵππων.
246 Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κείνοντες Ἄρηα,
Αἰολίδα Σμύρνῃ ἀλιγείτονα πυτιαίακτον,
Ἦ τι δ' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
Ἔνθεν ἀποτρύμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡ Σκιλέτιν κλῆσαι δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάθεν ἱερὸν ὄπα, φημὶ ἀοιδιόν.
Ἀφεσάμην δ' ἤδη μέν τι παθὼν ἅς φέρεται αἶσις,
Ὅς σφιν ὀνειδείσειν ἐμὸν δυσμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τιμὴν μοι θεὸς ὤπασε γινομένῳ ὥρῃ,
Τλήσομαι, ἀκράαντον φέρων τετληότι θυμῷ.
Οὐδέπ μοι φίλα γυῖα μένειν ἱερῆς ἐπ' ἀγυιῆς
Κύμης ὁρμαίνουσι· μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον πάρ ἐόντα. *id est,*

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infanti mihi lac Generanda ex Vbere matris
Prabuit, AEolica Smyrna, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, prater labente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare Vrbem quæ nomine dicunt
Cumam, quosq; Viros intra sua mœnia claudit.

Illi audire sacra spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi eadem exitiumq; parauit,
Non impunè feret laua quod mente volutat:
At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
AEgro animo quamuis, certum est perferre patiq;.
Sed iam per sacra vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiusque remota
Inque peregrina sedem mihi quærere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autē eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est,

Ἶλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὐπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος. *id est,*
Troiam & Dardaniam canto, qua mater equorum,
Qua Danais Mauorte satis mala plurima vexit.

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam verò Thestorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phocea discedere, Homeriq; poesin pro sua venditare. Vnde factū vt quum Homeri nō perinde curā haberet, ille ad Thestoridē huiusmodi sit vsus disticho,

Θεστορείδη, σὴ πῖσιν ἀκροίσιν πολέωνται,
Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόος ἀνθρώποισι. *id est,* 247
[1] *Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,*
Mens habet in primis cæcos humana recessus.

[1] Legēdo Θεστορείδη, σὴ πῖσι &c.

Thestorides igitur relicta Phocea in Chium concessit: vbi erecto

erecto ludo carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul laudem ſibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus ſuo eodemque more viuere pergebat apud Phocenſes, nimirum è poeſi victũ habens. Tempore deinde non ita multo pòſt, viri aliquot è Chio eruditi audientes eadem carmina quæ iam ſæpiuſ in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à quodam ludimagiſtro pro ſuis cum magno fructu oſtentari. Homerus intelligens continuò Theſtoridem eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et quum portum adiiſſet, neque offendiſſet nauem qua traijceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere pararent, bellè conuenire videbatur ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem ſe nauigationis reciperent, multis blandiſque vſus verbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iuſſerunt nauem eum conſcendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his verſibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυλόχου μεδέων ἠδὲ ξαοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δὴ ἔρον καλὸν Θ' ἀπήμονα νόσον ἰδέσθαι
Ναύτας, οἵ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἐφέποιεν ἔασι.
Δὸς δὴ ἐς ὑπωρείαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοῖον μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πεπαίμλων ὃς ἐμὸν νόον ἠδὲ προπύσας,
Ὠδύσατο Ζεῦξαι ξένιον ξεινίλω τε τραπέζῃ. id est,

Audi qui pelagus ualidò Neptune tridenti
Imperioq; regis, ſpatioſaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, uentoſq; ſecundos,
Qui mihi ſunt comites placidi, nauiſq; magiſtri:
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aerium qua parte Mimas ad ſidera ſurgit.
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciq; uirum qui me improbitate fefellit,
Laſit & hoſpitii ſacra iura Iouemq; benignum.

Vbi verò ſecundo vento Erythræam appuliſſent, Home-

rus in naui diuersatus est, postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quumq; iam pergendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendissetq; vrbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina,

Πότνια γῆ, παίδωρε, δέτειρα μιλίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὔοχθος ἐπύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ οἷς ἐχολώθης. *id est,*
O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà aliis, in quos conuerteris iram,

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea vidisset, ab hoc cõtendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Ναῦται πορτοπόροι συγκρῆν ἁλίσκομοι ἄτῃ, 248
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίη Διός, ὅς κ' ἀλίτηται. *id est,*
Infidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus pelluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnæque parata
His quibus hospitii non est pia tessera cura.

At verò in altũ iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodẽ vnde soluerant, recurrerent, vbi etiã dum Homerum in littoris crepidine considentem offenderũt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ὑμᾶς,

Ὑμᾶς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄνεμος αὐτὸς χωμένος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Id est, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoque admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauem. Recepto Homero rursus vela faciũt: quumque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransque ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui σρόβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit versus,

Ἄλλη τίς σε πτύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
Ἰδης ἐν καρυφῇσι πολυπίδυκι λιθεμόεσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ὄπιθεν θοίνοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται· τῦτ' αὖ μιν Κεβρηνίοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet Ambrosia felix in collibus Ida,
Hinc ferrum Veniet Martis Validaq; secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montẽ ædificare parabãt, vnde ferrũ effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocẽ caprarum quę ibidẽ fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirẽtur, vociferabatur. Quod audiẽs Glaucus (id enim erat caprario nomẽ) accurrit festinãter, compellatosq; canes, ab Homero excussit. Atq; vbi diu multũq; admiratus fuisset, quòd nimirũ cæcus existẽs eò locorũ peruenisset, tãdẽ accedẽs rogãbat quisnã esset, & cuius rei indigẽs, quibusq; modis ad inhabitata illa vastaq; loca diuertisset. Homerus omnẽ suã calamitatẽ cõmemorãs, ad commiserationẽ Glaucũ pertraxit. [1] siquidẽ homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiẽs igitur Homerũ ad suũ deduxit tuguriũ, incensoq; igne, cœnã instruxit: qua appositа iussit cœnare secũ hospitẽ. At verò quũ canes à cibo abstinẽtes nõ cessarẽt suo more cœnitantẽ adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

1 Nec enim inhumanus (vt conijcere licet) erat Glaucus. *Vel, Non inhumanũ enim fuisse Glaucum verisimile est.*

Γλαῦκε πέπων ὀπιδὼν τὸ ἔπος τὸ οἱ φρεσὶ θῆσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶαι· ὡς γὰρ ἄμεινον. ὃ γὰρ κ' ὄπιθεν ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπιφραδόμενος, κ' ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος. id est,
Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Pra foribus ſtabuli canibus ſua fercula primùm
Fac tradas: nam ſic melius. cuſtodibus illis,
Nec fera nec fures ſentient ad ſepta doloſi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus eſt admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis ſermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores ſuos, ciuitatesq; quas adiiſſet, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione ſtupebat: eratque iam tum cubandi tempus: & quieti ſe dabant. Poſtero die Glaucus cogitauit ad herum ſuum proficiſci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commiſſis ſocio capris paſcendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens ſe quamfeſtinantiſſimè iturum. Deſcendens autem ad Boliſſum (id erat vicino huic loco nomen) herumque ſuum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res ſe habebat: quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glauco expoſtulare, qui quoſlibet citra delectũ errones mutilosque reciperet aleretque: tamen præcepit vt hoſpitẽ ad ſe perduceret. Glaucus verò ad Homerũ reuerſus narrauit, iuſſitque ſequi ſe in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ ſucceſſum. Quibus non grauatim aſſentiens Homerus, caprarium ſequitur. Hîc Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero veniſſet, reperiſſetque hominem eſſe [1] cordatum, multaq; rerum peritia inſtructum, cœpit ſuadere ei vt apud ſe commoraretur, liberorumque quos habebat adoleſcentes, formandorum curam ſuſciperet. Ille accepta conditione, pueros ſibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicraque eius extant, apud Chium illum condidit in Boliſſo. hincq; cœpit per vrbẽ inclareſcere. Iam verò Theſtorides, vt pri-

249

1 Naturali ingenij dexteritate præditum.

vtprimùm intellexit Homerum adeſſe, nauigans è Chio fugam capeſcebat. Deinde progreſſu temporis impetrata ab hero Chium viſendi copia, vrbem adiit, ludumque illic inſtituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [1] felicitate Chiis facere videretur, multos ſibi admiratores conciliauit. [2] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas ſuſcepit filias, quarum vna deceſſit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuerò hic poeſi manum admolitus, gratiam habuit bene de ſe merentibus. Et primùm quidem Mentori Ithacenſi, in Odiſſea, vt qui laborantem ex oculis curauiſſet in Ithaca. huius enim beneficij gratia eius nomen poeſi ſuæ inſerens, Vlyſſis fingit ſocium: cuius fidei Vlyſſes, Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquam Ithacenſiũ præſtantiſſimo atq; æquiſſimo. Aliis etiã pleriſq; locis eundem laudibus vehit. ſiquidem Mineruã, quoties cum aliquo humana ſpecie cõgredi fingit, Mentori identidem tradit aſſimilatam deã. Ad hæc Phemio præceptori gratiã eruditionis ſimul & nutricationis in Odyſſea retulit, in hæc verba,

Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν τανυηκέα θῆκε
Φημίῳ, ὅς ῥα μολὼν ἐκάλυπτο παίτας ἀείδων. *ideſt,*
Phemius at cunctis præſtantior arte canendi
Inſignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rurſum,

Αὐτὰρ φορμίζων ἀμβάλετο καλὸν ἀείδειν. *ideſt,*
Fundere & hanc pulſans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perluſtrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his verſibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὖχος ἐΐ)
Υἱὸς, ἀτὰρ Ταφίοισι φιλήρετμοισιν ἀνάσσω. *ideſt,*
Anchialo Mentes fortis genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus eſt ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad ſutrinam apud Nouum murum hoſpitio excepiſſet. Hunc enim Iliadi inſerſit his verſibus,

Αἴας δ' ἐξ ὑθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠύτε πύργον,
Χάλκειον, ἑπταβόειον· ὃ οἱ Τύχιος κάμε πύχων,

1 Dexteritate.

2 Hinc igitur quum ſatis ſuperq; facultatũ comparaſſet: *Vel. Quum abundè magnas facultates acquiſiſſet.*

Σκυτοτόμων ὃς ἄριστος Ὑλλῃ ἔνι οἰκία ναίων. *ideſt,*
Comminus acceſsit clypeo ſeptemplice tutus
Aiax: hunc clypeum turris fabricarat adinſtar
Vrbe in Hyle Tychius: non ſutor doctior alter.

A poeſi verò hac inclareſcens Homerus nõ per Ioniam ſolùm celebrabatur, ſed in ipſam vſq; Græciam multus de eodem ſermo perferebatur. Et quum iam eruditionis exiſtimatione augeſcentẽ multi viſerẽt, inciderũt fortè qui ſuaderent vt in Græciam ſe transferret. Quod conſilium admittẽs, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratũ, Athenas non item, poeſi ſuæ inſerit, in maiori quidem Iliade hos verſus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. *ideſt,*
Ortum ab Erechtheo populum: nutrierat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem fœta crearat.

Meneſtheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedeſtri quàm equeſtri ordinando peritiſſimum, idque his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' ἕπετ' ἔπειτα τὸς ὁμοῖος ὅπλοισι γθόνιος γθέτ' αὐὴρ
Κοσμήσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας. *ideſt,*
Hos tunc ducebat patria virtute Meneſtheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamoniũ ipſosq; Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura annumerauit, ſic ſcribens,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγχ' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες. *ideſt,*
Bis ſex è Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, & adduxit ſtatuens in littore iuxta
Cecropias naues,

Poſtremò in Odyſſea Mineruam, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium vrbem, quam præcipuè colebat, conceſſiſſe fingit. Ἵκετο

Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα & εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. *Id est,*
Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaq; Erechthei subiit.

[1]Hæc vbi hunc in modum meditatus compoſuiſſet, animo in Græciam traiiciendi, commodùm profectionem capeſſens, Samum appulit: contigitque fortè vt eodem tempore Samij Apaturia feſtum agerent. Hîc Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidiſſet) contribules ſuos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eũ. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hoſpes, Apaturiorum feſtum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem feſtum concelebrandum. Homerus adfuturum ſe affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro quum iã illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Cærotropho ſacra faciebant. Sacrificia occurſantis aſpectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, faceſſas à ſacris. Homerus dictum illud in animo voluẽs, rogabat quiſnam eſſet qui loqueretur, & cui deo ſacrificaret. Dux eius indicauit mulierem eſſe quæ Cærotropho ſacrificaret. Quod audiens Homerus, huiuſmodi carmina protulit,

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δῖός τ' γυναῖκα
Τλῶδε νέων μὴ αἰνῆαι φιλότητα & εὐνὴν,
Ἣ δ' ὀπτῆρ πέλῃ πολιοκροτάφοισι γέροντιν,
Ὧν ὥρη μὴ ἀπαμβλυώπτει, θυμὸς δ' μενοινᾶ. *Id est,*
Dine preces audito meas, mulierq; facifta,
Auerſatarum iuuenili atate virgentum,
Canorum veterumq; ſenum capiatur amore,
Eſt atas effœta quibus, ſed prompta voluntas.

252 Vbi verò ad contribulum collegium acceſſiſſet Homerus, iamque in limine ædium conſiſteret in quibus epulum inſtructum erat, aliqui narrant iã dum ardente igne poetam ceciniſſe, alij poſtea accẽſum quàm carmina iſta ceciniſſet,

Ἀνδρὸς μὲ στέφανος, παῖδες· πύργοι δ', πόλιος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δ', θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὖξῃ οἶκον· ἀνὴρ μεγαροὶ βασιλῆες

1 Quum igitur hæc poeſi ſuæ inſeruiſſet, & res ad ſuam in Græciam profectionem neceſſarias comparaſſet Samum app.

Ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁραᾶσθαι·
Αἰδομένου τ' ἦ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.
Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic aquora naues;
Sic & opes ornant aedes: praesentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

2 Quum autem ingressus esset, & accubuisset.
2 Postridie autem abeuntem eum conspicati fig.
3 Aduocarunt & iussi.

[1] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. [2] Crastino die conspicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [3] compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunque essent quæ haberent, scilli daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est fornax.*

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπίρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δ' ἔσται θεῖον κύτλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυγθῶμέν τε καλῶς, καὶ πυρὸς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδίωνα, ἡμῖν δ' ἠὼς σφι νοήσαι.
Ἦν δ' ἐπ' αἰσχρείῳ τρεφθέντες ψεύδηαι ἀρῆσθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σωτελέ' ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἀσβετον, ἠδὲ Σαβάκτιον,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῆδε τέχνη κακὰ πολλὰ πορίζει.
Πεῖθε πυρείουσιν καὶ δώματα· σοὶ δὲ κάμινος
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γάθος ἵπτωείη βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
Παῦτ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ Ἡελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγελα φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε καὶ ἔργα.
Δεῦρο δὴ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
Οἵθ' Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,

Τύπῃσιεν

Τύπτοιεν δὲ ἔργα κακῶς, πίπτοι δ' κάμινος.
Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῶατο ἔργα πονηρά·
Γηήσω δ' ὁρόων αὐτὸς κακοδαίμονα τέχνω.
Ὅς δ' ὑδρηλύχνι, δεῦρ' οὗτος πᾶν τὸ θερόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πάντες ὀπίσσαιντ' ἄϊσιμα ῥέζιν. *Id est,*
Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices, & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & signis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
253 *At si deposito tuuat irridere pudore,*
Huc precor vt pestes veniant quacunq; per orbem
Grassantur, fundant & in hûc mala cuncta caminû.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atq; Sabactes.
Contere tu Pallas flammamque & vasa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.
Insuper Omodamus feruatq; & damna det arti.
Omnia misceto fornacem, vasa, domumque,
Vt fragor immensus fiat, signulique tremiscant:
Non secus ac mala crepitu clauduntur equina,
Sic subita fornax crepitetq; cadatque ruina,
Inq; lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc quoq; Solis ades nata, incantare perita,
Inq; ipsos & opus tua noxia sparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidere superq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq; caminum
In nihilum penitus redigant, signis ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Deniq; qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canẽs hæc carmina quę Eresione *hoc est ramalia* vocantur: ducente eum comitan teque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμα περισσεβάπομεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δ' βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ αὐ ἀκλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσῳσι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δ' εὐφροσύη πεφαλῆα,
Εἰρλώη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγλεα, μεσὰ μὲν εἴη,
Κυρβαίη δ' αἰεὶ κὴ καρδόπου ἔρπετο μάζα.
Τῆ παιδὸς δ' γλυκὺ κὴ δίφρος δὲ βήσεται ὔμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἄξοισι κραταιποδες ἐς πόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ἰσὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμα σιαώσιος, ὥστε χελιδών.
Ἔσηκ' ὀπιπεσθύροισι. καὶ εἰ μέν τοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑσήξομεν. ὡς δὲ σιωπὴ σῶν θάλος ἦλθομεν. ἰὼ.

Venimus ad magnas ades ciuemq; potentem,
Cuius diuitiis resonat domus atq; redundat.
Vos aditum prebete fores: felicíter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintq; labora ta Cereris repleta canistra.
Excelso currus nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telasq; laboret.
Ast ego vos repetã, repetam (mihi crede) quotannis, 254
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad vrbem sed in littore habebant. Hîc contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; [1] ex vrbe Homero vacabant, eumque audientes, reuerenter obseruabant. Iam

[1] Ex vrbe descendentes, operam Homero dabant, eumq; audientes admiratione prosequebantur.

verò

verò nautis cæterisque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum considentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerũt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Τοίων δ' πατέρων ἐξ αἵματος ὀκριόεσσα,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄστεα μυρία ναιόντων. *id est,*
Hi tales, ô pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus nec mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (vt arbitrãtur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore Iensis, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐνθάδε τὸν ἱερὸν κεφαλὸν κρύπτει γαῖα καλύπτη,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορος θείου Ὁμήρου. *Id est,*
Condit humus caput hoc sacrum, qui fortibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorientis, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehẽditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poesin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitis. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd

cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα & ἔσφαζαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν. *Id est,*
Protractas iugulant pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque ſecant geminas: tum pinguia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mentio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam Æolicam gentem, quę ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quòd Æolius exiſtens, ſuæ gentis ritibus vſus ſit,

Καὶ δ' ὅτε δὴ μάζης ὁ γέρων, ὅτε δ' ἄσπετα οἶνον
Λείβετ' νέοι ἧ παρ' αὐτὸν ἔχον πεπτῶσολα χροΐν. *Id est,*
—— tum ſegmina carnium
Ipſe focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſuper nigrantia fundit:
Quem circumſtant quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumſtant.

Æoles enim ſoli inteſtina quinq; verubus defixa torrebãt, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέντε, *id eſt quinq;*. Atq; hæc ſanè de genere, vita, interituque Homeri à nobis relata ſint. Cæterùm ætatem Homeri, ſiquis diligenter rectéq; ratiocinetur, ex hiſce facilè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòſt atq; triginta Leſbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorſùs haberet ciuitatem. Poſt Leſbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tẽpore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni ſunt ſexcenti vigintiduo ad Xerxis vſq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Helleſponto cum exercitu ex Aſia in Europam penetrauit. Ex his igitur tẽpus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Cẽtum autem & ſexaginta octo poſt Troianum bellum annis extitit Homerus.

Eiuſ-

EX CTESIAE SCRIPTIS QVÆ PERSICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ A PHOTIO HISTORIÆ, *Latinæ nunc primùm factæ.*

CTESIAE Cnidij Perſica libris viginti tribus continentur: ſed in ſex prioribus res Aſſyriorum & quæcunque res Perſicas præceſſere, tractat: à ſeptimo autem libro de Perſicis rebus agit: at in ſeptimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo, & decimotertio, quæ ad Cyrum & Cambyſem, & magum illum, Dariumque & Xerxem ſpectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illumque in multis mendacem & ſcriptorem fabularum appellãs. illo enim poſterior eſt. Se autem eorum quę narrat, magna ex parte oculatum teſtem fuiſſe, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Perſis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidiſſe dicit. Nec verò tãrum modo ab Herodoti, ſed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filij hiſtoria diſſentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Paryſatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quem regnum Perſicum deuenit.

Scribit itaq; ſtatim de Aſtyage, eum genere Cyro iunctum non fuiſſe: illumque etiam Aſtyigan vocat. Fugiſſe autem Aſtyigan à cõſpectu Cyri in Ecbatana, & in criſeranis regiarum ædium ab Amyti filia ſua & eius viro Spitama occultatum fuiſſe dicit. at ſuperueniẽtem Cyrum, non ſolùm Spitaman & Amytin, ſed eorum etiam liberos Spi-

tacem ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefeciſſe, ne propter se pueri cruciarentur, captumq; & compedibus crassis ab OEbara vinctum: nec multò post ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum, obseruatumque fuisse: filiamque Amytin primùm quidem tanquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfectus propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itemque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnam æquo marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & vxorem, intellexerunt, spōte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam Cyrum cū Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellumq; Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuumque eum cum multis aliis cepisse: itemque Parmisem Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quòd & ipsi liberati fuissent. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutum, Crœso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiam quomodo OEbaræ consilio lignea Persarū simulachra in muro cōspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causam ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædē, quę erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quanuis templo figilla circūposita essent, eorumque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorū proditione solutus Crœsus fuisset. Narrat etiā Crœsum in regias ædes adductum

ductum vinctumque firmius fuisse: sed quum tonitrua fulminaq; irruissent, rursum fuisse solutum: tumque Cyrum vix tãdem eum missum fecisse. à quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò vrbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorumq; & sagittariorum decẽ millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimùm authoritate valebat, in Persas miserit vt Astyigan à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras consilium dederit Petisacæ vt in deserto loco Astyigan relinqueret, & fame sitiq; conficeret. id quod factum est. At insomnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quæ eum exposuerat. Illa verò oculos eius effodit, pellemq; detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timẽs ne eadem quæ ille pateretur, quãuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem consciuit. Astyigas verò magnificè splendideq; sepultus est, atq; in deserto loco cadauer eius
2 intactum permansit, neque fuit à feris comesum. leones enim cadauer eius, donec Petisacas reuersus acciperet, seruabant. Cyrus autem aduersus Derbices expeditionẽ suscipit, quorum rex erat Amoræus. at Derbices ex insidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugant. vbi ipse Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nã Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iã cecidisset, eum iaculo vulnerauit sub coxa in femore. ex quo vulnere postea mortuus est. tum verò ipsum adhuc viuum, quum familiares sui erexissent, ad castra profecti sunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Persæ, & æquales numero Derbices. nam illorum quoq; decem millia erant. Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducens. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicũ rege Amoræo, cum duobus eius filiis. occubuerũt autem Derbicũ triginta millia, Persarũ nouem millia: & re-

gio in ditionē Cyri conceſſit. Cyrus verò ſub mortis tem pus Cambyſem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcem, dominū Bactriorum & ipſius regionis, necnon Choramniorū, Parthiorumq; & Carmaniorū: & vt ſuas regiones à tributo ſoluēdo liberas haberet, ſtatuit. Ex Spitamæ autem liberis, Spitadem quidem Derbicibus præfecit, Megabernem autem Bercaniis: eoſq; matri in omnibus obtemperare iuſſit. Quinetiam illos & mutuò & cū Amorge dexteras in amicitię teſtimonium iūgere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolētia permanerent, omnia fauſta precabatur: at illos qui priores iniuriam illaturi eſſent, deuouebat. His dictis diem ſuum obiit, tertio à vulnere accepto die, quū annos triginta regnauiſſet. Atq; hīc finem habet vndecimus Cteſiæ Cnidij liber.

Duodecimus verò à regno Cābyſis incipit. Hic regnans iuſſit patris corpus per Bagapatem eunuchum apud Perſas ſepeliri, & alia quemadmodum à patre cōſtituta erant, adminiſtrauit. Plurimum verò apud ipſum authoritate valebat Artaſyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aſpadates & Bagapates, qui etiam apud patrem maximus fuerat. Poſt Petiſacæ autem mortē, hic aduerſus Ægyptum & Amyrtæum Ægyptiorum regem exercitū ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimū apud Ægyptiorum regem poterat, pōres & alias Ægyptiorum res prodidiſſet, vt ipſe Ægypti præfecturam cōſequeretur. id quod factum eſt. ita enim cum eo Cambyſes pactus fuerat, primùm per Ixabatem Combaphei patruelem, & ſuis ipſe verbis poſtea. Quum autem Amyrtæum viuum cepiſſet, nullo alio ipſum detrimento affecit, niſi quòd illū in Suſa cum ſex millibus Ægyptiorum quos ipſe delegit, relegauit. Sed & vniuerſam Ægyptum ſubegit: obieruntq; in ea pugna Ægyptiorum quinquaginta millia, & Perſarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quum fuiſſet ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæſus, accedit ad Cambyſem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accuſat, eum ipſi inſidias moliri dicens: argumentum etiam rebellionis addens, quòd, ſi vocaretur, non veniret. Cambyſes igitur fratrē ad ſe venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem diſtulit. Tunc verò magus eum audacius

dacius criminari. At mater Amytis verba magi ſuſpecta habẽs, Cambyſem filiũ ne fidem haberet mago, admonebat. at rex ſe non credere fingebat: quũ tamen maximopere crederet. Quum autẽ tertium à Cambyſe frater eſſet accerſitus, venit: ipſumq; frater amplexatus eſt, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. ſed hanc cogitationẽ ad exitum inſcia Amytide perducere conabatur. id quod perfectum eſt. nam magus conſilium cum rege communicans, hunc dolum machinatur: Quum ipſe Tanyoxarci eſſet ſimillimus, conſilium regi dat vt ipſi tanquam falſo *fratris regis accuſatori, caput abſcindi coram omnibus* iubeat: clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius veſtẽ ſibi indui magus poſtulat, vt ex ipſo veſtitu Tanyoxarces eſſe iudicetur. atq; hęc fiunt. nam hauſto ſanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veſte induitur, & Tanyoxarces exiſtimatur: diuq; latet omnes præter Artoſyran, Bagapetem & Ixabatem. his enim ſolis rem Cambyſes aperire auſus eſt. Cambyſes autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad ſe vocatis, magum illa veſte indutũ, oſtendit ſedẽtem, dixitq;, Hunc eſſe Tanyoxarcẽ exiſtimatis? Labyzus verò miratus, Quem alium, dixit, eſſe putemus? Adeo propter ſimilitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non ſecus ac ſi Tanyoxarces eſſet, adminiſtrat. Poſt annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petitq; Sphendadatem à Cambyſe: qui dare noluit: quamobrem illa eum execratur, & hauſto veneno moritur. Sed contigit vt ſacrificante Cambyſe, quum victimę iugularentur, ſanguis non flueret. qua ipſe ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carentem peperit: magiq; ipſi dicebant, hanc prodigiorum ſignificationem eſſe, nullum
3 regni ſucceſſorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in ſomnis apparẽs, ob cædem perpetratam minabatur: ideoq; magis etiam angebatur. Quum autẽ Babylonem acceſſiſſet, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt falleret, femoris muſculũ percuſſiſſet, vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauiſſet.

Bagapates autem & Artaſyras, antequam Cambyſes

morereturꝫ, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portauit. vnde veniés, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitum indiciũ professus est, eumq; infamauit. Quod quum feciſſet, in templum confugit: indeq; comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vnà aduersus magum conspirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dediſſent, assumitur etiam Artasyras, prætereaque Bagapates, qui claues omnes regiarum ędium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magum inueniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos vidiſſet, prosiliit, & nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clàm subtraxerat) sedile aureum cõfregit, eiusq; pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortẽ obiit, quum septem menses regnauiſſet.

Regnat verò ex septem illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadam adhibita primus post solis ortum hinniſſet. Cæterùm quo die Sphẽdadates magus interfectus est, festum magophonia dictum apud Persas celebratur. Hic Darius sepulchrum sibi extrui in duplici mõte iubet, atq; id extruitur: sed quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autẽ parentes eius ascendere voluiſſent, ceciderunt atque interierunt: quum sacerdotes qui illos surſum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxaſſent. Quę res ingẽtem Dario mœrorem attulit: & illos qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerant. Darius præterea Ariaramnem Cappadociæ satrapam aduersus Scythas proficiſci, & viros fœminasque captiuos, abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenũm remorũ traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum Marsagetem, quum eum à suo fratre ob malè administratum munus in vincula coniectum inueniſſet. At Scytharces Scytharum rex, iratus litteras Dario scripsit contumelioſas: & simi-

similiter ipsi responsum est. Darius tãdem octingentorum millium exercitu coacto,& Bosphoro Istroque ponte iunctis,aduersus Scythas profectus est: & quindecim dierum itinere progressus est, sibique mutuò arcus miserunt. Sed quum Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinanter dissoluit antequam totus transiret exercitus:quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta,interfecit. Darius verò,quum pontem pertransisset, domus templaque Chalcedonensium combussit:quoniam pontes qui versus regionem suam spectabãt, dissoluere tentauerant, & aram quam Darius transiens in honorem Iouis diabaterij statuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens, & Medicum exercitum ducens, insulas Græciamque populabatur: cui apud Marathonem Miltiades occurrit,vicitque barbaros:& ipse quoque Datis occubuit, eiusque cadauer petentibus Persis denegatum est. Darius autem ad Persas reuersus est, vbi celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat.Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum sex annos sepulchro Darij assedisset, mortuus est.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artasyræ filius maximã obtinet authoritatem, quẽadmodum eius pater apud patrẽ regis obtinuerat, itemq; Mardonius antiquus.Ex eunuchis autẽ plurimùm apud eũ poterat Natacas.Xerxes vxorem ducit Onophæ filiã Amistrin,ex qua filium suscipit Dariæum:& post biennium,alterum Hystaspem nomine:& præterea Artoxerxem:duasq; filias, quarũ vna,Amytis nomine auiæ vocatur: altera, Rhodogune.

Xerxes aduersus Græcos expeditionem suscepit, quòd Chalcedonenses pontem soluere conati essent, (quemadmodum iam dictum est) & aram à Dario erectam diruissent:quodq; Datin Atheniẽses interfeciſſent, neq; cadauer eius dare voluissent. Primùm igitur Babylonem profectus est:& Belitanę videre sepulchrum exoptauit: viditq; opera Mardonij adiutus:& vrnã olei non potuit,quẽadmodũ scriptũ erat,implere. Inde Ecbatana profecto,defecisse Babylonios,& Zopyrum suum ducẽ interfeciſſe nuntiatur.In hunc

modum de his loquitur Cteſias, non quemadmodũ Herodotus. nam quæcunq; hic de Zopyro, (niſi quòd mula ipſi peperit) ille à Megabyzo facta fuiſſe ſcribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxiſſet. Ita Babylon capta eſt per Megabyzũ: cui Xerxes præter alia multa, molam auream ſex talenta pendentem donauit: quod apud Perſas omnium regiorum munerum eſt pretioſiſſimum. Xerxes autẽ, Perſico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis conſtabat, præter currus, inſtructis etiam mille triremibus, in Græciã profectus eſt: Abydumq; ponte iunxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primùm acceſſit, & cum illo traiecit, eumq; ab inuadenda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porrò per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce prælium iniit, in quo magna Perſarum cæſa eſt multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Poſtea viginti millia in aciem educi iubet: qui & ipſi ſuperantur. Quum autem verberibus etiam cæſi vt acriores ad pugnam redderentur, nihilominus victi fuiſſent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Theſſalus, & apud Trachinienſes potentiſſimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocaſſet, vnaque Dematatum & Hegian Epheſium, Lacedæmonios nulla ratione vinci poſſe, niſi circumdarentur, intellexit. Perſarum itaque quadraginta millia, quũ duo illi Trachinienſes per inuia eos duxiſſent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circumdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rurſus Xerxes aduerſus Platæenſes exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducem conſtituit. Qui autem Xerxem in Platæenſes concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pauſanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliiſque vrbibus ſex millia ſecum ducens. Ibi ſuperato exercitu Perſarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem miſſus eſſet, ingruente ingenti grandine oppreſſus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cum ſuis copiis Athenas proficiſcitur: ſed 4

quum

quum Athenienſes armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugiſſent, vrbem vacuã capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandemq; quum & illi noctu fugiſſent, illam etiam noctu combuſſerunt. Xerxes autem quum inde ad anguſtiſſimum Atticæ locum Heracleum appellatum veniſſet, aggerem Salaminem verſus ducere cœpit, pedeſtri itinere ad eum trijcere cogitans, Sed conſilio Themiſtoclis Athenienſis & Ariſtidis, ſagittarij ex Creta accerſuntur, ac veniunt: deinde bellum nauale Perſarum & Græcorũ geritur. Perſę naues habebant pluſquam mille, ducemq; Onophan: Græci verò ſeptingentas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Perſarũ profligãtur, & fugit Xerxes conſilio rurſus & arte Ariſtidis atq; Themiſtoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Perſarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Aſiã traieciſſet, & Sardis proficiſceretur, miſit Megabyzum vt templũ Delphicum diriperet: illoq; id ſuſcipere recuſante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniaq; direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reuerſus eſt. Xerxes ex Babylone ad Perſas proficiſcitur. At Megabyzus ſuã vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum iam dictum eſt) adulterij inſimulat. quamobrem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa impudicitiæ crimen à ſe remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxem authoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipſe plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo conſilium agitat: idque perpetrant, & Artoxerxi filio perſuadent ab altero filio Dariæo patrem ſuum necatum eſſe: adduciturq; Dariæus ab Artapano domũ Artaxerxis, cum ingenti clamore ſe parricidam eſſe negans. is tamen capite plectitur.

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. ſed idẽ Artapanus eius vitæ inſidians, conſiliũ ſuum cum Megabyzo (qui iam ob ſuſpectam adulterij vxorẽ ſuam, mœrore affectus erat) communicat, fidemq; mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atq; adeo quæcunq; in Xerxem Dariæumq; perpe-

trata fuerant, patefiunt. Aſpamitres quoq;, qui cædis Xerxis ac Dariæi conſcius fuerat, acerbiſſimo genere mortis, adhibitis videlicet per ſcaphã tormentis, plectitur. At poſt Artapani mortem, eorum qui cum illo coniurarant, & Perſarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filij, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem caſum Artoxerxes itemq; Amytis & Rhodogune ac ipſarum mater Amiſtris ingenti luctu proſequuti ſunt: atq; adeo vix tandẽ hæc Apollonidis medici Coi opera, ſummam adhibentis diligentiam, mortis periculo liberatur. Deſciſcunt ab Artoxerxe Bactra, aliusq; item præfectus Artapanus: & æquo marte pugnatur. Quum autem commiſſa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum ſpiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuerſa Bactria concedit. Deficit etiam Ægyptus, Inaro Lydio & altero Ægyptio defectionis authoribus: omniaq; ad bellum pertinentia parantur. Athenienſes quoq; Inaro petenti quadraginta naues mittũt: & ipſemet Artoxerxes exercitũ educere cogitat: ſed, nõ ita conſulentibus amicis, mittit Achæmenidẽ fratrem cũ quadringentis millibus peditũ, & octoginta nauibus. Cõfligit Inarus cum Achæmenide, Ægyptijq; vincunt: atq; Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepiſſet, moritur, eiusq; cadauer ad Artoxerxẽ mittitur. Idem Inarus mari victor euadit, Charitimide magnũ inde nomen conſequuto, qui quadraginta nauium Athenis miſſarũ nauarchus erat. Ex quinquaginta Perſarũ nauibus, viginti cum ipſis hominibus captæ, triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduerſus Inarũ mittitur Megabyzus, præter exercitũ qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominũ millibus conſtabat, nauibus autẽ trecentis, quibus Oriſcus præerat. adeò vt præter naues reliqua multitudo quingentorũ hominum milliũ eſſet. nam quum cecidit Achæmenides, centũ hominum millia ex quadringentis quę duxerat millibus, vnà cęſa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinq; multi: ſed plures ex Ægyptus cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugatq;: & fortiter pugnantes Perſæ victores euadunt. Inarus verò fugiens Byblũ proficiſcitur, (hæc eſt munita vrbs in Ægypto) & cum eo Græci quicunq; in prælio & cum Charitimide cæſi non fuerant. Ægyptus præter Byblum

blum partes Megabyzi ſequitur: & quoniam Byblus expugnari non poſſe videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorũ erant ſex millia & amplius, fide data paciſcitur, nullam eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reuerſuros. Quum igitur Sarſaman Ægypti præfectum cõſtituiſſet, vnà cum Inaro & Græcis ad Artoxerxẽ proficiſciturque eumq; inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrẽ Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ geſta fuerant, narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data, Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tandemque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti paſſuros. Verum enimuerò Amytis vicem interempti filij Achæmenidis dolens, grauiter conquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas ſibi non darent. atque adeo illos à rege expoſcit: ſed is tradere recuſat. Deinde Megabyzum ab eo expoſcens, repulſam itidem patitur. Tandem tamen illa quum inſtando moleſta eſſet, impetrauit, & quinque pòſt annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem tribus crucibus ſuffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere non potuerat) capita amputauit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus eſt, petiitq; vt ſibi in Syriã regionẽ ſuã proficiſci liceret. Huc etiã clàm præmiſit Græcos alios, & profectus eſt, atq; à rege deſciuit, maximasq; copias coegit, quæ præter equites, ex centũ & quinquaginta millibus conſtabãt. Aduerſus eũ Vſiris mittitur cum ducentis millibus: pugna cõſeritur, ſeq; mutuò vulnerãt Megabyzus & Vſiris. hic quidẽ iaculo Megabyzum in femore percuſſit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò ſimiliter iaculo Vſirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vſirin ex equo cadere contigit. ſed eũ circumſiſtens Megabyzus attolli & ſeruari iubet. Multi aũt Perſę ceciderũt, Zopyro Artyphioq; Megabyzi filijs fortiter pugnãtibus. itaq; tãdẽ viribus lõgè ſuperior euadit Megabyzus, & victoria potitus magnã Vſiris curã gerit, eũq; ad Artoxerxẽ mittit id petentẽ. Rurſus aũt exercitus aduerſus eũ mittitur, & Medoſtanes Artarij filius (Artarius aũt erat ſatrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter ſe: ſed Perſarum fugatur exercitus, &

Menoſtanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite ſagitta, ſed non lethali vulnere feritur. vnà tamen cum omnibus ſuis fugam capit, & Megabyzus ſplendida potitur victoria. Artarius Magabyzum per legatos monet vt cum rege paciſcatur. ille le paciſci quidem cum rege, non tamen ad eum proficiſci, ſed in ſua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amiſtris ſtudioſè conſilium dant vt paciſcatur. Itaq; ipſe Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petiſas Vſiris filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur ſermonibus & iuramẽtis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiſcatur perſuadent. Cui tandem reuerſo rex per nuntios veniam ſe illi eorum quæ admiſiſſet, dare ſignificauit. Sed quum egreſſo ad venationem rege, & eum adorto leone, Megabyzus beluam hanc in pedes ſe erigentem iaculo percutiens interfeciſſet, ſuccenſens ei rex quòd eam percuſſiſſet antequã ipſe eam vllo ictu attigiſſet, caput abſcindi imperauit. Sed Amiſtris & Amytis aliorũq; precibus remiſſa ei mortis pœna, ad vrbem quandã nomine Cyrtæ circa mare rubrũ relegatur. Artoxares quoq; eunuchus in Armeniã relegatur quòd ſæpe pro Megabyzo liberius apud regẽ loquutus eſſet. Sed Megabyzus, quũ in exilio quinq; annos eſſet cõmoratus, aufugit, ſe piſagan eſſe ſimulando. (piſagas autẽ à Perſis dicitur leproſus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domumq; proficiſcitur, & vix agnitus, per Amiſtrin & Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, quemadmodum antea, ſuæ menſæ participem facit. & quum ſex & ſeptuaginta vixiſſet annos, 6
mortuus eſt: propter quod magno rex eſt mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cum multis conſuetudinem habebat, & ante hanc ſimiliter mater Amiſtris: Apollonides verò Cous medicus, quũ Amytis leuiter ægrotaret, & ipſe eius amore captus eſſet, fore dixit vt ea in priſtinam valetudinem reſtitueretur ſi cum viris rem haberet. vuluæ enim eſſe morbũ. Sed quum hac arte voti compos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpiſſet, à concubitu abſtinuit. Tandem igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciſceretur.

tur. Hæc ipſi regi Artoxerxi rem totam expoſuit, & quomodo cum illa concumbere ſolitus, non prius deſiſſet quàm ei illius mali author fuiſſet: & quomodo ſupplicium de Apollonide ſumi illa ſibi mãdaſſet. Ille matri quicquid ipſi viſum fuerit agendi poteſtatem facit. Hæc, quum vinctum Apollonidem bimeſtri ſpatio cruciatibus affeciſſet, viuum poſtea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem ſuum obijt. Sed Zopyrus Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrem & matrem amiſit, à rege deſciuit, atq; Athenas profectus eſt, propterea quòd Athenienſes mater eius beneficijs affecerat. Caunum vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iuſſit: at illi vrbem ipſi quidem tradituros ſe reſpondebant, Athenienſibus verò qui eum ſequebantur, neq; aquam. In Zopyri igitur murum ſubeuntis caput ſaxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amiſtris verò auia Caunium illum cruci affixit. Poſtea autem & ipſa moritur, iam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnaſſet annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui ſolus erat legitimus ex Damaſpia ſuſceptus, quæ eodem ipſo die quo Xerxes mortuus eſt, è vita diſceſſit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Perſiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi ſeptemdecim filij ſpurij, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia ſuſceptus, & Ochus, & Atſites, ex Coſmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem poſtea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Paryſatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Paryſatis Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorum præfectum conſtituerat, eiq; in vxorem dederat mulierem quę Paryſatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis ſororem. Secundianus autem, poſtquam ſibi Pharnacyam eunuchum conciliauit, (qui ſecundũ à Bagorazo, & Menoſtane, & quibuſdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam feſto ebrius eſſet atq; in regia ſua dormiret, ingreſſi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadrageſimo. Euenit ergo vt amborum ſimul ad Perſas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filij cadauer expectan-

tes, iter facere nolebant: sed posteaquam aduenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bagorazo ad Secundianum reuerso, Secundianus iampridem cum eo simultatem exercens, eum criminatus quòd absque eius consilio cadauer patris ibi reliquisset, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quantuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio prosequebatur. Postea autem Ochus à Secundiano accersitus, venturum se promittit: sed minimè venit: & hoc ab eo sæpius fit. tandem Ochus multo se munit exercitu, & regnum occupaturus speratur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes Ægypti satrapa: quinetiam Artoxares ex Armenia venit ad Ochum, & ipsi citarin inuito impositum.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramentisque, monitu Parysatidis, Secundianum tentat. at Menostanes Secundianū diligenter hortabatur ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus paciscereturr: sed nihilominus Secundianus persuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum VI sex menses & dies X V regnauisset. Regnat igitur solus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem authoritate valebant tres eunuchi, primū quidem locum Artoxare, secundum Artibarxane, tertium Athoo tenente. Vxorem autem potissimùm in consilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipisceretur, duos suscepérat liberos, Amistrin fœminam, & Arsacan marem, qui postea mutato nomine dictus est Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnante alterum suscepit marem, & ei nomen Cyri à sole est impositum, deinde Artostem, aliosque deinceps vsque ad tredecim. atque ista historicus ex illa ipsa Paryatide se audisse tradit. Sed reliqui filij celeriter è vita migrauerunt: superfuerunt que illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras est appellatus.

Desciscunt à rege, Arsites frater eius germanus, ex eadē matre eodemque patre genitus: & Artyphius Megabyzi filius.

filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inuadit: atq; in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erãt Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tantũmodo Milesiis relictus fuerit. tandem quũ iusiurandum
7 fidemq; ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites nõ comparebat, regi se dedidit. Parysatis verò regi ad Artyphiũ interficiendũ animato, consiliũ dedit vt ne tunc temporis illũ interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturũ) sed postquam ille deceptus captusq; esset, tũc vtrunq; necaret. id quod ita factũ est consilio exitũ consequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres cõijciuntur. Arsitem tamẽ rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secundiano Xerxẽ occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortẽ consciuit, quũ iam ad pœnam subeũdã comprehenderetur. Defecit Pisuthnes, & in eũ Tissaphernes mittitur, atq; Spitradates, & Parmises. Pisuthnes verò, aduersus eos tendit, secum habens Lyconẽ Atheniensem cum Græcis, quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconẽ Græcosq; captant, & vt à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eũ ad regem ducunt, qui eum in cineres conijcit, eiusq; satrapiam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idq; vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Statiram: atq; regis filiã similiter vxorem ducit filius Idernis. Amistris autem erat filia, cuius sponso nomen erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quę Roxane vocabatur: quæ cum formosa erat, tum verò sagittandi iaculandiq; peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandemq; eam in saccum

conijcere ſtatuit, vt à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus eſt, confoderetur. Sed quidã cui nomẽ erat, Vdiaſtes, qui authoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur ſi ſua filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggreſſus interfecit: quum ipſe Terituchmes aduerſus eos qui in ipſum inſurgebant, ſtrenuè pugnando, multos interfeciſſet. nam ab eo triginta ſex homines occiſos fuiſſe tradunt. Sed filius Vdiaſtis Mitradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adfuerat, poſtquam rem didicit, patri diras imprecatus eſt: & quum vrbem Zarin occupaſſet, eam filio Terituchmis conſeruauit. At Paryſatis matrem Terituchmis, fratresque Metroſtem & Hellicum, & ſorores, quæ præter Statiram duæ erant, viuas terra obrui, Roxanen autem viuam ſecari iuſſit. Id quod factum eſt. Rex verò vxori ſuæ, vt ſimili pœna Statiram efficeret Arſacis filij ipſius vxorem imperauit. Sed quum matrem & patrem multis fletibus & planctibus placaſſet, & Paryſatidis animus flexus eſſet, pœnam remiſit. Sed & ipſe Ochus Dariæus Paryſatidi dixit fore vt valde ipſam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus Dariæus mortuus ſit quum Babylone ægrotaſſet, & annos triginta quinque regnauiſſet.

Regno igitur Arſaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus eſt. hoc regnum adepto, Vdiaſti lingua abſcinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandem ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre ſatrapa conſtituitur. Facta autem hæc fuere impulſu Statiræ: vnde Paryſatis dolore afficiebatur. Criminatur Thiſſaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Paryſatim confugit, & à crimine obiecto abſoluitur. Reuertitur Cyrus ad ſuam ſatrapiam, ignominia à frarre affectus, ideoque de defectione cogitat. Satibarzanes Orontem criminatur, cum Periſatide conſuetudinem eum habere dicens, quum alioqui caſtè illa viueret. Morte igitur mulctatur Orontes: & mater iraſcitur ipſi regi quòd Paryſatis veneno Terituchmis filium necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem ſepeliuit, *ſit mentio*. vnde Hellanicus & Herodotus mendacij arguuntur. *Refertur etiam* Cyri

à fra-

à fratre defectio, & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitũ coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicũ rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem in bello gerendo adiuuerit, & quomodo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum sequentes, semper inter se diffidebant, quòd Cyrus Clearchi consilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad Cyrum desciscere tentasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potitus sit: deinde vt occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit: quippe qui non solùm caput sed & manum qua percussus ab eo fuerat, abscideri, & velut de ea triumphans, circumtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmonius cum suis Græcis
3 noctu recesserit, & vnam ex Paryſatidis vrbibus occupauerit: & vt rex cum Græcis fœdus inierit. Vt Paryſatis Babylonem profecta sit Cyrum lugens, & vix tandem caput eius manumque recuperauerit, quæ Susa miserit, ibique sepeliuerit. De Bagapate qui iussu regis caput à cadauere Cyri auulsit: & quomodo regis mater vbi in talorum lusu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipsi pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadẽ. quo tempore ipsa propter multam Artoxerxis obsecrationẽ fiere Cyrũ cessauit. Quomodo Artoxerxes dona cuidã dederit qui Cyri tiarã attulit, & Carẽ qui Cyrum à se vulneratũ arbitrabatur, honorificè exceperit. Paryſatis autẽ illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes petenti Paryſatidi Mitradatem tradiderit, quippe qui in mensa se Cyrum interfeciſſe gloriatus esset: & vt sibi traditũ acerba morte mulctauerit. Hæc in libris XIX & XX continentur.

In libris autem XXI & XXII, & XXIII, (quo tota hæc finitur historia) hęc cõtinentur, Quo pacto Tiſſapher-

nes Græcis insidias molitus sit, quum socium sibi adiunxisset Menonem Thessalum, & per eum dolo iuramentisque Clearchum ducesque cæteros in potestatem suam redegerit, quamuis Clearchus præuideret, insidiasq; amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tissaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miserit, & quomodo ad conspiciendum Clearchum omnes confluxerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Parysatidis, Clearcho, dum in carcere esset, multa humanitatis officia per eam præstiterit. Et vt illum Parysatis à vinculis liberasset, nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte mulctatus est: & circa eius cadauer ostentum hoc extitit, quòd flante vento vehemētissimo, sepulchralis agger magnæ altitudinis sponte sua id cōtexerit. Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonem. *Narrantur deinceps* Parysatidis in Statiram conuitia, & quomodo Statira fuerit veneno necata, quod hunc in modū paratum erat, (cauebat enim sibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamē contigit.) Vna pars cultelli veneno superillinitur, cuius reliqua pars intacta remansit: hoc secatur auicula parua, oui habens magnitudinem. (auiculam hanc Persæ ryndacem appellant) diuiduturque in duas partes: & ipsa Parysatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comeditq;: at partem veneno tinctam porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidisset, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuisset, ipsa quoq; vnà mortiferū comedit venenū. Hinc matri rex irascitur, & eius eunuchi comprehensi cruciātur & morte mulctantur. Prætereaq; Ginge cōprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, atq; de ipsa iudicium exercens, à iudicibus quidem absoluitur, à rege autem condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, eoque nomine Parysatis filio, hic vicissim matri succensēt. De Clearchi tumulo qui octo pòst annis palmarū plenus apparuit: quas Parysatis clàm per eunuchos, quo tempore il-

le

le mortuus est, aggesta terra obruerat. Causæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter se dissiderent. & EVagoræ nuntij ad Ctesiam vt acciperent epistolas ab Abulite: & Ctesiæ ad ipsum epistola de reconciliatione cum Anoxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cystrum aduentus, & à Ctesia datæ ad EVagoram literæ vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, suadentis vt ad regẽ ascenderet. Et EVagorę epistola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et Cononis ad Ctesiam epistola. Et, tributũ regi datum ab EVagora. Et, epistolę Ctesiæ redditæ. Et, Ctesiæ ad regem oratio de Conone, & epistola ad ipsum. Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntij in Cyrum perueniunt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nuntij à Lacedæmonijs ad regem missi. Epistola regis ad Cononem & ad Lacedæmonios, quam ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon constitutus sit nauarchus. Ctesiæq; in Cnidum patriam suam aduentus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra, & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem, quibus ille librum suum claudit.

EX EIVSDEM CTESIÆ SCRIPTIS QVÆ INDICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ *ab eodem Photio historia, Latino sermone nunc primùm reddita.*

INDICA Ctesiæ vno libro continentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuium, quà angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quà latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece, *id est quodam verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erant cuiusdam Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se cohærentes. De elephantibus murifragis. De paruis simijs caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbamq; gestare nigram, collum habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquiq; ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriuntur. ideoq; fictiles esse oportet, quoniam aurum dum hauritur concrescit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse sit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorum, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias, vnum à rege, alterum à regis matre Parysatide

tide donatum. Id ferrum ſi in terram defigatur, nebulas & grandines turbinesq; auertere, & ſeipſum hæc vidiſſe, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis, qui maximi ſunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis montibus ex quibus ſardo & onyches aliæque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi eſt calore: & vt ſol duplo maior quàm in alijs regionibus eſſe videatur, multiq; æſtu ibi ſuffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus ſpatioſum Græco eſſe, atque id in ſummo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem perueniat, calidum eſſe, adeo vt piſcis iuxta calorem illum viuere non poſſit, ſed in fundo degat. Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*, in quibus naſcatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem craſſitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti poſſint: *altitudinis* autem, quanta eſt mali nauis onerariæ prægrandis. Eſſe & quoſdam maiores, *quoſdam item minores*, vtpote in ſpatioſo monte. Eſſe autē inter hos calamos & marem & fœminam: & fœminam quidem nucleū habere, marem verò nequaquam: & eſſe validiſſimū. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominem refert, leonis magnitudine, cinnabaris rubore habens. Triplex eſt illi dentium ordo: aures humanis ſimiles, oculi item cæſij, velut ſunt hominum. Caudam autem qualem ſcorpius epirotes habet, in qua & aculeus eſt cubitali maior. Sed & per tranſuerſum aculeis munita eſt cauda. Aculeum item in ſumma parte, velut ſcorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicunq; punctus fuerit, effugere poteſt. Quòd ſiquis eminus aduerſus ipſum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiaculans, & à poſteriori parte eam rectà intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoſcunq; ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephantem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuiſſimi latitudinem habent. Martichora autem Græcis ἀνθρωποφάγος ſonat, *id eſt hominiuorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cętera vorat. Pugnatq; & vnguibus & aculeis. Aculeos autē vbi eiaculatum fuerit, renaſci ſcribit. Abundat autē his animalibus India: quæ ab hominibus in-

terficiuntur, qui elephantis insidentes, telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum.

De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quē sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quē à monte Sardonis quindecim est dierum iter. Vt sol ibi singulis annis per dies triginta quinq; aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, vt ne dum ipsum celebrant & dē reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ non sunt in India, sed frequentes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autem oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigus, alteri vehementem caloré affert. Indi non à sole sed à natura sunt nigri. in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamen. & se tales Indas duas & Indos quinq; vidisse addit. Cōfirmare volens quod de sole dixerat, eum Indiæ triginta quinq; dierum refrigerationem concedere, scribit & flammam quæ ex Ætna erumpit, medium regionis tractum, vtpote qui à iustis hominibus incolatur, non labefactare quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles, è quibus pix educatur: & apud Naxum fontem esse è quo vinum, & quidem suauissimum, nonnunquam profluat. Et ignem iuxta Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diesque ardeat: & qui aqua non extinguatur, sed redardescat: at fimo extingui possit. Media Inda nigros habet viros qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua vtentes. sunt autem valde parui, adeo vt bona pars dimidij cubiti magnitudinē, qui autem eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem vsque ad genua & infra etiam demissum, barbam quoque quibusuis aliis hominibus promissiorem gestant. Atque adeo postquam illis promissa barba exorta est, nullo iam vestitu vtuntur, sed capillos quidem à tergo, multo infra genua demittunt, barbam aūt antè ad pedes vsq; protrahunt: deinde cum totū corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco vtentes. Sed & veretrū illis est valde crassum, adeoq; magnum vt ad pedum vsque malcolos pertingat. Sunt porro simi atque deformes. Oues autem eorum sunt agnis *nostris*

pares;

pares: boues & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli cæteraq; veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in suo comitatu habet. sunt enim sagittarij peritissimi. Iustissimi autem sunt, & ijsdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus sed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus est apud eos octingentorum stadiorum ambitum habens, cui, quoties à nullo vento agitatur, oleum supernatat: quod quidam ex eius medio scaphijs hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atq; eo vtuntur. Vtuntur aurem & oleo ex sesamo, & ex nucibus: sed præstantius est quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam pisces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua sunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis, quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, sed quod non reperitur in fluuijs & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: sed multi & spatiosi montes id suggerũt, quos incolũt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, crurib. & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus est copiosum aurum non facilè obtinetur.

Oues Indorum & capræ maiores sunt asinis, & vtplurimum quaternos atque adeo senos pariunt. Caudæ autem illis adeo sunt magnæ vt amputandæ sint illis quæ enixæ fuerint vt à mare possint iniri. At porcum India manſuetum nec sylueſtrem vllum habet. Palmæ Indicæ eorumq; fructus triplo Babyloniis sunt maiores. Est ibi & quidam fluuius (vt ille scribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iustitia & de beneuolentia qua regem suum prosequuntur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiusdam, cuius aquam, simulatque hausta fuerit, in morem casei coagulari dicit: cuius coagulatæ siquis tres obolos cum aqua biberit, quæcunq; admiserit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus sint affines, certò vult cognoscere. nam siquis *id de quo accusatur* effutiuerit, mortem sibi cogitur conscisscere: sin *indicio suo* nullius criminis conuincatur, absoluitur. Nullũ ex Indis cá-

pitis aut oculorum aut dentiũ dolore laborare tradit, nulliq; circa os pustulas oriri: eorumq; vitæ spatium esse centum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atq; adeo ducentos, quorum sit longissima. Est apud eos serpens dodrantali magnitudine, aspectu similis pulcherrimæ purpuræ: caput candidissimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentissimis montibus nanciscuntur, ex quibus sardo *gemma* effoditur. Hic nõ mordet, sed quemcunq; locum vomitu suo conspersit, in eo putredinem oriri necesse est. Si autem è cauda suspendatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum est, electri speciem referens: alterũ, vbi mortuus est, nigrũ & ipsum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, si tantum detur quantum est sesamum, confestim enecat, cerebro eius qui ipsum biberit, per nares effluente: alterum autẽ si detur, tabem inuehit, & vix intra anni spatium perimit. Meminit & auis δικεφάρυς cognominatæ, (esse autem δίκεφαρον idem quod Græcis δίκαιον, *id est iustum*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc stercus suum defodere tradit, ne inueniatur: quòd si inuentum sesami mensura bibatur, manè somnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil sentiat: vergente autem ad occasum sole, expirat. Est ibi & lignum πάρηβον dictum, oleæ magnitudine, quod in regijs duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructũ producens: sed quindecim duntaxat sub terra sunt ei crassæ radices, quarum vnaquæque brachij crassitudinem habet. huius si dodrantẽ quis sumpserit, omnia quibus illa admouetur ad se trahit, aurum, argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: sin quis tantum eius quanta est cubiti mensura, acceperit, & agnos & aues ad se trahit. nam & hac maiorem auium partem venantur. Quinetiam, si aquam concrescere velis, in aquæ congium radicis huius obolum inijciens, concrescere facies. Idemq; in vino efficere poteris: manuque, velut ceram, tenebis. sed postridie soluitur. Auxiliatur & cœliacis. Est præterea fluuius Indiam interlabens, duorum stadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur, quòd Græcè sonat φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ, *id est ferens omnia bona*. ex hoc per triginta cuiusque anni

anni dies electrum emanare dicit. Esse enim in montibus arbores aqua extantes (montes enim alluuntur aquâ) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes concrescere. vocarique hanc arborem Indica lingua siptachora, quod Græcis significet γλυκὺ, ἡδὺ, *id est dulce, suaue.* atq; Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorũ acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuuiis amiciantur: & sermone nullo vtantur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues caninis esse similes, nisi quòd longiores sint & rotundiores. Incolere autem montes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui non possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti sint, signa dare. Hos ab Indis Calystrios mominari, quod Græci dicerent κωνοκεφάλους, *id est capita canum habentes.* Addit hanc nationem non pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florem nasci, ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minij ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sint vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorumque fructum depascuntur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: suntque hæ tinctura Persicis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solẽ torrent. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac au-

tem ouium & oxygala (*q.d.lac acidum*) illis eſt potus. Veſcuntur autē & fructu ſiptachoræ *arboris ſuprà memoratæ*, è qua prouenit electrum. eſt enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiunt) ſportas à ſe contextas implent, quas deinde ratibus impoſitas, vnà etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis ſexaginta talentis, & totidē illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtuntur, & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiuſmodi aduehentes vendunt, ab illis viciſſim panes & farinā & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcuſq; & iacula illis vendunt. ſunt enim & ſagittarij & iaculatores peritiſſimi. Sunt autem inexpugnabiles, quòd montes altos & inacceſſos habitent. Munera autē illis quinto quoq; anno rex donat, trecenta arcuum & totidē iaculorum millia, peltarum centū viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ ſunt domus, ſed in ſpelunicis habitant. Quas autē feras inter venandū ſagitta vel iaculo petierint, eas perſequentes aſſequūtur. veloces enim ſunt ad curſum. Earū vxores ſemel duntaxat in menſe ſe lauant, quum menſtrua aduenerūt, aliâs nunquam. At viri ſe non lauant, ſed manus duntaxat abluunt. Sed ter in menſe oleo ſe vngunt quod è lacte conficitur, & ſe pellibus abſtergunt. Veſtem autē villoſam non geſtant, ſed villis carentia maſthlemata quam tenuiſſima ipſi pariter & eorū vxores induunt. At qui ſunt inter eos ditiſſimi, lineo amictu vtuntur. hi autē ſunt pauci. Lectorum nullus eſt apud eos vſus, ſed toris extemporaneis vtuntur. Is verò inter eos ditiſſimus habetur cui maxima fuerit ouium copia. Caudam aūt habent omnes viri & mulieres, ſupra nates, canum more: ſed maiorē magisq; piloſam. Coeunt cū fœminis quadrupedes, canum ritu. alioq; modo coire turpe cenſent. Sunt autem iuſti, & vitæ, præ quibuſuis hominibus, longiſſimæ. centum enim & ſeptuaginta, nonnulli & ducentos viuunt annos. Vltra hos autē alios habitare dicit ſupra fluuij fontes: qui nigri ſint, ſicut & cæteri Indi: otioſiq; degant, ac neq; frumentum edant, neq; aquam bibant: ſed magnam boum, caprarum, ouium copiam alant, eorumq; lac potent,

tent,ac nihil aliud. Apud illos quũ in lucem prodeunt infantes,ſedem perforatam non habent,neq; cacant: ſed nates quidem habent,at foramen interiectum nõ eſt. quo fit vt non cacent,ſed caſeoſum quiddã meiant,non valde craſ-
12 ſum tamen,ſed fæculentum. Quum autem manè lac biberunt,& meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem eſſe aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non ſinat. Huius igitur eſu vomitum veſperi prouocant,omniaq; facilè euomunt. Aſinos ſylueſtres habet India equis pares, quoſdam & maiores: quibus caput purpureum,oculi cęrulei,reliquum corpus eſt albũ. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis,cuius inferior verſus frontem pars duorũ palmorum ſpatio ſit candidiſſima: at ſuperior,quæ in acutum tendit, punicea ſit,ſummum ruborem adiunctũ habens: pars autem media,ſit nigra. Ex his pocula conficiuntur,è quibus qui bibunt, nec ſpaſmo nec ſacro morbo corripiuntur: ſed nec venena vllam in eos vim habent,ſi modò vel antequã illa hauriant, vel poſtquã hauſerint,aquam aut vinum aut aliud quippiã ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidẽ aſini & mãſueti & ſylueſtres cæteraq; ſolidipeda animantia & talis & felle in iecore carent: at hi & talum & fel in iecore habẽt: & quidem talum omnium quos mihi videre cõtigit pulcherrimũ, bouis talo & ſpecie & magnitudine ſimilem, perinde grauem ac plumbum, minij colorem nõ in ſuperficie tantùm, ſed & interius habentem. Eſt autem & velociſſimus & ſtrenuiſſimus: eumq; nec equus nec aliud animal perſequens aſſequi poteſt. Et initio quidem remiſſius currit: quo autem diutius cucurrerit,miro quodam modo concitatior fertur,eiusq; magis & magis velox eſt curſus. Hac autẽ arte ſola poteſt à venatoribus capi: Quũ illi ſuos catulos ad paſcua eduxerint,à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere,cornibus calcibusq; & morſibus pugnãt,multosq; & equos & viros interficiunt: ſed tandem & ipſi ſagittis & iaculis confoſſi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem eſculentæ non ſunt. atque adeo non propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venantur. In flumine Indico vermis naſcitur ſpecie quidem eum qui innaſci ficui

solet referens, septem autem cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habens: crassitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, vnus suprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuium trahit, totumq;, præter ventrem, deuorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies suspensum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillant quæ decem cotylas Atticas implere possint. Elapsis triginta diebus, ipsum vermem abiiciunt: oleum autem, adhibitis custodibus, ad solum Indorum regem mittunt. alij enim id habere non licet. Oleum hoc id cui superfusum fuerit accendit, & ligna pariter animaliaque comburit: soloque luto, & eo quidem crasso, extingui potest.

Habent Indi arbores cedro aut cupresso proceritate pares, quarum folia palmę foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emittit, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis est Indicum, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana arbori impressa excipientes, in lapideos alabastros, illam exprimendo infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, adeoque fragans vt ad quinq; stadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiusque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indię ad Persarum regem misit: seque Ctesias id vidisse, & odorem qui nec dici nec cuiquam alij assimilari possit, se percepisse narrat. Caseum & vinum omniũ suauissimum illos habere, se expertum scire, (quippe qui vsus sit) commemorat. Fons est apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perueniatur, trium cubitorum, sub aqua trium vlnarum altitudinẽ habeat. In ea spectatissimi quiq; Indorum cum liberis & vxoribus se lauant. In eadem natraturi se in pedes proiiciunt. quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec verò solos homines sursum attollit, sed quoduis animal, siue viuum siue mortuum, in terram

terram expellit: atq; adeo quæcunque in eam cõiiciuntur, præter ferrum, argentum, aurũ & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua perfrigida, & potu suauis: quę magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαμάδη, Græco ὠφελίμη, *id est Vtilis*, vocatur. In iis Indiæ mõtibus ex quibus eorum calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum vxores semel duntaxat in vita pariunt: habentque earum fœtus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: necnon vniuersis tam fœminis quàm maribus & capitis & superciliorum pili iam inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigesimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo vt quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorum regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & ponè totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait, & quorũ vel ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne qui ea non vidissent, scribere ipsum quę fidem non mererentur, existimarent.

EX LIBELLO QVI DEMETRIO Phalereo vulgò adscribitur, Ctesiæ verba,

Stryaglius quidam Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamque & formosam & ætate florẽtem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen

prius illi hãc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te seruaui: & tu quidẽ per me seruata es, ego autem per te perij.

Ex eodem, paulò pòst,

Oportet autem quæ facta sint, non statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogendo. Quod Cresias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nũtius simulatq; ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuum esse, dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primùm quidem victoria potitum eum nuntiauit. quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Postea verò interrogat, At rex quomodo se nũc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. Hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursumq; interrogat, Cyrus verò vbi nũc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersari decet.

EX PLVTARCHO, IN vita Artoxerxis.

Cresiæ narratio, vt breuibus multa perstringam, huiuscemodi est. Cyrus, trucidato Artagerse, equum in regẽ permisit, & hic in illum, silentio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricam regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altum. vnde ille ictus vi defluxit ex equo ad terrã. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgens cum paucis (inter quos fuit Cresias) tumulum vicinũ cepit, vbi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantẽ equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisq; & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dum hoc idẽtidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, insciusqui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiẽs oberrabat: stratum equi prolapsum capit comes illius qui Cyrum percussit,

sit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ęgrè tandem colligentem se, assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibusq; connitentē ire, sustinentes ducebant, corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitantemq;, sed victorē arbitrantem se, quòd fugientes audiret Cyrum regem alta voce appellantes, atq; vt parceret ipsis orantes. Interea Cannij quidam homines, tenues inopesq;, qui humilium ministeriorū gratia regis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regij haberent omnes candida) intellexerūt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrū iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.

EX ATHENÆO.

LIBRO II,

At Ctesias Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaspis fluuij aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem. additque illam & leuissimam & suauissimam esse.

Ibidem,

Ctesias autem Carmaniam oleum acanthinum producere & eo regem vti ait. Qui etiam in libro quem de Asiaticis tributis scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta est optimum.

LIBRO X,

Ctesias autē apud Indos regi nefas esse inebriari tradit.

Ibidem.

Amyntas quoq; in libro qui πάθμοι inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditā esse tradit vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quem de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos addit.

LIBRO XI,

Verùm repudiāda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas

enim, vt teſtatur Cteſias, quemcunque rex inhonoratum eſſe voluerit, is fictilibus poculis vtitur.

LIBRO XII.

At Cteſias in tertio Perſicorum libro, omnes quidem Aſiæ reges luxui deditos fuiſſe tradit, ſed præ cæteris Ninyan Nini & Semiramidis filium: qui domi manens & in luxu viuens, à ſolis eunuchis & vxoribus conſpiciebatur.

Ibidem.

Cteſias verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veſte & ornatu muliebri vſum eſſe, tradit. & ad eum cœnantem, quum regis ſeruus eſſet, accedere ſolitas centum quinquaginta pſallentes & canentes mulieres, Pſallebant autem hæ & canebant illo cœnante.

LIBRO XIIII.

Beroſus autem Babyloniacorum lib. 1, decimaſexta die menſis Loi feſtum Babylone quinque dierum ſpatio celebrari ait Sæas dictum: per quod tempus ſolere dominos famulis parere: vnumque ex his domui præeſſe, veſte quæ regiæ ſimilitudinem referat, indutum. quem & zoganen appellari. Meminit huius feſti Cteſias quoque libro Perſicorum ſecundo.

DE CTESIA.

Xenophon de Cyri minoris exped. lib. 1,

Interea Cyrus regem Artoxerxem *ſuo incinctum globo conſpicatus, continere ſe amplius nequit. Video, inquit, hominem: ſtatimq; in eum inuadit, & infeſta haſta per loricam pectus verberat. Quod ſe vulnus Cteſias medicus curaſſe refert. Ibi hoſtem incautius ferientem tragulo ex hoſtili acie neſcio quis Cyrum altè ſub oculo vulnerat. Pugnatur vtrinque acriter, dum ſuum vtraque pars regem protegit. Cteſias quidē, qui ceciderint circa regem, memorat. in illis enim fuit partibus.*

Suidas,

Cteſias, Cteſiarchi vel Cteſiochi filius, qui in Perſia medicus fuit Artoxerxis cognomento Mnemonis, Perſica ſcripſit tribus & viginti libris.

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed ijs qui interioris marginis lateri sunt adscripti. quos ideo sequi libuit, quia etiã Græcæ editionis margini a Stephano sunt appositi: vt si quis Latina cum Græcis conferre velit, expeditè quæ cupit inuenire possit. Quibus verò præfixæ sunt duæ istæ literæ, Ct. ad Ctesiam te remittunt.

A

Abae oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 205.206. 220
Abantes Ioniæ populus 27
Abaris Hyperboreus 104
Abdera vrbs à Teijs condita, vbi 30.182.218
Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 199
Abronychus Athenienſis 104
Abſinthij populus 151
Abulites 8.Ct.
Abydus vrbs 146.173.175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4.Ct.
Accipiter Ægyptijs ſacer 50. accipitrum ſepultura vbi 51
Accipitrum ſeptem paria ſeptem Perſarum omen 85
Aceratus propheta 206
Aces fluuius 91
Achæmenidarũ cognatio vnde 24
Achęmenes Darij filius Ægypti præſes 168.180. achæmenes ab Inaro interimitur 72.168. achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 201
Achæmenidis Artox. fr. in Ægyptũ exped. 5.Ct. Achæmen. obitus Ib. Achæm. vltio Ib.
Achæorum duodecim genera & partes 27. Achæi Ionet Peloponneſo eiecerunt 27. Achæorum in Athamantis poſteros actio 196
Achæiæ Cereris templum 136
Achelous fluuius 41.184
Acheron fluuius vbi 108.142
Achilleius curſus vbi 106.109
Achilleum oppidum 143
Acinacis à Xerxe in mare dejicitur 176
Acræphia oppidum vbi 221
Acriſij progenitores qui 154
Acrothoon vrbs vbi 172
¶ Adicran Libyum rex 121
Adimantus Corinthiorũ dux 202.209.214
Adraſtus Phryx ob fratricidiũ à Croeſo expiatur 7. Adraſt. cuſtos Atyis Ib. Adraſt. Gordij filius Midæ nepos 7.8. Adraſt. ſibi ipſi morte

conſciſcit 8. Adraſt. calamitoſi monumentum 137
Adria à Phocenſ. occupatur 29
Adyrmachidæ Libyum primi vbi 122
ex Adyto edita vox 29
¶ Æaces Syloſontis fil. Sami tyrannus 148
Æaci fanum 140
Æacides Samius 118
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 57
Ædificium è ſolido ſaxo vbi 69
Ædificia ex virgultis 125
Ægaleus mons vbi 214
Ægæ Ioniæ ciuitas 27
Ægeæ Æoliæ ciuitas Ibid.
Ægea vrbs in Pallena 184
Ægeum mare 111
Ægeus Lycum fratrem Athenis eijcit 31. Ægeus Oiolyci filius vnde Ægidæ tribus 119
Ægialees ab Ægialo dicti 137
Ægialees Pelaſgi 180
Ægicores Ionis filius 137
Ægila locus 123. 124
Ægilea Styreorum inſula 161
Ægina (aliâs Argiua) Ariſtodemi vxor 153
Ægina Aſopi filia 139
Æginæ nomen 207. æginetarum ſtrenuitas 214. æginetarum odia in Athen. 139. æginetæ ab Athenienſibus ſuperantur 159. æginetæ Epidauriorum ſubditi 139. æginetæ & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 81. æginetarum in Samios ſimultas vnde 81. æginetæ Ioui fanum conſtruxerunt 70. æginetę Dario terram & aquam dant 153
Ægion ciuitas 27
Ægiræ Achaica ciuitas 27
Ægiroeſſa Æoliæ ciuitas Ib.
Ægis Mineruæ vnde 125
Ægli populus 88
Ægroti Babyloniorum quomodo curentur 36. ægrotos Indi epulantur 88
Ægyptus quę regio & Ægyptij 42. ægyptus fluuij donum 40. ægypti diuiſio ſecundum Iones 42. 68. ægypti diuiſio ſecundum Herod. 42. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 42. 87. ægypt. quorum deorum nomina neſciat 48. ægypt. Africæ finitima 50. 87. ægypto phœnix ſacroſancta 51. ægypt. vitibus caret 52. ægypt. quorum deorum oracula habeat Ib. ægypti linum 56. ægypt. in XII regulos diſtributa 64. ægypt. inequitabilis 56. ægyptus ſorte diſtributa 56. ægyptus & Libya Perſis tributaria 87. ægypt. ab Artoxerxe deficit 4. ct. ægyptus ad Perſas redit 5. ct. ægyptij thoraces Perſis in vſu 25. ægyptij duodecim deorum primi inſtitutores 40. ægyptij aras, ſimulachra, delubra primùm dijs ſtatuerunt Ib,

ægyptiorum agrorum cultura ſpontanea 42. ægypt. ſementis Ibid. ægyptij qui ſint ex Iouis Ammonij oraculo 40. ægypti ſe primos exiſtimant 39. ægypt. inſtituta & mores 45. ægyptij ſacerdotes raſi Ib. ægyp. cũ feris veſcuntur Ib. ægypt. circunciſio, & huius rei cauſa 45. 56. ægypt. veſtitus 45. 52. ægypt. ſcriptura & literarũ duplex vſus 45. ægypt. religio, cultus erga deos maximus 46. ægypt. victus 52. ægypt. fabis abſtinent 46. ægypt. ſacrificandi ritus Ib. ægypt. maxima dea Ib. ægypt. victimæ 46. 47. ægyp. ablutiones poſt contactum ſuem Ib. ægypt. ſubulcum ingredi templum nefas 48. ægyptij quo tempore ſues immolẽt, & ſpilla carne veſcantur Ib. ægypt. præcipui cõuentus 49. ægyp. fuſtuaria pugna 50. ægypt. ferę ſacræ Ib. æpypt. cura circa feras Ib. ægyptijs crocodili ſacroſancti 51. ægypt. purgamina 52. ægypt. Afrorũ ſalubertimi Ib. ægypt. panis cœleſtis appellatus Ib. ægy. aer immutabilis Ib. ægypt. vinũ ex ordeo Ib. ęgyp. cantilena Ib. ægyp. prodigiorũ diuinationũq; obſeruantiſſimi Ibid. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 53. ægypt. lugendi ritus Ib. ægyp. mos in condiendis cadaueribus Ib. ægypt. vnguẽta qualia 54. ægyp. naues Ib. ægypt. reges 55. 56. 61. 63. 64. 67. 73. ægypt. feriæ 60. ægyptij immortalitatẽ animarũ primi aſſeuerauerunt Ib. ægypt. calamitas 62. ægypt. progenies 64. ægyp. Caſtra locus vbi 66. ægypt. myſteria 69. ægypt. pluuia portẽtoſa 72. ęgyp. capita cur dura Ib. ægypt. fuga Ib. ægyptij ignem animal aſſerunt 73. ægyptiotũ clades apud Iraſam 121. ægypt. à Perſis defectio 167. In ægypt. Dar. exerc. parat. Ib. ægypt. ab Aprie rege defectio 121. ægyp. per proditionẽ à Cambyſe capti 2. ct. ægyptij vincunt 5. ct. ægypt. clades Ib. ægypt. Sarſamam præficit Megabyz. Ib. ægypt. quidã vocaliſſimus 11. ægyptiacæ Thebæ 33. ægypt. regionis natura & deſcriptio 40. 45

Ænea oppidum vbi 184
Æneſidemus Hipp. ſatelles 189
Ænigma piſcatorum 253
Ænus vrbs & vbi 111. 177
Ænyri, Cœnyri 153
Æoles à Crœſo ſubacti 2. 5. ęolũ in Xerxis exercitu armatura 180. æol. tributarij Dario 87. æol. olim Pelaſgi appellati 180. ęol. mos in ſacrificijs 254. æol. ab Hymea

capiuntur 146. æolicæ ciuitates 27
Æorpata Scythis quid 114
Æris copia apud Massagetas 39. ære qui primi se armarint 66. æreus Iupiter & Neptunus vbi 236
Æropus, Gavanes, & Perdiccas fratres 221
Aeris mutatio in hominibus causa morbi 52
Æs alienum debere apud Persas turpissimum 26. æs apud ægyptios pretiosissimũ 75
Æschines Eretrien. dux 160
Æschrionia tribus Sam. vbi 75
Æschylus poeta 67
Æsopus fabularũ scriptor genere Iadmius 62
Æstatis & hyemis simulachra vbi 59
Æstus in India 9. ct.
Æthiopes ex Ægyptijs institutis mãsuetiores facti 44. æth. Nomades Ib. æthiops vt Ægypto imperarit 63. æthiopes quem regẽ creent 74. æthiop. hominum maximi, pulcherrimi, & eorũ mores Ib. æthiopum sepulchra vitrea 75. æthiopes Cambysi dona ferunt 88. æthiopum genitura nigra 89. æthiopes extremi hominum 90. æthiopes contra Cambys. 171. æth. circuncisio 56. æth. in Xerxiano exercitu armatura 178. æthiopum discrimen Ib.
¶ Africæ terminus quis 42. africæ deserta 44
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi 43
Agaristæ proci 164. Agaristæ somnium 165
Agasicles Halicarnasseus 27
Agathyrsus Herculis filius 100
Agathyrsi populus 105. 113. Agathyrsorum mores & amicitiæ Ib.
Ager Caicus 150
Agetus Alcidæ filius, Aristonis amicus 155
Aglauriæ Cecropis filiæ templum 208
Aglomachi turris 122
Agora locus 177
Agrestium boum vbi ingens multitudo 184
Agrianæ populus 129
Agrianes fluuius 111
Agricolator vbi contemptui habeatur 128
Agyllensium calamitas 30. agyllenses Phocensibus iusta ex oraculo solsunt 30
Ahena citra ignem feruentia 10. ahenum Samium 120
Aiax finitimus ac socius Ath. 137. aiax Telamonius 210. 219
Aimnestus Spart. Mardonij occisor 234. aimn. Plataeensis 235
¶ Alabanda vrbs 221
Alalia à Phocensibus ædificatur

tur 30
Alarodij populus 88. alarodiorum in Xerx. exerc. armat. 179
Alati serpentes vbi 90
Alazeris Barcæorum rex 122
Albæ columnæ 146
Album littus vbi 172
Alcæus Herculis filius 2
Alcæus poeta 143
Alcides Cassinius 6. ct.
Alcinor & Chromius Argiui 15
Alcmæon astutè aurũ à Crœso asportat 164. Alcmæon Megaclis f. Clisthenis gener 165. alcmæonidæ obnoxij crimini piaculari 10. 137. alcmæonidæ genus Athen. 136. alc. an scutũ Persis prodiderint 163. alc. generis claritas 164. alcm. tyrannidis osores Ib.
Alcon Molossus procus filiæ Clisthenis 165
Aleæ Mineruæ templũ 12. 234
Aleæ ludus & tesserarum à Lydis primum inuentus fertur 18
Alevadæ Thessaliæ reges 168. alevadarum machinæ 192
Alexander Priami filius 1. rapit Helenam 57
Alexander Macedo aureus 219. alexandri tyrannidis origo 221. alexandri progenies Ib. alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 231
Algæ Achaiæ 192
Aliarchus Arcesilaum strangulat 121. aliarchus dolo interficitur Ib.
Alilat Vrania Arab. dicitur 72
Alitta Venus Arabibus dicta 25
Alizones populus 106
Alogune Bab. Artox. pellex 6. ct.
Alopecæ Atticæ 136
Alpeni vicus 193. Alpenus vrbs vbi 198
Alpheus & Maron fortiss. fratres 200
Alpis fluuius vbi 106
Alysonij populus 87
¶ Amasis rex 47. 52. 64. 67. 68. amasis regis monumentũ Ib. amasis rex Saitanus Ib. amasis ex pelui simulachrũ statuit 69. amasis regis mos Ib. amasis Mineruæ vestibulum erexit Ib. amasis amicitia cum Cyrenæis 70. amasis Græcorum amans quid eis donarit Ib. amasis varia donaria Ibid. amasis Cyprum omnium primus cepit Ib. amasis regis mors 73, amasis cadauer verberibus cæditur 74. amasis cadauer crematur Ib. amasis epistola ad Polycratem 78. amasis picturati thoraces 79. amasis Barcæos dolo capit 126
Amasis Maraphius Aryandis contra Aytenæos dux 122
Amathusij populus 144. 145

Amaxãpeus fons amarus 106
Amazones populus 114. amazonum cũ Sauromatis cõmixtio Ibid. amazonum ſedes vbi Ib. amazonum nuptiæ 115
Ameſtris Xerxis vxor 177. 183. 241. ameſtris crudelitas in Maſiſtæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus prudens omnium rerũ pretioſiſſi. 130. amicus amicũ quæ roget 155
Amictus lignei 11. ct.
Amilcar Carthagin. rex 191. amilcaris genus & mors Ib.
Aminias Palleneus Athenien. certamen init 213
Aminoclis fortuna 195
Amiſtris Onophæ filia, Xerxis vxor 3. ct. amiſtris & liberorum luctus 4. ct. amiſtris Megabyzũ Artoxerxi conciliat 5. ct. amiſtris libido 6. ct. amiſtris Apollonidẽ excruciat Ib. amiſtris Zopyri cædem vlciſcitur Ib. amiſtris mors Ib.
Amiſtris Ochi filia Ib. amiſtris Terituchmis vxor 7. ct.
Amompharetus Pitaneti 232. amompharetí victoria 235
Ammon AEgyptiis quid 47. ammonis oraculũ de AEgypt. 42. ammonis oraculi origo 49
Ammonij populus vbi 47. 124
Amorges Perſarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à Crœſo donatus 9. amphiarai expeditio in Thebas ab Homero conſcripta 245. amphiarai templum apud Delphos 17. & oraculũ 220
Amphicæa oppidum 206
Amphicrates Samiſtex 81
Amphictyonidis Cereris templum 196. amphictyonis fanum, & ſedilia Ib. amphictyones templũ Apollinis Delphicũ ſtruendum locant 70. 136
Amphilochus Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus 11. amphilyti vaticiniũ Ib.
Amphimneſtus Epidamnius 164
Amphion 141
Amphiſſa vrbs vbi 206
Amyntas Macedo, Perſas vt exceperit 129. Hippiæ vrbem donat 142
Amyntas Amyntæ nepos, Aſiaticus 221
Amyrtæus 63. amyrtæi Ægypti rex à Cambyſe captus 2. ct.
Amytis filia Aſtyagis 1. ct. amytis & Spitama Aſtyagẽ occultant Ib. amytis à Cyro in vxorem ducta Ibid. amytis Petiſacam excarnificat Ib. amytis Cambyſem monet 2. ct. amytis veneno ſe necat Ib. amytis Cambyſem

byſem in ſomnis vexat 3.Ct.
Amytis Xerxis filia Ib. amytis Megabyzi vxor 4. Ct. amytis adulterij accuſatur à marito Ib. amytis Inarum ad ſupplicium poſcit 5. Ct. amytis libido 6. Ct. amytis morbus & mors Ib.
¶ Anacharſis ſapiens 105. & eius cædes 109
Anacreon Teius 91
Anactorium templum 234
Anaua vrbs Phrygiæ 173
Anaxagoras rex Cypri 8.Ct.
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 12. anaxandrides & eius vxores 133
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 149 191
Anchimolius Aſteris f. & eius cædes 136
Ancora Sophanis 135
Anderica Ciſſiæ ſtathmus 163
Andia Artoxerxis pellex 6.Ct.
Androcratis fanum vbi 227
Andromeda Cephei filia 177
Androphagi populus vbi 101. androphagorum mores 113
Andrus inſula 131. andrũ Græci obſident 217
Angarion Perſis quid 215
Angites fluuius vbi 182
Angrus fluuius 106
Anguilla AEgy. ſacroſancta 51
Animarum immortalitas atq; tranſmigratio, primis AEgyptiis cognita 60. animarũ immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 112
Animal Indicum 9.Ct. animalia Indica grandiora cæteris 89. animalcula Indiæ tinctoria 11. Ct. animalia quæ eſui ſunt, plura: noxia pauciora 89
Anni humanę vitæ ſeptuaginta 6. annus ab AEgyptiis primùm inuẽtus, inq; duodecim menſes ab eiſdem diſtinctus 40
Anopæa mons & vicus 198
Antacæi cete ingentia Borysthenis 106
Antandros vrbs vbi 175
Antandrus locus 130
Anthela vrbs 193
Anthela vicus vbi 196
Anthylla oppidum 55
Antichares Eleonius 133
Anticyra vrbs 196
Antidorus Lẽnius ad Græcos transfugit 203
Antropophagum animal 9.Ct.
Anyſis vrbs 63
Anyſis cæcus AEgypti rex Ib. anyſis imperium AEgypti recuperat Ibid.
¶ Apaturia Iones Athenis oriundi celebrant 27
Aper immenſus Myſorum opera deuaſtans 7. aper in Africa nullus 125
Aphetæ loci nomen 195
Aphidnæ produntur Tyndaridis 235
Amphlyſtij Iouis templũ 195
Aphrodiſias inſula vbi 122
Aphytis Pallenæ vrbs 184

Apia vrbs vbi 42
Apidanus fluuius Theſſaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid Ib. apis apparuit: feriantur Ægyptij 75. ſigna eius Ib. Cambyſes ferit Ib.
Apollinis Iſmenij templum 9. 17. 135. 220. apollinis imbre Crœſus è pyra liberatur 16. apollinis Triopij ſacrũ atq; certamen 27. apollinis oraculum apud Ægypt. 52. apollo Ægyptijs Orus dictus 64. 67. apollinis templa vbi 66. apollinis & Dianæ parentes 67. apollo ad Metapontinos ſolos Italorum venit 101. apollinis ara ab Ariſteo extructa Ib. apollo Scytharũ deus 107. apollo Oëtoſyrus apud Scythas Ib. apollinis oraculum Batto redditum 120. apollinis fons vbi 121. apollinis ſimulachrum 163. apollinis delubrum apud Abas 206. apollinis oraculum apud Delphos Ib. apollinis arma ſponte apparentia Ib. apollinis Ptoi fanum 220. apollinis ædes à Mard. diripienda 4.ct.
Apollonia vrbs vbi 111. 238
Apolloniates ager 238
Apolloniatis oraculum redditur Ib.
Apollonides Cous medicus Artox. 4.ct. apollonidis curra Amyti coitus 6.ct. apollonides cruciatur & viuus defoditur Ib.
Apologus Cyri ad Ionas 26
Apparitæ populus 87
Apries rex Ægypti 67. 121. apries ſtrãgulatur 68. aprijs bellum cum Sidonijs & Tyrijs 67
¶ Aqua diuerſarum qualitatum vbi 124. aqua Stygis vbi 157. aqua adeo debilis vt ne lignum quidem ferat 75. aqua quæ potata coagulatur 10.ct. aqua demẽtans Ib. aquam quod lignum cogat 11.ct. aqua attollens ponderoſa 12.ct.
¶ Ara duodecim deorum vbi 40. aræ à quibus primùm, dijs conſecratæ Ib. ara Dianæ 111. ara Iouis forenſis 133. ara Herculis 193. ara ventorum in Thyia Ib. ara Iouis diabateris à Dario ſtructa 3.ct.
Arabia vbi 41. 89. 104. arabiæ mons 40. & humus 41. arabia tributorum immunis 87. arabia quæ producat 89. arabici ſinus deſcript. 41. 104
Arabum dei 72. arabum fides cõſtantiſſima 72. arabum in Xerxiano exercitu armatura 178. 179
Ararus Scythiæ fluuius 105
Araxes fluuius 37. & eius curſus

ſus quò tendat 104. araxis accolæ quo victu & veſtitu vtantur 37
Arbarius à Secundiano deficit 6.ct.
Arbor Siptachora 11.ct. arbor lacrymãs Ib. arbor electrifera Ib. arbores Indicæ 12. ct. arborea lana optima vbi 89
Arcades 27. 69. 134. arcadia & eius incolæ quales 11
Arceſilaus Batti filius, Cyrenæ rex 121. arceſilaus inimicos perſequitur Ib. arceſilaus ſtrangulatur Ib.
Arceſilaus arceſilai nepos regno paterno ejicitur Ib. arceſilaus Samum fugit Ib. oraculum conſulit 122. recuperat ſua, & oraculo non ſatisfaciens, occiditur Ib.
Archander Phthij Achæi filius 55. archandri vrbs Ib.
Archiæ, & Lycopæ in expugnando Samo feruor 80
Archias Samius vnde dictus 57
Archidamus Zeuxidami f. 156
Archidice nobilis in Græcia meretrix, & eius amaſius à Sappho cõuitijs notatus 62
Archilochi Parij de Gyge Iambi 3
Arcis Athen. expugnatio 138
Ardys rex, filius Gygis 3. ardys Prienenſes expugnauit Ib.
Areius pagus 208
Arena aurea 89
Argadeus Ionis filius 137
Arganthonius Tarteſſiorum rex 30. Arganthonius moritur Ib.
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percuſſi 18
Argentifodina Bactrica 10. ct. argentum in vſu Scythę nõ habent 108. argentifodinæ Indicæ 10. ct. argentum & ferrum apud Maſſagetas non eſt in vſu 39
Argilus Græca vrbs vbi 183
Argiopius locus quidam 233
Argippæi populus & eorũ victus 102
Argis & Opis virgines ſacra ex Hyperboreis aſportantes 103
Argiui 134. argiuorum cum Spartiatis de agro Thyrea cõtentio 15. argiuorum fines ditioque Ibid. argiuorum raſura in præſenti clade Ib. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præſenti clade Ibid. argiuis redditum oraculũ 188. argiui Xerxi ſubdi maluerunt quàm Lacedæmoniis eſſe inferiores Ibid. argiuorum cum Perſis affinitas Ibid. argiui mercede militant in Peloponneſo 11. argiui ad Mardonium mittunt nuntium 225. argiuorum ad Artaxerxem legatio 189. argiui muſica cæteros Græcos antecellũt 93.

argiuorum mulieres Melampus ſanat 229
Argiua Auteſionis filia, Ariſtonis vxor 153
Argos ab Homero maximè celebratum 137. argos ciuitatum Græciæ nobiliſſima 1. argos à ſeruis tenetur. argi lucus à Cleomene incenditur 157
Argûs ædificator 123
Argonautarum poſteri à Pelaſgis Lemno eiecti 118. argonautæ Herculem amittunt 195
Argon Heraclidarum primus Sardium rex 2
Ariabignes Darij filius 181.213
Ariantes rex 110
Ariaramnis aduerſus Scythas expeditio 3.ct.
Aridius Nerbalus Arbali filius 180
Aridolis Alabandenſium tyrannus 195
Arienæ & Aſtyagis connubiũ 13
Arietes cur non mactentur à Thebanis 47. arietes Thebanis ſacroſancti 47
Arij populus 88.177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arimaſpi viri vnoculi vbi 90. 101.102. & vnde dicti Ibid. arimaſpij verſus 101
Ariomardus Caſpiorum dux 178. ariomardus Moſchorum & Tibarenorũ dux 179
Arion Methymnæus dithyrãborum primus author 4. arion Methymnæus delphino inſidens ad Tænarũ euectus eſt Ibid. arionis ingens donariũ in Tænaro 5
Aripithes Scyth. rex 109
Ariſba Leſbi ciuitas 28
Ariſtagoras Cyzicenus 118. ariſtagoras Cumæus 132. ariſtagoras Myleti tyrannus 131. ariſtagoras Ionicæ rebellionis author 132. ariſtagoræ oratio ad Cleomenẽ 134. ariſtagoræ mors 146
Ariſteas Corinthius 186
Ariſteus Proconneſius verſificator 101. ariſtei Proconneſij ſtatua Ibid.
Ariſtides Lyſimachi f. Athen. 212. ariſtidis nobile facinus 214. 228. arlſtidis conſilio ſagittarij ex Creta accerſũtur 4.ct. ariſtidis aſtu Xerxes è Salamine fugit 4.ct
Ariſtocyprus Soliorũ rex 145
Ariſtodemus Spartarum rex 153. ariſtodemus militiam deſerens, infamis 200. ad Platæas infamiæ notã ſtrenuitate delet 235
Ariſtodicus Heraclidis f. Cumæus oraculũ conſulit 29
Ariſton rex 12.155. ariſton Byzantius 132
Ariſtophilides Tarent. rex 94
Arizãti gẽs Medicę nationis 19
Arma Martia ſponte apparentia

tia 206
Armenij pecuarij 35. 134. armeniorũ in Xerxiano exercitu armatura 178
Arpoxais Targitai filius 99
Arſacas Ochi regis filius 6. ct. arſacas patri ſuccedit 7. ct.
Arſamenes Vtiorum dux 178
Arſames AEthiopum dux Ib.
Arſites Artoxerxis ſpurius 6. ct. arſites à fratre Ocho deficit 6. ct. arſitæ cædes 7. ct.
Artabanus Hyſtaſ. filius Xerxis patruus 169. artabani oratio de bello aduersꝰ Græcos ſuſcepto Ibid. artabani ſomniũ 175. artabanus Suſa dimittitur 176
Artabazus Pharnacis f. Parthorum dux 178. artabazi fuga cum Perſis 234. 237
Artaba menſura Perſica 35
Artaca 151
Artachæes Achæmenides genere, & eius proceritas 183
Artacia vrbs 101
Artæus Artachæi filius 172 artęi Cephanes antea dicti 177
Artapanus Artaſyrę filius apud Xerxem ſpectatus 3. ct. artapani cũ Leonide ad Thermopylas prælium 4. ct. artapanus Xerxem occidit 4. ct. artapanus Artoxerxi infidians ab ipſo occiditur Ib. artapani filiorum interitus Ib. artapani præfecti ab Artox. defectio Ib.
Artaphernes Darij frater 130. 131. artaphernes Sardium præfectus 138. artaphernes Ionibus vectigalia imponit 152. artaphernes vnus ex ſeptẽ magi occiſoribus 3. ct.
Artarius ſatrapa 5. ct. artarius Megabyzum monet Ib.
Artaſyras Hyrcanius Cambyſis conſiliarius 2. ct. artaſyras Mago regnũ tradere conatur 3. ct. artaſyras à ſeptẽ coniuratoribus aſſumitur ad occidendũ Magum Ib. artaſyræ mors Ib. artaſyras in Artyphium mittitur 6. ct
Artax. quid Græcis ſignificet 160. artax. Xerxis filius 182. 188
Artayctes Macronum dux 179 artayctes nefarius in Seſto Xerxis prætor 242. artayctes captus ſuſpenditur Ib.
Artaynta Xerxis amaſia, & eius clades 241
Artayntes Artachæi fil. 220. conuitiis petitur à Maſiſte, inſurgit, reprimitur 240
Arteatæ Perſarum genus 24
Artembares Medus 21. 22. artẽbaris oratio ad Perſas 242
Artemidis. i. Dianę templũ 193
Artemiſia Lygdamis filia mortuo marito Xerxis exercitũ ſequuta 180. artemiſia pugnã nauale diſſuadet 210. 215. artemiſiæ glorioſa pugna 213. artemiſiæ capiendę præmium 214. artemiſiæ Xerxes liberos ſuos abdu-

cendos dat 216
Artemiſium vbi 103.193.
Artibarzanes eunuchus 8 ct.
Artimpaſa Venus cœleſtis apud Scythas 107
Artiſcus fluuius vbi 112
Artochmes Armeniorum dux 178
Artontes Mardonij filius patris humatoribus præmia reddit 237
Artoſtes Ochi filius 6. ct.
Artoxares à Secundiano deficit 6. ct. artoxares Ocho inſidians occiditur 7. ct. Artoxares Paphlagon eunuchus 5. ct. Artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 3. ct. artox. Artapanum ſe occidere machinantem interficit 4. ct. artox. rex Ibid. artoxerxis luctus ex graui caſu Ib. artoxer. Bactra, quę deſciuerãt à ſe, capit Ib. artoxerxis in Ægyptum exercitus 5. ct. artox. ægrè Græcis ignoſcit Ib. artoxerxis aduerſus Megabyzũ exercitus Ib. artoxerxis cũ Megabyzo pactum Ib. artoxerxes Megabyzum occidi iubet Ib. artoxe. mors 6. ct. artoxerxis ſpurij Ib. artoxerxis mater Paryzatis Ib. ¶ Artox. Ochi filius Ibid. artoxerx. vxor Statira 7. ct. artox. in fratris Cyri cadauer ſæuitia 7. ct. artox. cum Græcis fœdus 8. ct. artox. Cyri hoſtes remunerat Ib. artox. & euagoræ diſſenſio Ibid.
Artozoſtra Darij filia, Mardonij vxor 152
Artybij equus, cædes 145
Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 178. artyphij Megabyzi filij fortitudo 5. ct. artyphius ſuperatur 6. ct, artyphij mors 7. ct.
Artyſtona Cyri filia 87. Darij vxor ex omnibus chariſſima 178
Arxanes AEgypti ſatrapa 6. ct.
Aryandes AEgypti prætor 122. aryandes à Dario morte affectus Ib. aryandicũ argentum Ibid.
¶ Aſbyſtæ populus vbi 122
Aſcalon vrbs Palæſtinæ 20
Aſchi liquoris genus 102
Aſia à Phraorte ſubacta 19. aſiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares ſibi conciliauit Ib. aſiæ imperium à Scythis occupatur 20. aſię termini quot & vbi 104. aſia vnde ſortita nomẽ 105. aſiæ & Europę deſcriptio 104
Aſias familia Sardibus 105
Aſina Dryopum vrbs 211
Aſini Pygmæorum. 10. ct. aſini apud Scythas non viſuntur 116. aſinorum vox Scythiæ inſueta Ib. aſini vbi cornibus præditi 125. aſini non potantes vbi Ib. aſinorum

norum vocem & formam equi Scythici non ferunt 116. asinarius Demarati pater dicitur 156
Asmach populus vbi 44
Asonides AEgin. nauarchus 133
Asopus, & duæ eius filiæ 139. asopus fluuius 162.166.225
Asopodorus Theban. equitũ dux 234
Aspadates Cãbysis eunuchus 2.ct.
Aspamitris Xerxis occisoris tormenta 4.ct.
Asphaltus bitumen 32.163
Asphathines Persa 83
Assa vrbs vbi 183
Assesiæ Mineruæ templum 4
Assyria quæ & vbi 42.104. assyriæ siccitas 35. assyriæ leges quomodo irrigetur, frumẽtumq; proueniat Ib. assyriorum imperium 18. assyriorum bellum cum Phraorte 19. assyrij à Medis subiguntur 20. assyr. Venus Mylita vocata 25. assyr. bellum cum Cyro 32. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 17. assyrij Græcis Syrij dicti Ibid.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 8.13. Astyages à Cyro capitur 13. astyagis cum Crœso affinitas Ib. astyagis cum Ariena nuptiæ Ib. astyages Crœsi auus maternus 14. astyages patre defũcto Scytharum regnũ susçipit 20. astyagis somnia Ib. astyages Cyrum agnoscit 22. astyag. Harpagi filium mactat Ib. astyages Harpagum proditorem arguit Ib. In bello contra Persas capitur 24. astyages alio nomine Astyiges dictus 1.ct. astyages Cyro non consanguineus Ib. astyages fugiens à Cyro capitur Ib. astyages à Cyro honoratur Ib. astyages à Cyro & Amyti accersitus Ibid. astyages à Petisaca desertus fame perit Ib. astyagis sepulchrum Ib.
Asychis Ægyptiorum rex 62. asychidis regis pyramis lateritia 63
Asylum Herculis 57
¶ Atarbechis vrbs vbi 46.175
Atarnes fluuius 105. atarnes Darij regis frater 199
Atarneus ager Mysiæ piacularis 29.216
Athamas Æoli filius 195
Athenades Trachinius 198
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 238
Athenæ à Pisistrato occupantur 10. athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 27. athenarum à Pisa distantia 40. athenæ tyrannis liberatæ 136. athenarũ arx 187. athenæ captæ 208. athenarum arx incensa Ib. athenarum incendium 225. a-

thenæ ab Homero celebratæ 251. athenas vacuas Xerxes capit 4.ct. athenas & earum arcem Xerxes incendit Ib. athenienſes ſanctimonia iuriſiurandi adacti ſeruare Solonis leges 5. athenienſes Græcorum potentiſſimi 9. athenienſium cum finitimis Eleuſine pugna 5. athenienſes nunquam ſolum mutarunt 9. 190. athen. Iones genere 9. athenienſes Ionicum nomen fugiunt 27. athenienſium in Ionia colonorum vxores Caricæ cum eis cibum capere renuunt, & nomine compellare, & quare 27. athenienſium ex ſeditione, Piſiſtrati tyrannis 10. athenienſes partim taxillis, partim ſomno occupati, à Piſiſtrato inuaduntur 11. athenienſium tribus & nomina vnde 137. athenienſes Lacedæmoniorũ opem contra barbaros implorãt 161. athen. cum Mitylenæis pugna 143. athen. ex Laureo reditus metallici 187. athen. Mileti expugnationẽ ægrè ferunt 149. athen. Perſarũ ſocietatem ambiunt 138. athen. democratiæ author 165. athen. vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardonium reſponſum 222. ath. Græciæ vindices 186. athenienſiũ præſtantia 138. 139. athen. mutua cædes 140. athen. quidam fibulis à mulieribus confectus Ib. ath. cum Æginetis bellum 159. athen. XII dij 162. athen. panegyries 162. athen. apud Marathonẽ victoria 163. athen. vxores à Pelaſgis raptæ 166. ath. laus 169. ath. ſolum cur à Perſis vaſtatũ 185. athen. Græciæ liberatores 186. athen. oraculum Ib. athen. nunquam ſolum verterunt 190. athen. vnde dicti 207. athen. virtus in propugnanda arce 208. athen. præclara facta 227. athen. iniurias Xerxes vlciſcitur 3. ct. athen. ad Salaminem profugium 4. ct. athen. Inaro claſſem mittunt aduerſus Perſas 5. ct.

Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vnà cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid ſit 35. 154. atticorum in ſacrificando conſuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166

Athos mons & eius Iſthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur Ib.

Athous eunuchus 6. ct.

Athres fluuius vbi 105

Atlanticum mare vbi 37

Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124

Atlas fluuius 105

Atlas mons, & cur columna cœli 124
Atoſſa Cyri filia 83. atoſſa Darij vxor 87. 167. atoſſæ in mamilla vlcus 94
Atramyttium vrbs vbi 175
Atrayntes dux Pactyenſium 178
Atridæ exercitus aduerſus Iliũ 172
Attaginus Phrynonis filius Thebanus Mardoniũ cum ſuis excipit opiparè 225. attaginus Perſarũ primarius apud Thebas fautor, ad ſupplicium à Græcis poſcitur 237
Attrahendi vi præditum lignũ 10.ct.
Atys Lydi pater 178. atys Crœſi filius 6. atyis oratio ad Crœſum patrem ſuum, venandi ſibi copiã denegantem 7. atys Adraſto cuſtodiendus datur Ib. atys cuſpide ictus paternũ ſomniũ implet 8. atyis Crœſi filij mors Ib. atys Manis filius, Lydorum rex, colonias in Hetruriã per filium Tyrrhenũ mittit, fame coactus 18
¶ Auchatæ Scythæ 99
Aues quadrupedes 10.ct. auis δίκφαρος 10. ct. aues vt venentur Indi 11.ct.
Augurium expulſionis magorum 85
Auras fluuius vbi 105
Aurum & argentũ à quo primùm percuſſum 18. aurum Indicũ 88. aurum Indicum 10. ct. auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata 3. auri magna vis in ſeptentrionalibus Europæ plagis 90. aureacea arena vbi 89. & quomodo diripiatur Ib. aurea platanus atq; vitis 173. de aureis metallis certamen 235. aureus tripus apud Delphos 236. aureum aratrũ, iugum, ſecuris, & phiala, coo lo delapſa in Scythiã: & circa illa oſtentum 99
Auſter & Africus venti omniũ pluuioſiſſimi 43. auſter aduerſus ſe bellantes Pſyllos flatu in arena obruit 123
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduerſus Perſas vindices, eorumq; delubra 207
Auxeſiæ & Damiæ ſimulachra 139
¶ Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dirimit 184
¶ Azabarites eunuchus 6.ct.
Azanes Artęi filius Sogdorum dux, 178
Aziris portus vbi 122
Aziriſtus locus vbi 121
Azotus, vrbs Syriæ à Pſam. expugnata 67

B

BABYLON Aſſyriæ vrbs celeberrimi nominis 32. babylonis ſitus & magnitudo 32. babylonis centum

æreæ portæ Ib. babylonis conſtructio Ib. babylonis duæ plagæ Ib. babylon à Cyro capitur 35. babylonis principatus, Perſis Satrapia dicitur Ib. babylonis obſeſſio à Dario 97. babylon ſecundò capitur 98. babylonis à Xerxe defectio 3. ct. babylon à Megabyzo capta Ib. babylonica regio foſſis diſtincta 35. babylonicę regionis potentia quãta, Ib. babylonicæ palmæ vſus & diuerſitas Ib. babylonia nauigia orbiculata Ibid. babylonicæ regionis prouentus 35. babyloniæ fertilitas Ib. babylonicarũ virginum auctio 36. babyloniorum tyrannus Labynetus 14. babyloniorũ fœdus cum Crœſo Ib. babyloniorum leges & inſtituta 36. babyloniorum quorundam victus Ib. babyloniorum cultus Ibid. babyloniorum comata capita Ib. babylonijs ſceptrum geſtare ſine inſigni, nefas Ib. babyloniorum medica cura erga ægrotos ſuos Ib. babylonij vt ſe aduerſus ſecundam obſidionem munierint 96. babylonij vt fœminas in obſidione tractarint 96.97. babyloniorum in melle ſepulchra 36. babyloniorum ablutio poſt coitum 36. babyloniorum fœda lex de mulieribus Ib. babyloniorum talentum 87

Bacchus Ægypt. Oſiris dictus 46. bacchi feſtum apud Ægyptios, & de phallis 48. bacchi delubrum 111. bacchica Dionyſi ſacra 110. bacchici ſacrificij inuentor quis 48. bacchica & Orphica 52. bacchanalia Græcorum Scythæ improbant Ib. bacchantium vox 210

Bacchiadæ qui apud Corinthios 14

Bacidis oraculum 204.212.214

Bactra deficiunt ab Artoxerxe 4. ct. bactra capiuntur Ib. bactriorum dux Hyſtaſpes 178. bactriorum in Xerxis exercitu armatura Ib. bactrij Cyro oppugnanti ſe dedunt 1. ct. bactrijs præficitur Tanyoxarces 2. ct. bactriana natio 28.88. bactrica argentifodina 10. ct.

Badres genere Paſargades 122. badres Hyſtanis filius Milyarum dux 179

Bagæus Artontis filius 93

Bagapates Cyrum ſepelit. 2. ct. bagapates Mago regnum tradere conatur 3. ct. bagapates à ſeptem principibus aſſumptus, claues eis regiæ dat Ib. bagapates ſepulchro Darij aſſidet Ib. bagapates moritur Ib. bagapatis cruciatus

ciatus 8.ct.
Bagasaces Thracum dux 178
Bagorasus 6.ct. bagorasi cædes Ib.
Βαμάδης aqua 12.ct.
Barba sacrificæ Mineruę ominosa 216. barba Pygmæorum 10.ct.
Barbarorum vociferatio 233. barbarorum apud Marathonem ingens strages 163. barbarorum fuga cum Artabazo 234. barbarorum cædes 235
Barca oppidum 87. 121. 122. barcæ obsidio 126. barcæ vicus Bactriacus 127
Barcæorum expugnatio 126. 127. barcæorum deditio 73. barcæorũ fœdus cum Persis 126
Barena vrbs Crœso donatur 1. ct.
Barisses vnus ex septem magi occisor. 3.ct.
Baris nauigij genus 55
Battus Polymnesti filius 120. batti filia 68. batti & Batti claudi regnum 121. batto vnde nomen inditum 120
Beatus qui diem suũ rectè obierit 6
Beccus quid sit 40
Belides portæ Babylonis 97
Belitanæ sepulchrum Xerxes visit 3.ct,
Bellorum Græcorum initia 1. belli inter Cambysem & Amasin occasio 71. bellum cum Argiuis seruorum 158. bellum Peloponnensiũ 235
Benemeriti Crasangæ Persis dicti 213. benemeriti qui vocarentur 12. benemeriti apud Persas honorantur 97
Beneuolentia Ind. in reges 10. ct.
Bernicus mons vbi 221
¶ Biantis Prienæi responsio ad Crœsum 5. biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretum 31
Bibli quid Ionibus 135
Bisaltæorum regis facinus eximium, & pœna in filios 218
Bisaltia regio vbi 183
Bisanthes oppidum vbi 186
Bistones Thraciæ populus Ib. bistonis lacus Dicææ contiguus 182
Bithyni populus quis 178. bithyni à Crœso subacti 5
Biton & Cleobis secundo loco beati 6. bitonis & Cleobis Argiuum genus Ib. biton & Cleobis in certaminibus victores Ib. bitonis & Cleobis felicissimus exitus Ibid. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos Ib.
Bœbeis lacus vbi 184
Bœotia terra 48
Bogis amplissimæ laudes 182
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum ostium Nili effossum 42
Bolissus locus 249

Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 195. boreæ delubrũ ab Athen. extructũ Ib.
Boryes vbi gignantur 125
Boryſthenes fluuius vbi 101. 106. 113. boryſthenes huberrimus 106 boryſthenitarum imperium 101. boryſthenitæ populus vbi 101. 106
Boſporus Cimmerius 100. 113. boſporum & Iſtrum Darius ponte iungit 3. Ct.
Bottiæis terra vbi 184
Boues mares Ægyptij immolant 46. boues immolandos vt explorent Ægyptij Ibid. boum ſepultura apud Ægyptios Ib. boum veneratio apud AEgyptios Ib. bos lignea ſepulchri loco vbi 61. bobus vbi cornua non ſuccreſcant 107. boues præpoſterè paſcẽtes 124 boum agreſtiũ ingens vis vbi 184. boues Pygmæorum 10. Ct.
¶Branchidæ populus 8. branchidarum oraculum de Pactya 29
Brauron inſula 118. 166
Brongus fluuius 106
Brunduſium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172. bubares Perſa Amyntæ gener 221
Bubaſtis AEg. Diana 63. bubaſtis oppidum 49. 63. bubaſtis hoc eſt Dianæ templum 63
Bucolicum oſtium Nili effoſſum 42
Budij gens Medica 19
Budini populus vbi 102. 113. budinorum mores. Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 185
Bura Ioniæ ciuitas vbi 27
Buſæ Medicæ nationis populus 19
Buſiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Byblesia vbi 32
Byſantium 111. 151

C

CAbales Libyes vbi 122
Cabalij populus 87
Cabelees Mæones quem cultũ in Xerxiano exercitu tulerint 179. cabelees Mæones aliàs Laſinij dicti Ib.
Cabirorum orgiis Thraces initiantur 48. Cabirorum templum aliis præter ſacerdotem inacceſſum, Cambyſes adit & profanat 77
Cadauera Perſarum quomodo humentur 26. cadaueris paterni oppignorãdi lex 62. cadauera vbi non cremẽtur 72. cadauera mortua vt ſepeliant Naſamones & Nomades 125. cadaueris regij ſepultura qualis apud Scythas 108
Cadmæa victoria Phocẽſibus obtigit 30. cadmææ literæ

135. cadmæorum ab Argiuis eiectio 136
Cadmus Tyrius 48. 135. cadmus Scythis f. Cous 191. cadmi iustitia Ib.
Cadytis vrbs Syriæ 57. 71
Caicus ager vbi 150. & fluuius 175.
Caira vel Carica Halyattis vxor, Crœsi mater 17
Caira vestis 140
Calamus Indicus 9. ct.
Calandæ Indiæ populus 88
Calastris vestis genus apud Ægypt. 52
Calasiries AEgyptij 68. calasirium AEgyptiorum plagę quæ Ib.
Callatebus vrbs vbi 173
Callatiæ Indi parentibus vescuntur 78
Callias Eleus Iamidcorum vaticinus 133
Callias Phænippus Hipponici pater 164. calliæ filiæ tres 164. callias Hipponici f. 188
Calliadates in pugna ad Ther. Xerxi consilium 4. ct.
Callimachus Aphidnæus 162
callimachi cædes 163
Callipidæ Græcoscythæ 101
Callipolitani populus 189
Callista insula 119
Calui à natali vbi 102. caluitiei causa 72
Calyndici montes vbi 31
Calystrij Indi 11. ct.
Cama mons vbi 89
Camarina vrbs 189. camarinæi Ib.
Cambysis nuptię cum Manda ne 20. cambyses Cyro patre defuncto, regnum suscipit 39. 2. ct. cambysis expeditio aduersus AEgyp. Ib. cambyses aduersus Amasin bellum mouit 171. cambysis ortus 71. cambysis expeditiones 74. cambysis dona ad regem Macrobiorũ Ib. cambyses Apin vitulum AEg. Deum ferit 76. cambysis somnium 76. 82. cambysis parricidia 76. cambyses sororem interimit Ib. cambysis morbus Ib. cambyses vinolentus 77. cambysis crudelissima facinora Ib. cambysis fatum, imprecatio 82. mors 83. cambysi quæ prodigia acciderint 2. ct. cãbysis angores Ib. cãby. mors: camb. sepelitur Ib. cambyses Amyrteũ & Ægyptios capit 2. ct. cambyses Tanyoxarcem fratrem interficit Ib. cambyses magum dolosè in Tanyoxarcis locum sufficit Ib.
Cameli formidini sunt equis 15. cameli Indici forma 83
Camicum Acragantini incolunt 192. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 512
Camirus oppidum 27

Campſa oppidum 184
Campus Niſæus Medicæ regionis 174
Canales coriacei miræ longitudinis 72
Canaſtræum promontorium 184
Candaules Græcis Myrſilus dictus Sardiũ tyrannus 2. candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus Ib. candaules Sardium nouiſſimus rex Ib. candaulis amor in vxorem ſuam Ib. caudaulis vxor Gygi nuda viſa Ib. candaulis interitus 3
Canes Indici 9. ct. caninum caput habentes 11. ct.
Cana ſupercilia 12. ct. canii iuuenes Ib.
Canobicum Nili oſtium vbi 42.57.70
Capilli Pygmæorum 10. ct.
Cappadocibus à Crœſo bellũ infertur 13. cappadoces Græcis Syri nominãtur Ib. cappadoces populus 13.134
Caprarum immolatio vbi 46 capripedes homines vbi 102
Caput ſine ſutura 237. capita AEgyptiorũ cur firma 72. capita Perſarũ cur fragilia Ib. capite carẽs partus 2. ct.
Carcinitis oppidum 106.113 ad Cardamylã Laconicam ſita Aſina 211
Cardia vrbs 151.177.242
Cares populus 31. Cares in poteſtatem à Crœſo redacti 5. cares inſularum olim habitatores 31. carum inuenta tria memorantur Ib. cares indigenæ & aborigines Ib. cares AEgyptij 50. 66. 87. carum cum Perſis prælium 146. cares Pedeſenſes 149 carum in Xerxiano exercitu armatura 180
Caria pars Ioniæ 26. caria à Perſis capitur 150
Caricarum mulierũ lex aduerſus maritos 27
Carius Iupiter 137. carij Iouis templum apud Mylaſſos 31
Carnia vrbs vbi 179
Carmaniorũ præfectus Tanyoxarces 2. ct.
Carmen Orthium 4
Carnia feſta 194.211
Carpathium mare 79
Carpion arbor Indica 12. ct.
Carpus fluuius 106
Carthagin. bellum cum Phocenſ. 30
Caryſtus vbi 103. caryſtus obſeſſa & capta 560
Caſambus Ariſtocratis filius 156
Caſeus ſuauiſſimus 12. ct.
Caſiæ collectio 90
Caſius mõs 71.72. caſius mõs AEgyptum & Syriam diſterminat 67
Caſmena vrbs 189
Caſpatyrus oppidum 89.105
Caſpium mare 37.104 caſpij maris longitudo & latitudo 37

Caſpij populus 88. caſpiorum in Xerxis exercitu armatura 178.179.
Caſſandane Cambyſis mater 71
Caſſiterides inſulæ vbi 90
Caſſius mons vbi 40
Caſthanæa vrbs vbi 194
Caſtor & Pollux Tyndaridæ 119
Caſtorum teſticulorũ medicavis & operatio 114
Caſtratio iuuenum 150
Catadupa 42
Cataractes fluuius vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucaſus mons 20.37.88. caucaſij populus 37
Caudæ Cynocephalorũ 11.ct.
Caunus vrbs vbi 144. caunus oppugnatur 6.ct.
Cayſter fluuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædificata 248.
Cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45.106
Cepheus Beli filius 177
Cephiſſus amnis 206
Cercaſi populus vbi 42.55
Cercopωn hedræ 198
Ceres AEgyptiis Iſis dicta 67. cereris templum 60.106. cereris & Liberi principatus apud inferos 60. cereris Achææ templum 136. cereris templo adhærẽs, manibus truncatur 159. cereris Amphictyonidis fanũ 196. cereris & Proſerpinæ ſacra 210. cereris Eleuſinię templũ 233
Certamen Triopij Apollinis 27.
Ceruus in Africa nullus 125.
¶ Chalcedonẽſes à Dario mulctantur 3.ct. chalcedonenſes Xerxes vlciſcitur Ib.
Chalcedonius populus vbi 151
Chaldæi inter Aſſyrios 178
Chaleſtra oppidum 184
Chalybes in poteſtatẽ à Crœſo redacti 5
Champſæ crocodili dicti 51
Charadra oppidum Phocenſium 206
Charaxus Mitylenæus 62
Charitimidis gloria 5.ct.
Charopinus 143
Chemmis inſula vbi 66
Chemmis oppidum AEgypti 53
Cheopes AEgyptiorũ rex 60. cheopes AEgyptijs ne ſacrificarent interdixit Ibid. cheopes filiam ſuam proſtituit 61
Chephrenis regis AEgypti tyrannis 61
Cherſoneſus vbi 167. & eius præſtãtiores vrbes 151. cherſoneſus Athenienſ. ditionis 167
Chidori fluuij aqua Xerxis copijs deficit 184
Chidori origo Ib.
Chileus Tegeata 224

Chilon Lacedæm. vir præstans 201
Chilonis Lacedæm. consilium 10
Chius oppidū & insula 26. 50. chiorum bellum 4. chiorum cōstantia & cædes 148. chiorum prodigia 150
Choaspes fluuius cuius solius aquā rex bibit 34. 134. 135
Chœnix quid 154
Chœreatæ, tribus Sicyonia 137
Chœreæ locus 161
Choramniis præficitur Tanyoxarces 2. ct.
Choraſmij populus 88. 90. choraſmiorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Chorus iuuenū pestilentia absumptus 150
Chromius Argiuus 15
¶ Cicones Thraciæ populus 177. 182
Cilicia vbi 42. 45. 87. cilices populus 87. 134. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 180. cilices vnde dicti Ib.
Cilix Phœnix Agenoris filius 180. cilix Syennesis Oromedontis filius Ib.
Cilla AEoliæ ciuitas 27
Cimmeriorum aduersis Ioniā expeditio, Crœso vetustior 2. cimmeriorum è sedibus suis eiectorū in Asiā trāsitus 3. cimmerij ex Asia per Halyattem exacti 3. cimmerij ex Europa pulsi 20. cimmerij vbi 100. cimmerij muri Ib. De cimmerijs duo referuntur Ib. cimmeriorum populi & regis pugna Ib. cimmeriorum sepultura Ib. cimmerius Bosporus vbi 100. 113. cimmerium fretum vbi 105
Cimonis res gestæ, cædes & sepulchrum vbi 161
Cimon Miltiadis pater, & eiusdem nominis, ipsius filius 166. qui Bogem Xerxis præfectum Eione obsidet 182
Cinnabari 9. ct.
Cinnamomum quomodo colligatur 90
Cineas rex Thessaliæ 136
Cinyps fluuius vbi 123. 133. cinypis fertilitas 126
Cippi Herculis 45. cippi duo aureus & smaragdinus in tēplo Herculis 47. cippi Sesostris nomine inscripti 55. cippi Darij regis vbi 111. cippus Crœsi regis vbi 173 cippo Midæ regis Gordij filij epigramma ab Homero inscriptum 245
Circuncisionis AEgyptiorum causa 45. circuncisio quibus communis 56
Cissij: cissiorū regio 87. 134. 135. cissiorum in Xerxis exercitu armatura 179. cissiæ portæ Babylonis 97
Citaris insigne regium 6. ct.
Cius fluuius vbi 105

Cius Mysia vrbs capitur 146
¶ Clazomenæ vrbs 26.70. clazomenæ vrbs capitur 146
Cleades Platæensis AEginetis in prælio defunctis tumulum struit 237
Cleander Phigaseus vates 148
Cleander Patareus Gelę tyrannus 189
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7. ct. clearchus circumuenitur 8. ct. clearchi tumulus palmifer Ibid.
Cleobis & Biton à Solone secundo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ib. cleobis & Bitonis felicissimus exitus Ibid. Eorũq; effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 153
Cleombrotus & Leonides gemini 133. 211.
Cleomenes Spartiatarum rex 96. 153. cleomenes virorum iustissimus 96. cleomenis mater, & natiuitas 133. cleomenis regnum Ibid. cleomenis cum Aristagora colloquium 134. cleomenes contra Pisistratidas 136. cleomenes Achiuum se, non Dorienfem esse ait 138. cleomenes cum Arcadibus cõtra Spartam 157. cleomenis profugium 156. cleomenes insania 157. cleomenes seipsum laniat Ib. cleomenes lucum Argi incendit Ib.
Cleonæ vrbs vbi 172
Clinias Alcibiadę f. victor 204
Clisthenes Alcmæonides Athenienfis, Sicyonij clisthenis nepos 137. clisthenes Athenis eijcitur Ib.
Clisthenis Sicyonis tyrannus 137. 164. clisthenis oratio ad procos filiæ suæ 165
Clytiades ex Iamideorũ gene re vates 229
¶ Cnidus ciuitas 27.70
Cnidij Lacedæmoniorum coloni 32. Cnidiorum regio Ib. Cnidij de Isthmo fodiẽdo Pythiam consulunt Ib.
Cnidiorum deditio Ibid. Cnidij Samios quosdam seruãt 122
¶ Cobon Aristophanti filius 155
Codri Melanthi filij, nepotes reges 27
Codrus Athenienfium rex 136
Cœnyrorũ locus: prope quem metalla Thasia 153
Cois Erxandri filij oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylene à Dario 132
Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coitus Indorum in propatulo 89. coitus & partus viperæ 90. coitus Nasamonũ in propatulo 123. coitus

Cynocephalorum 11.ct.
Colæus Samiæ nauis in AEgyptum tendentis nauclerus 120
Colaxais Argitai filius 99
Colchi vbi 20.56.88.104
Colchorum circunciſio 56
Colchicum linum 56
Colias ora Atticæ 214
Colleſtis AEgyptius panis 52
Coloniam in Thuſciam Lydi deduxerunt 18
Colophon vrbs 26. colophon à Gyge capitur 3. colophonij & Epheſij ſoli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur 27
Coloſſæ Phrygiæ oppidū 173
Coloſſi lignei concubinarum Mycerini regis 61. coloſſi Androſphinges vbi 69. coloſſus ante templum Vulcani Ibid.
Colubri ab equis deuorantur 14
Columbæ Dodoneę nigræ 49
Columnæ Herculis vbi 100. 120.124. columnæ albæ vbi 146
Colus cum fuſo fœminis tractanda, non arma 121
Coma Lacedæmoniorum 15 coma Babyloniorum 36
Combapheus AEgyptum Cābyſi prodit 2.ct.
Combrea vrbs 184
Commētarij Homericæ profectionis 244
Compedes Lacedæmoniorū apud Tegeatas 12
Compſatus fluuius 182
Conchylia in montibus vbi 41
Conon 8.ct.
Conſultant Perſæ inter pocula 25 conſultationis vſus quis 169
Contadeſdus fluuius 111
Copais palus vbi 221
Coquendi modus citra lebetē 107
Corcyra vrbs: corcyræi populi 79. corcyræorum oratio ad Xerxem 191
Coreſum vbi 143
Corinthia veſtis 140. corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 142. corinthiorum reip. conſtitutio 141. corinthiorum theſaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis diſſenſiones 79
Cornua quibus in locis maturius proueniant aut ſerius 103
Corobius 119.120
Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in ſomnis videri, quid 171.172
Coronæi populus 139
Corycium antrum 206
Corys fluuius Arabiæ 72
Coſmartidone Artoxerxis pellex 6.ct.
Cotyle quid ſit 154
¶ Cranai Pelaſgi nominati 207
Cranapes Mitrobatæ filius ab Oroe-

Orœtæ infeſtatus 92
¶ Craſtis: Craſtia Minerua 133
Crater Pauſaniæ in oſtio Ponti 110. crater Samius & Argolicus 120. crater Lacedæmonius ad Crœſum . 13
Crathis Ægarum fluuius perpetuus 27
Cremni emporium vbi 102
Creſton oppidum 9. creſtoniatarum lingua 10. creſtonicus ager 184
Cretæ antiqui incolæ 31. cretenſes, & reſponſum oraculi 191.192. creta Athenienſ. ſagittarios aduerſus Xerxes accerſunt 4.ct.
Crex animal 52
Crimina vt exploret Indiæ rex 10.ct.
Crios Polycriti 153.156
Criſæus campus 206
Criſcrana regiarum ædiũ 1.ct.
Critali Cappadociæ 171
Crobyzi populus Thraciæ 105
Crocodili natura 51. crocodilus animal ἀμφίβιον Ib. crocodilus ſolus animaliũ inferiorem mandibulam non mouet Ib. crocodilus animalium ſoli trachilo pacatus Ibid. crocodili AEgyptiis ſacroſanĉti Ib. crocodili capiendi modus Ibid. crocodilus tricubitali magnitudine vbi 125
Crocodilopolis 65
Crœſi genus altius repetitur 2. crœſus Halyattis filius Ib. crœſus quarum regionum tyrannus fuerit Ibid. crœſus ad pendendum tributum Græcos coegit 2.5. crœſus Iones, Æoles, Dores ſubegit, Ib. crœſus Lacedæmoniorum amicus 2. crœſi regnum 5. crœſus Græcorum primus Epheſijs bellum intulit 5. crœſus quas gentes in poteſtatem redegerit Ib. crœſi ſomnium de filio Ary. 6. crœſi liberi Ib. crœſus Adraſtum ob fratricidium expiat 7. crœſus ob mortẽ filij duos annos in luctu tranſigit 8. à Crœſo tentata oracula, vera deprehenſa Ib. crœſus donaria & hoſtias Pythio conſecrat Ib. crœſus potentiſſimos Græciæ ſibi conciliare conatur 9. crœſi legati de ineunda pace ad Lacedæmonios 12. crœſus aduerſus Cappadociã exercitum parat 13. crœſi affinitas cum Aſtyage Ib. crœſus exercitũ Halym fluuium traijcit 14. crœſus Pteriorum vrbem expugnat Ib. crœſus Syrorum prædia deuaſtat Ibid. crœſus Syros exterminat Ibid. crœſi & Cyri regum pugna Ibid. crœſus capitur 14. 15. 16. crœſo oraculum de muto filio redditum 16. crœſi filius vocalis factus 16. crœſi regnum quot

annorum Ib. crœsus super ingentem lignorũ struem impositus, Solonis recordatur Ib. crœsus Apollinis imbre è pyra liberatur Ib. crœsus abaui sui crimẽ luit. 17. crœsus Apollini compedes mittit 17. crœsi frater Pantaleon ex Iade fœmina susceptus Ib. crœsi Cyro datum consilium 16.37. crœsus Cambysi traditur 38. crœsus Cambysem desipientem admoner 77. & inde periclitatur Ib. crœso mittendus crater 79. crœsi in Branchidarum templo repositæ pecuniæ 132. crœsi in Alcmæonem munificentia 164. crœsi cippus vbi 173. crœsus à Cyro oppugnatur 1. Ct. crœsi filius obses Cyro datus interficitur Ibid. crœsi vxor se è muro præcipitat Ibid. crœsus qua arte è vinculis euaserit Ib. crœsus quomodo liberatus Ib. crœsus à Cyro vrbe donatur Ibid.

Crophis mons vbi 44

Crossea regio 184

Crotoniatarum cum Sybaritis bellum 133. crotoniatarum genus 208

¶ Ctesiæ Persica quot in libros distributa 1. Ct. Ctesiæ librorum series Ibid. Ctesias Herodoto repugnãtia narrat Ib. Ctesias vnde acceperit quæ narrat Ib. Ctesias à Xenophonte in aliquibus dissentit Ib. Ctesias quando floruerit Ibid. Ctesiæ liber 18. 7. Ct. Ctesiæ lib. 19. 20. 8. Ct. Ctesiæ liber 21. 22. 23. Ib. Ctesias medicus Paryssatidis 8. Ct. Ctesiæ in Græcos humanitas Ibid. Ctesiæ epistolæ & actiones 8. Ct. Ctesiæ Indica Ionicè scripta 9. Ct.

¶ Cubitus regius quid 32. cubitus Ægyptius, Samius 68

Culicum vis ingens apud Ægypt. 54

Cultus Babyloniorum 35

Cuma ciuitas Æoliæ 27. 243. cuma capitur 146. cumani Pactyam à Cyro deficientem recipiunt: & de reddendo, oraculum cõsulunt 28. 29

Curienses Argiuorũ coloni 145

Currus Xerxis 174. curfus facer Iouis 218

Cyaneæ insulæ vbi 111

¶ Cyaxares Medorum tyrannus 13. 20. cyaxaris puer trucidatus, in moremque venationis apparatæ offertur ei à Scythis 13. cyaxares Phraorti patri succedit 19. cyaxares Asiæ populos primus in prouincias & ordines ac acies bellicas distinxit 19. cyaxaris prælium cum Lydis Ib. cyaxares Asiã sibi conciliat Ib. cyaxares

Ninum

Ninum ciuitatem obsidet 20. cyaxares x l imperij sui anno moritur Ib.
Cybeles templum concrematur 144
Cyclades insulæ 131
Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 191
Cydonia vrbs à quibus condita 78. & eius sacra 81
Cydra vrbs vbi 173
Cyllyrij Syracusanorum quorundam serui dominos eijciunt 189
Cylon Athenienſis 137
Cynægirus Euphorionis f. nauem aduersariam prehensans, manu truncatur 163
Cyneſij populus 45
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 106
Cynocephali vbi 125. & 11. ct.
Cynosura 212
Cyno Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 21
Cynosargi 163
Cynthij populus 207
Cynurij populus Ionicus 211
Cyprij versus non Homeri 58
Cyprus à quo primùm capta 70. cyprus tributaria facta ab Amasi Ib. cyprus insula 134. cypri claues 145. cyprij Persis se dedunt 74. cypriorum defectio à Medis 144. cypriorum ad Iones oratio 145. cyprij in seruitutem redacti Ib. cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 180. cypriorum varia genera Ib.
Cypsela quid 142
Cypseli Eetionis filij thesaurus Delphis 3. cypselus Periandri pater 4. 142. cypselus vnde appellatus Ibid.
Cyranis insula vbi 125
Cyrena vrbs 87. cyrenæi populus 120. cyrenæorum deditio 73. cyrenæorum pugna cum Ægypt. 121. cyrenæorum 7000 à Libybus cæsa Ibid. cyrenæarum fœminarum superstitio 124. cyrenaicæ regionis fœcunditas 126. cyrenensium distributio 121
Cyrmianæ Thraces 112
Cyrni ciuitas condita à Phocensibus 30. cyrnum condi Pythia pronuntiat Ibid.
Cyrta vrbs 5. ct.
Cyrus Cambysis filius 8. 20. cyri mater, Astyagis filia 17. 20. cyri & Crœsi pugna in regione Pteria 14. cyri nobile stratagema Ib. cyrus Iones à Crœso alienare conatur 14. cyrus vt Crœsum superarit 16. cyrus humanam sortem in Crœso videt Ibid. cyrus cur mulus dictus 17. cyrus infans morti destinatus, clàm nutritur 21. cyri nutritius pater Mitradates

21. cyrum pueri ruſtici regē eligunt 21. cyrus à magis regnaſſe dicitur 23. cyrus à cane educatus fertur Ib. cyrus contra Aſtyagē exercitum parat 24. cyrus exercitū Perſicū excipit Ib. cyrus totius Aſiæ dominus 25. cyri ad Iones apologus 26. cyrus Aſſyriis bellū infert 32. cyrus in Babylonem exercitū ducit 34. cyrus Gyndem fluuium vlciſcitur 34. 135. cyrus Babylonem capit 34. 35. cyrus in Maſſagetas expeditionem parat 37. cyri ſomniū & eiuſdem interpretatio 38. cyri caſus in pugna contra Maſſagetas 39. cyrus ſanguine à Tomyride exſatiatur. 39. cyrus Smerdi aures amputat 83. cyrus pater: Cambyſes dominus: Darius inſtitor: 87. cyri filiæ Ib. cyro nullus Perſarum ſe cōferre dignabatur 98. cyrus Aſtyagi nō cōſanguineus 1. ct. cyrus Aſtyagē fugientē capit Ib. cyrus Aſtyagem honorat Ib. cyrus Amytin Aſtiag. filiam ducit, marito eius interfecto Ib. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit Ib. cyri aduerſus Sacas bellum Ib. cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur Ibid. cyrus Amorgis ope Croeſum & Sardis oppugnat Ib. cyrus Croeſum liberatū vrbe donat Ibid. cyrus Derbices oppugnat 2. ct. cyrus iaculo ictus moritur Ib. cyrus Cambyſi filio regnum tradit Ibid. cyri teſtamentū & ad hęredes admonitio Ib. cyri etymologia 6. ct. cyri mater, Paryſatis Ibid. cyrus ſepelitur Ib.

Cyrus apud fratrem Artoxerxem inſimulatur 7. ct. crimine liberatur Ib. deficit á fratre Ib. exercitum inſtruit, obit, & quomodo Ib. eius cadauer vt fœdatum Ib.

Cythera inſula vbi 15. 201

Cytiſſorus, & eius poſterorū calamitas 196

Cyzicus vrbs vbi 151

D

¶ Dadicae populus 87. Dadicarū in Xerxiano exercitu armatura 178

Dædalum inueſtigat Minos 192

Dai Perſarum genus 24

Damas Siritanus Samyris filius 164

Damaſithymus Candaulis filius 180. Damaſithimus Calyndenſium rex 213

Damaſpia Artoxerxis vxor 6. ct.

Damię & Auxeſiæ ſimulachra 139.

Danaes Acriſij fil. progenies 154

Danaus & Lynceus Chemmitani

tani 53. danai filiæ templũ Mineruæ in Lindo extruxerunt 70.
Daphnæ Peluſiæ 44.56
Daphnis Abydenus 118
Dardanus vrbs vbi 175. dardanus vrbs capitur 146 dardanei populus 34
Daritæ populus 88
Darius Hyſtaſpis filius 33.38. 83.167. darij regis auaritia 34. darij regis ſtatua 52. darij ad monarchiam exhortatio 86. darij ad aggrediendum Magum conſilium 84. darius quo machinamento imperio Perſarũ potitus 87. darius rex Perſarum declaratur Ibid. darij matrimonia Ib. Liberi 167. darij lapideum ſimulachrum 87. darius inſtitor ob exactionẽ tributi Ib. darij theſaurus & annuũ tributum 87.88. darius Oroetẽ & inimicos perſequitur 92. darius luxato pede Democedem accerſit & quæ cum illo egerit 93. darius bene de ſe meritos remunerat 95. darius Cambyſis ſatelles 95. darius Babylonem obſidione cingit 97. darij elogium celebre de Zopyro 98. darij expeditio in Scythas 99. darius Indos ſubegit 105. darius quot vrbes in Scythia condiderit 116. darij crudele factum 111. darius duobus cippis exercitus ſui gentes inſcribit Ib. darij de Megabyzo elogium 118. darius à Macedonibus terram & aquã poſcit 129. darius emiſſo in cœlum iaculo Iouem precatur 144. darius à Græcis terram & aquam petit 153. darij vxores, liberi & ſucceſſores 167. darius Sãdocem crucifixum liberat 195 darij filiorum interitus 199. darij moneta 122. darius quid Græcis ſignificet 160 darij liberi de imperio diſceptantes 167. darij obitus Ib. darij legati in puteum conijciuntur 185. darij vxor & duo filij 199. darius Hyſtaſpis filius vnus ex ſeptem Magi occiſor. Ib. 3. & dar. equi ſui hinnitu rex fit Ib. darij ſepulchrum Ib. darij parentes ſepulchrum viſuri cadunt lethaliter Ibid. darius parentũ caſum vindicat Ibid. darij aduerſus Scyth. bellum Ibid. darius Boſporum & Iſtrum ponte iungit Ib. darius à Scythis fugatur Ibid. darius Chalcedonios mulctat Ib. darius Ioui diabaterio arã ſtatuit Ibid. darij mors Ib. darij ſepulchro aſſidet Bagapates Ib.
Darianus exercitus aduerſus Scythas 171

Darius Xerxis filius Artayntam ducit, quã Xerxes adamat 240
Dariæus Xerxis filius 3.ct. dariæus particidij accusatur 4.ct. dariæus insons occiditur Ibid. dariæi innocentia patefit Ibid.
Dariæus Ochus 6.ct.
Datis Medus natione 160. datis oratio ad Delios Ib. datis pietas in sacra 163. datis Græciam populatur 3.ct. datis mors Ib. datis cadauer Persis denegatur Ibid.
Dauliorum vrbs accenditur 206
Dauriſes Darij gener Persarũ dux Iones persequitur 145. 146. dauriſes à Caribus obtruncatur 146
¶ Decelea transit Mardonius 225. deceleæ parcunt Lacedæmonij: & cur— 235
Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelei erga Atticam beneficium 235
Decimæ Ioui necessariò reddũtur 17
Deioces Phraortis filius 18. deiocem Medi sibi iudicẽ constituunt 18. deioces Medorum rex ob iustitiæ specimen declaratur 19. deioci regia à Medis ædificatur Ibid. deioces in exercenda iustitia incorruptus 19. deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione constituit Ib. defuncto Phraortes f. succedit Ibid.
Deiphonus vates 238
Delos inconcussa antea, tremuit 160. delus insula à Pisistrato expiatur 11. delij sacri à Dati appellantur: nec à Persis læduntur 160. delię puellę & pueri parentãt Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 103. deliorum de Hyperboreis sententia Ib. delium Thebanorum 163
Delphici oraculi responsum ad Crœsum 8. delphicum oraculum verax à Crœso deprehensum Ibid. delphicum sacrum, ipsum se deus tuturum respondet 206. delphicum templum Matacas Xerxis iussu spoliat 4
Delphorum fuga 206. delphorum indigenæ Heroes 207
Delubra à quibus primùm dijs statuta 40. delubrum Iouis olympij vbi Ib.
Delta Nili A Egypti pars 48
Demaratus Spartiatarum rex 138. demaratus Cleomenẽ insectatur 153. demarati nominis etymologia 155. demarati parentes qui Ib. demarati fuga Ib. demarati elogium 156. demarati cum Xerxe de rebus Græcorum colloquia 181. 197. demarati stratagema 201.

demarati tabellæ pugillares & ingenioſa clàm nuntiandi ratio lb. demaratus ad Xerxem accedit 4.ct. demaratus Xerxem à Lacedęmonijs inuadędis prohibet lb. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariũ conſilium lb.
Democedes Crotonienſis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accerſitur, & ad medendum adigitur 92. 93. democedes ſplendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus lbid. democedis apud regẽ honor & exiſtimatio 93. 94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. ſocios Perſas deſtituit: & ducit vxores lb.
Democratiæ & æquabilis ſtatus vtilitas 139. democratiæ & tribuum Athenienſium author Cliſthenes 165. democratiam tyrannidi vrbes præoptant 118. democratiam Otanes Perſis ſuadet 152. democratiæ laus & reprehenſio 85.86
Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207
Demonax Mantinæus 121
Demophilus Diadromei filius 19
Dens tuſſi excuſſus, euanuit: & quid ſignificet 161. dentes ex vno oſſe 237. dentes habens partus 12.ct. dentatus vermis lb.
Depoſiti reddendi argumentum 158.159
Derbicum cum Cyro prælũ 2.ct. derbicibus præficitur Spitades 2.ct.
Derſæi Thraciæ populus 182
Deruſiæi Perſarum genus 24
Detractio importuniſſima res 170
Deus Ægyptiorum maximus 46. deorum oracula apud Ægyptios 52. deorum acres vindictæ 127.216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 48
¶ Diabaterij Iouis ara 3.ct.
Diacœle via 161
Diactorides Cranonius 165
Dianæ templum vbi maximũ 63.66. dianæ & Apollinis pa rẽtes 66.67. diana Ægyptijs Bubaſtis dicta 63.97. dianæ puluinar, & aſylũ 79. dianæ regiæ ſacra apud Threſſas & Pæonidas, 103. dianæ in Brauronе adducuntur Athenienſes mulieres 166. dianę orthoſiæ Byzantij ara 111. dianæ templum 193
Dicæa vrbs Græca 182
Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 210
Dictyes vbi gignantur 125

Dictynnes delubrum 81
Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorumque bello 13. & 19. diei natalis obseruatio apud Ægyptios 52. diei in horas distributio à quibus facta 57
Dienecis Spartani præstantia 199
Digitorum octo manus 12.ct.
ἀίκρωμος auis 10.ct.
Dindymenæ matris sacer mõs 14
Dion vrbs vbi 172
Dionysi nomen quando apud Athenienses 49. dionysi educatio 90. dionysi Bacchei festa 110. dionysi oraculum apud Satras 182. dionysus Ægyptijs Osiris dictus, & in quorum deorum numero 64. dionysus tonsus & Vrotalt Arabibus appellatus 72. dionysi festum & de phallis 48
Dionysij Phocensis oratio ad Iones 148. dionysius Iones vexat Ibid. Re malè succedente, fugit & ad prædas se conuertit 149
Dionysiophanes Ephesius 237
Dioscurorum nomen Ægyptijs ignotum 48. dioscuros Castorem & Pollucem excepit hospitio Euphorion 165
Dipænses populus 229
Dithyramborum primus autor quis fuerit 4. dithyrambus Harmatidei filius vnus ex Thespiensibus victoribus primarijs 200
Diues & fortunatus 6
Diuitiæ cynocephalorum 11. ct.
¶ Doberes populus vbi 129. 182
Dodona 48.49
Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 49. earum nomina & numerus Ib. dodonææ columbæ Ib. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium Ib. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperunt 103
Dolonci Thraces 151. dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 151
Dolopes Xerxiani exercitus natio 194
Domus ex sale vbi 124. domibus carentes 11.ct.
Dona quantum apud milites possint 202. dona à Dario in medicum collata 93. donaria à Gyge Delphis consecrata 3
Dores populus Asiæ à Crœso subacti 2.5. dorum migratio 9. dores Pentapolitæ 27. dorum quinq; vrbes Ib. dores Epidaurij Orchomenijs admixti Ib. dorum ex insulis in continentem migratio 31. dorum in Asiam prima

prima expeditio 81. dorum in Attica expeditiones 138. dores vnde propagati 180. dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 180. dorico genere excellentes 9. doricum vestimentum 140. doricæ tribus mutantur 138. dorica gens 9.27.31. dorienſium ſacra 27. dorienſium principum origo 153. dorienſium ciuitates 211
Doriæi offenſi Sparta diſceſſus, migrationes: bella: obitus 133
Doris regio 206
Doris Anaxandridæ filij vltio à Gelone facta 190
Doriſcus Thraciæ littus & ingens campus 172.177.182
Dorus Hellenis filius Doricæ gentis autor 9
Dotus Megaſidis filius, Matienorum dux 178
¶ Dropici Perſarum genus 24
Drymos vrbs 206
Dryopes populus 27.206.211
Dryopis regio 206
¶ Duodecim deorum inſtitutores Ægyptij 40. duodecim deorum ara vbi Ib.
¶ Dyma vbi 27
Dymanatæ tribus Sicyonia 137
Dyras fluuius vbi 196
Dyſenteria in Xerxis exercitu 218
Dyſorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi naſcatur 90
¶ Ecbatana 19.28. ecbatana Syriæ 81.82
Echemus Æropi filius Tegeatarum rex Hyllum interimit 227
Echinadum inſularum mare vbi 41
Echines genus murum apud Afros 125
Eclipſis ſolis 174
¶ Edoni Thraciæ populus 182. edonorum nouem viæ 183
¶ Eetion Cypſeli pater 3. eetion Echecratis filius 141. eetioni oraculum redditur Ibid.
¶ Effigies argentea piſtricis Crœſi 9
¶ Eion vrbs ſupra Strymonē 172. 182
¶ Elatea oppidum 206
¶ Elbo inſula 63
Elea regio mulos non fert 103
Electro manans fluuius 11.ct. electrum vnde 90, electrū vt colligant Indi 11.ct.
Elephantina vrbs 41.42.51.69
Elephantes Æthiopiæ 90. elephantes muriſragi 9.ct.
Eleus vates 93. eleus Agæi filius Peloponneſius 165
Elei, Minyarum vrbes delent 119. elei de certaminis à ſe inſtituti iuſtitia apud Ægyptios gloriantur 67. elei tardius ſe ad certamen veniſſe dolent 236. eleorum

agonothetę à quo ſummoti 164
Eleûs Cherſoneſi vrbs 172
Eleuſina inuadit Cleomenes 138. Eleuſiniæ Cereris templum 233.239
Elis Ætolorum ciuitas 211
Elorus fluuius 189
Enagees qui dicantur 137
Enagees fœminei morbi curatores apud Scythas 20
Enaries androgyni 108
Eneti Illyrica gens 36. eneti ad Adriam 128
Enienſes Xerxiani exercitus gens 194
Enipeus Theſſaliæ fluuius 184
¶Epaphi, boues mares 46. epaphus AEgyptiorum lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, feſtus AEgyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75 epaphi ſigna 76
Epheſus vrbs Lydiæ 26. 41
Epheſijs à Crœſo bellum infertur 5. epheſij à Crœſo obſeſſi, vrbem Dianæ dicãt Ib. epheſij & Colophonij à celebrandis Apaturiis arcentur 27. epheſinum templum celebre 65
Epialtes Eurydemi fil. Xerxi iter per mõtes oſtẽdit 199
Epidaurij 27. epidauriorum ſoli ſterilitas, vnde 139. ex epidauro AEginetæ 207
Epigrammata Spartiatarum 200. epigramma tripodis Cadmæarũ literarum 136 epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
Epium Minyarum oppidum 119
Epizeli prodigioſa cæcitas 163 Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidant 15. equus candidus ſacer, Dario in Gynde ſubmergitur 34. equorũ & canũ numerus regis Babylonij 35. equi à Maſſagetis ſoli immolãtur 39. equi fluuiales Papremitanis ſacri 51. equorũ fluuialium natura & ſpecies Ib. equi ſylueſtres candidi 106 equi Sigynarum hirſuti 128. equi Niſæi 89. equus Artybij terribilis 145. equæ olympici certaminis ter victrices 161. equi Darij hinnitus regni omen 3. ct. equi Pygmæorum 10. ct. equa leporem enixa 177. equatum iubę pro criſtis quibus 178. equæ Theſſaliæ omniũ optimæ 195. equeſtriũ Xerx. copiarũ numerus 179
¶Eraſinus fluuius 157
Erechtheo Epidaurij quotannis ſacra offerre ſpõdent 139 Athenienſes erechtheo regnante, quum dicti fuiſſent Cranai, vocati ſunt Athenienſes 207. erechthei terrigenæ templum in arce Athen. 208
Ereſione poëmation Homeri 252

Eretria turbata & consilij inops 160. eretria capta, direpta, incensa 161. eretrienses 207
Eridanus fluuius: & nomen illud vnde 90
Erochus oppidum 206
Erophantes Parineus 118
Erycis regio, Heraclidarum 133
Erythia insula 100
ἐρυθρὴ βῶλος oppidum Ægypti 52
Erythræ Ionum in continente oppidum 26
Erythræi populus 147. erythræorum cum Chiis bellum 4
Eryxo Arcesilai vxor 121
¶ Etearchus Ammoniorum rex 44. etearchi regis sermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 120
Etesiæ venti, causa inflationis Nili 43
¶ Euænetus, Lacedæmoniorum dux 192
Euagoras Laconis filius 161
Euagoræ regis cum Artoxerxe simultates 8. Ct. euagoræ & Ctesiæ negotia 8. Ct.
Eualcides Eretrienſium dux occumbit 144
Euboicum pondus 87
Euboenses Græcos discedere volentes rogant vt maneãt 202 Euboenses Siculi 189. euboensis plebs venundata Ib.
Euclides & Cleãder Hippocratis filij 189
Euelthon Salaminis princeps 121
Eueſperides vbi 122. 126
Euenius excæcatur 238
Eumenes Anagyrasius Athenienſis, in Ægina victor 212
Eunuchi in pretio habiti 216. eunuchus nihil est Ib.
Eupalinus Megarensis architectus 81
Euphorbus & Philagrus prodi tores 161
Euphrates Babylonem perfluit 32. euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 32. 33. euphratis ductus atque anfractus 33. & 34. euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 135
Euripus 192
Europa Tyriorum regis filia 1. 105. europa à Cretensibus rapitur 1. europæ filij Sarpedon & Minos 31
Europæ extrema 90. 105. europæ dimensio: & vnde dicta 104. 105. europę laudes 168
Euryanax & Pausanias duces 232
Eurybates Argiuorũ in Ægina dux 160. eurybatem Sophan. prouocatus occidit 235
Eurybiades Euryclidæ filius 202. 207
Eurydamæ Leutychidis vxor 156
Euryleon in prælio occum

bit 133
Eurymachus à Platæenſib. interficitur 200
Euryſthei genus ex regibus Lacedæmoniis 133. euryſthei mors 227
Euryſthenis familia 153. euryſthenes vnde dictus Ib.
Eurytus & Ariſtodemus 200
Euxinum mare 2.13
Euxinus pontus, & eius accolę 104
¶ Examinandi fontes ratio apud Indos 10.ct.
Exampæus locus vbi 110. exampæi ahenum Ib.
Exemplum iuſtæ vindictæ corrupti iudicis 130
Exercitu donari apud Perſas eximium 241
Exitus rerum inſpiciendus 6
Experimenti compendia 169
Expiandi ritus apud Lydos idé qui & apud Græcos 7

F

FABRIS Ægyptij ſacerdotes abſtinent 46. Faba in ferendis ſuffragiis 162
Fames mira 142. famis diſcutiendæ inuentum apud Lydos 18. fames Xerxis exercitum inuadit 218
Fanum Panionium 27. fanũ Iouis Beli apud Babylonios 33. fanum Iouis Thebani Ibid. fanum Protei regis Ægyptiorum 57. fanum Dianæ vbi maximum 63. fanum Latonæ 66
Fatis fruſtra obſiſtitur 17.82
Fax Vulcani apud Græcos 215
¶ Felis prolis amantiſſima 50. felium ſepultura vbi 51
Feræ Ægyptiis ſacræ 50. ferarum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægyptios morte mulctatur 50
Ferri compactionem quis primus excogitauerit 5. ferrũ fontis Indici 9.ct.
Feſtum Theophaniæ 9. feſtum accenſionis lucernæ apud Ægypt. 50. feſtum ſimulachri lignei 50
¶ Fides Arabum conſtantiſſima 72
Filij Ionis, & inde cognominatæ tribus Athen. 137
¶ Flamma è pectore ſimulachri in templo Iunonis 158
Flos purpureus 11.ct.
Fluminũ veneratio apud Perſas 26. flumina Scythiæ 105 flumina quæ Xerxis exercitum potu deſtituunt 175. 182. fluuius mellifluus 10.ct. fluuius πανταγαθοφόρος 11. ct. fluuius electro manans Ibid.
¶ Fœderis ineundi ritus apud Medos & Lydos 13
Fœmina ſemiuipera 100. fœminæ virili virtute 213. fœminæ agreſtes vbi 125. fœmineus morbus Scythas inuadit 20
Fontes Mæandri vbi 173. fons miri-

mirificus 75. fons amarus 106.110. fons Apollinis 121. fons ſolis vbi 124. fons Indiæ aurifluus 9.ct. fons piſcoſus: fons viniſluus 10.ct. fons cuius aqua coagulatur potata Ib. fons Indicus quadratus 12.ct.
Formæ in Xerxe dignitas 194
Formicæ Indiæ, Græciæ 89.
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunæ circus eoſdem fortunatos eſſe ſemper non ſinit 37. fortunatus & diues 6
Fori apud Perſas non eſt vſus 28. fori vſum apud Græcos ludit Cyrus 28
Fratrem præmarito & liberis fœmina ſaluum vult 91
Frigoris mira vis vbi 102.103
Fructus ebrios reddens 37
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 175. fulgure carentes 9.ct.
Furis apud Ægypt. callidiſſ. cõmentũ 59. fures vt Sardanapali theſau. diripuerint 65
Fuſtuaria pugna apud Ægyptios 50

G

GADES vbi 100
Gæſon 239
Galaica olim, nunc Briantica 182
Galepſus vrbs Græca 184
Galli & gallinæ Indicæ 10.ct.
Gamori Syracuſani 189
Gandarij populus 87. gandariorum in Xerx. exercitu armatura 178
Garamantes populus 123.124
Gargaphius fons 227.231
Gavanes, Æropus, & Perdiccas fratres 221
Gebeleizis dæmon Getarum 112
Gela oppidum à Lindiis conditum 189. Geloorum euerſio Ib.
Geleon Ionis f. 137
Gelonis Herculis f. 100
Gelonus vrbs 113
Geloni populus 113. 114. Gelonorum regio, mores, victus Ib. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelõ Dinomenis filius 187. gelon Syracuſana vrbe & Sicilia vt fuerit potitus 189. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Perſas petendam Ib. gelonis magna imperandi libido 190. gelon eadem die qua Themiſt. Barbaros Amilcarem deuicit 191
Gemma Indica 9.ct. gemmiferi montes Ib.
Genitura Indorum qualis 89.
Geometriæ ortus ab AEgypt. 56
Gephyræi gens 135. gephyræorum origo Ibid. gephyræi literas in Græciam intulerunt: gephyræorum migratio: ſacra Ibid.

Geræstum vbi 102.240
Gergithæ ab Hymee capiuntur 146
Germanij Persarum genus 24
Gerrhus fluuius & locus 101. 105. gerrhi & Nili fontes soli Herodoto ignoti 106
Gerrha Persica 233
Geryonis vaccæ 100
¶Gigamæ Libyes 122
Gigonus oppidum vbi 184
Gilus Tarentinus 94
Gindanes populus 123. gindanatum mulierum fimbriæ Ib.
Ginge Paryſatidis familiaris occiditur 8.ct.
Glauci Chij inuentũ & opus 5.
Glauci Epieydidis æquitas 158. glauci ſtirps extrita 159
Glaucus Hippolochi filius, & eius poſteri 27
Glaucus caprarius 248
Gliſantem Thermodon interfluit 231
¶ Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 57
Gnurus Lyci filius 109
¶Gobryas Darij filius Syrorũ dux 178
Gobryas vnus ex ſeptem magi occiſoribus 83. gobryas in bello contra Scythas Dario quid cõſulat 117
Gonnus vrbs vbi 184. & 192
Gorgo Cleomenis filiola ſcitè patrem monet 134. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iuſſerit 201
Gorgonis caput 54
Gorgus Salaminiorũ rex 144. gorgus ad Medos trãsfugit Ib. gorgo Salamin reſtituta 145
¶Græcia à Dati inuaditur 3.ct. græcæ gentis laudes 10.81
Græcorum oracula 8. græci eadem ſemper lingua vſi 10. græcorum Athenienſes ſapientiſſimi 10. græci Cappadoces vocant Syrios 13. græcorum & Perſarum in cultu deorum collatio 25. græci à menſis famelici diſcedere dicuntur à Perſis Ibid. græcorum intercalandi ratio 40. græci Ionũ nomen refugiunt 27. græcorum feſtiuitatum nomina quomodo terminentur 27. græcorum negotiationes 28. græci Scytharũ mores cum Naſamonum moribus confundunt 39. græcorum ſcriptura & calculi 45. græci ab AEgyptiis pleraque ſumpſere 48. Græcorum nomen quando Pelaſgi aſſumpſerint Ib. græca lingua in Ægypto 66. græcorũ in Ægypto ſub Amaſi negotiationes, fana, vrbes 70. græci Pontici de Scythis quid dicant 100. græcoſcythæ Callipidæ 101 græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant 153. græci Olym-

Olympiorum prefides 130. grǽcorum dij nouiſſ. 64. grǽcorum natalitia 102. grǽcorum literæ ex Phœnicibus 135. grǽcorum bellorum initia 1. grǽcorum in Colchidem nauigatio Ibid. Græci in Aſiam priores expeditionem fecerũt Ibid. Grǽcorũ reſponſum ſuper raptu Medeæ Ib. græci imperiũ Priami euerterũt 2. græci ante Crœſi imperium liberi Ibid. greci Aſiatici à Crœſo ſubacti 5. grǽcorum imbecillitas in bello ineundo 169. grǽcorũ iuſiurandum 185. græci Menelaum ſequuti 143. greci pauperes, at ſtrenui 181. græci qui terram & aquam Xerxi dederunt 185. græci Xerxis ſocij 187. grǽcorum de conſpirando contra barbaros conſiliũ 187. grǽcorum ſpeculatores à Xerxe capiũtur 187. grǽcorum oratio ad Gelonem 189. grǽcorũ Perſam operientium catalogus 196. grǽcorũ in bellãdo virtus 199. græci exteris inuidi 201. græci Spartanũ ducem quærunt 202. grǽcorum claſſis aduerſus Xerxem 202. grǽcorum claſſica victoria 203. 204. grǽcorum de inſequẽdo Perſa cõſultatio 216. Grǽcorum ad Platæas exercitus ſumma 228. grǽcorũ præda è Perſarũ clade 236. grǽcorũ ſepultura 237. græci Thebanos quòd Medos ſequuti fuiſſent, obſidẽt 237. grǽcos quo prætextu Xerx. oppugnet 3. ct. grǽcorũ & Perſarũ ad Salaminẽ prælium 4. ct. grǽcorum victoria in Salamine Ib. græci ex pacto ad Artoxerxem proficiſcuntur cum Inaro 5. ct. grǽcorum interitus & fuga Ibid. grǽcanicorum operum tria maxima apud Samios 81

Gratiarum collis nemoribus frequens 123

Grinus Theræ inſulæ rex 119

Grues Scythicæ vbi hybernẽt 43

Grumi grandes ſalis in montibus 124

Grynæa AEoliæ ciuitas 27

Grypes auri cuſtodes 90. 101. 10. ct.

¶ Gyges Daſcyli filius Cãdaulis ſatelles 2. gyges Cãdaule interempto, vxore eius & regno potitur 3. gyges ſuffragio Delphici oraculi Lydorum regnum poſſedit Ibid. gygis atnepos do Candaulis morte pœnas dedit. Ib. gyg. donaria Delphis conſecrata Ib. gyges barbarorum primus apud Delphos munera poſuit Ib. gyges Mileto & Smyrnæ

arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis abaui crimen Crœsus luit 17
gyges Heraclidarum satelles Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 3
Gygæus lacus proximus Halyattis sepulchro 18
Gygea Alexandri soror 130. gygæa Amyntæ filia Bubaris vxor 221
Gymnicum certamẽ Persis 54
Gymnopædiæ 155
Gyndis fluminis ortus 34. 37. gyndis fluuij riuuli 34. 37. 135

H

HÆMVS mons triũ fluuiorum pater 105
Haliacmon fluuius 184
Halicarnassus ciuitas 27
Halizones populus vbi 101
Halyattes successor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmerios ex Asia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiarum fistularumque cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellũ administrat Ib. halyatti oraculum à Pythia redditur 4. halyattis cum Milesijs fœdus Ib. halyattes Mineruæ duo delubra ædificauit Ib. halyattis regnum & mors 5. halyatti defuncto Crœsus in regno succedit Ib. halyattis dona delphis consecrata Ib. halyattes fugiẽtes Scythas recipit 13. halyattis vxorum, Carica altera, altera Ias genere 17 halyattis sepulchrum apud Lydos 18. halyattis sepulchrum ab emptitiis hominibus & ancillis constructum Ib.
Halys amnis 2. 5. 13. 19. 24. 135 halys amnis in mare Euxinũ voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydum disterminat 13
Hamilcar Carthaginensiũ rex 191. hamilcaris genus & mors Ib.
Harmamithres Persici equitatus præfectus 179
Harmocydis oratio ad milites Phocenses 226
Harpagus Medus 14. harpag. Astyagis familiaris, eique omnium Medorum fidissimus 20. harpagi coram Astyage purgatio 22. harpagi filium Astyages mactat 22. harpagus propriũ filium comedit 22. 29. harpagus Medos in Astyagem concitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recõditæ 23. harpagus exercitui Astyagis cõtra Cyrum præficitur 24. harpagus capto Astyagi

Astyagi insultat 24. harpagus, Ionia subacta, in Cares exercitum traducit 31. harpagus Cyrum in potestatē regni euexit 29. harpagus inferiorē Asiam subigit 32. harpagus in Mazaris defuncti locum sufficitur 29
Harpagus Persa Darij dux 150
¶ Hebes tessera 239
Hebrus fluuius vbi 111.177
Hecatæus historiographus, & eius genealogia 64. hecatæi de defectione & bello Persico sententia 132. hecatæus Hegesandri filius 146. hecatæi de Pelasgorum electione sententia 166
Hector successor Troiani regni 59
Hedoni Thraciæ populus 182. hedonorum nouem viæ 183
Hegesicles & Leo Spartiatarum tyranni 11
Hegesipyla Olori filia Miltiadis vxor 152
Hegesistratus Hippiæ sp. Sigæi tyrannus 142
Hegesistratus Telliadeus aruspex vt è vinculis euaserit 229. hegesistrati interitus 230
Hegesistratus Samius Samiorum explorator 238
Hegetorides Antagoræ filius 235. & 236
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris opefactus 229
Hegiæ Ephesij in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.ct.
Helenæ ab Alexandro raptus 157. helena Menelao redditur 18. helenæ templum in Therapne 155
Helice vbi 27
Helicus Terituchmis frater cæditur 7.ct.
Heliopolis solis vrbs 40.49.50. heliopolitani, Ægyptiorū solertissimi 40
Helis Ætolorum ciuitas 211
Hellanicus mendacij arguitur 7.ct.
Helles filię Athamantis sepulchrum 177
Hellespontus vbi in Ægæum intret 111. hellesponti pons 173. hellesponto Xerxes cōpedes injicit Ibid. hellespontostigmata à Xerxe inuruntur Ibid. hellespontum Xerxes muneribus donat 176
Hellespontias ventus subsolanus 194
Hellespontij populus 87
Hellus in Hermum influit 14
Heneti populus 36. & 128
Hephæstienses populus 167
Heracleum Atticæ angustiæ 4.ct. heracleum Salamini aggere Xerx. iungere conatur Ibid.
Heraclidæ Sardium reges ex oraculo 2. heraclidarum genus è serua Ib. heraclidarum imperium quot an-

norum Ibid. heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 3
Heraclidarū genealogia 220
Heraclides Ibanolius 146
Hercules Iouem viſendum ſe exhibere nolentē qua ſpecie viderit 46. herculis Tyri Phœniciæ templum 47. hercules Ægyptius & Græcus Ib. herculis Thaſij templum Ibid. hercules vnus è XII dijs 47. herculis parentes ab Ægyptijs oriundi Ibid. hercules vetuſtus deus Ibid. herculis templum vbi 47. 57. 136. 162. 163. herculis in templo cippi 45. 47. de hercule fabula Ibid. herculis oraculū apud Ægypt. 52. hercules plures 74. herculis columnæ vbi 120. herculis tres filij 100. hercules Scytharum deus 107. herculis veſtigium vbi 110. herculis ara vbi 193. hercules ab Iaſone derelictus 195. ad opem herculi ferendam emerſit Dyras fluuius 196
Herma vbi 194
Hermeus ſinus 243
Hermiona Dryopum ciuitas 211. hermionenſes Dryopes 207. hermionei Samijs dant Thyream inſulam 81
Hermippus nuntius 147
Hermolyci præſtantia: ſepulchrum 240
Hermophantus 143
Hermotimus Pedaſenſis eunuchus 216
Hermotybies Ægyptij milites 68. 229. hermotybium Ægyptiorum plagæ Ibid.
Hermus fluuius 14. 144. 244. hermus fluuius iuxta Phociam vrbem in mare effunditur 14
Herodoti peregrinatio 40. 44. 47. herodoti ſententia de incremento Nili 43. herodoti de origine oraculorū Græcorum ſententia 49. herodoti & Homeri ac Heſiodi ætas quanti interualli 49. herodoti & Dionyſi ætas 64. herodoti de raptu Helenæ ſententia 58. herodoto contraria de Zopyro Cteſias narrat 3. Ct. herodotus mendacij arguitur 7. Ct.
Herodotus Baſilidis filius Ionum ad Lacedæm. legatus 220
Heroicum conditorium 156
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 137
Herpys Thebanus 230
Heſiodus & Homerus deorū opifices 49. eorumq; ætas Ibid. heſiodus de Hyperboreis retulit 103
Hexapolis nunc Pentapolis dicta 27

Hieron Gelonis frater 189
Hieronymus Andrius 229
Himera vrbs 191
Hipoleon promontoriũ Scythiæ 106
Hippagogæ naues 153
Hipparchi insomniũ 135. hipparchi interfectores Ib.
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Athenienſis 136. hippias exul Artaphernem in Athen. concitat 143. hippias oraculorũ peritus 142. hippias Piſiſtrati filius 161. hippiæ quum Perſas Marathonẽ ductaret, ſomniũ Ibid. hippiæ dens tuſſiendo excuſſus Ibid.
Hippobatarum prædia 138
Hippoclides Tiſandri filius 165. hippoclidis proci præſtantia Ibid.
Hippoclus Lampſacenus 118
Hippocrates Megaclis fil. & eius progenies 165
Hippocrates pater Piſiſtrati 10. 136. hippocrati portentum ingens viſum 10
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyrãno ſuccedit 189. hippocratis filij Ib. hipp. vrbes vicinas obſidet Ib. hipp. Scythæ Zanclæorum tyranno vincula injicit 149. hippocratis mors 189
Hippomachus Leucadius aruſpex Græcorum 230
Hippotoxotæ quid 251
Hirci coitus cum muliere 47
Hiſtiæus Mileſius 118. hiſtiæi ad Scythas oratio Ib. hiſtiæi erga Darium fides Ibid. hiſtiæus à Dario petit Myrcinum 128. hiſtiæus Sardis à Dario accerſitus venit 130. hiſtiæus vt Ariſtagoræ defectionem indicet 132. hiſtiẽus Dario callida oratione decepto, in Ioniam redit 145. hiſtiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 147. hiſtiæus à Chĩjs in vincula conijcitur 147. hiſt. literæ produntur Ibid. hiſtiæi vulnus Ib. hiſtiæus capitur, & in crucem tollitur 150
Hiſtiæus Tymnis filius 180
Hiſtiæa vrbs capitur 205
Hiſtiæotis ora ſuper Artemiſium 193. hiſtiæotis regio ad Oſſam & Olympum 9
¶ Hoarus fluuius vbi 116
Homerus & poetæ Oceanum fluuium finxerunt 43. homerus & Heſiodus deorũ opifices, eorumq; ætas 49. homerus vt ſcripſerit de raptu Helenæ 58. homerus verſus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis verſibus Argi celebres: eorumq; cantores Sicyone eiecti à Cliſthene 137. homeri de boum cornuũ pullulatione ſententia 103. homerus

Athenienſes in exercitu cõtra Ilium laudat 190. homeri Epigoni 103. homeri cæcitas 244. homeri epigramma in Midam Phrygum regem 245. homeri nomen vnde Ibid. homeri minor Ilias 246. homeri Phocais Ib. homerus apud Chium 249. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides Ib. homeri vxor & filiæ Ib. homeri Caminus 251. homeri Ereſione 252. hom. mors & ſepulchrum 253. homeri ſepulchri inſcriptio Ibid. homerus Æolicus Ib. homeri ætas 254. homericæ profectionis commentarij 244
Homiuorum animal 9.ct.
Homo fato functus vbi per lętitiam terræ demandetur 127. homini fatiùs mori quàm viuere 6. hominis calamitoſa conditio Ibid. hom. prima & naturalis vox 40. homines in fortuitorum arbitrio & non contrà 175. homo ſibi malorum autor non Deus 17. homines ferè omnes præter Græcos & Ægyptios in templis coeunt 50. homo hominem fato impendenti eripere nequit 78. homines molles mollis regio fert 242
Hoples Ionis filius 137
Horæ diei à quibus inuentæ ſint 57
Horti Midæ Gordij filij 221
Hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecratæ 8
Hotaſpes Artachæi filius Aſſyr. dux 178
¶ Humanarum rerum inconſtantia 2. 16. 37. humanæ vitæ anni ſeptuaginta 6. humanæ vitæ breuitas & calamitas 175
¶ Hyacinthia Lacedæm. ſolennia 224
Hyampeus vertex 207
Hyampolis vrbs 206
Hyatæ tribus Sicyonia 137
Hybla vrbs 189
Hydarnes Perſa 183. hydarnes Hydarnis filius Perſarum dux 179
Hydrias regio 146
Hyela in agro Oenotriæ ciuitas 30
Hyænæ vbi naſcantur 125
Hygennenſes populus 87.
Hylæa locus 100.106.109
Hylleæ tribus Sicyonia 137
Hylli progeniei celebritas 153. hyllus Herculis filius 196. hyllus interimitur 227
Hymees Perſa 146. hymeæ obitus Ibid.
Hymeſſus 166
Hymni deorum ab Homero conſcripti 245
Hypachæi quondam Cilices appellati 180

Hypacyris Scythię fluuius 105. 106
Hypanis fluuius impotabilis 101.106.110
Hyparchus fluuius Indiæ 11.ct.
Hyperanthes & Abrocomes Darij filij 199
Hyperborei vbi 101. hyperboreorum ſacra 103
Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines Ib.
Hyrcani populus vbi 90
Hyrgis fluuius 106
Hyria vrbs à quibus condita 192
Hyſiæ oppidum 138
Hyſtaſpes Xerxis filius 3.ct.
Hyſtaſpes Arſamenis filius 38
Hyſtaſpes Darij filius 178
Hyſtaſpes Darij pater Perſarum ſatrapa 83
Hyſtriches vbi gignantur 125

I

IACCHVS myſticus 210. iacchus feſtũ Athenienſium Ib.
Iadmon Samius herus Æſopi 62
Ialyſſus oppidum 27
Iamidei 229
Iapyges Meſſapij 113.192
Iapygia 94.113.192
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2
Iaſonis æreus tripus 123
Iatragoras 132
¶ Iberiam Phocenſes occupãt 29
Ibis Ægyptijs ſacra 50.52. ibidis forma 52. ibidum duplex genus Ibid.
¶ Ichnæ vrbs tertæ Bottiæidis 184
¶ Ida mons 175. & regio 28
Idernes vnus ex ſeptem Perſarum principibus 3. ct. idernes Artoxerxis ſocer 7. ct.
¶ Ieiunia & feſtus dies Iſidis 124
Ienyſus vrbs Syriæ 71
¶ Ignem Perſæ deum arbitrãtur 73. ignis Ægyptijs animata belua dictus Ib. igni ſepelire 7. ct. ignis perpetuus 10. ct. ne igniſer quidem elabatur 202
¶ Ilias minor Homeri 246
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 175
Ilij expugnatio, barbarorum & Græcorũ ſimultatis origo 2. ilium 41. ilij obſeſſio & expugnatio 58. ilienſis ager 143.175
Iliſſus fluuius 175
¶ Imbecillitas fortiſſima neceſſitas 192
Imbribus vacantes 124
Imbrus 130
Immortales Getæ 112. immortales qui apud Perſas 179
Imperium Priami à Græcis euerſum 2. impoſſibile fortem fato deſtinatam poſſe effugere 17. impoſſibilitatis numen 217
¶ Indus fl. fert crocodilos 105.

Indi in mare ostium explorat Darius Ibid. inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 4. ct. inaro mittunt classem Athenienses 5. ct. inarus Achæmenidem vulnerat Ibid. inarus victor Ibid. inarus vulneratur, fugit Byblum Ib. inarus cum Græcis ex pacto ad Artox. proficiscitur Ibid. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur Ibid.
Inconstantia rerum humanarum 2
Indathyrsus filius Saulij, rex Scytharum 109. 115
India pluuiæ expers 9. ct. indiæ fons aurifluus Ibid. indiæ fluuius mellifluus 10. ct. indiæ rex vt exploret sontes Ib. indiæ fluuius παντα-γαθοφόρες 11. ct. indiæ arbor dulcis Ib. indi Callatiæ parentibus vescuntur 78. indorum multitudo 88. indi Calandiæ Ibid. indi pecuarij & eorum mores Ib. indorum nauigia Ibid. indi ægrotos suos epulantur Ib. indorum coitus in propatulo 89. indorum genitura atra Ibid. indis sol matutinus ardentissimus Ibid. indi vt aurum colligant Ibid. indi à Dario subacti Ibid. indorum in Xerx. exercitu armatura 178. 179. indi Derbicum aduersus Cyrũ socij 2. ct. indus quidã Cyrum iaculo percutit lethali Ib. indorum multitudo 9. ct. indorum iustitia 9. ct. 10. ct. Indorum locus sacer Ib. indi iusti Ibid. indi tonitruum expertes Ibid. indorum nigredo Ibid. indi Pygmæi Ibid. indorum venandi lepores ratio Ibid. indorum lacus oleosus Ib. indorum argentifodinæ Ib. indorum montes auriferi Ibid. indi sani Ibid. indi longævi Ibid. indi vt aues venentur 11. ct. indi vt electrum colligant Ibid. indi cynocephali Ibid. indicum aurum 88. indicæ regionis descriptio & situs Ibid. indicæ formicæ 89. indici cameli forma & pernicitas Ibid. indica animalia grandiora cæteris Ibid. indici canes 9. ct. indici galli & gallinæ Ibid. indici montes gemmiferi Ibid. indicus æstus Ibid. indicum mare Ibid. indicus calamus Ibid. indicum animal Ib. indicus sol 10. ct. indicæ oues Ibid. indicæ palmæ Ibid. indicus serpens Ib. indica auis Ibid. indicum lignum πάρηβον Ibid. indici asini syluestres 12. ct. indicus vermis Ibid. indicæ arbores Ibid.

Inge-

Ingenium Persarum quale 17
Infantes Cynocephalorum 11. ct.
Infernæ sedes 60
Inopiæ & impossibilitatis numina 217
Insomniorum ludibria 171
Institores primi, Lydi extitere 18. institor quare Darius fuerit appellatus 87
Institutio Persarum puerorũ 25
Insulæ in Araxo 37. insulæ OEnusæ 30. insulæ natans vbi 661. insulæ Euchinades vbi 41. insula Chemmis 66. insulæ beatorum vbi 75. insulæ rubri maris 88. insulæ Cassiterides Herodoto ignotę 90. insulani Iones qui 26.27
Intaphernes vnus ex septem Magi occisoribus 87. intaphernis facinus eiusque & domesticorum omniũ interitus 91
Intercalationes mẽsis à quibus introductæ 6.40.
¶ Io f. Inachi reg. 1. Io à Phœnibus rapitur Ibidem. io stuprata 2. io vt à Græcis depingatur 46
Iolcon Thessali Hippiæ offerunt 142
Ion Xuthi filius 196
Ioniæ translatio 240. ioniam Harpagus subigit 31. iones à Cræso subacti 2. 5. ionum lingua 10.26. iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent: & quid Cyrus responderit 26. ionum regio, Asiaticarum pulcherrima, & eius descriptio Ibid. ionum duodecim in Peloponneso quoque ciuitates 27. iones insulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet Ibid. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius Ibid. iones qui se præstantiores iactent: & de eorum vxoribus Ibid. iones ab Achiuis, suis sedibus pulsi Ibid. ionum reges qua progenie oriundi Ibidem. iones veri & genuini qui Ibidem. ionum qui ab Apaturiis arceantur Ibidem. quorum ionum sit Panonium sacrum Ibid. ionum insulanorum deditio 30.31. iones Biantis consilium spernunt 31. iones secundò in seruitutem rediguntur 31. iones in Ægyptum quomodo venerint 66. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 117.118. iones captas Sardis incendunt 143. iones ad Ephesum vincuntur 144. iones mari vincunt 145. iones tertiò subiugati 151. iones

quomodo Ægyptum diuidant 42. iones vbi & vnde dicti 87. 207. iones ignauiſſimi hominum 118. ionum & Carum fuga 146. ionibus Perſarum minę intentatæ 148. ion. laborum nauticorum inſueti Ib. ion. Dario tributarij 152. ionum in Xerxis exercitu armatura 180. iones Pelaſgi Ægialees appellati Ibid. ionibus ſolum ſuũ permiſſum 240. ionico genere excellentes 9. ionicæ rebellionis occaſio 131. ionicarum nauium catalogus 147
Iupiter expiator hoſpitalis 8. iupiter apud Perſas 25. iupiter Bel apud Babylonios 33. iupiter Ammon 47. iupiter Thebanus 49. iupiter liberator, & eius templum 95. iupiter Scytharũ deus 187. iupiter Papæus apud Scythas Ibid. iupiter Lycæus 127. iupiter Carius 137. iupiter Lacedæmonius 154. iupiter cœleſtis Ibid. iupiter ſub ſpecie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 177. iupiter æreus decem cubitorum vbi 236. ioui decimę neceſſariò reddũtur 17. iouis Carij fanum apud Mylaſſos 31. iouis Beli templum & ſimulachrum 33. iouis Thebani templum 33. 124. iouis ſimulachrum arietina facie 47. iouis fanũ apud Theſprotos 49. iouis cultus apud Meroen 44. iouis oraculum apud Ægyptios 52. iouis Ammonij templum à Cambyſe incenſum 73. iouis diabaterij ara 3. Ct. iouis Beli puluinar 98. iouis forenſis ara 133. iouis militaris templum 146. iouis olympij delubrum 40. iouis currus in Xerxiano exercitu 174. 218. iouis Amphlyſtij templum 195
¶ Iphigeniæ apud Tauros cultus 113
Ipni locus quidam 194
¶ Iraſa locus vbi 121
¶ Is vrbs & flumen 32. is flumen 32. is fluiuus in Euphratem ſe deuoluit Ib.
Iſagoras Tiſandri filius 137
Iſis δημήτηρ id eſt Ceres dicta 49. 67. iſidi vaccæ ſacræ 46. 124. iſidis ſimulachrum bubula cornua habens 46. iſidis templum maximum in vrbe Buſiri 49. iſidis & Dionyſi filij Ibid.
Iſmaris lacus famoſiſſimus 182
Iſmenij Apollinis templum 17
Iſſedones populus 101. 102. iſſedonum mores Ib.
Iſſedoni populus 37
Iſter vbi 106. 113. iſter ſemper ſibi par 106. iſtri ortus & fluxus 45. iſter & Boſporus à Dario põte iuncti 3. Ct.

Isthmus Cnidiæ 32. isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade 115
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 9
¶ Itanus oppidum 119
¶ Iudices regij apud Persas 76. iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum 131
Iuncus esui aptus 54
Iunonis festum 6. iunonis duæ imagines vbi 70. iunonis templum vbi 111. 232. 233
Iurare per aquam Stygis 157
Iusti principis officium 74
Iustitia Cynocephalorum 11. ct. iustitia Indorũ 9. ct. 10. ct.
¶ Ixabates Cambysis eunuchus 2. ct. ixabates Cambysem sepelit 3. ct. ixabates Magi index interficitur 3. ct.
¶ Iyrcæ populus Scythiæ 102

K

Kixi quid sit 54

L

Labda Amphionis filia 141
Labynetus Babyloniorum tyrannus 14
Labynitus Assyriæ rex 34
Labyrinthus 65
Lacedæmonij Crœso amici 2. 9. Græcorum potentissimi Ib. lacedæmoniorum leges à Lycurgo 11. lacedæmonij bellum Tegeatibus inferũt 12. lacedæmoniorum compedes apud Tegeatas Ib. lacedæmonij quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores Ib. lacedæmon. Argiuorũq; pro agro Thyrea dimicatio 15. lacedæm. coma post victoriam de Argiuis Ib. aduersus Polycratem expeditio 79. in Samum expeditio 78. mos in fumendis supplicijs 119. de seipsis opinio 153. lacedæmoniorum regum funera 154. lis de progrediendo ad bellum 161. oratio ad Platæenses Ib. ad Hydarnem Persam 185. ad Athenienses 222. lacedæmoniorum virtus 181. consuetudo 197. frugalitas 136. lacedæmoniorum occisorum sepultura 237. laced. ad Platæas victoria 4. ct. ad Thermopylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrymæ arboris Indicæ 11. ct.
Lactis emulgendi mos apud Scythas 99. lacte victitantes 11. ct. lactis coagulationem prohibens radix Ibid.
Lacus Tritonidis 124. lacus vnde pix hauritur 125. lacus Stymphalius vbi 157. lacus oleosus Indorum 10. ct. lacus piscosus & salsus Ib. lacus Bœbeis vbi 184. lacus Gygæus vbi 18. lacus famosissimus 182
Lada insula vbi 147

Ladice vxor Amasis 70. ladicæ votum Ib.
Laij delubrum 119. oraculum 133. & genus 136
Lampito Leutychidis filia 156
Lamponium vbi 130
Lampsacum vrbs 146
Lana arborea vbi 89
Laodamas Phocensis 118. laodamas Ereoclis filius 136
Laodice 103
Laos oppidum 149
Laphanes Euphorionis filius 165
Lapidicinæ adpyramides Méphios 40
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygus 198. lapidum aceruus à Dario congestus 112. lapideus leo vbi 199
Lariſſæ Æoliæ ciuitas 27
Laſus Hermionis filius 168
Lauacrum Indorum nobiliorum 12.ct.
Laxij Sauromatæ vbi 102
¶ Leænæ partus 90
Lebæa vrbs 221
Lebedus 26
Lectis non vtentes 11.ct.
Ledanum, aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darij in puteum coniecti 185. legati non violandi Ib.
Leges Athenienſium à Solone conditæ 5. leges & inſtituta Babyloniorum 36
Lemnum oppidum 130. capitur 167
Lemnia facinora 166
Leo viri nomen 193
Leo Sardius 15
Leobota Spartiatarum rex 11
Leocides Phidonis Argiuorũ tyranni filius 164
Leon & Hegeſicles Spartiatarum tyranni 11
Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atq; loca 184. leones vbi gignantur Ibid. leo lapideus 199
Leonides 133. in crucem tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 4.ct.
Leontini populus 189
Lepreum oppidum 119
Leproſos vt vocent Perſæ 5.ct.
Lepus ex equa natus 177. leporis fœcunditas 89. lepores vt venentur Indi 10.ct.
Leros inſula 146
Leſbus inſula vbi 29. leſbus quãdo habitari cœpta 254. leſbij à Polycrate victi 78
Leucadius Hippomachus aruſpex 230
Leucadij Dorica gens 207
Leucon oppidum Libyæ 121
Leutychides Menaris filius 155. leutych. Spartiat. rex Ib. leutychidæ fuga & mors 156.

leutych. oratiò de depoſito reddendo 158. leut. genealogia 220. Stratagema 239
Lex Caricarum mulierum in maritos 27. lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 62. lex omnium rex & domina 182
¶ Liberi cultus apud Meroen 44. liber Græcis Oſiris dictus 64
Libya vnde ſortita nomẽ 105. libyæ, Aſiæ & Europæ magnitudo 104. libya arboribus nuda 123. libya & eius incolæ 124.125.126. libyes primi Neptuni nomen habuerũt 48. libyes ſolis deorum omnium ſoli & lunæ ſacrificant 125. libyes Ægyptijs ſe dedunt 121. libyes Cãbyſi ſe dedunt 73. libyes Ægypto contermini 87. libyum variæ nationes 122. libyes Nomades, id eſt paſtoritij 124.125. libyes ſaluberrimo corpore Ibid. libyum paſtoritiorum ſacrificia Ibid. libyes vbi 126. libyum inuenta quæ Græci didicerunt 125. libyum in Xerx. exercitu armatura 179. libycus mons 41.60
Libyſſarum mulierum eiulatus 125
Liches Delphici oraculi coniector 12
Lignum παράσημον admota attrahens 10. ct. lignum coagulans 11. ct. lignei amictus 11. ct.
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 178
Liliorum ingens vis vbi 54. liliorum radices eſui aptæ Ibid.
Limeneion regionis Mileſiorum 4
Lindi populus è Rhodo 189
Lindos oppidum 27
Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 56
Linus modulationis genus apud Ægyptios 52
Lipaxus vrbs vbi 184
Lipoxais Targitai filius 99
Lipſydrium oppidum 136
Liſſæ oppidum vbi 284
Liſſus fluuius vbi 182. liſſi fluuij aquæ Xerx. copijs non ſuffecerunt Ibid.
Literæ Hiſtiæi produntur 147. literarum mira occultatio 201. literæ Themiſtoclis ad Iones lapidi inciſæ 204. literarũ per ſagittam tranſmiſſio 219. literæ capiti impreſſæ 132. literæ Græcorum ex Phœnicibus 135
Littus pulchrum vbi 149
¶ Locri Epizephyrij pop. Ib.
Locri Ozolæ populus 206
Longæui Indi 10. ct. longæui Cynocephali 11. ct.
Lotiones Cynocephalorũ Ib.
Lotos vbi plurima 54. loti radix eſculenta Ib. loti fructus deſcriptio 123

Lotij muliebris vſus 57
Lotophagi populus vbi 123
¶ Lucernarum accenſarũ feſtum apud Ægyptios 50. lucernarum accenſio 198
Lucinæ triburum 103
Lucus platanorum 146
Ludorum primi inuentores Lydi 18
Luna Perſarum præſes 174. lunæ feſtum 48
Lupi ex hominibus 113. luporum ſepultura 51
Lutræ vbi capiantur 114
Luxus Perſarum 236
¶ Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223. 224
Lycæus Iupiter 127
Lycaretus Męandri germanus 130
Lyciæ ignis perpetuus 10. ct.
Lycij in poteſtatem Crœſi redacti 5. lyciorum è Creta origo 31. lycij ab Harpago victi 32. lycij populus Dario tributarius 87. lyciorum in Xerxis exercitu armatura 180. lycij quondã Termilæ vocati Ib. lyciorum nomen & leges 31
Lycius Cyberniſcus Sicæ filius 180
Lycon Athenienſis prodit Piſuthnem 7. ct.
Lycophronis Periandri filij interitus 80
Lycurgus Ariſtolaidis filius 10. lycurgus & Megacles Piſiſtratem eijciunt Ib. lycurgus Spartiata integerrimæ vitæ Ib. lycurgo oraculum à Pythia redditur Ib. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios Ibid. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor Ibid. lycurgi delubrum apud Spartiatas Ib.
Lycus fluuius 116. lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 31
Lyda mons à Pedaſijs extructus 32
Lydus Atyis filius 2
Lydeus fluuius 184
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 18. lydia Halyattis regis ſepulchro ſe nobilem iactat Ib.
Lydi populus antè Meones vocati 2. lydorum ſtrenua gens 14. lydorum gens equitandi peritiſſima Ibid. lydorum mores & leges 18. lydorum ritus ineundi fœderis Ib. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 7. lydorum filiæ omnes proſtituuntur 18. lydi primi caupones inſtitoresq; Ibid. lydorum partes primæ in conſulendis oraculis 9. lydorum Medorũq; fœdus 13. lydorum Medorumq; quinquennale bellum Ib. lydorũ medorumq; bello dies repentè nox facta Ib. lydorum cum Perſis conflictus & fuga 14. lydi pri-

di primi omnium aurum argentumque ad vtendum percussérunt 18. lydi primi inuentores ludorum Ibid. lydi in Thusciam colonias deduxerunt Ibid. lydorum diuisio Ibid. lydorum cum Cyaxare prælium 19. lydi Sardibus per Cyrum exacti 28. lydi Caribus germani 31. lydi populus tributum Dario pendens 87. lydorum in Xerxis exercitu armatura 178
Lygdamus Naxius 11

M

Macae populus 123.133
Macedones à Dario subacti 152
Machlyes populus 123
Macrobij populus Æthiop. 74
Macrones populus 50. macronum in Xerxis exercitu armatura 179
Mactoriũ vrbs super Gelã 189
Madyes filius Protothyæ Scytharum rex 20
Madytus vrbs 173
Mæander fluuius 92.146. & eius fontes vbi 173
Mæandri campus 4. mæandri campum Mazares incursat 29
Mæandrius Polycratis scriba 92. mæandrius Sami procurator 95. mæandrij oratio ad Samios Ibid.
Mæotei populus vbi 116
Mæotis palus vbi 20. 99. 105. 106. 111. 113. 115. 116
Magdolus oppidum vbi 67
Magi populus Mediæ 19. magi Persarũ 26. magorum commentũ vt Persarum imperiũ occupent 82. magi cuiusdam imperiũ apud Persas 83. magus Cambysi succedens 3. ct. magus interficitur: Magorum cædes 85. magophonia Persarum festum celebre Ib. & 3. ct.
Magistum oppidum 119
Magna cum periculis suscipiuntur 176
Magnarum iniuriarum magnæ vindictæ 59
Magnesia vrbs vbi 92
Magnetes populus 87
Malæ dextræ in contumeliam derasæ 60
Malea promontorium vbi 15
Malena 150
Males Ætolus 164
Mandane Astyagis filia 20. mãdane Cãbysi nuptũ datur Ib.
Mandrocles Samius 111. & eius monumentum Ib.
Maneros Ægyptijs quid 52
Mantieni montes 34. 37. *Vide* & Matieni.
Mantiena vrbs 121
Manus octo digitorum 12. ct.
Marathon locus 161. marathonem occupat Pisistratus 11. marathonia clades 163. marathonia pugna 3. ct.
Mardonius Xerx. exercitus imp. 179. mard. Gobryæ

filius 152.168.179.mard.vulnęratur 152. mard. à præfectura ſemouetur 160. mar. oratio de bello Græciæ inferendo 169. mard.in Lacedæm.obiurgatio 231.mard. cædes 234. mard. vnus ex ſeptem magi occiſoribus 3. ct.mar. antiquus apud Xerxem ſpectatus 3. ct. mard. bello aduerſus Platæenſes præficitur 4.ct.mard.fuga Ib. mard.mors Ib.
Mardi Perſarum genus 24
Mardus Hyrcedes Sardiũ muros primus conſcendit 15
Mare Sardonium vbi 30.mare Caſpium 37. mare Atlanticum, rubrum, auſtrale 37. 67. 88. 104.179. mare Indicum 9. ct. mare Echinadum inſularum 41
Marea vrbs vbi 42
Mares quam armaturã in Xerxiano exercitu tulerint 179
Mariandeni populus 87
Mariandyni à Crœſo ſubacti 5. mariand. in Xerxiano exercitu armatura 178.mariandynus ſinus vbi 104
Maris fluuius 105
Maronea Græca vrbs 182
Martis oraculum 52.178. marti ſoli ſimulachra faciunt Scythæ 107. martis ſepulchrum apud Scythas 107
Marſageres Scythiæ regis frater captus 3.ct.
Marſyas fluuius 146
Martichora animal Indicum 9.ct.
Maſanges Aorizi filius dux 178
Maſcamis elogium 182
Maſij Perſarum genus 24
Maſiſtes Darij filius Xerxis exercitus imperator 179
Maſiſtius à Græcis Macifius dictus 226. maſiſtij interitus Ibid.
Maſiſtæ & liberorum eius cędes 245
Maſſagetę populus ferus & robuſtus 37. maſſag. deus ſol 38. maſſag. victus Ib. maſſag. vxores communes Ib. maſſag. ſenes immolantur Ibid.
Maſtyes populus 128
Matacas Xerxis iuſſu, Delphorum templum diripit 4.ct.
Maternum genus paterno no bilius apud Lycios 31
Matieni populus 13. matienorum in Xerxis exercitu armatura 178
Matris Martis templũ vbi 50
Maxyes Libyes vbi 125
Mazares Medus 29. mazares Prienenſes ſubigit Ib.mazares Mæandri campũ incurſat Ib.mazares moritur Ib.
¶ Meci populus 88
Mecyberna Græca vrbs 184
Medea Colchorum regis filia 1. medeæ raptus à Græcis Ibid.
Medicæ regionis facies 21
Medi vbi 104. medorum appella-

pellatio vnde 177. medorum tyrannus Cyaxares 13. medorũ & Lydorum mos ineundi fœderis Ibid. medorum bellum quinquennale cum Lydis Ibid. medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyrijs defectio 18. medi Assyrios subigunt 20. medorum à Dario defectio 24. medorum imperium ad Persas translatum Ibid. medorum in Xerxis exercitu armatura 177.179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25. medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 3. &. medicæ nationis gentes 19.3. &. medici singuli singulorũ morbotum apud Ægyptios 53

Medimnus Atticus mensuræ genus 35.154

Megabates Persa 131

Megabazus Megabatis filius 180

Megabernes Spitamæ filius 1. &. megabernes Barcanijs à Cyro præficitur 2.

Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quæ Herod. Zopyro 3. &. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 4. &. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templum Delph. recusat Ibid. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accusat Ibid. megabyzus Artapani machinas prodit Ibid. megabyzus in cõiuratorum prælio vulneratur Ibid. megabyzus in Inarum mittitur 5. &. megabyzus Inarum vulnerat Ibid. megabyzus cum Græcis paciscitur Ibid. megabyzi luctus Ibid. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur Ibid. megabyzi victoria Ibid. megabyzi strenuitas Ibidem. megabyzus ex pacto ad regem ve-

nit Ib. megabyzus mortis periculum euadit Ib. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi recõciliatur Ib. megabyzus moritur 6.ct.
Megacles Alcmęonis filius 10. 164.165. megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Athenienſiũ eijciunt 10. megacles Clisthenis gener factus 165. megacles Hippocratis filius Ib.
Megacreon Abderites 183
Megapanus Hyrcanorum dux 177
Megarenſis populus 189. megarenſis plebs venundatur Ib.
Megiſtæ inſcriptum epigramma 200
Megiſtiæ extiſpicia 198. megiſtias Acarnan à Melampode progenitus 199
Melampus Amytheonis filius 48. melampodis poſtulata ab Argiuis 229. melampus Bacchici ſacrificij inuentor apud Ægypt. Ib.
Melampygus lapis 198
Melanchlæni populus vbi 113. melãchlænorum mores & nomenclatura Ib. melanchlænorum victus humana caro Ib.
Melanippus Astaci filius 137. 143. melanippus Alcæi ſodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 143
Melas fluuius 196. melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 177
Meles primus rex Sardium 15
Meleſigenes vnde appellatus 243
Meletes fluuius Ib.
Melibœa vrbs 194
Melienſes populus 195
Melienſis ſinus vbi 103
Meliſſa Periandri vxor 79. meliſſa à Periandro occiſa Ibid.
Mellis vbi maxima copia 125. mellifluus fluuius 10.ct.
Melois amnis 233
Melyenſes populus 87
Memnonia regia 135. memnoniæ Suſæ 188. memnonis vrbs vbi 135
Memphis vrbs 68. memphis vrbs à Mene primùm condita 55. memphios vrbis ſitus & deſcriptio Ib.
Mendaciũ dicere quando expediat 84
Mendes quid lingua Ægyptiaca 47
Mendetis templum 46
Mendeſium oſtium Nili 42
Mendeſia prouincia 46.47
Mendeſij cur oues immolent, capris abſtinentes 46. mendeſij capros venerantur 47. mendeſij caprarios præcipuo honore afficiunt Ibid.
Menelaus Helenam recipit 58 menelai portus vbi 122
Menes primus regnaſſe fertur

tur 55
Menſa ſolis 74
Menſis intercalaris 6. à græcis tertio quoque anno introductus 40
Mentes nauicularius 244
Mentiri apud Perſas turpiſſimum 26
Mentor Ithacenſis homerum ſedulò curat 244. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ Ib.
Mentulę portentum apud Ægyptios 48
Menoſtanis in Megabyzũ expeditio 5. ct. menoſtanis clades & fuga Ibid. menoſtanes Secundianum monet 6. ct. menoſtanes ſe occidit 7. ct.
Menon Cyri dux 7. ct. menonis doli 8. ct.
Meones Lydorum nomen aſſumpſerunt 1
Meraphij Perſarum genus 24
Mercurij ſtatua porrectum veretrum habens 48. & templum 63. mercurius quibus gentibus colatur 128.
Mermnadæ populus 2. mermnadarum tyrannus 3
Meroe oppidum vbi 44
Meſambria vrbs vbi 112. 182 meſambriam vrbem quis condiderit 151
Meſſana Olim Zancle 191
Metalla aurea atque argentea vbi 182. de metallis aureis certamen 235. metallum ſalis 124
Metapontini populi vbi 101
Metiochus Miltiadis filius 152
Metra Venus 25
Metroſtes Terituchmis frater 7. ct.
¶ Micythus Anaxilai famulus 192
Midas apud Delphos munera poſuit 3. midæ ſella apud Delphos Ibid. midas Gordij filius, Phrygiæ rex Ibid. & 245. midæ horti 221 midæ epigrammata ab Homero 245
Mileſiorũ cum Halyatte bellum 3. mileſiorum duo ingentia vulnera 4. mileſiorum oppugnatio per XII annos 4. mileſiorum cum Halyatte fœdus Ib. mileſij Cyro confœderati 26. mileſiorum correctio 131. mileſiorũ & Carum fuga 146
Miletus oppugnatur 3
Miletus vrbs Ioniæ prima 26. capta diripitur 149
Militiæ ordo à quo primùm diſtributus 19
Militum Cambyſis depaſtio 75
Milo Crotoniates luctator 94
Miltiades Cimonis filius Cherſoneſi tyrannus 131. miltiades Athenienſiũ dux 117. 11. miltiades victor in Olympico certamine 151. miltiades capitur Ibid. miltiades Cherſoneſo potitur 152.

miltiades Parios obſidet 163. miltiadis accuſatio & obitus 166. miltiades Dati ad Marathonem occurrit 3.ct.
Milyas Aſiæ regio 31. milyæ Solymi dicti Ibid. milyarum in Xerx. exercitu armatura 179
Mineruę templi deflagratio 4. mineruæ templum cognomine Aſſeſiæ Ib. mineruæ duo templa apud Aſſeſum Ib. mineruæ Pallenidis fanum 11. mineruæ feſta virginum pugna ab Auſibus inſtituta 124. mineruæ Pedaſiæ ſacrificæ barba pullulat 32. mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas 12.234 tutelaris apud Chios 29. oraculum apud Ægyptios 52. Veſtibulum apud Saios 69. Inaurata ſtatua vbi 70. Lapidea duo ſimulachra Ibid. Parentes 124. Templum in Sigeo 143. Fanum 206. Sciradis templum 214 mineruæ ægis 125. mineruæ Craſtiæ fanum 133. mineruæ in arce adytum Dorienſibus non accedere licitum 138. minerua vrbana 139. mineruæ Iliadi 1000 boues immolantur à Xerxe 175. minerua protempla ris 207
Minoa Selinuſiorum colonia 133
Minos & Sarpedon Europæ filij 31. minois cædes 192
Minyæ populus 27. 118. minyæ, commento ſuarum vxorum liberantur 119
Miraculum maximum Periandro oblatum 4
Mitradates paſtor, Cyri nutritius 21.23. mitradates Vdiaſtis filius 3. ct. mitradates patri ſuccedit Ib. mitradatis cædes 8.ct.
¶ Mneſiphilus Atheniēſis 209
¶ Modus ineundi exercitus numerum 177
Mœnia lignea Budinorum 114
Mœris Ægyptiorum rex 55. mœris præclara opera Ib.
Mœrios ſtagnum 51. 65. & eius deſcriptio 87.4. ct.
Mola aurea ſex talentorum 4.ct.
Moloſſi populus 27
Mons Arabicus 40. 41. 60. mons Atlas vbi 124. mons ingens euerſus indagandis metallis 153. montes gemmiferi 9. ct. montes auriferi 10. ct. mons Sardonis 9.ct. montes ferentiſſimi Indiæ 10. ct. montes qui aluntur 11. ct.
Mophismons 44
Morę compendia 170.
Morbus fœmineus Scythas inuadit 20
Mors optatiſſimū perfugium ærumnoſæ vitæ 175. mortem

tem contemnunt Indi 10. ct. mortui exemplar apud Ægyptios 52. 53. mortuorum apud eosdem conditurae Ib. mortui cum lætitia vbi humentur 127
Moschi populus 88. moschorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mosynœci populus 88. mosynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mula mulum ancipit. peperit 177. mulæ partus 97. mulæ Xerxis funus expectant 6. ct. muli vbi non gignantur 103. mulorum species Scythis horrendæ 116. muli Pygmæorum 10. ct.
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 22. mulierũ raptus illicitus 1. mulieris offensio vindictam quærit 3. mulieres mulierem prædicant 6. mulieris simulachrum ex argẽto 9. mulieribus Babyloniis semel in vita cum exteris coire lege impositum 36. De mulieribus Ægyptiis 45 mulieres quæ oracula in Græciam intulerũt, columbæ vocatæ 49. mulierum pudenda cippis à Sesostre inscripta 55. mulieris eum marito suo solo concumbentis vrina Pheroni visus restitutus 57. mulieris opinio quid possit 94. mulieres Corinthiorum denudatæ 142. mulier ex turpissima formosissima facta 154. mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 166. mulieres stuprando extinctæ 206
Munerum regiorũ apud Persas pretiosiss. 4. ct.
Munychia 212
Mus Europæus 220
Musæi sortes & earundem tdissertator 168
Musici Argiui 92
Mustelæ Libycæ 125
Murium tria genera apud pastorales Libyes 125. muriũ auxilia 63
Murichides Hellespontius 223
Murus ligneus Persarum 244. & ejusdem expugnatio 234
¶Mycale promontorium 27
Mycerinus rex Ægypti 62. mycerini clementia & iustitia Ib. mycerini filiæ mors & sepultura 61. concubinæ Ib. oraculum 62. & pyramis 63
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 178
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 184
Mylassa oppidum vbi 146
Milassorum fanum 31
Mypsæi Thraces 112
Mylitta Assyriis Venus appellata 25. 26
Myrcinus vrbs vbi 146

Myrias quid sit 177
Myrina Æoliæ ciuitas 27
Myrinæi populus 167
Myrios stagnum 40
Myris rex 41
Myrorhoda arbor 12.ct.
Myrses Persarum dux 146
Myrsilus aliàs Gandaules dictus 2
Myrsus Gygis filius 92
Mysi populus vbi 87. mysi Caribus germani 31. mysi à Crœso subacti 5. mysorum in Xerxis exercitu armatura 178
Mysia ab Hymee capitur 31
Myus vrbs Ioniæ 26
Myusij populus vbi 147

N.

NA PARIS Scythiæ fluuius 105
Nasamones populus 44. 123. nasamonum coitus in propatulo Ibidem. nasamonum iusiurandum & diuinatio Ibidem. nasamonum cadauerum sepultura 126
Nascentium deploratio 127
Natacas eunuchus apud Xerxem spectatus 3.ct.
Natho insula vbi 68
Naturæ solertia 90. Natura leonum atque eorundem loca 184
Naucrates oppidum 55.58
Naues AEgyptiorum è spina 54. naues rubrica delibutæ 81. naues quinis drachmis venditæ 159. nauium Persarum catalogus 179. nauibus longis qui primi vsi fuerint 186. nauiculæ Babyloniorum 35
Naufragi vbi immolentur 113
Nauplia 157
Naxus insula 131. naxus insula à Pisistrato subacta 11. naxi fons vinifluus 10.ct.
Naxij populus 189
¶Nebris 106
Necessitatis numen 217
Necus rex AEgyptiorũ Psammitichi filius 67. 104. neci victoria contra Syros 67. necus à quo interemptus 66
Neleus Codri filius 239
Neon vrbs vbi 206
Neptunus Libyum deus 48. neptunus Thamimasiades 107. neptuno Helliconio Panionium locus sacer 27. neptunus liberator, & eius templum 195. neptuni templum apud Potidæatas 220. neptunus æreus septem cubitorum 236
Nestus fluuius Abderorum 184
Neuri populus & eorum mores 101
¶ Nicandra Dodonęorum sacerdos 49
Nicodromus Cnœthi filius 159
Niger sinus vbi 152
Nigredo Indorum 9.ct.

Nilus

Nilus Ægypti fluuius 105. nili fluminis origo 42. 44. nili fluminis ostia 42. nili fluminis natura & incrementum 42. 43. nilus solus amnium aura caret Ibid. nili fontes ignoti Ibid. 45. & 106. nilus scopulosus 44. nilus Libyam mediam diuidit 45
Ninus Assyriorum vrbs 65. nini oppidi situs 35. ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 28. ninum ciuitatem Medi expugnant Ib.
Niphraga (*vel potius* Phagres) vnus Pierum murorum 182
Nisa oppidum vbi 88
Nisæi equi 89. nisæus campus grandes fert equos 174
Nitetis Apriæ regis filia 71
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 33. nitocris Ninum oppidum sibi subegit Ibid. nitocris epitaphium 34. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 55
Nitri ingens vis 53
¶ Nocranis oppidum 157
Noes fluuius 105
Nomades Scythæ 3. 13. nomadum Scytharum seditio Ib. nomades Libyes 124. nomades Sagartij 179
Norondabates vnus ex septẽ magi occisoribus 3. &.
Noua vrbs oppidum in Pallena 184
Nouem fontes vbi 186
Nouus murus ciuitas Æoliæ, & Cumanorum colonia 27. 244
Nox pro die vbi extitit 174. noctes in dies commutatæ 62
¶ Nuces Ponticæ 11. &.
Nudium oppidum 119
Numina Persarum 25
Nummi primùm à Lydis percussi 18
Nuntium Crœso & Lydis è Delphis 9. nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 217
¶ Nymphodorus Pythei f. 186

O

OARVS fluuius 116
Oasis vrbs vbi 75
Oaxus oppidum Cretæ 120
¶ Obeli, Pheronis donaria 57. obeli in fano Mineruæ 68
¶ Occisorum Xerxis & Persarum pugna 4. &.
Oceani ortus vbi 100
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius 6. &. ochus Hyrcaniorum præfectus à patre constitutus 6. &. ochus rex creatur Ibid. ochi mors 7. &.
Octamasades Scylis frater 80
Oculos in pectoribus gestantes 125

¶ Odomanti populus vbi 129
Odorum oleum 12. ct.
Odryſes vbi 112
¶ OEa locus vbi 139
OEbares Darij equiſo 86
OEbares Aſtyagem captum vincit 1. ct. cœbaræ ſtratagema in capiendis Sardibus 1. ct. cœbares ſe fame enecat Ib.
OEbares Megabyzi filius 151
OEbazus vir Perſa 241. cœbazi liberi occiduntur 111
OEcetor Gelonis progenitor 189
OEdipodi delubrum extructũ 119
OEnoen Bœotij occupant 138
OEnone inſula 207
OEnotriæ ager vbi 30
OEnuſæ inſulæ vbi Ib.
OEroe inſula vbi 232
OEtæi montes vbi 198
OEtoſyrus Apollo apud Scythas 107
¶ Offa ſalſura reſiliit 242
¶ Oiolycus vnde appellatus 119
¶ Olbiopolitæ populus vbi 101
Olea in arce Athenienſ. 208 oleagina corona Olympiorum præmium 205
Olen Lycius 103
Olenus 27
Oleum ex lacte 11. ct. oleum ex verme Indico 12. ct. oleum myrorhodinum 12. ct. oleum quo vtuntur Indi Ibidem. oleoſus lacus 10. ct.
Oliatus 132
Ollas pulſandi mos 154
Olophyxus vrbs vbi 172
Olorus rex Thraciæ 152
Olympus mons Myſiæ 7. olympus & Oſſa Theſſaliæ montes 9. 184. olympij Iouis delubrum 40. olympieni à monte olympo dicti 178. olympiorum præmiũ corona oleagina 205
Olympiodorus Lamponis filius 226
Olynthiorum ab Artabazo obſeſſio 219 olynthij ab Artabazo trucidantur Ibid.
¶ Oneſilus Gorgi frater 144. oneſili dolus & mors 144. 145. oneſili caput ſupra portas ſuſpenſum Ib. oneſili ſacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 198
Onochonus Theſſaliæ fluuius 184. onochonus Xerx. exercitui defecit 195
Onomacritus ſortilegus Athenis eijcitur 168
Onophas vnus ex ſeptem Perſarum principibus 3. ct. onophas Xerxis ſocer Ibid. onophas claſſis Perſicæ præfectus 4. ct.
¶ Opœa Spargapithis vxor 109
ὀφέλιμος aqua 12. ct.
Ophryneus vrbs vbi 175

Opificum ignobilitas vbi 68
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 43
Opis ciuitas 34
¶ Oraculorum origo, ſecundũ ſententiam Herodoti 49. oracula Græcorum 8. oracula apud Græcos prima 5. eorumque origo 49. oracula apud Ægyptios quæ 52. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4. oraculum Delphicũ Crœſo redditur 8. idem Crœſus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 11. oraculum captioſum Spartiatis redditũ 11. & 12. oraculum Pythiæ de oſſibus Oreſtis Ib. oraculum Crœſo redditum de muto filio 16. oraculum Branchidarum de Pactya 29. oraculum Hammonis de Ægyptiis 42. oraculum Dodonæum omniũ vetuſtiſſimum 49. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculũ Pheroni regi redditum 57. oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 62. oraculum de ærea phiala 66. oraculum Latonæ ſacrum Ib. oraculũ Siphniis redditum 81. Corinthiis 141. Argiuis 149. oraculum Doloncorũ 151. Maratis 178. Dionyſi 182. Athenienſium 186. Argiuorum 188. Cretenſium 191. Spartiatarum 199. 230. Bacidis 204. 212. 214. Amphiarai 220. oraculum Perſis à Bacide redditũ 230
Oratio Prexaſpis ad Perſas 84. otanis de ſtatu populari 85. Cois Mitylenæorũ præfecti 112. Hiſtiæi Mileſij ad Scythas 118. Ariſtagoræ ad Cleomenem 134. Soſiclis 141. Hiſtiæi ad Darium 144. Cypriorum ad Iones 145. Perſarum ad Iones tyrannos 148. Leutychidis de reddendo depoſito 158. Datis ad Delios 160. Cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 165. Xerxis de inferendo bello Græciæ 168. Artabani de bello aduerſus Græcos ſuſcepto 169 Xerxis ad Perſas 176. Corcyræorum ad Xerxem 191. Harmocydis ad Phocenſes 226
Orbelus mons vbi 129
Orbis partitio ſecundum Herodotum 104
Orchomenij populus 27. orchomeniorum ager 206
Orci filius 159
Ordiſſus Scythiæ fluuius 105
Ordo militiæ à quo primùm diſtributus 19
Oreſtes Agamemnonis filius 12. oreſtis proceritas & ſepulchrum Ib.

Oricus portus 238
Oriſcus Perſicæ claſſis nauarchus 5.ct.
Orithyia Boreæ vxor 195
Orneatæ populus 211
Orœtes indignam Polycratis ſuffixi cruci mortem luit 92. orœtis dolus Ib.
Orontes accuſatus cæditur 7. ct.
Oropus 161
Oroſangæ quid Perſica lingua 213
Orphea vnde ortum duxerint 25
Orthium carmen 4
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex AEgypti 64. orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 125
Oſiris AEgyptiis Bacchus & Dionyſus dictus 46.64
¶ Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes 9.184
Oſſa quinque cubitorum 237
Oſtenta Xerxi oblata 177. Oſtenta Delphis nuntiata 206
Oſtia Nili ſeptem numero 142
¶ Otanes Pharnaſpis filius 83. otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 85. otanes Amaſtris pater dux Perſarum 177. Otanis morbus 96
Othrys mons Theſſaliæ 184
Otium mira duo genera quæ habet Arabia 90
oues ſacræ Solis vbi 238.
oues Pygmæorum 10.ct.
oues Indicæ 10.ct.
oxendras Ochi filius 6.ct.

P

PACTOLVS fluuius qui ramenta è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 28. pactyas Perſis traditus 29
Pactyica regio vbi 88.89.105
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 178
Pæan carmen quale 127
Pæoniæ ſitus 128
Pæones populus 143. pæones tranſportati Ibid.
Pæonius ager vbi 184
Pæſus vrbs vbi 146
Pæti Thraciæ populus 182
Palæſtina & Palæſtini 20.71
Palladis ſacerdotis barba 32
Pallena Phlegra prius appellata 184
Pallenidis Mineruæ templum 11.
Palmarum Babyloniarum diuerſitas 35. Palmarum ſpathæ 178. palmæ Babyloniæ vſus quis 35. palmæ vbi multæ 123. 124. palmæ Indicæ 10.ct. palmæ Babylonicæ Ib.
Panniſus Theſſaliæ fluuius 184
Pamphiliorum in Xerxis exercitu armatura 180
Pamphilij populus 87
Pan vnus inter VIII deos 47.

pan Ægyptius vetuſtiſſimus deorum 64. panis templum vbi 161. panis ſimulachrum 47. pan quibus parentibus ortus lb. panætius Soſimenis filius 212
Panegyries Athenienſium 162
Panes Perdiccæ dupli effecti 221
Pangæus mons vbi 129
Panionium locus 27.31. ſacer Ibid.
Panionius Chius 216
Panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 153
Panormus portus vbi 29
παντα γαθοφόρος fluuius vbi 11. ct.
Pantagnotus Polycratis frater 78
Pantaleon Halyattis filius, Crœſi frater 17
Pantarba gemma 9.ct.
Panthelæi Perſarum genus 24
Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88
Panticapes fluuius 101.116
Pantita ſeſe ſtrangulat 200
Papæus Iupiter apud Scythas 107
Paphlagones populus 2.13.87. paphlagones à Crœſo ſubacti 5. paphlagonũ in Xerxis exercitu armatura 178
Papraces piſces 129
Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales ſacri 51
Paralatæ Scythæ vnde 99
Parapotamij populus 206
Paraſange quid 40.135.152
Paretaceni populus Mediæ 19
παρηόρου lignum 10.ct.
Parientes ſemel tantùm 12.ct.
Paris Alexander ad Proteum ducitur 57
Parius lapis 336
Parino vrbs 146
Parmiſes Amytis frater capitur 1.ct.
Parmys filia Smerdis filij Cyri 179
Parnaſſus mons vbi 205. parnaſſi vertices duo 206
Paroreatæ populi 119
Parthenius fluuius vbi 56
Parthenius mons vbi 161
Parthi populus 88.91. parthorum in Xerxis exercitu armatura 178. parthijs præficitur Tanyoxarces 2.ct.
Partus leœnæ & viperæ 90. partus diuerſa tempora 156. partus dentes habens 12.ct.
Parus inſula 131. parus à Miltiade obſidetur 165
Parycanij populus 87. parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178
Paryſatis Cyri & Artox. mater 6. ct. paryſatis Ochi vxor, conſiliaria eius 6.7. ct. paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 7. ct. paryſatis Cyrum filium luget 8. ct. paryſatis in Bagapatem ſæuit Ibid. paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas Ibid. paryſa-

tis nurum veneno è medio tollit 8.ct.
Pasargadæ Persarũ genus 24
Pataici dij 77
Patarbemi aures nasusq; præscinduntur 68
Patari oppidum Lyciæ 33
Paterę aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ 9. pateræ aureæ Delphos à Crœso missæ 9. pateræ aheneæ mira capacitas 13
Paternorum opificum successio vbi 154
Patiramphes Xerxiani currus auriga 174
Patizithes magus 81
Patrenses populus vbi 27
Patumus oppidum Arabiæ 67
Pausanias Cleombroti fil. 110. 224.234. pausaniæ exercitus ordo 231. pausaniæ victoria aduersus Mardoniũ 234 pausanias Mardonio ad Plataeas occurrit victor 4.ct. pausaniæ præda 236
Pausicæ populus 88
Pausiris Amyrtæi filius 73
¶ Pecuarij Armenij vbi 35. pecuarij Indi 88. pecuarij Persæ 24
Pedasenses populus vbi 216
Pedasij populus ab Harpago expugnati 32
Pedes octo digitorum 12.ct.
Pediæ oppidum vbi 206
Pedunculorũ comestores 114. præmorsus 122
Pelasgi populus 27. 48. & eorum lingua 10. pelasgi Ægialees nũc Ionesdicti 180. pelasgi, Cranai, & Cecropidæ 207. pelasgi ex Attica exacti 166
Peleon Ionis fil. 137
Pelius mons vbi 123.184
Pella vrbs Bottiæidis terræ 184
Pellena Achæorum pars 27
Pelops Phryx Persarum seruus 170. pelopis Phrygis regio 168
Peloponnesi gentes septẽ 211. peloponnesium bellum 235
Pelusium ostiũ Nili 42.66.72
Peneus fluuius Thessaliæ 172. 184.192
Pennis oppletus aer 103
Pentapolis antè Hexapolis appellata 27
Penthylus dux Paphius 195
Peræbi populus 184
Percotes vrbs vbi 146
Perdiccas, Gavanes, & Æropus fratres 221. perdiccæ panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorum Pierũ vnus 182
Perialla vaticina 155
Periander Cypseli filius Corinthiorum tyrannus 4.79. periandro maximum miraculum oblatum 4. periander cum defuncta concubuit 142. periandri de non recipiendo filio edictũ 80. periandri duo filij 79
Perinetades Demarmeni filius 133

Perinthus vrbs vbi III. perinthi expugnatio 127. perinthij à Persis subacti 127. perinthiorum cum Pæonibus singulare certamen Ibid.
Persarum origo vnde 188. persarum complura genera 24. persarum aspera regio 13. persæ aratores, persæ pecuarij 24. persarũ præstantissimi Pasargadæ Ib. persarum institutio qualis 25. persarum numina quæ Ib. ritus dum Ioui immolant Ib. persæ Vraniæ Veneri sacrificant Ibid. persis Venus Metra appellatur Ib. persarum natalitia Ib. persæ inter pocula consultant Ibid. pers. necessitudo vicinitatis maxima Ib. persarũ φιλαυτία Ib. persæ externarũ rerũ studiosissimi Ib. persis flumina religiosissimè colũtur 26. persarum mos in sepeliendis cadaueribus defunctorum Ibid. persæ gyrum cœli Iouem appellant 25. persæ deos ex hominibus ortos esse negant Ibid. persæ ignem deũ arbitrantur 73. persarum victus habitusq; priscus 13. Victus viuendiq; spatium 74. persarum ingenium 17. persarum conuiuia 129. persarum cædes in conuiuio 130. persæ criniti 149. persæ Cephenes appellati 177. persæ immortales qui 179. persæ Mard. luxus 234. persarum vxores per vices concumbunt 87. persis oraculum redditum 230. persarum tabellionum cursus & modus 215. Magi 26. Satrapæ 87. clementia 26. 73. capita cur fragilia 72. persarum cum Lydis conflictus 15. persæ in potestatem Medorũ redacti 19. persis à Phraorte bellũ infertur Ib. persarũ à Cyro defectio 24. 25. persarũ bellica arma 143. persarũ cum Caribus cõsertum bellum 146. persarum duo millia cæsa à Caribus Ib. persarum obtruncatio Ib. persarum oratio ad Ionię tyrannos 148. persarum minę Ionibus intentatę Ib. persarum ornatus in Xerx. exercitu 176. persarum equestrium copiarũ numerus 179. persarum cum Lacedæmonijs cõgressio 197. persarũ naufragium ad Euboeam 203. persæ & Sacæ Derbices superant 2. ct. persarum septem principes Magũ regem cædunt 3. ct. persarũ regũ munus quod pretiosissimum 4. ct. persarũ ad Thermopylas clades Ibid. ad Platæas Ibid. persarũ & Græcorum ad Salaminem prælium Ib. persarum & occisorum Xerxis

pugna Ib. perſæ certamen in Ægypto renouant 5. ct. perſarum victoria Ibid.
Perſicum mare 104. perſici equitatus præfecti 179. perſicarum nauium catalogus Ibid. perſicarum copiarum apud Platæas ordo 228. perſicus aduerſus Græcos exercitus 4. ct. perſica claſſis capta 5. ct.
Perſeus Aſſyrius 154. perſeus Danaes & Iouis filius 177. 178. perſei ſpecula 42. perſei templum, ſimulachrum, ſandalium vbi 53. perſeus Gymnicorum ludorũ inſtitutor Ibid. perſei profectio in Ægyptum 54
Periſacas Aſtyagem fame enecat 1. ct. petiſacas ab Amyti excarnificatur Ib.
Petiſas Vſiris filius 5. ct.
Petra tribus 141. petræ Trachiniæ locus 196
Phædyma Otanis filia 83
Phagres, *vide* Niphraga.
Phalerus vrbs 136. 139
Phalli 48
Phanazatres Indorum dux 178
Phanes Halicarnaſſeus genere 71. phanem vlciſcuntur Ægyptij 72
Pharandates Theaſpis filius 235
Pharenſes populus 27
Pharnacyas eunuchus 6. ct. pharnacyæ cædes 7. ct.
Pharnaſpes Achæmenides 71
Pharnuches præfectura ſubmouetur 179
Phaſelis vrbs 70. 10. ct.
Phaſis 20. 56. 158
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243. 244
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 178. 179
Pheretime Arceſ. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miſeranda mors 127
Pheron rex cæcus 57. pheroni oraculum redditur Ibid. pheronis donaria Ibid.
Phiala in balteis Scytharũ 100
Phidippides Athen. 161
Philæus Æaci filius 151
Philagrus & Euphorbus proditores 161
Philaon Cherſis filius 203
Philippus Butacides Olympionices 134
Philitionis pyramides 61
Phillis Pangæorum regio 182
Philocyprus à Solone verſibus celebratus 145
Phirmus Athenienſis 193
Phla inſula 123
Phocais Homeri 246
Phocæa regio 26. 30. 70. phocæa quomodo capta & à Perſis occupata 30
Phocenſes 27. phoc. primi longis nauibus vſi ſunt 29. phocenſ. murus 30. phocenſiũ demigratio in Cyrnum Ib. phocenſium execratio

eratio Ib. phocenſium cum Tyrrhenis & Carthaginiēſibus nauale bellum Ibid. phocenſes prælio victi Cyrno ſecedunt Ib. phocenſibus Cadmea victoria obtigit Ib. phocenſes in Rhegiū demigrant Ibid. phocenſes capti lapidantur Ib. phocēſium in Theſſalos eruptio 205. phocenſium regio à barbaris vaſtatur Ib.
Phocia oppidum 14
Phœbi fanum vbi 155
Phœnices diſſenſionū authores cum Græcis 1. phœnices Palæſtini 56.179. phœnices ad Libyā cognoſcendam miſſi 104. phœnices quibus literis vtantur 135
Phœnix Ægypt. auis ſacroſancta 51. phœnicis auis deſcriptio Ibid.
Phœnix fluuius 193.196
Phraortes filius Deiocis 19. phraort. patre defuncto ſuccedit in regnum Ib. phraortes bellum Perſis intulit Ibid. phraortes Perſas in poteſtatem Medorum redigit Ibid. phraortes Aſiam ſibi ſubegit Ibid. phraortis interitus apud Aſſyrios Ib. phraorti Cyaxares in regnum ſuccedit Ibid.
Phrataguna Darij regis vxor 199
Phronima Etearchi filia 120. phronima concubina Polymneſti Ibid.
Phryges populus vbi 13. phryges à Crœſo ſubacti 5. phryges antiquiſſimi 39. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 178. phryges Bryges dicti Ibid.
Phrynichi comœdia 149
Phthiotis ora 9
Phthires 11.ct.
Phya mulier ex tribu Pæanea 10. phya Piſiſtrato vxor dūcitur Ibid.
Phylacus & Autonous Delphorum Heroes, & eorum delubrum 207
Pidorus vrbs vbi 183
Pieria ora Bœotiæ 187
Pieria pix 125
Pierum muri vbi 182
Pigres Pæones 128
Pindus mons vbi 184
Pinus locus 248
Pini natura quæ 151
Pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 27
Piromis Græcè quid 64
Piſa vrbs vbi 40
Piſagas Perſis leproſus 5.ct.
Piſcatorum ænigma 253
Piſcibus Ægyptus abſtinet 46. piſcium qui Ægypto ſacri 51. piſcium genitura in ſtagnis apud Ægyptios 54. piſces pabulum equorum vbi 129. piſcium mira copia Ibid. piſces Paptaces & Tilones Ibid.
Piſiſtratus Hippocratis filius

Athenienſ tyrannus 10. piſiſtrati nobile commentũ Ib. piſiſtratus Athenarum imperio potitur Ib. piſiſtratus Athenis eijcitur Ib. piſiſtrati vxor Phya Ibid. piſiſtratus illegitimè cum vxore coit Ib. piſiſtratus Marathonem occupat 11. piſiſtratii in Athen. copiæ Ib. piſiſtratus tertiò vrbe Athenis potitur Ibid. piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit Ibid. piſiſtratus Delum inſulam expiat Ibid. piſiſtratidæ Athenis pulſi 136
Piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſalſus & piſcoſus 182
Piſtricis Crœſi effigies apud Delphos 9
Piſuthnes ab Ocho deficit 7. ct. piſuthnis cædes Ibid.
Pitana ciuitas Æoliæ 27
Pittaci Mityſenæi reſponſum ad Crœſum 5
Pituitæ fluxus remedia 125
Pix Pieria vbi Ibid.
Pixodoras Cindyenſis 146
¶ Placianorum lingua 10
Platæa inſula Libyæ 119. 120. 122
Platæa vrbs incenditur 208. platæarum pugna 239. 4. ct.
Platæenſis clades 233. 234. platæenſes à Xerxe oppugnantur 4. ct.
Platanus aurea atq; vitis 173. platanorum ingens lucus 146. platanus aureo monili à Xerxe donata 173
Plinthinetes ſinus vbi 40
Pluuia nulla apud Theræos per ſeptem annos 119. pluuia apud Ægyptios portentoſa 72. pluuiæ expertes Indi 9. ct.
Plynis portus vbi 122
¶ Pocula ex cornibus aſini ſyluestris 12. ct.
Podeon Doridis 206
Pœnæ modus apud Perſas 25. 26
Pœni, *vide ſupra* Libyes.
Pogon Trœzeniorum portus 207
Poli & gnomonis inuentio 57
Polichnitani populus 192
Pollux & Caſtor Tyndaridę 119
Polyas Anticyrenſ genere 204
Polycratis prodigioſa fortuna 78. polycr. ſmaragdus Ib. polycr. callidũ commentũ 81. polycr. cædis occaſio 91. polycr. filiæ ſomnium 92. polycr. cruci affixus Ibid.
Polymneſtus Theræus 120
Polynices 119
Pons funeſtus à Seſoſtre 56. pons Iſtri & Boſpori à Dario factus 3. ct. pons Abydi à Xerxe factus 3. ct.
Ponticum genus arboris 102
Pontus Euxinus 105. ponti amplitudo 111
Porata, aliàs Pyreton Scythiæ fluuius 105
Porcis India caret 10. ct.
Porinus lapis 136

Portentum ingens Hippocrati visum 10. portentū Crœso visum 14
Posideium vrbs vbi 87
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 184. 219
Potidæatarum à barbaris defectio Ibid.
¶ Præda Græcorum è Persarū clade 237. præda Paus. 236
Prælium circa Masistij cadauer 226
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur 234
Præsij populus vbi 192
Prasiadis paludis inhabitatores 129
Prexaspes Persa 76. prexaspes se præcipitem dat è turri 84. prexaspis oratio ad Persas Ibid.
Prexaspes Aspathinis filius 180
Priene vrbs Ioniæ 26. prienen Ardys expugnat 3
Prienenses pop. 147. prienens. à Mazare subiguntur 29
Primogenitus ex lege succedit in regnum 153
Procles Epidauri tyrannus 79. procles capitur 80
Prodigium 210. prodigiorum maxima obseruatio 52. prodigiosa cæcitas 163
Promenæa Dodonæorum sacerdos 49
Propontidis longitudo 111
Prosopitis insula & eius latitudo 46
Proteus Pheronis in regno successor 57. protei fanum apud Memphin Ibid.
Protemplaris Minerua 207
Protesilai templum vbi 173

Prouerbia

Animus in auribus habitat 174. Cadmea victoria 30. Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 74. Episcythison 158. E tripode oraculum 123. Hunc calceū tu quidem consuisti: Aristagoras autē sibi induit 147. In frigidum furnum panes ingerere 142. Isthmum fodere 32. Longæ regum manus 222. Lemnia facinora 166. Molles viri ex mollibus regionibus 242. Mulæ partus 97. Muliere ignauior 240. Non est istud curæ Hippoclidæ 165. Ouem lupis relinquere 119. Sylosontis amiculum 95. Ver ex anno exaruisse 190
Proxenus Bœotius decipitur 8. &.
Prytaneum 161. 196
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 72. psammenitus deponitur 73. psammenitus epoto taurino sanguine obiit Ib.
Psammis rex Ægypti, Necifil. 67. psammis mors Ibid.
Psammitichus Ægypti rex 20. 39. 44. 66
Psittacus auis 9. &.

Pſylli populus vbi 123. pſyllorum expeditio aduerſus auſtrum Ib.
Pſyttalea inſula vbi 212.
Pteria locus Cappadociæ munitiſſimus 14. pteria vrbs à Crœſo expugnatur diripiturque Ib.
Ptoi Apollinis fanum 220
Pudenda pueris qui præcidant 56. pudenda Ægyptij mũditiæ cauſa præcidunt 45.
Pugna inſtructa reſtibus 179
Puluinar Dianæ 79
Purpureus flos 11.ct.
Puteus trifarias rerum ſpecies exhibens 163
Pygmæi Indi 10.ct.
Pygres Seldomi filius 180
Pylos locus 191
Pylæ 193.196
Pyramides apud Memphin 40. pyramides Mœris reg. Ægypt. 55. pyramis regis Cheopis 60. pyramis è quæſtu meretricio 61. pyramis Chephrenis Ægypt. regis Ib. pyramides Philitionis paſtoris Ib. pyramis Mycerini regis 62. pyramis Rhodopis mulieris proſtantis Ib. pyramis regis Aſychis lateritia 63
Pyrene vrbs 40
Pyreton fluuius Scythiæ 105
Pyrgus oppidum 119
Pythagoras Mneſarchi f. 112
Pythagoras monarcha Selinuntis 133
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 28
Pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 11. pythiæ oraculum de oſſibus Oreſtis Lacedæmoniis redditum Ib. pythię oraculum ad Crœſum 17. pythiæ oraculũ de Iſthmo Cnidiis datum 32.
Pythij qui 154
Pythius Atyis f. Lydus 173 pythij ingẽtes facultates Ib. pythij filius à Xerxe diſſectus 174
Pythij Iſchenoi fil. præſtantia 193
Pythogenes in Inycũ oppidũ relegatur 149

R

RADIX dulcis, lactis coagulationem impediens 12. ct. radix vomitum ciens Ib.
Raſura Argiuorum 15
¶ Regem vbi conſpici nefas 19. reges colunt Indi 10. ct. rex Indiæ, vt fontes examinet Ibid. rex vbi ſtatura maximus delegitur 74
Rerum humanarum inconſtantia 2. rerum omnium inſpiciendus exitus 6. res diuinitus futuræ ſignis declarantur 239
Reſtibus inſtructa pugna 179
Rhadinace genus olei & eius vis 163

Rhampſinitus rex Ægypti & eius ſimulachra 59. rhampſinitus filiã proſtituit 60. rhampſiniti ingentes pecuniæ 59. rhampſiniti deſcenſus ad infernas ſedes 60. Rhapſodi Homericorũ carminum explosi 137
Rhegium 30. Rheginorum maxima cædes 192
Rhenea 160
Rhodium mare vbi 32.
Rhodogune Xerxis filia 3.ct. rhodogunæ luctus 4.ct.
Rhodopis meretricis pyramis & monumentũ in templo Delphico 62
Rhodope mons 105
Rhodus ciuitas 70
Rhoxanæ partus ſine capite, & quid ominetur 2.ct.
Rhoxane inceſta 7.ct. rhoxane viua ſecatur Ib.
Roſæ ſexagenûm foliorum 221
Rubrum mare 37.40.67
Ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 37
Rhyndace auicula 8.ct.
Rhypes populus 27

S.

SABACVS rex Æthiopum 63.66. ſabaci regis iuſtitia viſum 63
Sabyllus Gelous 189
Sacæ populus 28.88.178. ſacarum in Xexiano exercitu armatura, & dux 178. ſacæ & Perſæ Derbices ſuperant 2.ct.
Sacer Indorum locus 9.ct. ſacrum morbum quid prohibeat 12.ct.
Sacerdotes AEgyptiorum raſi 45.46
Sacrum Panionium 27. ſacra Dorienſium Ib. ſacra Triopij Apollinis Ib. ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta 48
Sadyattes Ardyi in regno ſuccedit 3. ſadyatti ſuccedit Halyattes Ib. ſadyattis imperium apud Lydos 4
Sagartij Perſarũ genus 24.88
Sagitta ad louem excuſſa 144. ſagittarij peritiſſimi 11.ct.
Sai vrbs AEgypti 43.49.68. Saitanorum regum ſepultura 68. Saiticum oſtium Nili 42
Sal ſua ſponte creſcens 106. ſalis colles vbi 124. ſalinarij AEgyptij concubitus cum muliere mortua 53. ſalſuræ offa vbi reſilierit 242
Sala vrbs Samothraciæ 177
Salamis Athenienſium refugium 209. ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 4.ct.
Samothraciæ populus Pelaſgi 48. ſamothracij muri 182
Samus & Samiorum lingua 26. ſami euerſionis per Darium, cauſa 95. ſamus Syloſonti traditur 96. ſamiorũ AEſchrionia tribus 75. ſa-

miorum crater 120. ſamij Zanclam occupant 149
San litera apud Perſas nomina magnificentiæ terminatur 26
Sana vrbs 172.184
Sanacharibus rex Arabum, Ægyptum inuadit 63. ſanacharibi ſtatua lapidea 64
Sandanis Lydus 13
Sandoces Thaumaſij f. cruci affigitur 195
Sanguis victimæ non fluens 2.ct.
Sanitas Indorum 10.ct.
Sapæi Thraciæ populus 182
Sapientes non eſſe potentes acerbum 225
Sappho poetria 62
Sarangæi populus 88.91
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 178
Sardanapalus rex Nini 65. ſardanapali theſaurus Ib.
Sardena mons 244
Sardis à Cimmeriis captæ 3. ſardis expugnantur 15. ſardis captæ & cõcrematæ 144 ſardis quo ſtratagemate ab OEbare captæ 1.ct. Sardiũ reges Heraclidæ 2. Sardiũ primus rex 2. 15. Sardius leo circumlatus vrbi 15. ſardium expugnatio in tertiũ annum dilata 17
Sardonium linum 56. ſardonium mare 30
Sardo gemma 10.ct.
Sardonis mons 9.ct.
Sarga vrbs 183
Sarpedõ & Minos Europę filij 31
Sarſamas Ægypti præfectus 5.ct.
Saſpires populus 20.88
Sataſpes Achæmenides 104. ſataſpes cruci affixus 105
Satibarzenes Orontem crimi natur 7.ct.
Satræ Thraciæ populus 182
Satrapiæ Perſarum 87
Satragydæ populus Ib.
Sauromatæ Amazonibus miſcentur 114. ſauromatæ ſolœcizantes 115
Scabiei remedium 12.ct.
Scamander fluuius 136. ſcamãdri aqua exercitui Xerxis defecit 175
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 36
Schœni quid 40
Sciathus inſula 193.102
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 184
Sciradis Mineruæ templũ 214
Scironis via 211
Scholæ tectum in pueros coruens 150
Scolix vermis Indicus 9.ct.
Scolopois vbi 239
Scopaſis rex 115
Scutum Perſis oſtendiſſe dicũtur Alcmæonidæ 163 Et quomodo fuerit oſtenſum 164
Scylace vrbs 10
Scylax Caryandeus 105. Scylacis

cis ſupplicium 131.132
Scyles Aripithis filius 109. & eius mors 110
Scyllias vrinator 203
Scytha Herculis filius 100. ſcytharum origo 99. ſcytharum regum origo 100. ſcythæ nomades pecuarij 13. 101.106.158. ſcytharum Nomadum ſeditio 13.100. ſcythæ trucidatũ coctumque puerum Cyaxari loco venationis offerunt 13. ſcythæ ad Halyattem cõfugiunt Ib. ſcythę in Aſiam trãſeunt 20.100. ſcythæ Cimmerios ex Europa pellunt 20. ſcythæ Mediam occupant Ib. ſcytharum cũ Medis ad Caucaſum congreſſio Ib. ſcythæ fuſis Medis, Aſia potiuntur Ib. ſcythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiũtur Ib. ſcythæ à Medis inebriati quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent, occiduntur Ib. ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 56. ſcytharum ſerui cur oculis orbentur 99. ſcytharum ratio emulgendi lactis Ib. ſcythæ Auchatæ Ib. ſcythæ aratores 101.106. ſcythę regij 106. ſcytharum mores 105. ſcytharum dij & iuſiurandum 108. ſcyth. mos in cædendis victimis 107. ſcytharum in hoſtes ſæuicia Ib. ſcyth. mos ineundi fœderis 108. ſcyth. regum ſepultura 109. ſcyth. à Scyale defectio 110. ſcythæ ſuorum inſtitutorum obſeruantiſſimi Ib. ſcythis eorumque equis aſinorum & mulorum vox inſueta 116. ſcyth. munera ad Darium 117. ſcyth. intemperantia 158. ſcythæ Perſis Sacæ appellati 178. Scythęab Ariar. primùm, deinde & à Dario oppugnantur 3.ct.
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 3.ct. Scytharcis Perſas fundit Ib.
Scythia vetus vbi 113. ſcythiæ duæ partes Ib. ſcythiæ flumina 105. ſcythia lignorum inops 107. ſcythicæ grues vbi hybernent 43. ſcythicum gramen 106. ſcythicus exercitus contra Mediam 172
Scythes Zanclæorũ rex in vinculacon ijcitur 149
Sebennyticum oſtium Nili 42
Secũdianus rex Perſiæ 6.ct. ſecundianus dolo occid. Ib.
Sedem non perforatam habẽtes 6.ct.
Selbonides ſtagnum 40
Selymbria oppidum 151
Semen Indicum quale 89
Semiramis Babyl. regina 33. ſemiram. egregia monumẽtà Ib.
Senectæ maximus honos a-

pud AEgyptios 52. ſenes vbi mactentur 88
Sepia locus 157.194
Sepelire igne 7.ct. ſepulchralis agger ſua ſponte corruens 8.ct. ſepulchrum palmiferum Ibid. ſepulchrum Halyattis apud Lydos 18. ſepulchra Babyloniorum 36. ſepulchra vitrea 75. ſepulchrũ Helles filiæ Athamantis 177
Serbonis lacus 71
Seriphij populus 207
Sermone carentes 11.ct.
Sermyla Græca vrbs 184
Serpentum ſacrorum deſcriptio 51. ſerpentum ſepultura in Iouis templo Ib. ſerpentes alati 52. ſerpẽtes alati thuriferas arbores obſeruantes 89. ſerpentum vis apud Neuros 113. ſerpentibus veſcentes vbi 124. ſerpens arcis Athenarũ cuſtos 207. ſerpens Indicus 10.ct.
Serrium promontorium 177
Serui Scytharum cur oculis priuentur 99. ſerui boni interdum hominibus malis, & contrà 211. ſeruorum bellum 158
Seſoſtris rex AEgypti 55. 56. ſeſoſtris quas gentes ſubegerit 55. ſeſoſtris inſcriptiones Ib. & monumenta 57
Seſtus vrbs 118. 173. ſeſtus à Græcis obſidetur 241
Sethon AEgypti rex Vulcani ſacerd. 63
Sicania nunc Sicilia dicta 192
Sicyon 137. ſicyonorum tribu um nomina Ib. ſicyoniis & AEginetis irrogata mulcta ab Argiuis 159
Sidon Græca vrbs 58.94
Sidonius Tetramneſtus Alleſij filius 180
Sigeum & eius occupatio 136 140.143. ſigeum troicum 104
Sigma litera apud Perſas magnificentiæ nomina terminantur 26
Sigynæ populus vbi 128. ſigynarum appellatio Ib.
Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata vbi ſuſpenſa 173
Sillicyptia Kiki, & ex his vnguentum 54
Silphium vbi 122.125
Simiarum comeſtores 125. ſimiarũ vbi maxima vis Ib. ſimiæ paruæ Indicæ 9.ct.
Simonides Ceus: & eius encomia 144
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 200
Simulachrum piſtricis Cræſi 9. ſimulachra ab Ægyptijs primùm dijs cõſecrata 40. ſimulachrum Iouis arietina facie 47. ſimulachrum Panis Ib. ſimulachra ætatis & hyemis 59. ſimulachrum ex pelui: & quid ſignificet 69. ſimulachrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas

ditas 70. ſimulachra Mineruæ lapidea duo Ibid. ſimulachrum Iſidis bubulis præditum cornibus 46. ſimulachrum Mercurij porrectum veretrum habens 48. ſimulachrum Darij lapideum 87. ſimulachrum Vulcani Pataicis ſimile 77. ſimulachra ſoli Marti faciunt Scythæ 107. ſimulachra ex oleis, Damiæ & Auxeſiæ 139
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
Sindus vrbs 184
Singus vrbs ad montem Atho 183
Sinope vrbs 14.45.100
Sinus Arabici maris deſcriptio 41
Siphnus inſula locupletiſſima 81. ſiphnij quas naues Salaminem miſerint 208
Siptachora arbor 11.ct.
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 178
Siſamnes Hydarnis fil. Ariorum dux Ibid.
Siſyra genus penulæ Ibid.
Sitalces Thracum rex 110.186
Siuph vrbs Ægypti 69
¶ Smaragdus Polycratis 78
Smerdis Cambyſis fr. 76. & eius à frater cædes. Ib. ſmerdin occiſum à ſe Cambyſes luget 82
Smerdis fictitius regno potitur 83. ſmerdis ex auribus amputatis agnoſcitur 73. ſmerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 183
Smila oppidum vbi 184
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Cliſthenis 164
Smyrna à Gyge oppugnata 3. ſmyrna ab Halyatte capitur Ib. ſmyrna à Colophonijs condita Ibid.
Smyrna Æoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 27. 243
Sobolis procreandæ præmia apud Perſas 25
Sogdi populus 88. ſogdorum in Xerx. exercitu armatura 178
Sol Maſſagetarum deus 38. ſoli Maſſagetæ equos immolant 39. ſol cauſa exundationis Nili 43. ſolis inſuetus ortus & occaſus 64. ſolis menſa vbi 74. ſolis fons vbi 124. ſolem execrantes Ibid. ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 174. ſol Græcorum deus Ib. ſol pro mercede redditus 221. ſol obſcuratus 224. ſolis ſacræ oues vbi 238. ſol Indicus 9.ct.
Soli vrbs, & eius obſeſſio 145
Solonis peregrinatio in Ægy. 5. ſolon legiſlator Athen. Ib. ſolon à Crœſo humaniter exceptus Ib. ſolonis cũ

Crœſo de beatitudine colloquium 5.6. ſolon Crœſi diuitias nihili duxit Ib. ſolonis lex Athen. data 70
Solois promontorium 45
Solymi olim Milyæ dicti 31
Somnium filiæ Polycratis 92
Sontes vt examinet Indiæ rex 10.ct.
Sophanes Eutychidis f. Deceleńſis 235. ſophanis ancora Ib.
Sophiſtarum totius Græciæ peregrinatio 5
Soporiferum ſtercus 10.ct.
Sororem Cambyſes ducit, occidit, & aliam ſuperinducit 76
Soſiclis Corinthij de reſtituendo Hippia oratio 141
Soſtrates 120
¶ Spaco Medis canis appellatur 21
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 4.ct. ſpamitræ tormenta Ib.
Sparethra regina Cyrũ in prælio capit: & maritũ liberat 1. ct.
Spargapiſes Tomyridis f. à Cyro capitur 38. ſpargapiſes ſeipſum interimit Ib.
Spargapithes Agathyrſorum rex 109
Sparta vrbs Lacedęm. 200
Spartanorum tyranni Leon & Hegeſicles 11. ſpartiatarum inſtituta à quo Ib. ſpartiatarum rex Leobota Ib. ſpartiatarũ reſpub. & leges bellicæ à Lycurgo Ib. ſpartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt Ib. ſpartiatarũ cũ Argiuis de Thyræa agro contentio 15. ſpartiatarum regum dignatio & iura 154. ſpart. ſenatus Ib. & lex 138 ſpart. oraculum 199. ſpart. cædes ad Thermopylas Ib. eorumq; epigrãmata 200. ſpart. reges 220
Spaſmi remedia 125. 12.ct.
Spathæ palmarum 178
Speculatores Græcorum 187
Speluncas inhabitantes 11.ct.
Sperchius amnis Anticyram prætet labitur 196
Sperthies Aneriſti f. ſe offert ad ſatisfaciendũ Xerxi 185
Sphẽdadates mag⁹ Tanyoxarcẽ apud Cambyſem accuſat 2.ct. ſphendadates doloſè ſuccedit Tanyoxarci interfecto Ib. ſphẽdadates Cambyſi ſuccedit 3.ct. ſphendadatis cædes Ib.
Spina Ægypti & eius gummi 54
Spitamis Amytis maritus 1.ct.
Spitamas à Cyro occiſus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 1.ct.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 2.ct.
Spitradates Piſuthnem perſequitur 7.ct.
Sponſa vbi dotem concubitu quærat 123
¶ Squamoſi piſces Ægypt. ſacri

ſacri 51
¶ Stadium, paſſus, cubitus, pes 65
Stagirus Græca vrbs 183
Stathmi regij quid 134
Statira Artoxerxis vxor 7.ct. ſtatira Paryſatidem vlciſcitur 7.ct. ſtatira veneno tollitur 8.ct.
Stentoris lacus 177
Stercus ſoporiferum 10.ct.
Steſagoras Cimmonis fil. 161 ſteſagoræ cædes 151
Steſenor Curij tyrannus 145
Stratias Chius 118
Strattes Chiorũ tyrannus 220
στρόβιλος & κῶνος quid 248
Struchates populus 19
Struthij ſubterranei vbi 125
Strymon fluuius 11.128.143.182. 183
Strymonij populus 178
Stryma Thaſiorum vrbs 182
Stygis aqua vbi 157
Stymphalius lacus Ib.
Styracis vſus ad quæ vtilis 89
Styreenſes quas præbuerint naues 207
Styx & eius aqua 157
¶ Sua quenque inſpicere debere 2
Suadelæ numen 217
Subulci apud Ægyptios profani 48
Succeſſionis ius apud Spartiatas 167
Suniacum iugum vbi 113
Sus animal ſpurcum apud Ægyptios 47. ſus hoſtia Lunæ & Liberi patris 48. ſues ſacrificandi modus Ib. ſues apud Scythas 107. ſue abſtinent AEgyptij 124
Suſa oppidum 34.134.135
¶ Sybaris vrbs capitur, & diripitur 133.149. ſybaritanum bellum 133
Syene vrbs Thebaidos 44
Syennefis Cilicum rex 146 ſyenn. duos hoſtes iuuat 7. ct.
Syleus campus 183
Syloſon Polycratis fr. AEaci f. 78.95
Syloes promontorium 104
Symanum mare vbi 32
Syrges fl. in Mæotidem influit 116
Syri Græcis Cappadoces 2.13. 41.87.134.178. ſyrorum prædia Crœſus deuaſtat 14. ſyros Crœſus exterminat Ib. ſyrorum in exercitu Xerxiano armatura 178. 179. 180
Syria AEgypto contermina 58 ſyria Palæſtina 87.179.180 ſyriæ præfectus Megabyzus 5.ct.
Syropæones in Aſiam abducti 129

T

TABELLA toti' orbis 134 Tabellionum Perſarum curſus & modus 215
Tabiti quid 107
Tachompſo inſula 44
Tænarus locus 191

Talentum Babylonicum 87
Talos & fel in iecore habent asini Indici 12.ct.
Talthybij ira in Lacedæmonios 185. talthybij templum apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis præco Ib. talthybij ira in Lacedæmonios pacata Ib. talthybiatarũ honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 231. tanagræi Thebanorum vicini 139. tanagricus tractus 135
Tanais fluuius 105. 106. 115. 116
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 2. ct. tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur Ib. tanyoxarces fictitius Ib.
Tarentum vrbs 113
Tarentinorum maxima cædes 192
Targitaus & eius tres filij 99
Tarteſſus emporium nobile 120. tarteſſum Phocenſes occupant 29. tarteſſiorum rex Arganthonius 30
Tauchira oppidum 122
Tauri Iphigeniã Agamemnonis filiam colunt 113. taurorum populorum mores Ib. taurica gens Ib. taurici mõtes 99
Taxacis Scythiæ rex 115
¶ Tearus fluuius & eius medica vis 111. teari fontes partim calidi partim frigidi Ib.
Tegea Arcadum 161. 192. tegeates 11. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 12
Teos oppidum vbi 26. 31. teus à Græcis in Ægypto condita 70. teij demigrant in Thraciam odio Cyri 30. teij Abdera condunt Ibid.
τέλμον Perſis Tycta, id eſt cœna 241
Tellias vaticinus 205
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatus 5. telli filij fideliter inſtituti Ib. telli obitus ſplendidiſſimus Ibid.
Tellus eadem non fert omnia 6. tellus Scytharum deus 107. tellus Apia Scythis dicitur Ibid.
Telmiſſes coniectores 14
Telus inſula 189
Telys Sybaritarum rex 134
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 30
Tempe locus vbi 192
Tenedus 28
Tenus Æoliæ ciuitas 27. 160
Terituchmes Ochi gener 7. ct. terituchmis ſtuprũ: cædes Ibid.
Termilæ vocantur Milyæ 31
Terra & aqua munera 116. terræ diuiſio 42. terræmotus tanquam prodigiũ vbi 103
Tethrippotrophus 151
Tethronium oppidum 206
Teucri 175
Thalamia quid 131. 132

Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit 13. thaletis Milesij inuentum in traducendo fluuium Crœsi exercitu 14. thal. Milesij consilium Ionibus datum 31. thaletis Milesij de incremẽto Nili sententia innuitur 43
Thamanæi populus 88
Thannyra Inari Libyis filius 73
Thasus & eius conditores 47. 153
Thasij subacti 152
Theasides Spartiata 158
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim AEgyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanum 33. thebanis arietes sacrosancti 47
Thebanis stigmata inuruntur regia 200. thebani à Græcis obsidentur Ib. thebani Xerxem contra Platæenses instigant 4.ct.
Themistocles Neocles f. 187. 192.217. themistoclis corruptio 202. themistoclis commentum 204. 211. themistoclis literæ ad Iones lapidi incisæ 204. themistoclis cum Aristide simultas 212. themistoclis vafrities, exactio, auaritia 217. themistocles omnium Græcorum prudentiss. Ib. themistocles Creta sagittarios aduersus Xerxem accersit 2. ct. themistoclis astu Xerxes è Salamine auf ugit Ib.
Themiscyra vbi 111
Theogoniæ cantus in sacrificiis Persarum 25
Theophaniæ festum 9
Thera septem annos pluuiam non sensit 119. theræinsula quondã Callista Ib. therærorum coloniæ 120
Therambus in Pallena vrbs 184
Therapne locus 155
Theres Aurefionis f. Cadmeus genere 119
Therma vbi 183. thermæus sinus 184
Thermodon fluuius 56.227. 230.231
Thermopylarum mons 193. 198. ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prælium 4.ct.
Theron Acragantinorum monarchus 191
Therſander Theræus 119
Theſmophoria ſacra 69
Theſpia vrbs incendirur 208
Theſpienſes 139
Theſproti populus 142. 208
Theſſaliæ deſcriptio 184. theſſaliæ equæ omnium optimæ 195
Theſſalus dux 133
Theſtorides literarum profeſſor 246
Thoes vbi naſcantur 125
Thomanij populus 91
Thonis præfectus Canobici

ostij 57
Thoraces picturati Amasis regis 79
Thoracis Thessali in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.ct.
Thorica tribus 113
Thraces à Croeso subacti 5. thraces à Sesostre subiugantur 56. thraces populus Asiæ 87. thraces cannabe vestiuntur 109. thraces aduersus tonitrua sagittas excutiunt 112. thraces Bithyni & Strymonij appellati 178. thraces Xerxis socij 194. thraces Iouis sacrum currum cum equis abegerunt 218. thracũ sepulturæ quales 128. thracum in Xerx. exercitu armatura 178. thracum sacrificia 242. thracia tellus 112. thracia gens, eiusque mores 127. 128. thraciæ muri 151
Thrachinienſium procerũ ad Xerxem in pugna ad Thermopylas consilium 4.ct. thrachinienses Persas per auia ducunt Ibid.
Thrasybuli Milesiorum tyranni commentum 4
Thriasius campus 210
Thrixæ oppidum 119
Thus vbi & quomodo colligatur 89
Thyiæ Cephissi filiæ sanũ 193
Thyrea ager vbi 15
Thyrea insula 81. 157
Thyssagetæ populus vbi 102. 116
Thysus vrbs 172
¶ Tiarantus fl. Scythiæ 105
Tibareni populus 88. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 179
Tibesis fl. Scythiæ 105
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædem prodit Amyti 2.ct.
Tigranes Achæmenides Medorum dux 177. tigranis sententia 205. tigranis ducis species & statura 239
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 34. tigris Opin præterlabitur Ib. tigres tres & eorum ortus 135. tigris ostium 149
Tilones pisces 129
Timaphernis in prælio ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.ct.
Timnes Spargapithis f. 109
Timo sacrifica, Paria genere 166
Timon Androbuli f. 182
Timonax Timagoræ filius 180
Tinctura Indica & Persica 11. ct.
Tirynthia regio 157
Tisamenus Græcorũ aruspex 229
Tissaphernes in Pisuthnẽ mittitur 7. ct. tissaphernes Pisuthni succedit Ib. tissaphernes Cyrum criminatur Ib. tissa-

thiſſaphernes Græcis inſidiatur 8. ct. thiſſaphernes Clearchum & Græcos regi mittit Ib.
Titormus Ætolus frater Malis 164
¶ Tmolus fluuius & mons 15. 18. 144. tmolus fluuius auri tamenta profert 18
Tomyris Maſſagetharum regina à Cyro bello petitur 37 38. tomyridis magnanimitas 39
Tonitrua vbi nulla 103. 9. ct. tonitrua in Xerx. exercitũ ingruunt 175
Tormenta per ſcapham 4. ct.
Torona Græca vrbs 172. 184
¶ Trachea Cherſoneſus 113
Trachiniæ petræ 196
Trachis vrbs Ibid.
Traſpies Scythæ 99
Trauſi populus Thraciæ, eiuſque mores 127
Trauus fl. 182
Tria capita, ſeu capita quercus, locus 230
Triopij Apollinis ſacrum atq; certamen 27
Triopium Cnidiorum regio 32. 104
Tritæenſes Ioniæ gens 27
Tritæchmas Artabazi filius 35
Triballica planities 106
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 113
Triton fl. & tritonis palus 123
¶ Tumulus palmifer 8. ct.
Tutelaris Mineruæ templum apud Chios 29
¶ Tychius coriarius Homeri hoſpes 244. ab Homero celebratur 249
Tycta Græcè τύλλον id eſt cœna 241
Typhon Ægypti rex 64
Tyrannis lubrica res 80. tyrannidis incommoda 141
Tyrannorum mores 85
Tyres fl. Scythiæ 100. 105. 106. 110
Tyritæ Græci 106
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 180
Tyrus quando extructa 47
Tyriórum caſtra, locus 57
Tyrodiza Perinthiorum ora 172
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 18
Tyrrheni Phocenſes oppugnant 30
Tyrrhenia ſeu Thuſcia 18. tyrrheniam Phocenſes occupant 29

V

VAccæ Iſidi ſacræ 46. vaccæ vbi non alantur 124. vaccinam non guſtantes Ibid.
Vaticini Scytharum 108
Vdiaſtes Terituchmem interficit 7. ct. vdiaſti lingua excidituꝛ Ib. vdiaſti ſuccedit Mitradates f. Ibid.
Velocitas Cynocephalorum 11. ct.
Venandi lepores ratio apud

Indos 10.ct. venandi asinos syluestres ratio 12.ct.
Veneni dandi mira ratio 8.ct. venenum serpentis Indici 10.ct. quæ venena prohibeant 12.ct.
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatũ 20. veneris fanum apud Cyprum Ib. veneris templum apud Cythera Ib. venus Mylitta Assyrijs dicta 25. 35. venus Arabibus Alitta 25. venus Persis Metra Ib. veneris tẽplum apud Atarbechas 46. veneris hospitæ ædes 57. venus Scytharum dea 107. ab ijsdem Artimpasa dicta Ib.
Venti Etesiæ causa exundationis Nili 43. ventorum ara in Thyia 193
Veretra Pygmæorum 10.ct.
Vermis fl. Indici 12.ct.
Verticis rasura apud quos in vsu 123
Vesta Scytharum dea 107
Vestes laneæ vbi profanæ 52. vestes Cynocephalorum 11. ct.
Vestigium Herculis vbi 110
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur 159
Victimæ cædendæ ritus apud Scythas 107
Vinum ex hordeo aqud Ægyptios 52. vinum suauiss. 12. ct.
Viri ærei vbi visi 66. viri agrestes 125. viri pro mulieribus exornati 129.130
Virginum auctio apud Babylonios 36. virgines vbi deuirginentur à rege 122. virginum anniuersarius conflictus 123
Vitæ humanæ breuitas & calamitas 175
Vitiliginis remedium 12.ct.
Viuos defodere Persis in vsu 182
Vocalissimus Ægyptius 118
Vomitũ excitans radix 12.ct.
Vrbana Minerua 139
Vrbium Græciæ incrementa decrementaq; 2. vrbs vetus Æginę à Nicodromo occupatur 159. vrbes à Dario in Scythia conditæ 116
Vraniæ Veneris fanum vetustiss. 20. vraniæ Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vraniæ Veneris apud Persas sacrificia 25. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 72
Vrina hirci spasmi remedium 125
Vrna olei inexplebilis 3.ct.
Vrsorum ac luporum sepultura 51
Vrotalt Arabibus quid 72
Vsiris cum Megabyzo conflictus 5.ct. vsiris capitur Ib.
Vtrij populus 88. & eorum in Xerx. exercitu armatura 178
Vulcani sacerdotes 40. vulcani maximũ templũ Memphi

phi 55. Vulcani vestibula Ib. vulcani colosſ. 69. & fax 215. vulc. templũ & ſtatua 77
Vulpanſeres Ægyptiis ſacri 51.
¶ Vxor Candaulis Gygi nuda viſa 2. vxorum mactatio ad mariti funus 127. 128. Vxores Athenienſ. raptæ 166

X

XANTHIVS campus 166
Xanthij populus Ib.
Xanthippus Ariphronis f. 165. 173. 220
Xenagoras Praxilai f. Halic. 240
Xerxes Darij filius 33. 3. ct. xerxis vxor Ameſtris Onophæ filia 177. & 3. ct. & eius liberi 216. 3. ct. xerxis genealogia 170. xerxes quid Græcis ſignificet 160. xerxes rex Perſarum declaratur 167. xerxes cur bellum Græc. bel. intulerit 168. 3. ct. xerxis omnium prima aduerſus AEgyptum expeditio 168. xerxes vrnam olei Babylone explere nequit 3. ct. xerxi Babyloniorum defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Perſas de bello Græcis inferendo 168. xerxis iuuenile ad Artabanum reſponſum 170. xerxis oratio qua expeditionẽ in Græcos reuocat Ib. xerx. ſomnia 170. 171. xerxis copiæ omnium maximæ 172. xerx. Helleſponto compedes iniijcit 173. xerxis crudelitas 174. xerxiani exercitus ordo Ib. xerxiani exercitus tonitru & fulgure ingruenti bus bona pars exanimati 175. xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat Ibid. xerxes luſtrato ſuo exercitu & certamine nauali cum voluptate ſpectato, lacrymas profundit Ib. xerxis & Artabani colloquium Ib. xerxi duo hoſtiliſſima eſſe reſpondet Artabanus Ibid. xerxis oratio ad Perſas 176. xerxis dona in Helleſpontũ collata Ib. xerxis exercitus in Europam traiectus 177. xerxi quæ oſtenta oblata ſint Ibid. xerxes exercitum ſuum luſtrat Ibid. xerxis copiarum catalogus & numerus 176. 4. ct. xerxis duces qui fuerint 179. 180. xerxis feſtiuum ſtratagema 183. 188. xerxis copijs Chidori aqua non ſuffecit 184. xerxis magnanimitas 185. xerxis in Græciã aduentus 186. xerxis confidentia 187. xerxiana claſſis 194. xerxis formæ dignitas Ib. xerxi naues 400. ſubmerſæ 195. xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit Ib. xerxes abydum ponte iungit 4. ct. xerxis cũ Leonide ad Thermopylas cõflictus Ib. xerxis ad Ther-

mopylas, clades 205. xerxis ridiculum factum Ib. xerxẽ Thebani in Platæenſes incitant 4. ct. xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 216. 4. ct. xerxis impietas 217. xerxis copias fames & peſtes extinguit 218. xerxis reditus in Aſiã 218, 4. ct. xerxes tempeſtate vexatur Ib. xerxis crudele factũ Ib. xerxis amores 240. 241. xerxis in fratrẽ crudelitas 141. xerxes ad templum Delphicũ diripiendum mittit 4. ct. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat Ib. xerxes interficitur à ſuis Ib. xerxis cædes cognoſcitur Ibid. xerxis occiſorum & Perſarum pugna Ib.

Xerxes iunior Artoxerxi ſuccedit 6. ct. xerxes ebrius occiditur Ibid.

¶ Xiſtum aureum Amphiarao donatum 9

¶ Xuthus Ionis pater 180

Z

ZABECES Libyum vicini 125

Zacynthus vbi 156. zacynthi fontes piſcoſi 10. ct. zacynthij pop. 81. 156

Zancla nũc Meſſana dicta 191. zanclæi populus 149. 189

Zamolxis dæmon 112

Zaris vrbs 7. ct.

Zegeries murium genus in Libya 125

Zeuxidamus Leutycnidis f. 156

¶ Zir amiculi genus 178

¶ Zoa à Batto condita 121

Zona vrbs Samothraciæ 177

Zopyrus ſe mutilat 97. zopyri ad Babylonios ficta fuga Ibid. zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 98. zopyri præſtantia Ibid. zopyrus Megabyzi pater Ib. zopyri cædes 3. ct. zopyro quæ tribuit Herodotus, Cteſias Megabyzo 3. ct.

Zopyrus Megabyzi f. 98. 5. ct. zopyri filia à Sataſpe vitiata 104. zopyri fortitudo 5. ct. zopyrus à rege deficit & Athen. fugit 98. 6. ct. zopyri cædes 6. ct.

Zoſtur locus 216

¶ Zygantes Libyum vicini 125. zygantes ſimiarum comeſtores Ibid.

FINIS.

Emendanda in hac editione.

*Pag.17,ver.*apud *&* ſulenda] *lege* Africa. *P.77,in margine,v.quarto à fine l.* perſoluerent. *P.268,v.tertio à fine l.*lanigeræ. *P.307,v.* ti] *l.*OEnoen. *P.374, v. tertio à fine l.*προσφίγγω. *P. 415, in marg. v.penultimo,l.*βάλλωσιν. *P.422,in margine tolle* qui poſt γάμηξοι.

Ad marginales numeros quod attinet, monendus es lector,quoſdam omiſſos eſſe,quoſdam alieno loco poſitos,quoſdam inter ſe commutatos. Qui ut corrigendi ſint,ne Indicis numeri te fallant,è ſequentibus cognoſces. P.54.v. rebell.] *ſupple 25. P.82,v.*Cyto] *pro 73. pone 37. P.86,v.*ac man.] *pro 29. pone 39. P.109,v.*multo] *ſupple 49. P.146,v.*reges] *ſupp. 66. P.193.v.*futuro] *f.87. P.248,v. CONTIN.] f.112. P.257,v.* gnea] *pro 126.l.116. P.313,v.*fierunt] *f.141. P.315,v.* terimet.] *f. 142. P.347,ex v.*terrog.] *transfer 156,ad v.*que. *P.375,v.*oportet] *f.169. P.446,v.*omnia] *f.* 200. *P.483,v.*tum] *f.217. P.494,b.* ſanitis] *f.222. P.501,v.*cum] *f.225. P.508,ex v.*bis *transfer 228. ad v.*inſtrenui. *P.512,ex v.*cedæm. *transfer 230.ad v.*tractum. *P.514. v.* Apoeſi] *ſupple 250 P.555,v.* Vbi verò] *pro 252. pone 251. & ſic deinceps.*

In editionibus ſuperioribus,Gallicis,Italicis,Germanicis,emendandi errores.

Hos etiam ſuperiorum editionum periculoſos errores,paucos è multis,ex eorum genere quorum in epiſtola ad lectorem mentio facta eſt, hic adiungere libuit. P. 103, *v.* crura *pro* extremos *habent illæ ſuperiores editiones* externos. *Taulo poſt,v.* ea quam] *pro* vapulauerunt *h.*epulauerunt. *P.* 109,*v.* nunquid] *pro* nomina *h.*omnia. *P.*112, *v.* rem] *pro* Marti *h.* matri. *P.*114,*v.*vitam] *pro* hirudinibus *h.*hirundinibus. *P.*118, *v.*odor] *pro* nitro *h.*intro. *Et aliquanto poſt,h.*impetraſſe *pro* imperaſſe:*&* vinum,*pro* vnum. *P.*136,*v.*dum celſ.] *pro* porro quinquaginta,*h.*ſex & quinquaginta,*poſito* ſex *pro* ſed. *P.*147,*v.* exut.] *pro* in paluſtria *h.*in plauſtra. *P.*177,*v.*nentes] *pro* prohiberent *h.*prouiderent. *P.*188, *v.* nunc] *pro* calculum *h.* clanculum. *P.* 198, *v.* qui] *pro* aurum *h.* Auſtrum. *P.* 211, *v.* ſtophil.] *pro* nauibus *h.*manibus. *P.*214,*v.*ſuadebat] *pro* impetum *h.*imperium. *P.*252,*v.*qui] *pro* ætate *h.*æſtate. *P.*257,*v.*in agros] *pro* abnuiſſent *h.*habuiſſent. P. 264,*v.*duxerant] *pro* non longo *h.*longo: *P.*273,*v.*gunt Asbyſtæ *h.* pertingunt *pro* non pertingunt. *P.*282, *v.*erunt] *pro* ripam *h.* rupem. *P.*293, *v.*verbis] *pro* nox *h.*non. *P.*294, *v.* in contin.] *pro* continentem *h.*concionem. *P.*320.*v.*ramenta] *pro* ramenta *h.*æramenta. *P.*342, *v.*nihil] *pro* primigenium *h.* primi ingenium. *P.* 348,*v.*dixit] *pro* viatico *h.*vaticinio. *P.*400, *v.*queſtres] *pro* octo myriades *h.*octo millia myriadum. *P.* 403, *v.* expect.] *pro* non *h.*

nos.

nos. P.404,v.ſinus] *pro* nos *h.* non, P.412,v.omnis] *pro* repugabat *h.* repugnabat. P.418, v. ere] *pro* gratiam *h.* Græciam. P. 431,v.quenq;] *pro* proram *h.* portam. P.457.v.ita] *pro* hos omnes *h.* non omnes. P.464.v.nis] *pro* non ſentire *h.* conſentire. P. 482,v. quutus] *pro* comibus *h.* cõmunibus. P.533,v. mitium] *pro* mitium *h.* felicium. *qui error typographicus ex ijs eſt qui in Lexicis religioſè ſeruati fuerunt ſicut & varij interpretis errores.*

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN